

ΓΙΩΡΓΗΣ ΒΟΝΤΙΤΣΟΣ - ΓΟΥΣΙΑΣ

Αντιστράτηγος του ΔΣΕ, μέλος του Π.Γ της Κ.Ε. του ΚΚΕ (1956)

ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΗΤΤΕΣ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ ΚΚΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

ΤΟΜΟΣ Α'

ΒΑΡΝΑΚΗΣ

ΝΑ ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕ ΤΟ ΛΑΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

«Οί αιτίες για τις ήττες, τη διάσπαση του ΚΚΕ και της Έλληνικης Άριστερας».

Δικαιώματα για την Έλληνική γλώσσα:

Έκδόσεις Γ. Κοτανίδης - Θ. Κακουλίδης Ο.Ε.

Άκαδημίας 57 (Στοά Κιν) φου Όπερα)

Άθήνα 143 — τηλ.: 3600235

Έξώφυλλο: Γιάννης Λεκκός.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Σημείωμα για την έκδοση	5
Περιεχόμενα	8
Είσαγωγή	11
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	
Πώς κατακτήθηκα από τη μαρξιστική ιδεολογία	14
Πώς γράφεται η ιστορία	23
Ή σωστή εξήγηση για την ίδρυση του ΚΚΕ	25
Ή ίδρυση του ΚΚΕ	32
Ή περίοδος από την ίδρυση του ΚΚΕ μέχρι το 1931	33
Το ΚΚΕ από το 1931 έως τη Μεταξική δικτατορία	38
Το ΚΚΕ στα 1936 - 1940	47
Ή σύλληψή μου από την "Ασφάλεια Πειραιά	56
Στην "Ακροναυπλία	59
Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος	61
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Ή ιταλοφασιστική επίθεση κατά της Ελλάδας	64
Ο μοναρχοφασισμός παραδίδει τους "Ακροναυπλιώτες στους χιτλερικούς	68
Περίοδος της Χιτλεροφασιστικής κατοχής	71
Ή 6η "Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (1.7.1941)	73
Ή 7η "Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (Σεπτέμβρης 1941)	75
Ή ίδρυση του ΕΑΜ	75
Ή "Ακροναυπλία στην περίοδο της κατοχής μέχρι τη διάλυσή της	76
Μεταφορά στη Σωτηρία και δραπέτευση	79
Ή δράση μου μετά τη δραπέτευση	81
Ή σύλληψή μου (7.7.1943)	82
Ξανά ελεύθερος	84
Σύλληψη και απελευθέρωσή μου απ' το λαό Καλλιθέας	87
Καπετάνιος της Β' ταξιαρχίας του ΕΛΑΣ "Αθήνας	90
Ή εξέλιξη της κατάστασης από τις αρχές 1942 μέχρι την απελευθέρωση	91
Τα γεγονότα της Μέσης "Ανατολής	98
Ή συμφωνία του Λίβανου και της Καζέρτας	102
Ο Δεκέμβρης 1944 στην "Αθήνα	106
Το ξεκαθάρισμα της "Ηπείρου από τον ΕΔΕΣ	111
"Αρης Βελουχιώτης (Θανάσης Κλάρας)	116
Ή ήττα του ΕΛΑΣ το Δεκέμβρη στην "Αθήνα	120
Στην "Ηπειρο μετά το ξεκαθάρισμα του ΕΔΕΣ	121
Πώς παρουσιάστηκαν από το ΚΚΕ οι αίτιες της ήττας του έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος 1941 - 45	122
Μεταβαρκιζιανή περίοδος	127
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	
"Εναρξη του ένοπλου αγώνα 1946	132

Ἀναλαμβάνω τὴν καθοδήγηση τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας	137
Στὸ Δημοκρατικὸ Στρατὸ Ἑλλάδας	143
Στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τοῦ ΔΣΕ	148
Ἐπικεφαλῆς τῶν τμημάτων τοῦ ΔΣΕ Ρούμελης	151
Ποιὰ ἢ ὀργανωτικὴ καὶ τακτικὴ κατάσταση στὰ ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα τὸ 1946	153
Δράση στὴ χειμωνιάτικη περίοδο 1946 - 47	155
Ἐκκαθαριστικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς ἀνοιξῆς τοῦ 1947	166
Κίνηση γιὰ συνάντηση μὲ Μ. Βαφειάδη	169
Ἐκστρατεία στὰ Ἄγραφα καὶ Εὐρυτανία	170
Πέρασμα στὸ χῶρο Οἴτης - Βαρδούσια	174
Δεύτερη ἐαρινὴ ἐκστρατεία στὴν περιοχὴ Ρούμελης	181
Προσπάθεια γιὰ ξεσπίτωμα τοῦ ὀρεινοῦ πληθυσμοῦ	186
Πρὸς συνάντηση Γενικοῦ Ἀρχηγείου	190
Ἐπιστροφή στὸ χῶρο Ἀρχηγείου Ρούμελης	194
Ἐκστρατείες στὸ χῶρο τῆς Β. Πίνδου	213
Κίνηση πρὸς τὴν ἐδρα τῆς Ρούμελης	214
Φθινοπωρινὴ ἐκστρατεία στὴ Ρούμελη	221
Συμπεράσματα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ ΔΣΕ τὸ 1947	236
Κίνηση πρὸς Γράμμο γιὰ συνάντηση Γενικοῦ Ἀρχηγείου	241
Ἡ 3η Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, Σεπτέμβριος 1947	247
Στὴν ἐδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου στὸ Γράμμο	250
Ἡ καθόδός μας ἀπὸ Β. Πίνδο στὴ Ρούμελη	263
Ἡ δράση μας στὴ Ρούμελη μέχρι 31 Γενάρη 1948	273
Στὸν Παρνασσὸ μὲ τὸν Διαμαντῆ	283
Ἡ μάχη τῆς Κόνιτσας	287
Στὸ σταθμὸ διοίκησης τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης	289
Πανελλαδικὴ στρατιωτικοπολιτικὴ Σύσκεψη	292
Γὰ τμήματα Ἀρχηγείου Ρούμελης μάχοντα ἀκατάπαυστα	294
Συζήτηση μὲ βουλευτὴ Κουτσοπέταλο	297
Τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης ἐντείνει τὴ δράση του	300
Ἡ πορεία τῆς ἡρωϊκῆς φάλαγγας τῶν ἀόπλων Ρούμελης	303
Γράμμος. Συνάντηση μὲ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ	324
Ἀπόφαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ γιὰ τὴν κατάσταση καὶ τὴ δουλειὰ τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης	325
Διοικητὴς τῆς πρώτης τακτικῆς μονάδας τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου τῆς 670 μονάδας	333
Ἐπιχείρηση τῆς 670 μονάδας στὸ χῶρο Γρεβενῶν - Νεάπολης	344
Ἡ ἐπιχείρηση στοὺς Ἀσπράγγελους	356
Οἱ ἀνοιξιάτικες ἐκκαθαριστικὲς ἐκστρατείες 1948	359
Ἡ μάχη τοῦ Γράμμου 1948	363
Τὸ Γιουγκοσλαβικὸ ζήτημα	375
Καινούργιο μέτωπο στὴ Βόρεια Πίνδο	376
Ἡ 4η Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ	388
Συνεχίζονται οἱ μάχες στὸ Γράμμο	390

Έλιγμός από Γράμμο προς Βίτσι	399
Συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ	407
Πολιτικά και στρατιωτικά συμπεράσματα από τη μάχη στη Β. Πίνδο	409
Η μάχη στο Βίτσι. Κρίση στην πολεμικοπολιτική ήγηση της Αμερικανοκρατίας	412
Έκστρατεία στη Μουργάνα - Ήπειρου και έλιγμός των τμημάτων του ΔΣΕ	426
Η δράση των τμημάτων του ΔΣΕ στη Νότια Ελλάδα	427
Η δράση του ΔΣΕ στην Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία	436
Ταξ΄δ: του Ν. Ζαχαριάδη στη Σοβιετική Ένωση	439
Οι πολεμικές επιχειρήσεις το φθινόπωρο του 1948 στο Βίτσι	441
Χειμωνιάτικη αποστολή του ΔΣΕ στη Νότια Ελλάδα	447
Το σπάσιμο του Μ. Βαφειάδη	451
Στρατηγική επιδίωξη του ΔΣΕ για την περίοδο τέλη 1948 και 1949	457
Επιχειρήσεις του ΔΣΕ στους τελευταίους μήνες του 1948	458
Η μάχη της Καρδίτσας	459
Στο Γράμμο	460
Στην Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία	461
XI Μεραρχία του ΔΣΕ	462
Το Κυπριακό πρόβλημα	463
Επιχειρήσεις στην Έδεσσα - Άρτα Νάουσα	464
Η μάχη της Νάουσας	476
Η επιχείρηση του Καρπενησιού	478
Η 5η Όλομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ	480
Η μάχη της Φλώρινας	484
Προετοιμασία των τμημάτων μας του Βίτσι - Γράμμου για καινούργιες επιχειρήσεις	491
Η μάχη για ανακατάληψη Βοΐου - Γράμμου - Σμόλικα	497
Ο Ν. Ζαχαριάδης στη Μόσχα	500
Στη διεύθυνση επιχειρήσεων του Γράμμου	504
Άλλαγή απόφασης για υποχώρηση	507
Στο Γράμμο με βάση καινούργια έντολη	509
Παρεξήγηση με Ν. Ζαχαριάδη	511
Συνεχίζω δουλειά στο μέτωπο του Γράμμου	514
Στο μέτωπο του Βίτσι	518
Διακοπή σχέσεων με ΚΚ Γιουγκοσλαβίας	524
Οι εκστρατείες του αντιπάλου το 1949 στη Νότια Ελλάδα	530
Η εκστρατεία του αντιπάλου στο Γράμμο από 5 έως 9 Αυγούστου 1949	536
Η εκστρατεία του αντιπάλου στο Βίτσι στις 10 Αυγούστου 1949	540
Σύγκρουση με Ν. Ζαχαριάδη	545
Η τελευταία μάχη του ΔΣΕ στο Γράμμο	549
Υποχώρηση του ΔΣΕ	552

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Με την πεποίθηση ότι αυτό θ' αποτελέσει σημαντικό βοήθημα για την αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας μέσα στο προοδευτικό και λαϊκό μας κίνημα, και γι' αυτό με ιδιαίτερη ικανοποίηση, δίνουμε στη δημοσιότητα σε δυο τόμους, το βιβλίο «Αιτίες για τις ήττες και τη διάσπαση της ελληνικής 'Αριστερᾶς».

Συγγραφέας του βιβλίου είναι ένας παλιός αγωνιστής και ηγέτης του λαϊκού μας κινήματος, ο Γούσιος (Γιώργης Βοντίτσος), γνωστός από τη δράση του στην περίοδο του εμφύλιου πόλεμου. Ήταν αντιστρατήγος και Στρατιωτικός Διοικητής του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, μέλος του Πολιτικού Γραφείου και μετά Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ μέχρι το 1956.

Ο Γούσιος έζησε στην πρώτη γραμμή όλες τις π ό αποφασιστικές καμπές του λαϊκού μας κινήματος έδώ και 50 περίπου χρόνια. Μπήκε στις γραμμές του το 1928 σε ηλικία μόλις 13 χρόνων. Αργότερα αναδείχτηκε μέλος της ΚΕ της ΟΚΝΕ. Αγωνίστηκε παράνομα την περίοδο της 4ης Αυγούστου, κλείστηκε στην Ακροναυπλία, και μετά δημῶρος τῶν χιτλεροφασιστῶν απόδρασε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1943 μαζί με ἄλλους κρατούμενους και ρίχτηκε στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας. Αναδείχτηκε καπετάνιος τῆς Δεύτερης ταξιαρχίας τοῦ ΕΛΑΣ Ἀθήνας. Τὸ 1944 στάλθηκε στὴν Ἡπειρο ὅπου ἔπαιξε σοβαρὸ ρόλο στὴν ἐκκαθάριση τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὸν ΕΔΕΣ. Τὸ 1946 βγαίνει στὸ ἀντάρτικο καὶ δουλεύει στὴν ἀρχὴ σὰν Διοικητῆς τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης μετὰ σὰν διοικητῆς τῆς πρώτης ταχτικῆς καὶ μεγαλύτερης Μονάδας τοῦ Δ. Σ.Ε. Διευθύνει τὶς μάχες στὸ Δυτικὸ Γράμμο τὸ 1948 καὶ καθοδηγεῖ τὸν ἐλιγμὸ τῶν τμημάτων ἀπὸ τὸ Γράμμο στὸ Βίτσι. Στὴ συνέχεια καθοδηγεῖ τὴ δράση τοῦ ΔΣΕ σὰν Στρατιωτικὸς Διοικητῆς του μέχρι τὴν ὑποχώρηση. Ἀπὸ τὸ 1953 μπαίνει παράνομα στὴν Ἑλλάδα καὶ καθοδηγεῖ τὸ κλιμάκιο τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ μέχρι τὸ Μάη τοῦ 1956. Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο ἀναπτύσσονται οἱ ὀργανωμένες δυνάμεις τοῦ Κόμματος, καθοδηγοῦν πολύμορφους λαϊκοὺς ἀγῶνες καὶ φτάνουν νὰ κατακτήσουν τὴν πῶ πλατειᾶ ἐνότητα μετὰ τὴν «Δημοκρατικὴ Ἐνωση» πὸς ἐκλογές τοῦ Φλεβάρη 1956 πῆρε τὴν πλειοψηφία. Ὁ Γούσιος ἔζησε στὴν ἀρχὴ στὴν Ἑλλάδα καὶ μετὰ τὸ Μάη τοῦ 1956 στὸ ἐξωτερικὸ, τὴν ὠκίη καὶ βάρυση ἐπέμβαση τῆς χρουτσωφικῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ στὰ ἐσωτε-

ρικά του ΚΚΕ, την καθαίρεση της νόμιμης ηγεσίας του και το δι-
ορισμό των φραξιοριστών του 29 - 31, προδοτών του μεγάλου έα-
μικού κινήματος και ύπονομευτών του ΔΣΕ. Ο Γούσιας αντιτάχθη-
κε στην επέμβαση αυτή και στην διάλυση του ΚΚΕ. Ξεσκέπασε τη
διορισμένη κλίκα και αντίσταθηκε στον ομαδικό διωγμό των κομ-
μουνιστών και τ'μικών αγωνιστών της εθνικής αντίστασης. Γι' αυ-
τή του την πάλη αντιμετώπισε έκβιασμούς, συκοφαντικές επιθέσεις
και την εξορία που διάρκεσε 15 χρόνια.

Στο βιβλίο του, που γράφτηκε στην εξορία σε τετράδια
και φυγαδεύτηκε μυστικά στην Ελλάδα γὰ νὰ ολοκληρωθεί μετά
την επιστροφή του συγγραφέα στην πατρίδα έδω κ' ενάμιση πε-
ρίπου χρόνο, ο Γούσιας φέρνει πολύτιμα στοιχεία, που για πρώτη
φορά έρχονται στη δημοσιότητα. Ο πρώτος τόμος περιλαμβάνει: ά-
ναδρομή στην ιστορία του ΚΚΕ από την ίδρυσή του και πολλά έ-
ποκαλυπτικά για τις πραγματικές αίτιες της ήττας του μεγάλου έ-
αμικού κινήματος 1941 - 44. Δίνει μιὰ λεπτομερή περιγραφή όλων
των πιδ βασικών αναμετρήσεων της περιόδου 1946 - 49, που επι-
τρέπει στον αναγνώστη νὰ εκτιμήσει: τον ήρωϊσμό των αγώνων του
λαού μας ενάντια στους άγγλοαμερικάνους και τους λακέδες τους,
και τις αίτιες για την ήττα στον εμφύλιο πόλεμο. Ο δεύτερος τό-
μος περιγράφει: την πάλη για την ανασυγκρότηση των δυνάμεων
του εργατικού και λαϊκού μας κινήματος, μετά την υποχώρηση, και
την πάλη ενάντια στους κάθε λογής όππορτουνιστές, που προσπα-
θούσαν νὰ ύπονομεύσουν και νὰ διασπάσουν τις γραμμές του. Πάνω
άπ' όλα όμως αποτελεί μιὰ συγκλονιστική μαρτυρία που ξεσκεπά-
ζει: την επέμβαση της ηγεσίας του ΚΚΣΕ. Περιέχει: μεγάλης ση-
μασίας διαλόγους του Γούσια με τον κομμουνιστή ηγέτη Μιλτιά-
δη Πορφυρογέννη και με τον Γραμματέα του ΚΚΕ Νίκο Ζαχαριά-
δη που άποκαλύπτουν άγνωστες και σημαντικές πτυχές της νεώτε-
ρης ιστορίας του λαού μας.

Οι διώξεις, οι έκβιασμοί και ή μακρόχρονη εξορία, παρ' όλο
που τον γέμισαν με άρρώστειες και τον καταπόνησαν σωματικά, δεν
μπόρεσαν νὰ καταβάλουν το Γούσια ψυχικά και ήθικά. Έχει ιδι-
αίτερη σημασία όταν ένας παλιός αγωνιστής σαν κι' αυτόν είναι
σε θέση νὰ διατυπώσει: τὰ παρακάτω: «Η πραγματική αντίθεση ή-
ταν, είναι και θα παραμείνει: μεταξύ των κουκουέδων, δηλαδή αυ-
τών που θέλουν νὰ αναστήσουν τις αγωνιστικές παραδόσεις του
Κουκουέ για ένα ΚΚΕ που θα ύπηρετεί τον ελληνικό λαό και την
Έλλάδα, που θα στηρίζεται: βασικά στις δικές του δυνάμεις και
στις δυνάμεις του λαού μας, τὰ μέλη του θα είναι νοικοκυραίοι στο
κόμμα τους, θα βασίζεται στις αρχές του Μαρξισμού - Λενινισμού
και προλεταριακού διεθνισμού, και αυτών που φορβανε το ψεύτικο

κοστούμι του ΚΚΕ με διάφορες αποχρώσεις και που δεν έχουν καμιά σχέση με τα πραγματικά ιδεώδη του ΚΚΕ».

Το βιβλίο του Γούσια μάς δίνει σήμερα σημαντική βοήθεια, για να μπορέσουμε να τραβήξουμε με σαφήνεια τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στους υπαίτιους της ήττας και της διάσπασης, που κατάντησαν υπηρέτες μιας ξένης υπερδύναμης από τη μια μεριά και τους πραγματικούς αγωνιστές της εργατικής τάξης και του λαού απ' την άλλη. Μάς δίνει ακόμα τη δυνατότητα να παλαίψουμε για την ενότητα μέσα στις γραμμές των πραγματικών και τίμιων αγωνιστών του λαού, λύνοντας πάνω σε σωστή βάση τις αντιθέσεις και τα προβλήματα, με αναφορά στα συγκεκριμένα γεγονότα και με κριτήριο τις αρχές του κινήματος και τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και του λαού μας.

Οι εκδόσεις «ΝΑ ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕ ΤΟ ΛΑΟ», φιλοδοξούν να δώσουν και άλλες ανάλογες μαρτυρίες σαν αυτή του Γούσια στο προοδευτικό και λαϊκό μας κίνημα. Πιστεύουν ότι η αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας θα έχει μιάν ανεκτίμητη αξία για την κατάκτηση μιας αγωνιστικής ενότητας και για την παραπέρα ανάπτυξη στο σωστό δρόμο και προς τη νίκη των σημερινών μεγάλων και κρίσιμων αγώνων του λαού μας.

ΝΑ ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕ ΤΟ ΛΑΟ

Δεκέμβρης 1977

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὸ «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος» γραμμένο ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἡγέτες τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος Κάρλ Μάρξ καὶ Φρειδερίκου Ἐνγκλῆς, εἶναι τὸ ντοκουμέντο ποὺ συνοπτικὰ περιλαμβάνει τίς κοσμοθεωρητικὲς ἀντιλήψεις τῶν κομμουνιστῶν καθὼς καὶ τὰ πρακτικὰ τους καθήκοντα.

Αὐτὸ τὸ ντοκουμέντο εἶναι ἓνα πρόγραμμα προοπτικῆς ποὺ καθόριζε τοὺς στρατηγικοὺς καὶ τακτικοὺς σκοποὺς τῆς ἐργατικῆς τάξης, μὲ τὴν ἀνατροπὴ τῆς κυριαρχίας τοῦ κεφαλαίου, τὸ πέρασμα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας στὰ χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τέλος τὴν οἰκοδόμησιν τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας.

Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα Ἑλλάδας ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴ του εἶχε σὰν ὁδηγὸ στὴ θεωρητικὴ, ἰδεολογικὴ καὶ πρακτικὴ του δράσιν τὸ «Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο» καὶ σὰν σύνθημά του τὴν τελευταία φράση τοῦ Μανιφέστου «Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἐνωθεῖτε».

Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς ἐμφάνισής του στὴν πολιτικὴ σκηνὴ τῆς χώρας, διατύπωσε τὴ θέση, ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη εἶναι ἱστορικὰ προορισμένη νὰ σταθεῖ ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν καταπιεζόμενων στρωμάτων στὴν πάλη τους γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν οικονομικὴ καὶ ἠθικὴ κατὰπτωση καὶ τὴ δημιουργία μιᾶς κοινωνίας χωρὶς τάξεις, χωρὶς ἐκμετάλλευσιν, μιᾶς κοινωνίας τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς πανανθρώπινης λευτεριᾶς.

Ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴ του ἔριξε σὰν συνθήματα πάλης: ὄχι ἐκμετάλλευσιν, ὄχι αἰσχροκέρδεια, ὄχι βία καὶ τυραννία, ὄχι φόρους, ὄχι πολέμους καὶ ἐπιστρατεύσεις, ἐλευθερία καὶ ἀδελφοσύνη τῶν λαῶν.

Τὸ ΚΚΕ παρὰ τίς ἀδυναμίες καὶ τὰ λάθη, παρὰ τίς ἐσωτερικὲς κρίσεις μέχρι τὸ 1931, ποὺ οἱ περισσότερες προέρχονταν ἀπὸ

έξωτερικούς παράγοντες, παρά τις καταδιώξεις, μπόρεσε με τὰ συνθήματά του τὰ πατριωτικά λαϊκά και με τήν αυταπάρηση τῶν μελῶν και στελεχῶν τοῦ κόμματος, νά γίνει ἡ πρώτη πολιτική δύναμη τῆς χώρας στήν περίοδο τῆς μεγάλης δοκιμασίας τῆς χώρας μας, στόν πόλεμο 1940 - 41 και στήν περίοδο τῆς χιτλερικής κατοχής. Παρά τὸ ὅτι εἶχε τήν ἐξουσία στὰ χέρια του τὸ 1944 ἠττήθηκε. Ἀκολούθησε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος 1946 - 49 και ἐδῶ ἠττήθηκε, ὅπως ἠττήθηκε στίς 21 Ἀπριλίου 1967.

Τὸ ΚΚΕ τὸ 1956 δέχτηκε πσιώπλατο χτύπημα. Ἀπὸ τότε τὰ μέλη του και ἡ ἀριστερή μάζα πὸ τὸ ἀκολουθοῦσαν, βρ'σκονται ἄλλοι με τήν ἀπογοήτευση, ἄλλοι με συγχίσεις, πὸ συνειδητὰ σκόρπισαν αὐτοὶ πὸ χάλασαν τὸ ΚΚΕ και ἄλλοι σὲ μιὰ ὀξεῖα διαμάχη. Τὸ καμμουνιστικὸ και ἀριστερὸ κίνημα τῆς Ἑλλάδας βρ'σκειται σὲ μιὰ ἠθική, πολιτική και ὀργανωτική κατάπτωση, διασπασμένο σὲ διάφορες ὀμάδες. Αὐτὸ ἐκδηλώνεται ἀπὸ τήν ἐγκατάλειψη του ἀπὸ πλατιές μάζες ὄχι μόνο συμπαθούντων και ἀριστερῶν, ἀλλὰ μεγάλης μερίδας τῶν μελῶν και στελεχῶν του. Στελέχη πὸ με φανατισμὸ χρόνια τὸ ὑπηρετήσαν και ὑπόφεραν ὄλων τῶν εἰδῶν τίς δοκιμασίες, με περιφρόνηση πετάξανε τὸ β:δλι:ἀριό τους και αἰσθάνοντα: ἀηδία νά εἶναι μέλη του. Ἀλλὰ και ἡ μερίδα πὸ παρέμεινε στὰ διάφορα ὀνομαζόμενα ΚΚΕ, βρ'σκονται σ' ἓνα ἐξοντωτικὸ πόλεμο μεταξὺ τους. Ὁ ἓνας καταλογίζει τίς εὐθύνες στόν ἄλλο. Δίνουν διάφορους χαρακτηρισμοὺς και βρ'σι:ές (προδότης, ἐγκληματίας, ρεβιζιονιστής, δογματιστής, γραφειοκράτης, τεχνοκράτης), ὀλόκληρα κατεβατὰ με θεωρίες και τσιτάτα γράφουν γιὰ νά στηρίξουν τίς αἰτίες γιὰ ὄλα αὐτὰ πὸ συνέβησαν στὸ ΚΚΕ και ὁ καθένας γράφει ἀπὸ μιὰ συνταγή.

Ἀναρωτιοῦντα: πολλοί, πῶς εἶναι δυνατὸ ἓνα κόμμα, σάν τὸ ΚΚΕ, πὸ ἐμφανίστηκε στήν πολιτική σκηνή σάν τὸ πρωτοπόρο κομματι τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὀργανωτῆς και καθοδηγητῆς τῶν ἀγῶνων τῶν καταπιεζομένων μαζῶν, γιὰ τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς, γιὰ ἀνεξαρτησία, δημοκρατία, γιὰ μιὰ καινούργια κοινωνία τῆς δουλειᾶς, χωρὶς καταπίεση και ἐκμετάλλευση, νά φτάσει σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση;

Μήπως αὐτὸ συμβαίνει γιὰτί ἠττήθηκε ἐπανελημμένα και δέ-

χτηκε σοβαρές πιέσεις από τους αντιπάλους του; Αυτό χωρίς αμφισβήτηση, είναι ένας σοβαρός παράγοντας που επιδρά σ' όλα τα κινήματα. Σ' όλη την ιστορία της ανθρώπινης κοινωνίας, συναντάμε μια διαρκή πάλη του καινούργιου με το παλιό, του προοδευτικού με το αντιδραστικό. Στην πάλη αυτή, το καινούργιο, το προοδευτικό δοκίμασε πολλές ήττες, απώλειες, απογοητεύσεις μέχρι εκμηδενισμού για μερικό διάστημα. Όμως το καινούργιο, κάτω απ' αυτή τη δοκιμασία, έβγαινε ήθικα πιο δυνατό και στις καινούργιες αναμετρήσεις θριάμβευε. Έξαφανίστηκαν αυτά τα κινήματα που δεν είχαν βάσεις ιδεολογικές, ή παρέκλιναν από τις αρχές που διακήρυτταν. Αυτό ακριβώς συμβαίνει με το ΚΚΕ. Αφού μια μερίδα ανθρώπων υπακούοντας σε ξένες υποδείξεις, το ξεστράτεψαν, το οδήγησαν σε ήττες, μετά το χάλασαν τελείως και τη θέση του την πήρε ο γραικυλισμός, φρούτο ξένο από τους σκοπούς και τις αρχές του πραγματικού ΚΚΕ.

Σκοπός αυτού του γραπτού μου, είναι να δει ο κόσμος της αριστεράς, τις πραγματικές αιτίες της κακοδαιμονίας του κομμουνιστικού κινήματος και της ελληνικής αριστεράς. Θα δώσω όσο το δυνατόν στοιχεία συγκεκριμένα από τη δράση του ΚΚΕ από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα. Είμαι υποχρεωμένος να τα δώσω στενά συνδεδεμένα με τη ζωή και δράση μου στο κόμμα και στο αριστερό κίνημα, που πάνω από 48 χρόνια το υπηρετώ. Θα χρησιμοποιήσω όλα όσα θυμάμαι και άλλα από το ημερολόγιό μου που κράτησα από τη περίοδο του εμφυλίου πολέμου και δω. Ο ρόλος που έπαιξα μου στο ΚΚΕ σαν μέλος και στέλεχός του. Ο ρόλος που έπαιξα στον αγώνα κατά των χιτλερικών. Σε συνέχεια στον εμφύλιο πόλεμο 1946 - 49, στην παράνομη δράση μου 1952 - 56. Σαν ένας από τους ηγέτες σ' αυτόν τον αγώνα. Σαν μέλος της ηγεσίας του ΚΚΕ από το 1949 - 56 και μάλιστα στην περίοδο που γίναν όλες οι δολοπλοκίες και η ωμή επέμβαση στα εσωτερικά του ΚΚΕ το 1956, μου δίνουν τη δυνατότητα να παραθέσω ζωντανά τα γεγονότα και όλα τα στοιχεία, για να ξεσκεπαστεί όλο το κακοφτιαγμένο μαγείρεμα που σκάρωσαν, για να δικαιολογήσουν την επέμβαση και το χάλασμα του ΚΚΕ. Με στοιχεία άτράνταχτα θα ξεσκεπάσω τους συκοφάντες, που τόση λάσπη ρίξαν και ρίχνουν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΠΩΣ ΚΑΤΑΧΤΗΘΗΚΑ

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Κάθε τίμιος άνθρωπος, αν θέλει να είναι συνεπής με τον εαυτό του και τις αρχές που πίστεψε και πιστεύει, πρέπει να εξετάσει τον εαυτό του από εκεί που ξεκίνησε. Αυτό θα του επιτρέψει να δει πώς προχώρησε, πού σκόνταψε, αν άθελα ή θεληματικά λάθεψε, πώς αντέδρασε και τέλος αν μέσα σ' όλη αυτή την πορεία με τα ζιγκ-ζάκ του, στάθηκε πιστός στις αρχές της μαρξιστικής ιδεολογίας. Αυτό θα του επιτρέψει όχι μόνο να εξετάσει τον εαυτό του, αλλά να δει κριτικά στο σύνολο όλη την πορεία που ακολούθησε αυτό το κόμμα στην πολιτική του δράση σε εθνική και διεθνή κλίμακα, όσο και στην έσωκομματική του ζωή. Να δει σωστά τη μετεξέλιξη του και τις αιτίες που το ώθησαν να χάνει τον εθνικό, πατριωτικό χαρακτήρα του και να μετατρέπεται ανοιχτά σε όργανο που να κηρύσσει την ύποτελεια σε μιá ξένη δύναμη.

Στο μαρξιστικό κίνημα τραβήχτηκαν και του στάθηκαν άφοσιωμένοι δίνοντας και τη ζωή τους όχι μόνο άνθρωποι που προέρχονταν από την εργατική τάξη, την αγροτιά, αλλά και άνθρωποι των επιστημών και των γραμμάτων, επαγγελματίες και μικροαστοί. Δέ χωράει καμιά αμφιβολία ότι ή κοινωνική προέλευση παίζει σοβαρό ρόλο, για τη σταθερότητα και συνέπεια που θα δείξει στην πολυποκίλη και δύσκολη πάλη που διεξάγει το μαρξιστικό κίνημα. Η μαρξιστική ιδεολογία διακηρύσσει ότι ή εργατική τάξη είναι προορισμένη ιστορικά, να γίνει ο ήγμεόνας της πάλης για την ανατροπή του έκμεταλλευτικού καθεστώτος και την έγκαθίδρυση του καθεστώτος χωρίς τάξεις και έκμετάλλευση. Θα μπορέσει να

παίξει αυτό το ρόλο όταν γίνει ανεξάρτητη και αποκτήσει συνείδηση σαν τάξη για τον εαυτό της. Και αυτό γιατί οι εργάτες από τον τρόπο που δουλεύουν, συγκεκριμένα στα εργοστάσια τους δίνονται ή δυνατότητα της οργάνωσης των δυνάμεών τους. Για να κινήσουν τις μηχανές έχουν αποκτήσει ένα μίνιμουμ μορφωτικών, εκπολιτιστικών, οργανωτικών και διοικητικών ικανοτήτων, πράγμα που τους επιτρέπει να οργανώσουν και κατευθύνουν την πάλη των καταπιεζομένων στρωμάτων και ταυτόχρονα να διοικήσουν την κοινωνία. Δεν διαθέτουν τίποτε άλλο από τα χέρια τους, που τα πουλάνε στον καπιταλιστή κι' αυτό τους κάνει να τραδηξουν στην πάλη με συνέπεια μέχρι το τέλος της, δηλαδή την οικοδόμηση της σοσιαλιστικής και κομμουνιστικής κοινωνίας.

Το μαρξιστικό κόμμα που ή κοινωνική του σύνθεση πρέπει να κυριαρχείται από εργάτες, είναι το πρωτοπόρο κομμάτι της εργατικής τάξης. Στις γραμμές του μπαίνει όχι απλώς οποιος είναι εργάτης, αλλά αυτός ο εργάτης που έχει αποκτήσει ταξική συνείδηση και είναι δοσμένος να παλέψει για τα ιδανικά της μαρξιστικής ιδεολογίας. Αυτός που μαζί μ' αυτό, θα πρέπει ν' απαλλαγεί από το φόρτο των αδυναμιών που δημιουργεί ή ατομική ιδιοκτησία, (ζηλοφθονία, μίσση, άντεκδικήσεις, δολοπλοκίες, καριερισμούς, καταχρήσεις, ψέμα κλπ.). Να είναι βαθιά ποτισμένος απ' τις πιο ευγενικές και ανθρωπιστικές ιδέες και να παλεύει για αυτές, προς όλες τις κατευθύνσεις που παρουσιάζουν παραβιάσεις. Μόνο αυτό το μέλος του κόμματος κι' αυτό το κόμμα που στέκει σ' αυτές τις αρχές και με συνέπεια παλεύει για αυτές κάθε μέρα, διαπαιδαγωγεί τα μέλη του και μέσω αυτών τις μάζες, μπορεί να παίξει μέχρι τέλος την αποστολή του. Η μαρξιστική θεωρία διατυπώνει αυτή τη θέση για το ρόλο της εργατικής τάξης, γιατί τα άλλα καταπιεζόμενα στρώματα (άγροτιά, επαγγελματίες, μικροαστοί και διανοούμενοι) λόγω της ατομικής ιδιοκτησίας, όσο μικρή κι' αν είναι, τους κάνει να μην είναι συνεπείς στην πάλη που διεξάγεται και να ταλαντεύονται ανάλογα από την πορεία που παίρνει ο αγώνας (ύφεση ή φούσκωμα). Δεν πάει να πει όμως ότι στο κόμμα δεν πρέπει να μπουν άνθρωποι που ανήκουν σ' αυτά τα στρώματα. Απεναντίας, μετά τους εργάτες, ένας σεβαστός αριθμός μελών πρέπει να

προέρχεται από την αγροτιά, γιατί έτσι μπορεί να πραγματοποιηθεί ή συμμαχία των δύο πολυάριθμων καταπιεζομένων τάξεων και γιατί αυτή είναι η βασική προϋπόθεση για ν' ανατραπεί το κυρίαρχο εκμεταλλευτικό καθεστώς. Στις γραμμές του μπαίνουν και άνθρωποι από τα άλλα κοινωνικά στρώματα (μικροαστοί, διανοούμενοι). Οι άνθρωποι αυτοί απ' τη στιγμή που ενώνονται με την εργατική τάξη και την ιδεολογία της, αποχτούν ψυχολογία προλεταριακή και γίνονται ένα σώμα με το πρωτοπόρο κομμάτι της εργατικής τάξης.

Αυτές τις χιλιοειπωμένες αλήθειες τις αναπτύσσουν, τις γράφουν και αυτοί που τις παραβιάζουν και βρίσκονται στις πυραμίδες των λεγόμενων «κομμουνιστικών κομμάτων», δηλαδή αυτοί που βρίσκονται στην εξουσία ή κι αυτοί που δεν βρίσκονται στην εξουσία. Γι' αυτό δεν είναι αρκετός ο τίτλος, πρέπει να τον επαληθεύουμε μέσα στη ζωή με γεγονότα. Έχουμε υποχρέωση να κατατοπίσουμε τη μεγάλη μάζα των άριστων και όλων που είχαν ή έχουν δεσμό με τα λεγόμενα ΚΚΕ. Να διαφωτίσουμε όλες τις εργαζόμενες μάζες, τους διανοούμενους και στην πρώτη γραμμή τη νεολαία μας, για να μη γίνουν θύματα σε μερικούς που δεν έχουν σχέση με το λαό μας και τη χώρα μας. Αυτός ο λόγος με υποχρεώνει να αρχίσω το γραφτό μου από τότε που καταχτήθηκα από τη μαρξιστική ιδεολογία. Ποιές συνθήκες μ' έφεραν στην άγκαλιά της και με τόσο πάθος αγωνίστηκα γι' αυτή. Ο κάθε ένας που καταχτήθηκε από τις μαρξιστικές ιδέες, ξεκίνησε από διάφορες αιτίες και διάφορους δρόμους, όμως σε όλους ανεξάρτητα από τις διαφορές αυτές και την ταξική τους θέση υπάρχει ένα κοινό σημείο: το κοινωνικό πρόβλημα. Χωρίς συζήτηση υπήρχαν και πολλοί που μπήκαν στην περίοδο της χιτλερικής κατοχής ή σε περίοδο φουντώματος του κινήματος με κριτήρια να φτιάξουν και ν' αποκομίσουν κέρδη. Αυτά τα στοιχεία ήταν που στην περίοδο αυτή διέπραξαν εγκληματικές πράξεις, καταχρήσεις, απ' αυτούς βγήκαν οι περισσότεροι που γίναν όργανα ξένων υπηρεσιών και μ' έντολη αυτών των υπηρεσιών βασάνιζαν και βασανίζουν τους τίμιους συναγωνιστές τους που μαζί κάποτε πάλεψαν.

Γεννήθηκα στη διάρκεια του 1ου παγκοσμίου πολέμου, Σεπτέμβρης του 1915. Προέρχομαι από μιὰ πολυμελή εργατική οικογένεια. Οί γονείς μου έφεραν στον κόσμο 9 παιδιά που σήμερα ζουνε πέντε. Ο πατέρας μας ήταν τυροκόμος, δούλευε σαν μάστορας σε τυροκομικές επιχειρήσεις που ή δουλειά διαρκούσε 7 - 8 μήνες το χρόνο. Τόν υπόλοιπο καιρό ασχολούνταν με τὸ νὰ κατασκευάζει κάπες για τούς χωρικούς. Οί γυναίκες δούλευαν τὰ μαλλιά και φτιάχναν τὸ σκουτί κι' ὁ πατέρας ασχολούνταν με βάψιμο, ράψιμο και πούλημα. Ἐγὼ ἀπὸ μικρός, στην περίοδο τῶν σχολικῶν μου διακοπῶν, βοηθοῦσα τὴ μητέρα και τίς ἀδελφές δουλεύοντας στὸ τσικρίκι, φτιάχνοντας τὸ νῆμα που χρειάζονταν για τὸν ἀργαλειό. Μὲ τὴ δουλειά του πατέρα, τῆς μητέρας και τὴ δική μας συμμετοχή εξασφαλιζόνταν μιὰ ἀπλή ζωὴ και ταυτόχρονα φτιάχναμε τὰ προικιά τῶν κοριτσιῶν, ὑποχρεωτικές συνήθειες στὰ μέρη μας. Ο πατέρας ήταν ἄνθρωπος δουλευτάρης και με αὐστηρές πατριαρχικές ἀντιλήψεις. Ἦταν τίμιος ἄνθρωπος, καλοπληρωτῆς και γι' αὐτὸ ὅλοι οί μπακάληδες ἔτρεχαν νὰ μᾶς δώσουν βερεσέ. Μᾶς διαπαιδαγωγοῦσε νὰ εἴμαστε εργατικοί, νὰ μὴ χρωστάμε, νὰ κρατᾶμε τὸ λόγο μας και νὰ μὴν ἐπιτρέπουμε ποτὲ νὰ μᾶς προσβάλλουν. Σ' αὐτοὺς τότε τὸ ἀνώτερο ήταν ὁ λόγος. Δάνειζαν ἢ δανειζόνταν μόνο με τὸ λόγο που δίναν. Δὲν ξέραν τί θὰ πεί συμβολαιογραφική πράξη. Ἦταν ἀξιοπρεπῆς και περήφανος. Κανέναν δὲν πείραζε και δὲν ἔθιγε, ἀλλὰ ἂν κανεὶς ἀποπειρόνταν νὰ τὸν θίξει, νὰ τὸν κλέψει, τότε ήταν ἱκανὸς δέκα ἄντρες νὰ τὸς κάνει καλά. Ἡ μητέρα μου ήταν μιὰ πολὺ καλὴ γυναίκα, καλόψυχος ἄνθρωπος, ἀνιδιοτελής σ' ἀφάνταστο σημεῖο. Πάντα ἔπρεπε νὰ κάνει καλὲς πράξεις ὅπως τὰ ἔλεγε τὸ εὐαγγέλιο. Τὸ οἰκογενειακό μου περιβάλλον και ἡ εργατικὴ προέλευση τῆς οἰκογένειας, ἐπέδρασε θετικά στο χαρακτήρα μου για νὰ γίνω εργατικὸς, ἀξιοπρεπῆς, ἀνιδιοτελής ἄνθρωπος και ἀγωνιστής.

Κατάγομαι ἀπὸ τὸ χωριὸ Σιράχο Ἰωαννίνων, ὅπου και γεννήθηκα. Στὸ χωριὸ πηγαίναμε για 3 - 4 μήνες μόνο τὸ καλοκαίρι και τὸ χειμῶνα κατοικούσαμε στὴ Φιλιππιάδα, ἀπὸ δὲ τὸ 1929 στὰ Γιάννενα. Ἀπὸ τὸ 1930 δὲν ξαναπήγαμε στὸ χωριὸ γιατί ὁ πατέρας ἔπαψε νὰ φτιάχνει κάπες. Κι' αὐτὸ γιατί οί γυναίκες ἔ-

κεῖ δούλευαν τὰ μαλλιά πού παῖρναν ἀπὸ τοὺς τσοπάνηδες, τὰ χτυποῦσαν στὰ μαντάνια πού ὑπῆρχαν στὸ Καλαρυτινὸ ποτάμι. Ἡ καταγωγή μου ἀπὸ τὸ Σιράκο καὶ ὁ καιρὸς πού ἔζησα τὰ παιδικὰ μου χρόνια, ἐπέδρασαν σημαντικὰ γιὰ τὴν προοδευτικὴ κοινωνικὴ μου τοποθέτηση. Τὸ Σιράκο εἶναι ἓνα χωριὸ χτισμένο σὲ ἀπότομο πετρεοῦνι τῆς δυτικῆς Πίνδου κοντὰ στὸ βουνὸ Περιστερί, σὲ ὑψόμετρο 1200 μέτρα, ἀντίκρου του οἱ Καλαρύτες πού τὰ δύο χωριὰ τὰ χωρίζει ἓνα βαθὺ κ' ἀπότομο φαράγγι πού στὸ βάθος του περνάει τὸ Καλαρυτινὸ ποτάμι. Τὰ δύο αὐτὰ χωριὰ φώλιαζαν στὰ ἀπότομα αὐτὰ πετρεοῦνια ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια. Τὰ ἴθνη, ἔθιμα, ἡ βλαχόφωνη γλωσσικὴ ἰδιομορφία εἶναι ἴδια καὶ μαζὶ προχώρησαν χέρι μὲ χέρι καὶ στὸν τρόπο πού ἀνάπτυξαν τὴν οἰκονομία τους, τὸν πολιτισμὸ τους καὶ τὴ συμμετοχὴ στὶς κοινωνικὲς ἐξελίξεις τοῦ τόπου μας. Μιὰ ἱστορία πολιτισμοῦ καὶ τέχνης σ' αὐτὰ τὰ δύο χωριὰ εἶχε ἀρχίσει ἀκόμα ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας. Ἀκόμα ἀπὸ τὸν 15ο αἰῶνα αὐτὰ τὰ χωριὰ θρῖσκονταν σὲ ἀκμὴ. Μὲ τὴν ὑποταγὴ τῆς ὀρεινῆς Πίνδου στοὺς Τούρκους, διατήρησαν τὰ διοικητικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ τους προνόμια, πληρώνοντας τοὺς χρονιάτικους φόρους στὸ Σουλτάνο. Οἱ ὀρεινοὶ αὐτοὶ κάτοικοι πού ἀσχολοῦνταν μὲ τὴν κτηνοτροφία, ἐκμεταλλεῦμενοι τὰ προνόμια, μετατράπηκαν σὲ βιοτέχνες καὶ ἐμπόρους. Κατασκεύαζαν τὰ πολυτιμα μέταλλα, ἀριστουργήματα τῆς ἐλληνικῆς ἀσημοουργίας, πού ἦταν περιζήτητα σ' ὅλα τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Ἑλλάδα. Μὲ τὰ καραβάνια τους ταξίδευαν ἐπὶ ὁλόκληρους μῆνες στὶς μεγάλες πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Πουλοῦσαν τὰ ἐμπορεύματα καὶ ἔφερναν πλοῦτο στὴν πατρίδα τους. Χτίζαν μεγάλα πέτρινα σπίτια, σχολεῖα καὶ μόνρφωναν καὶ τὰ παιδιὰ τους. Οἱ Τούρκοι, μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀλῆ Πασά, προσπάθησαν νὰ τοὺς ἀφαιρέσουν τὰ προνόμια καὶ νὰ τοὺς ληστεύουν. Ἀργότερα μὲ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1921 καὶ τὸ πέρασμα στὴν ἐπανάσταση τῶν δύο αὐτῶν κοινοτήτων, οἱ Τούρκοι τὰ κατέστρεψαν τελείως. Τότε ἔγινε μεγάλο ξερίζωμα τοῦ πληθυσμοῦ πού ἄλλοι κατέφυγαν στὸ ἐξωτερικὸ, ἄλλοι στὰ ἐφτάνησα καὶ μερικοὶ σὲ διάφορες πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Ἡ τέχνη τῆς ἀσημοουργίας μεταφυτεύτηκε στὰ Γιάννενα, Ζάκυνθο, Ἀθήνα καὶ σὲ ἄλλα κράτη, στὴ Ρώμη καὶ ἄλλοῦ. Ἡ ζωὴ ἀργότερα συνεχίστη-

κε στα χωριά αυτά, όμως στο δρόμο της παρακμής. Ἄλλα οἱ παραδόσεις παρέμειναν καὶ μεταφέρονταν ἀπὸ γενιά σὲ γενιά. Ἀπ' τὸ Σιράκο καὶ τὶς Καλαρυῖτες ἔχει τὶς ρίζες τῆς ἡ ἀστική τάξη ποὺ γεννήθηκε ἀπ' τοὺς βιοτέχνες καὶ οἱ ἐργάτες ἀπ' τοὺς καλφάδες. Ἀπ' τὸ Σιράκο κατάγονται γενιές ἀπὸ εὐεργέτες, ἐπιστήμονες καὶ πατριῶτες. Ἀπ' αὐτὸ τὸ χωριὸ ξεπήδησε ἡ γενιά τῶν Ζαλοκωσταίων ποὺ ἔδωσαν πλοῦτο στὸν πνευματικὸ τομέα, μὲ κορωνίδα τὸν μεγάλο ποιητὴ «τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης» Κώστα Κρυστάλλη. Τὰ ποιήματά του ποὺ ἐκφράζουν τὰ βάσανα καὶ τὴ σκληρὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ, τὴν πικρὴ ξενιτιά, τὸν πατριωτισμὸ, τὴν τιμότητα, τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν περηφάνεια τους σὰν τοῦ σταυραῖτου. Τὰ ποιήματα τοῦ Κρυστάλλη, ἡ ζωὴ του, πολὺ ἐπέδρασαν ἐπάνω μου καὶ σήμερα ποὺ ζῶ στὴν ξενιτεία, πάντα μούρχοντα στὰ χεῖλη μου μερικὲς στροφές ἀπ' τὸ «Τραγοῦδι τῆς Ξενιτείας» τοῦ Κρυστάλλη:

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

Θὰ πάρω ἕναν ἀνήφορο νὰ βγῶ σὲ κορφοβούνι
νὰ βρῶ κλαράκι φουντωτὸ καὶ ριζιμιὸ λιθάρι,
νὰ βρῶ καὶ μὰ κρυόβρυση, νὰ ξαπλωθῶ στὸν ἴσκιο,
νὰ πιῶ νερὸ νὰ δροσισθῶ, νὰ πάρω λίγη ἀνάσα,
ν' ἀρχίσω νὰ συλλογισθῶ τῆς ξενιτείας τὰ πάθη,
νὰ εἰπῶ τὰ μαῦρα ντέρτια μου καὶ τὰ παράπονά μου.

Αὐτὴ ἡ πλούσια ἱστορία τοῦ χωριοῦ μας συνεχίστηκε καὶ στὰ νεώτερα δύσκολα χρόνια γιὰ τὴν πατρίδα μας, παίρνοντας προοδευτικὴ, πατριωτικὴ θέση οἱ κάτοικοί του. Αὐτὲς οἱ παραδόσεις, παῖξαν σοβαρὸ ρόλο στὴν προοδευτικὴ, πατριωτικὴ μου τοποθέτηση.

Ἀπὸ πολὺ μικρὸς ἄρχισαν νὰ μὲ βασανίζουν τὰ κοινωνικά προβλήματα. Μερικά ἀπὸ τὰ γεγονότα ποὺ ἔζησα μ' ἐσπρωξαν στὸν προοδευτικὸ ἀγωνιστικὸ δρόμο. Στὴν περίοδο τοῦ μικρασιατικοῦ πολέμου, παιδί 6 χρονῶν εἶδα νὰ κλαῖνε οἱ γονεῖς γιὰ τὰ ἀδικοχαμένα παιδιά τους. Πολὺ μὲ συγκίνησε ὁ χαμὸς τοῦ πρώτου μου ξαδέρφου Βασίλη Ζαλοκώστα, μοναχογιὸς τῆς θειᾶς μου. Σ' αὐτὴν τὴν

περίοδο, πολλοί είχαν λιποταχτήσει από το μέτωπο και μέσα σ' αυτούς ο αδερφός της μάνας μου Βαγγέλης Κολιάκας κι' εγώ τον έκρυβα. Σ' αυτή την περίοδο πολλά άκουσα κατά του πολέμου, πώς σκοτώνουν τα παιδιά του λαού για να πλουτίσουν λίγοι. Μεγάλη συγκίνηση δοκίμασα όταν είδα το δράμα και την τραγωδία των προσφύγων. Σ' αυτή την περίοδο ο πατέρας μου είχε ταλίκα και έκανε μεταφορές από Πρέβεζα - Γιάννενα γιατί τότε δεν υπήρχαν αυτοκίνητα. Ο πατέρας μετέφερε απ' την Πρέβεζα στη Φιλιππιάδα οικογένειες προσφύγων από τη Μικρά Ασία και πρόχειρα στα χωράφια τους εγκαταστάσαν σε τσαντήρια. Μερικές οικογένειες εγκαταστάθηκαν στο δικό μας μεγάλο κήπο. Εκεί είδα την τραγωδία που πέρασε αυτός ο κόσμος. Παιδάκια χωρίς γονείς, γιατί τους είχαν σφάξει οι Τούρκοι. Ένα παιδάκι τρελλάθηκε όταν είδε μπροστά του να σφάζουν τους γονείς του και επειδή το αγάπησα και η μητέρα το λυπόταν έρχονταν κι' έτρωγε μαζί μας, ακόμα και τα μεσάνυχτα φώναζε στη μητέρα μου «τία λίο φωμί». Ο πόλεμος αυτός και όλα όσα είδα μου τάραξαν την παιδική μου ψυχή κι' άρχισαν τα πρώτα ερωτήματα: γιατί γίνεται αυτό το κακό; Πώς θα σωθούμε;

Λίγο αργότερα, το 1927 όντας μαθητής στο σχολαρχείο Φιλιππιάδας, βρήκα τον άνθρωπο που μου έδινε εξηγήσεις στα ερωτήματά μου και γενικά στα κοινωνικά προβλήματα. Αυτός ήταν ο Σπύρος Γάτσος, δεύτερος ξάδερφός μου, δούλευε στα Γιάννενα σαν τσαρουχάς, ήταν κομμουνιστής φανατικός κι' απ' τους πρώτους που πήγε έξορία όταν ο Βενιζέλος ψήφισε το ιδιώνυμο. Αυτός μου μίλησε για την πλουτοκρατία και εργατιά, για την εκμετάλλευση και την άδικία, για τους άδικους πολέμους, για το πώς τα φτωχά παιδιά δεν μπορούν να σπουδάσουν και πώς αίτια γι' αυτά είναι η καπιταλιστική κοινωνία. Μου εξήγησε απλά ότι μπορούμε ν' απαλλαγούμε απ' αυτό το κακό και να φτιάξουμε μιá κοινωνία της ισότητας και της δικαιοσύνης. Μου ανέφερε πώς ήδη οι λαοί της Ρωσίας έριξαν το εκμεταλλευτικό καθεστώς και χτίζουν την καινούργια κοινωνία της ισότητας και της δικαιοσύνης. Απ' αυτή τη συζήτηση ένθουσιάστηκα και βρήκα απάντηση στα ερωτήματα που με βασάνιζαν. Μου έδωσε να διαβάσω το «Ριζοσπάστη» και το βί-

Θλιαράκι τὸ «ἀλφάβητο τοῦ κομμουνισμοῦ». Τὰ διάβαζα καὶ τὰ ξαναδιάβαζα. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ πρώτη κατήχησή μου στὶς μαρξιστικὲς ιδέες. Τὸ 1928 τὸ καλοκαίρι, στὴν περίοδο τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας ξανασυναντηθήκαμε μὲ τὸ Σπύρο Γάτσο στὸ χωριὸ μας στὸ Σιράκο. Αὐτὸς ἦρθε σὰν προπαγανδιστὴς τοῦ ἐκλογικοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν ποὺ ὑποψήφιο εἶχε τὸν Π. Πικρό. Ἔκανε προπαγάνδα στοὺς συγχωριανούς μας νὰ ψηφίσουν τὸν Πικρό. Ἐγὼ ἂν καὶ δὲν εἶχα ἀποκτήσει συνείδηση γιὰ ὀργανωμένη δράση τὸν βοήθησα στὸ μοίρασμα τῶν ψηφοδελτίων. Μετὰ ἀπὸ μερικὸς μῆνες, μοῦ συνέβει ἓνα σοβαρὸ γεγονὸς γιὰ τὴ ζωὴ μου, ποὺ αὐτὸ ἐπαιξε τὸν ἀποφασιστικὸ ρόλο γιὰ νὰ ἐνταχθῶ καὶ νὰ δοθῶ δλόψυχα στὴν κομμουνιστικὴ ἰδεολογία. Εἶχα τελειώσει τὸ σχολαρχεῖο, ἤμουν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀριστοὺς μαθητὲς καὶ τὸ δνεῖρό μου ἦταν νὰ σπουδάσω καὶ νὰ γίνω ἓνας καλὸς ἐπιστήμονας. Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ὅλοι μὲ παρότρυναν καὶ περισσότερο οἱ καθηγητὲς μου. Ὁ πατέρας αὐτῆ τῆ χρονιὰ πάντρεψε τὴ μεγάλη ἀδερφή μας κι' ἔδωσε ὅλες τὶς οἰκονομίες ποὺ διέθετε στὴν προίκα της, ἦταν οἰκονομικὰ ἐξαντλημένος. Μοῦ εἶπε ὅτι ἔχει πρόταση νὰ μὲ προσλάβουν στὴν ἱερατικὴ σχολὴ τῆς Χάλκης στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀρνήθηκα κατηγορηματικά. Τέλος τὸ μόνο ποὺ ἔμενε ἦταν νὰ δώσω ἐξετάσεις στὸ Διδασκαλεῖο Γιαννίνων, ἐπειδὴ οἱ μαθητὲς παίρναν ἐπίδομα ἀρκετὰ καλὸ καὶ θὰ μοῦ ἔφτανε νὰ ζήσω μιὰ ποὺ ὁ πατέρας δὲν εἶχε δυνατότητα νὰ μὲ κρατήσει σὲ ἄλλη σχολή. Πῆγα γερὰ προετοιμασμένος νὰ δώσω ἐξετάσεις στὸ Διδασκαλεῖο. Οἱ θέσεις ἦταν περιορισμένες καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων μεγάλος. Ὅσα παιδιά δὲν εἶχαμε καμιὰ γνωριμία δὲν μᾶς ἔδωσαν τὸ δικαίωμα οὔτε κἂν νὰ δώσουμε ἐξετάσεις. Γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸν ἀποκλεισμό μας ἀπὸ τὶς ἐξετάσεις, μᾶς θάλανε νὰ τραγουδήσουμε κι' ἂν ἔκρινε ὁ καθηγητὴς τῆς μουσικῆς, ὅτι ἔχουμε καλὴ φωνή, τότε θὰ μᾶς ἐπιτρεπόταν νὰ πάρουμε μέρος στὶς ἐξετάσεις. Ἐγὼ ἤμουν καλλιφωνος, μάλιστα ὁ καθηγητὴς μου στὸ σχολαρχεῖο ποὺ ἦταν καὶ δεξιὸς ψάλτης στὴν ἐκκλησία μ' ἔπαιρνε καὶ τὸν βοηθοῦσα στὸ νὰ φέλνουμε μαζί. Πράγματι σ' αὐτὸ τὸν καθηγητὴ τραγούδησα ὠραῖα καὶ πολὺ γλυκὰ καὶ βλέπω τὴν ἄλλη μέρα νὰ ἔχω ἀπορριφτεῖ γιὰ... κακοφωνία, καὶ παιδιά ποὺ εἶχαν τὰ μέσα, ἐνῶ ἦ-

ταν αδύνατοι μαθητές και κακόφωνοι, όχι μόνο τους έπετράπει να πάρουν μέρος στις εξετάσεις αλλά και πέτυχαν. Αυτό το γεγονός μ' έκανε να κλάψω, μου κόπηκε ή όρεξη. Έβλεπα καθαρά την άδικία που γίνεται σ' έναν άνθρωπο που είναι καλός στη μάθηση και του κλείνουν το δρόμο για σπουδές. Έτσι αναγκάστηκα να μπω κι' εγώ στη μεγάλη στρατιά των εργατών για να κερδίζω το ψωμί μου. Τώρα τα λόγια του Σπύρου Γάτσου είδα ότι επαληθεύονται: στο πετσί μου κι' από τότε αρχίζει ο δρόμος μου ο επαναστατικός. Έπιασα δουλειά σ' έναν κομμουνιστή, ήταν καλός προπαγανδιστής των μαρξιστικών ιδεών, είχε μεγάλη ευχέρεια του λόγου και ικανότητα να συζητά και να αντικρούει ακόμα και επιστήμονες. Από τις πρώτες μέρες άρχισα να κάνω προπαγάνδα των μαρξιστικών ιδεών, του καταστηματαρχη του άρεσε τόσο πολύ που μου επέτρεπε να παίρνω μέρος στις συζητήσεις. Οργανώθηκα στην Ο.Κ.Ν.Ε. και συνδέθηκα με τον Καφαντάρη, που ήταν γραμματέας της ΟΚΝΕ Γιαννίνων. Αυτός μου ανάθεσε δουλειά διαφωτιστική. Μου έδινε βιβλία, τύπο και διάβαζα πάρα πολύ. Αυτό με βοήθησε ν' αποκτήσω σύντομα αρκετές γνώσεις. Κάθε μέρα έκανα στους εργάτες ανάλυση των βασικών ζητημάτων που έβαζε ο «Ριζοσπάστης» και ή «Η ΝΕΟΛΑΙΑ». Είχα επιβληθεί με την προπαγανδιστική μου δουλειά και την δραστηριότητα που έδειχνα. Η σκέψη και το όνειρό μου δεν με εγκατέλειψε για να σπουδάσω. Με τη βοήθεια του καθηγητή μου Λύσανδρου διάβασα κατ' οίκον όλα τα μαθήματα του Γυμνασίου και βοηθήθηκα στα μαθηματικά, φυσική, χημεία. Μάλιστα στο τέλος όταν μου κάναν έλεγχο, με βρήκαν προετοιμασμένο σ' όλη την ύλη καλύτερα απ' τους καλύτερους μαθητές του Γυμνασίου. Κανονίσαμε με δική του σύσταση να πάω στην Αθήνα σ' ένα γνωστό του ιδιοκτήτη ιδιωτικού Γυμνασίου, να δώσω εξετάσεις και να πάρω το απολυτήριο και στη συνέχεια να το ισοτιμήσουν στο κρατικό Γυμνάσιο. Μετά απ' αυτό ήθελα να μπω στη Νομική Σχολή δουλεύοντας σαν εργάτης και παράλληλα να παρακολουθώ το Πανεπιστήμιο. Όμως ενώ ήμουν έτοιμος και είχα όλες τις συστάσεις να πάω στην Αθήνα, οι κομματικές μου υποχρεώσεις δεν μου επέτρεψαν να εκτελέσω αυτό το σχέδιο. Μέλος της ΟΚΝΕ γίνομαι αρχές Φλεβάρη του 1929, και από τότε αρχίζει ή

ζωή μου στο ΚΚΕ, σύμφωνα και με την απόφαση του 7ου Συνέδριου, όπου μέλος του ΚΚΕ θεωρούνταν εκείνος που έμπαινε στην ΟΚΝΕ.

ΠΩΣ ΓΡΑΦΕΤΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ

Οι θεμελιωτές του επιστημονικού σοσιαλισμού Μάρξ και Ένγκελς, μπόρεσαν να φτάσουν σ' αυτά τα συμπεράσματα, γιατί μελέτησαν απ' την πηγή τους τις ιστορικές εξελίξεις στην κοινωνία και στη φύση. Πήραν ότι το καλό δημιουργήσε ή ανθρωπότητα, το απάλλαξαν από τη μυστικοπάθεια, τον ιδεαλισμό, τη διαστρέβλωση, τους ήρωες και με όπλο τη διαλεκτική μέθοδο το τοποθέτησαν να στηρίζεται στα πόδια του και με βάση αυτή την αλήθεια μπόρεσαν να δούν για ποῦ πρέπει να τραβήξει ή κοινωνία. Η μαρξιστική ιδεολογία είναι ή πιό δημιουργική, γιατί δέν μένει στάσιμη, κάθε μέρα πλουτίζεται με τις καινούργιες επιστημονικές κατακτήσεις. Είναι ή πιό δίκαια και ανθρωπιστική. Είναι έχθρός τῆς διαστρέβλωσης και τῆς εξέτασης τῶν γεγονότων με βάση τῆ σκοπιμότητα και εξυπηρέτηση ιδιοτελῶν σκοπῶν.

Τὰ περισσότερα λεγόμενα κομμουνιστικά κόμματα, ἐγὼ παρουσιάζονται ότι εἶναι τὰ μοναδικὰ κόμματα ποῦ στηρίζονται στίς ἐπιστημονικές ἀρχές τοῦ μαρξισμού, στήν πραγματικότητα καταπατοῦν αὐτές τίς ἀρχές με τὸν πιό χειρότερο τρόπο. Στὸ Κομμουνιστικό Κόμμα Σοβιετικής Ἑνώσεως, με ζωὴ 75 χρόνων, δέν μπορείς νὰ βρεῖς μιὰ πραγματική ἱστορία του. Κάθε φορά ποῦ ἀλλάζει ή ἡγεσία γράφεται και μία διαφορετική ἱστορία. Φτάνουν σέ σημεῖο, πρόσφατα γεγονότα τοῦ 2ου Παγκόσμιου πολέμου νὰ διαστρεβλώνονται και νὰ μὴν παρουσιάζουν τὰ ὀνόματα τῶν ἡγετῶν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζουν σάν ἡγέτες ἀνθρώπους ποῦ παίζαν ἕναν τελείως δευτερεύοντα ρόλο στὸν πόλεμο. Αὐτὸ γίνεται γιατί τὸ πρόσωπο αὐτὸ ἔγινε ὁ νέος ἡγέτης τοῦ κόμματός τους και πρέπει ὅλα τὰ καλά ποῦ γίνανε νὰ ἀποδωθοῦνε σ' αὐτόν. Φτάνουν ἀκόμα και πρόσωπα ποῦ ἦταν κατώτερα στελέχη, ὅταν πάρθηκε ή ἐξουσία, σέ

μερικές χώρες των Λαϊκών Δημοκρατιών να παρουσιάζονται: ότι αυτοί παίζανε το βασικό ρόλο για το πάρσιμο της εξουσίας, μιὰ κι' αυτοί τώρα βρίσκονται στην ήγεςία.

Τὸ ΚΚΕ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη βρίσκεται: στὴν πιὸ χειρότερη κατάσταση. Ἀπὸ κομματικὴ πλευρὰ δὲν ὑπάρχει μιὰ ἱστορία τοῦ ἐργατικῆς καὶ κομμουνιστικοῦ κινήματος τῆς χώρας ποὺ νὰ γράφει: ἀντικειμενικὰ τὰ γεγονότα. Κάθε φορὰ ποὺ ἀλλάζει: ἡ ήγεςία καὶ ἡ πολιτικὴ του, γράφεται καὶ διαφορετικὰ ἡ ἱστορία του. Χρόνια διακηρύχνουμε: ὅτι ἡ κρίση τοῦ ΚΚΕ 1918 - 31 εἶναι: ἀποτέλεσμα τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας του ἢ ὅτι ἡ κρίση τοῦ ΚΚΕ, ἦταν κρίσεις τῶν καθοδηγήσεων καὶ κάθε φορὰ ἡ ὕγιης προλεταριακῆς βάσης τὸ ἔβγαζε ἀπὸ τὴν κρίση. Αὐτὴ ἡ τελευταία θέση συνεχίζεται: νὰ ἐπαναλαμβάνεται μέχρι σήμερα. Ἡ ζωή ἔδειξε: ὅτι αὐτὲς οἱ θέσεις δὲν ἦταν σωστὲς, γιατί ἂν παραδεχτοῦμε ὅτι οἱ κρίσεις τοῦ 1918 - 31 ἦταν κρίσεις τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας του, τότε ἡ κρίση τοῦ ΚΚΕ ποὺ ἐκδηλώθηκε τὸ 1956 καὶ συνεχίζεται ἐπὶ 20 χρόνια καὶ πάνω, πῶς θὰ τὴν χαρακτηρίσουμε, σὰν γεροντικῆς; Καὶ τὸ 1956 ἰσχυρίζονταν: ὅτι ἡ κρίση ἦταν κρίση τῆς καθοδήγησης. Τότε πῶς μπορεῖ νὰ ἐξηγεῖ τὸ γεγονός: ὅτι ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, δὲν γίνεται ἐπέμβαση τῆς ὕγιους βάσης νὰ τὴ θγάλει ἀπ' αὐτὴ; Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὲς τίς λαθεμένες θέσεις, θὰ δοῦμε διαφορετικὲς ἐκτιμήσεις γιὰ τὴ δράση του σ' ὅλους τοὺς τομείς τῆς κοινωνικῆς δράσης, ὄχι μόνο τῆς περιόδου 1918 - 31 καὶ 1931 - 40, ἀλλὰ περισσότερο ἀπ' ὅλα γιὰ τὴν περίοδο τῆς χιτλερικῆς κατοχῆς, τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ μέχρι σήμερα. Αὐτὸ συμβαίνει γιὰ τὴ δράση καὶ τὴν ἐκτίμηση τῶν στελεχῶν. Τὴ μιὰ τοὺς ἀνεβάζουν στὰ οὐράνια, μετὰ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀποκαλοῦν ἐχθροὺς, ἔρχονται ἄλλοι καὶ ἀποκατασταίνουν αὐτοὺς ποὺ θεωρήθηκαν ἐχθροὶ καὶ ἀποκαλοῦν ἐχθροὺς αὐτοὺς ποὺ κατηγορήσαν τοὺς πρώτους, γιὰ νὰ ἀποκατασταθοῦν οἱ δεῦτεροι: κ.ο.κ.

Δὲν γράφτηκε ἡ ἱστορία τοῦ ΚΚΕ καὶ οὔτε ἡ δράση του ἀναλύθηκε ἀντικειμενικὰ, μετὰ τὴν κάθε φορὰ κατάσταση καὶ σὲ συνδυασμὸ μετὰ τίς σχέσεις ποὺ ἐπικρατοῦσαν μετὰ τοῦ ΚΚΕ, τῆς ΚΔ καὶ τοῦ ΚΚΣΕ μετὰ σκοπὸ νὰ βγοῦν σωστὰ διδάγματα γιὰ τὴ λύση τῶν τρεχόντων προβλημάτων, ἀλλὰ γράφτηκε γιὰ νὰ ἐξυπη-

ρετήσει σκοπιμότητα, ξένη προς τὸ συμφέρο τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς χώρας μας καὶ τοῦ λαοῦ μας.

Μὲ τὴν ἀφήγηση τῶν γεγονότων θὰ μᾶς δοθεῖ ἡ δυνατότητα νὰ δοῦμε ποιὸς ὑπέθαλπε καὶ ὀργάνωνε τὴ φραξιονιστικὴ πάλη στὸ ΚΚΕ καὶ ποιά ἦταν ἡ «ὕγιής» βάση πού τὸ ἐβγαζε ἀπὸ τὴν κρίση. Ποιὸς ἦταν αὐτὸς πού ὀδήγησε τὸ ΚΚΕ σὲ ἥττες καὶ γιὰ νὰ σκεπάσει τὴν εὐθύνη του, τίς φόρτωνε στὸν καθοδηγητὴ πού τίς περισσότερες φορές τὸν ἀποκαλοῦσε πράκτορα. Τὸ δὲ ΚΚΕ μὲ μιὰ ἡρωϊκὴ πολύχρονη ἱστορία, πού πέρασε ἀπὸ ἓνα λουτρὸ αἵματος, μὲ ἀφθαστοὺς ἡρωϊσμοὺς, τὸ παρουσίασαν ὡς κόμμα, πού σ' ὅλη τὴ ζωὴ καὶ δράση του, εἶχε τοὺς πιὸ «ἀνάξιους» ἡγέτες. Οὔτε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες του δὲν παρουσιάζεται ὅτι προσέφερε κάτι τὸ θετικό.

Η ΣΩΣΤΗ ΕΞΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΚΚΕ

Οἱ ἄνθρωποι πού διορίστηκαν ἀπὸ τοὺς ξένους στὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, διασπάστηκαν. Βρίζονται, κι' ὁ ἓνας ξεσκεπάζει τὸν ἄλλο. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ καυγὰς ξεκίνησε ποιὸς θὰ κερδίσει τὴν εὐνοια, ὅμως αὐτὸ τοὺς ἔκανε νὰ ἐβάλουν στὴ φόρα τίς βρωμιὲς πού πραγματοποίησαν.

Μιὰ ἀπ' τίς διαφωνίες τους εἶναι κι' ὁ τρόπος τῆς ἱδρύσεως τοῦ ΚΚΕ. Ἡ μιὰ μερίδα πού ἔφαγε τὴν κλωτσιὰ κι' ἔχασε τὴν εὐνοια, ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ συνθήκες δὲν ἦταν ὥριμες τὸ 1918 γιὰ ἱδρύση τοῦ ΚΚΕ, ὅτι ἡ διαστικὴ δημιουργία τοῦ ΚΚΕ στηρίχτηκε σὲ ἐξωγενεῖς παράγοντες καὶ συνεπῶς τὸ ΚΚΕ ἀπ' τὸ γεννησημὸ του φέρνει τὸ χαρακτῆρα τοῦ ξενοκίνητου, ὄχι ριζωμένο σὲ ἐλληνικὲς συνθήκες, πράγμα πού ὡς σήμερα ἔχει ἐπιζήμιες συνέπειες. Ἡ μερίδα πού ἀπολαμβάνει τὴν εὐνοια αὐτῶν πού τοὺς διόρισαν, προσπαθεῖ ν' ἀποδείξει μὲ ἀριθμοὺς, ὅτι ὑπῆρχαν ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ ΚΚΕ κι' ὅτι δὲν ἔπαιξε καὶ τόσο σοβαρὸ ρόλο ὁ ἐξωτερικὸς παράγοντας. Νομίζουν ὅτι αὐτοῦ βρίσκεται τὸ κλειδί τοῦ προβλήματος γιὰ ν' ἀποδείξεις ἂν τὸ ΚΚΕ ἀκολούθησε σωστὴ μαρξιστικὴ πολιτικὴ, βασισμένη στὴν ἐλληνικὴ πραγματικό-

τητα κι' έχοντας για γνώμονα τὰ συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ προ-
λεταριάτου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ θέσεις καὶ τῶν δυὸ ομάδων
εἶναι ἐσφαλμένες.

Τὸ ΚΚΕ καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀριστερὰ συγκέντρωσε γύρω της
τοὺς ἀπόγονους καὶ συνεχιστὲς τῶν ἐθνικῶν δημοκρατικῶν ἀγώνων
τοῦ ἔθνους μας. Ὁ λαὸς μας τὴν ἀπελευθερωτικὴ του πάλη καὶ τὸν
ἐθνικὸν ἔσσηκωμὸ τοῦ τὸν ἄρχισε σὰν ἔσοκλάδιωμα ἀπὸ τὴν τουρκι-
κὴ ὑποδούλωση καὶ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν κοτσαμπάσηδων. Οἱ ἀν-
τιθέσεις ἔχουν τὴ ρίζα τους ἀπ' τὴν περίοδο τῆς πάλης κατὰ τοῦ
τουρκικοῦ ζυγοῦ, γιὰ τὴ δημιουργία ἀνεξάρτητου δημοκρατικοῦ
κράτους τῶν Ἑλλήνων.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἀνακηρύχθηκε ἐλεύθερο ἑλληνικὸ κρά-
τος τὸ 1830, οἱ ἀντιθέσεις καὶ συγκρούσεις συνεχίζονταν παντιο-
τρόπως ἀνάμεσα στὶς δυνάμεις τῆς προόδου καὶ τῆς καθυστέρησης.
Ὁ λαὸς μας ὕστερα ἀπὸ σκληροὺς, πολύχρονοὺς αἱματηροὺς ἀγῶ-
νες, μπόρεσε νὰ δημιουργήσῃ ἓνα μικρὸ κράτος, ὅμως δὲν μπόρε-
σε ν' ἀποκτήσῃ γνήσια ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία καὶ νὰ πραγματοποιή-
σῃ τὴν ἐθνικὴ ἀναγέννηση, τὴν οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ πρό-
οδο.

Οἱ κοτσαμπάσηδες καὶ πλουτοκράτες ποὺ κυριάρχησαν, ἦταν
συνδεδεμένοι μὲ τὰ ξένα συμφέροντα καὶ τελείως ἐξαρτημένοι ἀπ'
τις ἐναλλασσόμενες ξένες δυνάμεις ποὺ παρουσιάζονταν σὰν οἱ «προ-
στάτιδες δυνάμεις». Ἡ πολιτικὴ τῆς ὀλιγαρχίας ἐκφράζεται ἀπὸ
τὰ κόμματα ποὺ κάθε φορὰ ἔρχονται στὴν ἐξουσία, δημιουργήματα
τῆς ξενικῆς δολοπλοκίας. Τέτοια ἦταν τὰ τρία πρῶτα ἑλληνικὰ κόμ-
ματα ποὺ κάθε φορὰ ἔρχονται στὴν ἐξουσία, δημιουργήματα τῆς
ξενικῆς δολοπλοκίας. Τέτοια ἦταν τὰ τρία πρῶτα ἑλληνικὰ κόμμα-
τα ποὺ ἀνοιχτὰ τὰ ὀνόμαζαν τὸ «ἀγγλικὸ» τοῦ Ἀ. Μαυροκορδάτου,
τὸ «ρωσικὸ» τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τὸ «γαλλικὸ» τοῦ Γ. Κωλέτ-
τη. Οἱ ξένες δυνάμεις ποὺ παρουσιάζονταν σὰν οἱ «προστάτιδες» ду-
νάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, φέρονταν σὰν ἀφέντες. Αὐτοὶ φτιά-
χναν πολιτικὰ κόμματα, φτάχναν βασιλιάδες, μᾶς ρίχναν σὲ πολέ-
μους γιὰ τὰ συμφέροντά τους, μᾶς κάναν ἀποκλεισμούς, οἰκονομι-
κὲς χρεωκοπίες, ἐσωτερικὰ ἀλληλοφαγώματα, στρατιωτικὰ κινή-
ματα. Χαρακτηριστικὸ ἀποτελεῖ ἡ δήλωση στὰ 1841 τοῦ ἀγγλοῦ

πρεσβευτή στην Ελλάδα που είπε: «Μιά αληθώς ανεξάρτητη Ελλάδα είναι κάτι παράλογο. Η Ελλάδα είναι ή ρωσική ή αγγλική. Και εφ' όσον δεν πρέπει να είναι ρωσική είναι κατ' ανάγκην αγγλική». Όταν με το δόγμα Τρούμαν, ή Αμερική αγόρασε την Ελλάδα από τους Άγγλους, μας θεωρεί χώρο επί του οποίου έχει τίτλους ιδιοκτησίας. Όταν δημοκράτες Αμερικανοί διατύπωσαν παρατήρηση ότι η στάση του Στέιτ Ντηπάρτμεντ και του Πενταγώνου είναι αντίθετη με το πνεύμα της Αμερικάνικης δημοκρατίας, πήραν απάντηση: «δτι δημοκρατία και ελευθερία μπορεί να έχουν μόνο τα πολύ μεγάλα κράτη και οι πλούσιες κοινωνίες. Τα άλλα κράτη είναι καταδικασμένα να έχουν ωμή ολιγαρχία ή προθήκη δημοκρατίας».

Η ύποτέλεια της Ελλάδας στα ξένα συμφέροντα, απ' την πρώτη μέρα της ανακήρυξής της σε ελεύθερο κράτος, οδήγησε και την ιθύνουσα αστικοσαμπάσικη πλουτοκρατία να δέσει τα συμφέροντά της με το ξένο κεφάλαιο. Οι αντιθέσεις των κοτσαμπάσικων που πολιτικά από το 1880 τους εκπροσωπούσε το συντηρητικό κόμμα του Δεληγιάννη και της αστικής τάξης, που τους εκπροσωπούσε το κόμμα του Τρικούπη και που μετέπειτα, συνεχιστές του πρώτου κόμματος ήταν τα μοναρχικά κόμματα και του δεύτερου ο Έ. Βενιζέλος, είχαν δξυνθεί με αποκορύφωμα την επανάσταση στο Γουδί 1909, που ήταν ένα ξέσπασμα της εθνικής καταστροφής του 1897 με διεκδικήσεις αστικοδημοκρατικές και απαλλαγή της χώρας από την απολυταρχική δυναστεία. Όμως η επανάσταση δεν βρήκε την ολοκλήρωσή της, πέτυχε μόνο να περιορίσει κάπως τις απολυταρχικές τάσεις της δυναστείας κι' άνοιξε το δρόμο για μερικές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Έγινε αυτό γιατί συμβιβάστηκε η κοτσαμπάσικη πλουτοκρατία με την αστική τάξη και αποτέλεσαν την αστοσιφλικάδικη πλουτοκρατία κι' αυτό γιατί και οι δυο τάξεις ήταν δεμένες με τα συμφέροντα του ξένου κεφαλαίου.

Η αστοκοτσαμπάσικη πλουτοκρατία, που με τη βοήθεια των ξένων πήρε την ηγεσία της επανάστασης και στη συνέχεια τη διακυβέρνηση της χώρας, είχε σαν ιδεολογικό της περίβλημα τη «Μεγάλη Ίδέα» που περιέκλειε το ανεδαφικό σύνθημα της ανασύστασης της βυζαντινής αυτοκρατορίας, με πρωτεύουσα την Κωνσταν-

τινούπολη. Ἀργότερα ἡ ἰδεολογία τῆς «Μεγάλης Ἰδέας» ἐπὶ 4ης Αὐγούστου παρουσιάστηκε μὲ τὸ σύνθημα τοῦ «Τρίτου Πολιτισμοῦ» ποῦ γιὰ πρότυπο θὰ εἶχε τὸ ἰδανικὸ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης.

Μὲ τὸ θάμπος τῆς «Μεγάλης Ἰδέας» οἱ ἀστοκοτσαμπάσιδες, ἔκρυβαν τὴν πραγματικὴ τους πολιτικὴ καὶ πέτυχαν: τὴ διατήρηση τῶν προνομίων καὶ μισοφεουδαρχικῶν σχέσεων στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία. Μετέτρεψαν τὴν Ἑλλάδα σὲ ἀγροτικὸ ἐξάρτημα γιὰ τὶς βιομηχανικὲς χῶρες. Ἐπιδόθηκαν σὲ ἓνα ἀντιοικονομικὸ δανεισμό, μὲ συνέπεια τὴν ἐξάρτηση τελείως τῆς χώρας πολιτικά καὶ οἰκονομικά ἀπὸ τοὺς ξένους. Φόρτωσαν τὸ λαὸ μὲ τεράστια φορολογικὰ βάρη ποῦ ἔπνιγαν τὴν παραγωγικὴ ζωτικότητα καὶ δυναμικότητά του. Καταδίκασαν τὸ λαὸ στὴν ἐξαθλίωση, καταπίεση καὶ ἐκμετάλλευση.

Ἡ βιομηχανία στὴν Ἑλλάδα ἀναπτύσσεται πολὺ ἀργά. Ὁ ἐξωτερικὸς δανεισμὸς ποῦ ξεζούμιζε τὴν ἑλληνικὴ οἰκονομία, ἐμπόδιζε τὴν ἐσωτερικὴ συσσώρευσίν της καὶ δὲν ἄφηνε νὰ ἀναπτυχθεῖ ἡ βιομηχανία. Μέχρι τὸ 1880 δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὑπῆρχε βιομηχανία στὴν Ἑλλάδα. Τὸ 1875 οἱ φάμπρικες μόλις φτάναν τὶς 90. Ἡ ἀνάπτυξη ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1880 - 1890 σὲ ὀρισμένες ἐλαφρὲς βιομηχανίες. Μεγαλύτερη ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας παρουσιάζεται τὸ 1910 - 1920.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας ἀναπτύσσεται καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξη, ποῦ θὰ γίνῃ ὁ φορέας καὶ ἡγεμόνας τοῦ λαϊκοδημοκρατικοῦ κινήματος. Ἐνῶ τὸ 1875 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν εἶναι 7.342, τὸ 1917 φτάνει στὶς 36.124 καὶ στὰ 1920 130.770. Ἡ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν ἀρχίζει ἀπ' τὸ 1879, μὲ τὴν ἱδρύση τοῦ πρώτου σωματείου στὴ Σύρο. Οἱ συνδικαλιστικὲς ὀργανώσεις μέχρι τὸ 1908 εἶχαν βασικὰ μικτὸ χαρακτήρα, ἐργάτες καὶ ἰδιοκτῆτες. Ἀπ' τὸ 1908 ἀρχίζουν νὰ δημιουργοῦνται ἀνεξάρτητα ἐργατικὰ σωματεία καὶ ἐργατικὰ κέντρα ὅπως αὐτὰ τοῦ Βόλου, τῆς «Φεντερασιόν» Θεσσαλονίκης κλπ. Στὰ 1918 ὑπάρχουν 320 ἐργατικὰ σωματεία σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα μὲ 79.000 ἐργάτες ὀργανωμένους καὶ τὸν Ὀκτώβρη 1918 ἱδρύθηκε ἡ Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἐργατῶν Ἑλλάδας.

Παρὰ τὴν ἀδύνατη ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τὴν

Έλλειψη ξεκαθαρισμένων επιδιώξεων, άρχισε τούς άγώνες για τή βελτίωση τών συνθηκών τής ζωής της με διαμαρτυρίες και άπεργίες. Έκτός από τήν εργατιά, στο στίβο τής πάλης, μπαίνουν και τ' άλλα εργαζόμενα στρώματα. Η άγροτιά βρίσκεται σε μιá διαρκή πάλη με τούς άστοτσιφλικάδες, με αίτημα τήν άποκατάστασή της στη γή, με άποκορύφωμα τήν άγροτική εξέγερση στο Κιλελέρ, 6 - 19 Μάρτη του 1910. Συνεπώς οι άντικειμενικές προϋποθέσεις ώριμαζαν για μιá ριζική έσωτερική μεταβολή.

Η μαρξιστική θεωρία και ή σοσιαλιστική πολιτική κίνηση και όργάνωση άργησε να άναπτυχθεί στην Ελλάδα, σε σύγκριση και με άλλες χώρες που βρίσκονταν στο ίδιο επίπεδο άνάπτυξης. Η καθυστέρηση αυτή είχε σαν αίτια τήν «Μεγάλη Ίδέα» που είχουμε βαθιά στα μυαλά του λαού και κυριαρχούσε άπόλυτα στην πνευματική μας ζωή, με συνέπεια να πνίγει κάθε ιδεολογική έκδήλωση που ζητούσε να ξεφύγει από τήν κηδεμονία της. Οι διανοούμενοι που έρχονταν από τó έξωτερικό, έπηρεασμένοι από τόν δυτικοευρωπαϊκό σοσιαλισμό που τότε άνθοΰσε, παραμέριζαν τις ιδέες τους και έμπαιναν με τόν ένα ή άλλο τρόπο στην ύπηρεσία τής «Μεγάλης Ίδέας». Άλλοι πάλι από αυτούς περιορίζονταν να κάνουν μιá μηχανική μεταφορά τών προοδευτικών ιδεών τους, χωρίς να προσπαθήσουν να θεμελιώσουν έπιστημονικά τή μαρξιστική θέση, ότι ή Ελλάδα μπορεί να άναπτυχθεί και προοδεύσει, έφ' όσον στηριχτεί στις δικές της δυνάμεις και έσωτερικές της δυνατότητες. Τόσο καταθλιπτική ήταν ή κυριαρχία τής «Μεγάλης Ίδέας», που και τά άστικοδημοκρατικά κινήματα παρουσιάστηκαν στον περασμένο και άρχή του δικού μας αιώνα, να δέχονται τήν επίδρασή της και να παίρνουν άντιδραστική όψη. Μιá τέτοια κατεύθυνση παρουσίασε τó άστικοδημοκρατικό κίνημα για τή γλωσσική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Γύρω στα 1880 δημιουργούνται σοσιαλιστικοί όμιλοι σε μερικές πόλεις. Τó 1885 ó Πλάτων Δρακούλης έβγαλε τó πρώτο φύλλο τής έφημερίδας «Άρδηγ». Τó 1890 ó Σταύρος Καλλέργης έ-

δρύνει την οργάνωση «Κεντρικός Σοσιαλιστικός Σύλλογος», με δργαγο τὸ «Σοσιαλιστὴ» πὸ ἔδγαυνε μὲχρι τὸ 1902. Μετὰ ὁμως πέφτουσ στὴν ἀφάνεια. Ἀπ' τὸ 1902 ὠς τὸ 1908 ἐκπρόσωπος τῆς ἐπαναστατικῆς ἰδεολογίας ἐμφανίζεται ὁ Μαρίνος Ἀντύπας πὸ ἀγωνιζόμενος ἔδωσε καὶ τὴ ζωὴ του.

Στὰ 1908 ἐμφανίζεται ἡ «Κοινωνιολογικὴ Ἑταιρία» πὸ τὰ μέλη τῆς ἦταν ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὸ σοσιαλισμὸ τοῦ Μπεργστάιν καὶ πέρασαν στὸ κόμμα τοῦ Βενιζέλου, μόλις αὐτὸ ἰδρύθηκε. Τὸ 1909 ὁ Δρακούλης φτιάχνει τὸ «Ἑλληνικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα» καὶ ὁ Γιαννιὸς τὸ «Σοσιαλιστικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν», χωρὶς κανένα ἀπ' αὐτὰ νὰ ἐπιδράσουν στὴν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στὴν Ἑλλάδα. Σοβαρὴ σοσιαλιστικὴ κίνηση καὶ δράση παρουσίασε ἡ «Φεντερασιὸν» Θεσσαλονίκης. Ἡ πρώτη πανελλαδικὴ σοσιαλιστικὴ συνδιάσκεψη ἔγινε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1915, ἡ δευτέρη τὸ Φλεβάρη τοῦ 1918 καὶ ἡ τρίτη τὸν Αὐγούστο τοῦ 1918, ὅπου καὶ ἀποφασίστηκε ἡ σύγκληση τοῦ πανελλαδικοῦ συνεδρίου γιὰ τὴν ἰδρυση σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Στὴν Ἑλλάδα δὲν μπόρεσε νὰ ἀναπτυχθεῖ ἓνα γερὸ δεξιὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα καὶ αὐτὸ ὀφείλεται βασικά στὴν ἐπίδραση τῆς «Μεγάλης Ἰδέας», ἀλλὰ καὶ στὴν ἀδύνατη ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τῆ σημαντικὴ ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ ξένο κεφάλαιο, πὸ αὐτὸ δὲν δημιουργοῦσε τὴν οἰκονομικὴ βάση γιὰ νὰ ἀναπτυχθεῖ δεξιὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα. Ὁ Λένιν ἐξήγησε στὸ ἔργο του «Ἰμπεριαλισμὸς» πὸς ἡ οἰκονομικὴ βάση τοῦ ρεφορμισμού ἦταν ἡ ὑπερεκμετάλλευση τῶν ἀποικιακῶν καὶ μισοαποικιακῶν λαῶν ἀπὸ τὸ χρηματιστικὸ κεφάλαιο, πὸ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ διαφθεῖρει μερικὰ στρώματα τοῦ προλεταριάτου. Στὴν Ἑλλάδα αὐτὲς οἱ δυνατότητες ἦταν μικρὲς καὶ κατὰ συνέπεια δὲν δίνονταν ἡ δυνατότητα νὰ δημιουργηθεῖ ἡ οἰκονομικὴ βάση γιὰ ἓνα γερὸ δεξιὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα.

Τὸ Φλεβάρη τοῦ 1917 νίκησε στὴ Ρωσία ἡ ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση καὶ τὸν Ὀχτώδρη τοῦ ἴδιου χρόνου νίκησε ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ κόμματος τῶν

Μπολσεβίκων, με επικεφαλής τον Λένιν. Με τη νίκη της Οχτωβριανής σοσιαλιστικής επανάστασης, ο καπιταλιστικός κόσμος διασπάζεται και μπαίνει στην περίοδο της γενικής κρίσης του. Η νίκη της Οχτωβριανής επανάστασης έδωσε τεράστια ώθηση στην ανάπτυξη του επαναστατικού προλεταριακού κινήματος και στις μεγάλες κοινωνικές μεταβολές που ακολούθησαν. Η εργατική τάξη της Ελλάδας αρχίζει να αποχτά συνείδηση της δύναμής της. Διαμορφώνεται σε «τάξη για τον έαυτό της». Η συνειδητοποίηση της αποστολής της, έκανε αναγκαία τη δημιουργία της ανώτερης μορφής οργάνωσής της, του κόμματός της. Η επίδραση της Οχτωβριανής σοσιαλιστικής επανάστασης είχε τη βασική και κύρια επίδραση στη δημιουργία του ΚΚΕ. Πιο πάνω αναφέραμε ότι ωρίμαζαν οι προϋποθέσεις και συγκεντρώνονταν οι δυνάμεις για μια εσωτερική μεταβολή. Παρά τα αδύναταθήματα άρχισαν να οργανώνονται οι σοσιαλιστικές δυνάμεις, όμως για τις αιτίες που αναφέραμε δεν προχωρούσαν. Ακριβώς αυτή τη στιγμή, η Οχτωβριανή επανάσταση βοήθησε τις επαναστατικές προλεταριακές δυνάμεις της χώρας μας να αποκτήσουν συνείδηση της αποστολής τους και να προχωρήσουν στη δημιουργία του κόμματος. Συνεπώς η επίδραση της Οχτωβριανής επανάστασης έπαιξε και για το ελληνικό εργατικό λαϊκό κίνημα, θετικότατο ρόλο και από την άποψη της επιτάχυνσης της δημιουργίας του κόμματος της εργατικής τάξης και γιατί, έξοπλισμένο από τα διδάγματα της Οχτωβριανής επανάστασης του μπολσεβίκικου κόμματος, απαλλάσσονταν από τον όπορτουнизм των σοσιαλιστικών κομμάτων της δύσης.

Η ίδρυση του μαρξιστικού - λενινιστικού κόμματος στην Ελλάδα και σε συνέχεια η μικρασιατική κατάρρευση, έδωσε δυνατό χτύπημα στην ιδεολογία της αστικοτσιφλικάδικης κυρίαρχης τάξης, τη «Μεγάλη Ίδέα», που πια έπαυσε να επιδρά και επηρεάζει τις λαϊκές μάζες.

Το πρώτο ιδρυτικό συνέδριο του Σοσιαλιστικού Κόμματος έγινε το Νοέμβριο του 1918. Η θέση ότι η διαστική δημιουργία του ΚΚΕ στηρίχτηκε σε έξωγενείς παράγοντες και συνεπώς από το γεννησιμό του παίρνει το χαρακτήρα του ξενοκίνητου, είναι τελείως λαθεμένη και διαστρεβλώνει την αλήθεια. Το ίδιο κάνουν και

οί άλλοι πού παρουσιάζουν ότι όλα φυσιολογικά προχώρησαν στο ΚΚΕ και τις ήττες τις φορτώνουν σε πρόσωπα, χωρίς να θέλουν να κάνουν μια σωστή ανάλυση της εσωτερικής και εξωτερικής κατάστασης σ' αυτή την περίοδο και σε στενή σχέση με την κατάσταση των σχέσεων με άλλα κομμουνιστικά κόμματα και κατά κύριο λόγο με το ΚΚΣΕ. Θέλουν με αυτές τις ψευτιές και διαστρεβλώσεις να δικαιολογήσουν την όλη πολιτική τους από το 1956 και δω. Να ξεγελάσουν μερικούς άφελους, ότι τώρα θα φτιάξουν ένα κόμμα ανεξάρτητο με δημοκρατικοποιημένη εσωτερική ζωή.

Οι ιδέες της Όχτωβριανής επανάστασης δεν χρειάζονται υποταχτικά κόμματα και πρόσωπα. Θέλουν λευτεριά, ισότητα και αδερφότητα. Μ' αυτές τις διεθνιστικές αρχές γεννήθηκε, άντρωσε και πάλαψε το ΚΚΕ. Κάτω απ' αυτά τα πανανθρώπινα συνθήματα, πάλαψαν εκατοντάδες χιλιάδες κομμουνιστές και προοδευτικοί άνθρωποι, χύνοντας ακόμα και το αίμα τους.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΚΚΕ

Το πρώτο ιδρυτικό συνέδριο του Σοσιαλιστικού Έργατικού Κόμματος, συνήλθε στον Πειραιά το 1918, αντιπροσωπεύοντας διάφορες σοσιαλιστικές οργανώσεις και όμιλους με 1000 οργανωμένα μέλη. Το συνέδριο ψήφισε: Το καταστατικό του κόμματος. Το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του κόμματος, με το παρακάτω περιεχόμενο: Κατάργηση του βασιλικού θεσμού και εκδημοκρατισμός της ζωής της χώρας, σαν μεταβατικό στάδιο για την πραγματοποίηση της σοσιαλιστικής πολιτείας. Το δικαίωμα της ψηφοφορίας και εκλογής σε άνδρες και γυναίκες. Είσαγωγή του θεσμού του δημοψηφίσματος επί ορισμένων σπουδαίων ζητημάτων. Έθνικοποίηση των τσιφλικιών και μοναστηριακών χτημάτων και παραχώρηση αυτών εις κοινότητας καλλιεργητών. Για τους εργάτες εφαρμογή του 8ώρου, κατώτατο μεροκάματο, ταμείο εργατικών συντάξεων από το κράτος, επαγγελματική εκπαίδευση, ιατρική περίθαλψη.

Ψήφισε το άρθρο περί βαλκανικής δημοσπονδίας, πολιτική ειρήνης και συνεργασίας. Για το βαλκανικό ζήτημα «διακηρύττει ότι ο μόνος τρόπος ένωσης μεταξύ βαλκανικών λαών, δυνάμενος

νά εξασφαλίσει τήν συνεγγόηση και διαρκή ειρήνη, εΐναι ή βαλκανική δημοκρατική όμοσπονδία, στηριζόμενη επί θεσμών έντελώς δημοκρατικών, έγγυώμενη τήν πλήρη και πραγματικήν πολιτικήν, έθνικήν και γλωσσικήν έλευθερίαν όλων τών έθνοτήτων άνευ διακρίσεως φυλής και θρησκευματος». 'Επί τή εύκαιρία τής πρώτης έπετείου τής 'Οχτωβριανής επανάστασης, έστειλε χαιρετισμό «πρός τή ρωσική επανάσταση» και διαμαρτυρία «διά τήν μελετωμένην επέμβαση τών άγγλογάλλων». 'Απ' τó πρώτο ίδρυτικό συνέδριό του τó νεαρό κόμμα, έμφανίζεται σαν έθνικό, δημοκρατικό, πατριωτικό και διεθνιστικό. Διακηρύσσει τόν έαυτό του ένωμένο με τούς εργάτες όλου τού κόσμου, πού απέχτησαν συναίσθηση τής τάξης τους και θάζει σαν καθήκον και αποστολή του «τήν μεταβολήν τής παραγωγής από πλουτοκρατικής εις σοσιαλιστικήν»... «τήν όποίαν αποστολήν δέν δύναται νά πραγματοποιήσει χωρίς νά γίνει κάτοχος τής πολιτικής έξουσίας».

'Αμέσως προσχώρησε στην ΙΙ Διεθνή. Τó Μάρτη τού 1919 ιδρύθηκε ή ΙΙΙ ΚΔ. Στο πρώτο έθνικό συμβούλιο, Μάης 1919, αποφάσισε νά δοθεί έντολή στην Κεντρική 'Επιτροπή «νά προετοιμάσει τó έδαφος διά τήν προσχώρησιν εις τήν ΙΙΙ Διεθνή». Στο δεύτερο συνέδριο τού ΣΕΚ, 'Απρίλης τού 1920, αποφασίστηκε ή αποχώρηση από τήν ΙΙ Διεθνή και ή προσχώρηση στην ΙΙΙ Διεθνή, ... «τής όποίας δέχεται τις άρχές και τά ψηφίσματα». Στόν τίτλο του προσθέτει τή λέξη κομμουνιστικό. Στα 1924 όνομάστηκε ΚΚΕ - έλληνικό τμήμα τής ΚΔ. 'Η άρχή τής ίδρυσης τού ΚΚΕ θεωρείται πó 1918, γιατί αύτό τó κόμμα πού ιδρύθηκε με τόν τίτλο ΣΕΚ, αδιάσπαστο και ένωμένο έδωσε τόν τίτλο ΚΚΕ.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΚΚΕ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1931

Παρά τó γεγονός ότι τó 1924 μετονομάστηκε από Σοσιαλιστικό 'Εργατικό Κόμμα (Κομμουνιστικό) σε ΚΚΕ, ή ίδρυσή του θεωρείται από τó Νοέμβρη τού 1918, γιατί τó κόμμα πού ιδρύθηκε τó 1918 παρέμεινε τó πρώτο, ένιαίο και μοναδικό κόμμα τού προλεταριάτου και με μιá άδιάκοπη φυσιολογική ανάπτυξη και εξέ-

λιξη. Το ΚΚΕ από το 1918 έως το 1924, παρά τή νεαρότητά του, ανέπτυξε μιὰ πλούσια έσωκομματική δράση και προσανατολιζόνταν βασικά σωστά στο νεοελληνικό κοινωνικό ξετύλιγμα, καθώς και στις διεθνιστικές του υποχρεώσεις.

Τήν περίοδο αυτή συνήλθαν αρκετά συνέδρια και συλλογιστικές, όπως το 1ο Ίδρυτικό Συνέδριο τον Νοέμβριο του 1918, το Έθνικό Συμβούλιο το Μάη 1919, το 2ο Συνέδριο του κόμματος τον Απρίλη του 1920, το Έκτακτο (έκλογικό) Συνέδριο το Σεπτέμβριο του 1920, ή Πανελλαδική Συνδιάσκεψη το Φλεβάρη του 1922, το Έκτακτο Συνέδριο το Σεπτέμβριο του 1922, το Έκτακτο Έκλογικό Συνέδριο το Σεπτέμβριο του 1923 και το Τρίτο Έκτακτο Συνέδριο το 1924. Στην περίοδο αυτή, παρά τις αδυναμίες που παρουσιάστηκαν, έχουμε τήν πιό πλούσια και γόνιμη έσωκομματική ζωή. Πάρθηκαν μιὰ σειρά σωστές αποφάσεις, όπως το πρόγραμμα για τις εκλογές του 1920. Η απόφαση για τήν πλήρη ένότητα του συνδικαλιστικού κινήματος γύρω από τή Γ.Σ.Ε.Ε. Έπιασε βασικά γι' αυτήν τήν περίοδο το αγροτικό πρόβλημα.

Η απόφαση για τήν προσχώρηση στην 3η Διεθνή. Η απόφαση για τήν ένότητα του κόμματος και τήν μη ύπαρξη οργανωμένων τάσεων στο κόμμα. Η καταγγελία τής επέμβασης κατά τής ρωσικής δημοκρατίας και ενάντια στην εκστρατεία τής Ουκρανίας. Η έγκριση τών αποφάσεων τής Κομμουνιστικής Διεθνούς και τών Βαλκανικών συλλογιστικών και ειδικά ή απόφαση του 2ου συνεδρίου Κ.Δ. με τους 21 όρους για τήν παραδοχή νέων κομμάτων στην Κ.Δ.

Από το 1924 το ΚΚΕ αντιμετώπιζε μιὰ σειρά κρίσεις και φραξιονισμούς, που συνηθίσαμε να τις ονομάζουμε κρίσεις τών καθοδηγήσεων, που όμως το ΚΚΕ με τήν υγιή προλεταριακή του βάση, περνούσε τις κρίσεις. Πέρασε τήν παιδική του ηλικία και ανδρώθηκε. Και με τή βοήθεια τής Κ.Δ. από το 1931 μπαίνει στο δρόμο τής μπολσεβικοποίησής του. Η κρίση εκδηλώνεται με τις παρακάτω φάσεις: Ο όπιορτουρισμός το 1924, ο Λικβινταρισμός το 1926 και ο δίχως αρχές φραξιονισμός του 1929 - 31. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής τής κρίσης ήταν ή μη κατανόηση τής αντικειμενικής κατάστασης, που δημιουργήσε για τή χώρα ή μικρα-

σιατική κατάρρευση. Αυτή ή κατάσταση είχε δημιουργήσει: ώριμες συνθήκες για όργάνωση και καθοδήγηση του λαού, για μιá λαοκρατική, δημοκρατική μεταβολή. "Όμως τó Κόμμα δέν μπορούσε νά συλλάβει τó νόημα τής έποχής και νά δώσει ένα σωστό πρόγραμμα προσανατολισμένο στην έλληγική πραγματικότητα. Άναματούσε και μετέφερε άπ' έξω γενικές και άφηρημένες θέσεις, χρησιμοποιώντας μιá κούφια έπαναστατική φρασεολογία. Στην ίδια περίοδο κρίση και φραξιονισμούς περνούσαν και άλλα ΚΚ και είχαν στενές σχέσεις με τήν πάλη πού διεξάγονταν στη Σοβιετική Ένωση μεταξύ τής ήγεσίας του ΚΚΣΕ και τής τροτσκιστικής ομάδας και μετά με τόν Μπουχάριν. Και ή κρίση του δικού μας Κόμματος πήρε διάρκεια, γιατί παρά τó γεγονός, ότι ήταν λόγοι έσωτερικοί πού τή δημιουργούσαν επιδρούσε και και ή διαμάχη πού διεξάγονταν στο ΚΚΣΕ.

Η Κομμουνιστική Διεθνής πού βοήθησε τó κομμουνιστικό κίνημα και τά ΚΚ ν' αποκτήσουν σωστό έπαναστατικό, μαρξιστικό προσανατολισμό, έκανε πολλές φορές κατάχρηση τών δικαιωμάτων της, σάν τó καθοδηγητικό έπιτελείο του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος. Άντί νά βοηθήσει τά ΚΚ στη γενική σωστή κατεύθυνση και ένότητά τους, ήθελε νά καθορίζει αυτή τά προβλήματα τών ΚΚ, όχι μόνον τής στρατηγικής, ακόμα τής τακτικής και οργανωτικής πολιτικής, φτάνοντας νά υποδείχνει και τά στελέχη τής ήγεσίας του κάθε ΚΚ. Μιá τέτοια θέση τήν έφερε σ' αντίθεση με τήν πραγματικότητα τής χώρας του δοσμένου κόμματος, μ' αποτέλεσμα νά αναπτύσσεται ó φραξιονισμός ή νά προβαίνει σέ έπεμβάσεις πού ζημίωναν τά ΚΚ. Έφτασε νά μετατρέπεται σέ κράτος και νά προχωράει σέ μέτρα φυσικής εξόντωσης ήγετικών στελεχών πολλών ΚΚ, χωρίς νά είναι ενημερωμένα τά ενδιαφερόμενα κόμματα. Άπό τέτοια λάθη υπόφερε και τó ΚΚΕ. Παρουσιάστηκαν διαφωνίες του ίδιου του Ζαχαριάδη με τήν Κ.Δ. και στα ζητήματα τής στρατηγικής, αλλά και τής τακτικής, όπως ή δημιουργία του Ένιαίου Άγροτικού Κόμματος. Η πιο μεγάλη διαφωνία πού παρουσιάστηκε ήταν ó χαρακτηρισμός του Δεύτερου παγκόσμιου πόλεμου: Η Κ.Δ. τόν χαρακτηρίζει σάν ιμπεριαλιστικό πόλεμο και καταδίκασε τó γράμμα του Ζαχαριάδη του 1940, ένώ ó Ζαχαριά-

δης τόν χαρακτηρίσε ότι από την αρχή ήταν αντιφασιστικός, πράγμα που ή ζωή τὸ δικαίωσε. Τὰ μέλη καὶ στελέχη τοῦ ΚΚΕ διαπαιδαγωγημένα στὴν τυφλὴ πίστη στὴν Κ.Δ. καὶ στὸ Κόμμα τοῦ Λένιν, τὶς ἀποφάσεις καὶ ἐντολές τους τὶς ἀποδέχονταν καὶ τὶς ἐκτελοῦσαν μὲ εὐλάβεια, πράγμα που σοβαρὰ ζημίωσε τὸ λαϊκὸ κίνημα τῆς χώρας μας σὲ ἀποφασιστικὲς στιγμὲς, ὅπως θὰ δοῦμε. Παρὰ τὶς ἀδυναμίες αὐτὲς τὸ ΚΚΕ, προχώρησε καὶ εἶχε ἐπιτυχίες γιατί ἡ ἡγεσία τοῦ παγκόσμιου κινήματος, παρὰ τὶς ἀδυναμίες καὶ λάθη της ἦταν ἐπαναστατικὴ καὶ βάδιζε σὲ σωστὸ μαρξιστικὸ δρόμο. Καὶ οἱ ἐπιτυχίες που παρουσίασε τὸ Κ.Κ.Ε., ἦταν ἀκριβῶς γιατί ξεπερνώντας τὴν κρίση, βάδιζε σὲ μαρξιστικὸ δρόμο.

Ἀπὸ τὸ 1931, που πιά εἶχε σταθεροποιηθεῖ ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ, βλέπουμε μιὰ σταθεροποίηση καὶ τῶν καθοδηγήσεων τῶν ΚΚ καὶ στὸ ΚΚΕ, ἀφοῦ βασικά εἶχαν παύσει νὰ διορίσουν ἡγέτες στὰ κόμματα, που ἀπολαμβάναν τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ ΚΚΣΕ.

Οἱ ἐπεμβάσεις καὶ φραξιονισμοὶ που ὀργάνωσαν στὸ ΚΚΕ ἀπὸ τὸ 1924 - 1931 προκάλεσαν σοβαρὰ ζημιὰ στὸ μαρξιστικὸ κίνημα τῆς Ἑλλάδας. Ὁ φυσιολογικὸς δρόμος που εἶχε ἀκολουθήσει ἀπὸ τὸ 1918 - 1924 ἀνακόπτεται καὶ τὸ ΚΚΕ καὶ ἡ μαρξιστικὴ ἰδεολογία ἔπαθαν σοβαρὰ ζημιὰ. Τὸ ΚΚΕ ἀπομονώνεται καὶ ὁ ταξικὸς ἐχθρὸς ἀντλεῖ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὶς τέτοιες ξένες ἐπεμβάσεις, γιὰ νὰ χαρακτηρίσει τοὺς κομμουνιστὲς ὄργανα τῆς Μόσχας. Ὁ Ν. Ζαχαριάδης στὴν 7η Ὀλομέλεια τοῦ ΚΚΕ (Φλεβάρη 1957), που ὀργανώθηκε ἀπὸ τοὺς Σοβιετικούς καὶ τοὺς διορισμένους Κολιγιάννη - Παρτσαλίδη - Βαφειάδη, μοῦ εἶπε: Πόσα χρόνια χρειάστηκε νὰ παλαίψουμε γιὰ νὰ θγάσουμε τὴν συκοφαντία ὅτι εἴμαστε ὄργανα τῆς Μόσχας καὶ νὰ που τώρα οἱ Σοβιετικοὶ μὲ τὰ ἔργα τους δικαιώνουν τοὺς ἀντιπάλους μας, πρὸς μεγάλη ζημιὰ γιὰ τὸ ἀριστερὸ καὶ προοδευτικὸ κίνημα τῆς Ἑλλάδας. Στὸ Ζαχαριάδη ἀπάντησα: Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὅλοι ἐμεῖς οἱ κομμουνιστὲς μέλη καὶ στελέχη παλαίψαμε μ' ὅλες μας τὶς δυνάμεις γιὰ νὰ θγάσουμε ἀπὸ τὴν πλάτη τοῦ ΚΚΕ αὐτὴ τὴ συκοφαντία, γιατί πιστεύαμε ὅτι εἶναι φέμα. Ὅμως μερικὰ ἡγετικά στελέχη τοῦ ΚΚΕ ἐπιφανειακὰ ἔκαναν αὐτὴ τὴν πάλη, στὴν οὐσία τώρα ἀποδείχεται ὅτι ἐνεργοῦσαν σύμφωνα μὲ ἐντολές που παίρναν πίσω ἀπὸ τὶς πλάτες τοῦ

ΚΚΕ, από τη Σοβιετική ηγεσία και είναι λογική συνέπεια να έχει καταστήσει το **ΚΚΕ** αμπελοχώραφο των ξένων.

Στη μαρξιστική ιδεολογία μυήθηκα από το 1928 και βοήθησα σαν συμπαθών στις εκλογές του 1928. Μέλος της ΟΚΝΕ γίνομαι αρχές του Φλεβάρη του 1929 και στον ίδιο χρόνο λόγω της δραστηριότητάς μου συμμετοχής (προπαγανδιστική δουλειά, διάδοση τύπου και άλλες εκδηλώσεις), έγινα γραμματέας πυρήνα και έπαιρνα μέρος στον αντίστοιχο πυρήνα του **ΚΚΕ**, όπου και μου δόθηκε και ο τίτλος του μέλους του **ΚΚΕ**. Στην περίοδο αυτή που έγινα μέλος του κόμματος και δούλευα σαν στέλεχος της ΟΚΝΕ Γιαννίνων, μέχρι το 1931, που ο φραξιονισμός βρίσκονταν στη δράση του, στη δική μας οργάνωση δεν εκδηλώθηκε φραξιονιστική δράση. Όλοι οι κομμουνιστές Γιαννίνων του **ΚΚΕ** και της ΟΚΝΕ και στα συνδικάτα δούλευαν ένωμένοι. Όπως εμείς καταλαβαίναμε, ασχολούμασταν με την προπαγάνδη των μαρξιστικών ιδεών και την κινητοποίηση των εργατών για τις διεκδικήσεις τους, κατά της τρομοκρατίας που εξασκούσαν στους άριστερους φαντάρους στο Καλπάκι κλπ. Βαδίζαμε σ' αυτό το σωστό δρόμο, γιατί καθοδηγητές των οργανώσεων του **ΚΚΕ** και της ΟΚΝΕ ήταν όλοι ντόπιοι και εργαζόμενοι. Δούλευαν στην παραγωγή και ταυτόχρονα έκαναν και το καθήκον τους απέναντι του **ΚΚΕ** και της μαρξιστικής τους ιδεολογίας. Αποφύγαμε να μπλεχτούμε σ' αυτή τη χωρίς αρχές φραξιονιστική πάλη γιατί δεν μας στείλαν τους «έξ επαγγέλματος επαναστάτες» από το κέντρο. Αυτό που έγινε σε μας στην Ήπειρο, πιστεύω θα συνέβηκε και σε άλλες επαρχιακές οργανώσεις. Αυτό το γεγονός, μαζί με τόσα άλλα, μας δίνει να καταλάβουμε ότι ο φραξιονισμός και οι κρίσεις προέρχονταν απ' έξω και ήταν ξένες προς τις ανάγκες του Ελληνικού κινήματος. Οι δε φορείς αυτών των τάσεων ήταν άνθρωποι που δρούσαν σύμφωνα με τις εντολές που τους δίναν απ' έξω. Το γεγονός ότι οι οργανώσεις της Ήπειρου καθοδηγούνταν από ανθρώπους που ζούσαν απ' τη δουλειά τους, μας δίνει ένα ακόμα μάθημα ότι καλός μαρξιστής και πιστός α-

γωνιστής είναι μόνο εκείνος που δεν εξαρτάται οικονομικά από άλλους. Ο επαγγελματισμός στο κομμουνιστικό κίνημα δημιούργησε στις χώρες που επικράτησε, τη γραφειοκρατία και την καινούργια προνομιά τάξη.

ΤΟ ΚΚΕ ΑΠΟ ΤΟ 1931 ΕΩΣ ΤΗ ΜΕΤΑΞΕΙΚΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται σαν η πιο εποικοδομητική που γνώρισε το ΚΚΕ. Μετά την εκκλήση της Κ.Δ. και την τοποθέτηση της νέας ηγεσίας Ζαχαριάδη από την Κ.Δ., σταμάτησε ο φραξιοπισμός και η ηγεσία αυτή, βασικά σωστά, διεύθυνε το Κόμμα επί 25 χρόνια.

Η ανάπτυξη του ΚΚΕ σε μεγάλη πολιτική δύναμη της χώρας, που έφτασε να κερδίσει την πλειοψηφία του λαού και να καθοδηγήσει δύο επαναστάσεις, χρωσιέται σε μεγάλο βαθμό στη μεγάλη ικανότητα και πολιτική διορατικότητα του ηγέτου της Ζαχαριάδη. Είχε πίστη και εμπιστοσύνη στο ΚΚΣΕ, όπως είχαν και όλοι οι κομμουνιστές του κόσμου. Ακριβώς αυτή η τοποθέτηση του Ζαχαριάδη και οι ικανότητές του δημιούργησαν τις προϋποθέσεις να μη έχουμε επεμβάσεις από τη Κ.Δ. και το ΚΚΣΕ για αλλαγή της ηγεσίας μέχρι που ζούσε ο Στάλιν.

Η περίοδος αυτή ήταν δύσκολη γιατί το ΚΚΕ βρισκόταν μισοπαράνομο και οι κομμουνιστές καταδιώκονταν και καταδικάζονταν σε πολύχρονη φυλακή και εξορία με το περίφημο ιδιώνυμο, που φήφισε η κυβέρνηση Βενιζέλου. Είχε αρχίσει η παγκόσμια οικονομική κρίση με σοβαρό αντίκτυπο στην Ελλάδα, η δε άνοδος του φασισμού στην Ευρώπη παρουσίαζε για την Ελλάδα ένα από τους σοβαρούς κινδύνους επιβολής του. Το ΚΚΕ από τις εσωτερικές διαμάχες και φραξιοπισμούς που το παράδερνε από το 1924 - 1931 είχε απαραλλιαστεί, είχε χάσει την επιρροή του. Η νέα ηγεσία Ζαχαριάδη κατόρθωσε, σε σύντομο διάστημα, να ξεπεράσει την εσωκομματική κρίση και να διαμορφώσει ένα καθεστώς εσωτερικής πειθαρχίας, στηριζόμενη στο δημοκρατικό συγκεντρωτισμό, και πα-

ράλληλα ανέπτυξε μιὰ έντονη ιδεολογική και οργανωτική δράση του Κόμματος. Το ΚΚΕ μελετά τὰ Έλληνικά προβλήματα, πράγμα που του επέτρεψε νὰ καθορίσει σωστά τὸ χαρακτήρα και τὶς κινήτριες δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης στὴν Ελλάδα. Για πρώτη φορά τὸ ΚΚΕ ἔχει δική του στρατηγική και τακτική. Καταπιάνεται με τὶς άμεσες διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν, ὑπαλλήλων, ἀγροτῶν, ἐπαγγελματιῶν, νεολαίας και γενικά ὄλων τῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση του Κόμματος, ἀναπτύσσονται οἱ οικονομικοὶ ἀγῶνες τῶν ἐργαζομένων. Αὐξάνονται οἱ οργανώσεις τῶν ἐργαζομένων και ὁ ρεφορμισμὸς περιορίζεται. Βελτιώνεται σημαντικά ἡ δουλειὰ στὸ ιδεολογικὸ μέτωπο. Το Κόμμα μεγαλώνει τὴν πολιτική του ἐπιρροή.

Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο ἔχουμε ἕνα πραγματικὰ ὄργανο ἐσωκομματικῆς δουλειᾶς. Ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ σειρά κοιμητικῆς συσκέψεις ὅπως ἡ Α' Πανελλαδικὴ Ὀργανωτικὴ Σύσκεψη τὸν Ἰούλιο τοῦ 1932, ἡ Πανελλαδικὴ Συνδικαλιστικὴ Σύσκεψη τοῦ ΚΚΕ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1932, ἡ Πανελλαδικὴ Ἀγροτικὴ Σύσκεψη τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1932, ἡ Β' Ὀργανωτικὴ Σύσκεψη τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1933, συνέρχονται ἐπίσης ἡ 4η Ὀλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ τὸ Μάρτιο τοῦ 1932 και ἡ 5η Ὀλομέλεια τοῦ ΚΚΕ τὸ Νοέμβριο τοῦ 1932. Το Γενάρη τοῦ 1934 συνέρχεται ἡ 6η Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ που καθόρισε τὴ στρατηγική και τακτική του, για πρώτη φορά βγαλμένες ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Ἡ Ὀλομέλεια καθόριζε ὅτι ἡ ἐπικείμενη ἐπανάσταση τῶν ἐργατῶν και ἀγροτῶν στὴν Ελλάδα, θὰ ἔχει ἀστικοδημοκρατικὸ χαρακτήρα, με τάσεις γρήγορης μετατροπῆς σὲ προλεταριακὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση.

Ἀπὸ τὸ 1934 ὁ κίνδυνος τοῦ φασισμοῦ και τοῦ πολέμου εἶναι ἄμεσος. Στους κομμουνιστὲς κάθε χώρας ἔμπαινε πρωταρχικὸ καθήκον νὰ σχηματίσουν πλατὺ ἀντιφασιστικὸ ἀντιπολεμικὸ μέτωπο. Πάνω σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια περιστρέφονται οἱ ἀποφάσεις τοῦ 5ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚΕ (Μάρτιος 1934) και τοῦ 6ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚΕ (Δεκέμβριος 1935). Το ΚΚΕ ἀπὸ τὸ 5ο Συνέδριό του, μπροστὰ στὸν κίνδυνο τοῦ ἐκφασισμοῦ και τῆς μοναρχικῆς παλινὸρθωσης, δίνει ὅλη τὴν προσοχή του για τὴ συγκέντρωση ὄλων τῶν ἀντιδικτατο-

ρικών, αντιμοναρχικών δημοκρατικών δυνάμεων, στην πάλη για την κατοχύρωση της δημοκρατικής εξέλιξης. Στά 1934 συνέρχεται το Πανελλαδικό Αντιφασιστικό Συνέδριο. Πραγματοποιεί το Ένιαίο Έργατικό Μέτωπο για τις άμεσες διεκδικήσεις, προωθεί αποτελεσματικά τη συνδικαλιστική ένότητα και οι δύο Γενικές Συνομοσπονδίες αποφασίζουν την ολοκλήρωσή της. Το Σεπτέμβρη του 1934 σχηματίζεται το Αντιφασιστικό Μέτωπο από τα κόμματα και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων. Πραγματοποιεί με το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος συμφωνία λαϊκού μετώπου και ένότητας μαζί του, των αντιπλουτοκρατικών δυνάμεων στο χωριό, μέσα στο Ένιαίο Αγροτικό Κόμμα, που είναι το κόμμα της έργατο - αγροτικής συμμαχίας στο χωριό και της πάλης για τις άμεσες διεκδικήσεις των αγροτών και τον αστικοδημοκρατικό μετασχηματισμό. Το Φλεβάρη του 1936 το ΚΚΕ υπογράφει το αντιφασιστικό σύμφωνο με το Κόμμα των Φιλελευθέρων για την υπεράσπιση των δημοκρατικών ελευθεριών και τα άμεσα λαϊκά αιτήματα. Με βάση αυτή την πολιτική, το ΚΚΕ αναπτύσσει σ' αυτό το διάστημα μαζικούς λαϊκούς αγώνες. Οι εργατικές απεργίες παίρνουν πρωτοφανή έκταση και αγκαλιάζουν όλους τους κλάδους. Η αντιφασιστική δράση ξαπλώνεται σ' όλα τα στρώματα του πληθυσμού και θρίσκει το κατακόρυφό της στο παλαιό επαναστατικό ξεσήκωμα της Θεσσαλονίκης στις 10 του Μάη το 1936, που έβαλε σέ ημερήσια διάταξη τη λαϊκή ανατροπή της κυβέρνησης Μεταξά που προχωρούσε στην έγκαθίδρυση της φασιστικής Δικτατορίας. Οι κοινωνικές πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα συγκεντρώνονται γύρω από δύο πόλους. Τόν πόλο προς το λαϊκό μέτωπο και την κυβέρνηση του, που βαδίζει η Ελλάδα στο μισό του 1936 με τη θέληση της πλειοψηφίας του λαού και στον πόλο της αντίδρασης που βαδίζει για τη φασιστική δικτατορία.

* * *

Η ΟΚΝΕ (Όμοσπονδία Κομμουνιστικών Νεολαιών Ελλάδος) τμήμα της ΚΑΝ (Κομμουνιστική Διεθνής Νέων) ήταν το μαχητικό κομμάτι του ΚΚΕ και αποτέλεσε πραγματικά το σχολείο

του κομμουνισμού. Σ' όλους τους αγώνες που καθοδήγησε το ΚΚΕ, στάθηκε η εμπροσθοφυλακή του. Μέσα από τις γραμμές της ξεπήδησαν εκατοντάδες στελέχη, που αργότερα έγιναν καθοδηγητικά στελέχη του ΚΚΕ. Αυτά τα φλογερά νιάτα, που εμπνέονταν από τις πανανθρώπινες ιδέες του μαρξισμού - λενινισμού, αντιμετώπισαν ήρωικά όλες τις δυσκολίες του αγώνα: καταδιώξεις, παρανομίες, φυλακές, εκτελεστικά αποσπάσματα. 'Απ' αυτή βγήκαν ήρωϊκές μορφές σαν τον Χρήστο Μαλτέζο και την 'Ηλέκτρα 'Αποστόλου και τόσους άλλους.

Είχα την τιμή από τα παιδικά μου χρόνια να ενταχθώ στην ΟΚΝΕ, να δουλέψω από απλό μέλος της μέχρι και ανώτερο στέλεχος της. 'Από δω πήρα τη μαχητικότητα, την αφοσίωση στις πανανθρώπινες ιδέες του μαρξισμού, τη μεγάλη οργανωτική και πολιτική πείρα, που αργότερα μου έδωσε τη δυνατότητα να αναδειχθώ σε ήγετικό στέλεχος του ΚΚΕ. 'Η περίοδος 1931 - 1936 αρχίζει και για μένα σ'α μια περίοδος γεμάτη από ακούραστη ξεθεωτική δουλειά, για τα συμφέροντα του κομμουνιστικού κινήματος της 'Ελλάδας και αναδεικνύομαι ένα από τα ανώτερα στελέχη της ΟΚΝΕ και βασικό στέλεχος του ΚΚΕ. Στην περίοδο 1931 - 32 αρχίζει μια σοβαρή οργανωτική και μαζική κίνηση των οργανώσεων της πόλεως Γιαννίνων. 'Οργανώνονται πυρήνες της ΟΚΝΕ και του ΚΚΕ και δραστηριοποιούνται. Μαζί με τους νέους κομμουνιστές βοηθάμε στη συγκρότηση των όμιλων πρωτοπόρων, της 'Εργατικής Βοήθειας, στο δυνάμωμα της συνδικαλιστικής δουλειάς και της δημιουργίας του τμήματος νέων των εργατών, στο δυνάμωμα των αθλητικών και άλλων νεολαιίστικων μαζικών οργανώσεων. Το 1932 γίνομαι μέλος της καθοδήγησης της ΟΚΝΕ 'Ηπείρου. Με στέλνουν σαν ινστρούκτορα, να συγκροτήσω οργανώσεις νεολαίας στην 'Αρτα, Πρέβεζα, Λευκάδα. Σ' αυτές τις πόλεις, εκτός από την δουλειά της οργάνωσης της ΟΚΝΕ, οργάνωσα και τη συνδικαλιστική δουλειά της οργάνωσης του ΚΚΕ. Στην 'Αρτα έβαλα επικεφαλής της οργάνωσης του ΚΚΕ, τον Μήτσο Κατσαρό και στην Πρέβεζα τον ζαχαροπλάστη Πουρναρόπουλο.

Στα Γιάννενα καθοδηγούσα το τμήμα νέων εργατών, τους αθλητικούς και μαζικούς συλλόγους, τη δουλειά στους μαθητές των

γυμνασίων και του διδασκαλίου. Ἀνέπτυξα μιὰ σοβαρή οργανωτική και ιδεολογική δουλειά στην ὀργάνωση Γιαννίνων. Πρωτοστατῶ στις μαχητικές ἀπεργιακές ἐκδηλώσεις τῶν ἐργατῶν και καθοδήγησα τις ἀπεργίες τῶν μαθητῶν, με τὴν μαχητικὴ δράση τῶν νέων, διαλύσαμε, κατὰ τὴν ἀρχικὴ της ἐκδήλωση, τὴν φασιστικὴ ὀργάνωση τῶν ΕΕΕ. Πῆρα μέρος στις κινητοποιήσεις ἐναντῖα στὰ βασανιστήρια τῶν στρατιωτῶν τοῦ Καλπακιοῦ και γιὰ τὴν ἀθώωσή τους στις δίκες ποὺ τοὺς σκαρώνανε. Βοήθησα με τοὺς νεολαίους γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς Ἑργατικῆς Βοήθειας.

Ἡ πρώτη σύλληψή μου ἀπ' τὴν ἀσφάλεια, ἔγινε γιὰ τὴ δουλειά μου στην Ἑργατικὴ Βοήθεια. Ἦμουν μέλος τοῦ ὀμίλου Ἑργατικῆς Βοήθειας τῆς συνοικίας Καλούτσας. Σ' αὐτὸν τὸν ὀμιλο μπῆκαν και μιὰ σειρά ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ γιατρός Μπούτζας, ὁ φαρμακοποιὸς Γκιούνης κ.ἄ. Ἡ δύναμη τοῦ ὀμίλου ξεπέρασε τὰ 50 μέλη. Ὄργανώναμε συνεδριάσεις στὴ λίμνη και ἐκδρομὲς με τις βάρκες. Τὸ 1932 εἶχε ριχθεῖ τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἀμνηστίας. Ἐγὼ με ἓνα συνεργεῖο νέων μοιράσαμε προκηρύξεις, κολήσαμε ἀφίσσες και γράψαμε συνθήματα στοὺς τοίχους. Ὅλοι εἶχαμε και τὸ βιβλιάριο τοῦ μέλους τῆς Ἑργατικῆς Βοήθειας. Αὐτὴ τὴ βραδυὰ πιάστηκε ἓνα μέλος τοῦ ὀμίλου, ὁ Κώστας Τσάρας και ὁμολόγησε ὅλη τὴ δράση τοῦ ὀμίλου και τὰ μέλη της. Ἡ Ἀσφάλεια ἔπιανε ἓναν - ἓναν τὰ μέλη τοῦ ὀμίλου και τοὺς ζητοῦνε νὰ παραδώσουν τὸ βιβλιάριο τῆς Ἑργατικῆς Βοήθειας, παράλληλα τοὺς ἀνακοίνωνε ὅτι εἶναι παράνομη αὐτὴ ἡ ὀργάνωση και νὰ μὴ ξαναπάρουν μέρος στις ἐκδηλώσεις της. Ὁ Κώστας Τσάρας μίλησε και γιὰ μένα ἀλλὰ δὲν ἤξερε τὸ ὄνομά μου, ἤξερε ὅμως πὼς ἤμουν συγγενῆς με τὸν Κώστα Σκαμνέλο και εἶπε ὅτι αὐτὸς μπορεῖ νὰ με ὑποδείξει. Ὁ Κώστας Σκαμνέλος ἀφοῦ παρέδωσε τὸ βιβλιάριο τοῦ μέλους τῆς Ἑργατικῆς Βοήθειας, ὅπως κάναν και ὅλοι οἱ ἄλλοι, εἶπε και τὸ δικό μου ὄνομα. Πιάνομα: ἀπὸ τοὺς τελευταίους κατὰ τις ἀπογευματινὲς ὥρες. Στὸ τμήμα δίωξης τοῦ κομμουνισμοῦ, ἦταν ἓνας ἀνθυπομοίραρχος Παπανικολάου ποὺ τὸν εἶχαμε βαφτίσει: Γρίππη. Μόλις με πῆγαν στην Ἀσφάλεια στὸ δωμάτιο εἶχαν και κάποιον τσαγκάρη ποὺ τὸν λέγαμε «ἀγριόγατο», πολὺ καλὸς ἀγωνιστής. Μᾶς ἔβαλε νὰ κοιτάζουμε στὸν τοῖχο. Χωρὶς νὰ μοῦ πεῖ τίποτα ὁ

Παπανικολάου, με πιάνει απ' τὰ μαλλιά και μου χτυπούσε τὸ κεφάλι στὸν τοίχο. Στὶς διαμαρτυρίες μου γιατί χτυπάει, μου ἀπάντησε ὅτι πρέπει νὰ τοῦ πῶ τί ξέρω. Τοῦ ἀπάντησα ὅτι: τίποτα δὲν ξέρω. Τὰ μεσάνυχτα και τοὺς δυὸ μας μᾶς ἔριξαν στὸ κρατητήριο. Ἐπειδὴ με τὸ νόμο δὲν εἶχαν δικαίωμα νὰ μᾶς κρατήσουν στὰ κρατητήρια πάνω ἀπὸ 24 ὥρες, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἄλλης ἡμέρας με καλεῖ ὁ διοικητὴς τοῦ τμήματος μοίραρχος Γρεβενίτης και μου ζήτησε νὰ τοῦ πῶ τί ξέρω γιὰ τὴ δράση τοῦ ὁμίλου τῆς Ἐργατικῆς Βοήθειας Καλούτσας και γενικὰ γιὰ τὴν κομμουνιστικὴ κίνηση. Τοῦ ἀπάντησα ὅτι δὲν καταλαβαίνω τί μου λέει. Με κύτταζε με περιέργεια, με ἔβλεπε μικρὸ παιδί γιατί μόλις ἤμουν 16 χρονῶν. Ἀμέσως φωνάζει τὸν Κώστα Σκαμνέλο και μπροστὰ μου τὸν ρωτάει: νὰ διηγηθεῖ γιὰ τὶς συνεδριάσεις τοῦ ὁμίλου και τὴ δική μου συμμετοχή. Αὐτὸς εἶπε γιὰ δυὸ συνεδριάσεις μιὰ στὸ Λασκόπορτο (ἄκρη τῆς λίμνης ποὺ κολυμπούσαμε) και τὴν ἐκδρομὴ με τὴ θάρκα, ποὺ σ' αὐτὲς συμμετεῖχα και ἐγὼ και ὅτι στὴ δεύτερη μᾶς μίλησε ὁ Μιχάλης Τσάντης. Χωρὶς νὰ χάσω τὴν ψυχραιμία μου ἀπάντησα ὅτι «κάθε μέρα πηγαίνουμε και κολυμπᾶμε στὸ Λασκόπορτο και ἐκεῖ κάθε μέρα εἶναι ἑκατοντάδες ἄνθρωποι. Τώρα ἂν αὐτὸ λέγεται συνεδρίαση τοῦ ὁμίλου ἐγὼ δὲν ἔχω ἰδέα. Ὅσο γιὰ τὶς ἐκδρομὲς με τὶς θάρκες παίρνω μέρος ταχτικά, αὐτὸ ποὺ εἶπε στὴ θάρκα ὁ κ. Τσάντης νὰ βοηθήσουμε μιὰ οἰκογένεια φτωχὴ, δὲν ἔβλεπα τίποτα τὸ ἄσχημο». Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ὁ Κώστας Σκαμνέλος συνῆλθε και εἶπε ὅτι πράγματι αὐτὸς με πῆρε σ' αὐτὲς τὶς συνεδριάσεις, χωρὶς νὰ μοῦ ἐξηγήσει τίποτα. Τότε ὁ μοίραρχος Γρεβενίτης μοῦ εἶπε: ἢ μεγάλος κομμουνιστὴς θὰ γίνης ἢ μεγάλος βλάκας εἶσαι, νὰ πηγαίνεις σὲ συνεδριάσεις και νὰ μὴν καταλαβαίνεις τίποτα. Γιὰ τὸ πρῶτο ποὺ εἶπε ἄδικο δὲν εἶχε, γιατί αὐτὸ και συνέβαινε, ἤμουν ἕνας κομμουνιστὴς, ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀφοσιωμένους σ' αὐτὴν τὴν ἰδέα. Ἔτσι ἤμουν ὁ μόνος ποὺ τίποτα δὲν τοὺς εἶπα και οὔτε τὸ βιβλιᾶριο ἔδωσα τῆς Ἐργατικῆς Βοήθειας. Μᾶς πέρασαν ἀπὸ δίκη, ἔγινε μεγάλη κινητοποίηση και ὄλο: ἀθωώθηκαν. Στὴ συνεδρίαση τῆς ὀργάνωσης τῆς ΟΚΝΕ, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ΚΚΕ, Γερογιάννης, με ἔφερε παράδειγμα και εἶπε: «Ὅτι παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀφοροῦσε μιὰ νόμιμη ἐκδήλωση τῆς Ἐργατικῆς Βοή-

θειας, πού δέν ἔχει σοβαρή σημασία γι' αὐτούς πού δώσανε τὰ βι-
βλιάρια, ὅμως τὸ παράδειγμα τοῦ Γιώργη πρέπει ὅλοι νὰ τὸ ἀκο-
λουθήσουμε. Στὴν Ἀσφάλεια θὰ λέμε δέν ξέρω καὶ δέν εἶδα» καὶ
κάλεσε ὅλους νὰ μὲ συγχαροῦν. Σὲ ἡλικία 16 χρονῶν πῆρα τὸ πρῶ-
το δάφτισμα μὲ τὴν Ἀσφάλεια μὲ καλὲς ἐξετάσεις.

Τὸ 1934 ἀναλαμβάνω γραμματέας τῆς ΟΚΝΕ Ἡπείρου καὶ
μέλος τῆς κοιμητικῆς καθοδήγησης Ἡπείρου. Ἀπὸ τότε πιά ἐγὼ
περνᾶω στὴν παράνομη δουλειά. Ἀναπτύσσω σοβαρὴ ὀργανωτικὴ
πολιτικὴ καὶ ἰδεολογικὴ δουλειά. Ἀναπτύσσουμε γερὲς ὀργανώσεις
τῆς ΟΚΝΕ στὰ Γιάννενα, Ἄρτα, Πρέβεζα, Λευκάδα, Κέρκυρα καὶ
στὰ βασικὰ Κεφαλοχώρια. Φτιάχνουμε πολυγράφους, πού τυπώνα-
με τρῖκ καὶ προκηρύξεις. Ἀναπτύσσουμε σοβαρὴ δουλειὰ στὶς βα-
σικὲς ὀργανώσεις τῆς νεολαίας. Οἱ ὀργανώσεις μας τῆς νεολαίας
σῆκωναν ὅλο τὸ βάρος καὶ στὶς κοιμητικὲς ὀργανώσεις (πούλημα
Ριζοσπάστη, μοίρασμα προκηρύξεων, στὶς συγκεντρώσεις καὶ ἀπερ-
γιακὲς ἐκδηλώσεις καθὼς καὶ στὶς ἐκλογικὲς καμπάνιες).

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάρτη 1935 κατεβαίνω στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ
πάρω μέρος στὴν ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ, εἶχαμε μπεῖ σ' ἕ-
να σπίτι πού τὸ κρατοῦσε ὁ Χειμερινάκης κοντὰ ἀπὸ τὶς φυλακὲς
Ἀβέρωφ. Τὴν ἄλλη μέρα πού θ' ἄρχιζε ἡ ὀλομέλεια ἀκούγονταν
κανονιές, εἶχε ξεσπάσει τὸ πραξικόπημα τοῦ Πλαστήρα, πού κα-
ταπνίγηκε καὶ πού σὲ συνέχεια ἐπακολούθησε τὸ πραξικόπημα Κον-
δύλη καὶ ἡ παλινόρθωση τῆς μοναρχίας. Ἦρθε ἕνας σύντροφος ἀπὸ
τὴν ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ μᾶς εἶπε: νὰ ἀναβάλλετε τὴν ὀλομέλεια, ὅ-
λοι νὰ πᾶτε στὶς ὀργανώσεις σας καὶ νὰ παλέψετε ἐγάντια στὸ κί-
νημα¹ καὶ γιὰ τὶς δημοκρατικὲς ἐλευθερίες. Ἔφυγα καὶ γύρισα
στὰ Γιάννενα. Ἄρχισε τρομοκρατία καὶ πολλὰ νόμιμα στελέχη εἶ-
χαν πιαστεῖ. Ἐπειδὴ οἱ κοιμητικὲς ὀργανώσεις δύσκολα κινόνταν,
ὅλο τὸ βάρος γιὰ τὸ μοίρασμα παράνομου ὕλικου καὶ ἄλλων ἐκδηλώ-
σεων, ἔπεσε στὶς πλάτες τῶν ὀργανώσεων τῆς νεολαίας. Τὸν Ἰού-
νη τοῦ 1935 παίρνω μέρος στὶς ἐργασίες τῆς 8ης ὀλομέλειας τῆς

1. ...Ἐννοεῖ τὸ στρατιωτικὸ κίνημα τοῦ 1935 ἐναντίον τοῦ ὀποιοῦ τά-
χτηκε τὸ ΚΚΕ (Σημ. τῶν Ἐκδ).

ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ, ἀπὸ μέρους τοῦ Π.Γ. τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἦρθε ἀντιπροσωπεία ἀπὸ τὸν Γιάννη Ἰωαννίδη καὶ τὸν Κ., ἔτσι ἦταν τὸ ψευδώνυμο τότε τοῦ Ζαχαριάδη. Σ' αὐτὴ τὴν δλομέλεια μίλησα γιὰ τὴ δουλειὰ τῶν ὀργανώσεων τῆς ΟΚΝΕ Ἡπείρου καὶ τίς μέθοδοι καὶ τρόποι πὸν χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὴν κατάκτηση τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων. Στὴν ὀμιλία του ὁ Γιάννης Ἰωαννίδης ἔφερε παράδειγμα τὴ δουλειὰ τῆς ὀργάνωσης Ἡπείρου καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔφερε σὰν ἀρνητικὸ παράδειγμα τὸν Παπούλια καὶ Μήτσο Βλαντᾶ, πὸν ἦταν καθοδηγητὲς τῆς ὀργάνωσης ΟΚΝΕ Πάτρας καὶ ἀντι νὰ δυναμώσουν τίς ὀργανώσεις, βάζαν ἓνα νεολαῖο νὰ κλέβει κάλτσες καὶ μὲ τὰ κλεψιμαίϊκα ζοῦσαν. Πάρθηκε ἀπόφαση διαγραφῆς γιὰ τὸν Παπούλια καὶ τιμωρία μὲ μομφὴ τοῦ Μήτσου Βλαντᾶ. Γιὰ πρώτη φορὰ γινώριζα τὸν Ζαχαριάδη, ἦταν νεαρός, γελαστός, πείραζε τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλο. Στὴν ἀρχὴ μοῦ φάνηκε ὅτι θὰ εἶναι κανένα στέλεχος τῆς νεολαίας, ὅμως ὅταν μίλησε στὸ τέλος μᾶς ἄφησε ὅλους ἐκπληκτοὺς. Μᾶς ἀνέπτυξε μὲ σαφήνεια τὴν πολιτικὴ κατάσταση καὶ τίς παραπέρα προοπτικὲς, μᾶς μίλησε γιὰ τὸν κίνδυνο τῆς μοναρχικῆς παλινὀρθωσης καὶ τοῦ φασισμοῦ. Μᾶς ἔβαλε πὸς πρακτικὰ θὰ ἀγκαλιάσουμε τίς μάζες τῆς νεολαίας. Ἡ ὀμιλία του σκόρπισε τόσο ἐνθουσιασμό, πὸν ἡ Ἡλέκτρα Ἀποστόλου μέσα ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό της εἶπε: σήμερα εἶναι ἡ πὸν εὐτυχισμένη μέρα τῆς ζωῆς μου. Μὲ βάση τίς ἀποφάσεις τῆς δλομέλειας, οἱ ὀργανώσεις τῆς ΟΚΝΕ Ἡπείρου ἀναπτύσσουν σοβαρὴ δουλειὰ καὶ στάθηκαν ἡ βασικὴ δύναμη στὶς κινητοποιήσεις κατὰ τῆς μοναρχικῆς παλινὀρθωσης, στὶς μαζικὲς κινητοποιήσεις, τὴν ἐκλογικὴ καμπάνια τοῦ 1936. Ἐκανε καὶ μεγάλο μέρος ἀπὸ τίς ὑποχρεώσεις τῆς κοιμματικῆς ὀργάνωσης λόγω τῆς δυσκινησίας της.

Ἡ κοιμματικὴ δουλειὰ τῆς Ἡπείρου πάντα καθυστεροῦσε καὶ αἰτία ἦταν ἡ ἀσχημὴ καθοδήγηση πὸν διέθετε. Ἀπὸ τὸ 1932 - 36 οἱ καθοδηγητὲς στέλνονταν ἀπὸ τὸ κέντρο. Ἦταν ἄνθρωποι ἀδύνατοι ἀπὸ κάθε ἀποψη, τὸ ἐπίπεδό τους ἦταν πολὺ πὸν χαμηλὸ σε σχέση μὲ τὰ ντόπια στελέχη. Ἡ ὀργάνωση τῆς Ἡπείρου διέθετε ἐξαιρετικὰ στελέχη ὅπως τὸν Νικόλα Παπαδιαμάντη, γνωστός σ' ὅλους τοὺς ἀκροναυπιῶτες, ὅτι ἦταν ἓνα στέλεχος ὄχι μόνο γιὰ ἡγέτης τῆς Ἡπείρου, ἀλλὰ στεκόνταν σὲ ὕψος ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἡγέ-

τες τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ, ὅμως δὲν τοὺς χρησιμοποίησαν σωστά καὶ μὲ τις δυσκολίες ποὺ δημιουργοῦσαν καὶ τὰ ἐμπόδια ποὺ θάζαν οἱ σταλμένοι καθοδηγητές, τοὺς ἐμπόδιζαν καὶ αὐτοὺς νὰ προχωρήσουν καὶ νὰ ἀποδώσουν.

Στὰ τέλη τοῦ 1935 συνήλθε ἡ 9η ὀλομ. τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ καὶ στάθηκε πάνω στὸ καινούργιο πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τοῦ 7ου συνεδρίου τῆς ΚΔ καὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς ΚΑΝ. Στὴν ΟΚΝΕ μπαῖναν καθήκοντα γιὰ μιὰ πλατιά πολιτική. Νὰ μπεῖ μπρὸς στὶς μάζες τῆς νεολαίας καὶ σ' ὅλες τις ὀργανώσεις τῆς νεολαίας καὶ νὰ ἐπεξεργαστεῖ πρόγραμμα πάλης καὶ συνεργασίας μ' ὅλες τις πλατιῆς μαζικὲς ὀργανώσεις τῶν νέων, μέχρι καὶ τὶς χριστιανικὲς ὀργανώσεις πάνω στὴ βάση τῆς πάλης κατὰ τοῦ φασισμοῦ καὶ τοῦ πολέμου, γιὰ τὶς μορφωτικὲς, οἰκονομικὲς καὶ ἐκπολιτιστικὲς διεκδικήσεις. Σ' αὐτὲς τις ἀποφάσεις καθορίστηκε σύμφωνα μὲ τις ἀποφάσεις τῆς ΚΑΝ νὰ προχωρήσουμε μέχρι τὴ διάλυση τῆς ΟΚΝΕ καὶ τὴ δημιουργία μιᾶς ἐνιαίας πλατιάς ἀντιφασιστικῆς ὀργάνωσης Νέων, ποὺ θὰ ἀγκαλιάζει ὄχι μόνο τοὺς κομμουνιστὲς, ἀλλὰ ὅλους τοὺς νέους ποὺ μισοῦν τὸν φασισμό καὶ τὴν ἀντίδραση καὶ θέλουν πρόοδο, λευτεριά καὶ εἰρήνη. Γιὰ νὰ ἐνσχυθεῖ ἡ καθοδήγηση τῆς ΟΚΝΕ, στὴν καινούργια αὐτὴ τῆς ἐξόρμηση, τὸ ΠΓ τοῦ ΚΚΕ, προτείνει καὶ ἀναλαμβάνει γραμματέας τῆς ΟΚΝΕ ὁ Μῆτσος Παρτσαλίδης. Στὶς ἐργασίες αὐτῆς τῆς ὀλομέλειας ποὺ πῆρα μέρος, συνέβαλα ὅσο μπορούσα ἀπ' τὴν πείρα τῶν ὀργανώσεων Ἡπείρου στὴν ἐπεξεργασία αὐτῆς τῆς γραμμῆς. Ἀπὸ μέρος τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ τὶς ἐργασίες τῆς ὀλομέλειας παρακολούθησε ὁ Γενικὸς Γραμματέας Ν. Ζαχαριάδης.

Μετὰ τὴν 9η ὀλομέλεια τῆς ΟΚΝΕ, σ' ὄλο τὸ κίνημα μαζί καὶ τῆς νεολαίας παρουσιάζεται σοβαρὴ ἀνοδος. Ἄνοδος παρουσιάζεται καὶ στὶς ὀργανώσεις Ἡπείρου. Τὸ 1936 μὲ τὴν ἀμνηστία ποὺ χορηγήθηκε, στέλνεται σὰν γραμματέας τῆς κοιματικῆς ὀργάνωσης Ἡπείρου ὁ Μ. Τσαντής. Ὁ Τσαντής τραβήχτηκε τὸ 1931 στὸ Κόμμα, στὰ Γιάννενα, νεαρὸς δικηγόρος ποὺ λόγω τῆς μικροαστικῆς του προέλευσης, ἀμέσως προτάθηκε στὶς ἐκλογές τοῦ 1932 ὑποψήφιος Βουλευτῆς. Αὐτὸ μᾶς βοήθησε γιὰ τὸ πλησίασμα τῶν μικροαστικῶν μαζῶν. Τὸ 1932 ἡ ἐπιτροπὴ Ἀσφάλειας τὸν δικάζει γιὰ

τρεις μήνες εξορία. Αυτός αντί να πάει εξορία και να μείνει νόμιμος στα Γιάννενα που θα βοηθούσε να τραβήξουμε πιο πλατιές μάζες, μπαίνει στην παρανομία και δουλεύει παράνομα στην Έργατική Βοήθεια Πειραιώς μέχρι το 1936. Με την άμνηστια του 1936 στέλνεται σαν γραμματέας της ΚΟ Ήπειρου. Ήταν τελείως άπειρος από οργανωτική δουλειά και ξεκομμένος από τις μάζες του λαού της Ήπειρου. Χαρακτηριστικό γι' αυτό είναι: ότι, στις εκλογές του 1936 τους περισσότερους σταυρούς προτίμησης πήρε ο Νικόλας Παπαδιαμάντης και αυτός τους λιγότερους.

ΤΟ ΚΚΕ ΣΤΑ 1936 - 1940

Την 4η Αυγούστου 1936 έπεβλήθη η βασιλομεταξική φασιστική δικτατορία στον τόπο μας. Τη βασιλομεταξική δικτατορία την επέβαλε και την στήριξε η πλουτοκρατική ολιγαρχία, η Μοναρχία και το ξένο κεφάλαιο με επικεφαλής την Άγγλία, με σκοπό να πνίξει τη λαϊκή θέληση και να εξυπηρετήσει τα συμφέροντά τους, χρησιμοποιώντας την πιο βίαιη κι' ολοκληρωτική καταπίεση. Παράλληλα εκδήλωνε και την αδυναμία της πλουτοκρατίας να κυβερνήσει με κοινοβουλευτικά μέσα. Μπόρεσε να επιβληθεί ή μεταξική φασιστική δικτατορία γιατί τα αστικά κοινοβουλευτικά κόμματα, όχι μόνο δεν την απόκρουσαν, μα την βοήθησαν ενεργητικά και παθητικά. Το ΚΚΕ και οι πλατιές λαϊκές μάζες δεν ήταν έτοιμες για μιá αντιπαράθεση μαζί της, άλλωστε αυτό το απόδειξαν και τα γεγονότα της 9 - 10 Μάη 1936 στη Θεσσαλονίκη, που δεν υπήρξε ή αναγκαία οργανωτικοτεχνική προετοιμασία για να εκπληρώσουν οι λαϊκές μάζες αυτό το έργο.

Η μεταξική δικτατορία για να σκεπάσει τους σκοπούς χρησιμοποίησε μιá αχαλίνωτη «έργατοαγροτική λαϊκή» δημαγωγία, ανακηρύσσοντας ο Μεταξάς τον εαυτό του, σαν τον πρώτο «εργάτη» και σαν τον πρώτο «αγρότη». Στην πραγματικότητα ξαπόλυσε την χωρίς προηγούμενο εξαθλίωση κι' αποστράγγιση του λαού. Στους εργατοπαλλήλους εξασφάλισε χαμηλά μεροκάματα και μισθούς και σκληρούς όρους ζωής. Διέλυσε τα συνδικάτα και τα παρέδωσε

σέ διορισμένους ανθρώπους τοῦ καθεστῶτος. Κάθε ἴχνος ἐλευθερίας τῶν ἐργαζομένων ἐξαφανίστηκε. Καταλήστεψε τοὺς ἀγρότες μέσω τῆς ἀγροτράπεζας, τῆς ληστρικές συγκεντρώσεις τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καὶ τὴν ἄγρια φορολογία. Παρέδωσε τὸν πλοῦτο τῆς χώρας στὴ ληστρική ἐκμετάλλευση τοῦ ξένου κεφαλαίου. Μὲ τὴν ἰδεολογία τοῦ «τρίτου πολιτισμοῦ» καλλιέργησε ἐσωτερικά τὴν ψυχολογία τοῦ εἴλωτα ἀπέναντι στὴν ντόπια πλουτοκρατία καὶ μὲ τὴ χιτλεροφασιστική διδασκαλία ἀνοίξε τὸ δρόμο στὸν ἐξωτερικὸ φασισμό.

Στὶς 6 Αὐγούστου, στὴ συνεδρίαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ δίνεται σωστὴ ἀνάλυση γιὰ τὴ μεταξική δικτατορία καὶ καθορίζεται τὸ πρόγραμμα πάλης ἐναντίον τῆς. Πάρθηκε ἀπόφαση γιὰ τὴν ὀργανωτική ἀποκέντρωση, μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ Μακεδονο - θρακικοῦ γραφεῖου, Θεσσαλικοῦ καὶ Πελοποννήσου - Ἡπειροῦ. Τὸ Φλεβάρη τοῦ 1937 συνέρχεται ἡ 3η ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ βάζει τὸ καθήκον τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου ὄλων τῶν δυνάμεων ποὺ ἀντιπολιτεύονται τὸν Μεταξά. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1937 συνέρχεται ἡ 4η ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ διαπιστώνει ὅτι «Μέσα σ' ἓνα χρόνο ὁ μοναρχοφασισμὸς, ξεπούλησε τὴ χώρα, στὸν γερμανικὸ χιτλερισμὸ καὶ τὴ μετέτρεψε σὲ ἀπέραντο στρατόπεδο συγκέντρωσης». Καθορίζει ὅτι: «Ἡ σωτηρία τῆς χώρας βρίσκεται στὴν ἐνωμένη δράση ὄλων τῶν ἀντιδικτατορικῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ». Ἡ 5η ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ Μάρτης 1939, διαπιστώνει τὴν «ὀμόθυμη ἀντιδικτατορική διάθεση ὀλόκληρου τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ». Αὐτὸ τὸ ἔδειξαν οἱ ἀπεργίες καὶ ὀμαδικές στάσεις τῶν ἐργατῶν, καθὼς καὶ ὀμαδικές κάθοδες τῶν πεινασμένων ἀγροτῶν Δράμας καὶ Μυτιλήνης. Κορύφωμα τῆς λαϊκῆς ἀγανάκτησης κατὰ τῆς μισητῆς δικτατορίας ἦταν ἡ ἀντιδικτατορική ἐνοπλη ἐξέγερση τῶν Χανίων τῆς Κρήτης (28 Ἰούλη 1938). Ἐπικεφαλῆς τῆς ἐξέγερσης ἦταν ἀντιμοναρχικά καὶ ἀντιδικτατορικά στελέχη τοῦ βενιζελικοῦ κόμματος, τοῦ ΑΚΕ καὶ ἡ ὀργάνωση τοῦ ΚΚΕ. Τὸ κίνημα αὐτὸ εἶχε βαθύτατη ἀπήχηση σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Μεταξᾶς μπόρεσε μὲ τὸ στρατὸ καὶ τὴ Χωροφυλακὴ νὰ καταπνίξει τὴν ἐξέγερση.

Τὴν πιὸ μεγαλύτερη ἐπίθεση καὶ τὸν πιὸ ἄγριο διωγμὸ ἀπὸ

μέρους τής φασιστικής μεταξικής δικτατορίας τήν δέχτηκε τὸ ΚΚΕ. Χρησιμοποιήθηκαν ὅλα τὰ χιτλερικά μέσα καὶ μέθοδοι: ἡ τρομοκρατία, οἱ συλλήψεις, φυλακίσεις, ἔξορίες, ἀπάνθρωπα βασανιστήρια, δολοφονίες, ὁ χαφιεδισμὸς καὶ οἱ δηλώσεις μετανοίας. Τὸ ΚΚΕ δέχεται πολλὰ σοβαρὰ χτυπήματα. Χιλιάδες στελέχη, μέλη καὶ ὀπαδοὶ πιάνονται καὶ βασανίζονται ἀπάνθρωπα. Στὸ μεγαλύτερο μέρος τους οἱ ὀργανώσεις διαλύονται καὶ ἄλλες κλονίζονται σοβαρὰ. Σ' αὐτὸ βοήθησε ἡ ἐπιτυχημένη προσπάθεια τής ἀσφάλειας νὰ μπάσει ἢ ἐξαγοράσει πράκτορες στὶς γραμμὲς τοῦ ΚΚΕ. Τὰ χτυπήματα αὐτὰ μπόρεσε ἡ δικτατορία νὰ τὰ ἐπιφέρει καὶ βασικά ὀφείλονται: σὲ μεγάλο βαθμὸ, στὴν ἔλλειψη προετοιμασίας τῶν κοιμητικῶν ὀργανώσεων γιὰ νὰ δράσουν κάτω ἀπὸ τέτοιες δύσκολες περιστάσεις καὶ στὴν ἀνεπαρκῆ πάλη κατὰ τοῦ χαφιεδισμοῦ.

Τὸ ΚΚΕ παρὰ τὰ δυνατὰ χτυπήματα ποὺ δέχτηκε, μὲ τὴν σχεδὸν ὀλοκληρωτικὴ σύλληψη τῶν στελεχῶν του, μὲ τὶς λιποταξίες, τοὺς χαφιεδισμοὺς, τὶς λιποφυχίες, βασικά ἀντιμετωπίζει σωστὰ τὴ δικτατορία. Δὲ γονάτισε, κράτησε ψηλὰ τὴ σημαία τής ἀντιδικτατορικῆς πάλης. Ἡ μάζα τῶν στελεχῶν ποὺ ἀνθεξάν στὶς σκληρὲς δοκιμασίες, στὰ νησιὰ καὶ τὶς φυλακὲς μὲ προπύργιά τους τὴν Ἀκροναυπλία καὶ Κέρκυρα σκορποῦσαν θάρρος καὶ ἐμπιστοσύνη στὸ λαό. Μπροστάρης σ' αὐτὴ τὴν ἀδιάλλακτη πάλη κατὰ τής λιποφυχίας καὶ τοῦ χαφιεδισμοῦ, στάθηκε παράδειγμα ὁ Γ. Γραμματέας τοῦ ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης, ποὺ μὲ τὴν ἀδιάλλακτη καὶ μαχητικὴ του στάση ἐμφύχωνε τὰ στελέχη ποὺ βρίσκονταν στὶς φυλακὲς καὶ τὶς ἔξορίες. Τὸ κύρος τῶν κρατουμένων στελεχῶν, ἔκκνε ἀνίκανη τὴν προσπάθεια νὰ δημιουργήσει ἡ ἀσφάλεια χαφιέδικες καθοδηγήσεις στὸ ΚΚΕ, ὅπως ἡ προσωρινὴ διοίκηση τοῦ ΚΚΕ κλπ. Ἡ στάση αὐτὴ τῶν κρατουμένων στελεχῶν, δημιούργησε μιὰ θετικὴ ἀγωνιστικὴ παράδοση, πολύτιμη γιὰ τὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν. Ἀπ' τὴ στρατιὰ τῶν δοκιμασμένων στελεχῶν ὁ θάνατος ἔγινε τραγούδι καὶ ἐγῆκαν ἥρωες σὰν τὸν Μαλτέζο, Σουκατζίδη καὶ τὴν Ἡλέκτρα.

Ἡ 4η Αὐγούστου, μὲ βρῖσκει Γραμματέα τῶν ὀργανώσεων τῆς ΟΚΝΕ Ἡπειροῦ καὶ μέλος τῆς καθοδήγησης τῆς κοιμματικῆς ὀργάνωσης Ἡπειροῦ. Ἡ ΚΟ Ἡπειροῦ λόγω τῆς χαλαρῆς ὀργανωτικῆς κατάστασης καὶ τὴν ἀμέλεια τῆς καθοδήγησής της, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ γραμματέα της Μ. Τσάντη νὰ πάρει καὶ τὰ στοιχειώδη μέτρα προφύλαξης τῶν στελεχῶν, ἀπ' τὶς πρῶτες ὥρες τῆς κήρυξης τῆς δικτατορίας πιάστηκαν. Τὸν Ν. Παπαδιαμάντη μπορέσαμε νὰ τὸν κρύψουμε καὶ τὸν στείλαμε στὴν Ἄρτα. Ἀπ' τὰ στελέχη τῆς κοιμματικῆς ἐπιτροπῆς ἔμεινε μόνο ὁ Πάνος Παπαδόπουλος ποὺ ἦταν ἄγνωστος στὴν ἀσφάλεια, γιατί κρατοῦσε ἓνα μέρος ἀπ' τὸν τεχνικὸ μηχανισμό. Οἱ ὀργανώσεις τῆς νεολαίας Ἡπειροῦ δὲν δέχτηκαν κανένα χτύπημα κι' ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή ρίχτηκαν στὴ δουλειά, μὲ προκηρύξεις, τρικ καὶ συνθήματα στοὺς τοίχους, ἐνάντια στὴ δικτατορία, χρησιμοποιώντας τὶς ἐπιτροπὲς στὸν τόπο δουλειᾶς, καταπιάνοντας μὲ τὶς ζυμώσεις καὶ κινητοποιήσεις τῶν ἐργαζομένων. Ἡ ἀσφάλεια λύσσαξε γιατί ἐνῶ νόμιζε ὅτι συμπράττει τὸ ΚΚΕ, ἔβλεπε νὰ παρουσιάζεται μὲ τέτοια δραστηριότητα μὲ προκηρύξεις καὶ συνθήματα στοὺς τοίχους. Κατόρθωσε νὰ πιάσει ἓνα νεολαϊτὸ μὲ προκηρύξεις καὶ πάνω στὰ βασανιστήρια μὲ πρόδωσε, ὅμως ἡ ἀσφάλεια δὲν κατόρθωσε νὰ μὲ πιάσει. Οὔτε καὶ ἄλλο χτύπημα πάθαμε, λόγω τῆς καλῆς συνωματικῆς ὀργάνωσης τῶν ὀργανώσεων τῆς ΟΚΝΕ Ἡπειροῦ καὶ τοῦ καλοῦ τίμου ὄλικου ποὺ διέθεταν σὲ στελέχη καὶ μέλη. Ὦντας παράνομος στὰ Γιάννενα ποὺ μὲ ξέραν καὶ οἱ πέτρες κάθησα 4 μῆνες, βοηθώντας τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς κοιμματικῆς ὀργάνωσης Ἡπειροῦ. Κατ' ἀρχὴν δουλέψαμε μὲ τὸν Πάνο Παπαδόπουλο, ὀργανώσαμε ἓνα κοιμματικὸ ἀκτίφ τῆς περιοχῆς ποὺ σ' αὐτὸ πῆρε μέρος καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πελοποννησιακοῦ Γραφείου. Ἀμέσως μετὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀκτίφ ἡ κοιμματικὴ καθοδήγηση δέχεται ἄλλο δυνατὸ χτύπημα μὲ τὴ σύλληψη τοῦ Πάνου Παπαδόπουλου, Χατζῆ καὶ ἄλλων. Τὸ χτύπημα αὐτὸ μᾶς ἤρθε ἀπὸ τὸν ἔδρα τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ποὺ κρατοῦσε τὶς γιὰφκες καὶ τὰ συνθήματα πιάστηκε καὶ ἡ ἀσφάλεια μᾶς ἔστειλε ἀστυνομικούς. Οἱ ἀστυνομικοὶ πήρανε ἐπαφή μὲ τὸν Πάνο Παπαδόπουλο, ὁ ὁποῖος τοὺς πῆγε στὰ σπίτια ποὺ διέθετε καὶ ἔδωσε ἐπαφή μὲ μερικὰ στελέχη. Τὸ εὐτύχημα ἦ-

ταν ότι η ασφάλεια ενήργησε γρήγορα κι' έπιασε αυτούς, γιατί αν καθυστερούσαν, το χτύπημα θα έπεκτεινόταν και στις οργανώσεις της νεολαίας. Μετά απ' αυτό το χτύπημα είδοποιώ μέσω του Γραφείου της ΚΕ της ΟΚΝΕ, το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ για όλα όσα συνέβηκαν και κανονίζω τον καθοδηγητή που θα στείλουν στα Γιάννενα να χρησιμοποιήσει τις γιάφκες της ΟΚΝΕ 'Ηπείρου. Με τον τρόπο αυτό βοήθησα την καθοδήγηση του ΚΚΕ ν' αποφύγει καινούργιο χτύπημα και σε μερικές μέρες, μέσω του δικού μου μηχανισμού, παρέλαβα το Μάρκο Βαφειάδη, που στάλθηκε για γραμματέας της ΚΟ 'Ηπείρου. 'Εγώ πήρα έντολη άμέσως να αφήσω προσωρινά αντι:καταστάτη στη δουλειά μου και να κατέβω στην 'Αθήνα γιατί θα χρησιμοποιόμουν σε άλλη δουλειά.

Ο έρχομός του Μ. Βαφειάδη, σαν καθοδηγητή της 'Ηπείρου δεν μ' ενθουσίασε. Τον γνώριζα απ' το 1933 που ξαναείχε σταλεί στα Γιάννενα για λίγο διάστημα σαν καθοδηγητής. 'Ηταν πολύ αδύνατος πολιτικά και οργανωτικά, το πιο άσχημο από όλα ήταν οι αδυναμίες του χαρακτήρα του και οι μικρότητες που παρουσίαζε. Θυμάμαι χαρακτηριστικά ότι για βοθητό του είχε έναν παράνομο που προέρχονταν από την 'Αλβανία. 'Ηταν ένας πολύ καλός άνθρωπος, ανεξάρτητα αν οι ικανότητές του ήταν μέτριες. Αυτός ο άνθρωπος πραγματικά μαρτύρησε από τις θρυσίες και την κακομεταχείριση που δεχόταν από τον Βαφειάδη. 'Εφτανε στο σημείο να του κάνει καυγά γιατί κάπνισε ένα τσιγάρο παραπάνω ή έφαγε μια μπουκιά ψωμί περισσότερο. Ο άνθρωπος αυτός με τα κλάματα μου διηγότανε όλες αυτές τις σκηνές. 'Αναγκάστηκα ν' αναλάβω εγώ τη διατροφή του.

Παρά το γεγονός ότι έπρεπε να φύγω για την 'Αθήνα, ο Βαφειάδης μου θάζει σαν καθήκον να μη φύγω και να σταθώ για λίγο να τον βοηθήσω να πιάσει τη δουλειά της 'Ηπείρου, στέλνοντάς με σε μια περιοδεία στις πόλεις 'Αρτα, Πρέβεζα, Κέρκυρα. Αυτά τα καθήκοντα ήταν εκτός της δικαιοδοσίας μου, πολύ περισσότερο που εγώ ήμουν άγνωστος σ' όλα αυτά τα μέρη και υπήρχε κίνδυνος να πιαστώ. Το σωστό ήταν να πάει ο ίδιος που ήταν και άγνωστος. Μια και επέμενε έκανα την περιοδεία, πήγα σ' όλες αυτές τις πόλεις και οργάνωσα και άκτιφ των στελεχών. Στην 'Αρτα συν-

δέθηκα με τον Πουρναρά και τον Ν. Παπαδιαμάντη, που καθοδηγούσαν την οργάνωση. Αφού με τους συντρόφους της Άρτας μιλήσαμε για τα πολιτικά και οργανωτικά καθήκοντα της οργάνωσης τους και τακτοποιήσαμε τις συνδέσεις με την καθοδήγηση της ΚΟ Ήπειρου έφυγα για την Πρέβεζα. Κι' έδω δούλεψα με το άκτιφ της οργάνωσης, σε συνέχεια έφυγα με βενζινόπλοιο για την Κέρκυρα. Το ίδιο και στην Κέρκυρα, δούλεψα με το άκτιφ της οργάνωσης, οργανώσαμε και διάφορα κομματικά άκτιφ. Μετά μέσω Ήγουμενίτσας γύρισα στα Γιάννενα. Έδωσα στο Βαφειάδη γραπτή έκθεση για τη δουλειά που πραγματοποίησα, την κατάσταση των κομματικών οργανώσεων και του παρέδωσα όλες τις συνδέσεις που πήρα (για γιάφκες κλπ.).

Ο Βαφειάδης μου είπε πριν πάω στην Αθήνα να περάσω πρώτα από την Πάτρα, να παραδώσω δική του γραπτή έκθεση της ΚΟ Ήπειρου στο Πελοποννησιακό γραφείο και σε συνέχεια να πάω στον προορισμό μου στην Αθήνα. Δέχτηκα κι' αυτή την αποστολή, έτσι στα τέλη Νοέμβρη του 1936 έγκατέλειψα τα Γιάννενα. Λύπη αισθανόμουν που άφηνα την πόλη που επαναστατικά γαλουχήθηκα. Άφηνα τον υπέροχο και περήφανο λαό των Γιαννίνων που κι' εγώ σαν παιδί δικό του, αυτά τα αισθήματα είχαν κυρίαρχήσει και στη δική μου ζωή και μ' έκαναν να σταθώ πάντα με το κεφάλι ψηλά, σ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπισα. Άφηνα τους γονείς μου και τ' αδέρφια μου που από τότε σχεδόν δεν τους είδα. Αισθανόμουν ικανοποίηση γιατί άφηνα γερές οργανώσεις της ΟΚΝΕ Ήπειρου χωρίς να έχουν θιχτεί από τα χτυπήματα της ασφάλειας και βοήθησα να κλείσω τα ρήγματα της ΚΟ Ήπειρου, από τα χτυπήματα που έδωσε ή ασφάλεια στις κομματικές οργανώσεις. Έφτασα στη γιάφκα της Πάτρας και την ίδια μέρα συνδέθηκα με το Στρίγγο. Του έδωσα τις εκθέσεις και σε συνέχεια φεύγω για την Αθήνα. Στην Αθήνα πήρα έπαφή με το Γραφείο της ΚΕ της ΟΚΝΕ. Συναντήθηκα δυο φορές με το Βασίλη Μπαρτζώτα, αυτός τότε είχε αναλάβει Γραμματέας της ΚΕ του Γραφείου της ΟΚΝΕ, γιατί μετά το πιάσιμο του Ζαχαριάδη, ο Παρτσαλίδης πέρασε τελείως στην κομματική δουλειά. Αφού κατατόπισα το γραφείο της ΚΕ της ΟΚΝΕ για τη δουλειά των οργανώσεων Ήπειρου, μου δώ-

σαν καινούργια αποστολή, ν' αναλάβω γραμματέας τῶν ὀργανώσεων τῆς ΟΚΝΕ νοτίας Πελοποννήσου, μέ Πρωτεύουσα τὴν Καλαμάτα. Μοῦ ὑπέδειξαν νὰ περάσω ἀπὸ τὴν Πάτρα, νὰ συνδεθῶ μέ τὸ μέλος τοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ ποὺ καθοδηγοῦσε τὸ Πελοποννησιακὸ Γραφεῖο καὶ ἀπ' αὐτὸν νὰ πάρω τίς γιάφκες γιὰ τὴν Καλαμάτα. Μετ' ὧσα δῶσαν λίγα χρήματα ποὺ μόλις φτάναν γιὰ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδιοῦ. Στὸ διάστημα ποὺ ἔμεινα στὴν Ἀθήνα δὲν μπόρεσαν νὰ μοῦ ἐξασφαλίσουν διαμονὴ καὶ συντήρηση. Μόνος μου, σὲ φίλους ἠπειρώτες τακτοποιήθηκα.

Ἀρχές Δεκέμβρη φτάνω στὴν Πάτρα, πῆγα στὴ γιάφκα καὶ συνδέθηκα μέ τὸν ὑπεύθυνο τοῦ Γραφείου τῆς ΟΚΝΕ Πελοποννήσου, Φλωκίδη. Τὴν ἄλλη μέρα μάθαμε ὅτι ἔγιναν μεγάλες συλλήψεις στὴν κομματικὴ ὀργάνωση Πάτρας καὶ πιάστηκε ὀλόκληρη ἡ καθοδήγηση τοῦ Πελοποννησιακοῦ Γραφείου τοῦ ΚΚΕ. Οἱ ὀργανώσεις νεολαίας δὲν εἶχαν χτύπημα. Ὁ Φλωκίδης μοῦ ἔδωσε μιὰ γιάφκα καὶ τὸ εισιτήριο τοῦ τραίνου γιὰ τὴν Καλαμάτα, χωρὶς καμιά οικονομικὴ ἐνίσχυση. Εὐτυχῶς εἶχα 200 δρχ. δικές μου, ποὺ τὰ κρατοῦσα ἀπὸ τὴ δουλειά μου, πρέπει νὰ σημειώσω ὅτι ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἔγινα μέλος τῆς ΟΚΝΕ καὶ ἐπὶ τρία σχεδὸν χρόνια ποὺ δούλεψα σὰν γραμματέας περιφερειακῶν ὀργανώσεων τῆς ΟΚΝΕ, ζοῦσα μέ τὴ δουλειά μου κι' ἐπὶ πλέον συντηροῦσα κι' ἄλλους.

Στὰ μέσα Δεκέμβρη, ἕνα πρωτὶ, φεύγω μέ τὸ τραῖνο καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας φτάνω στὴν Καλαμάτα. Πῆγα στὴ γιάφκα, ὁ γιαφκατζής ἦταν γιὸς ἐνὸς ἐμπορομπακάλη. Τοῦ δίνω τὸ σύνθημα, γίνεται ἀναγνώριση, ὅμως ἀρνεῖται νὰ μέ συνδέσει δηλώνοντάς μου ὅτι αὐτὸς ἀπὸ πολλοῦ ἔχει ξεκόψει μέ τὴν ὀργάνωση. Χρειάστηκε πολὺς κόπος νὰ τὸν πείσω νὰ μέ βοηθήσει νὰ περάσω τὴ νύχτα κάπου ποὺ νὰ μοῦ ἐξασφαλίζει ἀσφάλεια κι' ἄς μοῦ ὑποδείξει ἕνα πρόσωπο νεολαῖο καὶ μετὰ ἐγὼ θὰ βρῶ τὸν τρόπο νὰ πάρω σύνδεση. Πράγματι μέ πῆγε καὶ κοιμήθηκα σ' ἕνα σπίτι μιᾶς γνωστῆς του καὶ μοῦ ὑπέδειξε κάποιον νεολαῖο Γιώργο, ποὺ καθόταν στὸν προσφυγικὸ συνοικισμό. Ἀφοῦ πέρασα ἤσυχα τὴ νύχτα, τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ πῆγα στὸ συνοικισμό καὶ βρῆκα τὸ νεολαῖο. Τοῦ ἐξήγησα ποιὸς εἶμαι, ποιὸς μέ ἔστειλε καὶ νὰ μέ βο-

ηθήσει να πιάσω έπαφή. Το ίδιο κι' αυτός μου έλεγε ότι δεν έχει καμιά έπαφή με κανένα κι' ότι δεν λειτουργεί ή όργάνωση. Τέλος με σύνδεσε μ' ένα γνωστό του κομμουνιστή, που ήταν άρρωστος από πολύ καιρό κατάκοιτος. Σπίτι να μείνω δεν είχα, άμέσως πήγα σε μιá γειτονιά ζητώντας δωμάτιο. Βρήκα μιá κυρία που διέθετε υπόγειο δωμάτιο. Της είπα ότι είμαι όρφανός, ήρθα για δουλειά και να μου χορηγήσει ένα δωμάτιο. Η γυναίκα ήταν καλή, της άρεσε ή συμπεριφορά μου και μου χορήγησε το υπόγειο δωμάτιο, μ' ένα κρεβάτι με άχυρένιο στρώμα και μιá λεπτή κουβέρτα για ένατο όρχ. το μήνα. Έδωσα το ένα μου κατοστάρικο και είχα μείνει σχεδόν άδέκαρος. Μέσω αυτού του κατάκοιτου συντρόφου, πήρα έπαφή με την κομματική καθοδήγηση που γραμματέας ήταν ό Β. Καρασκόγας, Γιαννιώτης την καταγωγή. Στην αρχή πέρασα μεγάλες οικονομικές δυσκολίες, πραγματική πείνα. Τίς τρεις μέρες των Χριστουγέννων τίς πέρασα με 6 πορτοκάλια, που τά έτρωγα δύο την ήμέρα μαζί με τίς φλουδες. Κατά τύχη σ' ένα μέρος που με στείλαν να μείνω για λίγο γνωρίστηκα μ' ένα πατριώτη μου Γιαννώτη, που ξεχνάω τ' όνομά του κι' αυτός με τακτοποίησε να δουλεύω σ' ένα φίλο του στο σπίτι του, έτσι μ' αυτό τον τρόπο έλυσα και το οικονομικό ζήτημα. Αφού έξασφάλισα σπίτι και δουλειά για τή συντήρησή μου, άρχισα να προχωρώ προσεκτικά, αλλά σταθερά, στην άνασυγκρότηση των όργανώσεων της ΟΚΝΕ πουχουν διαλυθεί ή τελείως άδρανήσει. Συναντήθηκα με το Λευτέρη Μαυροειδή που τότε ήταν φοιτητής και από δω συνδέομαι με μιá ομάδα καλών μαθητών του γυμνασίου και συγκροτήσαμε μιá γερή όργάνωση της ΟΚΝΕ μαθητών της Καλαμάτας. Δημιουργόυσε πυρήνες συνοικιακούς και τίς μαζικές όργανώσεις της νεολαίας. Συγκροτούμε όργανώσεις της ΟΚΝΕ στη Μεσσήνη, Τριφυλία, Πυλία, Άρκαδία, Άργολίδα και στο Γύθειο. Άναπτύσσουμε σοβαρή αντιδικτατορική δουλειά με τίς ζυμώσεις, προκηρύξεις και συνθήματα στους τοίχους. Σοβαρή δουλειά άναπτύσσεται κατά της φασιστικής μεταξικής όργάνωσης ΕΟΝ. Τήν άνοιξη του 1937 είχαμε ένα χτύπημα στους μαθητές, χωρίς να πάρει διαστάσεις στην όργάνωσή μας.

Άρχές καλοκαιριού του 1937 το Γραφείο της ΚΕ της ΟΚΝΕ

μέ καλεῖ στήν Ἀθήνα. Πράγματι πήγα καί ἔκανα ἔκθεση γιά τή δουλειά πού ἀναπτύξαμε στή νότια Πελοπόννησο. Μοῦ δόθηκε ἐντολή νά κατέβω ξανά στήν Καλαμάτα καί νά παραδώσω τή δουλειά τῆς ὀργάνωσης σέ ἄλλον, ἐγώ δέ νά γυρίσω στήν Ἀθήνα γιά τὶ προοριζόμενον γιά ἄλλη δουλειά. Πράγματι κατέβηκα στήν Καλαμάτα παρέδωσα μιὰ γερὴ ὀργάνωση νοτίου Πελοποννήσου πού τὴν εἶχα παραλάβει ἀπὸ τὸ μηδέν καί τὸν Αὐγούστο γυρίζω στήν Ἀθήνα. Τὸ Γραφεῖο τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ, μοῦ ἀναθέτει τὰ καθήκοντα τοῦ δεύτερου γραμματέα τῆς ὀργάνωσης τῆς ΟΚΝΕ Πειραιᾶ. Γραμματέας ἦταν τὸ μέλος τοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ Καθάριος. Μετὰ ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες συνέρχεται ἡ 10ῃ ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ. Ὁ Γραμματέας τῆς ΟΚΝΕ Β. Μπαρτζώτας εἶχε πιαστεί καί τὴ θέση του εἶχε ἀναλάβει ὁ Χρῆστος Μαλτέζος. Τὶς ἐργασίες τῆς ὀλομέλειας ἀπὸ μέρος τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ τὶς παρακολουθοῦσε ὁ Μῆτσος Παρτσαλίδης. Στὴν Ὀλομέλεια ἐγίνε ἀνάλυση τῆς κατάστασης καί τὰ καθήκοντα πού μπαίνουν στὶς ὀργανώσεις, μὲ βάση τὸ πνεῦμα τῆς 4ης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ πού πρὶν λίγες μέρες εἶχε συνέλθει. Ἡ ὀλομέλεια συζήτησε καί ὀργανωτικὰ ζητήματα, μέσα σ' αὐτὰ ἦταν ἡ ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειας, μὲ ὑπόδειξη καί τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, νά ἐκλεγῶ μέλος τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ. Ἡ ἀπόφαση χαρακτηρίζε σὰν ὑποδειγματικὴ τὴ δουλειά μου, ὄχι μόνο στήν Ἑπειρο, ἀλλὰ καί στή νότια Ἑλλάδα, στὶς δύσκολες συνθήκες τῆς Μεταξικῆς δικτατορίας καί θεωροῦσε ὅτι ἡ ἐκλογή μου σὰν μέλος τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ θὰ δυνάμωνε τὸ ἀκτίφ, μὲ ἓνα ἱκανὸ καί δοκιμασμένο σύντροφο. Κατ' ἀρχὴν τὴν ἀνακοίνωσή μου τὴν ἔκαναν ὁ Παρτσαλίδης καί ὁ Μαλτέζος καί γιά νά γελάσουν μαζί μου στήν ἀρχὴ μου εἶπαν ὅτι τὸ ΠΓ τοῦ ΚΚΕ μὲ τιμωρεῖ. Ἐπειδὴ ἐγὼ ταραχτήκα, καί τοὺς ρώτησα τί ἔκανα καί μὲ τιμωρεῖ; τότε μὲ γέλια μου εἶπαν ὅτι «ἐπειδὴ δούλεψες καλὰ σέ τιμωρεῖ μὲ τὴν πρόταση νά γίνεις μέλος τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ».

Στὸν Πειραιᾶ εἶχα ν' ἀντιμετωπίσω πολλές δυσκολίες. Ὁ Καθάριος ἔχοντας τὴ γυναίκα του ἔγκυο, ἀντιμετώπιζε οἰκονομικὲς δυσκολίες. Δὲν ἦταν σὲ θέση νά μοῦ ἐξασφαλίσαι σπίτι, οὔτε τὰ μέσα γιά τὴ συντήρησή μου. Χρειάστηκε νά πηγαίνω σὲ φίλους μου

πού κατοικοῦσαν στὴν Ἀθήνα νὰ μένω καὶ νὰ συντηροῦμαι: μὲ δάνεια πού ἔπαιρνα ἀπ' αὐτούς. Μέσω τῶν γνωστῶν μου ἠπειρωτῶν, βρῆκα ἓνα μαγαζί νὰ δουλεύω. Βρῆκα καὶ νοίκιασα ἓνα δωμάτιο στὰ Ταμπούρια κι' ἔτσι: μὲ δικές μου δυνατότητες ἔλυσα τὸ ζήτημα τῆς διαμονῆς καὶ συντήρησής μου.

Η ΣΥΛΛΗΨΗ ΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

Ἡ δουλειὰ στὶς ὁργανώσεις τῆς ΟΚΝΕ τοῦ Πειραιᾶ ἦταν ἀρκετὰ ἀδύνατη καὶ χαλαρή. Οὐσιαστικά ἀνέλαβα ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δουλειᾶς, παρακολουθοῦσα τὴν Κοκκινιά, τὸ κέντρο, τὶς μαθητικές ὁργανώσεις, τοὺς φοιτητές, τὶς μαζικές ὁργανώσεις. Ὁ Καθάρης κρατοῦσε μικρὸ τομέα δουλειᾶς. Εἴχαμε ἀρχίσει μιὰ ἐντονη δουλειὰ κυρίως στοὺς μαθητές, στὶς μαζικές ἐκπολιτιστικές ὁργανώσεις καὶ ΧΑΝ. Ἀπὸ τὸ Γενάρη τοῦ 1937 ἔρχεται στὴ θέση τοῦ Καθάρη, ὁ Περιλυπίδης καὶ κατὰ τὸ Φλεβάρη μᾶς στέλνουν ἀπὸ τὸ Γραφεῖο τῆς ΚΕ τῆς ΟΚΝΕ ἓνα γελοῖο ἀπ' αὐτούς πού εἶχαν ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ νησιά τῆς ἐξορίας. Σ' αὐτὸν ἀναθέσαμε τὴν Κοκκινιά καὶ τὸν καθοδηγοῦσα ἐγώ. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦταν ὄργανο τῆς Ἀσφάλειας καὶ στὶς 23 Μαρτίου 1937 μὲ πρόδωσε φέρνοντας τὴν ἀσφάλεια στὸ ραντεβού πού εἴχαμε. Στὴ σύλληψή μου εἶχε ἔρθει προσωπικά ὁ Ταβουλάρης, ἐπικεφαλῆς τότε τοῦ τμήματος διώξεως τῶν κομμουνιστῶν τοῦ Πειραιᾶ. Ἄρχισαν τὶς ἐρωτήσεις, ποιὸς εἶμαι καὶ πού κάθομαι. Τὸ ὄνομά μου τὸ βρῆκαν γιατί εἶχα ἐπάνω μου ἓνα πιστοποιητικὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου Σταύρου. Τὸ μόνο πού τοὺς εἶπα εἶναι ὅτι εἶμαι ὁ Γεώργιος Βοντίτσος καὶ αὐτὸ εἶναι πιστοποιητικὸ πού τὸ ἔφερα γιὰ τὸν ἀδελφό μου καὶ ὅτι σήμερα ἦρθα μὲ καράβι ἀπὸ τὰ Γιάννενα, τοὺς ἔδωσα τὴ διεύθυνση τοῦ σπιτιοῦ μου στὰ Γιάννενα. Μοῦ εἶπαν ὅτι λές ψέματα, γιατί ἡ ἀσφάλεια Γιαννίνων σὲ ζητάει ἐδῶ καὶ ἐνάμιση χρόνο. Ἐπειδὴ ἀρνῆθηκα νὰ ἀπαντήσω μὲ ἄλλη ἐρώτηση ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πῶ πᾶνω, ὁ Ταβουλάρης μὲ παρέδωσε σὲ δύο ἀστυφύλακες. Αὐτοὶ μὲ κατέδασαν στὰ ὑπόγεια καὶ μὲ γροθιές, πού δύο φορές μὲ λιποθύμησαν μοῦ ζητοῦσαν νὰ τοὺς πῶ, πῶς κάθομαι: στὸν Πειραιᾶ καὶ ἀ-

φοῦ δὲν πέτυχαν τίποτα, σούργοντας μὲ πέταξαν σ' ἓνα κρατητήριο πού ἐκεῖ κρατοῦσαν πρεζάκιδες καὶ κλέφτες. Ἐπὶ πέντε μέρες χρησιμοποίησαν ἓνα σωρὸ μέθοδες καὶ κυρίως τὸ ξύλο καὶ τὸ σπρώξιμο ἀπὸ τῆ σκάλα δταν μὲ κατέβαζαν στὰ κρατητήρια, χωρὶς νὰ μπορέσουν νὰ ἀποσπάσουν οὔτε μιὰ κουβέντα. Μετὰ ἀκολούθησαν τὴν τακτικὴ τῆς ἀπομόνωσης στὰ κρατητήρια. Ἐδῶ μὲ κράτησαν ἓνα μῆνα στὸ τσιμέντο. Ἐμένα ἀπ' τὴ πρώτη στιγμή πού μὲ ρίξαν λιπόθυμο στὸ κρατητήριο μὲ ἀπασχολοῦσε, πῶς θὰ εἰδοποιήσω τὴν ὀργάνωση γιὰ νὰ πάρει τὰ μέτρα τῆς ἀπ' τὸν προδότη. Στὸ κρατητήριο γνωρίστηκα μ' ἓνα νεαρὸ ἀπ' τὴ Δραπετσώνα. Μοῦ φάνηκε καλὸ παιδί καὶ μᾶς συμπαθοῦσε. Τὸν φέραν μὲ τὴν ὑπόνοια κλοπῆς. Μοῦ εἶπε ὅτι δὲν ἔχει σχέση μὲ τέτοιες πράξεις, ἀλλὰ μπλέχτηκε κάνοντας παρέα μὲ τέτοιους ἀνθρώπους χωρὶς νὰ ξέρει ὅτι κλέβουν. Τὸν βασάνισαν ἀπάνθρωπα καὶ κράτησε παλικαρῖσια στάση. Αὐτὸ μ' ἔκανε νὰ πιστέψω ὅτι εἶναι καλὸς χαρακτήρας καὶ σκέφτηκα νὰ τὸν χρησιμοποιήσω γιὰ νὰ εἰδοποιήσω ἔξω γιὰ τὸν προδότη. Μιὰ καὶ δὲν εἶχαν στοιχεῖα, τὸν εἰδοποίησαν ὅτι θὰ τὸν ἀφηναν ἐλεύθερο. Μοῦ ἔδωσε μιὰ κόλλα χαρτί καὶ ἔγραφα ἓνα γράμμα στὴ μητέρα μου, πού τῆς ἔγραφα ὅτι εἶμαι στὰ κρατητήρια τῆς ἀσφάλειας τοῦ Πειραιᾶ καὶ νὰ μοῦ στείλει τηλεγραφικῶς χρήματα. Τοῦ ἔδωσα καὶ τὴ διεύθυνση καὶ τοῦ εἶπα νὰ τὸ βάλῃ σὲ φάκελλο καὶ νὰ τὸ ταχυδρομήσει. Μετὰ τοῦ εἶπα νὰ πάει σ' ἓνα ρολογάδικο, πού εἶχε τρόπο νὰ βρεῖ τὸν Περιλυπίδη καὶ συνηματικὰ εἰδοποίησα γιὰ τὸν προδότη.

Μετὰ ἀπὸ 5 μέρες μοῦ ἦρθε τηλεγραφικὴ ἐπιταγὴ ἀπ' τὴ μητέρα μου. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ μπορούσα νὰ ἀγοράζω λίγα τρόφιμα, γιατί στὰ κρατητήρια μόνο 300 δράμια φῶμι σκέτο μᾶς δίνανε. Περισσότερο χάρηκα πού τὸ παιδί αὐτὸ θὰ τακτοποιήσε τὴν εἰδοποίησιν γιὰ τὸν χαφιέ. Μετὰ ἀπὸ μερικὲς μέρες ἀπ' τὴ σύλληψή μου, φέραν μερικοὺς μαθητὲς γυμνασίου καὶ ἀνάμεσά τους τὸν Ἡλία Ἰωαννίδη, ὑπεύθυνο τῶν Μαθητῶν. Τὴν ἡμέρα τῆς 25ῆς Μάρτη εἶχαν γίνει ὀμιλίαι καὶ ἐκδηλώσεις ἀντιμεταξικὲς καὶ γι' αὐτὸ τοὺς πιάσανε. Δὲν ξέρω ἂν κανένας τοὺς ὁμολόγησε, πάντως φαίνόταν πῶς ἡ ἀσφάλεια δὲν εἶχε σοβαρὰ στοιχεῖα γιατί δὲν τοὺς εἶχε βάλει στὰ κρατητήρια. Εἶχα 20 μέρες στὰ κρατητήρια, ἔρ-

χονται και μου αλλάζουν το κρατητήριο και με βάζουν στο άλλο που χρησιμοποιούσαν γι' αυτούς που τελείωναν και τους είχαν για μεταγωγές. Έδω ήμουν πιο ελεύθερος να μιλάω, γίνονταν επισκεπτήρια, μιλούσα και με τους μαθητές που μέναν έξω στους διαδρόμους. Αμέσως την άλλη μέρα ένας κοινός κατάδικος, απ' το πρώτο κρατητήριο που ήμουν, με ειδοποίησε συνθηματικά να πλησιάσω προς τον τοίχο στην επάνω γωνιά. Στο μέρος αυτό είχαν κάνει οι κρατούμενοι τρύπα και οι πιο ελεύθεροι βοηθούσαν αυτούς που ήταν σε απομόνωση. Μόλις πλησίασα στην τρύπα βλέπω τον Περιλυπίδη. Μου είπε ότι πιάστηκε από προδοσία του ίδιου, που πρόδωσε και μένα. Τον ρωτάω αν πήρε την ειδοποίηση και μου απάντησε ότι την πήρε αλλά δεν πίστεψε και πήγε στο ραντεβού. Μου είπε ότι πρέπει να βρούμε τρόπο να ειδοποιήσουμε έξω, γιατί ο προδότης τώρα θα πάρει επαφή με την Επιτροπή Πόλης του κόμμιατος και θα δώσει πιο δυνατά χτυπήματα. Του απάντησα ότι εγώ δεν έχω κανένα απολύτως τρόπο. Τότε μου πρότεινε μια και μπορώ να επικοινωνήσω με τους μαθητές να μιλήσω στον Ήλία Ιωαννίδη, να δηλώσει ότι δεν είναι κομμουνιστής και στην ανάγκη αν του πούν να καταδικάσει τον κομμουνισμό, να το κάνει για να βγει έξω και ειδοποιήσει την οργάνωση για τον προδότη. Του είπα πως πειθαρχώ να μεταφέρω αυτά που λες στον Ιωαννίδη, όμως έσυ προσωπικά θα φέρνεις την ευθύνη. Μου απάντησε ότι παίρνει ολοκληρωτικά την ευθύνη, γιατί πρέπει να προφυλάξουμε την καθοδήγηση του κόμμιατος του Πειραιά και στο τέλος της γραφής, ο Ιωαννίδης είναι μαθητάκος, που ούτε είναι γνωστός για κομμουνιστής. Πράγματι μίλησα με τον Ιωαννίδη και όπως έμαθα αργότερα ο Ιωαννίδης εκπλήρωσε την αποστολή του.

Μετά από μερικές μέρες με μετέφεραν στο τμήμα μεταγωγών Πειραιώς, όπου έμεινα δύο μέρες. Έδω οι συνθήκες ήταν άπασιες γιατί στο ίδιο κρατητήριο είχαν και τη βούτα με τις άκαθαρσίες των κρατουμένων. Απ' το τμήμα μεταγωγών του Πειραιά με μετέφεραν στο τμήμα μεταγωγών της Αθήνας. Εκεί έμεινα μια νύχτα και την άλλη μέρα με το λεωφορείο με μετέφεραν στην Ακροναυπλία. Κατά το μεσημέρι της ίδιας ημέρας, στο δεύτερο δε-

καήμερο του Ἀπρίλη του 1937 ἀνέβαινα τὰ 333 σκαλιὰ πὺ ὁδη-
γοῦσαν στὸ κτίριο τῆς Ἀκροναυπλίας.

ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ

Μόλις μπήκα μέσα, ἀμέσως μὲ περίμεναν ὑπεύθυνοι τῆς ὁμά-
δας τῶν πολιτικῶν κρατουμένων. Μὲ ἀγκάλιασε καὶ μὲ φίλησε ὁ
Νικόλας Παπαδιαμάντης. Μὲ κούρεψαν, μὲ βάλαν νὰ κάνω μπά-
νιο καὶ μοῦ δῶσαν ἄλλα ἐσώρουχα καὶ ἐξώρουχα πὺ εἶχαν μαζέ-
ψει ἀπ' τοὺς διάφορους συντρόφους. Μοῦ φτιάξαν ἕνα κρεβάτι ἀπὸ
τρία σανίδια, ἕνα ἀχυρένιο στρώμα καὶ δυὸ παλιοκουβέρτες μιὰ νὰ
στρώνω καὶ μιὰ νὰ σκεπάζομαι. Ἔτσι στὰ γρήγορα χάρη στὴν ἐ-
πέμβαση τῆς ὁμάδας καὶ τὴν προσωπικὴ φροντίδα τοῦ Νικόλα Πα-
παδιαμάντη, εἶχα τακτοποιηθεῖ στὸ δεῦτερο θάλαμο πὺ τὸν λέγαν
καὶ θάλαμο τῶν διανοουμένων.

Στὸ κάστρο τῆς Ἀκροναυπλίας παρέμεινα μέχρι τὶς 27 Φλε-
βάρη τοῦ 1943, ὅπου οἱ Ἴταλοι μὲ μετέφεραν μ' ἄλλους 56 φυμα-
τικούς στὴ Σωτηρία καὶ τὶς 7 Ἀπριλίου 1943 καὶ οἱ 57 μὲ τὴ βο-
ήθεια τοῦ ΕΛΑΣ Ἀθήνας δραπέτευσάμε. Ἐμεῖς οἱ 57 εἴμασταν οἱ
τελευταῖοι πὺ φύγαμε καὶ ἡ Ἀκροναυπλία ἐκλείσει. Τὴν Ἀκρο-
ναυπλία, ὁ Μανιαδάκης τὴ χρησιμοποίησε σὰν μέσο νὰ σπάσει τοὺς
κομμουνιστὲς καὶ νὰ ἀποσπάσει μαζικὲς δηλώσεις. Χρησιμοποίη-
σαν πολλὰ καταπιεστικά μέσα: Οἰκονομικῆς φύσεως γιατί ἔπρεπε
νὰ ζοῦμε μὲ τὸ 10δραχμο ἐπίδομα τὴν ἡμέρα καὶ πὺ σὲ πολλοὺς
δὲν τὸ χορηγοῦσαν, μᾶς σταματοῦσαν τὸ νερὸ γιὰ νὰ διψάσουμε,
μᾶς ἀπαγόρευαν νὰ διαβάσουμε τύπο καὶ κάθε βιβλίο. Κάναν τὴ
νύχτα δολοφονικὴ ἐπίθεση, μὲ συνέπεια νὰ σκοτωθεῖ ὁ δάσκαλος
Σταυρίδης. Μὲ τὸ «εὐτυχὲς γεγονός τῆς Φρειδερίκης» πὺ γένη-
σε τὸ πρῶτο παιδί, μᾶς φώναζαν καὶ μᾶς δήλωναν ὅτι εἴμαστε ἐ-
λεύθεροι μόνον νὰ ποῦμε ὅτι θὰ ζήσουμε ἡσυχὰ στὰ σπίτια μας. Ὅ-
λες οἱ προσπάθειες ἀπέτυχαν, λίγοι ἦταν αὐτοὶ πὺ λιποφύχτησαν.
Ἡ Ἀκροναυπλία στάθηκε βράχος πὺ σκόρπιζε φῶς, θάρρος, πα-
ληκαριά, ἀξιοπρέπεια στὶς σκοτεινὲς αὐτὲς μέρες τῆς Μεταξικῆς
δικτατορίας.

Ἡ ομάδα τῶν πολιτικῶν κρατουμένων ἦταν καλὰ ὀργανωμένη. Ἐγινε σοβαρὴ μορφωτικὴ δουλειά, στάθηκε ἕνα πραγματικὸ πανεπιστήμιον. Γίνονταν μαρξιστικὰ μαθήματα ὅπως: πολιτικὴ οἰκονομία, διαλεκτικὸς καὶ ἱστορικὸς ὕλισμός, Ἱστορία τοῦ ΚΚΣΕ καὶ τοῦ ΚΚΕ, τὰ προβλήματα Λενινισμοῦ, ὀργανωτικὰ μαθήματα, ἀγροτικὰ μαθήματα, γιὰ τὰ προβλήματα τῆς νεολαίας μέχρι καὶ στρατιωτικὰ μαθήματα. Ἄλλοι κύκλοι μαθημάτων, γίνονταν γιὰ τὴν ἀνύψωση τῶν γραμματικῶν καὶ ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων ὅπως: γραμματικὴ, ἀνάγνωση, μαθηματικά, χημεία, γεωγραφία πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κ.ἄ. Ἐκτὸς ἀπ' τοὺς κύκλους τῶν μαθημάτων, γίνονταν προσπάθεια στὴν αὐτομόρφωση: ἐκμάθηση γλωσσῶν, φιλολογία ντόπια καὶ ξένη, καθὼς καὶ ἐπιστημονικὲς μελέτες ὅπως τὸ δημόσιο χρέος τοῦ Ἀνδρέαδη, τὸ συνταγματικὸ δίκαιο τοῦ Σκόλου κ.ἄ. Σοβαρὴ δουλειὰ γίνονταν καὶ στὸν ἐκπολιτιστικὸ τομέα, στοὺς θαλάμους δταν μᾶς κλείναν. Φτιάξαμε θεατρικὸ καὶ μουσικὸ συγκρότημα.

Ἀπ' τὴν πρώτη μέρα ποὺ μπήκα στὴν Ἀκροναυπλία, ρίχτηκα μὲ τὰ μούτρα στὸ μορφωτικὸ τομέα, παρακολούθησα ὅλα τὰ πολιτικὰ μαθήματα, ἀσχολήθηκα μὲ τὴν αὐτομόρφωσή μου, μὲ τὴν μελέτη τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων καὶ τὴν ἐκμάθηση τῆς Γαλλικῆς γλώσσας. Πῆρα ἐνεργὸ μέρος στὴ δουλειὰ τῆς ομάδας σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητος: Ὅπως μὲ τὰ προβλήματα τοῦ θαλάμου, τοῦ μαγειρίου καὶ ἄλλων συνεργείων. Ἐίχα ἀναλάβει ὑπεύθυνος γιὰ τὴ δουλειὰ τῶν κρατουμένων μελῶν καὶ στελεχῶν τῆς ΟΚΝΕ. Τοὺς κινητοποιοῦσα γιὰ τὴ δραστήρια συμμετοχὴ τους σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ομάδας καὶ στὴ μορφωτικὴ δουλειὰ. Ὅργανώσαμε ξεχωριστοὺς κύκλους μαθημάτων καὶ μελέτες γιὰ τὰ προβλήματα τῆς νεολαίας. Ἐτσι κύλησε ὁ χρόνος μέχρι τὴν κήρυξη τοῦ Ἑλληνο - Ἰταλικοῦ πολέμου τῆς 28 Ὀκτώβρη 1940. Στὴν ἀντοχὴ καὶ τὴ θυσία ποὺ ὑποβλήθηκαν οἱ Ἀκροναυπιῶτες, ἔπαιξε ἀποφασιστικὸ ρόλο, ἡ καλὴ ὀργάνωση τῆς ομάδας, ἡ ἐνότητα, ἡ ἀλληλεγγύη, οἱ ἀδελφικὲς σχέσεις καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ κυριάρχησε ἀνάμεσά τους.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, άρχισε τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1939, με ἐπίθεση τῆς Χιτλερικῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ τὸ μπάσιμο τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας στὸν πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας. Ὁ πόλεμος αὐτός, ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς δξύτατης κρίσης τῶν ἱμπεριαλιστικῶν δυνάμεων, πὸ τῆ μεγάλωσαν ἡ οἰκονομικὴ κρίση τοῦ 1929 - 33 καὶ ἡ ὑπαρξη τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης. Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ἱμπεριαλιστικῶν δυνάμεων γιὰ ἐξωτερικὰ ἀγορὰς καὶ τὸ ξαναμοίρασμα τοῦ κόσμου, ὀδήγησαν ἀναπόφευκτα σ' ἓνα καινούργιο πόλεμο. Οἱ πρῶτες ἐστίες τοῦ πολέμου ἄρχισαν τὸ 1931, με τὴν εἰσβολὴ τῆς Ἰαπωνίας στὴν Μαντζουρία. Τὸ Γενάρη τοῦ 1933, ἡ ἱμπεριαλιστικὴ Γερμανία ἀνεβάζει στὴν ἐξουσία τοὺς χιτλερικοὺς πὸ πυρετωδῶς ἄρχισαν νὰ προετοιμάζοντα: γιὰ τὸν πόλεμο. Ἡ Ἰταλία ἐπιτέθηκε κατὰ τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀθουσίας τὸ 1935.

Ἡ Γερμανία, Ἰαπωνία καὶ Ἰταλία τὸ 1937 ὑπογράφουν στρατιωτικὴ συμμαχία, πὸ τὴν καλύπτουν με τὸ σύνθημα τῆς πάλης «ἐνάντια στὸν κομμουνισμό», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα οἱ τρεῖς αὐτὲς δυνάμεις ἦταν ἐπιθετικὲς καὶ θέταν ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα τοῦ ξαναμοιράσματος τῶν ἀγορῶν. Τὸ 1936 ἡ χιτλερικὴ Γερμανία καὶ ἡ φασιστικὴ Ἰταλία ἐπενέβηκαν ἐνοπλα στὴν Ἰσπανία, ἐπιβάλλοντας τὸ φασιστικὸ καθεστῶς τοῦ Φράνκο. Τὸ 1938 οἱ χιτλερικοὶ κατέλαβαν τὴν Αὐστρία καὶ τὴν προσάρτησαν στὴ Γερμανία. Στὴν Ἄπω Ἀνατολή ἡ Ἰαπωνία ἐπέκτεινε τὴν ἐπίθεσή της στὴν Κίνα καὶ τὸ 1937 κατέλαβε τὴν βόρεια καὶ κεντρικὴ Κίνα. Στὴν Εὐρώπη ἡ χιτλερικὴ Γερμανία ἔβαλε χέρι στὴ Ρουμανία. Τὸ Μάρτιο τοῦ 1939 κατέλαβε τὸ Κλάϊπεντ τῆς Λιθουανίας. Καταλαμβάνει τὶς Σουδιτικὲς περιοχὲς τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τὸν Μάρτη τοῦ 1939 κατέλαβε τὴν Ἀλβανία.

Οἱ Ἀγγλογάλλοι ἱμπεριαλιστὲς καὶ σὲ συμφωνία με τὴν Ἀμερικὴ, προσπαθοῦσαν νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς κατακτητικὲς βλέψεις τῆς Γερμανίας, Ἰαπωνίας καὶ Ἰταλίας σὲ βάρος τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης. Αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἀπέβλεπε ἡ συμφωνία πὸ ὑπέγραψε ἡ Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Γερμανία τὸ Φθινόπωρο τοῦ 1938, στὸ Μό-

ναχο. Ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσὴ μάντεψε τοὺς σκοποὺς τῶν Ἀγγλο-γάλλων καὶ μιὰ καὶ ἀπέκρουσαν μιὰ κοινὴ συμφωνία, ἀναγκάστηκε νὰ δεχτεῖ τὴν πρότασιν τῆς Γερμανίας γιὰ σύναψιν συμφώνου μὴ ἐπίθεσης, πράγμα πού τῆς δινόταν ἡ δυνατότητα νὰ κερδίσει καιρὸ γιὰ νὰ προετοιμαστεῖ καὶ ἀντιμετωπίσει ἐνδεχόμενὴ ἐπίθεσιν τῶν χιτλερικῶν.

Ἡ χιτλερικὴ Γερμανία γρήγορα γονάτισε, τὸ 1939, τὴν Πολωνία. Στὴν ἴδια περίοδον, ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσὴ καταλαμβάνει περιοχὰς τῆς Ρουμανίας, Πολωνίας καὶ τῆς Βαλτικῆς χώρας, γιὰ νὰ δειλιώσῃ τὴν θέσιν τῆς. Κήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Φιλανδίας καὶ λόγω τῆς ἀντίστασιν τῶν Φιλανδῶν, χρειάστηκαν ἀρκετοὶ μῆνες γιὰ νὰ τὴν γονάτισει. Τὸ 1940 ἡ χιτλερικὴ Γερμανία καταλαμβάνει τὴ Δανία, Νορβηγία, Βέλγιο καὶ Ὁλλανδία καὶ σὲ σύντομον χρονικὸ διάστημα γονάτισε καὶ τὴ Γαλλία. Σὲ συνέχεια καταλαμβάνει τὴ Γιουγκοσλαβία, συμμαχεῖ μὲ τὴ Βουλγαρία. Ἡ Ἰταλία τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940 ἐπετέθη κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ χάριν τῆς ἀντίστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, χρειάστηκε τὴν ἀνοιξὴν τοῦ 1941 νὰ ἐπέμβῃ ἡ χιτλερικὴ Γερμανία, πού μετὰ ἀπὸ σκληρὰς μάχας τριῶν μηνῶν, κατέλαβε τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ τὸ γεγονός τὴν ὑποχρέωσε νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἐπίθεσιν τῆς ἀπ' τὴς ἀρχὰς Ἀπριλίου κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσιν, γιὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου 1941 καὶ πού αὐτὸ τὸ γεγονός ὑποχρέωσε τοὺς χιτλερικοὺς νὰ τοὺς βρεῖ ὁ χειμῶνας ἔξω ἀπ' τὴ Μόσχα.

* * *

Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος ἀπ' τὴν πρώτην μέραν πού κηρύχθηκε, πῆρε χαρακτῆρα ἀντιφασιστικόν, ἀπελευθερωτικόν ἀπὸ μέρος ὄλων τῶν χωρῶν καὶ δυνάμεων πού πολεμοῦσαν τὴς φασιστικὰς χώρας τοῦ ἄξονα. Σκοπὸς τοῦ πολέμου ἦταν τὸ τσάκισμα τοῦ φασισμοῦ, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἀκεραιότητος ὄλων τῶν χωρῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν. Πάνω σ' αὐτὴν τὴν βάση δημιουργήθηκε ὁ ἀντιφασιστικὸς συνασπισμὸς τῆς Ἀγγλίας, Ἀμερικῆς καὶ Σοβιετικῆς Ἐνωσιν καὶ ἄλλων φιλελεύθερων κρατῶν

και των λαων που βρισκονταν κάτω από τη φασιστική μπότα, που ήρωϊκά πάλευαν για τη συντριβή των δυνάμεων του φασιστικού άξονα.

Η Κ.Δ. που είχε διαπράξει σοβαρά σφάλματα και ουσιαστικά είχε ξεφύγει από το ρόλο του επιτελείου του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος, στην αποφασιστική αυτή στιγμή χαρακτηρίζει τον πόλεμο σαν ιμπεριαλιστικό και αυτή τη γραμμή μεταδίδει σ' όλα τα κομμουνιστικά κόμματα. Η θέση αυτή της Κ.Δ. προκάλεσε μεγάλη ζημιά στο προοδευτικό κίνημα. Το ΚΚΕ δεν πεθάρχησε σ' αυτή την απόφαση της Κ.Δ. Σχεδόν όλα τα ΚΚ δεν πρόβαλαν σοβαρή αντίσταση στους χιτλερικούς εισβολείς, έπηρασμένα από την απόφαση της Κ.Δ., με αποτέλεσμα χωρίς φθορά να γίνει κύριος ο χιτλερισμός όλης της Ευρώπης και να διεκδικεί την κυριαρχία σ' όλο τον κόσμο. Ο πόλεμος παίρνει διάρκεια και έκταση, με τεράστιες ζημιές σε ανθρώπινες ζωές και υλικά μέσα. Αν τα ΚΚ δεν αποπροσανατολίζονταν απ' τη λαθεμένη θέση της Κ.Δ. και από την αρχή της χιτλερικής επίθεσης ξεσήκωναν τους λαούς τους σε μια αντίσταση ισχυρή κατά των εισβολέων, θα τους προκαλούσαν ζημιές τέτοιες που δεν θα τους επέτρεπε να επεκταθούν τόσο, θα συντόμευε την συντριβή τους και θα γλύτωνε ή ανθρωπότητα από τις τέτοιες μεγάλες ζημιές.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΙΤΑΛΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στις 28 Ὀκτώβρη τοῦ 1940, ἡ φασιστικὴ Ἰταλία ἀπρόκλητα ἐπετέθηκε κατὰ τῆς Ἑλλάδας, μὲ σκοπὸ νὰ τὴν καταλάβει καὶ νὰ τὴν ὑποδουλώσει. Ὁ πόλεμος αὐτὸς ἦταν ἄδικος καὶ ληστρικός ἀπὸ μέρους τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας καὶ δίκαιος, ἐθνικοαπελευθερωτικός ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδας. Χάρη στὴν πολιτικὴ τῆς βασίλο-μεταξικῆς δικτατορίας, ἡ Ἑλλάδα βρέθηκε ἐσωτερικὰ διασπασμένη καὶ ὄλικὰ, ἠθικὰ ἀπροπαρασκευή γιὰ τὴν διεξαγωγὴ αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Ὁ πόλεμος βρίσκει τὸ ΚΚΕ σοβαρὰ χτυπημένο ἀπὸ τὴ φασιστικὴ δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ φυλακισμένα ἢ ἐξόριστα στὸ σύνολό τους τὰ στελέχη του. Σ' αὐτὴ τὴν κρίσιμη στιγμή γιὰ τὴν πατρίδα μας, τὸ ΟΧΙ τοῦ Μεταξᾶ ποὺ τὸ εἶπε γιὰ τὴν τιμὴ τῶν ὄπλων καὶ ἐτοίμαζε τὴ συνθηκολόγηση, τὸ εἶπε καὶ τὸ ἐπραξε ὁ ὑπέροχος λαὸς μας ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ πατριωτικὸ προσκλητήριο γιὰ ἀγῶνα ἀπὸ μέρους τῶν κομμουνιστῶν καὶ ἄλλων δημοκρατικῶν πατριωτικῶν δυνάμεων. Ὁ Γενικὸς Γραμματέας τοῦ ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης, ποὺ βρισκόταν ἀπομονωμένος στὶς φυλακές, ἀπηύθυνε τὸ παρακάτω ἱστορικὸ γράμμα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ ποὺ ἡ μεταξικὴ δικτατορία ὑποχρεώθηκε νὰ τὸ δημοσιεύσει στίς 2 Νοέμβρη 1940.

«Πρὸς τὸ λαὸ τῆς Ἑλλάδας. Ὁ φασισμὸς τοῦ Μουσολίνι χτύπησε τὴν Ἑλλάδα πισώπλατα, δολοφονικὰ καὶ ξετσιπίωτα μὲ σκοπὸ νὰ τὴν ὑποδουλώσει καὶ ἐξανδραποδήσει. Σήμερα ὅλοι οἱ Ἕλληνες παλεύουμε γιὰ τὴ λευτεριά, τὴν τιμὴ, τὴν ἐθνικὴ μας ἀνεξαρτησία. Ἡ πάλη θὰ εἶναι πολὺ δύσκολη καὶ πολὺ σκληρὴ. Μὰ ἓνα ἔθνος ποὺ θέλει νὰ ζήσει πρέπει νὰ παλεύει, ἀφηγώντας τοὺς κινδύνους καὶ τὶς θυσίες. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδας διεξάγει σήμερα

Ένα πόλεμο έθνικοαπελευθερωτικό, ενάντια στο φασισμό του Μουσολίνι. Δίπλα στο κύριο μέτωπο και ο ΚΑΘΕ ΒΡΑΧΟΣ, Η ΚΑΘΕ ΡΕΜΑΤΙΑ, ΤΟ ΚΑΘΕ ΧΩΡΙΟ, ΚΑΛΥΒΑ ΜΕ ΚΑΛΥΒΑ, Η ΚΑΘΕ ΠΟΛΗ, ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΣΠΙΤΙ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ.

Κάθε πράχτορας του φασισμού, πρέπει να έξοντωθεί αλύπητα. Στόν πόλεμο αυτό, πού τόν διευθύνει ή Κυβέρνηση Μεταξά, έλοι μας πρέπει να δώσουμε όλες μας τις δυνάμεις, δίχως έπιφύλαξη. Έπαθλο για τόν έργαζόμενο λαό και έπιστέγασμα για τό σημερινό του άγώνα, πρέπει να είναι και θα είναι μιá καινούργια Έλλάδα τής δουλειάς, τής λευτεριάς, λυτρωμένη από κάθε ξενική ιμπεριαλιστική εξάρτηση, με ένα πραγματικό παλαϊκό πολιτισμό. Όλοι στόν άγώνα, ο καθένας στή θέση του και ή νίκη θάνα: νίκη τής Έλλάδας και του λαού της. Οι έργαζόμενοι όλου του κόσμου στέκονται στό πλευρό μας.

Άθηναι: 31 Όκτώβρη 1940

Νίκος Ζαχαριάδης

Γραμματέας τής ΚΕ του ΚΚΕ»

Μαζί με αυτό τό γράμμα ο Ζαχαριάδης έβαζε και τούς παρακάτω όρους στή δικτατορία του Μεταξά: α) Έ γραμμή του γράμματός του ισχύει: μέχρι τό τέλος του πολέμου. β) Νά έπιτραπεί ή έκδοση του «Ριζοσπάστη». γ) Νά δοθεί γενική άμνηστεια και δ) όποιος δέν συμφωνεί με τή γραμμή του γράμματός αυτού θα διαγράφεται άπ' τό ΚΚΕ. Τό γράμμα του Ζαχαριάδη αποτέλεσε μιá μεγάλη ιστορική, πολιτική σημασία πράξη. Έδινε όχι μόνο κατεύθυνση για τόν έθνικοαπελευθερωτικό άγώνα αλλά έβαζε και τις βάσεις για όλόκληρη τήν πολιτική τής κατοπινής αντίστασης κατά τών κατακτητών. Τό γράμμα αυτό έβαλε τό λαϊκό κίνημα τής χώρας μας, στο δρόμο τής πιο πλατιάς επαναστατικής δράσης και έφερε τό ΚΚΕ έπικεφαλής στόν άγώνα του λαού μας.

Άντίθετα ή Κ.Δ. έρμήνευσε αυτό τό γράμμα σαν σοσιαλπατριωτικό και μάλιστα στήν περίοδο πού όλη ή Εύρώπη όρίσκονταν κάτω από τή χιτλερική μπότα. Έ θέση τής ΚΔ ήταν να μη περαχτεί τό θηρίο, για να μείνει ή Σοβ. Ένωση όσο τό δυνατό ήσυχη

και δεν εβλεπε οτι η θεση αυτη, εφερε τεραστιες καταστροφες σ' ολους τους λαους που κατακτηθηκαν απο τους φασιστες του αξονα και σε συνεχεια στον ιδιο το λαο της Σοβιετικης Ένωσης. Η μαζα του κόμματος δεχτηκε με ενθουσιασμο το γραμμα του Ζαχαριάδη.

Έγω συνεχιζα να βρισκομαι κρατούμενος στις φυλακες της Ακροναυπλίας. Όλοι οι κρατούμενοι της Ακροναυπλίας, της Πύλου, απ' τις φυλακες και τα νησια υιοθετησαν με ενθουσιασμο το γραμμα του Ζαχαριάδη και με τηλεγραφηματα και υπομνηματα ζητούσαμε να σταλοουμε στο μετωπο να πολεμησουμε. Οι κρατούμενοι της Ακροναυπλίας που ξεραν απο τα πριν τη θεση του Ζαχαριάδη, σε περιπτωση επιθεσης των Ιταλων, εστειλαν υπομνημα στη μεταξικη δικτατορια με το ιδιο περιεχομενο του γραμματος του Ζαχαριάδη, πριν ακομα δημοσιευτει το γραμμα.

Όλος ο λαος δεχεται με ενθουσιασμο το αντιφασιστικο παλλαϊκο προσκλητηριο του Ν. Ζαχαριάδη και παλευει με ηρωισμο και αυταπαρνηση στα βουνα και τα μετοπισθεν και δημιουργησε αυτο, που ολοι οι λαοι του κοσμου το αποκαλοσαν θαυμα. Οι ορδες του Μουσολινη ανατρεπονται και καταδιωκονται προς το θάθος της Αλβανιας. Η αντισταση του Ελληνικου λαου ξεφυλισε τον μυθο για το αητητο των στρατευματων του φασιστικου αξονα. Όλους τους σκλαβωμενους λαους τους εμπυχωνε το παραδειγμα του Ελληνικου λαου και τους εδινε δυναμη για ν' αρχισουν την αντισταση κατα των χιτλεροφασιστικων κατακτητων. Μονο η μεταξικη κλιμα απ' τα καταφυγια της Μεγαλης Βρετανιας, θελει τον αγωνα του λαου μας να τον μεταβαλλει σε καθεστωτικο και για τα συμφεροντα της Αγγλιας. Κραταει τους κομμουνιστες και δημοκρατες στις φυλακες, στις εξοριες και στα στρατοπεδα συγκεντρωσης. Αρνειται να επαναφερε τους δημοκρατικους αξιωματικους στο στρατο. Η αποκρουση της Ιταλοφασιστικης επιθεσης απο τον Ελληνικο λαο, δημιουργησε σοβαρα προβληματα στη χιτλερικη Γερμανια. Ενω ειχε αποφασισει την επιθεση για τις 7 Απριλιου του 1941 κατα της Σοβιετικης Ένωσης, αναγκάζεται να την αναβαλλει και να στραφει κατα της Ελλάδας.

Στις 6 Απριλη του 1941, η Γερμανια επετέθηκα κατα της

Ἑλλάδας καὶ παρὰ τὴν προδοσίαν τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλεῦς Γλύξμπουργκ, ποὺ ἐπέτρεψαν στὴ Γερμανία εὐκόλως νὰ διασπάσει τὸ μέτωπο, χάρις στὴν ἀντίσταση τοῦ λαοῦ μας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς μεγαλονήσου Κρήτης, χρειάστηκε περίπου 3 μῆνες νὰ δλοκληρώσει τὴν κατάληψη τῆς Ἑλλάδας. Αὐτὴ ἡ ἀντίσταση ἀνάγκασε τὴ χιτλερική Γερμανία ν' ἀρχίσει τὴν ἐπίθεση κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης στὰ τέλη Ἰουνίου, ποὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ τὴ βρεῖ ὁ χειμῶνας στὶς παγωμένες στέπες τῆς Ρωσίας, ἔξω ἀπὸ τὴ Μόσχα καὶ ποὺ αὐτὸ στάθηκε ἕνας σοβαρὸς παράγοντας, μαζί μ' ὅλα τὰ ἄλλα γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς. Οἱ Σοβιετικοὶ ἀναγνωρίζοντας τὴ συμβολὴ αὐτὴ τοῦ λαοῦ μας στὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον, γράφουν τὰ παρακάτω στὸ βιβλίον: «Ἡ μεγάλη μας πατρίδα», ἔκδοσις τοῦ ἐθνικοῦ κρατικοῦ ἐκδοτικοῦ τῆς ΕΣΣΔ: «Ἡ ἐπίθεση ἐναντὶα στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση λογαριάζονταν ν' ἀρχίσει τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1941, ἕνα ὅμως ἀναπάντεχο περιστατικὸν τὴν καθυστέρησε. Ὁ σύμμαχος τῆς χιτλερικῆς Γερμανίας, ἡ φασιστικὴ Ἰταλία, ἐπιτέθηκε ἐναντὶα στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι εὐκόλως θὰ τὰ καταφέρει μὲ τὴ μικρὴ χώρα. Ὅμως ὁ ἡρωϊκὸς Ἑλληνικὸς λαὸς ἀντέταξε ἐπίμονη ἀντίσταση καὶ μάλιστα ἐπέφερε ἤττα στὸν ἐχθρὸν, ποὺ φαινόταν κατὰ πολλὰς φορὰς πιὸ δυνατὸς. Ὁ Ἰταλὸς δικτάτορας Μουσολίνι ἀποτάθηκε στὸ Χίτλερ, ζητώντας βοήθειαν. Γιὰ τὴ Γερμανία, ποὺ ἦταν κιόλας ἐτοιμὴ νὰ ἐπιτεθεῖ κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης, σπουδαῖο ζήτημα ἦταν νὰ χεῖ ἤσυχον τὰ νῶτα τῆς. Οἱ Γερμανοὶ ὑποστήριζαν τοὺς Ἰταλοὺς. Ὁ Χίτλερ ἀποφάσισε νὰ τελειώσῃ μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀστραπιαῖα... («Ἡ μεγάλη μας Πατρίδα» Μόσχα, ἔκδοσις 1949, σελ. 443).

Χάρις στὴν προδοσίαν τῆς μοναρχοφασιστικῆς κλίμακας, ἡ ἀντίσταση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κάμφθηκε καὶ ἡ Ἑλλάδα βρέθηκε κάτω ἀπὸ τὴ Γερμανο - Ἰταλικὴ κατοχὴ. Ὁ Γλύξμπουργκ καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ Τσουδεροῦ ἔφυγε γιὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐνῶ ὁ Τσολάκογλου ἕνας ἀπ' τὰ πρωτοπαλικάρα τους, σχημάτισε τὴν πρώτη κυβέρνησις τῆς ἐθνικῆς προδοσίας.

Ο ΜΟΝΑΡΧΟΦΑΣΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΔΙΝΕΙ ΤΟΥΣ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΩΤΕΣ ΣΤΟΥΣ ΧΙΤΛΕΡΙΚΟΥΣ

Ὁ Γλύξμπουργκ και ἡ κυβέρνησή του, τὸ μόνο ποὺ ἐνδιαφέρθηκε ἦταν νὰ παραδώσει τοὺς κομμουνιστὲς και δημοκράτες ποὺ κρατοῦσε στὶς φυλακὲς και ἐξορίες στοὺς χιτλεροφασίστες κατακτητὲς, τὸ δὲ Γενικὸ Γραμματέα τοῦ ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδη στὴ Γκεστάπο, ποὺ τὸν μετέφερε στὴ Γερμανία. Χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴν πιὸ πάνω βρωμερὴ πράξη τοῦ Γλύξμπουργκ και τῆς κυβέρνησής του, εἶναι τὸ παρακάτω: Στὰ τέλη τοῦ Ἀπρίλη 1941 τὸ λιμάνι τοῦ Ναυπλίου ἐπὶ μιὰ βδομάδα ἦταν στόχος τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων στούκας, γιὰτὶ ἀπ' ἐδῶ φεῦγαν τὰ Ἀγγλικὰ καράβια. Ἡ Ἀκροναυπλία θρῖσκονταν σὲ ἀπόσταση 100 - 200 μ. ἀπ' τὰ καράβια ποὺ βομβαρδίζονταν ἀπ' τὰ ἀεροπλάνα. Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ἀπειλούμασταν νὰ ἐξοντωθοῦμε ἀπὸ καμιὰ βόμβα τῶν ἀεροπλάνων — μάλιστα τρεῖς βόμβες πέσαν στὸ προαύλιο και γιὰ καλὴ μας τύχη δὲν ἔσκασαν. Σ' ἀπάντηση στὴν αἴτησή μας νὰ μᾶς ἀφήσουν ἐλεύθερους, δυνάμωσαν τίς φρουρὲς και μὲ κυνισμό παρακολουθοῦσαν πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ἐξοντωθοῦμε ἀπὸ καμιὰ βόμβα, ποὺ μποροῦσε νὰ λαθέψει κανένα ἀεροπλάνο και πέσει πάνω μας. Τελικὰ μόλις μπῆκαν οἱ Γερμανοὶ στὸ Ναύπλιο, ὁ διοικητὴς τοῦ στρατοπέδου μᾶς παρέδωσε στοὺς Γερμανοὺς. Στὰ φυλάκια τῶν χωροφυλάκων ἐμφανίστηκαν νεαροὶ χιτλερικοὶ και μὲ τὰ μαχαίρια τους, μᾶς δείχναν μὲ νοήματα πῶς θὰ μᾶς κόψουν τὰ λαρύγγια. Ἐτσι μαζί μὲ τοὺς ἄλλους 625 συντρόφους μου τῆς Ἀκροναυπλίας, ἀπὸ κρατούμενος τοῦ μοναρχοφασιστικοῦ καθεστῶτος μετατρέπομαι σὲ αἰχμάλωτο τῶν χιτλερικῶν.

Μιὰ παρένθεση θὰ χρειαστεῖ νὰ κάνω. Ἀργότερα και εἰδικὰ δταν φύσηξε «ὁ δημιουργικὸς ἀέρας τοῦ ΚΚΕ», μετὰ τὴν ἐπέμβαση τῶν ξένων στὰ ἐσωτερικὰ τοῦ ΚΚΕ τὸ 1956, βγῆκαν μερικοὶ νὰ λερῶσουν τὴν Ἀκροναυπλία και μάλιστα νὰ θέλουν νὰ παρουσιάσουν ὅτι τὰ λάθη ποὺ γίναν μετὰ στὸ ΚΚΕ, ἔχουν τὴ ρίζα τους στὴ λαθεμένη γραμμὴ ποὺ εἶχε ἡ Ἀκροναυπλία. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ μὲ τὸ βιβλίο του ποὺ ἐξέδωσε, προσπαθεῖ μὲ τελείως σαθρὰ ἐπιχειρήματα νὰ στηρίξει αὐτὴ τὴ θέση, εἶναι ὁ Γιάννης Μανούσα-

κας. Πραγματικά από αποψη αφήγησης είναι: εξαιρετικός, δίνει πολλές λεπτομέρειες απ' τή ζωή και τήν πάλη τών 'Ακροναυπλιωτών, όμως δέν μπόρεσε νά ξεφύγει από αυτό πού λέει στον πρόλογο του «Δύσκολο πράγμα στά χρόνια μας νά πεί κανείς τήν αλήθεια». Πράγματι όχι δέν λέει σέ πολλά τήν αλήθεια, αλλά καταφεύγει και σέ συκοφαντικές έπινοήσεις. Θα σταθώ σέ μερικές: Μιλάει για τόν Καπένη και Γάκη πού ή καθοδήγηση τής 'Ακροναυπλίας τούς έδιώξε για φραξιονισμό απ' τήν ομάδα, στή δέ 151 σελίδα γράφει ότι μετά τó διώξιμό τους «ή κοιματική έπιτροπή δικαιολογήθηκε ότι αναγκάστηκε νά τούς διώξει... γιατί ξεσηκώθηκαν "οί διανοούμενοί μας"». Συνεχίζοντας μέ βεβαιότητα γράφει: «Τwόντι έτριξαν τά δόντια μερικά φοιτητάκια» και αναφέρει μερικά όνόματα, μέσα σ' αυτούς και έμένα. Συνειδητά γράφει ένα τόσο χοντροκομένο ψέμα γιατί ήξερε καλά, ότι δέν ήμουν στήν κοιματική έπιτροπή, μά ούτε και υπεύθυνος κοιματικής ομάδας. Τόν Καπέτη και Γάκη δέν τούς ήξερα ούτε από παλιά, ούτε βρίσκονταν στο θάλαμο πού ήμουν έγώ. "Οτι είναι: φραξιονιστές τó έμαθα από ανακοίνωση του γραφείου τής ομάδας, όπως τó έμαθε και αυτός και όταν τούς διώξαν τó άκουσα και γώ όπως κι αυτός. Τώρα αν ήταν σωστό ή όχι αυτό πού έγινε είναι άλλο θέμα. Από ότι έμαθα τó διώξιμο έγινε αυθόρμητα από μερικούς θερμόαιμους, έν άγνοία τής κοιματικής έπιτροπής. Τó ζήτημα είναι γιατί ο συγγραφέας του βιβλίου νά καταφεύγει σέ τέτοιες ψευτιές και συκοφαντίες;

Σέ άλλο μέρος του βιβλίου του, μιλάει υποτιμητικά για τόν Σιγανό και Καραντώνη και επαινει τόν Μαριακάκη. Για τόν συγγραφέα κάθε ένας πού συμφωνούσε μέ τήν καθοδήγηση δέν ήταν καλός αγωνιστής. Τόν Σιγανό τόν αποκαλεί άνθρωπο πού «έλεγε λόγια άνέμου», «ήταν προσωπικός γιατρός του 'Ιωαννίδη, όπως σ' όλη τή ζωή του του κάθε ισχυρού». "Ο Σιγανός όλη τή ζωή του τήν αφιέρωσε στον άγώνα και υπόφερε τά πάνδεινα, αν αναζητούσε νά ζήσει κάτω απ' τή σκιά τών ισχυρών, σαν γιατρός πού ήταν, μπορούσε νά τάχει όλα, όμως πέθανε απ' τις κακουχίες του άγώνα. Γιατί νά φτάνει σέ τόσο χαμηλό επίπεδο ο συγγραφέας; "Οποιος δέν κουτσομπόλευε ή δέν ήταν γκρινιάρης, για τόν Μανούσακα δέν

ήταν καλός αγωνιστής. Γι' αυτό το λόγο μιλάει με υποτίμηση για τον Καραντώνη, όμως αυτό το σεμνό παλικάρι, στάθηκε παλικαρία και με το μέτωπο ψηλά στο χιτλερικό απόσπασμα. Πέθανε ήρωικά απ' τα βόλια των χιτλερικών και δεν υστέρησε σε τίποτα.

Ο συγγραφέας γράφει ότι ενώ υπήρχαν τόσοι καλοί κομμουνιστές, βάλαν γραμματέα τον Βασίλη Μπαρτζώτα, που τίποτα το σοβαρό δεν προσέφερε, εκτός από το ότι στον Πειραιά είχε φτιάξει μια ομάδα πίνγκ - πόνγκ. Αυτό τον καταντάει γελοίο, γιατί ο Β. Μπαρτζώτας ανεξάρτητα από τις αδυναμίες που παρουσίασε μετά, τότε όταν μπήκε γραμματέας ήταν απ' τα ανώτερα στελέχη του ΚΚΕ, όταν πιάστηκε ήταν γραμματέας της ΟΚΝΕ και πριν την δικτατορία είχε κάνει εξόριστος αρκετές φορές.

Ισχυρίζεται ότι με τους βομβαρδισμούς μπορούσαμε να δραπέτεύσουμε και δεν έγινε από δειλία και συμβιβασμό της καθοδήγησης. Αυτό δεν είναι σωστό. "Όλους μας απασχολούσε αυτό το ζήτημα και γώ το συζήτησα με τον Νικόλα Παπαδιαμάντη και Θανάση Τζουμένη. "Όταν θα γινόταν η έκρηξη του πλοίου απ' τους πρώτους είχα βγει έξω απ' το κτίριο και το καμένο σίδερο έπεσε 5 μέτρα απ' τη θέση που βρισκόμουν. "Αν υπήρχε δυνατότητα θάμουν ο πρώτος που θά έφευγα. "Όμως οι φρουροί στέκονταν με τα δπλα και θά μας γαζώναν. Αλλά που λέει και ισχυρίζεται, αν τα πραγματοποιούσαμε θά ήταν καθαρός τυχοδιωκτισμός. Τώρα για όλα όσα γράφει για αυτούς που γύρισαν απ' την Πύλο ή για τα άλλα που συνέβησαν στην Κατούνα και Κέρκυρα δεν ξέρω αν είναι σωστά, γιατί δεν έζησα σ' αυτές τις ομάδες των πολιτικών κρατούμενων. Κι αν στα δύο αυτά, δηλαδή της Πύλου και Κατούνας, υπάρχει κάποια θάση αλήθειας, ο Μανούσακας με τις διαστρεβλώσεις και ψευτιές που επιστρατεύει, με κανένα τρόπο δεν μπορεί να δικαιολογήσει ότι η «υποχώρηση» και ο «συμβιβασμός» της καθοδήγησης της Ακροναυπλίας, είναι η συνέχεια του συμβιβασμού και της υποχώρησης του αγώνα 1941 - 1944. Κλείνω την παρένθεση.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΧΙΤΛΕΡΟΦΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Ἡ προδοτικὴ κυβέρνησις τοῦ στρατηγοῦ Τσολάκογλου, ἀνέλαθε νὰ βοηθήσῃ τοὺς κατακτητὲς στὸ ληστρικό τους ἔργο καὶ στὸ διαμελισμὸ τῆς Ἑλλάδος μεταξὺ τῶν χιτλερικῶν, Ἰταλῶν καὶ Βουλγάρων φασιστῶν. Ὁ βασιλιάς καὶ ἡ κυβέρνησί του κατέφυγαν στὴν Κρήτη καὶ σὲ συνέχεια ἐγκατέλειψαν τὸ λαὸ τῆς Κρήτης ποὺ μάχονταν ἥρωϊκὰ καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὸ Κάϊρο.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς στὶς πιὸ κρίσιμες στιγμὲς τῆς ὑπαρξῆς του, βρέθηκε μόνος χωρὶς τοὺς πατροπαράδοτους «ἡγέτες» του. Ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς πέρασαν στὴν ὑπηρεσία τῶν κατακτητῶν καὶ ἄλλοι πέρασαν σὲ πλήρη ἀφάνεια. Ἡ μόνη ἡγετικὴ δύναμις, ποὺ ἐκεῖνες τὶς στιγμὲς βρέθηκε κοντὰ στὸ λαό, ἦταν οἱ κομμουνιστές. Αὐτοὶ στάθηκαν οἱ ἐμφυχωτὲς καὶ καθοδηγητὲς τοῦ λαοῦ μας, ποὺ δημιούργησε τὴν ἀθάνατη ἐποποιία τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης. Τὸ καταδιωγμένο, κατασυκοφαντημένο καὶ «διαλυμένο» ἀπὸ τὴ μοναρχοφασιστικὴ δικτατορία ΚΚΕ, βρῆκε τὶς δυνάμεις, στὸν πόλεμο κατὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ χιτλερικῶν νὰ ἐμφυχώσῃ τὸ λαὸ καὶ μετὰ νὰ τὸν καθοδηγήσῃ στὸν ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης. Στὴ διάρκεια τοῦ Ἀπρίλη - Μάη 1941, ἀπὸ διάφορα στρατόπεδα δραπέτευσαν πάνω ἀπὸ 200 στελέχη τοῦ ΚΚΕ, μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἀρκετὰ μέλη τῆς ΚΕ.

Ὁ Μιλτιάδης Πορφυρογένης μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ βουλευτὴς τοῦ Παλαϊκοῦ Μετώπου, εἶναι τὸ πρῶτο ἐξόριστο στέλεχος ποὺ ἀπόδρασε ἀπὸ τὴν Κίμωλο καὶ φτάνει στὶς ἀρχὲς Μάη στὴν Κρήτη. Ἐκεῖ βρισκόταν ὁ βασιλιάς καὶ ἡ κυβέρνησί του, ποὺ ἡ μόνη τους ἀσχολία ἦταν νὰ ματαιώσουν τὸν ἐξοπλισμὸ τοῦ λαοῦ. Σ' αὐτὲς τὶς κρίσιμες στιγμὲς γιὰ τὸ λαὸ τῆς Κρήτης, ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ ΚΚΕ μὲ τὸ ἄρθρο τοῦ κομμουνιστῆ καὶ πατριώτη Μ. Πορφυρογένη δημοσιευμένο στὶς 16 Μάη 1941, στὴν ἐφημερίδα τοῦ Ἡρακλείου «Κρητικὰ Νέα». Τὸ ἄρθρο αὐτὸ βασισμένο στὴ θέση τοῦ ἀνοιχτοῦ γράμματος τοῦ Ν. Ζαχαριάδη, μέσα στ' ἄλλα γράφει: «Ἡ μικρὴ μας σὲ ἔκτασις, μὰ μεγάλη σὲ ζωὴ καὶ ἀγῶνες γιὰ τὴ λευτεριά χώρα, παραδόθηκε ἠθικὰ νικητρία καὶ ὄχι νικημένη στὰ χέρια τοῦ κατακτητῆ... Καὶ μένει ἡ Κρήτη. Στὴν καινούργια

αυτή φάση του τιτάνιου αγώνα της Ελλάδας μας, όπου η Κρήτη γίνεται ο προμαχώνας της ελευθερίας, καθήκον του κάθε Έλληνα είναι: να σταθεί άξιος στρατιώτης του μεγάλου και ιστορικού αυτού αγώνα, που οι συνέπειές του για το μέλλον του Ελληνικού λαού θα είναι τεράστιες». Οι κομμουνιστές, δημοκράτες και άλλοι πατριώτες της Κρήτης, ενέπνευσαν τον αδούλωτο λαό της Κρήτης για να προσθέσει σελίδες δόξας στην ιστορία του λαού μας. Μετά την κατάληψη της Κρήτης απ' τους χιτλερικούς, ένα μέρος των όπλισμένων Κρητικών, δεν κατέθεσε τα όπλα, κατέφυγε στα βουνά και συνέχισε την ένοπλη αντίσταση κατά των κατακτητών.

Απ' την πρώτη στιγμή της κατοχής ο λαός μας, με διάφορους τρόπους, εξέφρασε την αντίθεσή του κατά των φασιστών κατακτητών. Σε διάφορα σημεία της χώρας, είχαν αρχίσει να εκδηλώνονται τα πρώτα σαμποτάζ, όπως η ανατίναξη του πολεμικού υλικού από πατριώτες αξιωματικούς. Στις 30 με 31 Μάη, ο νέος κομμουνιστής Λάκης Σάντας, έχοντας σαν βοηθό του τον νεαρό Γλέζο κουρελιάζουν τη χιτλερική σημαία στην Ακρόπολη. Οι πράξεις αυτές εξέφραζαν τη θέληση του λαού για αντίσταση.

* * *

Στά στελέχη που δραπέτευσαν από διάφορα στρατόπεδα προστέθηκαν τον Ιούνιο του 1941, άλλα 27 στελέχη που απελευθερώθηκαν από το στρατόπεδο της Ακροναυπλίας και που μετέφεραν τις γνώμες της καθοδήγησης της ομάδας της Ακροναυπλίας, για τη λύση που έπρεπε να δοθεί στο πρόβλημα της ηγεσίας του ΚΚΕ και της πολιτικής που έπρεπε να ακολουθήσουν. Η Ακροναυπλία για μια περίοδο, ώσπου να διαλυθεί, έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη ζωή του κόμματος και προσέφερε εξαιρετική υπηρεσία στο ΚΚΕ, στις δύσκολες στιγμές που περνούσε, μέχρι που ξαναοργανώθηκε και έφτιαξε γερή ηγεσία. Σοβαρή υπηρεσία προσέφεραν και τα στελέχη της ΟΚΝΕ Ακροναυπλίας, που με τις υποδείξεις τους, διορθώνεται ή εσφαλμένη και σεχταριστική γραμμή που ακολουθούσε ο Βλαντάς, το μόνο μέλος της ΚΕ της ΟΚΝΕ, που είχε δραπέτεύσει και βρέθηκε επικεφαλής της νεολαίας. Ο Βλαντάς πα-

ραβίασε τις αποφάσεις της ΚΑΝ και της 9ης ολομέλειας της ΟΚΝΕ το 1935, που βάζαν σαν καθήκον στις οργανώσεις της κομμουνιστικής νεολαίας, για την αντιμετώπιση του φασισμού και της εθνικής κατοχής, να προχωρήσουν μέχρι τη διάλυση της ΟΚΝΕ και τη δημιουργία μιᾶς ενιαίας πλατιάς αντιφασιστικής πατριωτικής οργάνωσης νέων, που να ἀγκαλιάζει όλους τους νέους που μισούν το φασισμό, που θέλουν να παλέψουν για τὴν λευτεριά της πατρίδας τους, για τὴν πρόοδο, για τὴν δημοκρατία. Ἐνῶ στὴν Ἑλλάδα οἱ συνθήκες ἦταν ὄριμες, ἀμέσως να προχωρήσουμε στὴ δημιουργία τῆς ενιαίας πανελλαδικῆς οργάνωσης νέων, ἀνασυγκροτοῦσαν σεχταριστικές οργανώσεις τῆς ΟΚΝΕ και ἀντέγραφαν τὸ κόμμα με τὴ δημιουργία ΕΑΜ Νέων και ΕΕΑΜ Νέων στὰ συνδικάτα. Ἡ τέτοια πολιτικὴ τοῦ Βλαντᾶ ἐβλάψε τὸ κίνημα τῆς νεολαίας και γι' αὐτὸ και ἡ ΕΠΟΝ δημιουργήθηκε καθυστερημένα στίς 23 Φλεβάρη τοῦ 1943.

Ἡ καθοδήγηση τοῦ ΚΚΕ συγκροτήθηκε στὴν ὁλότητά της, ἀπὸ τὰ στελέχη που βγήκαν ἀπ' τὶς ἐξορίες και τὰ στρατόπεδα. Δὲν ἀναγνώριζαν τὴν λεγόμενη ΚΕ που χάρη στίς ὑποδείξεις τῆς ΚΔ χαρακτήρισε τὸν Ἑλληνο - Ἰταλικὸ πόλεμο σὲ ἰμπεριαλιστικό και τὸ γράμμα τοῦ Ζαχαριάδη πλαστό. Ἐπίσης δὲν ἀναγνώριζαν τὴν «Προσωρινὴ διοίκηση τοῦ ΚΚΕ» που ἐμφανίστηκε στίς ἀρχές τοῦ 1940 και ἀποδείχτηκε ἀργότερα ὅτι ἦταν κατασκευάσμα τοῦ Μανιαδάκη. Ἡ ΚΕ που ἀκολουθοῦσε σεχταριστικὴ γραμμὴ, μὰ που ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τίμιους κομμουνιστὲς ὅπως τὸν Κτιστάκη κλπ. ἀναγνώρισαν τὴν νέα ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ και παράδωσαν σ' αὐτὴν τὶς οργανώσεις και τὸν μηχανισμό της. Ἔτσι, λύθηκε τὸ πρόβλημα τοῦ καθοδηγητικοῦ ὄργανου τοῦ ΚΚΕ.

Η 6η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ (1.7.1941)

Τὰ στελέχη που εἶχαν συγκεντρωθεῖ, μοιράστηκαν σὲ ομάδες και στάλθηκαν σ' ὅλες τὶς περιοχές τῆς χώρας για τὴν οργάνωση τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγώνα. Ταυτόχρονα συνέρχεται ἡ 6η ολομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ τὴν 1.7.1941. Στὴ διεθνή κατάσταση

είχε επέλθει ουσιαστική αλλαγή. Τα χιτλερικά στρατεύματα είχαν εισβάλει στα τέλη Ιούνη στη Σοβιετική Ένωση και τότε ο χαρακτήρας του πολέμου από μέρους της Σοβιετικής Ένωσης και των συμμάχων της Άγγλιας, Γαλλίας κλπ. ήταν προοδευτικός και από την πλευρά των χωρών του φασιστικού άξονα επιθετικός ληστρικός.

Με βάση αυτή την κατάσταση, ή 6η ολομέλεια χαρακτήρισε τις χώρες του φασιστικού άξονα, σαν τον κύριο εχθρό της ανθρωπότητας που πρέπει να χτυπηθεί αλύπητα. Σε συνέχεια, ή απόφαση της ολομέλειας χαρακτήρισε υπεύθυνη την βασιλομεταξική δικτατορία για την υποδούλωση της χώρας, ή οποία ταύτισε την υπεράσπιση της Ελλάδας με την υπεράσπιση του καθεστώτος της. Αποτελεσματική υπεράσπιση της ανεξαρτησίας θα πραγματοποιόταν μ' ένα ελεύθερο καθεστώς στο εσωτερικό και το λαό ενωμένο ενάντια στους ξένους φασίστες. Η ολομέλεια διαπιστώνει ότι το ΚΚΕ δεν εξοντώθηκε όπως ισχυρίστηκε ή 4η Αυγούστου, ζει και παραμένει έλπίδα του λαού μας. Σ' αυτές τις κρίσιμες στιγμές για το λαό μας, ή ύπαρξη γερού ΚΚΕ με οργανώσεις σ' όλη την Ελλάδα, παντού όπου ζούν και εργάζονται Έλληνες, οργανώσεις που πρέπει στο γρηγορότερο να περάσουν το στάδιο της σύγχισης και του χαφιεδισμού, είναι πρωταρχικός δρος για την νίκη.

Σε συνέχεια ή ολομέλεια διατυπώνει πρόγραμμα ένότητας όλων των πατριωτικών δυνάμεων στον άγώνα για την απελευθέρωση της χώρας από τους χιτλεροφασίστες κατακτητές. Καλεί τον Έλληνικό λαό, όλα τα κόμματα και οργανώσεις σε ένα έθνικό μέτωπο απελευθέρωσης με πρόγραμμα: 1) Το διώξιμο της χιτλεροφασιστικής κατοχής, 2) την ανατροπή της κυβέρνησης, της διορισμένης από τους κατακτητές, 3) υποστήριξη του πολέμου που διεξάγει ή Σοβιετική Ένωση και οι σύμμαχοί της και κάθε αντιφασιστικής δύναμης με όλα τα μέσα. 4) Σχηματισμός προσωρινής κυβέρνησης από όλα τα κόμματα που θα αποκαταστήσει τις δημοκρατικές ελευθερίες του λαού, θα του εξασφαλίσει φωνή και δουλειά, θα συγκαλέσει συντακτική έθνοσυνέλευση και θα υπερασπίσει την άκεραιότητα και την ανεξαρτησία της Ελλάδας, από κάθε ξενική ιμπεριαλιστική δύναμη. 5) Ακούραστος άγώνας για τα κα-

θημερινά ζητήματα των λαϊκών στρωμάτων και ένοπλη αντίσταση στους κατακτητές, για την εθνική και κοινωνική απελευθέρωση. Οί κομμουνιστές εξοπλισμένοι με τις σωστές αυτές αποφάσεις της ολομέλειας, αναδιοργανώνουν τις οργανώσεις του ΚΚΕ και προχωρούν στην οργάνωση πατριωτικών απελευθερωτικών οργανώσεων.

Η 7η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ (Σεπτέμβρης 1941)

Σ' αυτή την περίοδο, ή επισιτιστική κατάσταση, ιδίως στις μεγάλες πόλεις γίνεται τραγική, ή αγανάκτηση του λαού μεγαλώνει. Γι' αυτό ή ολομέλεια, αφού από διεθνή πλευρά εκτίμησε ότι ο πόλεμος κατά των χιτλεροφασιστών μετατράπηκε σ' ανοικτό πλατύ, αντιφασιστικό κίνημα από τους λαούς όλου του κόσμου, έλη την προσοχή της τή συγκέντρωσε στα έσωτερικά προβλήματα. Η 7η ολομέλεια καθόρισε τις κινητήριες δυνάμεις του εθνικοαπελευθερωτικού πολέμου, σαν παλλαϊκού πολέμου και καλεί τὸ λαό, κόμματα, οργανώσεις, ομάδες, αξιωματικούς και άλλες προσωπικότητες νά συγκροτήσουν άμέσως τὸ Ἐθνικὸ Ἀπελευθερωτικὸ Μέτωπο. Ἡ ολομέλεια συγκρότησε στρατιωτικὸ κέντρο, για τήν οργάνωση τῆς ένοπλης αντίστασης, πού στάθηκε τὸ πρόπλασμα τῆς μετέπειτα ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΑΜ

Μετά τήν 7η ολομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, στίς 27 Σεπτέμβρη τοῦ 1941, με πρωτοβουλία τοῦ ΚΚΕ, συγκροτεῖται: από κόμματα και λαϊκές οργανώσεις, όπως τὸ ΚΚΕ, τὸ Ἀγροτικὸ Κόμμα, τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα και τὸ Κόμμα τῆς ΕΛΔ, τὸ Ἐθνικὸ Ἀπελευθερωτικὸ Μέτωπο, πού ἀναδείχτηκε στήν μοναδική απελευθερωτική οργάνωση στήν Ελλάδα. Τὸ κίνημα και τὸ έργο του, ἀποτελεῖ τήν πρὸ μεγαλύτερη, ήρωϊκή και συνειδητὴ έποποιία πού δημιούργησε τὸ έθνος. Στὸ ιδρυτικὸ τοῦ ΕΑΜ, ἀναφέρονται: οί παρακάτω

σκοποί: «1) Ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ ἔθνους ἀπὸ τὸν σημερινὸ ξένον ζυγὸ καὶ ἀποκατάσταση τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας μας. 2) Σχηματισμὸς προσωρινῆς κυβέρνησης τοῦ ΕΑΜ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκδίωξη τῶν κατακτητῶν, μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ὁποίας θὰ εἶναι ἡ προκήρυξη ἐκλογῶν διὰ συντακτικὴν ἐθνοσυνέλευσιν, μετὰ τὴν ἀναλογικὴν, ἵνα ὁ λαὸς ἀποφανθεῖ κυριαρχικῶς ἐπὶ τοῦ τρόπου διακυβερνήσεώς του. 3) Ἡ κατοχύρωση τοῦ κυριαρχικοῦ τούτου δικαιώματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως ἀποφανθεῖ περὶ τοῦ τρόπου τῆς διακυβερνήσεώς του, ἀπὸ πᾶσαν ἀντιδραστικὴν ἀπόπειραν, ἣτις θὰ τείνει νὰ ἐπιβάλλει εἰς τὸν λαόν λύσεις ἀντιθέτους πρὸς τὰς ἐπιθυμίας του καὶ ἐκμηδένησις δι' ὅλων τῶν μίσων τοῦ ΕΑΜ καὶ τῶν ὀργάνων πού τὸ ἀποτελοῦν, πάσης τοιαύτης ἀποπείρας».

Τὸ ΕΑΜ ἔνωσε ὁλόκληρο τὸ λαὸ στὴν πόλη καὶ στὸ χωριό, ἐνάντια στὸν κατακτητὴ. Τὸν ὅπλισε ψυχικὰ καὶ ἠθικὰ, ἔφτιαξε τὸν λαϊκὸ του στρατὸ τὸν ΕΛΑΣ, δημιούργησε τὴν ἐθνικὴ νεολαία ΕΠΟΝ καὶ δημιούργησε ἕνα λεύτερο δημοκρατικὸ κράτος, ὅπου κυρίαρχος ἦταν ὁ λαός.

Η ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ

Οἱ 625 κρατούμενοι τῆς μοναρχοφασιστικῆς δικτατορίας στὸ φρούρο τῆς Ἀκροναυπλίας, στάθηκαν πραγματικοὶ βράχοι πού πάνω τους σπάσαν ὅλα τὰ ἄγρια κύματα τῆς μεταξικῆς δικτατορίας. Στάθηκαν ἀλύγιστοι σ' ὅλες τὶς δοκιμασίες πού ὑποβλήθηκαν ἀπὸ τὸ φασιστικὸ καθεστῶς καὶ δικαιολογημένα κέρδισαν τὴν ἀγάπη τοῦ λαοῦ, τῶν δημοκρατικῶν καὶ πατριωτικῶν δυνάμεων. Στούς σκόρπιους κομμουνιστὲς, ἀνεξάρτητες ὀργανώσεις, ἡ γνώμη τῆς Ἀκροναυπλίας ἀποτελοῦσε νόμο. Ἀπ' τὰ τέλη Ἰουλίου 1941, οἱ 625 αὐτοὶ κρατούμενοι πατριῶτες παραδίδονται ἀπὸ τὸν μοναρχοφασιστικὸ αἰχμάλωτο τῶν χιτλεροφασιστῶν. Ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς αἰχμαλωσίας ἦταν ἡ πιὸ σκληρὴ δοκιμασία πού ἔπρεπε νὰ ὑποστοῦμε. Ὅχι μόνον ἡρωϊκὰ ἀντιμετωπίσαμε τὴν πείνα τοῦ 1941 -

1942, τὸ φοβερὸ κρύο, ἀλλὰ δημιουργήσαμε ἥρωϊσμοὺς ἀφθαστοὺς ποὺ θὰ ζοῦν αἰῶνες, στὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Κάναμε τὸν θάνατο τραγοῦδι. Χορεύοντας τὸ χορὸ τοῦ Ζαλόγγου στὸ Κούρνοβο, πέφτουν ἥρωϊκὰ οἱ Ἀκροναυπιῶτες ἀπ' τὰ βόλια τῶν Ἰταλοφασιστῶν. Τραγουδώντας πέφτουν στὸ σκοπευτήρι: τῆς Καίσαριανῆς, οἱ 135 Ἀκροναυπιῶτες μὲ μπροστάρη τὸν ἥρωα Σουκαντζίδη. Ἡ θυσία τους ἐμφύχωσε τίς καρδιές ὄλων τῶν Ἑλλήνων στὸν ἀγώνα ζωῆς ἢ θανάτου, μὲ τοὺς ληστές κατακτητὲς καὶ θὰ ἀποτελεῖ παράδοση καὶ παράδειγμα γιὰ μίμηση στὸ λαό μας, ἐφ' ὅσον θέλει: νὰ ζήσει: ἐλεύθερος καὶ ἀξιοπρεπής.

Στὴν ἀρχὴ τῆς κατοχῆς τὸ στρατόπεδο Ἀκροναυπλίας πέρασε στὰ χέρια τῶν Γερμανῶν, μετὰ πέρασαμε στὴ δικαιοδοσία τῶν Ἰταλῶν. Ἐνῶ θεωρούμασταν αἰχμάλωτοι τῶν Ἰταλῶν, δὲν ἤθελαν νὰ ἀναλάβουν τὴν διατροφή μας καὶ τὸ ἄφηναν στὴν διάθεση τῆς κυβέρνησης τῶν προδοτῶν. Ἡ ἐπισιτιστικὴ κατάστασή μας ἔγινε τραγικὴ. Ἐπὶ 10 σχεδὸν μῆνες τρώγαμε λαχανίδες καὶ γιὰ ἀλάτι χρησιμοποιοῦσαμε τὸ νερὸ τῆς θάλασσας. Μερικὲς φορές μᾶς δίναν καὶ ἀπὸ λίγες σταφίδες βραστές. Μιὰ μικρὴ μερίδα κρατουμένων ποὺ οἱ οἰκογένειές τους εἶχαν οἰκονομικὲς δυνατότητες, παίρναν δέματα σὲ τροφίμα καὶ ἀπὸ αὐτὰ δίναν τὸ 25% στὴν ὁμάδα. Μ' αὐτὰ τὰ λίγα τροφίμα μποροῦσε ἡ ὁμάδα νὰ βοηθήσει κανέναν βαριὰ ἄρρωστο. Ἡ πείνα εἶναι: μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ τρομερὲς δοκιμασίες. Ἐνα δυνατὸ πόνος αἰσθανόμουν στὸ στομάχι. Ἐγὼ δὲν ἔπαιρνα δέματα ἀπὸ κανέναν. Μαζὶ μ' ὄλους τοὺς κρατουμένους, μὲ καρτερικότητα ἀντιμετωπίζαμε αὐτὴ τὴν δοκιμασία. Εἶχαμε γίνει πετσὶ καὶ κόκαλο. Οἱ παλιοὶ φυματικοὶ εἶχαν μεταφερθεῖ σὲ διάφορα σανατόρια, μεταξὺ αὐτῶν οἱ Ἰωαννίδης, Θεός καὶ Παπαδιαμάντης στὸ σανατόριο τῆς Κατερίνης. Ἀπὸ ὅπου οἱ δυὸ πρῶτοι καὶ μερικοὶ ἄλλοι δραπέτευσαν. Ἀπὸ τὴν πείνα εἶχαμε 40 καινούργιες ἐκδηλώσεις φυματίωσης. Πάνω σ' αὐτὸ ἄρχισαν ἀπ' τὰ τέλη 1942 νὰ παίρνουν Ἀκροναυπιῶτες γιὰ ἐκτέλεση, σ' ἀντίποινα γιὰ τὴν δράση τῶν ἀνταρτῶν κατὰ τῶν κατακτητῶν. Τὴν πρώτη ἀπαγωγὴ κρατουμένων τῆς Ἀκροναυπλίας γιὰ ἐκτέλεση, ὄλοι μας τὴν ἀντιμετωπίσαμε μὲ τὸ τραγοῦδι: τῆς Ἀκροναυπλίας ποὺ τὸ τραγουδοῦσαμε ὁμαδικά:

Ἄκροναυπλία, Ἄκροναυπλία,
δὲν σὲ λύγισε ἡ βία
βάστα ἢ φλόγα δυναμώνει
καὶ αιμώνει ἢ λευτεριά.

Μὲ ὑπομνήματα πρὸς τὶς ἀρχὲς καὶ τὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ, ζητούσαμε νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ λυθεῖ τὸ ἐπισιτιστικὸ μας πρόβλημα. Κατὰ τὴν ἄνοιξη τοῦ 1942, ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ μᾶς ἔφερε φασόλια καὶ ἀνέλαβε νὰ μᾶς τροφοδοτεῖ μὲ φασόλια καὶ λίγο ψωμί. Ἔτσι μπορέσαμε νὰ σωθοῦμε, γιατί ὁ θάνατος ἀπ' τὴν πείνα θὰ μᾶς θέριζε. Εἴχαμε ἤδη δύο νεκροὺς μέσα σ' αὐτοὺς ὁ ἀείμνηστος Μπάρμπα Μάγγος καὶ 40 φυματικούς. Οἱ Ἴταλοὶ ἔστειλαν γιὰτρὸ γιὰ νὰ ξεχωρίσουν τοὺς φυματικούς πού τοὺς εἴχαμε σὲ ἰδιαίτερο θάλαμο.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1942 ἦρθε ἕνας Ἴταλὸς συνταγματάρχης γιὰτρὸς, γιὰ νὰ δεῖ καὶ νὰ ξεχωρίσει τοὺς φυματικούς. Γιὰ νὰ περάσει στὸν θάλαμο τῶν φυματικῶν, ἔπρεπε νὰ περάσει ἀπ' τὸν δεῦτερο θάλαμο ὅπου ἦμουν καὶ ἐγὼ κρατούμενος. Τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσε, ἐμεῖς στεκόμασταν ὄρθιοι σὲ στάση προσοχῆς. Ἐγὼ φοροῦσα ἕνα φανελάκι. Μόλις μὲ εἶδε ὁ Ἴταλὸς γιὰτρὸς εἶπε στὴν συνοδεία του, δείχνοντας ἐμένα, νὰ μὲ πᾶνε σ' αὐτὸν γιὰ ἐξέταση. Ἦμουν ὁ πιὸ νεαρὸς ἀπ' τοὺς κρατούμενους καὶ ἀδύνατος πού φαίνονταν τὰ κόκκαλά μου. Ὅταν ἦμουν 10 χρονῶν εἶχα ἀρρωστήσει ἀπὸ ὑγρὰ πλευρίτιδα. Ὁ γιὰτρὸς μου ἔδειξε μὲ σημάδια νὰ βγάλω τὸ φανελάκι καὶ νὰ κάνω βαθειὰς εἰσπνοές, αὐτὸς μὲ τὸ αὐτί του ἄρχισε νὰ μὲ ἐξετάζει. Εἶπε στὴν συνοδεία του «αὐτὸς εἶναι πραγματικὰ ἀρρωστος καὶ γράφτον πρῶτο στὸν κατάλογο τῶν φυματικῶν, γιὰ νὰ μεταφερθεῖ σὲ σανατόριο». Αὐτὸ τὸ τυχαῖο γεγονός πού ὀφείλεται στὴν καλὴ πρόθεση τοῦ Ἴταλοῦ γιὰτροῦ, μὲ ἔσωσε ἀπὸ τὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα τῶν χιτλερικῶν, πού μὲ περίμενε καὶ μοῦ δόθηκε ἡ δυνατότητα νὰ μεταφερθῶ σὲ σανατόριο φυματικῶν.

Τέλη τοῦ 1942, τὸ στρατόπεδο τῆς Ἄκροναυπλίας οἱ χιτλεροφασίστες ἀρχίζουν νὰ τὸ διαλύουν καὶ τοὺς κρατούμενους, τοὺς στέλνουν σ' ἄλλα στρατόπεδα. Ἐνα μέρος, περὶ τοὺς 200,

στάλθηκαν στην Κατούνα και μετά στην Κέρκυρα, όπου όλοι τους αφέθηκαν ελεύθεροι με την πτώση της Ίταλίας. Οί άλλοι στάλθηκαν στο στρατόπεδο της Λάρισας, που περί τους 65 εκτελέστηκαν στο Κούρνοβο για αντίποινα και οί 135 την 1η του Μάη του 1944 στην Καισαριανή.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΔΡΑΠΕΤΕΥΣΗ

Μείναμε μόνο 57 άρρωστοι, φυματικοί στην Ακροναυπλία και στις 27 Φλεβάρη του 1943 μᾶς παίρνουν οί Ίταλοι και μᾶς μεταφέρουν στο σανατόριο «Σωτηρία» στην Αθήνα. Όλους μᾶς στρίμωξαν σ' ένα θάλαμο και βάλαν γύρω μας φρουρά. Οί Ίταλοι δώσαν διαταγή στους γιατρούς νά μᾶς κάνουν όλες τις αναλύσεις και τις ραδιογραφίες και νά αποφανθοῦν ποιοί ἀπό μᾶς εἶμαστε πραγματικά φυματικοί. Ἡ στάση τῶν γιατρῶν και τῶν νοσοκόμων ἦταν πραγματικά αξιοθαύμαστη. Σ' όλους βάζαν κάθε μέρα στο διάγραμμα 8: ἔχουμε δέκατα μέχρι 37,6. Ἀλλάζαν τὰ φλέματα με άλλων φυματικῶν του σανατορίου και παρουσίαζαν 8τι εἶνα: θετικά, δηλαδή με μικρόβια φυματίωσης. Μετὰ πέρασαν στις ραδιοσκοπίες, όπου μᾶς γράφαν ψεύτικες διαγνώσεις και τὰ φέρναν γύρω για νά μᾶς δώσουν καιρό. Με τὸ τρενάρισμα τῶν αναλύσεων πέρασε ἕνας μήνας. Οί Ίταλοι πίεζαν τους γιατρούς νά τελειώνουν με μᾶς. Στο διάστημα αὐτὸ ἢ καθοδήγηση τῆς ομάδας μας ἤρθε σ' ἐπαφή με τὴν Κομματική Ὀργάνωση τῆς Αθήνας και ὀργάνωσε τὴν ὁμαδικὴ δραπετεύσῃ μας.

Ἡ δραπετεύση εἶχε ὀργανωθεί ἀρκετὰ καλά. Μία ομάδα Ἑλασσιτῶν τῆς Αθήνας, ἀνέλαβε νά ἀνοίξει τρύπα στον τοῖχο του σανατορίου, που ἀπ' ἐκεῖ θὰ βγαίναμε, θὰ ἔκοβε τὰ τηλεφωνικὰ σύρματα και θὰ ἐπιτίθετο κατὰ τῆς φρουρᾶς, που μᾶς φρουροῦσε, με σκοπὸ νά τὴν ἀφοπλίσει, νά δέσει τὸν καθένα και νά τὸν φυμώσει για νά μὴν φωνάζει. Ἐμεῖς εἶχαμε χωριστεῖ σ' ὀμάδες και μᾶς εἶχαν δοθεῖ διευθύνσεις σπιτιῶν με συνθηματικά, όπου θὰ κρυβόμαστε. Τὸ πιὸ δύσκολο ἦταν ἢ σύλληψη τῆς φρουρᾶς, γιατί ἦταν 4 σκοποὶ και σκόρπιοι. Σ' αὐτὸ βοήθησε ὁ ἐπιλοχίας ἐπικεφαλῆς

τῆς φρουρᾶς, πού εἶχε συμφωνήσει: νά μᾶς βοηθήσει: καί νά κρυφτεῖ μετὰ καί αὐτός μέ μᾶς. Ἦταν ἀρχές Ἀπρίλη, τὸ πρωὶ ἔκανε κρύο καί ὁ ἐπικεφαλῆς ἐπέτρεπε στό πίσω μέρος νά ἀνάβουν φωτιά καί νά κάθονται μαζεμένοι οἱ φύλακες καί αὐτός θά φύλαγε τὴν πόρτα. Ἀκριβῶς αὐτὸ συνέβηκε καί τὸ πρωὶ τῆς 7ης Ἀπριλίου 1943. Ἡ ὥρα 4 τὸ πρωί, ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς φρουρᾶς μέ τοὺς Ἑλασίτες, ἐκεῖ στήν φωτιά πού καθόνταν οἱ φύλακες τοὺς πιάνουν, τοὺς ἀφοπλίζουν καί τοὺς φιμώνουν. Μετὰ ὅλους τοὺς βάλαν στόν θάλαμο τὸν δικό μας καί τοὺς δέσαν στά κρεβάτια. Ἐμεῖς, πού εἴμασταν ξαπλωμένοι στά κρεβάτια, ντυμένοι: καί παπουτσωμένοι, φεύγαμε ἀπὸ τὸ σανατόριο Σωτηρίας κατὰ ομάδες, ὅπως εἶχαν ἀπὸ πρὶν καθοριστεῖ καί ἡ κάθε ομάδα ἐμπαινε στήν πόλη μὸλις ἄρχιζε ἡ κυκλοφορία. Τὸ σπίτι: τῆς δικῆς μας ομάδας ἦταν πίσω ἀπὸ τὸ πρῶτο νεκροταφεῖο. Φτάσαμε στό μέρος, βρήκαμε τὴν ὁδὸ καί τὸν ἀριθμὸ, ὁμῶς δὲν ἦταν τὸ σπίτι πού μᾶς δῶσαν. Εἴμασταν 6 καί ὁ κίνδυνος σοβαρός. Τοὺς πρότεινα νά κάνουν βόλτα καί γὼ θά πῆγαινα στήν ὁδὸ Θεμιστοκλέους, ὅπου ἔμενε ἓνας φίλος μου πατριώτης καί θά κανόνιζα μ' αὐτὸν νά μᾶς κρύψει. Συμφωνήσαμε νά συναντηθοῦμε τὸ μεσημέρι: ὥρα 12. Πράγματι: μέ τὰ πόδια ἔφτασα στό σπίτι τοῦ φίλου μου, τὸν βρήκα πού ξυριζόταν. Μόλις μέ εἶδε ξαφνιάστηκε, γιατί ἤξερε πὼς ἤμουν κρατούμενος στήν Σωτηρία. Ἀφοῦ τοῦ διηγήθηκα τί συνέβει τοῦ ἔβαλα καθῆκον νά μᾶς κρύψει. Ἀνέλαβε νά λύσει: τὸ ζήτημα καί κανόνισαμε τὴν ὥρα 1 μ.μ. νά μέ περιμένει: στήν πόρτα τοῦ Α' Νεκροταφείου. Ὄταν γύρισα γιὰ νά συναντηθῶ μέ τὴν ομάδα μου ἡ ὥρα 12 ἦρθε ἓνας καί μοῦ εἶπε ὅτι βρήκαν τὸ σπίτι: καί μέ πῆρε καί μένα. Ἀπὸ τὴν πολὺ κούραση καί τὸ πολὺ περπάτημα ἀπὸ τίς 4 τὸ πρωὶ μέχρι τίς 12 τὸ μεσημέρι, ἔκανα πυρετὸ καί εἶχα δυνατοὺς πόνους στά πόδια. Ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ 6 περίπου χρόνια φυλακῆ, ἤμουν λεύτερος καί ἔτοιμος νά δώσω ὅλες μου τίς δυνάμεις στόν ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τοῦ λαοῦ μας. Ἡ ὀμαδική δραπετεύση τῶν 57 Ἀκροναυπλιωτῶν ἀπὸ τὸ σανατόριο τῆς «Σωτηρίας» σκόρπισε μεγάλο ἐνθουσιασμό στό λαὸ τῆς Ἀθήνας καί τὴν ὀργή τῶν χιτλεροφασιστῶν πού κινητοποίησε μεγάλες δυνάμεις γιὰ τὴν σύλληψή μας.

Η ΔΡΑΣΗ ΜΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΡΑΠΕΤΕΥΣΗ

Μετά από τρεις ημέρες μᾶς παίρναν ἕναν - ἕναν ἀπ' τὸ πρῶτο σπίτι: πού καλυφθήκαμε μετὰ τὴν δραπέτευση. Ἐμένα μὲ πῆγαν στὸ σπίτι: τοῦ ἀείμνηστου δάσκαλου, τοῦ παλιοῦ κοιμμουνιστῆ Δημητράτου, ὅπου ἔμεινα μιά βδομάδα. Τοποθετοῦμε στὴν καθοδήγηση ΕΠΟΝ τῆς Ἀθήνας. Γραμματέας τότε τῆς ΕΠΟΝ τῆς Ἀθήνας, ἦταν ὁ Τρικαλινός. Μοῦ ἀνατέθηκε ἡ καθοδήγηση τῶν φοιτητικῶν ὀργανώσεων, πού ἐπικεφαλῆς ἦταν ὁ Ἄρης, τὸ ἄλλο του ὄνομα δὲν τὸ θυμᾶμαι, ἔμαθα ὅτι σκοτώθηκε στὸν Δημοκρατικὸ Στρατὸ στὴν Πελοπόννησο. Τὴν καθοδήγηση τῶν μαθητῶν, πού ἐπικεφαλῆς ἦταν ὁ Κ. Φιλίνης, ὅλες τὲς μαζικὲς ὀργανώσεις (ἀθλητικὲς, ἐκπολιτιστικὲς, ΧΑΝ, παιδικὰ συσσίτια κλπ.), τὴν ἐργατικὴ νεολαία. Πῆρα τοὺς βασικοὺς τομεῖς τῆς νεολαίας, πού ἦταν πλούσια σὲ περιεχόμενο. Ὅλη μου τὴν πείρα καὶ ἐνεργητικὴ διάθεσα γιὰ νὰ ἀναπτύξουμε, μαζικοποιήσουμε καὶ μαχητοποιήσουμε τοὺς βασικοὺς αὐτοὺς τομεῖς τῆς νεολαίας. Ὅπως ἔμαθα ἀργότερα, ἀπὸ τὸν Γιάννη Ἰωαννίδη καὶ τὸ βεβαιώθηκα καὶ ἀπὸ τὸν Κασιμάτη, ὑπῆρχε ἀπόφαση ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ νὰ τοποθετηθῶ γραμματέας τῆς ΕΠΟΝ, στὴν θέση τοῦ Βλαντᾶ. Μὲ ἔβαλαν γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα στὴν ὀργάνωση τῆς Ἀθήνας, νὰ μπῶ στὰ προβλήματα τῆς νεολαίας, γιὰτὶ ὕστερα ἀπὸ 6 χρόνιας ἀπουσίας μου ἀπ' τὸν ἀγῶνα ἦταν ἀπαραίτητο. Γιὰ κάμποσο χρόνο μὲ κράτησε στὸ σπίτι τοῦ ὀυπεύθυνου τῆς ΕΠΟΝ τῶν συνοικιῶν. Μετὰ μοῦ βρῆκαν σπίτι: σὲ οἰκογένεια μὲ τρεῖς κοπέλλες, πού δὲν ἦταν δικές μας. Τὸ μόνο πού ἀσχολήθηκαν ἦταν νὰ μὲ πιέζει: γιὰ σχέσεις ἢ μία ἀπ' αὐτές. Ἀναγκάστηκα νὰ φύγω ἀπ' αὐτὸ τὸ σπίτι καὶ γύριζα ξανά στὸ σπίτι: τοῦ ὀυπεύθυνου τῶν συνοικιῶν. Εἶπα στὸν Τρικαλινὸ ὅτι τέλος πάντων πρέπει νὰ μὲ βοηθήσουν γιὰ σπίτι. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς μῆνες ἀπὸ τὴν ἀπόδρασή μου, ὁ Τρικαλινός μοῦ εἶπε ὅτι ἡ ὀργάνωση μοῦ βρῆκε καλὸ σπίτι: καὶ μὲ πῆγε σὲ μιά οἰκογένεια στὴν ὁδὸ Λιοσίων, πού ἀποτελοῦνταν ἀπὸ μιά ἡλικιωμένη γυναίκα καὶ τὴν κόρη της. Συμφωνήσαμε νὰ τρῶω πρῶτὴ καὶ βράδῃ στὸ σπίτι καὶ νὰ τῆς πληρώνω τὰ ἐξοδα δωματίου καὶ διατροφῆς. Στὴν ἐρώτηση τῆς νοικοκυρᾶς ἂν εἶμαι παντρεμέ-

νος τῆς ἀπάντησα καταφατικά καὶ αὐτὸ γιὰ νὰ ἀποφύγω νὰ ἔχω ζητήματα ὅπως μοῦ συνέβει στὸ πρῶτο σπίτι.

Η ΣΥΛΛΗΨΗ ΜΟΥ (7.7.1943)

Ἡ δουλειὰ γινόταν τὴν ἡμέρα καὶ μόλις νύχτωνε, μὲ βάση τὸ διάταγμα τῶν κατακτητῶν, ποὺ ἀπαγόρευαν τὴν κυκλοφορία ἀπὸ τις 9 τὸ βράδυ, εἴμασταν ἀναγκασμένοι νὰ μαζευόμαστε τὰ βράδια στὰ σπίτια. Ἐκτὸς ἂν εἴχαμε κανένα ὀλονύκτιο ἀκτιφ σὲ σπίτι. Ἔτσι, τὸ βράδυ πήγαίνα στὸ σπίτι, μὲ τὴν νοικοκυρὰ καὶ τὴν κόρη της, δημιουργήσαμε καλές, πολιτισμένες σχέσεις καὶ μοῦ φέρνονταν καλά. Ὅμως, ἡ νοικοκυρὰ μὲ ρωτοῦσε ἐπίμονα ἂν ξέρω κάποιον Βασίλη, ποὺ αὐτὸς ἦταν ὁ Βλαντᾶς. Ἐγὼ τῆς ἀπάντησα ὅτι δὲν τὸν ξέρω. Δὲν πέρασε μιὰ ὀδομάδα καὶ ὅταν γύρισα τὸ βράδυ στὸ σπίτι, ἡ νοικοκυρὰ κάθησε σ' ἓνα σκαμνὶ δίπλα καὶ μοῦ εἶπε: «Σήμερα ποὺ λείπατε ἦρθε ὁ Βασίλης, αὐτὸν ποὺ μοῦ εἶπες ὅτι δὲν τὸν ξέρεις καὶ σοῦ ἔφερε ἓνα πουκάμισο, μάλιστα φοροῦσε θέρα στὸ χέρι, ποὺ αὐτὸ σημαίνει ὅτι εἶναι παντρεμένος. Καὶ ἐπειδὴ ἐσεῖς οἱ κομμουνιστὲς λέτε ψέματα, πολὺ θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ βρεῖς σπίτι, γιὰτὶ δὲν θέλω νὰ κρατᾶω κομμουνιστὲς στὸ σπίτι μου». Τῆς εἶπα ὅτι ἐμεῖς οἱ κομμουνιστὲς εἴμαστε τίμιοι καὶ δὲν λέμε ψέματα, ἂν ὅμως πρόκειται νὰ φυλάξουμε τὴν ἀσφάλεια τῆς ὀργάνωσης καὶ τῶν μελῶν της τότε δὲν λέμε τὰ μυστικά της οὔτε καὶ τὰ πραγματικά ὀνόματα τῶν στελεχῶν. Συνεπῶς δὲν ἔκανες σωστά ποὺ μὲ ρωτοῦσες γιὰ τὸν Βασίλη, ἂν τὸν ξέρω καὶ ποῦ βρίσκεται. Αὐτὸς δὲν εἶναι λόγος νὰ χαρακτηρίζεις τοὺς κομμουνιστὲς γιὰ ψεύτες. Ἄν ἔχεις κανένα ἄλλο λόγο μπορεῖς νὰ μοῦ τὸν πεῖς καὶ νὰ ἔχεις ἐμπιστοσύνη ὅτι θὰ ἐνδιαφερθῶ. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι «προσωπικά μὲ σένα δὲν ἔχουμε τίποτα, μᾶς εἶσαι πολὺ συμπαθητικός, ὅμως μ' αὐτὸ ποὺ μᾶς συνέβει δὲν μπορούμε νὰ δοῦμε στὰ μάτια κομμουνιστὲς, δὲν ἀξίζει νὰ σοῦ ποῦμε τί συμβαίνει, γιὰτὶ τὸ ζήτημα εἶναι τελειωμένο». Ρώτησα τὴν νοικοκυρὰ ἂν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ μείνω 2 μέρες στὸ σπίτι, ὥσπου νὰ βρῶ ἄλλο σπίτι, μοῦ ἀπάντησε καταφατικά.

Δὲν π'στευα ὅτι τὸ μίσος ποὺ τῆς προκάλεσε ὁ Βλαντᾶς, θὰ ἔφταναν στὸ σημεῖο νὰ πᾶνε τὴν ἄλλη μέρα στὴν ἀστυνομία καὶ νὰ μὲ δηλώσουνε, γι' αὐτὸ τὸ ἄλλο βράδυ γύρισα στὸ σπίτι μὲ σκοπὸ νὰ κοιμηθῶ τὸ βράδυ καὶ τὸ πρωὶ νὰ πάρω τὰ πράγματά μου καὶ νὰ πάω ἀλλοῦ. Τὴν ἄλλη βραδιά μόλις γύρισα στὸ σπίτι, μὲ περίμενε ἡ ἀστυνομία τοῦ τμήματος τοῦ τομέα μας καὶ μὲ συνέλαβε. Ὅπως μοῦ εἶπαν οἱ ἀστυνομικοί, ἡ κοπέλα πῆγε καὶ δήλωσε ὅτι κάποιος πρόσωπο ὑποπτο νοίκιασε τὸ δωμάτιό της καὶ δὲν ξέρει τί ἄνθρωπος εἶναι. Ἔτσι τὸ μίσος ποὺ εἶχε ἡ κοπέλα γιὰ τὸν Βλαντᾶ τὸ ξέσπασε σὲ μένα. Ὁ διοικητὴς τοῦ τμήματος εἶδε τὴν ταυτότητά μου καὶ κατὰ τύχη ἦταν τοῦ ἴδιου τμήματος καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Διοικητῆ πλαστογραφημένη. Ρίχτηκε πάνω μου μὲ γροθιές καὶ μοῦ ζητοῦσε νὰ μάθει γιατί τοῦ πλαστογραφοῦμε τὴν ὑπογραφή. Τοῦ ἀπάντησα νὰ καθήσει στὴν καρέκλα του καὶ νὰ σταματήσει τὸ παλιό, βρώμικο ἔργο του, ποὺ βασάνιζε τοὺς κομμουνιστές. Ἐμεῖς ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας, ἐνῶ ἐσὺ δουλεύεις γιὰ τοὺς τυράννους τῆς πατρίδας καὶ πρέπει νὰ ξέρεις ὅτι θὰ τιμωρηθεῖς βαθιά, γιὰ τὴν τέτοια σου συμπεριφορά. Μοῦ πῆραν τὰ ἀποτυπώματα καὶ σὲ 3 ὥρες ξέραν ποιὸς εἶμαι. Μὲ κάλεσε ξανά στὸ γραφεῖο τοῦ ὁ διοικητῆς καὶ μὲ ἤρεμο τόνο μοῦ εἶπε: Ὅτι ξέρει ποιὸς εἶμαι, λυπᾶται ποὺ χωρὶς νὰ τὸ θέλουν ἔπεσα στὰ χέρια τους, ὅμως ἔχει ἐντολὴ νὰ μὲ παραδώσει στὴν Γενικὴ Ἀσφάλεια. Τοῦ ζήτησα νὰ μ' ἀφήσει ἐλεύθερο, γιατί ἂν μὲ παραδώσουν στοὺς κατακτητὲς θὰ φέρει εὐθύνη. Ἀρνήθηκε καὶ ἀμέσως μοῦ πέρασε τίς χειροπέδες καὶ μὲ συνοδεία μὲ ὀδήγησαν στὴν Γενικὴ Ἀσφάλεια, τῆς ὁδοῦ Στουρνάρα. Ὅταν μὲ πῆγαν στὴν Γενικὴ Ἀσφάλεια ἕνας ἀξιωματικὸς δήλωσε ὅτι ἐμεῖς δὲν κρατᾶμε κομμουνιστές, πρέπει νὰ τὸν παραδώσετε στὴν Εἰδικὴ Ἀσφάλεια. Πράγματι σὲ λίγο μὲ βάλαν σὲ αὐτοκίνητο καὶ μὲ παρέδωσαν στὴν Εἰδικὴ Ἀσφάλεια. Ἀφοῦ μὲ κατάγραψαν, μὲ κατεβάζουν στὰ ὑπόγεια, σ' ἓνα κελλί.

Νωρίτερα ἀπὸ μένα, δύο ἀπὸ τοὺς δραπέτες Ἀκροναυπλιῶτες ὁ Γιωργούλας καὶ ὁ Λεῦκος, ποὺ μαζὶ εἶχαμε δραπετεύσει, τοὺς εἶχαν πιάσει καὶ μὲ ἐνέργειες τῶν ἔξω συντρόφων τοὺς ἔστειλαν στὴν Σωτηρία. Μετὰ ἀπὸ μερικὲς μέρες εἶχαν ἐπίσκεψη, κάτι γυ-

ναΐκες με τρόφιμα, και μου ειπαν οτι γίνονται ἐνέργειες να με μεταφέρουν στο σανατόριο. Πέρασαν περίπου 35 μέρες και δὲν ἔβλεπα να γίνεται τίποτα. Μετά ξανά ἔρχονται οἱ γυναΐκες σὲ ἐπίσκεψη με τρόφιμα και μου ειπαν πὼς ἡ Ἐθνικὴ Ἀλληλεγγύη, με προσωπικότητες πὸ χρησιμοποίησε, ζήτησε ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο να με στείλουν στο σανατόριο και μέσα σὲ δυὸ - τρεῖς μέρες θὰ λυθεῖ τὸ ζήτημά σου. Πράγματι, μετὰ ἀπὸ 3 μέρες με πῆρε συνοδεία χωροφύλακας και με πῆγε στο ὑπουργεῖο. Με πῆγαν στὸν Ταβουλάρη, ὑπουργὸ τότε τῆς Ἀσφαλείας. Μαζὶ του ἦταν και κάτ: ἄλλοι. Με εἶδε νεαρὸ και ἀδύνατο και με ρώτησε πὼς πηγαίνω στὴν ὑγεία μου. Τοῦ ἀπάντησα: μιὰ και ξέρεις οτι εἶμαι φυματικός, τί ὑγεία μπορεῖ να ἔχω;

Με ρώτησε γιατί δραπέτευσα ἀπ' τὴν Σωτηρία. Τοῦ ἀπάντησα οτι: δὲν δραπέτευσάμε, ἀφοῦ ὁ ἀξιωματικὸς ὑπηρεσίας μᾶς ἀνοίξε τὴν πόρτα και μᾶς εἶπε οτι: εἶμαστε ἐλεύθεροι, φύγαμε. Τότε μου εἶπε: Να ξαναπᾶς στὴν Σωτηρία και να κοιτάξεις τὴν ὑγεία σου. Μοῦ ἔδωσε ἓνα σημεῖωμα για τὴν διεύθυνση τοῦ σανατορίου, για να με προσλάβουν. Φεύγοντας, ἀντὶ να κατευθυνθῶ για τὴν Σωτηρία, ἀφοῦ πῆρα ὅλα τὰ μέτρα μου, πῆγα στο σπίτι τοῦ ὑπεύθυνου τῆς ΕΠΟΝ τῶν συνοικιῶν, με δέχτηκε με χαρὰ και γιορτάσαμε τὸ γεγονὸς τῆς ἀπόλυσής μου.

ΕΑΝΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Μόλις θγήκα, ἡ πρώτη δουλειὰ πὸ ἔκανα ἦταν να γράψω ἔκθεση πρὸς τὸ Κόμμα, πὸ ἀναλυτικὰ ἐξέθετα ὅλα πὸ προηγήθηκαν πρὶν τὴν σύλληψή μου και κατὰ τὴν διάρκεια τῆς παραμονῆς μου στὴν Εἰδικὴ Ἀσφάλεια. Ἔβαλα ζήτημα να ἐξεταστῆ ἡ περίπτωση Βλαντᾶ, γιατί ἦρθε στο σπίτι μου, μιὰ και δὲν εἶχαμε κανονίσει ἐκ τῶν προτέρων συνάντηση, μὰ οὔτε εἶχα ἀνάγκη να μου φέρει πουκάμισο. Ἔβαζα ζήτημα να ἐξεταστῆ ὁ Βλαντᾶς, ἀν ἔκανε ζημιὰ στο κορίτσι: τῆς νοικοκυρᾶς, πὸ ἐξαγριωμένη ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Βλαντᾶ, πὸ τὸν εἶδε με βέρα στο χέρι, τὴν ὀδήγησε να με προδόσει. Τὴν ἔκθεση τὴν ἔδωσα στον Τρικαλινο και μοῦ

υποσχέθηκε ότι θα την δώσει στο κόμμα. Πιστεύω ότι ο Τρικαλινός δεν την έδωσε την έκθεση στην κομματική οργάνωση της Αθήνας, την έδωσε στον Βλαντά. Απ' όλη αυτή την υπόθεση πιστεύω ότι ο Βλαντάς, υποσχέθηκε γάμο στην κοπέλα, προχώρησε σε σχέσεις και μετά την άφησε. Γι' αυτήν την υπόθεση, άμεσα, τον Βλαντά θεωρούσα υπεύθυνο, γιατί ήρθε στο σπίτι χωρίς να υπάρχει λόγος και εξαγρίωσε τις γυναίκες.

Παρένθεση: Στον Δημοκρατικό Στρατό, ρώτησα τον Β. Μπαρτζώτα, αν διάβασε την τότε έκθεσή μου, σχετικά, μ' αυτό το ζήτημα. Μου είπε ότι δεν το διάβασε, αλλά από ότι πληροφορήθηκε από την Ήλέκτρα, ήταν γυναίκοδουλειά στην μέση που είχε σχέση ο Βλαντάς. Στις παραμονές της 7ης ολομέλειας τον Φλεβάρη του 1957, μου φέραν ύλικα για διάβασμα και μέσα σ' αυτά και ένα γράμμα του Τρικαλινού, που έγραφε ότι ρώτησε τον Τσακίρη γι' αυτήν την υπόθεση και αυτός του είπε ότι ο Βλαντάς είχε σχέσεις με την κοπέλα και ότι ο Βλαντάς ευθύνεται για την σύλληψη του Γούσια.

Κατά την διάρκεια των εργασιών της 7ης ολομέλειας του ΚΚΕ το 1957, ο Γιάννης Ιωαννίδης, που καθόταν δίπλα μου, σε μια στιγμή μου είπε: Διάβασα το γράμμα του Γ. Τρικαλινού που κατηγορεί τον Βλαντά, για υπεύθυνο της σύλληψής σου στην περίοδο της κατοχής. Γιατί το τόσο σοβαρό ζήτημα δεν το κατάγγελλες στο ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ; Του διηγήθηκα όλη την ιστορία, που πιο πάνω γράφω, και πώς έγραφα έκθεση αναλυτική προς την ΚΕ του ΚΚΕ και έβαζα ζήτημα να εξεταστούν οι ευθύνες του Βλαντά. Την έκθεση την παρέδωσα στον Γ. Τρικαλινό, γιατί μ' αυτόν είχα έπαφή. Ο Ιωαννίδης μου είπε τα εξής: Υπήρχε σκέψη του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ να θάλουμε έσένα γραμματέα της ΕΠΟΝ. Το Βλαντά θα τον αντικαταστήσαμε για την σεχταριστική πολιτική που ακολούθησε. Γιατί όπως ξέρεις, παραβίασε τις αποφάσεις του συνεδρίου της ΚΑΝ και της 9ης ολομέλειας της ΚΕ της ΟΚΝΕ, που έλεγε ότι σε περίπτωση ξένης κατοχής, δημιουργούμε ένιαία απελευθερωτική οργάνωση νέων και οι νέοι κομμουνιστές συγχωνεύονται σ' αυτήν. Εξ αιτίας της παραβίασης αυτών των αποφάσεων, άργήσαμε να προχωρήσουμε στην δημιουρ-

γία τῆς ΕΠΟΝ. Αὐτὸς ἔμαθε αὐτὲς τίς προθέσεις μας καὶ θέλω νὰ πιστεύω ὅτι συνειδητὰ σὲ ἔβαλε σ' αὐτὸ τὸ σπίτι πού εἶχε δημιουργήσει ζητήματα μὲ τὴν κοπέλα τοῦ σπιτιοῦ καὶ μετὰ ἀπρόσκλητος ἦρθε καὶ ἐπίδειχνε τὴ θέρα πού φοροῦσε, γιὰ νὰ ἐρεθίσει τὴν μητέρα καὶ τὸ κορίτσι νὰ σοῦ κάνουν κακὸ καὶ ἔτσι νὰ σὲ ἔβγαζε ἀπ' τὴν μέση. Σ' αὐτὰ πού μοῦ εἶπε τοῦ ἀπάντησα: Εἶχα μάθει καὶ ἀπὸ τὸν Σ. Κασσιμάτη, γυναικαδελφὸ τοῦ Βλαντᾶ, ὅτι μὲ προορίζετε γιὰ γραμματέα τῆς ΕΠΟΝ. Ὅλος ὁ τρόπος πού ἐνήργησε ὁ Βλαντᾶς γιὰ νὰ πάθω τὴ ζημιὰ μυρίζει βρωμιὰ, εἶχε ἀρκετὴ πείρα ἀπὸ παράνομη δουλειὰ καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τοῦ καταλογίσεις ἀφέλεια καὶ ἀπειρία ἀπὸ παράνομη δουλειὰ. Τὸ ζήτημα εἶναι ὅτι ὁ Γ. Τρικαλινοῦς πού ἐνῶ πῆρε τὴν ἔκθεσή μου, πῆρε καὶ τίς πληροφορίες ὅτι ἔφταιγε ὁ Βλαντᾶς καὶ ὅμως δὲν τὰ ἔδωσε στὸ κόμμα. Αὐτὸ πού κάνει τώρα, κατόπιν ἑορτῆς, εἶναι πράξη ἀνέντιμη. Τώρα δὲν μᾶς καίει τί ἔκανε ὁ Βλαντᾶς, τώρα μᾶς καίει ἂν θὰ ζήσει τὸ Κουκουέ. Κλείνω τὴν παρένθεση.

Μετὰ ἀπὸ μερικὲς μέρες, ἀρχὲς Σεπτεμβρίου τοῦ 1943, μοῦ ἀνακοίνωσαν ὅτι περνᾶω στὴν κομματικὴ δουλειὰ, στὴ διάθεση τῆς ΚΟΑ. Μοῦ ἀναθέτουν τὸν τομέα ἀπὸ Πλάκα, Κουκάκι, Καλλιθέα, Νέα Σμύρνη, Τζιτζιφιές καὶ Παλαιὸ Φάληρο. Ὑπῆρχαν πολλὲς μικρὲς ἀχτιδικὲς ἐπιτροπὲς καὶ ἀποφασίστηκε οἱ μικρὲς ἀχτίδες νὰ γίνουν κόβες καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ τομέας νὰ γίνῃ ἀχτιδικὴ ἐπιτροπὴ πού ὀνομάστηκε 5η ἀχτίδα. Ἡ ἀχτιδικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελοῦταν ἀπὸ τὸν γραμματέα, τὸν δεῦτερο γραμματέα, δύο ὀργανωτὲς, τὸν ὑπεύθυνο τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τῆς διαφώτισης. Σ' αὐτὴν τὴν ἀχτίδα συγκροτήθηκε ἓνα σύνταγμα ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ, τομεακὴ τῆς ΕΠΟΝ, τῆς ΕΑ καὶ συγκρότησε τίς κομματικὲς ὀργανώσεις στίς ἐπιχειρήσεις. Σύντομα ἀνασυγκροτήσαμε τίς ὀργανώσεις καὶ ἀρχίσαμε νὰ δραστηριοποιοῦμε τίς μάζες πάνω στίς ἀμεσες διεκδικήσεις καὶ τὴν πάλη κατὰ τῶν κατακτητῶν.

ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΜΟΥ ΑΠ' ΤΟ ΛΑΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο, εἶχα σχεδὸν καθημερινὴ ἐπαφὴ μὲ τὴν ὑπεύθυνον τῆς Ἐθνικῆς Ἀλληλεγγύης, φοιτήτρια ὁδοντιατρικῆς Σοφία Παντελιάδου, γιατί αὐτὴ μοῦ ἐξασφάλιζε τὴν προσωπικὴ μου συντήρησι, ἀπὸ τὰ συσσίτια. Ἀγαπηθήκαμε καὶ στὶς 15 Ὀκτώβρη τοῦ 1943, ἀρραβωνιαστήκαμε. Μετὰ ἀπὸ 15 μέρες, ἐνῶ βγήκα ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς ἀρραβωνιαστικιάς μου, φορτωμένος μὲ ὕλικά καὶ πηγαινα σὲ ραντεβού, περνᾶω ἀπὸ ἓνα στενὸ καὶ θρίσκομα: ἀμέσως περικυκλωμένος ἀπὸ ἀστυφύλακες. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶχαν τοποθετήσῃ ἓνα ντεπόζιτο κάτι λωποδύτες. Μὲ σταμάτησαν καὶ ἀρχισαν νὰ μὲ ἐρευνοῦν, μοῦ βρῆκαν τὶς προκηρύξεις. Εἶπαν δὲν εἶναι κλέφτης, εἶναι κομμουνιστής. Ὁ ἐπικεφαλῆς διέταξε νὰ μὲ δέσουν. Τοὺς εἶπα νὰ μὲ ἀφήσουν μιὰ καὶ δὲν ἔχω σχέση μὲ αὐτὸ πού ζητᾶνε. Αὐτοὶ μὲ δέσανε μὲ ἓνα σπάγγο καὶ μὲ ὀδηγοῦσαν στὸ τμήμα Καλλιθέας. Μόλις φτάσαμε στὴν διασταύρωσι Ἀνδρομάχης καὶ Φιλαρέτου, ἐκεῖ στὴν γωνία, ἦταν ἓνα καφενεῖο πού σύχναζαν Ἐλασίτες. Ἔσπασα τὸν σπάγγο καὶ αἰφνιδιαστικά, πιάνω ἀπ' τὸ λαιμὸ τὸν ἓναν ἀστυφύλακα καὶ φώναζα βοήθεια, εἶμαι πατριώτης καὶ θέλουν νὰ μὲ παραδώσουν στοὺς Γερμανούς. Μὲ τὸν ἀστυφύλακα πέσαμε χάμω καὶ κυλιόμασταν. Κόσμος πολὺς μαζεύτηκε ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐπέμβαίνει, γιατί κανεὶς δὲν μὲ γνῶριζε καὶ οἱ ἀστυφύλακες φώναζαν διαλυθεῖτε, δὲν εἶναι πατριώτης, παρὰ ἓνας κλέφτης. Στὸ καφενεῖο πού πάντα σύχναζαν Ἐλασίτες, δὲν βρισκόταν κανεὶς. Κατὰ τύχη μὲ γνῶρισε ἓνας ξάδελφος τῆς ἀρραβωνιαστικιάς μου καὶ ἔτρεξε καὶ τὴν εἰδοποίησε. Αὐτὴ κινήσει ἀμέσως τοὺς Ἐλασίτες καὶ ἄλλον κόσμον καὶ σὲ μισὴ ὥρα 20.00 εἶχαν περικυκλώσει τὸ τμήμα. Ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ ΕΛΑΣ παίρνει στὸ τηλέφωνο τὸν διοικητὴ τοῦ τμήματος καὶ τὸν παρακαλεῖ ἀμέσως νὰ μὲ ἐλευθερώσει, σὲ ἀντίθετη περίπτωσι θὰ ἀνατινάξουν τὸ τμήμα καὶ θὰ πάρουν αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῆς οἰκογένειάς του. Ὁ διοικητὴς χλώμιασε καὶ τᾶχασε, μοῦ εἶπε φαίνεται ὅτι εἶσαι μεγάλο στέλεχος καὶ βρῆκα τὸν μπελά μου. Τοῦ ἀπάντησα: Ἔσεῖς φταῖτε καὶ τὰ ὄργανά σας πού μὲ τραβήξατε ἐδῶ καὶ

θέλετε νά με παραδώσετε στους Γερμανούς. Σέ λίγο ήρθε και ένας ανώτερός του, ο αστυνόμος Τσαπόγας και αφού σκέφτηκαν για λίγο με καλοῦν και μοῦ λέγε δτι με αφήνουν λεύτερο, όμως νά διαλύσω τόν κόσμο πρίν πάρουν μυρουδιά οί Γερμανοί. Πράγματι, βγήκα έξω, μιὰ ομάδα στελεχῶν διέλυσε τόν κόσμο και με μιὰ ομάδα ἔφυγα και πήγα σ' ἕνα καλὸ σπίτι.

Ἡ μάχη αὐτὴ ποὺ ἔδωσαν και ἡ ἐπιτυχία ποὺ εἶχαμε, ξεσήκωσε μεγάλο ἐνθουσιασμό σέ ὄλη τὴν Καλλιθέα και τίς γύρω συνοικίες. Ἡ ΚΟΑ αὐτὸ τὸ γεγονός τὸ ἐκλαίκεψε και ἔβαλε ζήτημα σ' ὄλα τὰ μέλη τοῦ ΚΚΕ και τοὺς ἀγωνιστὲς τῶν ἀπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων, ὅταν πιάνονται νά καλοῦν τόν λαὸ σέ βοήθεια. Ἐπειδὴ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο δὲν μπορούσα νά δουλέψω σ' αὐτὸν τόν τομέα, ἡ ΚΟΑ με τοποθετεῖ καθοδηγητὴ τῶν προαστίων, ποὺ ἄρχιζε ἀπὸ τὴν Ἀγία Παρασκευή, Χολαργό, Φραγκοκλησιά, Μελίσσια, Σανατόρια, Μαρούσι, Κηφισιὰ κλπ. Ἐδῶ οί ὀργανώσεις ἦταν ἀδύνατες, όμως με ἔντονες προσπάθειες δυνάμωσαν. πολὺ με βοήθησε ὁ γιατρός ὑπεύθυνος τῆς Κηφισιᾶς με τὴν γυναίκα του και τὴν κουνιάδα του και αὐτὲς γιάτρισσες. Οί δύο αὐτὲς γιάτρισσες ἦταν δίδυμες και δὲν μπορούσες νά ξεχωρίσεις τὴν μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Χρειάστηκε ἄρκετὸς καιρός γιὰ νά τίς ξεχωρίσω. Ὁ πατέρας τοῦ γιατροῦ ἦταν φύλακας στὸ μέγαρο τοῦ μεγαλοπλουτοκράτη Μπενάκη. Αὐτὸ τὸ σπίτι: ὅταν ἦρθε ὁ γερμανὸς στρατηγὸς Λίστ, εἶπε δτι: εἶναι δικό του και κανεὶς γερμανὸς δὲν θὰ πατήσῃ ἐκτὸς ἀπ' αὐτόν. Τὸ σπίτι: αὐτὸ διέθετε τεράστιο πλοῦτο σέ κοσμήματα, πίνακες κλπ., ποὺ μόνο στὰ καλὰ μουσεῖα τὰ βρίσκεις. Τὸ νυφικὸ δωμάτιο με τὰ πουπουλένια στρώματα, τὰ σκυλιὰ ντυμένα με κοστουμια και με παπουτσάκια στὰ πόδια, εἶχε νεκροταφεῖο με ἀγάλματα γιὰ τὰ σκυλιὰ και μάγειρα εἰδικὸ γιὰ τὸ μενοῦ τῶν σκυλιῶν. Ἐδῶ κάναμε τίς περισσότερες συνεργασίες γιὰτὶ μᾶς προσέφερε τὴν καλύτερη ἀσφάλεια. Ὅταν κάναμε τὴν συνδιάσκεψη τῆς ἀχτίδας ἀπὸ μέρος τῆς ΕΠ τῆς ΚΟΑ τὴν παρακολούθησε ὁ Β. Μπαρτζώτας. Τὸ βράδυ τὸν ἔβαλα και κοιμήθηκε στὸ νυφικὸ δωμάτιο τοῦ Μπενάκη. Πάντα μοῦ ἔλεγε ὁ Μπαρτζώτας, δὲν θὰ ξεχάσω ἀπ' αὐτὴν τὴν συνδιάσκεψη τρία πράγματα, τίς δύο ἀδερφές, ποὺ δὲν ξεχώριζες τὴν μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὰ σκυλιὰ

μέ τὰ κουστούμια ντυμένα καί τὸ νυφικό κρεβάτι τοῦ Μπενάκη, πού κοιμήθηκα καί βούλιαξα στὰ πούπουλα.

Ἐδῶ στὰ προάστια στίς 2 Γενάρη 1944, σ' ἓνα ἐκκλησιάκι, στὸν Παράδεισο, ἔκανα τὸν ἐκκλησιαστικὸ γάμο. Ἀπὸ τότε περάσαμε μπόρες καί δυσκολίες μεγάλες, γιὰ μερικά χρόνια ζήσαμε μακριὰ ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, ἀντιμετωπίσαμε καί ἑντριγχεσ, ὅμως ὅλα αὐτὰ δὲν στάθηκαν ἱκανὰ νὰ σπάσουν τὸν δεσμό μας. Σταθήκαμε ψυχὴ καί σώματι δεμένοι ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον. Κάναμε δυὸ παιδιὰ ἓνα κορίτσι κι ἓνα ἀγόρι. Παρὰ τίς περιπέτειες πού περάσαμε καί τὰ παιδιὰ μας μπορέσαμε νὰ τὰ σπουδάσουμε καί νὰ τὰ διαπαιδαγωγήσουμε μὲ τίμιες ἀρχές, νὰ τοὺς κάνουμε καλοὺς ἐπιστήμονες, ἀξιότιμους ἀνθρώπους γιὰ τὴν κοινωνία. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱκανοποίηση πού αἰσθανόμαστε ὕστερα ἀπὸ τίς ἀπογοητεύσεις, καταδιώξεις καί πίκρες πού δοκίμασαμε ἀπ' τὸ ἴδιο τὸ «κόμμα» πού ὀλόφυχα τοῦ δοθήκαμε.

Τὴν Ἄνοιξη τοῦ 1944 μετὰ τίς σφαγὲς τῶν ἀνθρακωρῶν τῆς Καλογρέζας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καί Ἑλληνας συνεργάτες τους καί τὴν ἀγρία τρομοκρατία πού ἐξαπόλυσαν στὴν ἐργατοῦπολη Ποδαράδες, ἡ ΚΟΑ μοῦ ἀναθέτει τὴν καθοδήγηση τῶν ὀργανώσεων Ποδαρόδων, Καλογρέζας, καί Νέας Φιλαδέλφειας, μὲ ἀποστολὴ νὰ σπάσω τὴν τρομοκρατία καί νὰ συγκροτήσω τίς ὀργανώσεις. Ἦταν ἀρκετὰ δύσκολη ἡ κατάσταση. Τὰ ὄργανα τῶν Γερμανῶν γύριζαν στοὺς δρόμους καί σκότωναν κάθε ἀνθρώπο πού θεωροῦσαν ὑποπτο. Ἔπρεπε νὰ δώσουμε τὴν μάχη μαζί τους καί νὰ σηκώσουμε τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ. Συγκρότησα μερικὲς ὀμάδες Ἑλασιτῶν, ἐξοπλισμένων μὲ πιστόλια καί χειροβομβίδες καί με χιλιάδες προκηρύξεις, γιὰ νὰ τίς σκοποῦν τὴν μέρα ἀνοιχτὰ στὰ μαγαζιά. Ἄλλες ὀμάδες τίς βάλαμε καί πιάνανε ἐπίκαιρα σημεῖα. Δίνουμε τὸ σύνθημα ν' ἀρχίσει τὸ μοίρασμα τῶν προκηρύξεων καί ταυτόχρονα νὰ τραγουδοῦν πατριωτικὰ τραγούδια. Τὰ ὄργανα τῶν χιτλερικῶν τρομοκρατήθηκαν καί τῶρα στὰ πόδια καί μεῖς κυριαρχήσαμε. Αὐτὸ σκόρπισε θάρρος στὸ λαὸ καί τρόμο στὰ ὄργανα τῶν χιτλερικῶν. Κάναμε ἐπιθέσεις σὲ κέντρα πού συγκεντρώνονταν Γερμανοὶ χιτλερικοὶ καί τοὺς χτυπήσαμε. Ἀπὸ τότε δὲν κατέβαιναν οἱ Γερμανοὶ στὰ κέντρα κι ἔτσι ἐπιβληθήκαμε καί ξανά

φούγτωσε και δυνάμωσε τὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα στὰ δύο αὐτὰ μεγάλα προλεταριακὰ κέντρα Ποδαράδες και Καλογρέζα.

ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Μόλις διορθώθηκε ἡ κατάσταση και σ' αὐτὲς τὲς ὀργανώσεις, με ἀπόφαση τῆς ΚΟΑ, τοποθετοῦμαι καπετάνιος τῆς Β' ταξιαρχίας τοῦ ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ Ἀθήνας, πού ἔπιανε τὲς δυτικὲς συνοικίες με δύο συντάγματα τοῦ ΕΛΑΣ, προσκολλήθηκε και τὸ σύνταγμα τοῦ ΕΛΑΣ τοῦ κέντρου και τὲς μέρες τῆς ἀπελευθέρωσης ἡ διοίκηση τῶν μεταφορῶν και ὁ ἱερὸς λόχος τῶν φοιτητῶν. Ὅταν παρέλαβα τὴν ταξιαρχία ἦταν πολὺ ἀδύνατη γιατί στὸν Κολωνὸ εἶχαν κυριαρχήσει οἱ τρομοκράτες συνεργάτες τῶν Γερμανῶν. Χρειάστηκε νὰ ὀργανώσουμε σειρά ἐπιχειρήσεων για νὰ ξεκαθαρίσουμε τὴν περιοχὴ ἀπὸ τοὺς τρομοκράτες. Μετὰ δώσαμε δυνατὰ χτυπήματα κατὰ τῶν Γερμανῶν πού κυριολεκτικὰ τοὺς κλείσαμε στοὺς χώρους πού εἶτανε περιμαντρωμένοι με συρματοπλέγματα. Κατὰ τὴν ὑποχώρηση τῶν Γερμανῶν, με τὴν ἐπιθετικὴ μας δράση, δὲν ἐπιτρέψαμε νὰ ἀνατινάξουν τὰ ἐργοστάσια τῶν Ποδαράδων και πήραμε δέκα κινητῆρες ἀεροπλάνων πού τοὺς παραδώσαμε στὴ στρατιωτικὴ διοίκηση με ἐπικεφαλῆς τὸν Κατσώτα. Με ἀπόφαση τῆς ΠΕΕΑ ὀνομάστηκε ἀντισυνταγματάρχης καπετάνιος. Ἐμείνα ἐπικεφαλῆς τοῦ ΕΛΑΣ μέχρι τέλος Ὀχτωβρίου 1944. Τὴν ἡμέρα τῆς 28ης Ὀχτώβρη, πρώτη μέρα πού γιορτάζονταν ἐλεύθερα ἡ ἐθνικὴ αὐτὴ γιορτὴ, παρήλασα ἐπικεφαλῆς ὄλου τοῦ ΕΛΑΣ τῆς Ἀθήνας. Στὰ τέλη Ὀχτώβρη 1944 με καλεῖ στὸ γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ὁ Γ. Σιάντος και Γιάννης Ἰωαννίδης. Με τὸν Σιάντο συναντιόμουν για πρώτη φορά. Ὁ Ἰωαννίδης με σύστησε στὸ Σιάντο. Αὐτὸς με ἀγκάλιασε, με φίλησε και μοῦ εἶπε, σὲ συγχαίρω για τὴν ὑπέροχη δράση πού ἀνάπτυξες. Χαίρομαι πού σὲ γνωρίζω και προσωπικά, γιατί πάντα για σένα πολλὰ καλὰ πράγματα ἀκούγα. Μοῦ ἀνακοίνωσαν διὰ τὴν ἡμετέραν ἡμετέραν, σὰν δεῦτερος γραμματέας τοῦ γραφείου περιοχῆς τοῦ ΚΚΕ, πρῶτος γραμματέας θὰ εἶναι ὁ

Μ. Τσαντνης, όμως για τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἐσὺ θὰ φέρνεις τὴν εὐθύνη γιὰ ὅλη τὴν δουλειά. Ὁ Τσαντνης εἶνα: ἀδύνατος γιὰ νὰ παῖξει αὐτὸν τὸν ρόλο, όμως τὸν δάξουμε γραμματέα γιατί ἔχει ἓνα κύρος στὴν Ἡπειρο. Ἐσὺ πρέπει σωστὰ νὰ χρησιμοποιοῦσῃς τὸ κύρος του, νὰ κλείσῃς τὰ κενὰ τὰ δικά του καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃς τὴν ἄρμονία στὴν καθοδήγηση. Εἶνα: δύσκολη ἡ δουλειά σου, γιατί ὁ Ζέρβας μὲ βάση τὴν συμφωνία, κατέχει ὅλες τὶς ἡπειρωτικές πόλεις καὶ ἐσεῖς θὰ βρίσκεστε στὰ βουνά. Τοὺς εἶπα: ἡ δουλειά πού μου ἀναθέτετε εἶνα: πολὺ δύσκολη, γιατί ξέχωρα ἀπὸ τὴν δύσκολη κατάσταση πού ἔχουμε ν' ἀντιμετωπίσουμε πρέπει νὰ χειρίζομαι κ: ἓναν ἄνθρωπο πού ξέρω τὶς πολιτικο - οργανωτικές καὶ προσωπικές του ἀδυναμίες, πάντως σὰς ὑπόσχομαι ὅτι: θὰ κάνω τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἐκπληρώσω αὐτὴν τὴν ἀποστολή.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ 1942 ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Τὸ ΚΚΕ στὴν περίοδο τῆς χιτλεροφασιστικῆς κατοχῆς μὲ τὶς ὀλομέλειές του 6η, 7η, 8η καὶ τὴν 2η Πανελλαδικὴ Συνδιάσκεψη (Δεκέμβρης 1942), πούνα: καὶ τὸ βασικὸ σῶμα στὴν περίοδο αὐτὴ καὶ σὲ συνέχεια τὴν 10η ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ (Γενάρης 1944), βασικά ἐχτίμησε σωστὰ τὸ χαρακτήρα τοῦ πολέμου καὶ καθόρισε σωστὰ τὰ καθήκοντα τοῦ ΚΚΕ καὶ γενικά τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος. Καὶ λέμε βασικά, γιατί, δὲν ξεκαθάριζε μὲ σαφήνεια τὴ θέση ἀπέναντι τῶν Ἄγγλων, τὴν στιγμή πού εἶχε τὶς ἀποδείξεις γιὰ τὸ τί σκέφτεται καὶ τὸ τί ἐτοιμάζεται νὰ κάνει ἡ Ἀγγλία στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ 2η Πανελλαδικὴ Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΕ συνήλθε μετὰ τὴ συντριβὴ τῶν χιτλεροφασιστῶν στὸ Στάλιγκραντ καὶ τὶς ἐπιτυχίες πού παρουσίασαν οἱ ἀγγλοαμερικάνοι στὴ βόρεια Ἀφρική. Διαπιστώνει ὅτι ὁ παγκόσμιος πόλεμος πού εἶνα: προοδευτικὸς καὶ δίκαιος ξεσηκώνει ὅλες τὶς προοδευτικὲς δυνάμεις κατὰ τοῦ φασισμού. Οἱ ἐπιτυχίες τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων στὰ πολεμικά μέτωπα ἀλλάζουν τὴν πολιτικὴ καὶ πολεμικὴ κατάσταση σὲ βάρος τῶν χιτλε-

ροφασιστών και ανοίγουν τον δρόμο προς την γενικότερη και αποφασιστική συμμαχική επίθεση για την τελική συντριβή του φασιστικού άξονα κι αυτό βάζει στο ΚΚΕ κι ολόκληρο το λαό μας σοβαρά καθήκοντα. Η συνδιάσκεψη τοποθετεί το κίνημα της εθνικής αντίστασης ΕΑΜ, που ήδη έγινε ο πόλος συγκέντρωσης όλων των εθνικών δυνάμεων και καθοδηγητής όλων των αγώνων στις πόλεις και τον ανταρτοπόλεμο που φουντώνει, στα πλαίσια του παγκόσμιου αντιφασιστικού πολέμου και καθορίζει τις κύριες κατευθύνσεις της πολιτικής που θ' ακολουθήσει το ΚΚΕ.

Με βάση τις δαιμορφούμενες συνθήκες, η συνδιάσκεψη βάζει βασικό καθήκον στο ΚΚΕ να κατακτήσει την τελική νίκη. Διακηρύσσει: ότι το κεντρικό καθήκον παραμένει η πάλη κατά του ξένου κατακτητή και η απελευθέρωση της Ελλάδας και του ελληνικού λαού από κάθε έξωτερική και έσωτερική πολιτική και οικονομική σκλαβιά, για λαοκρατική λύση του έσωτερικού προβλήματος. Μόνο έτσι ανοίγεται πλατιά ο δρόμος για την παραπέρα πραγματοποίηση των στρατηγικών σκοπών του ΚΚΕ, την εγκαθίδρυση της λαϊκής δημοκρατίας. Για την πραγματοποίηση των παραπάνω στρατηγικών καθηκόντων καθορίζει τα τακτικά καθήκοντα που συνοψίζονται: α) Την ένωση όλων των εθνικών δυνάμεων στο ΕΑΜ. Η εργατική τάξη και η αγροτιά αποτελούν τις κύριες επαναστατικές δυνάμεις και πρωτόπορα τμήματα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα, με ηγεμόνα την εργατική τάξη. Γύρω τους να συσπειρωθούν όλα τα εργαζόμενα μικροαστικά στρώματα της πόλης, έπστημονες, διανοούμενοι, οι πλατιές μάζες των γυναικών, ολόκληρη η νέα γενιά συσπειρωμένοι σε μια ένιαία γιγάντια εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση, οι εθνικές μειονότητες που ζούν στην Ελλάδα. Η συνδιάσκεψη καταγγέλλει τις δυνάμεις που πέρασαν στην υπηρεσία του κατακτητή (κυβέρνηση κατοχής, ασφάλεια, ΓΣΕΕ, κλπ.) που οργιάζουν σε βάρος του λαού και τονίζει: ότι πρέπει να καταπολεμηθούν με την πιο μεγαλύτερη αποφασιστικότητα. Καταγγέλλει επίσης τις δυνάμεις που διασπούν τον εθνικό αγώνα (όπως ο Γλύξμπουργκ και η κυβέρνησή του, όλα τα ύπολείμματα της 4ης Αυγούστου) και καλεί τον λαό να τους απομονώσει. Η συνδιάσκεψη καθορίζει: ότι, κύριες μορφές πάλης είναι: ο καθημερινός

και ἀδιάκοπος ἀγώνας γιὰ τὶς οἰκονομικὲς και καθημερινὲς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς και ὁ μαζικὸς ἀνταρτοπόλεμος στὰ βουνὰ και τὶς πόλεις, πού πρέπει νὰ ἀναπτυχθοῦν ὡς τὴν γενικὴ ἔφοδο γιὰ τὴν τελικὴ νίκη.

Ἡ συνδιάσκεψη τονίζει ὅτι θὰ εἶναι ἀδύνατη ἡ πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα, χωρὶς τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἔνοπλης δυνάμεως του. Γι' αὐτὸ θάξει καθήκον σ' ὅλες τὶς ὀργανώσεις τοῦ ΚΚΕ νὰ ἐνισχύσουν μ' ὅλες τὶς δυνάμεις τὸν ἀνταρτοπόλεμο, ποῦναι κιόλας ἡρωϊκὸς ἔνοπλος ἀγώνας. Οἱ ἀποφάσεις τῆς 2ης συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΕ βοήθησαν τοὺς κομμουνιστὲς και τὶς ἀπελευθερωτικὲς ὀργανώσεις, ν' ἀνταποκριθοῦν στὶς ἀπαιτήσεις τῶν νέων ἐξελίξεων πού παρουσίασε ὁ πόλεμος γενικὰ και εἰδικὰ στὴν Ἑλλάδα.

Στὴν διάρκεια τοῦ 1943 συντελοῦνται γεγονότα ἀποφασιστικῆς σημασίας γιὰ τὶς τύχες τῶν λαῶν. Στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο μετὰ τὴν συντριβὴ τῶν περικυκλωμένων γερμανικῶν στρατευμάτων στὸ Στάλινγκραντ, ἀποκρούεται ἡ τελευταία ἐπιθετικὴ προσπάθεια τῶν χιτλερικῶν στὸ Κούρσκ και ὁ σοβιετικὸς στρατὸς ἀναπτύσσει τὴν ἀκάθεκτη προέλασή του πρὸς τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη. Τὰ ἀγγλο - αμερικάνικα στρατεύματα ξεκαθαρίζουν τὴν Βόρεια Ἀφρικὴ ἀπὸ τοὺς χιτλερικοὺς, τὸν Ἰούλη ἀποβιβάζονται στὴν Σικελία και σὲ συνέχεια στὴν ἡπειρωτικὴ Ἰταλία. Τὸ Σεπτέμβρη καταρρέει ἡ Ἰταλία και ἀρχίζει ἡ διάλυση τοῦ φασιστικοῦ ἄξονα.

Ἡ εὐνοϊκὴ αὐτὴ ἐξέλιξη τοῦ πολέμου πρὸς ὄφελος τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, ἐπέδρασε σοβαρὰ στὴν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος τῆς ἀντίστασης σ' ὅλες τὶς κατεχόμενες χῶρες ἀπὸ τὸν φασιστικὸ ἄξονα. Τὸ 1943 γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι χρόνος τῆς τεράστιας ἀνάπτυξης και μαζικοποίησης τοῦ κινήματος τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς. Οἱ μαζικὲς λαϊκὲς κινητοποιήσεις μέσα στὶς πόλεις πῆραν τέτοια ἔκταση, ἀπὸ ἀποψη μαζικότητας και μαχητικότητας, πού καμιὰ ἀπὸ τὶς κατεχόμενες χῶρες δὲν γνώρισε. Οἱ μαζικὲς κινητοποιήσεις γιὰ τὴν ἐπιδῶση τοῦ 1941 -

42, επεκτείνονται στις ογκώδεις διαδηλώσεις στην Αθήνα της 5 Μάρτη 1943 κατά της επιστράτευσης και συνεχίζονται μέχρι τις 10 Μάρτη, με αποτέλεσμα να αποτραπεί ή επιστράτευση. Σε συνέχεια με τις ογκώδεις διαδηλώσεις σ' όλες τις πόλεις της χώρας και ειδικά ή διαδήλωση των 300.000 λαού της Αθήνας στις 22 Ίούλη, απότρεψε την απόφαση των χιτλερικών να παραδώσουν την Μακεδονία στους Βουλγάρους, με σκοπό να αποδυσμεύσουν δικές τους δυνάμεις και να τις στείλουν στο ανατολικό μέτωπο.

Αναπτύσσεται και εντείνεται ο ένοπλος αγώνας σ' όλη την χώρα κατά των κατακτητών. Ο ΕΛΑΣ άμέσως μετά την εμφάνισή του αρχίζει τον αγώνα κατά των κατακτητών. Εκδήλωσε την επιτυχή ενέργειά του με την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου (25.11.1942). Σ' όλες τις περιοχές συνέρχονται συσκέψεις και συνδιασκέψεις ανταρτών. Οργανώνονται αρχηγεία και στρατηγεία. Άμέσως μετά την προσχώρηση του στρατηγού Σαράφη στον ΕΛΑΣ, δημιουργείται το Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ, με στρατιωτικό αρχηγό τον στρατηγό Σαράφη και καπετάνιο τον Άρη Βελουχιώτη (Θανάση Κλάρα). Ο ΕΛΑΣ δίνει σοβαρά χτυπήματα και προκαλεί αισθητές απώλειες στους κατακτητές. Απελευθέρωσε όλη την όρεινη περιοχή της χώρας και μιά σειρά πόλεις όπως το Καρπενήσι, τα Γρεβενά, την Καρδίτσα κλπ. Η δύναμη του ταχτικού ΕΛΑΣ το 1944 ξεπέρασε τις 50.000, εκτός την δύναμη του ΕΛΑΣ Αθήνα — Πειραιά. Ο έξοπλισμός του ΕΛΑΣ κατά 90% πραγματοποιήθηκε από λάφυρα, γιατί ελάχιστα ενισχύθηκε από τους Άγγλους και διόλου από τους Σοβιετικούς, παρά τα επανειλημμένα τηλεγραφήματα που στάλθηκαν στην σοβιετική ήγεσία. Τεράστια ανάπτυξη παρουσιάζεται σ' όλες τις απελευθερωτικές οργανώσεις ΕΑΜ, Έργατικό ΕΑΜ, ΕΠΟΝ, Έθνική Άλληλεγγύη, το ΚΚΕ και τα συνεργαζόμενα μ' αυτό κόμματα. Μέχρι τον Αύγουστο του 1944 ή δύναμη όλων αυτών των οργανώσεων έφτανε τα δύο εκατομμύρια. Ότι καλύτερο είχε ή Ελλάδα από εργάτες, αγρότες, επιστήμονες, διανοούμενους, νεολαία, γυναίκες, βρίσκταν οργανωμένο στις απελευθερωτικές οργανώσεις και με πίστη και άφοσ'ωση πάλευε για την απελευθέρωση της πατρίδας από τους φασίστες κατακτητές, για μιά Ελλάδα ε-

λεύθερη, δημοκρατική, ανεξάρτητη με παλλαϊκό πολιτισμό. Καμ-
μιά δύναμη δέν ήταν σέ θέση νά σταματήσει αὐτήν τήν πορεία
τῆς Ἑλλάδας.

Τὸ παλλαϊκὸ αὐτὸ ξεσήκωμα προκάλεσε πανικὸ καὶ σύγχυση
στὴν ντόπια ἀντίδραση τῆς Ἑλλάδας, στὸν Γλύξμπουργκ καὶ στοὺς
ἄλλους. Ἡ πλουτοκρατικὴ ἀντίδραση καὶ τὰ κόμματα τῆς, ἐνῶ
στὴν ἀρχὴ πῆρε παθητικὴ στάση ἀπέναντι τῶν κατακτητῶν, μὲ
τὸ φούντωμα τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος πῆρε ἐχθρική θέση
καὶ προσπάθησε στὴν ἀρχὴ νά τὸ διαλύσει μὲ τὴν δημιουργία ἀν-
τιανταρτικῶν ομάδων (ΕΚΑ — ΕΔΕΣ — ΠΑΟ), τὶς συκοφαν-
τίες σὲ βάρος τοῦ ΕΑΜ κι ὅταν τὰ μέτρα αὐτὰ στάθηκαν ἀνίκανα
νά πνίξουν τὸ ἐθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα, μπῆκαν ἀνοιχτὰ στὸ
πλευρὸ τοῦ κατακτητῆ καὶ συμμάχησαν μαζί του, μὲ τὶς ἐνοπλες
ὀργανώσεις Χ, τάγματα ἀσφαλείας, ΕΕΕ, ΕΕΣ καὶ ἄλλα εἰδικὰ
τάγματα, ὅλα ἐξοπλισμένα ἀπὸ τοὺς κατακτητῆς. Ἀπὸ τὸ φθινό-
πωρο τοῦ 1943 ἀρχίζουσι συνδυασμένες πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις στὶς
πόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρο ἀπὸ Γερμανοὺς καὶ Ἑλληνας ἀντιδραστι-
κοὺς κάθε λογῆς, ἰδίως ΕΔΕΣ, κυβέρνησι Πάλλη, μὲ τάγματα εὐ-
ζώνων καὶ εἰδικῆς ἀσφαλείας, μὲ τουφεκισμοὺς, ὁμαδικὲς σφαγές,
μπλόκα, ἐμπρησμοὺς καὶ θηριωδίες μὲ σκοπὸ νά γονατίσουν τὸ
ἀγωνιζόμενον ἔθνος.

Καὶ αὐτὴ ἡ προσπάθεια δέν στάθηκε ἱκανὴ νά γονατίσει τὸ
ἀγωνιζόμενον ἔθνος. Παρὰ τὶς μεγάλες ζημιές ποὺ προκάλεσαν, τὸ
ἐθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα, βγήκε πιὸ δυνατὸ κι ἀπ' αὐτὴ τὴν
δοκιμασία.

Τὸ ΕΑΜ δέν ἐπιδίωξε τὴν μονοπώληση τοῦ κινήματος τῆς
ἐθνικῆς ἀντίστασης, πάντα ἀποτάθηκε γιὰ κοινὴ πάλη σ' ὅλα τὰ
κόμματα, προσωπικότητες καὶ ὀργανώσεις γιὰ κοινὴ σύμπραξη
πάνω σὲ ἰσοτιμὴ βάση. Χάρη σ' αὐτὴν τοῦ τὴν προσπάθεια πέτυχε

μετά την υπογραφή της συμφωνίας ΕΑΜ — ΕΛΑΣ και στρατηγείου Μέσης Ανατολής στις 5 Ιούλη 1943, να δημιουργηθεί στις 18 Ιούλη το Κοινό Γενικό Στρατηγείο Αγταρτών απ' τον ΕΛΑΣ και τον ΕΔΕΣ, στο οποίο προσχώρησε και ή ΕΚΚΑ. Ένα από τὰ έργα του κοινού στρατηγείου πού κατέχει εξαιρετική θέση είναι ή εφαρμογή στην ελεύθερη Ελλάδα των θεσμών της Αυτόδο:οίκησης και της Λαϊκής Δικαιοσύνης. Αντιπροσωπεία του ΕΑΜ, ΕΔΕΣ, και της ΕΚΚΑ, φτάσαν στο Κάιρο για διαπραγματεύσεις με την ήγεσία των αστικών κομμάτων και της εξόριστης κυβέρνησης. Στις 17 Αυγούστου υπογράφουν κοινή δήλωση, πού υπογράφει από μέρους των κομμάτων του Δημοκρατικού Συνασπισμού ο Γ. Ήξηντάρης, του ΕΑΜ, ο Ήλιος Τσιριμώκος, Π. Ρουσσος, Α. Τζήμας, και Κ. Δεσποτόπουλος, του ΕΔΕΣ ο Κ. Πυρομάγλου, της ΕΚΚΑ ο Γ. Καρτάλης, του Ήθνικού Ήνωτικού Κόμματος ο Π. Κανελλόπουλος. Ή δήλωση απευθυνόταν στον πρόεδρο της κυβέρνησης Ήμμανουήλ Τσουδερό με τὸ ἐξῆς περιεχόμενο: «.... Διαπιστώσαμε ὁμοφώνως ὅτι, χάριν της ἔθνικῆς ἐνότητας, ἥτις μόνη διασφαλίζει: τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔθνικου ἀγώνα και τὴν ὁμαλήν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτικού βίου της χώρας, παρίσταται ἀνάγκη νὰ δηλωθεῖ ὑπευθύνως ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν θέλει ἐπανέλθει στην Ἑλλάδα πρὶν ἢ ὁ λαὸς ἀποφανθεῖ ἐπὶ της μορφῆς τοῦ πολιτεύματος».

Ή κυβέρνηση υἱοθέτησε τὴν δήλωση και τὴν ἔκανε γνωστή στον βασιλιά. Ὅμως ὁ Τσώρτσιλ, καταπατώντας τις διακηρύξεις του για σεβασμὸ της θέλησης των λαών, τάσσεται με τὸ μέρος τοῦ βασιλιᾶ και τσιπιλίζει τὴν προσπάθεια αὐτή για ἔθνικὴ ἐνότητα. Με ὑπόδειξη των Ἀγγλων διαλύεται τὸ κοινὸ στρατηγείο και ὁ ΕΔΕΣ ἀρχίζει ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ΕΛΑΣ, τὴν ἴδια περίοδο πού ὁ ΕΛΑΣ, ἀπὸ τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1943 μέχρι τέλος Δεκέμβρη 1943, δέχεται ἐπιθέσεις των Γερμανῶν και ταγματасφαλιτών. Ὁ ΕΛΑΣ ἀποκρούει τις ἐπιθέσεις και τὸν Γενάρη τοῦ 1944 περνάει σὲ ἀντεπίθεση και ἀνακατάλαβε ὄλα τὰ ἐδάφη πού προσωρινὰ εἶχε ἀποσυρθεῖ. Ὁ ΕΔΕΣ ἀπὸ τὴν γρήγορη προέλαση τοῦ ΕΛΑΣ βρίσκονταν μπροστὰ σὲ πλήρη διάλυση. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμή ἢ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ και τοῦ ΕΑΜ ἔκανε ἀδικαιολόγητη ὑποχώρηση και σταματάει τὴν διάλυση τοῦ ΕΔΕΣ για νὰ διαπραγματευθεῖ

για άλλη μια φορά το όλο πρόβλημα της εθνικής ενότητας και τον σχηματισμό προσωρινής κυβέρνησης. Αρχίζουν διαπραγματεύσεις στην Πλάκα και στις 19 Φλεβάρη 1944 το ΕΑΜ — ΕΛΑΣ, ο ΕΔΕΣ, η ΕΚΚΑ, η ελληνική στρατιωτική διοίκηση Αιγύπτου, η εν Ελλάδι συμμαχική αποστολή υπόγραψαν δήλωση ότι: 1) Η κυβέρνηση Ράλλη ως όργανο των κατακτητών, έχθρος του ελληνικού λαού και του συμμαχικού αγώνα. 2) Τα εξοπλιζόμενα υπό της κυβερνήσεως Ράλλη σώματα ειδικής ασφαλείας, τάγματα ευζώνων και χωροφυλάκων και πᾶν ἄλλο δημιούργημα, θεωρούνται ἐχθροὶ τοῦ ἔθνους, ἐγκληματίες πολέμου και ὑπόλογοι διὰ πράξεις προδοσίας. 3) Καλοῦν τοὺς ἀνήκοντες εἰς τὰ ἄνω σώματα ἀμέσως νὰ ἀποχωρήσουν ἀπ' αὐτά. Μετὰ τὴν ὑπογραφή τῆς δήλωσης μπήκε τὸ ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ ἐνιαίου ἀντάρτικου στρατοῦ με κοινὴ διεύθυνση. Ἡ πρόταση ἀπορρίπτεται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, γιατί θέλουν διασπασμένες τίς δυνάμεις.

Στὴν Πλάκα, ἡ ἡγεσία τοῦ ΕΑΜ — ΕΛΑΣ, διαπράττει καινούργια ἀδικαιολόγητη ὑποχώρηση, παραχωρώντας μιὰ περιοχή τῆς Ἡπείρου στὸν ΕΔΕΣ. Μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν διαπραγματεύσεων τῆς Πλάκας, ἡ ἡγεσία τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος ΕΑΜ και τὸ ΚΚΕ συγκροτοῦν στις 10 Μάρτη τοῦ 1944 τὴν Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Ἀπελευθέρωσης (ΠΕΕΑ), τὴν κυβέρνηση τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας. Ἡ σύνθεσή της ἀποτελέσθηκε ἀπὸ ἡγέτες τῶν κομμάτων ποὺ ἀνήκαν στὸ ΕΑΜ και ἄλλες ἐπιφανεῖς πολιτικὲς και κοινωνικὲς προσωπικότητες με πρόεδρο τὸν Ἀλέξανδρο Σβώλο. Ἡ ΠΕΕΑ ἦταν ἡ κυβέρνηση τοῦ ἀγωνιζόμενου ἔθνους και ἀποτελοῦσε μεγάλη κατάκτηση τοῦ λαοῦ μας, για τὴν ἐθνικὴ και κοινωνικὴ λευτεριά του. Ἡ ΠΕΕΑ εἶχε σὰν καθῆκον τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀγωνιζόμενου λαοῦ για τὴν ἐθνικὴ ἀπελευθέρωση, τὴν κατοχύρωση τῆς ἀνεξαρτησίας και ἀκεραιότητος τῆς χώρας για ἐθνικὴ ἀποκατάσταση με βάση τὴν ἀρχὴ τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν, σύμφωνα με τὸν χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἡ ΠΕΕΑ ἀναλάμβανε τὴν διοίκηση τῶν ἀντάρτικων μονάδων και τὴν ἀναδιοργάνωση και συγκρότησή του σὲ ἐνιαῖο ἐθνικὸ στρατό. Τὴν διοίκηση τῶν ἐλεύθερων περιοχῶν, τὴν ἐξασφάλιση τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ, τὸν σεβασμὸ τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας και τὴν ἐ-

λευθερία της θρησκευτικής συνείδησης. Την ικανοποίηση των αναγκών ζωής του λαού και την περίθαλψη των θυμάτων πολέμου. Γι'α την είσοδο του λαού μετά την απελευθέρωση στον ομαλό πολιτικό βίο. Η ΠΕΕΑ στην πραγματοποίηση των πιο πάνω καθηκόντων, δέχεται όλους που θέλουν να προσχωρήσουν σ' αυτήν την κατεύθυνση και είναι έτοιμοι να πραγματοποιήσουν κυβέρνηση εθνικού συναπισμού. Η ΠΕΕΑ πιστή στην έννοια της λαϊκής κυριαρχίας, προκηρύσσει εκλογές για την ανάδειξη του Εθνικού Συμβουλίου, για τις 23 και 30 'Απρίλη σ' ολόκληρη την ελεύθερη και κατεχόμενη Ελλάδα. Στις εκλογές ψήφισαν περίπου δύο εκατομμύρια άντρες και γυναίκες και εκλέχτηκαν 180 αντιπρόσωποι απ' όλα τα στρώματα του λαού. Στο Εθνικό Συμβούλιο ζήτησαν συμμετοχή και 22 βουλευτές της Βουλής του 1936, που ο Μεταξάς είχε διαλύσει. Το μεγάλο αυτό ιστορικό γεγονός κατατάραξε την αντίδραση και τους Άγγλους κηδεμόνες της. Το Εθνικό Συμβούλιο, ή Βουλή του αγωνιζόμενου έθνους, συνήλθε στις Κορυσχάδες της Εδρυτανίας, που οι εργασίες της κράτησαν από τις 14 μέχρι τις 17 Μάη 1944. Το Εθνικό Συμβούλιο επικύρωσε την ιδρυτική πράξη της ΠΕΕΑ και καθιέρωσε πραγματικά δημοκρατικούς θεσμούς. Η ΠΕΕΑ αναγνωρίζεται από την απελευθερωτική κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας, με πρόεδρο τον Τ.το, και δέχεται στην έδρα της τον Έλληνα αντιπρόσωπο.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Η ελληνική κυβέρνηση που μετά την υποχώρηση του 1941 είχε εγκατασταθεί στο Κάιρο και ο βασιλιάς στο Λονδίνο, στην αρχή έμειναν ξένοι προς την πάλη που διεξήγαγε ο λαός μας στην κατεχόμενη Ελλάδα. Όταν δυνάμωσε και φούντωσε ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας, πήραν ανοιχτά έχθρική στάση και προετοίμαζαν ενθάρρυναν και καθοδηγοῦσαν, κάθε ενέργεια που στρεφόταν κατά του απελευθερωτικού κινήματος στην κατεχόμενη Ελλάδα. Οι ένοπλες δυνάμεις που οργάνωσαν στην Μέση Ανατολή έφτασαν στις 30.000 (πεζικό, ναυτικό, αεροπορία). Αυτήν την δύναμη προσ-

πάθησαν να την μετατρέψουν σε πραιτοριανή φρουρά, που μετά την απελευθέρωση θα επανάφερε και θα επέβαλε στην Ελλάδα τον επίορκο βασιλιά και την κυβέρνησή του.

Η εξέλιξη του παγκόσμιου πολέμου σε αντιφασιστικό, οι επιτυχίες των συμμάχων στα πολεμικά μέτωπα και το πλάτος του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος στην κατεχόμενη Ελλάδα, δημιούργησαν βαθειές αλλαγές και στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις της Μέσης Ανατολής που τα 90% έμποτιζοντα: από το αντιφασιστικό πνεύμα του πολέμου. Στις ένοπλες δυνάμεις της Μέσης Ανατολής ακόμη από το 1941 συγκροτήθηκε η Αντιφασιστική Στρατιωτική Οργάνωση που αγκάλιαζε την απόλυτη πλειοψηφία. Χάρη στην δράση αυτής της οργάνωσης οι ένοπλες δυνάμεις αναπτύχθηκαν σε στρατό καλά οργανωμένο και πειθαρχημένο, βαθειά έμποτισμένο από τα ιδανικά του αντιφασιστικού πολέμου και του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος της Ελλάδος. Χάρη σ' αυτό το πνεύμα που επικρατούσε, οι ένοπλες δυνάμεις της Μέσης Ανατολής παρουσίασαν λαμπρή δράση στις μάχες του "Ελ Αλαμείν, το ίδιο το ναυτικό και η αεροπορία. Οι προγραμματικές θέσεις της Αντιφασιστικής Στρατιωτικής Οργάνωσης ήταν: στρατός μαζικός, αντιφασιστικά διαπαιδαγωγημένος, ικανός να πάρει μέρος σ' οποιοδήποτε θέατρο του πολέμου, στο πλευρό των συμμάχων. Ο στρατός αυτός να αποβιαστεί στην κατάλληλη στιγμή στην Ελλάδα και να συμβάλλει στην απελευθέρωσή της από τους κατακτητές και να βοηθήσει τον λαό για να επιβάλλει την θέλησή του. Ο στρατός θα σεβαστεί την θέληση του λαού και θα αποτρέψει κάθε προσπάθεια των φασιστικών στοιχείων για να επιβάλλουν, δια της βίας, καθεστώς αντιθετο με την θέληση του λαού και προς το πραγματικό περιεχόμενο του συμμαχικού αγώνα.

Τον Αύγουστο του 1943, ο Π. Ρούσσος, μέλος του Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ, βρίσκονταν σαν αντιπρόσωπος του ΚΚΕ στην ΕΑΜική αντιπροσωπεία που είχε πάει στο Κάιρο για διαπραγματεύσεις με τα άστικά κόμματα και την εξόριστη κυβέρνηση. Τότε συναντήθηκε με τον επικεφαλής της Α.Σ.Ο. Γιάννη Σαλα. όπου ένημερώθηκε από τον τελευταίο για την κατάσταση που έπ κρατούσε στις Ένοπλες δυνάμεις. Ο Γιάννης Σαλας από το μέλος του ΠΓ της

ΚΕ του ΚΚΕ ζήτησε οδηγίες για την παραπέρα στάση και μορφές πάλης που πρέπει να εκδηλώσουν οι αντιφασιστικές δημοκρατικές δυνάμεις στις ένοπλες δυνάμεις Μέσης Ανατολής. Ο Π. Ρούσσος του έδωσε τις παρακάτω οδηγίες: «Πειστήκαμε απόλυτα για την ορθότητα του αγώνα σας, αναγνωρίζουμε ότι μέσα στις συνθήκες που ζήτε ή οργάνωσή σας είναι πιο πλατιά απ' το δικό μας κίνημα εκεί. Τούτοι δέν έχουν διάθεση για ενότητα κι αν καθυστερήσουνε ακόμα, πιθανόν να έχουμε ΕΑΜική κυβέρνηση στην Ελλάδα. Τότε οι δυνάμεις αυτές είναι καταδικασμένες να διαλυθούν. Μά κι αν διαλυθούν θάναι κέρδος 100ο), γιατί έμεις σ'ας υπολογίζουμε για δύναμη του βασιλιά». Σε συνέχεια ο Π. Ρούσσος υπέδειξε ότι σε περίπτωση σχηματισμού κυβέρνησης στην ελεύθερη Ελλάδα, να εκδηλωθούν υπέρ αυτής της κυβέρνησης. (βλέπε βιβλ. Γ. Αθανασιάδη «Η πρώτη πράξη της ελληνικής τραγωδίας»).

Η ΠΕΕΑ, με βάση τις προγραμματικές διακηρύξεις της, απηύθυνε τηλεγράφημα προς την ελληνική κυβέρνηση του Καίρου, που έφερε σε γνώση της τον σχηματισμό της ΠΕΕΑ και τους σκοπούς της. Ζητούσε με βάση αυτούς τους σκοπούς να προχωρήσει στην δημιουργία κυβέρνησης Γενικής Εθνικής Ενότητας. Στα τέλη του Μάρτη του 1944 έγινε γνωστό στη Μ. Ανατολή ο σχηματισμός της ΠΕΕΑ κι απ' το περιεχόμενο του τηλεγραφήματος που στάλθηκε στην κυβέρνηση του Καίρου. Συγκροτήθηκε συντομιστική επιτροπή από αντιπροσώπους όλων των όπλων των ένοπλων δυνάμεων Μ. Ανατολής. Η επιτροπή συνέταξε ψήφισμα το οποίο υπογράφηκε από τα 95ο) ο των στρατιωτών, ναυτών, σιην:τών και άλλων αξιωματικών. Το ψήφισμα αυτό υποβλήθηκε στις 31 Μάρτη στον πρωθυπουργό Τσουδερό και ζητούσαν όπως παραμερίσει τα εμπόδια και αποδεχτεί τις προτάσεις της ΠΕΕΑ και προχωρήσει άμεσα στην πραγματοποίηση της συμφωνίας. Η πατριωτική αυτή στάση του στρατού χαρακτηρίστηκε από τους Άγγλους σαν «στάση» και χρησιμοποιήθηκε σαν άφορμή για τη διάλυση του ελληνικού στρατού, του τόσο ισχυρού και αξιόμαχου που δέχτηκε επαινούς και τιμητικές διακρίσεις απ' το στρατηγείο Μ. Ανατολής. Η διάλυση και ο αποπλισμός έγινε με τον πιο βίαιο και άμο τρόπο από μέρους των άγγλικών στρατευμάτων. Από τις 2 Απρίλη

μέχρι τις 4 Μάη του 1944, ισχυρές αγγλικές δυνάμεις με εντολή του Τσώρτσιλ, διεξήγαγαν κανονικές επιχειρήσεις με τὰ τμήματα του ελληνικού στρατού Μ. Ἀνατολῆς κι' ἔτσι πέτυχαν τὸν ἀφοπλισμό τους. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη φάση τῆς ἐνοπλης ἐπέμβασης τῶν Ἀγγλων στὶς ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδας. Τὸ τραγικὸ σημεῖο ὅλης αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης εἶναι: ὅτι ἔρχεται σὲ βοήθεια τοῦ Τσώρτσιλ ὁ Π. Ρούσσος, πού εἶχε φτάσει στὸ Κάϊρο μετὰ τὴν ΕΑΜική καὶ τὴν ἀντιπροσωπία τῆς ΠΕΕΑ. Αὐτὸς πού τὸν Αὐγούστο του 1943 ἔδινε ὁδηγίες νὰ ἐκδηλωθοῦν οἱ δημοκρατικὲς καὶ ἀντιφασιστικὲς δυνάμεις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Μ. Ἀνατολῆς ὑπὲρ τῆς ΠΕΕΑ κι' ἄς τις διαλύσουν, στέλνει τηλεγράφημα στὸν Τσώρτσιλ πού καταδικάζει τὴν πατριωτικὴ αὐτὴ στάση τοῦ στρατοῦ, ἀποκαλεῖ πράξη παράφρονων καὶ ἀνεύθυνων προσώπων. Σᾶς παραθέτουμε τὸ αἶσχος αὐτὸ τηλεγράφημα πού ὑπέγραψε ἀπὸ μέρος τοῦ ΚΚΕ ὁ Π. Ρούσσος, παρασέρνοντας καὶ τὴν ἀντιπροσωπία τῆς ΠΕΕΑ καὶ τοῦ ΕΑΜ νὰ τὴν ὑπογράψουν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς καθοδήγησης τοῦ ΚΚΕ, τοῦ ΕΑΜ, τῆς ΠΕΕΑ καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου. Τὸ περιεχόμενον τοῦ τηλεγραφήματος εἶναι τὸ παρακάτω:

«16 Μαΐου 1944. Ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς μαχόμενης Ἑλλάδας παρὰ τῆ συνδιασκέφει διὰ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, ἐπιθυμοῦμε νὰ ἐκφράσουμε τῇ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι εὐσεβάστως τὸν σεβασμὸ μας καὶ Σᾶς εὐχαριστήσωμεν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον Σας ὑπὲρ τῆς χώρας μας καὶ τὸ μέλλον της. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ χρονολογεῖται ἀπὸ περισσότερο τοῦ ἐνὸς αἰῶνος παράδοσιν πολῦτιμον εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν ὁποῖαν, πράξεις ὡς ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος ἐπικαλεῖσθε κατέστησαν ἔτι ἰσχυρότερον. Πιστεύομεν ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ, ὁμοῦ μετὰ λύπης τὴν ὁποῖαν τόσοσιν δικαίως αἰσθάνθητε διὰ τὰ πρόσφατα γεγονότα, τὰ ἐπισυμβάντα μετὰξὺ τῶν δυνάμεων μας Μ. Ἀνατολῆς, προκάλεσε σοβαρὰς κρίσεις σας διὰ τὴν χώραν μας. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ, ἐντούτοις, νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ ἀντίστασις καὶ ἡ αἱματηρὰ πάλη τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ ὄρη εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ὑπερτεροῦν εἰς ἠθικὴν σημασίαν τῶν παραφρόνων πράξεων ἀνευθύνων προ-

σώπων, αἱ ὁποῖαι πράξεις, μολοντί γεννηθεῖσα: ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ τὴν ἐθνικὴν ἔνωσιν, ὁδήγησαν ἐντούτοις εἰς ὀδυνηρὰ καὶ καταστροφικὰ ἀποτελέσματα τὰ ὅποια πρέπει νὰ καταδικαστοῦν ἀπὸ πάντας».

(Βλέπε βιβλ. Γ. Ἀθανασιάδη «Ἡ πρώτη πράξις τῆς ἐλληνικῆς τραγωδίας»).

Ἐχοντας ὁ Τσῶρτσιλ καὶ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Π. Ρούσσου ἐκ προσώπου τοῦ ΚΚΕ γιὰ τὸν βίαιον ἀφοπλισμὸν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του γιὰ «στάση» καὶ «ἔγκλημα κατὰ τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνα» ρίχτηκε πάλιν στοὺς 20.000 ἀφοπλισμένους στρατιῶτες καὶ ἀξιωματικούς γιὰ νὰ τοὺς ἐξοντώσει καὶ φυσικά, στὰ φοβερὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης τῆς Ἀφρικῆς πὺρ τοὺς ἐκλείσει σὺν αἰχμαλώτους. Ἡ ζημιὰ πὺρ προκάλεσε ὁ Π. Ρούσσος στὸ πατριωτικὸν κίνημα τῆς χώρας μας μὲ τὴν προβοκατόρικη ἐντολὴ πὺρ ἔδωσε νὰ ἐκδηλωθοῦν παράκαιρα, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ παραμείνουν ἐφεδρεία τοῦ μαχομένου κινήματος τῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ ἡ ἀνοχτὴ καταδίκη δὲν ἔχει ὄρια.

Ἡ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ ΚΑΙ ΚΑΖΕΡΤΑΣ

Ἡ κυβέρνησις τοῦ Καίρου ἔστειλε ἀπάντησιν εἰς τὴν ΠΕΕΑ ὅτι συμφωνεῖ νὰ ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις γιὰ σχηματισμὸν κυβέρνησις Γενικῆς Ἐθνικῆς Ἐνότητος. Ἐτοιμάστηκε ἀντὶ πείρα ἀποτελούμενη ἐκ μέρους τῆς ΠΕΕΑ ἀπὸ τοὺς Α. Σβῶλο, Α. Ἀγγελόπουλο καὶ Ν. Ἀσκούτση, τοῦ ΕΑΜ τὸν Μιλτιάδη Πορφυρογέννη καὶ τοῦ ΚΚΕ ἀπὸ τὸν Π. Ρούσσο. Στὴν ἀντιπροσωπεῖα δόθηκαν συγκεκριμέναι ὁδηγίαι ἐγκριμέναι ἀπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ΚΚΕ, τοῦ ΕΑΜ καὶ τῆς ΠΕΕΑ. Οἱ ὁδηγίαι ἦσαν οἱ παρακάτω: Σχηματισμὸς κυβέρνησις ἐθνικῆς ἐνότητος μὲ ἰσοψηφία θέσεων μεταξὺ ΠΕΕΑ, ΕΑΜ ΚΚΕ ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀπὸ τὴν ἄλλη. Δημιουργία ἐνιαίου στρατοῦ μὲ ἀρχιστράτηγον κοινῆς ἐμπιστοσύνης. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νὰ διεξαχθοῦν ἐκλογαί γιὰ τὴν λύσιν τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ προβλήματος. Ἀμεση μετάδοσις

κλιμακίου της κυβέρνησης στην ελεύθερη Ελλάδα για να αναλάβει επί τόπου την καθοδήγηση του αγώνα. Βασική προσωπικότητα απ' την άλλη μεριά ήταν ο Γ. Παπανδρέου, που μόλις στις 24 Ἀπρίλη είχε αναλάβει την προεδρία της κυβέρνησης Καΐρου. Ἀπ' τις 17 ως τις 20 Μάη 1944 κράτησαν οι διαπραγματεύσεις στον Λίβανο και υπόγραψαν τὸ «ἐθνικὸ συμβόλαιον» τοῦ Λιβάνου πὸ χωρίζονταν σὲ ὀκτὼ κεφάλαια μὲ τὰ παρακάτω σημεῖα: 1) καταδικάζεται ὡς «ἔγκλημα κατὰ τῆς πατρίδος» ἡ πατριωτικὴ ἐκδήλωση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ προβλέπεται νὰ τιμωρηθοῦν οἱ ὑπεύθυνοι. 2) γιὰ τὴν ἐνοποίηση ὅλων τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας προβλέπονταν ὅτι «πρέπει νὰ θαδίσωμεν τὸ ταχύτερον πρὸς τὴν δημιουργία τοῦ ἐθνικοῦ μας στρατοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἀπαλλαγμένος πάσης ἐπιρροῆς κομμμάτων καὶ ὀργανώσεων», τῆ δὲ ρύθμιση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος τὸ ἀφήναν στὴν πλήρη πρωτοβουλία τῆς κυβέρνησης καὶ τοῦ στρατηγείου Μ. Ἀνατολῆς. 3) Προβλέπονταν ὅτι ὑπουργοὶ τῆς ἐνιαίας κυβερνήσεως θὰ εὑρίσκονταν στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καὶ θὰ ἀσχοῦσαν τὴν διοίκησιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἀπελευθερωμένων ἐλληνικῶν πληθυσμῶν. 4) θὰ ἀποστέλλονταν τρόφιμα καὶ φάρμακα στὴν ὑπόλοιπο Ἑλλάδα καθὼς καὶ στὴν ὀρεινὴ. 5) προβλέπονταν ὅτι ἡ τάξις καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ λαοῦ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν θὰ ἦταν ἔργο τῆς κυβερνήσεως καὶ ὅτι ὁ λαὸς θὰ ἀποφασίξει γιὰ τὸ πολίτευμα καὶ τὴν κυβέρνησιν ἐξασφαλίζοντάς του γνήσιες καὶ ἐλεύθερες ἐκλογές. 6) προβλέπονταν ἡ ἐπιβολὴ σκληρῶν κυρώσεων κατὰ τῶν προδοτῶν τῆς πατρίδας καὶ τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς δυστυχίας τοῦ λαοῦ. 7) θὰ λαμβάνονταν μέτρα γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀμεσῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ καὶ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνόρθωσιν τῆς χώρας μὲ τὴν βοήθεια τῶν συμμάχων. 8) πανελλήνιο αἶτημα θὰ ἀποτελοῦσε ἡ πλήρης ἐθνικὴ μας ἀποκατάστασις καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν συνόρων μας. Γιὰ τὴν σύνθεσιν τῆς νέας κυβερνήσεως ἀποφασίστηκε νὰ ἀποτελεσθεῖ ἀπὸ 25 πρόσωπα καὶ στὴν ΠΕΕΑ - ΕΑΜ - ΚΚΕ θὰ παραχωροῦσαν 5 ὑπουργεῖα, δηλαδὴ τὰ 20ο) ο.

Ὅπως βλέπουμε ἡ ἀντιπροσωπεῖα πὸ στάλθηκε ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα γιὰ διαπραγματεύσεις στὸν Λίβανο, παραβίασε

τις οδηγίες που πήρε, πρόδωσε τον αγωνιζόμενο λαό της κατεχόμενης Ελλάδας και έφερε σε πολύ δύσκολη θέση την ηγεσία της εθνικής αντίστασης. Το κύριο πρόσωπο αυτών των πράξεων είναι ο Π. Ρούσσος. Είναι ο ίδιος που προκάλεσε την καταστροφή στις δημοκρατικές και αντιφασιστικές δυνάμεις των ενόπλιων ελληνικών δυνάμεων της Μ. Ανατολής. Ο Π. Ρούσσος που είναι γνωστός για την ατομία του, θα δούμε σε άλλο κεφάλαιο από που άντλησε την δύναμη να προχωρήσει σ' αυτές τις καταστροφικές πράξεις για τον λαό μας, αδιαφορώντας για τις εντολές που πήρε από την ηγεσία του ΚΚΕ και των απελευθερωτικών οργανώσεων.

* * *

Η αναγγελία από τα ραδιόφωνα του περιεχομένου της συμφωνίας του Λιβάνου προκάλεσε μεγάλη αγανάκτηση στον αγωνιζόμενο λαό της Ελλάδας, τόσο στην κατεχόμενη όσο και στην ελεύθερη Ελλάδα. Στην Αθήνα, στο άχτιφ στελεχών, ήμουν ο μόνος που ζήτησα να δοθούν στον αγανακτισμένο λαό εξηγήσεις για την τέτοια συμφωνία που πραγματοποίησαν οι αντιπρόσωποί μας. Ο τότε γραμματέας της ΚΟΑ Β. Μπαρτζώτας απάντησε ότι: «όπου το κόμμα βάζει την υπογραφή του δεν την ανακαλεί κι αν θα διατηρείς τέτοιες απόψεις θα σε τσακίσουμε». Η Καίτη Ζέβγου, που καθόταν δίπλα μου, μ' έσπρωχνε να σταματήσω να μιλώ. Ύστερα απ' αυτήν την θρασύτατη και απειλητική απάντηση του μέλους του Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ και γραμματέα της ΚΟΑ κανείς δεν τόλμησε να μιλήσει. Στην ελεύθερη Ελλάδα η αναταραχή πήρε έκταση ενάντια στη συμφωνία, πράγμα που ανάγκασε το Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ σε ειδική συνεδρίαση να ασχοληθεί μ' αυτό το ειδικό ζήτημα. Το Π.Γ. αποφάσισε να μην αποδεχθεί την συμφωνία του Λιβάνου. Να ανακληθεί ή αντιπροσωπεία του ΚΚΕ, του ΕΑΜ και της ΠΕΕΑ απ' το Κάιρο. Να διακηρυχθούν άλλη μιá φορά οι αρχές πάνω στις οποίες θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ή ενότητα.

Το Εθνικό Συμβούλιο στη συνεδρίασή του στις 27 Μάη 1944 ασχολήθηκε με το ζήτημα της συμφωνίας του Λιβάνου. Τάχτηκε με το μέρος των αγωνιζομένων πατριωτικών δυνάμεων στις ένο-

πλες δυνάμεις τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ καταδίκασε τὶς διώξεις ἐναντία στοὺς ἥρωες τοῦ Ἐλ Ἀλαμείν. Διακηρύσσει ὅτι ἐνότητα δουλείας δὲν θὰ δεχθεῖ καὶ ἀπορρίπτει τὴ συμφωνία τοῦ Λιβάνου. Ἀποφασίζει τὴν ἀνάκληση τῆς ἀντιπροσωπείας καὶ τὴ διαχείριση τοῦ προβλήματος τῆς ἐνότητας μὲ τὴν κυβέρνησις Παπανδρέου νὰ τὴν πραγματοποιεῖ τὸ ἴδιο. Διακήρυξε τοὺς ὅρους πού μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ συμφωνία. Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἀποφάσισε τὴν τιμωρία τῆς ἀντιπροσωπείας καὶ εἰδικὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς, πού παραβίασε τὶς ὁδηγίες του. Στὴ διάρκεια πού ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ καὶ τῆς ΠΕΕΑ ἐξακολούθησε τὴν ἀνταλλαγή τηλεγραφημάτων μὲ τὴν ἀντιπροσωπεία τῆς στὸ Κάιρο, συηλθε ἡ διάσκεψη στὰ Κούτσενα ὅπου καὶ ἀπέτυχε γιατί οἱ Ἄγγλοι ἐπίμονα ζητοῦσαν νὰ ἀποσυρθεῖ τὸ 24 σύνταγμα τοῦ ΕΛΑΣ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Πρέβεζας καὶ νὰ παραχωρηθεῖ στὸν Ζέρβα. Ὁ ΕΔΕΣ στὶς 19 Ἰούνη ἐκδηλώνει σοβαρὴ ἐπίθεση μὲ ἰσχυρὲς δυνάμεις κατὰ τοῦ 24 συντάγματος τοῦ ΕΛΑΣ. Ὑστερα ἀπὸ σκληρὲς μάχες τὸ 24 σύνταγμα ἐγκατέλειψε τὴν περιοχὴ καὶ πέρασε στὸ Ξηρόμερο. Ὁ ΕΔΕΣ ἔκανε μεγάλες λεηλασίες, κακοποίησε καὶ σκότωσε ΕΑΜίτες, ἔκαψε ἑκατοντάδες σπίτια. Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ γεγονότα ἡ ΠΕΕΑ ἀποφάσισε νὰ γίνῃ ἐπίθεση κατὰ τοῦ Ζέρβα, μὲ πρῶτο ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ πέταγμα του δυτικὰ τοῦ Ἀράχθου καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν γερμανικῶν δυνάμεων, νὰ γίνῃ καὶ τὸ ξεκαθάριμά του ἀπ' τὸ τελευταῖο στήριγμα τοῦ ΕΔΕΣ στὴ Λάλα - Σούλι. Γιά τὴν πραγματοποίησιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ διατάχθηκαν νὰ προετοιμαστοῦν ἡ I, VIII καὶ XIII μεραρχίες τοῦ ΕΛΑΣ, τὴ δὲ ἐπιχείρησις, θὰ διηύθυνε προσωπικὰ ὁ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ΕΛΑΣ στρατηγὸς Σαράφης.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἐπίθεση Ζέρβα κατὰ τοῦ 24 συντάγματος, πού ἔγινε μὲ ὑπόδειξιν τῶν Ἄγγλων καὶ ἡ ἐπέμβασις τῶν Ἄγγλων νὰ μὴν γίνῃ δεκτὴ ἡ πρότασις τῆς ΠΕΕΑ γιὰ ἀντικατάστασις τοῦ Παπανδρέου ἀπὸ τὴ θέσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ—πού ὁ ἴδιος τὸ δέχτηκε—τῆς ἔδινε τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαγγι-στρωθεῖ ἀπὸ τὴ συμφωνία τοῦ Λιβάνου, ἀντ' αὐτοῦ ἀποδέχεται τελικὰ τὴ συμφωνία τοῦ Λιβάνου καὶ ἐτοιμάζει τοὺς ὑπουργοὺς πού θὰ στείλει στὸ Κάιρο. Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ δικαιολογοῦσε αὐτὴ τὴν πρά-

ξη της σαν αναγκαία μπροστά στον κίνδυνο απόβασης αγγλικών στρατευμάτων και επιβολής αγγλικής κατοχής. Στο δε γενικό στρατηγείο του ΕΛΑΣ δόθηκε διαταγή να σταματήσει την έτοιμαζόμενη επίθεση κατά του Ζέρβα για «χάρη της ενότητας». Στις 2 Σεπτέμβρη σχηματίστηκε κυβέρνηση εθνικής ενότητας με τη συμμετοχή 5 υπουργών του ΚΚΕ - ΕΑΜ - ΠΕΕΑ. Τον Αύγουστο 1944 συνήλθε η ΚΕ του ΚΚΕ που πήρε την απόφαση με τον τίτλο: ΟΛΟΙ ΕΠΙ ΠΟΔΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ. Η ΚΕ αφού επικύρωσε την απόφαση του ΠΓ για την αποδοχή της συμφωνίας του Λιβάνου, βάσει σαν καθήκον, ότι οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ εκπληρώνοντας το εθνικό τους χρέος για την καταδίωξη των χιτλερικών μέχρι την πλήρη εκδίωξή τους από τα ελληνικά εδάφη, θα προωθούνται στην Αθήνα - Πειραιά καθώς και στις πόλεις της Μακεδονίας και λοιπής Ελλάδας. Αποφασίστηκε να βοηθήσει τον ΕΛΑΣ Αθήνας - Πειραιά με στελέχη και όπλισμό. Ενώ εκδίωξαν τους Γερμανούς από τα ελληνικά εδάφη, τα τμήματα τα τακτικά του ΕΛΑΣ κρατήθηκαν μακριά από την Αθήνα και Πειραιά.

Ο Παπανδρέου, μαζί με τους Άγγλους, ύστερα απ' την επιτυχία τους να χώσουν στο μαντρί τους το κίνημα της εθνικής αντίστασης μέσω της συμφωνίας του Λιβάνου, προχωρούν πιο πέρα και πέτυχαν από τους υπουργούς εθνικής αντίστασης να αναλάβει την αρχιστρατηγεία των ενόπλων ελληνικών δυνάμεων ο Άγγλος στρατηγός Σκόμπυ και κάτω απ' τις διαταγές του ξμπαϊνε ο ΕΛΑΣ. Αυτό επιτεύχθηκε με την περίφημη συμφωνία της Γκαζέρτας στην Ιταλία, στις 26 Σεπτέμβρη 1944. Έτσι χειροπόδαρα παραδίνονταν στους Άγγλους ο απελευθερωτικός στρατός που αποτελούσε τον έγγυητή των δημοκρατικών ελευθεριών του λαού και θα κατοχύρωνε την ανεξαρτησία και ακεραιότητα της χώρας.

Ο ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1944 ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Η Ελλάδα ολόκληρη είχε απελευθερωθεί από τους χιτλεροφασίστες στις 4 Νοέμβρη του 1944, η Αθήνα ελευθερώθηκε στις

12 Οκτώβρη τοῦ 1944. Ἀκριβῶς τίς μέρες πού εἶχε ἀπελευθερωθεῖ ἡ Ἑλλάδα καί οἱ καθοδηγήσεις τῶν ὀργανώσεων καί τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ στρατοῦ κατέβαιναν στίς πόλεις καί κέντρα ἐγώ καί ὁ Μ. Τσάντης ἐγκαταλείπαμε τήν Ἀθήνα καί τραβούσαμε γιά τά βουνά τῆς Ἠπείρου, γιὰτί οἱ Ἠπειρωτικές πόλεις κατέχονταν ἀπ' τόν ΕΔΕΣ. Στριμωγμένοι σάν σαρδέλες σέ ἓνα φορτηγὸ αὐτοκίνητο, μέ ἄλλα στελέχη πού πήγαιναν στήν Μακεδονία, φτάσαμε στή Λάρισα ὅπου διανυκτερεύσαμε. Τήν ἄλλη μέρα μᾶς προώθησαν στά Τρίκαλα. Σέ συνέχεια μέ αὐτοκίνητο φτάσαμε στή Κοτσούφλιανη. Ἀπὸ ἐκεῖ μέ ζῶα χρειάστηκαν 4 μέρες νά φτάσουμε στά Δολιανὰ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων ὅπου ἦταν ἡ ἔδρα τοῦ Γραφείου Περιοχῆς Ἠπείρου τοῦ ΚΚΕ καί οἱ καθοδηγήσεις τῶν ἀπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων Ἠπείρου.

Ἐκεῖ στάθμευσε καί ἡ διοίκηση τῆς VI ταξιαρχίας τοῦ ΕΛΑΣ. Ἀμέσως κάναμε συνεδρίαση τοῦ ΠΓ Ἠπείρου καί ἀρχίσαμε συνεργασίες καί μέ τίς καθοδηγήσεις τῶν ἀπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων. Παράλληλα ἐτοιμάσαμε καί πραγματοποιήσαμε ἀκτίφ τῶν στελεχῶν τῆς περιοχῆς Ἠπείρου, πού πῆραν μέρος καθοδηγητές ὅλων τῶν περιφερειακῶν ὀργανώσεων. Ἀναλύοντας τήν πολιτική κατάσταση βάζαμε βασικὸ καθήκον νά ἀναπτυχθῇ ἡ μαζικὴ πάλη τοῦ λαοῦ στίς περιοχές πού κατέχονταν ἀπὸ τόν ΕΔΕΣ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν πολιτικῶν καί συνδικαλιστικῶν ἐλευθεριῶν, γιὰ τιμωρία τῶν συνεργατῶν μέ τοὺς καταχτητές, γιὰ δημιουργία ἐθνικοῦ στρατοῦ, πού βασικὸς πυρήνας του θὰ εἶναι τὰ στελέχη τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ στρατοῦ καί τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης, γιὰ ἐξασφάλιση τῶν ὄρων γιὰ ἐλεύθερες ἐκλογές, γιὰ τὴν λύση τοῦ πολιτικοῦ καί πολιτικοῦ ζητήματος. Ταυτόχρονα βάλουμε καθήκοντα γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς ἰδεολογικῆς καί στρατικῆς ἐκπαίδευσης τῶν τμημάτων τῆς VIII μεραρχίας, πού κομματικὰ ἀνῆκε στή δικαιοδοσία τοῦ Γ.Π. Ἠπείρου. Ἐπίσης φροντίδα γιὰ τὴν λύση τῶν προβλημάτων ζωῆς καί τὸ δυνάμωμα τῆς ἰδεολογικῆς δουλειᾶς στίς ἐλεύθερες περιοχές πού βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ ΕΑΜ.

Μόλις τελειώσαμε τὸ ἀκτίφ καί τὰ στελέχη φεύγουν μαθαίνουμε ὅτι παραιτοῦνται οἱ Ὑπουργοὶ τοῦ ΕΑΜ - ΚΚΕ καί ΠΕΕΑ καί ὅτι ἡ κατάσταση δξύνεται. Παίρουμε τηλεγράφημα νά εἴμα-

στε έτοιμοι για αντιμετώπιση επίθεσης από τον ΕΔΕΣ και πέρασμα σε άντεπίθεση.

* * *

Στό διάστημα που έμεις στην Ήπειρο δουλεύαμε πάνω στη γραμμή που μάς έδωσε το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ συνέβησαν τὰ παρακάτω γεγονότα στην Αθήνα. Στό πρώτο δεκαήμερο του Νοέμβρη 1944 μ' απόφαση της Κυβέρνησης Έθνικης Ένότητας διορίστηκε σαν αρχιστρατήγος του Έλληνικού τακτικού στρατού ο στρατηγός Όθωναϊός. Η δημιουργία του Έλληνικού τακτικού στρατού θα πραγματοποιούνταν πάνω στη βάση της μετονομασίας και συγχώνευσης όλων των έθελοντικών σωμάτων και άλλων σε μονάδες Έλληνικού τακτικού στρατού, ενίσχυση των άνταρτικών μονάδων με πολλούς μόνιμους αξιωματικούς και ύπαγωγή τους στους νόμους και στρατιωτικούς κανονισμούς και μετά απ' αυτό, ή πρόσκληση υπό τὰ όπλα μιας ηλικίας και ή ένταξη της στον ύπάρχοντα στρατό. Ταυτόχρονα θα γινόταν ή απόλυση ισάριθμων, αρχίζοντας από τους καπεταναίους και όσους δέν άνήκαν σε κλάσεις που θα καλούνταν για την συγκρότηση του τακτικού στρατού. Θα ακολουθούσε ή πρόσκληση άλλης μιας ηλικίας με απόλυση των υπόλοιπων έθελοντών και έτσι θα δημιουργούνταν ο τακτικός στρατός, διάφορος από τις άντάρτικες και έθελοντικές μονάδες. Ένώ αυτή ήταν ή έντολή για τὸ σχηματισμό του τακτικού στρατού, που έδωσε ή κυβέρνηση Παπανδρέου και που σ' αυτό ήταν σύμφωνοι και οι ύπουργοί του ΚΚΕ - ΕΑΜ - ΠΕΕΑ, οι Άγγλοι τορπίλισαν με τις αναμίξεις τους αυτή την προσπάθεια και δέν καθόριζαν την δικαιοδοσία του αρχιστρατήγου. Αυτό τὸ γεγονός οδήγησε τὸν στρατηγὸ Όθωναϊο να στείλει σημείωμα στον Παπανδρέου όπου έθετε τους παρακάτω όρους υπό τους όποιους θα μπορούσε να μείνει στη θέση του αρχιστρατήγου: 1) Απόλυτη δικαιοδοσία του αρχιστρατήγου επί των Έλληνικών μονάδων του εμπόλεμου στρατού. Ο Άγγλος στρατηγός να διοικεί τὰ βρετανικά στρατεύματα και ο Έλληνα τὰ Έλληνικά. 2) Νόμοι, διατάγματα, κανονισμοί που αφορούν τὸν εμπόλεμο στρατό θα γίνονται από τὸ γενικό στρατηγείο ως δρ-

γανο του αρχιστρατήγου. 3) Συγκρότηση γενικού στρατηγείου, συγκρότηση μονάδων και σχηματισμών, ή διάλυση αυτών, θα ανήκει στην δικαιοδοσία του αρχιστρατήγου. 4) Διάθεση παντός πολεμικού υλικού επίσης δικαίωμα αρχιστρατήγου.

Ἐνώ ὁ Παπανδρέου δὲν ἔφερε ἀντιρρήσεις πάνω στους ὅρους τοῦ στρατηγοῦ Ὁθωναίου, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Σκόμπυ ὁ Παπανδρέου παρακαλεῖ τὸν Ὁθωναῖο νὰ περιμένει μέχρι τὶς 10 Δεκέμβρη τοῦ 1944, πού θὰ λύνονταν μιὰ σειρά πολιτικά ζητήματα καὶ μετὰ νὰ ἀναλάβει. Αὐτὸ προκάλεσε οὐσιαστικὰ τὴν παραίτηση τοῦ στρατηγοῦ Ὁθωναίου ἀπ' τὴν ἀρχιστρατηγεῖα, πού μὲ κανένα τρόπο δὲν δέχτηκε συμβιβασμούς. Ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς Σκόμπυ φέρνονταν σὰν ἀρχιστράτηγος καὶ ἀναμιγνύονταν σ' ὅλα τὰ πολιτικά καὶ στρατιωτικά ζητήματα σὰν ἡ Ἑλλάδα νὰ ἦταν ἀποικία του. Συγκέντρωσε τὰ τάγματα ἀσφαλείας στους στρατώνες τοῦ Γουδι καὶ τὰ γύμναζε, ἐνίσχυε μὲ ὄπλα παρακρατικές ὁργανώσεις καὶ συνεχῶς προκαλοῦσαν ἐπεισόδια τὴ στιγμὴ πού σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα πού θρῖσκονταν ὁ ΕΛΑΣ, ἐπικρατοῦσε ἡσυχία καὶ ἀπόλυτη ἐλευθερία. Στέλνει διαταγές πού ἀπαγορεύει τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ νὰ θρῖσκονται: στὴν περιοχὴ Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καὶ Ἀττικῆς καὶ ὅτι μετὰ ἀπὸ τὴ νύχτα, στὶς 6 πρὸς 7 Δεκέμβρη, τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ πού θρῖσκονται: σ' αὐτὲς τὶς περιοχὲς θὰ ἀφοπλίζονται.

Πραγματοποιήθηκε συμφωνία μεταξὺ ὑπουργῶν τοῦ ΚΚΕ - ΕΑΜ - ΠΕΕΑ καὶ Παπανδρέου στὶς 22 Νοέμβρη, ὅτι: μαζί μὲ τὰ ἀντάρτικα τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ θὰ διαλύονταν ἡ ὀρεινὴ ταξίαρχία καὶ ὁ Ἴερὸς Λόχος. Συμφωνήθηκε νὰ διορισθοῦν 14 ἀνώτεροι: ἀξιωματικοὶ σὰν διοικητὲς τῶν ἀνώτερων μονάδων τῆς Ἐθνοφυλακῆς πού θὰ ἀρχίζε συγκρότηση ἀπὸ τὴν 1 Δεκεμβρίου. Οἱ ἀνώτεροι: αὐτοὶ ἀξιωματικοὶ θὰ θρῖζονταν ὕστερα ἀπὸ κοινὴ ἐκλογή τοῦ Ὑπουργείου στρατιωτικῶν καὶ τῆς Ἀριστερῆς παράταξης. Οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τῆς Ἐθνοφυλακῆς θὰ ἐγκρίνονταν ἀπὸ τοὺς ἀνώτερους διοικητὲς καὶ θὰ ἦσαν τῆς κοινῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ δημοκρατικοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀριστερᾶς. Ὁ Παπανδρέου καὶ Σκόμπυ παραδιάζουν αὐτὴ τὴ συμφωνία καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν διορισθεῖ οἱ 14 ἀνώτεροι: διοικητὲς, ὁ ὑπουργὸς στρατιωτικῶν αὐθαίρετα διορί-

ζει: 250 αξιωματικούς στην απόλυτη πλειοψηφία τους βασιλόφρονες και αξιωματικούς που είχαν υπηρετήσει στα τάγματα ασφαλείας. Αρχίζουν να συγκροτούν την έθνοφυλακή όχι με πρόσκληση κλάσης, αλλά από αντιδραστικά και βασιλόφρονα στοιχεία. Στέλναν ταγματασφαλίτες στην Αίγυπτο και τους γύριζαν ντυμένους και τους κατέτασσαν στην έθνοφυλακή. Έτσι δέν προχωρούσαν στη δημιουργία έθνικού στρατού, αλλά πραιτοριανών που θα επέβαλαν τη θέληση των Άγγλων και της αντίδρασης. Αρνούνται να διαλυθεί ή όρεινή ταξιαρχία και ο Ίερός λόχος. Μ' αυτές τις δυνάμεις ο Σκόμπυ και Παπανδρέου ήθελαν να επιβληθούν και βίαια να διαλύσουν τον ΕΛΑΣ, αν δέν υποτάσσονταν στην διαταγή του Σκόμπυ, που καθόριζε ότι από τις 10 - 20 Δεκέμβρη να διαλυθεί ο ΕΛΑΣ παραδίνοντας τον όπλισμό του. Ύστερα από την παραβίαση της συμφωνίας από μέρους του Σκόμπυ - Παπανδρέου και την τηλεγραφική διαταγή για διάλυση του ΕΛΑΣ, οι 5 Ύπουργοί του ΚΚΕ - ΕΑΜ - ΠΕΕΑ παραιτούνται και ή κατάσταση όξύνεται.

Στις 3 Δεκέμβρη του 1944 έγινε όγκοδέστατο λαϊκό συλλαλητήριο στην Άθήνα, που ο λαός ζητούσε τη δημιουργία πραγματικού έθνικού στρατού, τιμωρία των δοσίλογων, ανεξαρτησία και εξασφάλιση όμαλης δημοκρατικής ζωής. Η αστυνομία χτύπησε απρόκλητα το ειρηνικό αυτό συλλαλητήριο με τα όπλα, προκαλώντας σοβαρές απώλειες που ανέρχονταν σε 28 νεκρούς και 100 τραυματίες. Αυτή ή ενέργεια Άγγλων και Παπανδρέου όδήγησε το λαό της Άθήνας να άμυνθεί ένοπλα, παραβιάζοντας και τη διαταγή τους ότι ο άφοπλισμός θα γινόταν μετά τη νύχτα της 6 προς 7 Δεκέμβρη.

Με απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ άνασυστήθηκε ή ΚΕ του ΕΛΑΣ από τους Σιάντο και στρατηγούς Μάντακα και Χατζημιχάλη. Η ΚΕ του ΕΛΑΣ καθορίζει ότι το Α' Σώμα στρατού Άθήνας, ή ΙΙΙ μεραρχία, οι δύο μεραρχίες και ταξιαρχία ίππικού της ομάδας μεραρχιών Στερεάς τίθενται στη διάθεσή της. Στο Γενικό Στρατηγείο του ΕΛΑΣ αφήνονταν ή Ι, VIII μεραρχίες και ομάδα μεραρχιών Μακεδονίας, με άποστολή ή Ι.VIII και ΙΧ μεραρχίες να έτοιμαστούν για χτύπημα του Ζέρβα. Οι δέ υπόλοιπες δυνάμεις θα διέλυαν τον Τσαούς Άντων... Η διάσπαση της καθοδή-

γησης του ΕΛΑΣ και το σκόρπισμα των δυνάμεών του ήταν το πιο σοβαρό λάθος που όδηγοῦσε στην άποτυχία του ένοπλου αγώνα του λαού της Ἀθήνας.

ΤΟ ΕΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΔΕΣ

Το γραφείο της περιοχής Ἡπείρου του ΚΚΕ πήρε ειδοποίηση να προετοιμάσει το λαό και τμήματα του ΕΛΑΣ για το χτύπημα και τή διάλυση του Ζέρβα. Στα μέσα του Δεκέμβρη φτάσανε οι διαταγές του Γενικού Στρατηγείου που καθόρισαν τις αποστολές των τμημάτων και την ήμερομηνία επίθεσης κατά του Ζέρβα, για το πρωί της 21 Δεκέμβρη. Δίνονταν η κύρια αποστολή στην Ι Μεραρχία με δύναμη 3 συνταγμάτων να ενεργήσει από Δρίσκο - Γιάννενα - Λάκκα - Σούλι. Στην ΙΧ μεραρχία με δύο συντάγματα και την Ἡπειρωτική VI ταξιαρχία που θα χτυπούσε από Καλπάκι, Γιάννενα, Λάκκα, Σούλι και η VIII μεραρχία με τρία συντάγματα προς κατεύθυνση Ἄρτα, Φιλιππιάδα, Λάκκα, Σούλι.

Ἐγώ και ο Μ. Τσάντης, σαν καθοδήγηση του Γραφείου Περιοχής, κάναμε γνωστές τις απόψεις μας στο ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ πάνω στο σχέδιο ἐπιχειρήσεων. Θεωρούσαμε λαθεμένο το σχέδιο να δίνεται η κύρια αποστολή στην Ι μεραρχία από Δρίσκο - Γιάννενα, γιατί ἀπ' αὐτήν τήν κατεύθυνση βρισκόνταν μπροστά της η λίμνη των Γιαννίνων μάκρος 15 χιλιομέτρων. με συνέπεια οι δυνάμεις να καθηλωθούν και να μὴν κάνουν ἀπολύτως τίποτα. Προτείναμε κύρια ἐνέργεια με κατεύθυνση Ἄρτα - Φιλιππιάδα, Λάκκα, Σούλι, με σκοπό να ἀποκλείσουμε το Ζέρβα ἀπὸ θάλασσα και να καταλάβουμε το ὄρεινὸ συγκρότημα Λάκκα - Σούλι, η δεύτερη κατεύθυνση χτύπημα βορειοδυτικὰ Γιαννίνων, ἀποκλεισμοῦ τοῦ Ζέρβα να διαφύγει πρὸς Ἡγουμενίτσα, παράκαμψη τῆς πόλης Γιαννίνων ἀπὸ δυτικὴ κατεύθυνση και κατάληψη τοῦ δρόμου Γιάννενα - Φιλιππιάδα με σκοπό τὸν ἐγκλωβισμό τοῦ Ζέρβα στὰ Γιάννενα και τέλος κατάληψη τῶν Γιαννίνων. Ἄν πραγματοποιούνταν αὐτὸ τὸ σχέδιο πετυχαίναμε ὄχι ἀπλῶς τὴ διάλυση τοῦ Ζέρβα ἀλλὰ και τὴν αἰχμαλωσὴ όλων τῶν δυνάμεών του. Ἐνῶ ὁ τρόπος που ὑπόδειχνε

τὸ Γενικὸ στρατηγεῖο, οὐσιαστικὰ ἢ I μεραρχία δὲν ἔπαυσε κανένα ρόλο καὶ στὰ Γιάννενα μπήκε κατόπιν ἐορτῆς, ἀφοῦ τὴν εἶχαν ἀπελευθερώσει οἱ δυνάμεις τῆς IX μεραρχίας καὶ VI ταξιαρχίας τοῦ ΕΛΑΣ, τὴν Ἄρτα - Πρέβεζα οἱ δυνάμεις τῆς VIII Μεραρχίας. Ἀπ' τὴν ἄλλη ἔδωσε τὸ χρόνο στὸ Ζέρβα νὰ ἀποσύρει τις δυνάμεις τοῦ στὴν Κέρκυρα. Στις σωστὲς καὶ λογικὲς μας προτάσεις παίρνομε τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ μὲ ὑπογραφή τοῦ μέλους τοῦ ΠΓ Β. Μπαρτζώτα (Φάνη), πού μᾶς ἔλεγε δι: «Ἔσεῖς σὰν καθοδήγησι τοῦ Γραφείου Περιοχῆς δὲν ἔχετε δικαίωμα νὰ ἐκφέρετε γνώμη πάνω σὲ στρατιωτικὲς διαταγές». Αὐτὸ εἶναι καὶ ἓνα ἄλλο σημεῖο τῆς κομματικῆς κατάστασης πού ἐπικρατοῦσε, πού δὲν ἐπιτρέπονταν οὔτε στίς καθοδηγήσεις περιοχῶν νὰ ποῦν τὴ γνώμη τους πάνω σὲ ἐνέργειες πού γίνονταν στὸ χῶρο τους. Ὅταν ἀπέκλειαν νὰ πείς τὴ γνώμη σου γιὰ ζητήματα καὶ καθήκοντα πού σοῦ ἀνέθεταν στὴν περιοχὴ σου, πόσο μᾶλλον θὰ μπορούσες νὰ ἐκφράσεις τὴ γνώμη σου γιὰ γενικότερα ζητήματα. Πάρὰ τὸ ὅτι δὲν εἶχαμε ὑπ' ὄψη μας τὴ γενικὴ κατάσταση, ὅμως εἶδαμε ὅτι εἶναι λάθος νὰ συγκεντρώνονται τόσες δυνάμεις κατὰ τοῦ Ζέρβα, πού μπορούσαμε μὲ τις δικές μας δυνάμεις νὰ τὸν κρατήσουμε καθηλωμένο καὶ μὲ ὅλες τις δυνάμεις τὸ Γενικὸ στρατηγεῖο νὰ πέσει στὴν Ἀθήνα, στὸ κύριο μέτωπο πού μπορούσε νὰ δώσει ἀποφαστικὴ λύση πρὸς ὄφελος τοῦ Ἐσθιακοῦ κινήματος, ἀν ἐνεργοῦσαν γρήγορα καὶ ἀποφασιστικά.

Τὸ Γραφεῖο Περιοχῆς Ἠπείρου δούλεψε ἐντατικὰ κινητοποιώντας τὰ μέλη τοῦ ΚΚΕ, τῶν ἀπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων καὶ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἐπιτυχή ἐκβαση τῆς μάχης. Στις 21 Δεκεμβρὴ τὸ πρωτὶ, ἄρχισε ἡ ἐπίθεσι τοῦ ΕΛΑΣ μὲ βάση τὸ σχέδιο τοῦ Γενικοῦ Στρατηγεῖου. Οἱ δυνάμεις τῆς IX Μεραρχίας τοῦ ΕΛΑΣ πού ἐνήργησαν ἀπὸ βορραιο - δυτικὴ κατεύθυνση κατόρθωσαν νὰ καταλάβουν στίς 23 Δεκεμβρὴ τὰ Γιάννενα. Τὰ τμήματα τῆς VIII Μεραρχίας τὴν ἴδια μέρα κατέλαβαν τὴν Ἄρτα καὶ μπορούσαν νὰ εἶχαν καταλάβει καὶ τὸ δρόμο Φιλιππιάδα - Πρέβεζα, ἀν εἶχε προετοιμάσει πρόχειρα μέσα γιὰ τὸ πέρασμα τοῦ ποταμοῦ Λούρου. Ἡ καθυστέρηση στὸ πέρασμα τοῦ Λούρου βοήθησε τὴ διαφυγὴ τῶν δυνάμεων τοῦ Ζέρβα πρὸς Πρέβεζα - Κέρκυρα. Οἱ δυ-

νάμεις τῆς I Μεραρχίας, ὅπως προβλέψαμε δὲν παῖξαν ἀπολύτως κανένα ρόλο, μπῆκαν στὰ Γιάννενα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους. Γιὰ τὴν ταχεία διάλυση τοῦ Ζέρβα καὶ τὴν φυγὴ του πρὸς Πρέβεζα μᾶς βοήθησε ἓνας σύμμαχος ποὺ οὔτε κἂν τὸν ὑπολογίζαμε, ἦταν τὰ τμήματα τοῦ ΕΔΕΣ ποὺ βρίσκονταν στὴν Λάκκα - Σούλι με ἐπικεφαλεῖς τοὺς Κολιοδημητραίους. Τὴν ἡμέρα τῆς ἐκδήλωσης τῆς ἐπίθεσης, οἱ Κολιοδημητραῖοι ἀποκηρύσσουν τὸ Ζέρβα καὶ τάσσονται στὸ πλευρὸ τοῦ ΕΛΑΣ, ἀναλαμβάνοντας ἐπιχειρήσεις κατὰ τοῦ Ζέρβα. Ἔτσι χάνοντας τὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς Λάκκας - Σούλι, ὁ Ζέρβας ἀναγκάζεται με ταχύτητα νὰ ἀποσύρεται πρὸς Πρέβεζα καὶ τὰ Ἀγγλικά θαπὸρῖα νὰ τὸν μεταφέρουν στὴν Κέρκυρα. Στὶς περιοχὲς ποὺ ἀπελευθερώθηκαν, ὁ ΕΛΑΣ μπῆκε σὰν πραγματικός ἐλευθερωτὴς καὶ με συμπάθεια γίνονταν δεκτὸς ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ τῶν Γιαννίνων, Ἄρτας καὶ Πρέβεζας ποὺ πολὺ ὑπόφεραν ἀπὸ τὴν τρομοκρατία τοῦ Ζέρβα. Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἀγανακτισμένοι ἀπ' τὰ ἐγκλήματα ποὺ διέπραξε ὁ ΕΔΕΣ καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκληματικὴ του ἐνέργεια νὰ πάρει μαζί του 1000 ὁμήρους ποὺ οἱ 600 ἦταν ἀπὸ τὴν πόλη Γιαννίνων, ζητοῦσαν νὰ συλληφθοῦν ὅλοι οἱ Ἐδεσίτες καὶ νὰ κρατηθοῦν σὰν ὄμηροι. Χάρη στὴ δουλειὰ τὴν ἰδεολογικὴ καὶ πολιτικὴ ποὺ διεξήγαγε τὸ ΓΠ Ἡπείρου τοῦ ΚΚΕ καὶ οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικὲς ὀργανώσεις, δὲν ἐκδηλώθηκε ἐνέργεια ἀντεκδίκησης. Δὲν ἐπιτρέψαμε νὰ συλληφθοῦν Ἐδεσίτες σὰν ὄμηροι, ἐκτὸς ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εὐθύνονταν γιὰ ἐγκληματικὲς πράξεις. Ὅπου εἶχαν γίνει συλλήψεις με ὄχι σωστὰ κριτήρια, ἀμέσως ἀπελευθερώθηκαν. Ἀκρότητες παρουσιάστηκαν ἀπὸ τὸν καπετάνιο τῆς VIII Μεραρχίας ποὺ ἐνῶ ὁ πονεμένος λαὸς τῆς Πρέβεζας θγῆκε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ τὸν ράντιζε με λουλούδια, αὐτὸς μόλις μπῆκε στὴν πόλη ἔδωσε ἐντολὴ στὰ τμήματά του νὰ ἐρευνήσουν ὅλα τὰ σπίτια τῆς πόλης καὶ ὅπου βροῦν στρατιωτικὰ εἶδη νὰ τὰ κατάσχουν. Αὐτὴ ἡ ἄσκοπη ἐνέργειά του, ξεσήκωσε ὅλο τὸν κόσμον καὶ τοὺς κομμουνιστὲς ἐναντίον του. Ἔτυχε νὰ πάω ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση στὴν Πρέβεζα καὶ ὅλα τὰ μέλη τοῦ ΚΚΕ φώναζαν νὰ φύγουν ἀμέσως τὰ τμήματα ποὺ διοικούσε ὁ καπετάνιος τῆς μεραρχίας καὶ στὴ θέση τους ν᾿ ἔρθει τὸ 24 σύνταγμα ποὺ ἦταν τὸ σύνταγμα τῆς Πρέβεζας.

Όλοι αποκαλούσαν τον καπετάνιο της VIII μεραρχίας φασίστα και άνθρωπο που δουλεύει για λογαριασμό του ΕΔΕΣ. Ακρότητες παρουσίασε ο ίδιος και στην Άρτα, Φιλιππιάδα που επέτρεψε να γίνουν άντεκδικήσεις και να χαθούν 4 - 5 άτομα της δεξιάς παράταξης. Επίσης παραβιάζοντας την νομοθεσία εισφοράς για τις ανάγκες του ΕΛΑΣ και ρίχνοντας το σύνθημα ότι: «Έχουμε πολεμικό κομμουνισμό», πραγματοποιούσε κατάσχεση των ειδών των καταστημάτων μέχρι τα 800)ο και καθόρισε την υποχρεωτική κατάταξη στον ΕΛΑΣ των ανδρών που μπορούν να φέρουν όπλα. Ευτυχώς που άμέσως είχα πάει στη Φιλιππιάδα, Άρτα και τον υποχρέωσα να ανακαλέσει αυτές τις διαταγές και να σταματήσει αυτές τις αντιλαϊκές ενέργειες. Δεν χωράει άμφιβολία ότι παρά την επέμβασή μου και το σταμάτημα των τέτοιων ακαταλόγιστων ενεργειών του, με τις πράξεις του μάς προκάλεσε σοβαρή πολιτική ζημιά και έσπρωξε κόσμο προς τη δεξιά. Η πιο μεγάλη ζημιά που μάς προκάλεσε ο καπετάνιος της VIII Μεραρχίας ήταν ο σκοτωμός των Κολιοδημητράιων. Η ευθύνη του είναι μεγάλη γιατί και αιχμαλώτους να τους είχε πιάσει δεν είχε δικαίωμα, βάση του διεθνούς δικαίου περί αιχμαλώτων, να τους σκοτώσει. Δέ, πολύ περισσότερο, γιατί αυτοί μάς βοήθησαν και ήρθαν σαν σύμμαχοι σ' εμάς. Είναι και πιο μεγάλη η ευθύνη του γιατί όπως μάς είπε ο Μπάμπης Γκότζος, Γραμματέας της ΠΕ Άρτας του ΚΚΕ, είχε από τις παραμονές της απελευθέρωσης κλειστεί συμφωνία Κολιοδημητράιων και Μπάμπη Γκότζου, εκπροσώπου του ΚΚΕ, ότι όταν εκδηλωθεί ενέργεια του ΕΛΑΣ κατά του Ζέρβα οι Κολιοδημητράιοι θα πολεμούσαν υπέρ του ΕΛΑΣ σαν τμήμα του. Αυτή τη συμφωνία ο Γκότζος την ανακοίνωσε στον Κώστα Κολιγιάννη οργανωτικό γραμματέα του ΓΠ Ήπειρου και στον καπετάνιο της VIII Μεραρχίας. Εμείς, η καινούργια καθοδήγηση του ΓΠ Ήπειρου δεν ενημερωθήκαμε για αυτή τη συμφωνία. Η πράξη αυτή του καπετάνιου μεραρχίας μάς έδραψε πολιτικά και ήθικά. Ο κόσμος έλεγε ότι δεν μπορείς να χεις έμπιστοσύνη στο λόγο των κομμουνιστών. Εκείνοι που επηρεάζονταν από τους Κολιοδημητράιους άρχισαν να χτυπάνε τον Έθαικό κόσμο για άντεκδίκηση. Αργότερα έμαθα ότι και στην Ρούμελη όταν ήταν το ίδιο έκανε. Όπου πατούσε

τὸ πόδι τοῦ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος σκορποῦσε τὸ μῖσος καὶ τὸν διχασμὸ τοῦ κόσμου. Στὸ ΠΓ τοῦ ΚΚΕ ἔκανα γνωστὰ καὶ τὶς ἀκρότητες καὶ ἀκαταλόγιστες πράξεις του, ἀλλὰ κανένα μέτρο δὲν πάρθηκε ἐναντίον του.

* * *

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Γιαννίνων ἔφθασε στὰ Γιάννενα ἡ διοίκηση τοῦ Γενικοῦ στρατηγείου τοῦ ΕΛΑΣ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν στρατηγὸ Σαράφη καὶ Ἄρη Βελουχιώτη. Στὴν περίοδο τῆς παραμονῆς τους στὰ Γιάννενα μοῦ δόθηκε ἡ δυνατότητα νὰ μιλήσω μαζί τους γύρω ἀπὸ τὶς μάχες τῆς Ἀθήνας. Ὁ Σαράφης καὶ ὁ Ἄρης μοῦ ἐκφράσαν τὴ δυσἀρέσκειά τους πρὸς τὸ ΠΓ τοῦ ΚΚΕ, ποῦ δὲν ἀνέθεσαν τὸ Γενικὸ στρατεῖο νὰ διεξαγάγει τὶς ἐπιχειρήσεις τῆς Ἀθήνας ποῦ ἦταν τὸ μόνον ἀρμόδιο ὄργανο. Τὸ λάθος σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τοῦ στρατηγοῦ Σαράφη καὶ πολὺ περισσότερο τοῦ Ἄρη ἦταν ὅτι πειθάρχησαν σὲ μιὰ παράνομη ἀπόφαση γιὰ ἴδρυση τῆς ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ νὰ μοιράσουν τὶς δυνάμεις. Ἐπρεπε τὸ Γενικὸ στρατηγεῖο ἀντὶ νὰ τραθηχτεῖ πρὸς Τρίκαλα νὰ ἐγκατασταθεῖ ἀμέσως στὴν Ἀθήνα μὲν μόλις ξέσπασε ἡ σύγκρουση καὶ μὲ τὸν ὄγκο τῶν κύριων δυνάμεών τους νὰ ξεκαθάριζαν τὴν κατάσταση. Τότε πραγματικὰ ὁ Ἄρης Βελουχιώτης θὰ ἔφερνε τὸν τίτλο τοῦ πραγματικοῦ ἀπελευθερωτῆ τοῦ λαοῦ. Αὐτὴ ἦταν ἡ στιγμή ποῦ ἔπρεπε ὁ Ἄρης νὰ ἀπειθαρχήσει κατὰ τῆς καθοδήγησης τοῦ ΚΚΕ, γιατί εἶχε μὲ τὸ μέρος του τὸν στρατηγὸ Σαράφη καὶ ὄλα τὰ μέλη καὶ στελέχη τοῦ ΚΚΕ καὶ τῶν ἀπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων. Ὅμως δὲν τὸ ἔκανε, περιορίστηκε στὸ νὰ ἐκφράζουν μεταξύ τους καὶ σὲ περιορισμένο κύκλο τὴν δυσἀρέσκειά τους καὶ τέλειωσαν.

Ὅταν ἔγινε ἡ συμφωνία τῆς Βάρκιζας ἔμαθα ὅτι ὁ Ἄρης διαφώνησε γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ τῶν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ. Καὶ αὐτὴ ἡ διαφωνία του δὲν εἶχε καμιά ἐπίδραση, γιατί δὲν διέθετε τὴ δύναμη καὶ τὸ κύρος νὰ τὴν ἐπιβάλλει. Ὅπως ἔμαθα στὴν ἐμιγκράτσια, εἶχε συμφωνήσει μὲ τὸν Γιάννη Ἰωαννίδη νὰ κατέβει στὴν Ἀθήνα καὶ ὅταν τοῦ στείλαν τὸν Ζήση Ζωγράφο γιὰ νὰ τὸν πάρει νὰ κατεβοῦν στὴν Ἀθήνα ἀρνήθηκε. Μὲ μερικοὺς πιστοὺς ἀντάρτες τῆς προσωπικῆς του φρουρᾶς κατευθύνεται πρὸς τὴν Ἀλ-

βανία. Όταν έφτασε στην περιοχή Μετσόβου μάς έστειλε τόν ύ-
πακοπιστή του Τζαβέλα στα Γιάννενα. Συναντήθηκε μαζί μου και
μου μετέφερε παραγγελία από τόν "Αρη, νά τόν βοηθήσω οικονο-
μικά και μέ ανθρώπους για νά τόν οδηγήσουν στην "Αλβανία. Πρά-
γματι: τού έδωσα χρήματα και ανθρώπους απ' τις οργανώσεις αυ-
τής της περιοχής για νά τούς οδηγήσουν μέ ασφάλεια μέχρι την
"Αλβανία. Από αυτούς τούς ανθρώπους που τόν οδήγησαν μέχρι
την "Αλβανία, έμαθα ότι συναντήθηκε μέ τούς "Αλβανούς όμως δι-
αφώνησε μαζί τους γιατί δέν ήθελε νά αποπλιστεί, ήθελε νά γυρί-
ζουν ένοπλοι στην "Αλβανία, πράγμα που οι "Αλβανοί αρνήθηκαν.
"Υστερα απ' αυτό γυρίζει προς την Ρούμελη και όπως είναι γνω-
στό σκοτώθηκε από την έθνοφυλακή και Μάυδες.

ΑΡΗΣ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ (ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΛΑΡΑΣ)

Ο "Αρης Βελουχιώτης (Θανάσης Κλάρας), αναμφισβήτητα
κατέλαβε δικαιοματικά στην ιστορία της περιόδου της "Εθνικής
"Αντίστασης, κατά των χιτλεροφασιστών κατακτητών, μία εξέχου-
σα θέση για τις μεγάλες υπηρεσίες που προσέφερε σαν ήγέτης του
ΕΛΑΣ. "Εδλεπε σωστά τó ρόλο των "Αγγλων στην "Ελλάδα και μέ
τό δικιο του δυσπιστούσε. "Επίσης πολύ σωστά αυτός, όπως και ο-
λα τά στελέχη, μέλη του ΚΚΕ, των απελευθερωτικών οργανώσεων
και ή πλειοψηφία του λαού μας, πίστευε ότι «επαθλο αυτού του ά-
γώνα πρέπει νά είναι και θά είναι, μία καινούργια "Ελλάδα της
δουλειάς, της λευτεριάς, λυτρωμένη από κάθε ξενική ιμπεριαλι-
στική εξάρτηση, μέ ένα πραγματικό παλλαϊκό πολιτισμό», έτσι τó
πρόβλεψε ο Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης, στό
γράμμα του "Οχτώβρη του 1940, έτσι τó θέλαν και περίμεναν οι
άγωνιστές και ο λαός. Κανείς δέν πίστευε ότι ή ήγεςία του ΚΚΕ
θά μάς οδηγοῦσε στην ύποταγή και την αλλαγή της χιτλερικής
κατοχής μέ την "Αγγλική. Σωστά αντέδρασε κατά του αποπλισμοῦ
του ΕΛΑΣ και καταδίκασε τή συμφωνία της Βάρκιζας σαν προδο-
τική.

Παρά τó γεγονός ότι ελοι μας μαραθήκαμε όταν ακούσαμε τούς
δρους της συμφωνίας της Βάρκιζας και μέ κλάματα παραδίναμε

στους Άγγλους τὰ τιμημένα μας όπλα, πού με αίμα τὰ κερδίσαμε, όμως όλοι μας πειθαρρήσαμε στην άπόφαση τής ήγεσίας. Έγινε αυτό γιατί στην περίοδο του άγώνα είχε στο έπακρο άνεβεί το κύρος τής ήγεσίας του ΚΚΕ και ή έμπιστοσύνη των μαζών στο πρόσωπό της. Όλοι πιστεύαμε ότι για να κάνει αυτό ή ήγεσία το επέβαλαν οι συνθήκες και άλλη λύση δεν είχε. Όλοι το βλέπαμε ότι είναι: κάτω τού επέβαλαν οι δυσκολίες του συμμαχικού άγώνα και ότι γρήγορα θα ξαναπάρει το λαϊκό κίνημα την πρωτοβουλία. Αυτό τού μάς έκανε να το πιστέψουμε και ή έντολή τής ήγεσίας να κρύψουμε το μεγαλύτερο μέρος του όπλισμού.

Ό στρατιωτικός άρχηγός του ΕΛΑΣ στρατηγός Στέφανος Σαράφης και ο Άρης Βελουχιώτης.

Ό Βελουχιώτης, πού κρατούσε βασική θέση στον ΕΛΑΣ, δεν μπόρεσε να έπιβληθεί σε κανέναν για να μην παραδώσουν τὰ όπλα και έμεινε με μιá μικρή ομάδα τής προσωπικής του φρουράς. Σ' αυτή τή δύσκολη στιγμή για το λαϊκό κίνημα, ο Βελουχιώτης λάθεψε. Έπρεπε να μπει όπως συμφώνησε με τον Γιάννη Ίωαννίδη

στην Ἀθήνα ἢ ἐφ' ὅσον ἄλλαξε τὴν ἀπόφασή του, γιατί δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη στὴν τότε ἡγεσία, νὰ μπεῖ στὴν Ἀλβανία. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ θὰ τοῦ δίνονταν ἡ δυνατότητα καὶ τὸ Ζαχαριάδῃ νὰ συναντήσῃ καὶ μὲ τὴν ἐναρξὴ τοῦ δευτέρου ἐνοπλοῦ ἀγώνα, θὰ ἦταν ὁ φυσικὸς ἡγέτης τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ, ποὺ πολὺ θὰ βοηθοῦσε. Μὲ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὰ Ἀλβανικὰ σύνορα πρὸς τὴ Ρούμελη, σὲ τίποτα πολιτικὰ δὲν βοηθοῦσε τὸ κίνημα, ἀντίθετα στὴν κατάστασιν ποὺ βρισκόμασταν ζήτησε σοβαρὰ τὸν ἀγώνα, ἔδινε ἐπιχειρήματα στοὺς Ἀγγλοὺς καὶ στὰ ντόπια ὄργανά τους νὰ ἐξοπλίσουν τὶς παρακρατικὲς ὀργανώσεις καὶ νὰ ὀργιάζουν σὲ βάρος τοῦ λαοῦ, τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης καὶ τῶν ὀργανώσεων. Ὁ Βελουχιώτης δὲν εἶδε ὅτι πιά δὲν εἶναι ὁ παλιὸς Θανάσης Κλάρας, ὅτι ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικὸς ἀγώνας τὸν ἔκανε Ἀρῆ Βελουχιώτη, ἡγέτη, μὲ μεγάλο κύρος στὸ λαὸ καὶ ἀντὶ νὰ ἐνεργήσῃ ψύχραιμα ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς θέσης ποὺ κρατοῦσε, τὸν παρέσυραν ὁ συναισθηματισμὸς καὶ οἱ ἀνθρώπινες ἀδυναμίες μὲ ἀποτέλεσμα καὶ ὁ ἴδιος νὰ χαθεῖ ἄδικα καὶ τὸ λαϊκὸ κίνημα νὰ χάσῃ.

Ἡ ἀποκήρυξη καὶ καταδίκη τῆς πράξης αὐτῆς τοῦ Βελουχιώτη, ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ καὶ τοῦ Ζαχαριάδῃ, ποὺ μόλις γύρισε ἀπὸ τὸ Νταχάου τῆς Γερμανίας ἦταν σωστὴ. Σ' αὐτὴ τὴ δύσκολη στιγμῇ, μὲ χτυπημένο καὶ ἀποδιοργανωμένο τὸ κίνημα στὴν Ἀθήνα - Πειραιά, ἀφοπλισμένοι καὶ μὲ πεσμένο τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν προδοσίαν τῆς Βάρκιζας, τότε ποὺ χρειάζονταν σκληρὴ προσπάθεια νὰ ἀνασυγκροτηθοῦν οἱ δυνάμεις μας, δὲν χωροῦσαν συναισθηματισμοί. Ἡ πράξη τοῦ Βελουχιώτη νὰ θέλῃ νὰ φτιάξῃ καινούργιο ἀντάρτικο αὐτὴ τὴ στιγμῇ, ἦταν σοβαρὰ ἐπιζήμια γιὰ τὸ λαϊκὸ κίνημα, ὅμως ἦταν λάθος οἱ χαρακτηρισμοὶ ποὺ τοῦ δόθηκαν ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ.

Γράφοντα: τὸ τελευταῖο διάστημα πολλὰ παραμύθια. Γράφουν ὅτι δῆθεν ὅταν πιάστηκε ἀπὸ τὴ διχτατορία τοῦ Μεταξᾶ, ὄντας μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ, ἔκανε δήλωσιν μ' ἐντολὴ τοῦ Ν. Ζαχαριάδῃ. Αὐτὸ εἶναι ψέμα καὶ τὸ ξέρουν ἄρκετοὶ ποὺ ζοῦν, τῆς τότε καθοδήγησιν καὶ βρισκόνταν στὴν Κέρκυρα, ὅμως συνειδητὰ δὲν τὸ διαφεύδουν. Ὁ Θανάσης Κλάρας (Βελουχιώτης) δὲν ἀνθεξε στὴ δοκιμασίαν τῆς Κέρκυρας, ἔσπασε καὶ ἔκανε δήλωσιν, αὐ-

τή είναι ή αλήθεια. Γράφουν ότι από την Άλβανία κατέβαινε στη Ρούμελη για να μπορέσει να συναντηθεί με τον Ζαχαριάδη. Κι αυτό δεν είναι σωστό, γιατί αν ήθελε αυτό να το κάνει θα έρχόταν στα Γιάννινα γιατί είχε τον τρόπο σύνδεσης, ή περιοχή ήταν ελεύθερη και άνετα θα έμπαινε στα Γιάννινα, θα τον κρύβαμε και με ασφάλεια θα τον στέλναμε στην Άθήνα. Ήταν τελείως αδύνατο με το μικρό ένοπλο τμήμα του να διασχίσει όλη την όρεινή Ελλάδα από την Άλβανία και να μπει στην Άθήνα, γιατί όπωσδήποτε θα τον έγτοπίζαν και θα τον περισφίγγαν ή έθνοφυλακή και οι ένοπλες παρακρατικές ομάδες, όπως και έγινε. Αυτός κατέβαινε για να φτιάξει άντάρτικο και στα χωριά που περνούσε καλούσε τους έλασίτες να τον ακολουθήσουν, χωρίς να μπορέσει να πείσει κανέναν.

Αυτή είναι ή ιστορική αλήθεια για το Βελουχιώτη και πρέπει να την πούμε όπως είναι, σαν πραγματικοί μαρξιστές γιατί έτσι σωστά διαπαιδαγωγούμε τις έπερχόμενες γενεές. Το ψέμα, ή διαστρέβλωση, ή δημαγωγία και ή έκμετάλλευση της ευαισθησίας και του συναίσθηματισμού των άριστερών, από μέρους των διορισμένων από την ξένη επέμβαση στο ΚΚΕ και την Έλληνική Άριστερά, γίνεται για να δικαιολογήσουν το θρώμικό του έργο της διάλυσης του πραγματικού Κουκουέ.

Σχετικά με όσα γράφει ο Γιάννης Χατζηπαναγιώτου (Θωμάς) στο βιβλίο του «Η πολιτική διαθήκη του Άρη Βελουχιώτη» στη σελίδα 558, για τη συνάντηση Γούσια και Τζαβέλα στα Γιάννινα είναι μυθεύματα. Και συγκεκριμένα. Η καθοδήγηση του ΚΚΕ Ήπειρου, δεν ήξερε ούτε είχε ειδοποιηθεί από το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ για διαφωνίες του Άρη. Ο Τζαβέλας δεν ζήτησε κανένα πιστοποιητικό, μά ούτε έγινε καμιά συζήτηση πάνω σ' αυτό το ζήτημα και συνέπώς είναι ψέματα ότι του είπα πώς θα βρίσκοντα: στην Κόνιτσα ή ότι έκανα χρήση του όνόματος του Άντρεά Τζήμα. Ένα μεγάλο μέρος πολιτικών προσφύγων που έφτασαν στο Μπούλκες, μπήκαν στην Άλβανία και σε κανέναν δεν δινόταν πιστοποιητικό, εκεί υπήρχε εκπρόσωπος της ΚΕ του ΚΚΕ που τους παραλάβαινε. Συνεπώς ούτε για τον Άρη χρειάζονταν κανένα ιδιαίτερο πιστοποιητικό. Ότι μάς ζήτησε ο Άρης, μέσω του Τζαβέλα, του τα δώσαμε. Ούτε ο Τζαβέλας μου είπε άπολύτως τίποτα για διαφω-

νίες τους με τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Ἐγὼ τὰ ἔμαθα ὅταν τοῦ ἔγινε ἡ καταδίκη του ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ.

Η ΗΤΤΑ ΤΟΥ ΕΛΑΣ ΤΟ ΔΕΚΕΜΒΡΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1944, ὁ λαὸς τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιᾶ πάλαιφε ἡρωϊκᾶ καὶ θὰ μείνει μιὰ ἀπὸ τὶς λαμπρότερες σελίδες τοῦ λαοῦ μας τῆς πάλης του γιὰ τὴ λευτεριά του. Ἡ μάχη τοῦ Δεκέμβρη μποροῦσε νὰ κερδηθεῖ ἀπ' τὸ λαϊκὸ κίνημα καὶ νὰ ἀναχαιτισθεῖ ἡ ἐπίθεση τῶν ἄγγλων καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἀντίδρασης. Μπορούσαμε μὲ τὸ συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων διεθνῶς καὶ ἐσωτερικᾶ νὰ ἀναγκάσουμε τοὺς Ἄγγλους σὲ ὑποχώρηση, νὰ κατοχυρώσουμε τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὴν ὁμαλὴ δημοκρατικὴ διοίκηση τῆς χώρας. Ὅμως ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ὁδήγησε τὴ μεγάλη αὐτὴ λαϊκὴ ἔνοπλη ἐξέγερση σὲ ἥττα. Ὁ Γ. Σιάντος, τὸ Δεκέμβρη, τὸν χαρακτήρισε σὰν ἔνοπλη διαμαρτυρία. Συνεπῶς ρίξαν τὸ λαὸ σ' ἓνα μακελιὸ διαμαρτυρίας, χωρὶς νὰ τοῦ προπαρασκευάσουν τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴ νίκη. Σ' αὐτὸ ὀφείλεται ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἀπροετοιμασία. Τὸ κράτημα τῶν τακτικῶν μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα - Πειραιᾶ, τὴν αὐθαίρετη καθάραιση τοῦ Γενικοῦ στρατηγείου τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὴν ἴδρυση τῆς ΚΕ τοῦ ΕΛΑΣ. Τὴν ἀγκίστρωση τῶν κύριων δυνάμεων τοῦ ΕΛΑΣ σὲ μέτωπο δευτερώτερης σημασίας (Ζέρβα, Τσαοὺς Ἀντών). Ἄφηναν ἀνενόχλητα δυνάμεις Ἄγγλων νὰ μπαίνουν στὴν Ἀθήνα καὶ μάλιστα μὲ ἔγκριση τοῦ Σιάντου, τὶς 17 Δεκέμβρη ἄφησαν νὰ περάσει στὴ διάταξή μας στὴ Γάζα ἓνα σύνταγμα Ἄγγλων καὶ ἀνενόχλητο νὰ μπεῖ στὴν Ἀθήνα. Ἀνατρέπουν τὸ σχέδιο τοῦ Α' Σώματος στρατοῦ τοῦ ΕΛΑΣ, ποὺ πρόβλεπε ταχεῖα προώθηση τῶν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ στὸ κέντρο τῆς Ἀθήνας καὶ κατάληψη τῶν στρατῶνων στὸ Γουδι καὶ ἀντ' αὐτοῦ καθυστεροῦν ἐπὶ τρεῖς μέρες τὴν ἐπίθεση δίνοντας καιρὸ στοὺς Ἄγγλους. Παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς ὑπονομευτικὲς ἐνέργειες τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ, οἱ ἡρωϊκοὶ μαχητὲς τῆς Ἀθήνας, κατόρθωσαν νὰ πραγματοποιήσουν θαθεῖες διείσδύσεις προκαλώντας πανικὸ στοὺς Ἄγγλους. Στις 11 τοῦ Δεκέμβρη ἡ διοίκηση τῶν ἀγγλικῶν στρα-

τευμάτων πήραν απόφαση να αποχωρήσουν απ' την Αθήνα, να συμπτυχθούν στα πλοία για να αποφύγουν την καταστροφή. Ο Τσώρτσιλ όμως επέμενε και ζητούσε από τους στρατιωτικούς του να κρατήσουν ούτως ώστε να πετύχουν ενοϊκούς όρους. Τίς δυνάμεις αυτές που διείσδυσαν δεν τίς ενίσχυσαν, τίς άφησαν να φθαρουν και έτσι έδωσαν τή δυνατότητα στους Άγγλους να πάρουν τήν πρωτοβουλία. Η μάχη του Δεκέμβρη στην Αθήνα έληξε με ήττα του έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος. Τα ήρωικά μαχόμενα τμήματα υποχώρησαν από τήν Αθήνα στις 8 Γενάρη 1945. Στις 11 Γενάρη υπογράφεται ανακωχή, ή οποία θα εμπαινε σε ισχύ τή νύχτα τής 13 πρὸς 14 Γενάρη 1945.

Παρά τήν ήττα μας στην Αθήνα, με τίς δυνάμεις που διαθέταμε, μπορούσαμε να κρατήσουμε τήν υπόλοιπη Ελλάδα, γιατί οι Άγγλοι δεν είχαν δυνάμεις για να επεκτείνουν επιχειρήσεις πέρα από τήν Αττική. Μπορούσαμε να πᾶμε σε μιᾶ συμφωνία και σ' ένα παραδεκτό συμβιβασμό που θα εξασφαλίσαμε: Τήν γενική και χωρίς όρους άμνηστία. Αναγνώριση τής Έαμικής έθνικής αντίστασης. Αποχώρηση τών Άγγλων μιᾶ και ο γερμανός δεν υπήρχε στο Έλληνικό έδαφος. Καθορισμός συγκεκριμένης ήμερομηνίας για σύντομες εκλογές. Η ήγεσία του ΚΚΕ πήγε στη Βάρκιζα. Η δέ αντιπροσωπεία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ, από τόν Γ. Σιάντο και Μ. Παρτσαλίδη, υπογράψαν τις 12 Φλεβάρη 1945 μιᾶ άπαραδέκτη συνθηκολόγηση, παραβιάζοντας και τήν έντολή του ΠΓ για να άπαιτήσουν τόν όρο τής γενικής άμνηστίας. Έτσι άφησαν εκθετο τὸ λαϊκό κίνημα στα χτυπήματα του αντιπάλου.

ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ ΜΕΤΑ ΤΟ ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΕΔΕΣ

Στήν Ήπειρο, μετά τὸ ξεκαθάρισμα από τίς δυνάμεις του Ζέρβα, άρχισε έντονη δουλειά πολιτικο - οργανωτική τών πολιτικῶν και έθνικοαπελευθερωτικῶν οργανώσεων καθώς και τών όργάνων αὐτοδιοίκησης. Προετοιμάσαμε τὸ λαὸ για να παρασταθεῖ στο πλευρό του αγωνιζόμενου λαού τής Αθήνας και να είναι έτοιμος για άγώνα. Εγὼ θρισκόμουν σε διαρκή κίνηση πότε στην Άρτα, πό-

τε στην Πρέβεζα, πότε στην Ήγουμενίτσα κλπ. Στις 9 έως 11 Φλεβάρη του 1945 πραγματοποίησα άκτιφ των κομματικών στελεχών του 85 και 15 συνταγμάτων του ΕΛΑΣ. Πολιτική θέση που έβαζα στα άκτιφ ήταν ότι δεν θα υποκύψουμε και ούτε θα παραδώσουμε τα όπλα, χωρίς να εξασφαλιστούν ή ανεξαρτησία της χώρας και οι λαϊκές ελευθερίες. Μ' αυτή τη θέση εξέφραζα τη γραμμή που είχε δώσει το Κόμμα και που πλήρως ανταποκρινόταν με τα αισθήματα του αγωνιζόμενου λαού. Ένω εγώ έβαζα αυτές τις θέσεις στις 11 Φλεβάρη στο άκτιφ του 15 συντάγματος του ΕΛΑΣ, το πρωτ' άκουμε το ραδιόφωνο για τη συμφωνία της Βάρκιζας. Η διοίκηση του συντάγματος παίρνει τηλεγράφημα από τη διοίκηση της VI ταξιαρχίας, που καθόριζε ότι η αποστράτευση θα τελειώσει στις 28 Φλεβάρη και θα παραδοθεί ό όπλισμός. Ο διοικητής του 15 συντάγματος Γιώργης Καλιανέσης με ρώτησε πώς έγινε αυτό; Έσο χθές στο άκτιφ μάς είπες άλλα και βλέπουμε να γίνονται άλλα. Δεν μπορούσα να καταλάβω απολύτως τίποτα. Έβλεπα ότι πρέπει να υπάρχει προδοσία, αλλά δεν μπορούσα αυτό που μου στροφογύριζε στο μυαλό να το εκφράσω. Πολλές σκέψεις και έκδοχές σκεπτόμουν. Όμως για τίποτα δεν ήμουν σίγουρος, γιατί δεν διέθετα στοιχεία.

Άνέβηκα στα Γιάννενα και αφού συζητήσαμε στο ΓΠ Ήπειρου την καινούργια κατάσταση, αναλάβαμε να δουλέψουμε έντατικά για τη διαφώτιση του κόσμου και την προσαρμογή των οργανώσεων, να παλαίψουν κάτω από τις καινούργιες συνθήκες που διαμορφώθηκαν. Στην Ήπειρο οι δυνάμεις των Άγγλων και της έθνοφρουράς ήρθαν καθυστερημένα μετά από ένα μήνα.

ΠΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΚΕ ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΗΤΤΑΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ 1941-45

Άπ' την ημέρα της συνθηκολόγησης στη Βάρκιζα μέχρι σήμερα, συζητήθηκε αρκετές φορές σε διάφορα σώματα του ΚΚΕ, γράφτηκαν άρθρα και όμιλίες ήγετων του ΚΚΕ, για την ήττα του

έθνικοαπελευθερωτικού αγώνα 1941-45. Σ' όλα βρίσκεις και διαφορετική εξήγηση για την ήττα, όμως κανείς δεν θέλει να πει την αλήθεια στο λαό. Όλοι τους θέλουν να κρύψουν τους πραγματικούς ενόχους της ήττας μας. Κατ' αρχήν ας δούμε πώς την εξήγησαν τα κατά καιρούς σώματα του ΚΚΕ που συζήτησαν αυτό το θέμα. Η 11η Όλομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ, που συνήλθε τις 5 μέχρι τις 10 Απριλίου 1945 διαπίστωσε ότι η πολιτική γραμμή του ΚΚΕ, σ' όλη την περίοδο του έθνικοαπελευθερωτικού αγώνα ήταν σωστή και β-τι: ο κύριος λόγος της ήττας είναι η ένοπλη βρεταννική ιμπεριαλιστική επέμβαση. Σημειώνει: ότι έγιναν και λάθη, όπως η συμφωνία του Λιβάνου, της Καζέρτας, ή υπογραφή από τους υπουργούς μέλη του ΚΚΕ των κυβερνητικών οικονομικών μέτρων, λάθη πολιτικά και στρατιωτικά κατά τη σύγκρουση του Δεκέμβρη και τέλος η «σύλληψη αμάχων» έστω και σαν μέτρο άμυνας κατά του άγριου διωγμού και τις δημιρίες από μέρους του Παπανδρέου και Σκόμπυ. Όμως η ολομέλεια τα λάθη αυτά τα έχτιμησε ότι δεν επέδρασαν στην έκβαση του αγώνα.

Η 12η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ που συνήλθε τις 25 μέχρι 27 Ιούνη του 1945, παρουσία του Ν. Ζαχαριάδη, που μόλις είχε γυρίσει απ' το Νταχάου της Γερμανίας, ύστερα από έννιάχρονη απουσία, διαπιστώνει και εγκρίνει την όμλία του Ν. Ζαχαριάδη, ότι η φυσιολογική εξέλιξη του έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος ανακόπηκε προσωρινά απ' την εξωελληνική παρέμβαση. Την Δεκεμβριανή εξέγερση την νίκησε ή βία των άγγλικών δπλων και ότι άδικα κάνουν αυτοί που φάχουν να βρούν την αίτία σε μικρολάθη. Ο Ν. Ζαχαριάδη όμως σ' αυτή την ολομέλεια καθόρισε πραγματικά σωστό δρόμο που θα ακολουθήσει το κίνημα παραπέρα, δρόμο που ανταποκρίνονταν πλήρως στη δοσμένη κατάσταση. Γιατί ανάγκασε να δώσει αυτή την εξήγηση για την ήττα του έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος — που δεν πίστευε — και γιατί εγκατέλειψε τη σωστή γραμμή που χάραξε θα μιλήσουμε παρακάτω. Αυτή τη θέση του Ζαχαριάδη υιοθέτησε και το 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ που συνήλθε στις 2 μέχρι 8 Οχτώβρη του 1945.

Στο όργανο του Γραφείου Πληροφοριών των ΚΚ «για σταθερή ειρήνη, για τη λαϊκή δημοκρατία» στο φύλλο της 15.12.1948

δημοσιεύεται άρθρο του Ν. Ζαχαριάδη με τελείως διαφορετική εξήγηση για την αίτια της ήττας του κινήματος 1941-45. Το άρθρο αυτό δημοσιεύτηκε σε μια περίοδο που ο εμφύλιος πόλεμος βρίσκονταν στο πιό οξύ σημείο. Στο άρθρο ο Ν. Ζαχαριάδης υποστηρίζει, ότι το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα μπορούσε κι είχε τη δύναμη να αποτρέψει την ξνοπλη επέμβαση των Άγγλων και αν αποπερόνταν για απόβαση μπορούσε ο ΕΛΑΣ να τους ρίξει στη θάλασσα, μπορούσε να νικήσει και να επιβάλει λαϊκοδημοκρατικό καθεστώς. Σαν αίτια της ήττας βλέπει την ανικανότητα της καθοδήγησης του ΚΚΕ και τα σοβαρά λάθη που διέπραξε που τα συνοψίζει στα παρακάτω:

1) «Η ύποταγή του ΕΛΑΣ στο βρετανικό αρχηγείο Μέσης Ανατολής». 2) «Οι άδικαιολόγητες παραχωρήσεις που κάναμε στη Συνδιάσκεψη του Λιδάου». 3) «Δέχτηκε τη συμφωνία της Καζέρτας, που σύμφωνα μ' αυτή παραχωρήθηκαν έξαιρετικά δικαιώματα στο βρετανό στρατηγό Σκόμπυ». 4) «Δέν είχε σταθερή και καθάρια γραμμή στην έχτίμηση του ρόλου του βρετανικού ιμπεριαλισμού στην Ελλάδα. Το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ δέν έπρεπε να επιτρέφουν στους Βρετανούς να αποβιδάσουν στρατεύματά τους στην Ελλάδα». 5) «Η παραχώρηση αποφασιστικών θέσεων στην κυβέρνηση εθνικής αντίστασης (ΠΕΕΑ) στα φιλοβρετανικά στοιχεία». 6) «Το Δεκέμβρη διεξήγαμε μιá αναποφάσιστη πάλη... Δέν υπάρχει καμμιά αμφιβολία πώς αν είχαμε συγκεντρώσει τις δυνάμεις μας, θά μπορούσαμε νάχουμε γρήγορα επιτυχία, να απελευθερώσουμε την Αθήνα και τον Πειραιά και να ρίξουμε τους Βρετανούς στη θάλασσα».

Η 5η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ που συνήλθε στις 30 ως 31 Γενάρη του 1949, ενέκρινε αυτή τη θέση του Ζαχαριάδη. Στην 7η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ που συνήλθε στις 14 ως 18 Μάη 1950, και στην Γ' Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ που συνήλθε τον Οχτώβρη του 1950, έγκρίνεται ή ίδια θέση του Ν. Ζαχαριάδη, με την διαφορά ότι τώρα έμπαινε για πρώτη φορά δημόσια ότι ο Γ. Σιάντος ήταν προδότης και με επιδειξιότητα εκμεταλλεύτηκε την ανικανότητα της καθοδήγησης και συνειδητά την έσπρωχνε σ' αυτά τα λάθη.

Μετά τήν επέμβαση τῶν σοβιετικῶν στήν ἐσωτερικά τοῦ ΚΚΕ καί τήν βίαια ἀπομάκρυνση τοῦ Ν. Ζαχαριάδη ἀπ' τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ καί τόν διορισμό στήν ἡγεσία τῶν Κολιγιάννη - Παρτσαλίδη, Βαφειάδη, Γκρόζο, Ρούσσο, Στρίγκο, Δημητρίου κλπ., ξανά ἐξετάζονται οἱ αἰτίες τῆς ἥττας. Καί οἱ διορισμένοι παραδέχονται βασικά σάν αἰτίες τῆς ἥττας αὐτές πού ὑποστήριξε ὁ Ν. Ζαχαριάδης καί εἶχαν ἐπικυρωθεῖ στήν Γ' Συνδιάσκεψη, μέ μόνη τή διαφορά ὅτι ἀφαιροῦσαν τὸ σημεῖο πού κατηγοροῦνταν ὁ Γ. Σιάντος, γιά προδοτικότητα.

Ἄρχισε μετά μεγάλος καυγάς ἀνάμεσα στοὺς διορισμένους. Οἱ ἀντιθέσεις τους ποτέ δὲν εἶχαν λείψει πάνω στή βάση τοῦ ποιὸς θὰ κερδίσει τήν εὐνοια τῶν σοβιετικῶν. Τώρα πῆραν ὀξεία μορφή καί χωρίστηκαν σέ δύο ομάδες. Ἡ κάθε ομάδα ζητοῦσε τὸ ἐξιλαστήριο θῦμα πού θὰ τοῦ φόρτωναν τήν ἥττα τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967. Ἡ μία ἔριχνε τίς εὐθύνες στήν ἄλλη, καί τρέχανε κάθε μιὰ ομάδα στοὺς σοβιετικούς γιά νὰ κερδίσει τήν εὐνοιά τους. Τέλος τήν εὐνοια τήν κέρδισε ἡ ομάδα Κολιγιάννη. Ὑστερα ἀπὸ 10 χρόνια διάλυσης τοῦ ΚΚΕ, θυμῆθησαν ὅτι τοὺς χρειάζεται: τὸ Κόμμα γιά νὰ μπορέσουν πολιτικά νὰ σταθοῦν. Ἔτσι στὰ γραφεῖα καί τοὺς διαδρόμους τῆς ἡγεσίας τῶν σοβιετικῶν φτιάχτηκε τὸ λεγόμενο ΚΚΕ κἀνοντας καί τήν ἀλλαγὴ τῆς φρουρᾶς Κολιγιάννη. Ἡ ἄλλη ομάδα ἀφοῦ ἐπὶ μῆνες ἐκλιπαροῦσε τὴ σοβιετικὴ ἡγεσία νὰ δώσει σ' αὐτοὺς τήν ὑποστήριξη καί ἀφοῦ δὲν τήν κέρδισε τήν εὐνοια τῶν σοβιετικῶν, θυμῆθηκε τὸ τόσο ἀπ' αὐτοὺς συκοφαντημένο ΚΚΕ (εἶχαν φτάσει νὰ ζητᾶνε στήν 7η ὀλομέλεια τοῦ 1957, ὅχι μόνον τὴ διάλυση τοῦ ΚΚΕ ὅπου καί πέτυχαν, ἀλλὰ νὰ ἐξαλειφθοῦν καί οἱ λέξεις ἐνιαῖο μέτωπο, παλλαϊκὸ μέτωπο καί ὅτι ἔχει σχέση μέ τὴ λέξη μέτωπο). Εἶδαν κι αὐτοὶ ὅτι γιά νὰ σταθοῦν πολιτικά τοὺς χρειάζεται νὰ πασαλειφτοῦν ἀπ' τὰ κόλυβα τοῦ δολοφονημένου κι' ἀπ' τίς δύο ομάδες, πραγματικοῦ Κουκουέ. Καί παρ' ὄλο πού βρίσκονταν στὸ ἐξωτερικό, ὀνομάστηκαν μέ τήν ταμπέλα ΚΚΕ (ἐσωτερικοῦ).

Ἡ πρώτη ομάδα τοῦ λεγόμενου ΚΚΕ στίς θέσεις της γιά τίς αἰτίες τῆς «ἥττας τοῦ κινήματος 1941-45», τονίζει τὰ ἴδια ὅπως καί ἡ διορισμένη ἡγεσία Κολιγιάννη, Παρτσαλίδη, Βαφειάδη τοῦ

1956. Η ομάδα του λεγόμενου ΚΚΕ (έσωτερικού), για λόγους δημοκοπικούς στους διαλόγους τους, αποκάλυψαν όλα τα έγγραφα και τις συμφωνίες των σοβιετικών με τους Άγγλους. Στην επίσημη θέση τους γύρω απ' αυτό το ζήτημα, το ήγετικό στέλεχος τους Κ. Φιλίνης στη γιορτή για τα 56 χρόνια του ΚΚΕ το διατυπώνει κατά τον ίδιο πάνω κάτω τρόπο με την πρώτη ομάδα. Αιτία λένε που χάσαμε στην κρίσιμη στιγμή είναι: τα δλέθρια σφάλματα και το γεγονός ότι: το Δεκέμβρη δεν κάναμε τους αναγκαίους ελιγμούς. Βλέπουμε ότι σ' όλη την περίοδο απ' την Βάρκιζα μέχρι σήμερα, σ' όλες τις θέσεις που αναφέρονται: γύρω απ' την ήττα του κινήματος 1941-45, κρύβουν τους υπεύθυνους της κακοδαιμονίας κι αν δίνονται διαφορετική εξήγηση από την 11η, την 12η ολομέλεια του 1945 και διαφορετική σ' όλες τις άλλες, αυτό γίνεται για να εξυπηρετηθούν λόγοι σκοπιμότητας, ξένοι προς τα συμφέροντα του λαού μας και του λαϊκού κινήματος. Δεν τοποθετούνε τα γεγονότα σε τόπο και χρόνο και σε στενή σύνδεση με τις σχέσεις που υπήρχαν τότε με το ΚΚΣΕ. Σ' ένα κόμμα μαρξιστικό - λενινιστικό είναι απαραίτητη ή μυστική πολιτική και διπλωματία. Δεν θγήκανε να πούνε στα στελέχη, μέλη του κόμματος και στο λαό ποιά είναι τα λάθη που συλλογικά ευθύνεται ή ΚΕ του ΚΚΕ, ποιά λάθη βαρύνουν πρόσωπα. Δεν θγήκανε να πούνε τις συζητήσεις που κάναμε με άλλα αδελφά κόμματα και κυρίως με το ΚΚΣΕ. Δεν τοποθετήσανε σε σωστή βάση τις διεθνιστικές μας σχέσεις και βασικά τις σχέσεις με το ΚΚΣΕ. Το σοβαρότερο λάθος είναι: ότι τυφλά πραγματοποιούσανε τις οδηγίες του ΚΚΣΕ, που είναι και η κύρια αιτία όλης της τραγωδίας του ελληνικού κινήματος. Δεν καταλάβανε ότι: ο διεθνισμός δεν πάει να πει τυφλή υπακοή στις οδηγίες απ' έξω, αλλά να πραγματοποιείς αυτή τη γραμμή που εξυπηρετεί το λαό της χώρας σου, παίρνοντας υπ' όψη φυσικά, τα διεθνή δεδομένα. Καλός μαρξιστής είναι εκείνος ή εκείνο το κόμμα που πάνω απ' όλα θάζει τα συμφέροντα του λαού του και της χώρας του. Και έφ' όσον ο λαός και ή χώρα σου με τους αγώνες κερδίσουν την ανεξαρτησία τους, την δημοκρατία, την κοινωνική απελευθέρωση, την πρόοδο και ειρήνη τότε ταυτόχρονα εκπληρώνεις και το διεθνιστικό σου καθήκον. Δεν είναι διεθνισμός να χαντακώνεις τα συμφέροντα του λαϊκού κι-

νήματος τῆς χώρας σου, ἐν ὀνόματι ξένων ὀδηγῶν καὶ ξένων συμφερόντων. Αὐτὸς λέγεται γραικυλισμὸς.

ΜΕΤΑΒΑΡΚΙΖΙΑΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Μετὰ τὴ Βάρκιζα ἀπὸ διεθνή πλευρὰ παρουσιάζονται σοβαρὲς ἀλλαγές. Ἡ Γερμανία ἠττήθηκε καὶ στὶς 8 τοῦ Μάη 1945 ὑπέγραψε τὴν πράξη τῆς συνθηκολόγησής ἄνευ ὄρων. Ἀκολουθεῖ ἡ ὑπογραφή συνθηκολόγησής ἄνευ ὄρων τῶν Γιαπωνέζων. Στὴν Ν. Α. Εὐρώπῃ ἐπικρατοῦν μὲ τὴ βοήθεια τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως λαϊκοδημοκρατικὰ καθεστῶτα. Σ' ὅλες τὶς χώρες τῆς Εὐρώπῃς διεξάγεται ἀγῶνας ἀνάμεσα στὸ δημοκρατικὸ πατριωτικὸ κίνημα καὶ τὰ ὑπολείμματα τοῦ φασισμού. Οἱ δύο ἰμπεριαλιστικὲς δυνάμεις Ἀμερικὴ - Ἀγγλία, μὲ τὴν ἀτομικὴ βόμβα στὰ χέρια τῆς πρώτης, ὀξύνουν τὴν κατάστασι καὶ ἀπειλοῦν τὴν ἐξαπόλυσι ἑνὸς καινούργιου πολέμου. Κήρυκας τῆς πολεμικῆς ψύχωσης εἶναι ὁ Τσῶρτσιλ ποὺ μὲ τὸ λόγο του στὸ Φούλτον, καλεῖ τοὺς Ἀμερικάνους νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Τὴν προσπάθειά τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων δυνάμεων γιὰ μιὰ καινούργια πολεμικὴ περιπέτεια τὴν ἐμποδίζει ἡ πάλη τῶν λαῶν γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ δημοκρατία, ἡ πάλη τῶν ἀποικιακῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινήματων.

Μετὰ τὴν Βάρκιζα ἡ Ἑλλάδα ζοῦσε κάτω ἀπ' τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴ καὶ κάτω ἀπὸ καθεστῶς ἀγρίας τρομοκρατίας. Οἱ ἀγωνιστὲς τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης καταδιώκονταν, χιλιάδες ἀγωνιστὲς φυλακίζονται καὶ καταδικάζονται, ἀσύδοτες οἱ παρακρατικὲς ὀργανώσεις δολοφονοῦν καὶ καταδιώκουν κάθε τίμιον δημοκράτη καὶ πατριώτη. Ἡ συμφωνία τῆς Βάρκιζας δημιούργησε σοβαρὲς δυσκολίες γιὰ μιὰ γρήγορη πολιτικο-ὀργανωτικὴ ἀνασυγκρότησι τῶν δυνάμεων, γιὰτὶ σκόρπισε ἀπογοήτευσιν, ἀπαισιοδοξία καὶ κλόνησε σὲ ἀρκετὸ βαθμὸ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν μαζῶν στὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ. Οἱ ἀποφάσει τῆς 11ης ὀλομέλειας τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1945, ποὺ δὲν δίδαν σωστὴ ἐξήγησι γιὰ τὶς αἰτίες τῆς ἤττας τοῦ κινήματός μας, καὶ οὔτε σωστὴ μελλοντικὴ προοπτικὴ μεγάλωσε τὴν δυσαρέσκειά στὰ μέλη καὶ στελέχη τοῦ ΚΚΕ. Μιὰ ἐσωκομματικὴ κρίσις ἦταν ἔ-

τοιμη να ξεσπάσει. Αυτήν την κρίση την ανέκοψε ή επιστροφή στην Ελλάδα του Γενικού Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδη, απ' το στρατόπεδο συγκέντρωσης του Νταχάου της Γερμανίας στις 31 Μάη 1945. Στο πρόσωπο του Ν. Ζαχαριάδη, είχαμε όλοι οι κομμουνιστές και ή άριστερή μάζα, τυφλή έμπιστοσύνη. Το κύρος αυτό το κέρδισε με την όρθή καθοδήγηση του ΚΚΕ μετά το '31. Μπορεσε να το θγάλει απ' το φραξιονισμό και να το μπάσει στη λεωφόρο της μαζικής πάλης, της ανάπτυξης και συσπείρωσης των γραμμών. Σφυρηλάτησε τα μέλη και στελέχη του ΚΚΕ στο πνεύμα της πίστης, άφοσίωσης και αυτοθυσίας. Πολέμησε την ήττοπάθεια. Με την πολιτική διορατικότητα που τον διέκρινε μπόρεσε σε μιá τέτοια πολύπλοκη διεθνή κατάσταση να δημοσιεύσει το μεγάλης πατριωτικής και διεθνιστικής σημασίας, άνοιχτό γράμμα προς τον Έλληνικό λαό τον Οχτώβρη του 1940. Χάρη στη σωστή πολιτική που ακολούθησε και στο προσωπικό του παράδειγμα, δημιουργήθηκαν τα φρούρια αντίστασης κατά της φασιστικής δικτατορίας της 4ης Αυγούστου, ή Ακροναυπλία, ή Κέρκυρα και τα νησιά του Αιγαίου. Στη δε χιτλεροφασιστική κατοχή τα θυσιαστήρια του Κούρνοβου, Καισαριανής, Κοκκινας κλπ. Αυτή ή πατριωτική θέση του Ζαχαριάδη, έδωσε τα ήθικá όπλα στο ΚΚΕ να επιδληθεί στη συνείδηση του λαού μας στη χιτλεροφασιστική κατοχή και να γίνει ό καθοδηγητής του μεγάλου άπελευθερωτικού κινήματος.

Ο Ν. Ζαχαριάδης έφθασε στην Αθήνα μέσω Γαλλίας. Στο Παρίσι που έμεινε λίγες ήμέρες προσπάθησε να επιτύχει είσοδο στη Σοβιετική Ένωση, για να συναντηθεί με την οικογένειά του, πράγμα που θα του έδινε την εύκαιρία να συζητήσει και με την ήγεσία της Σοβιετικής Ένωσης, έστάθη όμως αδύνατο. Φτάνοντας στην Ελλάδα, ενημερώθηκε πλήρως απ' τα μέλη της καθοδήγησης Σιάντο, Ίωαννίδη, Παρτσαλίδη και άλλα μέλη της καθοδήγησης, για όλα όσα συνέβησαν. Διαπίστωσε ότι στη δοσμένη στιγμή ή Σοβιετική Ένωση δεν μπορεί να προσφέρει βοήθεια άμεση στους Έλληνες κι' ούτε να ρηξει σε ρήξη με τους Αγγλοαμερικάνους.

Με δάση αυτή την κατάσταση καθόρισε την πολιτική μας γραμμή στην 12η όλομέλεια, που συνήλθε τα τέλη του Ίούνη

1945, πού πλήρως ανταποκρινόταν στον τότε συσχετισμό των δυνάμεων. Σ' αυτή την ολομέλεια ο Ζαχαριάδης με εξαιρετική διαύγεια προέβη σε ανάλυση του κινήματος της εθνικής αντίστασης και με βάση την ανάλυση, καθόρισε την πολιτική ενεργητικής ουδετερότητας και αδέσμευτης πολιτικής, γνωστής όπως αυτός την ονόμασε στην εισήγησή του «άξονα με τους δύο πόλους». Στην απόφαση της 12ης ολομέλειας διατυπώνεται αυτή η θέση ως εξής: «Στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, η ολομέλεια διακηρύττει ότι: το ΚΚΕ αντιτίθεται αποφασιστικά ενάντια σε κάθε έδαφική διεκδίκηση που διατυπώνεται κατά της Ελλάδας, από οποιαδήποτε πλευρά...», «η ολομέλεια υπογραμμίζει ότι η αποκατάσταση ισοτιμιών, στενά συμμαχικών, φιλικών σχέσεων με την Αγγλία και την Σοβιετική Ρωσία και η συνεργασία με τις δημοκρατίες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και Γαλλίας, πρέπει να αποτελέσει το βασικό στήριγμα για μια δημοκρατική εξωτερική πολιτική της Ελλάδας». Ήταν μπορούμε να πούμε ο πρώτος ήγέτης απ' όλα τα ΚΚ, που έθεσε μια τέτοια κατεύθυνση και που αργότερα πήρε έκταση απ' όλα σχεδόν τα ΚΚ και απελευθερωτικά κινήματα. Πάνω σ' αυτά τα πλαίσια καθόρισε σαν συγκεκριμένα καθήκοντα: το ξεσκέπασμα της αποικιακής υποδουλωτικής πολιτικής των Άγγλων, την έξοδο των αγγλικών στρατιωτικών δυνάμεων, και την αντιμετώπιση δολοφονικής τρομοκρατίας που υποκινείται απ' τους Άγγλους, με την λαϊκή μαζική αυτοάμυνα. Την πάλη για την ενότητα και συμφιλίωση, την πάλη για: τα οικονομικά ζητήματα. Την πολιτική ενότητας στο χωριό, με την διάλυση των οργανώσεων του ΚΚΕ στο χωριό και το πέρασμα στις οργανώσεις του ΑΚΕ. Έγκρίνεται το σχέδιο προγράμματος της λαϊκής δημοκρατίας και αποφασίζεται η σύγκληση του 7ου συνεδρίου του ΚΚΕ για το φθινόπωρο του 1945. Πάνω σ' αυτή την γραμμή στάθηκε και το 7ο συνέδριο του ΚΚΕ, που συνήλθε τον Οκτώβρη του 1945. Με βάση την σωστή αυτή γραμμή το Έαμικό κίνημα ξεπέρασε την κρίση, που εκδηλώθηκε άμέσως μετά την ήττα, του Δεκέμβρη. Οι οργανώσεις του ΕΑΜ αναπτύσσονται και κερδίζουν νέους οπαδούς. Το γεγονός αυτό φάνηκε στις επιτυχίες που επιτεύχθηκαν στις εκλογές των εργατικών συνδικάτων των γεωργι-

κῶν συνεταιρισμῶν, τίς μεγάλες παλλαϊκὲς συγκεντρώσεις σ' ὅλες τίς πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Ὅλα αὐτὰ ἔδειξαν ὅτι: σὲ σύνταγμα διάστημα τὸ ΕΑΜ καὶ οἱ συνεργαζόμενες μὲ αὐτὸ δυνάμεις, συγκεντρῶναι στίς γραμμὲς τοῦ τὴν πλειοψηφία τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ (ἐργάτες, ἀγρότες, ὑπαλλήλους, ἐπαγγελματίες, διανοούμενους κλπ.).

* * *

Μετὰ τὴν Βάρκιζα, συνεχίζω νὰ δουλεύω στὴν καθοδήγηση τοῦ γραφείου περιοχῆς Ἡπείρου, τοῦ ΚΚΕ. Στὴν γραμματεία τῆς καθοδήγησης Ἡπείρου προστέθηκε καὶ ὁ Ἀδάμ Μουζενίδης. Αὐτὸς ἦταν παράνομος καὶ ἤρθε νὰ δουλέψει στὴν Ἡπειρο γιὰ ἓνα ὁρισμένο διάστημα. Πραγματοποιήσαμε καινούργιο καταμερισμὸ δουλειᾶς. Ὁ Μουζενίδης κι ἐγὼ ἔχουμε τὴν κομματικὴ δουλειὰ καὶ ὁ Μ. Τσάντης περνᾷ στὸ ΕΑΜ, εὐθύνεται γιὰ τὴν ἐφημερίδα «Ἀγωνιστής» καὶ τὸ ΑΚΕ. Μιὰ σειρά στελέχη ποὺ δὲν ἦταν ἠπειρώτες στάλθηκαν μὲ ἐντολὴ τοῦ ΠΓ στίς περιφέρειές τους. Στὴν Ἡπειρο λόγῳ τῆς κακῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τὸν πληθυσμὸ ἀπὸ τὰ τμήματα τοῦ Ζέρβα καὶ σ' ἀντίθεση μὲ τὴν πολιτικὴ τοῦ ΕΔΕΣ, τὴν καλὴ πολιτισμένη συμπεριφορὰ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τῶν Ἑαμικῶν ὀργανώσεων ὅταν κατάλαβαν αὐτὲς τίς περιοχές, ὄχι μόνον δὲν ἐμφανίστηκε κρίση στὸ Ἑαμικὸ κίνημα Ἡπείρου, ἀλλὰ ἀπεναντίας τὸ κύρος μεγάλωσε. Τὰ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα δὲν βρῆκαν ἔδαφος γιὰ νὰ ὀργανώσουν παρακρατικὲς ὁμάδες. Ἐκτὸς ἀπ' τὴ Λάκκα, Σούλι καὶ Τζουμέρκα, καθὼς καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Ἄρτας, ποὺ τὴν βάση στίς παρακρατικὲς ὁμάδες τὴν εἶχε δώσει ὁ καπετάνιος τῆς VIII μεραρχίας τοῦ ΕΛΑΣ μὲ τίς ἀκρότητές του. Σ' αὐτὰ τὰ μέρη εἶχε ξαπολυθεῖ τρομοκρατία καὶ εἶχαμε θύματα. Ἀναδιοργανώνουμε τίς ὀργανώσεις μας. Ὅλες οἱ ἀγροτικὲς ἀχτίδες τοῦ ΚΚΕ διαλύονται καὶ τὰ μέλη του περνᾷ μαζὶ μὲ τὰ στελέχη στὸ ΑΚΕ. Κρατᾷμε κομματικὲς ὀργανώσεις στίς πόλεις Γιάννενα, Ἄρτα, Πρέβεζα, Λευκάδα, Κέρκυρα καὶ μιὰ σειρά χωμολέεις. Ἀναπτύσσεται σοβαρὴ δράση στίς ἐργατικὲς ὀργανώσεις, στοὺς ἀγροτικὸς συνεταιρισμοὺς, ἐπαγγελματίες, διανοούμενοι. Μα-

ζικές συγκεντρώσεις πραγματοποιούνται σ' όλες τις πόλεις και κωμοπόλεις της Ήπειρου. Ὀργανώνουμε γερή αὐτοάμυνα στις πόλεις και τὰ χωριά. Ὀργανώσαμε γερές ὀργανώσεις στην ἔθνοφορουρά, και τὸ στρατό. Στὸν τομέα τῆς διαφώτισης δώσαμε σοβαρὴ προσοχή με κύρια κατεύθυνση τὴν καλὴ ἐμφάνιση και μεγάλη διάδοση τοῦ τοπικοῦ μας τύπου.

Στὸν τομέα τῆς καθοδήγησης τοῦ ἠπειρωτικοῦ κινήματος παρουσιάζονταν ἑλλείψεις. Ὁ Μ. Τσάντης, συνέχιζε νὰ παραμελεῖ τελείως τὴν δουλειά του. Ἐνῶ ἔπρεπε κάθε πρωὶ νὰ συνεδριάζει με τὴν σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Ἀγωνιστής», αὐτὸς οὔτε κὰν πήγαινε. Με τὸν ὑπεύθυνο τοῦ ΑΚΕ Παλάσκα εἶχε 6 μῆνες νὰ κάνει συνεργασία. Τὸ ἴδιο εἶχε παραμελήσει τὴν δουλειά τοῦ ΕΑΜ. Ὅλα τὰ στελέχη τῶν τομέων ποὺ καθοδηγοῦσε ἀπευθύνονταν σὲ μένα και ἔπρεπε στὴν πλάτη μου νὰ πέσει, μαζί με τὴν κομματικὴ δουλειά και ὅλος σχεδὸν ὁ τομέας τῆς δουλειᾶς τοῦ Τσάντη. Παρακολουθοῦσα τοὺς τομείς τῆς δουλειᾶς του χωρὶς νὰ τὸν μειώσω, δικαιολογώντας τον ὅτι εἶναι ἀδιάθετος. Ἐγὼ, παρὰ τὸ βάρος τῆς πολλῆς δουλειᾶς ποτὲ δὲν τὸν κατέκρινα οὔτε πρὸς τὰ πάνω οὔτε πρὸς τὰ κάτω, σ' αὐτοὺς ποὺ ἔρχονταν και μοῦ ἔκαναν παράπονα γι' αὐτόν.

Ὁ Ἀδάμ Μουζενίδης ἦταν ἀγαναχτισμένος γιὰ τὴν τέτοια στάση τοῦ Μ. Τσάντη και τὸν κατάγγειλε στὸ ΠΓ τοῦ ΚΚΕ. Ὅταν βρεθήκαμε στὴν Ἀθήνα στὴν συνεργασία ποὺ κάναμε με τὰ μέλη τοῦ ΠΓ Ἰωαννίδη και Ἀναστασιάδη, ὁ Μουζενίδης ἔβαλε τὸ ζήτημα τοῦ Τσάντη. Ἐγὼ δήλωσα ὅτι μπορῶ νὰ συνεχίσω τὴν συνεργασία μαζί του, θὰ δουλεύω πιὸ πολὺ και θὰ πᾶμε μπροστά. Παρὰ τὴν τέτοια μου στάση ἀπέναντί του αὐτὸς ἤθελε νὰ με θίξει, ὅμως λόγω τοῦ σωστοῦ μου χειρισμοῦ του, δὲν συγκρουστήκαμε και φιλικὰ μέχρι ποὺ ἔφυγα συνεργαστήκαμε.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1945 ὀργανώσαμε τὴν συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Ἁπείρου τοῦ ΚΚΕ, ποὺ ἀπὸ μέρους τοῦ ΠΓ παρακολούθησε ὁ Μ. Παρτσαλίδης. Μεγάλη παλλαϊκὴ συγκέντρωση ἔγινε με τὴν εὐκαιρία τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Παρτσαλίδη, Γραμματέα τότε τοῦ ΕΑΜ. Πῆρα μέρος με τὴν ἠπειρωτικὴ ἀντιπροσωπεία στὸ 7ο συνέδριο τοῦ ΚΚΕ, ὅπου και ἐκλέχτηκα ἀναπληρωματικὸ μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ.

Μ Ε Ρ Ο Σ Τ Ρ Ι Τ Ο

ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΕΝΟΠΙΟΥ ΑΓΩΝΑ 1946

Πλήθυναν οί παρακρατικές οργανώσεις που οργανώνονταν και εξοπλιζόνταν από τους Άγγλους. Επιδόθηκαν σ' ένα χωρίς προηγούμενο τρομοκρατικό όργιο. Χιλιάδες δολοφόνησαν, βασάνισαν, διαπόμπεψαν. Γέρους, γριές βασάνισαν και κορίτσια βίαζαν. Τα σπίτια των αγωνιστών της αντίστασης ληστεύονταν και μετά γινόνταν παρανάλωμα φωτιάς. Ταυτόχρονα αναδιοργανώνονταν ο κρατικός μηχανισμός με πυρήνα τὰ στοιχεία που συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς καταχτητές. Με τις επίσημες διώξεις κατά των αγωνιστών της εθνικής αντίστασης (συλλήψεις, καταδιώξεις, καταδίκες) και με τὸ μονόπλευρο πόλεμο που ξαπόλυσαν, τραβούσαν ολοταχώς για τὸ τσάκισμα τοῦ λαϊκο - δημοκρατικοῦ κινήματος και τὴν ἐπιβολή φασιστικοῦ ἀποικιακοῦ καθεστώτος, τέτοιου που ζητούσαν οί Άγγλοι για τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τους. Ἀκριβώς αὐτὸν τὸν σκοπὸ ἐξυπηρετοῦσε ἡ Ἀγγλική στρατιωτική δύναμη που θρυσκόταν στὴν Ἑλλάδα και μετὰ τὴν Βάρκιζα.

Ἡ ἀνασύνταξη τῶν λαϊκο - δημοκρατικῶν δυνάμεων προχωροῦσε ἱκανοποιητικά παρά τὸ τρομοκρατικό όργιο. Εἶχε καταχτήσει τὴν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης, σὲ σημαντικό βαθμὸ τῆς ἀγροτιάς και τῶν μεσαίων στρωμάτων, ὅπως ἀπέδειξε τὸ πάρσιμο τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργατοῦπαλληλικῶν και ἐπαγγελματικῶν σωματείων, καθὼς και τῶν ἀγροτικῶν συνεταιρισμῶν, οί γιγάντιες πολιτικές συγκεντρώσεις, ἡ μαζική ἀντιμετώπιση με τὴν αὐτοάμυνα και μαζί μ' αὐτὰ τὸ πλατὺ ἀπεργιακὸ κίνημα.

Ἀπὸ διεθνή πλευρά ἔχουμε ὄξυνση τῶν σχέσεων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσης ἀπ' τὴ μιὰ και τῶν Ἀγγλοαμερικάνων ἀπ' τὴν ἄλλη. Ἡ ὄξυνση ἐκδηλώνεται με τὴν ματαίωση τῆς εἰρηνικῆς

διευθέτησης του γερμανικού και τον χωρισμό της Γερμανίας σε ζώνες κατεχόμενες, το ίδιο συνέβη και με την Ιαπωνία. Αρχισαν απειλές και εμπρηστικές δηλώσεις των Αγγλοαμερικάνων κατά της Σοβιετικής Ένωσης και των λαϊκοδημοκρατικών χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων. Η άτομική βόμβα της Χιροσίμα ήταν ο πρόδρομος του ψυχρού πολέμου. Με την πράξη τους αυτή οι Αγγλοαμερικάνοι, έδειξαν τις προθέσεις τους για το ξαπόλυμα ενός καινούργιου καταστρεπτικού πολέμου. Μόνον η ανειρήνευτη πάλη των ειρηνόφιλων δυνάμεων και των απελευθερωτικών κινήματων, μπορούσε να σταματήσει την ανθρωπότητα απ' αυτόν τον σοβαρό κίνδυνο.

Στο μήκος των βορείων συνόρων της Ελλάδας υπήρχαν λαϊκοδημοκρατικά καθεστώτα που το λαϊκό μας κίνημα θα έβρισκε κατανόηση και συμπαράσταση. Κάτω απ' αυτές τις εσωτερικές και εξωτερικές συνθήκες συνήλθε η 2η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ το Φλεβάρη του 1946. Στην κρίσιμη κατάσταση που βρισκόταν το λαϊκό κίνημα ξαναίγονταν δύο λύσεις: α) στο δολοφονικό όργιο των Άγγλων και ντόπιας αντίδρασης που ο άπολογισμός του στο χρόνο που πέρασε απ' την Βάρκιζα έφτανε: τους 1192 νεκρούς, τους 6413 τραυματίες, τους 70.000 συλληφθέντες και καταδιωχθέντες, τις 165 διασμένες γυναίκες, έπρεπε να απαντήσουμε με τα ίδια μέτρα. β) Να έλιχθοῦμε με ενεργητική άμυνα, χωρίς να καταφύγουμε στα όπλα. Η ολομέλεια κατέληξε στην πρώτη λύση, δηλαδή, την αντιμετώπιση του δολοφονικού όργιου και της επίθεσης για το τσάκισμα του λαϊκού κινήματος, με τα ίδια μέσα. Έπειδή στην Ελλάδα υπήρχε Άγγλική κατοχή και για να μην προκαλέσουμε άμέσως την ένοπλη επέμβασή τους έπρεπε να μην αρχίσουμε με γενική εξέγερση στην Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη, αλλά να προχωρήσουμε προσεχτικά από το βουνό και δυναμώνοντας να κατεβούμε στις πόλεις.

Η ολομέλεια πήρε απόφαση για άποχή από τις εκλογές 31 Μάρτη 1946, έφ' όσον δέν θα σταματοῦσε η τρομοκρατία και δέν άφοπλιζόταν οι τρομοκρατικές οργανώσεις, δέν δίνονταν γενική άμνηστεία, δέν γινόταν έγγυημένη εκκαθάριση των εκλογικών καταλόγων, δέν απομακρύνονταν από το στρατό και σώματα άσφα-

λείας οι συνεργάτες των Γερμανών και δεν σχηματίζονταν προσωρινή αντιπροσωπευτική κυβέρνηση. Η θέση που έβαλε η ηγεσία του ΚΚΕ και που ψήφισαν όλα τα μέλη της ΚΕ σ' αυτήν την ολομέλεια, είναι τελείως διαφορετική απ' την θέση της 12ης ολομέλειας του Ιούνη του 1945 που έπαιρνε υπόψη τα συμφέροντα της Αγγλίας, στη λεκάνη της Μεσογείου και καθόρισε την πολιτική της ουδετερότητας. Για όλους μας ήταν καθαρό ότι: το κίνημά μας είχε εξασφαλίσει την υλική και ηθική βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης και των λαϊκοδημοκρατιών καθώς και την συγκατάθεση για να αρχίσει έναν τέτοιο σκληρό αγώνα. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Η θέση που έβαλε ο Ζαχαριάδης για ουδετερότητα θεωρήθηκε έσφαλμένη από τους Σοβιετικούς. Όλοι γνωρίζουμε ότι: μιλά από τις κατηγορίες που καταλόγιζε η ηγεσία Χρουστώφ, όταν έκανε την επέμβαση στα έσωτερικά του ΚΚΕ και βία:α τον καθάιρεσαν ήταν ότι η θέση «του άξονα με τους δύο πόλους» ήταν αντισοβιετική.

Δεν χωράει συζήτηση ότι οι Άγγλοι και η ντόπια αντίδραση με το δολοφονικό όργιο τους έσπρωχναν το λαϊκοδημοκρατικό κίνημα προς αυτήν την κατεύθυνση. Νά τί γράφει ο στρατηγός Ζαφειρόπουλος στο βιβλίο του «Αντισυμμοριακός αγών» (σελ. 153 - 156: «Ένεφανίσθησαν παρακρατικές οργανώσεις μη αποβλέπουσαι εις την συνδρομήν των οργάνων της τάξεως, αλλά τουναντίον εις την παρεμβολήν έμποδίων... Ο άπολογοισμός του έργου των κατά πλειονότητα είναι αυθαιρεσίαι εις βάρος της τάξεως... Με την σαρδιστικήν των συμπεριφοράν είναι οι κύριοι στρατολόγοι του σημερινού Δημοκρατικού Στρατού».

Μόλις έκλεισαν οι εργασίες της 2ης ολομέλειας μαζευτήκαμε σε ειδική, μυστική συνεδρίαση μερικοί καθοδηγητές των Γραφείων Περιοχής κάτω απ' την διεύθυνση του Ζαχαριάδη. Σ' αυτή τη σύσκεψη πήρα μέρος κι: εγώ. Τη συζήτηση στη συνεδρίαση την άνοιξε ο Ζαχαριάδης, μās είπε ότι: όπως πάνε τα πράγματα θα αναγκαστούμε να τρახήξουμε για σύγκρουση, πρέπει να είστε έτοιμοι. Θα θγάζουμε στο βουνό τους καταδικωμένους και θα έννοθουν και με τους άλλους που βρίσκονται στο βουνό. Θα συγκροτηθουν σε μικρές ομάδες καταδικωμένων και θα αυτοαμύνονται: έ-

νοπλα όταν διώκονται. Αυτό κατ' αρχήν, μετά σύμφωνα με την εξέλιξη θα προχωρήσουμε. Ο Βαφειάδης φαινόταν καθαρά ότι είναι ο γενικός υπεύθυνος και καθοδηγητής του κινήματος των ενόπλων καταδιωκόμενων. Στη σύσκεψη μᾶς ζήτησαν να τους πούμε τις δυνατόεις που διαθέτουμε οργανωμένες στην αυτοάμυνα και σε πόσους μπορούμε να υπολογίζουμε ότι θα πάρουν τα όπλα, καθώς και τί άλλες δυνατόειτες διαθέτουμε σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης. Κάθε καθοδηγητής περιοχής έδωσε αριθμούς και τις δυνατόειτες. Ἐμείς ἀπ' τήν Ἡπειρο, τους εἶπαμε ὅτι: μπορούμε στό νομό Γιαννίνων ἀμέσως νά παρατάξουμε δύναμη Μεραρχίας, ὁ στρατός στό Γιάννενα εἶναι στήν πλειοψηφία δικός μας και μπορούμε νά τόν πάρουμε ὅλο. Μὲ τις δυνατόειτες πού διαθέτουμε στήν Ἄρτα και Πρέβεζα, μπορούμε στήν Ἡπειρο νά παρατάξουμε μιὰ μεραρχία και νά γίνουμε κύριοι τουλάχιστον τῆς πόλης Γιαννίνων. Πῆραν τὰ στοιχεῖα και μᾶς εἶπαν νά οργανώσουμε καλά αὐτές τις δυνάμεις και μὲ βάση ἐντολῆς τους θά προχωρήσουμε. Θά συνεχίσουμε νά δουλεύουμε ὅπως και τώρα στό πνεῦμα τῆς ἐνότητας και συμφιλίωσης, τήν πάλη γιά τις οικονομικὲς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ και τήν ἀπόκρουση τῆς τρομοκρατίας.

Γυρίζοντας στήν Ἡπειρο μὲ βάση τὸ πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τῆς 2ης ὀλομέλειας, προσανατολιστήκαμε ὀργανωτικο - τεχνικά γιά τήν ὀργάνωση και τήν ἀνάπτυξη τῆς μαζικῆς δράσης πάνω στό οικονομικά και πολιτικά ζητήματα. Εἶχαμε σοβαρά ἀποτελέσματα στήν ἀποχή ἀπὸ τις ἐκλογές. Ὀργανώσαμε μαζικὲς συγκεντρώσεις, ὅπως τῆς Πρωτομαγιάς τοῦ 1946. Μαζί μὲ τους γραμματεῖς τῶν περιφερειακῶν ὀργανώσεων, καταστρώσαμε τὸ σχέδιο κάθε μιᾶς γιά τήν προετοιμασία τῆς αὐτοάμυνας, γιά τὸ πέρασμα στή δοσμένη στιγμή στόν ἐνοπλο ἀγῶνα. Ἡ ὀργάνωση τοῦ στρατοῦ μᾶς βεβαίωσε ὅτι: σὲ μισὴ ὥρα θά ἔχει καταλάβει τους στρατῶνες τῶν Γιαννίνων και θά τίθονταν ὀλη ἢ δύναμη τοῦ στρατοῦ στίς διαταγές τοῦ λαϊκοῦ ἀγῶνα. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα προετοιμάσαμε πλατὺ ἀχτίφ τοῦ ΚΚΕ τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Ἀπὸ μέρους τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ παρακολούθησε τὸ ἀχτίφ ὁ Γ. Σιάντος. Στὸ ἀχτίφ ἔγινε ἀνάλυση τῆς τρέχουσας πολιτικῆς κατάστασης και τὰ καθήκοντα τῶν μελῶν τοῦ ΚΚΕ Ἡπείρου, τὰ προβλήματα τῆς λαϊκῆς

δημοκρατίας της περιοχής Ήπειρου. Τήν μελέτη για τὰ προβλήματα που ἔχει νὰ λύσει ἡ λαϊκὴ δημοκρατία στὴν Ἡπειρο καὶ τίς δυνατότητες που ὑπάρχουν νὰ μετατρέψουμε τὴν Ἡπειρο ἀπὸ περιοχή τῶν μεταναστῶν, σὲ πηγὴ πλούτου που θὰ μπορεῖ νὰ θρέψει τὸν πληθυσμὸ της, νὰ γίνεῖ γερὸ οἰκονομικὸ κέντρο τῆς χώρας. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα τὴν εἰσήγησα στὸ ἀχτίφ τὴν ἔκανα ἐγώ. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀχτίφ ἀκολούθησε καὶ λαϊκὴ συγκέντρωση καὶ μίλησε ὁ Σιάντος. Πρὶν γυρίσει γιὰ τὴν Ἀθήνα, ὁ Σιάντος εἶχε συνεργασία μὲ ἐμένα καὶ τὸν Μ. Τσάντη. Μᾶς εἶπε: ὅτι γιὰ τὴν δουλειά σας τὰ εἶπαμε στὸ ἀχτίφ, μόνο θέλω νὰ ρωτήσω τὸ Γιώργη — καὶ ἀπευθύνθηκε σὲ μένα — πῶς πάει ἡ ἔνοπλη προετοιμασία σας; Τοῦ ἀνάφερα τίς δυνάμεις που διαθέτουμε, τίς δυνατότητες που ἔχουμε στὸ στρατὸ καὶ ὅτι ἂν προχωρήσουν στὴν ψήφιση τῶν ἐκτάκτων μέτρων μπορούμε νὰ καταλάβουμε σὲ μερικὲς ὥρες τὰ Γιάννενα, καὶ σύντομα νὰ κυριαρχήσουμε στὸν ὄρεινὸ ὄγκο Μετσόβου — Τζουμέρκα — καὶ Λάκκα Σούλι. Μόλις ἄκουσε τὸ σχέδιό μας μοῦ φώναξε: Μὴ Γιώργη, θὰ εἶναι ζημιὰ αὐτό, δὲν πρέπει νὰ τὸ τραβήξουμε αὐτοῦ. Μόνον μὲ τὴν μαζικὴ αὐτοάμυνα θὰ ἀντιμετωπίζουμε τὴν τρομοκρατία καὶ ἐκεῖνοι που καταδιώκονται: στὰ χωριά μποροῦν νὰ προβάλλουν ἀντίσταση. Ἐγὼ καὶ ὁ Μ. Τσάντης μείναμε κόκκαλο. Βλέπαμε ἀλλαγὴ ἀπὸ τὴν θέση που μᾶς δόθηκε στὴν εἰδικὴ σύσκεψη που ἔγινε στὴν 2η ὀλομέλεια. Νομίσαμε ὅτι ἄλλαξε ἡ θέση τῆς καθοδήγησης καὶ θὰ ἐλιχθοῦμε ὀμαλά. Ἀργότερα, μετὰ τὴν ὑποχώρηση τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας, που ὁ Ζαχαριάδης μίλησε ἀνοιχτὰ γιὰ τὸν Σιάντο ὅτι ἦταν προδότης, τότε ἔμαθα ὅτι ὁ Σιάντος δὲν ἤξερε ἀπολύτως τίποτα γιὰ τὴν εἰδικὴ σύσκεψη που εἶχε γίνεῖ στὸ τέλος τῆς 2ης ὀλομέλειας.

Στις 31 Μάρτη 1946, αἰφνιδιαστικὰ μιὰ ὀμάδα ἐνόπλων καταδιωκομένων ἐπιτέθηκε στὸ Λιτόχωρο. Αὐτὴ ἡ μέρα καθιερώθηκε ὡς ἡμέρα ἔναρξης τοῦ ἐμφύλιου πολέμου, γιατί ἦταν ἡ πρώτη ἔνοπλη ἀντίδραση στὸ ἀπὸ ἕναν χρόνον καὶ πάνω δολοφονικὸ ὄργιο τῶν κρατικῶν καὶ παρακρατικῶν ὀργανώσεων, ἐνάντια στοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης.

Στην Ήπειρο άρχισαν οργανωμένες επιθέσεις την νύχτα στα γραφεία των τοπικών εφημερίδων, των γραφείων των οργανώσεων και ενάντια στα στελέχη του ΕΑΜ και του ΚΚΕ. Μια τέτοια νυχτερινή επίθεση έγινε και στο σπίτι μου, όμως ο κόσμος της συνοικίας κινητοποιήθηκε και τους κυνήγησε. Την ίδια νύχτα ενοπλοί της εθνοφρουράς, με ενέδρα, σκότωσαν δύο στελέχη του ΕΑΜ Γιαννίνων, τον Σίντρα και τον Στουρνάρα. Όλος ο λαός της πόλης ξεσηκώθηκε στο πόδι, τα καταστήματα έκλεισαν. Ο λαϊκός όγκος που πήρε μέρος στην κηδεία φώναζε: Θέλουμε όπλα. Η αντίδραση κατατρομοκρατήθηκε, οι δε άρχές δήλωναν ότι θα συλλάβουν και αυστηρά θα τιμωρήσουν τους υπεύθυνους του φόνου.

ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΩ ΤΗΝ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τον Ιούλη αναγγέλθηκε ότι θα ψηφίζονταν τα έκτακτα μέτρα. Αυτό σήμαινε ότι εκτός τον μονόπλευρο εμφύλιο πόλεμο που επέβαλαν οι Άγγλοι και τα ντόπια όργανά τους, μέσω των παρακρατικών οργανώσεων, εναντίον του λαϊκού κινήματος, τώρα πια επίσημα το κράτος ξαπολούσε την επίθεσή του. Αυτό σήμαινε νέο κύμα τρομοκρατίας κατά των μελών και στελεχών του ΕΑΜ και ΚΚΕ με κατεύθυνση την διάλυσή τους και το θέσιμό τους εκτός νόμου.

Λίγες μέρες πριν ψηφιστούν τα έκτακτα μέτρα, παίρνω ειδοποίηση από το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ να παραδώσω την δουλειά μου και να κατέβω στην Αθήνα. Τέλη Ιούνη 1946, παίρνοντας μια σειρά μέτρα και χωρίς να με αντιληφθούν, εγκαταλείπω τα Γιάννενα και φθάνω στην Αθήνα. Κανόνισα και κρυφά από το σπίτι πήραν την γυναίκα μου και το κοριτσάκι μου Ήλέκτρα που τότε ήταν 14 μηνών και τους μετέφερα απ' τα Γιάννενα στην Αθήνα. Στην έδρα του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ συναντήθηκα με τον Ν. Ζαχαριάδη και μου ανακοίνωσε ότι αναλαμβάνω Γραμματέας του Γραφείου Περιοχής Στερεάς Ελλάδας του ΚΚΕ. Μου είπε να πάρω μέτρα για άποφυγή χτυπημάτων. Να παλαίψουμε για

τήν ὅσοτὸ δυνατὸν μεγαλύτερη συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ στὸ δημοψήφισμα, γιὰ καταψήφισή τοῦ βασιλιᾶ. Νὰ στείλω τὸν Τάσο Λευτεριᾶ ἐπικεφαλῆς τῶν ομάδων ἐνόπλων καταδιωκομένων καὶ νὰ κυνηγήσουν τίς ἐνοπλές παρακρατικές ὀργανώσεις, ποὺ θὰ προσπαθοῦν μὲ τὴ βία, ὁ λαὸς τῆς ὑπαίθρου νὰ ψηφίσει βασιλιά. Τὸ δημοψήφισμα θὰ γινόταν τὸν Σεπτέμβρη τοῦ 1946.

Στις 10 Ἰούλη ἔφτασα στὴ Λαμία καὶ συνδέθηκα μὲ τὸν Παπαγγέλου, δεῦτερο γραμματέα τοῦ Γραφείου Περιοχῆς. Συζητήσαμε πάνω σὲ ὅλα τὰ ζητήματα καὶ γιὰ τὴν θέση μας πάνω στὸ δημοψήφισμα. Ἀποφασίσαμε νὰ καλέσουμε ὀλομέλεια τῆς περιοχῆς Στερεᾶς γιὰ τίς 20 Ἰούλη 1946. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἀπὸ τίς 10 ἕως τίς 20 Ἰούλη συνεργάστηκα μὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Γραφείου Περιοχῆς καὶ παρακολούθησα καὶ συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πόλης Λαμίας, ποὺ γραμματέας ἦταν ὁ Κωστόλας καὶ κείνες τίς μέρες εἶχε περάσει στὴν παρανομία. Εἶχαν ψηφιστεῖ τὰ ἔκτακτα μέτρα καὶ ἀμέσως ἄρχισε ἡ τρομοκρατία καὶ ἡ ἐπίθεση. Βγάλαν διάταγμα θεώρησης ταυτοτήτων καὶ κάθε οἰκογένεια νὰ δηλώσει τὰ μέλη τῆς ἢ ξένους καὶ ὅποιον φιλοξενεῖ. Στὴν ἐπίθεση αὐτὴ ἡ ὀργάνωση βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση. Δὲν εἶχε γίνει καμμιά τεχνικὴ προετοιμασία τῆς ὀργάνωσης. Σπίτια δὲν ὑπῆρχαν νὰ κρυφτοῦμε γιὰ μένα, τὸν Παπαγγέλου καὶ Τάσο Λευτεριᾶ. Ἐγὼ καὶ ὁ Παπαγγέλου ταχτοποιηθήκαμε προσωρινά. Μὲ τὸ Λευτεριᾶ συνεργάστηκα καὶ κανονίσαμε νὰ φύγει γιὰ τὴν Λειβαδιά καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ ὀγει στὸ βουνὸ καὶ νὰ ἀναλάβει τὴν διοίκηση τῶν ἐνόπλων ομάδων. Στὰ βουνὰ ὑπῆρχαν μερικές μικρές ομάδες ἀπὸ 10 ὠς 20 ἄτομα. Τέτοιες ὑπῆρχαν στὸν Παρνασσὸ μὲ Διαμαντῆ, στὴν Οἶτη μὲ Μπελῆ καὶ Κώστα Παλασιολόγο, μιὰ ομάδα μὲ Οἰκονόμου πρὸς τὴν Γκούρα καὶ μιὰ μικρὴ ὀμαδοῦλα στὴν Εὐρυτανία.

Τίς παραμονές τῆς ὀλομέλειας ἤρθε γράμμα ἀπὸ τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ποὺ μᾶς εἰδοποιοῦσε νὰ κατέβουμε στὴν Ἀθήνα. Ἀποφασίσαμε νὰ κατέβω μετὰ τὴν συνεδρίαση τῆς ὀλομέλειας καὶ νὰ γυρίσω στὴν Λαμία ἀφοῦ περιοδεύσω τὴν Θήβα, Χαλκίδα, καὶ Λειβαδιά. Στις 20 Ἰούλη 1946 συνήλθε ἡ ὀλομέλεια τοῦ Γραφείου Περιοχῆς, πῆραν μέρος ὅλα τὰ μέλη, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Τάσο Λευτεριᾶ καὶ Κινὸγλου ποὺ ἔλειπαν δικαιολογημένα. Ἡ ὀλομέλεια ἀ-

σχολήθηκε με δύο θέματα: Πρώτον ή ανάλυση τής πολιτικῆς κατάστασης και ή θέση μας γύρω από τὸ δημοψήφισμα, τὴν εισηγήση τὴν ἔκανα ἐγώ.

Στὴν εισηγήσή μου, μιλώντας πάνω στὴν τρέχουσα πολιτικὴ κατάσταση, στάθηκα διεξοδικά στὴν θέση τοῦ κόμματος γιὰ τὴν συμμετοχή μας στὸ δημοψήφισμα. Τόνισα: δὲν μπορούμε νὰ μὴν πάrouμε μέρας σ' αὐτὴν τὴν μάχη. Παρ' ὅλα ὅτι: καταγγέλλουμε με τὸν τρόπο ποὺ διεξάγεται τὸ δημοψήφισμα και δὲν ἀναγνωρίζουμε τὸ ἀποτέλεσμα, παίρνουμε μέρος σ' αὐτὴ τὴν μάχη παλεύοντας με νόμιμα μέσα και με δυναμικὰ μέσα κατὰ τῆς βίας. Ἡ μάχη αὐτὴ, τόνισα, γίνεται ἀφετηρία γιὰ ἀνέβασμα τῆς πάλης τοῦ λαοῦ σ' ἀνώτερες μορφές πάλης, τὸν ἔναπλο ἀγώνα, μιὰ και δὲν μπορεῖ ἀλλοιῶς νὰ ἀντιμετωπιστεῖ ή βία και ή ἐπίθεση, ποὺ τώρα ἐπίσημα ξαπόλυσε τὸ κράτος και οἱ Ἄγγλοι με σκοπὸ νὰ μᾶς ὑποδουλώσουν. Στὸ δεύτερο θέμα εισηγητῆς ἦταν ὁ Παπαγγέλου ποὺ ἀνέπτυξε τὸ ζήτημα τῶν ὀργανωτικοτεχνικῶν μέτρων ποὺ πρέπει νὰ παρθοῦν. Ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε μιὰ σειρά ὀργανωτικῆς μεταβολῆς και τοποθετήσεις στελεχῶν. Στὴ Λαμία γραμματέας θὰ ἀναλάμβανε ὁ Λεωνίδας, στέλεχος ποὺ μόλις μᾶς στάλθηκε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ὁ γραμματέας τῆς Λειβαδιάς Κινόγλου θὰ ἀναλάμβανε γραμματέας τῆς Εὔβοιας και τὴ Λειβαδιά θὰ τὴν ἀναλάμβανε ὁ γραμματέας τῆς Εὔβοιας. Τὸν γραμματέα τῆς Θήβας θὰ τὸν ἀλλάζουμε γιὰ τὴν πρόκυψαν βρωμοδουλειῆς. Γιὰ τὶς ἐνοπλῆς ὀμάδες ἀποφασίσαμε νὰ τὶς ἐνισχύσουμε. Ὁ Παντῆς θὰ πῆγαινε στὴν ἀρχὴ στὸν Οἰκονόμου, θὰ ἔβαζε τὴν θέση τοῦ κόμματος γιὰ τὰ καθήκοντα ποὺ ἀναλάμβαναν στὴν περίοδο τοῦ δημοψηφίσματος, μετὰ θὰ πῆγαινε στὸν Μπελῆ — Παλαιολόγου. Ὁ Κωστούλας θὰ κατέβαινε στὴν Ἀθήνα, θὰ ἔπαιρνε μαζί του μερικὰ στελέχη και θὰ ἀνέβαινε στὸν Διαμαντῆ.

Μόλις τέλειωσε ή ὀλομέλεια, στίς 21 Ἰούλη 1946, τὸ βράδυ φεύγω γιὰ τὴν Ἀθήνα. Στίς 22 Ἰούλη πῆγα στὰ γραφεῖα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ και συναντήθηκα με τὸν Γ. Ἰωαννίδη και Ν. Ζαχαριάδη. Τοὺς εἶπα ὅτι: σύμφωνα με τὴν ἐντολή τους κατέβηκα. Μοῦ εἶπαν ὅτι δὲν ἔχουν τίποτα νὰ μοῦ ποῦν περισσότερα και ὅτι: κάλεσαν τὸν Παπαγγέλου, ἐπειδὴ αὐτὸς μόλις ἔφυγε ὁ Κολιγιάννης

ἀπ' τῆ Στερεὰ ζητοῦσε νὰ γίνει δεχτὸς ἀπὸ τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Τοὺς ἀπάντησα ὅτι στὸ γράμμα τοὺς καλοῦσαν τὸν ἀ' γραμματέα. Μοῦ ἔδωσαν ἐξήγηση ὅτι ἔγινε λάθος. Τοὺς ἀνάφερα τὴν κατάσταση τῆς ὀργάνωσης καὶ γιὰ τὴ δουλειὰ πού κάναμε σ' αὐτὲς τὶς λίγες μέρες καὶ τὰ μέτρα πού παίρνομε. Μοῦ ἀπαγόρευαν νὰ περιοδεύσω στὴν Θήβα καὶ Εὐβοία. Μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ κινοῦμε στὶς δύο ὀργανώσεις Λαμία καὶ Λειβαδιά, γιὰ τὸν δὲ Τάσο Λευτεριά, μοῦ τόνισαν ὅτι ἀμέσως πρέπει νὰ θγεῖ στὸ βουνὸ καὶ νὰ ἀναπτύξει ὅσο μπορεῖ τὸ ἀντάρτικο. Στὶς 23 Ἰούλη ὅταν ἐγὼ ἦμουν στὴν Ἀθήνα, στὴν Λαμία γίνεται ἐπίθεση στὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδας «Ρούμελη» ἀπὸ χωροφύλακες καὶ μὲ εἰδικὴ σκόνη ἔκαψαν ὅλο τὸ κτίριο μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κλείσει ἡ ἐφημερίδα. Τὴν ἴδια μέρα πιάνεται ὁ Γιαταγατζῆς τὴν ὥρα πού ἔφευγε γιὰ τὴν Λειβαδιά.

Στὶς 25 Ἰούλη 1946 ἀπ' τὴν Ἀθήνα κατευθύνομαι γιὰ τὴ Λειβαδιά. Συνδέθηκα μὲ τὸ γραμματέα τῆς ὀργάνωσης Κινόγλου. Κι ἐδῶ ἡ ὀργάνωση ἦταν τελείως ἀπροετοίμαστη νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν καινούργια κατάσταση. Σπίτια δὲν εἶχαν γιὰ τὰ στελέχη, οὔτε γιὰ συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πόλης καὶ ἡ σύνδεση χάθηκε μεταξὺ τους. Τέλος κατορθώσαμε νὰ βροῦμε τὰ στελέχη καὶ κάναμε συνεδρίαση ἐπιτροπῆς πόλης Λειβαδιάς.

Ἐγινε ἀνάλυση τῶν ἀποφάσεων τῆς ὀλομέλειας τοῦ γραφείου περιοχῆς καὶ καθορίσαμε πρακτικὰ μέτρα γιὰ τὴ λειτουργία τῆς ὀργάνωσης, ὕστερα ἀπ' τὴν ψήφιση τῶν ἑκτακτῶν μέτρων καὶ τῆς ἐπίθεσης πού ξαπολύθηκε. Φάνηκε ὅτι ἡ κατάσταση μπορεῖ νὰ βελτιωθεῖ μιὰ καὶ κατάφεραν νὰ μὴν πιαστοῦν. Συναντήθηκα μὲ τὸν Τάσο Λευτεριά καὶ τοῦ ἔθεσα καθῆκον νὰ θγεῖ στὸ βουνὸ καὶ νὰ ἀναλάβει ἐπικεφαλῆς τοῦ ἔνοπλου κινήματος Ρούμελης, σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ ΠΓ. Φάνηκε κάπως διστακτικὸς, μοῦ παρουσίασε ὅτι συναγτάει δυσκολίες στὸ δρομολόγιο πού θὰ ἀναλάβει. Τοῦ πρότεινα νὰ πάρει τὴν ομάδα Λαδᾶ πού βρισκόταν στὸν Ἐλικώνα καὶ μαζί τους νὰ ἀνεβοῦν στὸν Διαμαντῆ. Μοῦ ζητοῦσε νὰ τοῦ βρῶ ἐγὼ κανένα δρομολόγιο. Τοῦ εἶπα ὅτι ἐγὼ δὲν ξέρω δρομολόγια καλύτερα ἀπ' αὐτόν, πού ξέρεῖ τὸ ἔδαφος καὶ ἔχει τοὺς ἀνθρώπους πού μποροῦν νὰ τὸν βοηθήσουν. Ἐπέμενα νὰ φύγει μὲ

άνθρώπους που του υπόδειξα. Στις 28 Ιούλη έφυγα από τή Λειβαδιά και έφτασα τή νύχτα στη Λαμία. Τήν άλλη μέρα συναντήθηκα με τον Παπαγγέλου και μιλήσαμε πάνω σ' όλα τὰ ζητήματα. Καταλήξαμε για άποκέντρωση των στελεχών τής περιοχής μοιράζοντάς τους στις πόλεις τής περιοχής μας. Το Γραφείο Περιοχής να φίνει έλαφρύ και εύλύγιστο και να μὴν είναι συγκεντρωμένα όλα τὰ Γραφεία Περιοχής των άλλων οργανώσεων στην ίδια πόλη, γιατί υπάρχει κίνδυνος να φάμε χτύπημα δυνατό. Αποφασίσαμε τήν έδρα του Γραφείου Περιοχής του ΚΚΕ να μεταφερθει στη Λειβαδιά πούναι στο κέντρο τής περιοχής, μάς δίνετα: ή δυνατότητα να εξασφαλίσουμε έπαφή καλύτερη μ' όλες τις οργανώσεις και ο Παπαγγέλου θα μπορούσε να κινείται, γιατί στη Λαμία είχε τελείως απομονωθεί από τή δουλειά. Στείλαμε το Μαρίνο στη Λειβαδιά να προετοιμάσει σπίτια για Παπαγγέλου και για μένα. Η τέλεια άπροετοιμασία των οργανώσεων για να αντιμετωπίσουμε μιὰ τέτοια κατάσταση και άπ' τήν άλλη ή τρομοκρατία, είχε σοβαρά επιδράσει στο ήθικό του λαού. Ολόκληρες ΚΟΒ είχαν διαλυθει, ο κόσμος δέν μάς έβαζε στα σπίτια. Χρειάστηκε σοβαρή προσπάθεια για να αρχίσουμε να ανασυγκροτούμε τήν οργάνωση Λαμίας πάνω σε καινούργιες βάσεις, να είναι εύλύγιστη και ικανή ν' ανταποκριθει σε συνθήκες παρανομίας. Η οργάνωση αρχίζει να στέκεται στα πόδια της και έβγαζε παράνομα τήν έφημερίδα «Ρούμελη» καθώς και προκηρύξεις.

Στις 18 Αυγούστου 1946 στέλνω τον Παπαγγέλου στην Λειβαδιά. Έπειδή ήταν δύσκολο να περάσει, τον βάλαμε σ' ένα βαρέλι άδειο σ' ένα φορτηγό αυτοκίνητο κι έτσι έφθασε καλά στη Λειβαδιά. Πριν 3 μέρες στην Λειβαδιά πιάστηκε ή Έπιτροπή Πόλης τήν ώρα που συνεδρίαζε, έγω τὸ έμαθα στις 22 Αυγούστου. Στη Λαμία κατόρθωσα να τακτοποιηθῶ στο σπίτι του Παϊζάνου, και έμεινα ένα μήνα. Αυτός δέν ήθελε να με κρατήσει, όμως οι δυο γριές, ή μάνα και ή θεία του, και οι δυο κουφές, θέλαν να μείνω στο σπίτι και με προφύλαξαν. Έστειλα τον Νίκο Τριανταφύλλου στην Αμφισσα, για ν' ανασυγκροτήσει τήν οργάνωση που ύστερα από τις συλλήψεις των στελεχών είχε διαλυθει.

Στις 25 Αυγούστου 1946 κατεβαίνω στη Λειβαδιά και άμέ-

σως συναντήθηκα με τον Παπαγγέλου. Η κατάσταση ήταν άσχημη. Σπίτια να μείνουμε δεν υπήρχαν, αλλά ούτε κινήθηκε ο Παπαγγέλου να βρει. Με το χτύπημα της Επιτροπής Πόλης, ο κόσμος είχε τρομοκρατηθεί κι είχε δημιουργηθεί πνεύμα καχυποψίας. Ο Κινόγλου απ' τα κρατητήρια ειδοποίησε ότι οι συλλήψεις οφείλονται στον αντισυνομοιωτικό τρόπο που οργανώθηκε η συνεδρίαση. Άμέσως συναντήθηκα με τον Τάσο Λευτεριά που καθόταν σ' ένα υπόγειο σε κακά χάλια. Είχαν περάσει 35 μέρες και δεν εκπλήρωσε την εντολή να βγει στο βουνό. Απ' τη συζήτηση βγήκε καθαρά ότι δεν πίστευε σ' αυτό που γίνεται και μου έβαζε το ζήτημα ότι μπορεί να γίνει καμιά Βάρκιζα. Μου ζητούσε να πάει για λίγες μέρες στην Χαλκίδα, στη γυναίκα του και μετά να βγει στο βουνό. Τέλος συμφωνήσαμε στις 2 Σεπτέμβρη να βγει στο βουνό.

Στο σπίτι που έμενα με τον Παπαγγέλου ήρθε και ο Λευτεριάς, αφού συζητήσαμε και οι τρεις, κανονίστηκε να φύγει ο Παπαγγέλου σ' άλλο σπίτι, μετά θα έφευγα εγώ και ο Λευτεριάς θα κανόνιζε το φευγιό του. Ο Παπαγγέλου σε λίγο γύρισε γιατί βρήκε κλεισμένο το σπίτι. Το μεσημέρι με πήρε ένας Έποניתης και με πήγε σ' ένα σπίτι που διαπίστωσα ότι ήταν συγχωριανοί μου. Το βράδυ ή Ασφάλεια πήγε κι έπιασε στο σπίτι το Λευτεριά και τον Παπαγγέλου, ήρθε και στο δικό μου σπίτι, δεν με πιάσαν γιατί ή νοικοκυρά είχε κρύπτη στο υπόγειο, που μόνο αυτή την ήξερε.

Παρά την έρευνα της Ασφάλειας δεν πιάστηκα. Νόμισαν ότι είχα φύγει από την πίσω πόρτα. Το χτύπημα ήταν αρκετά δυνατό και φάνηκε ότι υπάρχει κάτι το ύποπτο. Παρά το γεγονός ότι οι συλλήψεις έγιναν τις παραμονές του δημοψηφίσματος, με την δουλειά που χε γίνει οι αντιβασιλικές δυνάμεις στην πόλη υπερέτρησαν. Το ζήτημα τώρα ήταν να βρούμε σπίτια που να μην τα ξέρουν τα στελέχη της πόλης και να ξεκινήσουμε τη δουλειά της πόλης χωρίς να χρησιμοποιήσουμε στελέχη, που χρησιμοποιούνται απ' την Επιτροπή Πόλης της Λειβαδιάς.

Με απόφαση του Γραφείου Περιοχής διαλύσαμε την οργάνωση Λειβαδιάς και άρχισαμε από την αρχή βάζοντας στην μπάντα κάθε στέλεχος που χε σχέση με τη δουλειά της Επιτροπής Πόλης

και του μηχανισμού. Έστειλα καινούργιες γιάφκες στο ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ.

Στις 9 Σεπτέμβρη 1946 κατέβηκα στην Αθήνα, τους εξέθεσα την κατάσταση και τους ζήτησα ενίσχυση σε στελέχη. Μου δόθηκαν δύο στελέχη, τον Σάββα Αργυρόπουλο τον στέλνω στη Θήβα για γραμματέα, τη Βούλα γραμματέα στην Χαλκίδα και τη Λούλα γραμματέα στη Λειβαδιά. Στη Λαμία είχαμε γραμματέα τον Λεωνίδα και ο Νίκος Τριανταφύλλου χρησιμοποιούταν σαν βοηθός μου, που κινούνταν στις οργανώσεις. Τον επικεφαλής της ΕΠΟΝ Αποστόλη, τον έστειλα στο Διαμαντή και του είπα να μεταβιβάσει στο Διαμαντή ότι του αναθέτουμε την καθοδήγηση όλου του ένοπλου κινήματος της Ρούμελης. Οι οργανώσεις των πόλεων άρχισαν να δραστηριοποιούνται και προσαρμόζονται στην καινούργια κατάσταση. Η Λαμία προχωρούσε καλά, είχαν ανασυγκροτηθεί οι δυνάμεις της. Η Χαλκίδα πήγαινε πιο καλύτερα, εδώ υπήρχε κάποια νομιμότητα. Η Θήβα καθυστερούσε, ο Αργυρόπουλος δεν μπόρεσε να σταθεί και στάλθηκε 6' γραμματέας στην Εύβοια και στην Θήβα στείλαμε την Μανουσάκη. Στην Λειβαδιά έμεινε σαν γραμματέας η Λούλα. Στις 28 Οκτώβρη πήρα ειδοποίηση να κατέβω στην Αθήνα και την 1η Νοέμβρη 1946 έφτασα στην Αθήνα.

ΣΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στις 3 Νοέμβρη 1946 συναντήθηκα με το μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ Στέργιο Αναστασιάδη. Αφού του εξέθεσα την κατάσταση των οργανώσεων της Στερεάς, μου ανακοίνωσε απόφαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ να βγω στο βουνό και να αναλάβω επικεφαλής του ένοπλου κινήματος της Ρούμελης. Να προσπαθήσω να προωθήσω τμήμα που να παραλαμβάνει στελέχη από την Αθήνα. Μου έδωσε έπαφή με τον αείμνηστο Τάκη Φίτσο, για να μου βρει Ρουμελιώτες που ζούσαν παράνομα στην Αθήνα, να τους συγχροτήσουμε σε ομάδα και να τους στείλουμε στο βουνό. Επίσης με σύνδεσε με το Γραμματέα της ΚΟΑ Αρίστο Βασιλειάδη για να

μου δώσει μέλη και στελέχη της οργάνωσής του για να τους πάρω στο βουνό. Ο Τάκης Φίτσος δεν μπόρεσε να πείσει κανένα απ' αυτούς που ήξερε, όλοι θέλαν να βγούν στο βουνό το καλοκαίρι του 1947. Ο Άριστος Βασιλειάδης μου έδωσε μόνον έναν, τον Χαρίλαο Γιώτη (Φλωράκη). Όταν συναντήθηκα με τον Γιώτη συμφώνησε να βγει και μου είπε ότι έχει άλλους δύο μόνιμους αξιωματικούς. Έφερα από την Χαλκίδα το Γαλανό, γραμματέα της Εύβοιας. Κανονίσαμε οι Γιώτης, Γαλανός και μερικά άλλα παιδιά να σχηματίσουν ομάδα και να βγούνε στο βουνό. Κατέβασα στην Αθήνα και τον Νίκο Τριανταφύλλου, κανονίσαμε να περάσει απ' την Λειβαδιά, μετά από τη Λαμία, να κανονίσει οργανώσεις των πόλεων να κρατάνε επαφή με τη Λαμία και επαφή της Λαμίας με την καθοδήγηση του Γραφείου Περιοχής Στερεάς, που θα βρίσκονταν στο βουνό. Του ανακοίνωσα απόφασή μας, μόλις τακτοποιήσει αυτές τις δουλειές να βγει και ο ίδιος στο βουνό όπου εκεί θα συνηγορήσουμε.

Όταν έκανα όλες αυτές τις προετοιμασίες, παίρνω έντολη απ' το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ ότι θα βγώ στο βουνό μέσω Θεσσαλονίκης, γιατί πρέπει να περάσω πρώτα απ' τον Μάρκο Βαφειάδη, επικεφαλής τότε του ΔΣΕ και μετά να κατέβω στη Ρούμελη. Τότε ειδοποίησα το Γαλανό και το Γιώτη να βγούνε με την ομάδα τους στο βουνό και ότι εγώ θα βγώ από άλλη κατεύθυνση.

* * *

Η κατάσταση στην ύπαιθρο της Ρούμελης ήταν ή παρακάτω: άμέσως μετά την Βάρκιζα, είχε ξαπλωθεί άφορητη τρομοκρατία απ' τις ένοπλες παρακρατικές ομάδες. Κάθε δυναμικό στοιχείο καταδιώχτηκε, 5.000 έφυγαν προς τις μεγάλες πόλεις. Είχε σταματήσει κάθε πολιτική και οργανωτική δράση των λαϊκών οργανώσεων στα χωριά, μόνον λίγοι καταδιωκόμενοι μείναν που κρύβονταν εδώ κι εκεί. Το Μάη του 1946 κάτω απ' την μεγάλη τρομοκρατία, οι καταδιωκόμενοι οργανώθηκαν σε ένοπλες ομάδες για να υπερασπιστούν την ζωή τους. Τέτοιες ομάδες συγκρότησαν: ο Μπελής και ο Παλασιολόγου με 30 άντρες, ο Διαμαντής με 30 άν-

τρεις, ο Οικονόμου με 25 άντρες, ο Παριανός με 25 άντρες και μια μικρή ομάδα στην Εύρυτανία. Οι ομάδες αυτές κάναν εμφανίσεις, δώσαν μερικά χτυπήματα σε σταθμούς χωροφυλακής, όμως δεν προχώρησαν σε στρατολογία. Δέχτηκαν γερή επίθεση με αποτέλεσμα να διαλυθούν οι ομάδες Παριανού και Οικονόμου. Σ' αυτές τις δύο ομάδες δεν υπήρχαν καλές σχέσεις μεταξύ τους, που αυτό βοήθησε στη διαρροή και διάλυσή τους. Οι Κ. Παλαιολόγου - Μπελής κατάφυγαν στη Θεσσαλία. Μόνο ο Διαμαντής παράμεινε στη Ρούμελη με 25 άντρες, χωρίς να μπορεί να αναπτύξει δράση, γιατί βρισκόταν σε συνεχή διωγμό. Στελέχη που στείλαμε έξω πιάστηκαν όπως ο Παυλής. Ο Κωστούλας αφού πήρε μαζί του το Λοκρό, Άνάποδο, Εύριπο, και Κάφα βγήκε στο βουνό σχηματίζοντας ένοπλη ομάδα. Με την ομάδα του άρχισε άμέσως δράση πριν συνδεθεί με τον Διαμαντή. Από προδοσιά σκοτώθηκε ο Κωστούλας και ο Κάφας. Οι Παλαιολόγου - Μπελής πέρασαν ύστερα από έντολή μας από Θεσσαλία στη Φθιώτιδα με 60 άντρες. Έδωσαν χτυπήματα στο Γαρδίκι και Κρίκελλο. Σε συνεργασία με το Διαμαντή έδωσαν χτυπήματα στο Κυριακοχώρι. Στο Νιοχώρι διέλυσαν ένα λόχο έθνοφυλακής, το ίδιο και στην Ανατολή. Μετά χτύπησαν την Ύπατη το σταθμό χωροφυλακής. Τώρα ο κόσμος σε μερικά χωριά κάπως ένθαρρύνεται. Όμως η φοβία κυριαρχεί και δεν ακολουθούν τους αντίρτες. Το Δεκέμβρη του 1946 η δύναμη των δύο ομάδων Διαμαντή και Παλαιολόγου - Μπελή φτάσαν στους 120 άντρες και 35 άντρες στην Εύρυτανία με τον Παπούα.

Συναντήθηκα με Ν. Ζαχαριάδη, και μου είπε ότι στην Θεσσαλονίκη θα συναντηθώ με σύνδεσμο του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ και θα με πήγαινε στο Μάρκο Βαφειάδη. Πριν μερικές μέρες είχε δημοσιευθεί στο «Ριζοσπάστη» η ανακοίνωση ότι σχηματίστηκε το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ με επικεφαλής τον Μάρκο Βαφειάδη, που του έδινε και τον τίτλο του στρατηγού, αργότερα έμαθα ότι η ανακοίνωση αυτή φτιάχτηκε στα γραφεία της ΚΕ του ΚΚΕ από τον ίδιο τον Ζαχαριάδη. Μου είπε ο Ζαχαριάδης να

ανακοινώσω στο Βαφειάδη ότι η απόφαση του ΠΓ είναι να αναπτύξουμε όσο το δυνατόν μαζικό στρατό, να λευτερώσουμε όσο το δυνατόν μεγάλες περιοχές, διότι μόνον έτσι θα υποχρεώσουμε την αντίδραση να είναι συμβιβασμό. Εάν δεν θελήσουν θα έχουμε δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για να επιβληθούμε. Σε συνέχεια μου είπε ότι την άλλη μέρα θα ξανασυναντηθώ με τον Στέργιο Αναστασιάδη, για να πάρω κώδικες και τα ανάλογα ραντεβού και συνδέσεις που θα πραγματοποιήσω.

Πράγματι, την άλλη μέρα συνδέθηκα με τον Στέργιο Αναστασιάδη. Μου έδωσε κώδικα για επαφή με ασύρματο και γιάφκα που θα πραγματοποιούμε σύνδεση για να βγάλουμε στελέχη στο βουνό. Μου έδωσε κώδικα να δώσω στο Γενικό Αρχηγείο και κώδικα να δώσω στο Αρχηγείο Θεσσαλίας. Μου έδωσε το ραντεβού που θα συνδεθώ στη Θεσσαλονίκη, με τον σύνδεσμο του Γενικού Αρχηγείου και σύνδεση με την ΚΟ Θεσσαλονίκης.

Στις 22 Νοέμβρη του 1946 μπήκα σε καράβι στον Πειραιά για Θεσσαλονίκη. Εκεί με είδε ένας γνωστός μου που είχε σχέσεις με την ασφάλεια, χώθηκα στις καμπίνες του βαποριού στον κόσμο και είδα πως με έφαχνε, τότε έγω από την άλλη πόρτα της καμπίνας βγήκα έξω, κατέβηκα απ' το καράβι και έφυγα για το σπίτι μου στην Αθήνα. Έχασα έξι μέρες γιατί έτοιμασα ειδικά χαρτιά για να ταξιδέψω με αεροπλάνο.

Πράγματι το πρωί στις 29 Νοέμβρη έφυγα απ' την Αθήνα και ή ώρα 9 το πρωί είχα φτάσει στη Θεσσαλονίκη, ή ώρα 10 βρέθηκα στο ραντεβού του συνδέσμου. Στο ραντεβού δεν ήρθε ο σύνδεσμος, έφυγε χωρίς να με περιμένει βάσει της έντολης που είχε. Τακτοποιήθηκα κάπου προσωρινά και το βράδυ της ίδιας μέρας πήρα σύνδεση με την ΚΟ Θεσσαλονίκης. Με πήγαν σε ένα σπίτι και εκεί συναντήθηκα με τον Β. Μπαρτζώτα. Μείναμε μερικές μέρες μαζί, μιλήσαμε πολλά και διάφορα, μου είπε να μεταφέρω στον Βαφειάδη μερικά ζητήματα τεχνικής φύσης. Στις 9 του Δεκέμβρη με πήρε ο Καζάκος, μείναμε μαζί το βράδυ και μου έδωσε μια γιάφκα για την Βέροια. Το πρωί της άλλης ημέρας πήγα και πήρα το λεωφορείο Θεσσαλονίκης — Βεροίας. Έφτασα στη Βέροια και συνδέθηκα με την οργάνωση. Με πήγαν σε ένα

σπίτι: όπου με τον γραμματέα της οργάνωσης μέγαμε 6 μέρες μαζί γιατί δεν είχε έρθει σύνδεσμος απ' το βουνό.

Στις 16 Δεκέμβρη το βράδυ ήρθε σύνδεσμος και άμέσως φύγαμε για το βουνό. Περπατούσαμε όλη τη νύχτα χωρίς στάση και το πρωί φτάσαμε στο χωριό Άγία Σάντα, με 20 σπίτια. Έδώ κατοικούσαν Πόντιοι και κάθε οικογένεια είχε στο βουνό και έναν άνταρτη στο ΔΣΕ. Παρά την κούραση και άπνία, συνέχισα την πορεία για να συναντήσω μια αποστολή ανταρτών, που θα περνούσε τον Άλιάκιμονα και θα πήγαινε στα Πιέρια. Πράγματι, τους συνάντησα με το σούρουπο, περάσαμε με βάρκες τον Άλιάκιμονα και σε συνέχεια περπατήσαμε επί 3 ώρες κάτω από δυνατό σκοτάδι, όπου φτάσαμε στο χωριό Δρυάτσικο. Έδώ συνάντησα το πρώτο χιόνι. Το πρώτο βράδυ στο βουνό το πέρασα κουκουλωμένος στο παλτό μου, κάτω από φοβερό κρύο. Η μεγάλη πορεία επί 24 ώρες και το κρύο άμέσως με προσάρμοσαν στην καινούργια ζωή του βουνού.

Το πρωί στις 18 Δεκέμβρη συνέχισα την πορεία κι ύστερα από 14 ώρες πορεία έφτασα στη Μηλιά Πιερίων, όπου ήταν και η έδρα του αρχηγείου Πιερίων. Το βράδυ έμεινα στην έδρα του αρχηγείου. Συζήτησα με την διοίκηση, που επικεφαλής ήταν ο Τσικίρτζης (Γ. Κακουλίδης), τον τρόπο της προώθησής μου προς το Γενικό Αρχηγείο. Όλη τη νύχτα χιονίζε άδιάκοπα. Την άλλη μέρα με δυο συνδέσμους και ένα άλλο φορτωμένο με πράγματα για τον Βαφειάδη, φεύγω απ' τη Μηλιά κι ύστερα από 5ωρη πορεία κάτω από συνεχή πτώση χιονιού, που άσπριζαν και θάμπωναν τα μάτια μου, φτάσαμε στο χωριό Μόρνο όπου και διανυκτερεύσαμε. Σε συνέχεια την άλλη μέρα με τους ίδιους συνδέσμους συνεχίζουμε την πορεία. Το μεσημέρι: φτάσαμε στο χωριό Άγιος Δημήτριος, μετά από μικρή διακοπή συνεχίσαμε την πορεία, για να φτάσουμε το βράδυ στο Κοκκινοπλάδι. Συνέχιζε να χιονίζει, οι σύνδεσμοι για λόγους ασφάλειας άκολουθούσαν άλλο δρομολόγιο, όμως έδω συναντήσαμε πολύ χιόνι με συνέπεια να άργήσουμε, να μάς βρει το πυκνό σκοτάδι και η πυκνή όμίχλη, που δεν βλέπαμε ούτε σε άπόσταση ενός μέτρου. Πέσαμε σε μέρος που το χιόνι έφτανε περίπου ένα μπόι κι άρχισε να φυσάει δυνατά. Χάσαμε τον προσανατολισμό μας και τίποτα δεν

βλέπαμε. 'Ο ένας απ' τούς συνδέσμιους κουράστηκε και πέφτει κάτω χωρίς να μπορεί να κινηθεί. 'Αφού με έντριβές συνέφερα τόν σύνδεσμο, μπαίνω μπροστά και προσπαθώ να βρω καιμιά άκρη ή φως. Παιδευτήκαμε αρκετές ώρες, ήταν ή ώρα 10 τή νύχτα, ή κατάσταση ήταν κρίσιμη και ό κίνδυνος να παγώσουμε άμεσος. Μετά από λίγο περπάτημα γλιστράω σέ μιá χαράδρα, εγώ, οί σύνδεσμοι και τó άλλογο. 'Η χαράδρα είχε βάθος δύο μέτρα, ήταν στενή και κυλούσε νερό. Αυτό ήταν ή σωτηρία μας. Τή χαράδρα δέν τήν έπιανε άέρας και δέν είχε χιόνι. 'Αποφασίσαμε έδω να περάσουμε τή νύχτα, όλη τή νύχτα κινούμασταν γ:ά να μήν παγώσουμε. Ξημέρωσε χωρίς να πάθουμε τίποτα, ούτε έμεις, ούτε και τó άλλογο. 'Η όμίχλη ήταν δυνατή, δέν βλέπαμε τó χωριό, ύστερα από τρεις ώρες πορεία φτάσαμε στό Κοκκινοπλιό. Οί άνθρωποι του χωριού μās περιποιήθηκαν, στεγνώσαμε και ξεκουραστήκαμε. Μόλις νύχτωσε ξανά πορεία, απ' τίς 5 τó απόγευμα περπατούσαμε συνέχεια μέχρι ή ώρα 9 τó πρωί τής άλλης μέρας. Κατορθώσαμε να περάσουμε τόν κάμφο τής 'Ελασσόνας και φτάσαμε στους Γιαννουσάδες. 'Εδω ξεκουραστήκαμε μέχρι τίς 3 μετά τó μεσημέρι και ξανά πορεία. Τα μεσάνυχτα φτάσαμε στό χωριό 'Ανάληψη όπου και μείναμε γ:ά ξεκούραση. Τό πρωί συναντήθηκα με τó άρχηγείο 'Ολύμπου, πού βρισκόταν έδω λόγω τών έκκαθαριστικών επιχειρήσεων στόν 'Όλυμπο.

ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΤΟΥ ΔΣΕ

Τήν ίδια μέρα στις 23 Δεκέμβρη 1946 φεύγω γ:ά τήν Λογκά. Τό απόγευμα έφτασα σ' αυτό τó χωριό, όπου συνάντησα τόν Κίσαβο (Γ. Μπλάνα), πού ήταν επικεφαλής του άρχηγείου Θεσσαλίας. Τό βράδυ έφτασε κι ό Μάρκος Βαφειάδης με τó έπιτελείο του. Στις 24 Δεκέμβρη έγινε συνεδρίαση του Γενικού 'Αρχηγείου. Στή συνεδρίαση πήραν μέρος ό Μ. Βαφειάδης, Κικίτσας, Λασάνης, Κίσαβος και Γούσιος. Τους άνακοίνωσα τή θέση του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ όπως προσωπικά μου τήν είπε ό Ζαχαριάδης και πού π:ό πάνω τήν άναφέρω. Μετά συζητήσαμε γ:ά τήν δουλειά μου στή Ρούμελη. 'Ο Μ. Βαφειάδης μου ύποσχέθηκε ότι θα μου στείλει

δύναμη για ενίσχυση του ανταρτικού της Ρούμελης, με αποστολή να προωθήσω δύναμη προς Έλικώνα, Πάρνηθα για να παραλαμβάνω κόσμο απ' την Αθήνα, επίσης θα μου προωθούσε και ασύρματο. Κανονίσαμε να φύγω μαζί με τον Γεδεών Λουλέ προς Κόζακα και με την βοήθεια των εκεί τμημάτων να φτάσω στην Ρούμελη.

Πράγματι, στις 26 Δεκέμβρη το πρωί μαζί με τον Γ. Λουλέ και μια ομάδα ανταρτών φεύγουμε απ' την έδρα του Γενικού Αρχηγείου. Περάσαμε απ' το Γερακάρι, όπου στάθμευαν το αρχηγείο Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας και το αρχηγείο Χασίων. Συνεχίσαμε την πορεία και το βράδυ φτάσαμε στο Φλαμπουρέτσι. Έδω συνάντησα τον Μήτσο Τσάτσο, υπεύθυνο της δουλειάς στο στρατό στα Γιάννενα. Μου έκανε φρικτά παράπονα για την καθοδήγηση του Γραφείου Ήπειρου του ΚΚΕ Μ. Τσάντη και Κ. Κολιγιάννη. Μου είπε ότι μήνες δεν είδε τον Μ. Τσάντη και έχουν εγκαταλείψει την δουλειά στο έλεος. Θα μπορούσα μούπε να δω με 500 στρατιώτες στο βουνό και επειδή δεν είχα καμμιά επαφή δεν το έκανα. Πολλοί πιάστηκαν απ' την αυτοάμυνα καθώς και φαντάροι απ' τον στρατό.

Σε συνέχεια μου είπε ότι βγήκα στο βουνό να συναντήσω τον Μ. Βαφειάδη, να του πω την κατάσταση και να πάρω εντολή για την δουλειά μου, μια και τους καθοδηγητές της Ήπειρου στα Γιάννενα τους χάσαμε. Την άλλη μέρα περπατήσαμε και ή νύχτα μας βρήκε στο χωριό Κόπραϊνα. Τη νύχτα συνεχίσαμε την πορεία βαδίζοντας μεταξύ Τρικάλων — Καλαμπάκας και το πρωί στις 28 Δεκέμβρη φτάσαμε στο χωριό Διάβα. Το ίδιο πρωί τμήματα στρατού κινήθηκαν απ' τον κάμπο με κατεύθυνση Διάβα και από τον Πηγειό προς Βανακούλια. Το πυροβολικό έριχνε έναντίον μας. Παρά την κούραση φεύγουμε για Βανακούλια. Μόλις φτάσαμε στα Βανακούλια, βλέπουμε σε απόσταση 500 μέτρων τμήματα στρατού και οι δρόμοι κλεισμένοι. Τραβήξαμε προς την βουνοκορφή, το χιόνι είχε φτάσει τα δύο μέτρα και βουλιάζαμε. Η κίνηση ήταν δύσκολη και ένα μέρος του δρόμου τον περάσαμε σουρνόμενοι με την κοιλιά για να αποφύγουμε το χτύπημα απ' τα πυρά που μας έριχναν συνεχώς.

Ύστερα από θωρη κουραστική πορεία, ξεφύγαμε άπ'ά τ'ά πυρά του στρατου και μπήκαμε σ'ε δάσος. Άπ' τ'ό δάσος ήταν άδύνατο ν'ά προχωρήσουμε. Βρήκαμε μι'ά ρεματι'ά που κυλούσε νερό, προχωρούσαμε μέσα άπ' τ'ή ρεματι'ά, βαδίζοντας επί δύο ώρες μέσα στο νερό τ'ό κρύο που κυλούσε. Σ'ε μερικ'ά σημεία έπρεπε ν'ά σκαρφαλώνουμε θράχια, ύψους δύο μέτρα και τ'ό νερό που έπεφτε σαν καταρράχτης έμπαινε σ'ε όλο τ'ό σ'ωμα μας. Τελικ'ά μόλις νύχτωσε φτάσαμε σ'ε άπόσταση μισ'ης ώρας άπ' τ'ά Βανακούλια, θάλαμε φωτι'ές και στεγνώσαμε. Τ'ή νύχτα ή ώρα 3 μετά τ'ά μεσάνυχτα, ξεκινήσαμε κι ύστερα από θωρη πορεία, κατάκοποι φτάσαμε στο χωριό Παλιοχώρι του Κόζακα όπου ήταν ή έδρα του άρχηγείου Κόζακα. Μείναμε όλη τ'ήν ήμέρα και τ'ήν νύχτα. Τ'ό άρχηγείο Κόζακα μου έδωσε μι'ά ομάδα άντάρτες για ν'ά με βοηθήσουν ν'ά φτάσω στο άρχηγείο Άγράφων. Τ'ό μεσημέρι στις 30 Δεκέμβρη με άλλη μέρα πορεία κάτω από δυνατ'ό χιονόνερο, με κατεύθυνση τ'ήν άλλη μέρα πορεία κάτω από δυνατ'ό χιονόνερο με κατεύθυνση τ'ήν Τύρνα. Τ'ό θράδυ μείναμε στο Λάντσο, συνοικισμό τ'ης Τύρνας. Έδ'ω βρήκαμε ένα συγκρότημα άνταρτών με επικεφαλ'ης τ'όν Μακεδόνα. Μόλις νύχτωσε τ'ήν 1η Γενάρη 1947 ξεκινήσαμε από τ'ό Λόντζι π'ρός Κνίσσοβο. Τ'ήν νύχτα ή ώρα 12 φτάσαμε στις Παλικαρι'ές, ένα χωριό αρκετ'ά άραιοκατοικημένο. Έδ'ω στο μπακάλικο βρήκαμε άντρες που παίζαν χαρτι'ά και πήραμε συνδέσμους. Μετά από δύο ώρες πορεία, βρήκαμε έναν τσοπάνη, πολ'ύ γερός σύνδεσμος, που ήξερε καλ'ά τ'ά μέρη. Προχωρούμε τ'όν άνήφορο π'ρός τ'ήν κορφή του Τυμπάνου. Τ'ό μέρος που προχωρούσαμε ήταν πολ'ύ επικίνδυνο, αν έπιανε άέρας ήταν δυνατ'ό ν'ά πέσουν σωροί από χιόνια και ν'ά ταφούμε. Έδ'ω πολλοί μ' αυτόν τ'όν τρόπο β'ηκαν τ'όν χειμ'ώνα τ'όν θάνατο.

Κατά τ'ά ξημερώματα, στις 2 Γενάρη, βρισκόμουν στην χιονισμένη κορφή του Τυμπάνου. Καθόμαστε στον π'σινο και κυλούσαμε τ'όν κατήφορο σαν έλκυθρο. Κατά τις 9 ή ώρα τ'ό πρωί, φτάσαμε στο Κνίσσοβο και τακτοποιηθήκαμε σ'ε σπίτια. Τ'ά ρούχα μας ήταν παγωμένα, έδ'ω στεγνώσαμε και ξεκουραστήκαμε.

ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΣΕ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Τὸ πρωὶ στὶς 3 Γενάρη, ξεκινήσαμε πρὸς Νευροβούνιστα, ἡ πορεία ἦταν δύσκολη καὶ πολὺ ἐπικίνδυνη γιὰτὶ ἐκτὸς ἀπ' τὸ χιόνι ποὺ ἀσταμάτητα ἔπεφτε, σήκωσε καὶ ἀέρα. Σὲ μιὰ βουνοκορφὴ παράλληλη τοῦ Τύμπανου ἀν μὲ ταχύτητα δὲν περνούσαμε, παρ' ὀλίγο θὰ εἶχαμε παγώσει. Τὸ ἀπόγευμα φτάσαμε στὴ Νευροβούνιστα καὶ συνεχίζοντας τὴν πορεία, ὕστερα ἀπὸ 14 ὥρες συνεχῆ πορεία φτάσαμε ὡρα 10 τὴ νύχτα στὸ χωριὸ Κεράσοβο. Ἐδῶ μείναμε τὴ νύχτα καὶ τὸ πρωὶ τῆς ἄλλης μέρας ξανά πορεία καὶ μετὰ ἀπὸ 10 ὥρες φτάσαμε στὸ χωριὸ Καστανιά, ἔδρα τοῦ Ἀρχηγείου Ἀγράφων. Τὴ νύχτα ἔπεσε πολὺ χιόνι, οἱ δρόμοι ἔκλεισαν. Ἡ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Ἀγράφων μοῦ πρότεινε νὰ μείνω, γιὰτὶ ἦταν κίνδυνος νὰ χαθῶ ἀν μὲ τέτοιο καιρὸ συνέχιζα τὴν πορεία.

Ἐπέμεινα ὅτι πρέπει νὰ φύγω καὶ μοῦδωσαν 10 χωριάτες γιὰ νὰ μοῦ ἀνοίγουν δρόμο στὸ χιόνι. Τὸ βράδυ στὶς 5 Γενάρη, ἔφτασα σὲ συνοικισμό τοῦ Καροπλεσιού. Τὴν ἄλλη μέρα περπατήσαμε ἀπὸ Καροπλέσι, Νεράϊδα καὶ τὸ βράδυ ἔφτασα στὴ Μποκοβίτσα τοῦ Κλειστοῦ, ὅπου καὶ διανυκτέρευσα. Τὴν ἄλλη μέρα στὶς 6 Γενάρη φεύγω ἀπὸ τὴν Μπουκοβίτσα καὶ τὸ ἀπόγευμα φτάνω στὴ Φουρνᾶ τῆς Εὐρυτανίας. Ἐδῶ βρῆκα μόνον τὸν Σπάρτακο (Παναγιώτης Τσακανίνας) ἐπιμελητὴ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Ἔμαθα ὅτι ὁ γραμματέας τῆς κοιμητικῆς ὀργάνωσης Εὐρυτανίας Παῦλος Πείκος, βρισκόταν στὸ χωριὸ Κλειτσός, τὸ Ἀρχηγεῖο Εὐρυτανίας βρισκόταν στὸ Περίβλεπτο. Ἔστειλα ἀμέσως συνδέσμους πρὸς τὸν Παῦλο Πείκο νὰρθεῖ ἀμέσως πρὸς συνάντησή μου, σύνδεσμο πρὸς Μπελῆ καὶ Διαμαντῆ, ποὺ τοὺς καθόριζα συνάντηση στὸ Γαρδίκι. Πῆρα κι ἐπαφὴ μὲ Ἀρχηγεῖο Εὐρυτανίας.

Στὶς 8 Γενάρη τὸ πρωὶ ἦρθε ὁ Πείκος στὴ Φουρνᾶ, μὲ κατὰ-τόπισε πάνω στὴν κατάσταση τῆς Εὐρυτανίας καὶ γιὰ ὅλες τὶς πληροφορίες ποὺ διέθετε. Καθορίσαμε πλάνο δουλειᾶς γιὰ στρατολογία μαχητῶν στὸ ΔΣΕ καὶ ἐφοδιασμό τους, καθὼς καὶ γιὰ τὴ διαφωτιστικὴ δουλειά. Τὴν ἄλλη μέρα ἔφυγα γιὰ Περίβλεπτο, ἐκεῖ συνάντησα τὴν διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου Εὐρυτανίας μὲ ἐπιχε-

φαλῆς τὸν Ἑρμῆ (Πριόβολος). Στὶς 10 Γενάρη πραγματοποιήσαμε ἀχτίφ στελεχῶν.

Ἐκανα ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς κατάστασης καὶ τὰ καθήκοντα ποῦ ἀπορρέουν. Βάλαμε σὰν κεντρικὸ καθῆκον τὸν ἀφοπλισμὸ κάθε ἔνοπλης δυνάμεις καὶ τὴν ἐντατικὴ στρατολογία καινούργιων μαχητῶν, τὸ ξεκαθάρισμα τοῦ χώρου ἀπὸ στατικὰ ἐγκαταστημένα τμήματα τοῦ ἀντιπάλου (Ἅγιος Γεώργιος καὶ Τυμφρηστός). Καθορίσαμε συγκεκριμένον σχέδιον ἐνεργειῶν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν πιὸ πάνω καθηκόντων. Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας μέρας παίρνω ἔκθεσιν τοῦ Νίκου Τριανταφύλλου, γιὰ τὴν κατάκτησιν τῶν τμημάτων μας Οἴτης καὶ Παργασίδας. Ὁ Τριανταφύλλου εἶχε φτάσει πρὶν μερικὰς μέρας εἰς τὴν Παργασίδα, ἔκανε σύσκεψιν μὲ τὰ στελέχη τῆς Παργασίδας καὶ μετὰ τῆς Οἴτης καὶ τοὺς ἔβαλε τὴν θέσιν τοῦ κόμματος καὶ τὰ καθήκοντα.

Ἡ κατάσταση τῶν τμημάτων τῆς Ρούμελης παρουσιάζονταν ὡς ἑξῆς: Τὸ τμήμα Διαμαντῆ - Μπελῆ χωρίζεται εἰς 3 ἀρχηγεία 1) ἀρχηγεῖο Παργασίδας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Διαμαντῆ, δύναμις 60 ἄντρες, μὲ τομέα δράσεως τὴν Παργασίδα καὶ νὰ ἐτοιμάσει τμήμα γιὰ ἐπέκτασιν Ἐλικώνα — Πάρνηθα. 2) Ἀρχηγεῖο Οἴτης, μὲ ἐπικεφαλῆς Κ. Παλαιολόγου - Μπελῆ, δύναμις 70 ἄντρες, τομέα δράσεως τὴν Φθιώτιδα. 3) Ἀρχηγεῖο Δυτικῆς Στερεᾶς μὲ δύναμις 35 ἄντρες, ἐπικεφαλῆς Παπούας μὲ τομέα δράσεως Κρίκελλο - Ἀράχωβα. 4) Ἀρχηγεῖο Εὐρυτανίας μὲ 35 ἄντρες, ἐπικεφαλῆς Ἑρμῆς, τομέα δράσεως Εὐρυτανία. 5) Ἀρχηγεῖο Ὄθρου μὲ δύναμις 30 ἄντρες, ἐπικεφαλῆς Περικλῆς (Χουλιάρας) μὲ τομέα δράσεως τὴν Ἀνατολικὴν Φθιώτιδα καὶ Ὄθρου. Ἀπὸ ἀποψη στελεχῶν ἀντιμετωπίζαμε μιὰ ἀσχημὴν κατάστασιν. Τὰ 25 στελέχη ποῦ κατέβηκαν ἀπ' τὸ Μπούλκες τῆς Γιουγκοσλαβίας, σ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τοὺς τρωγόντουσαν. Ὁ Χουλιάρας δὲν ἀναγνώριζε τὸν Ἑρμῆ, εἶχαν χωριστεῖ εἰς δύο ομάδας, γιὰ τὸ ποιὸς θᾶχει τὸ προβάδισμα. Ὁ Μπελῆς δὲν ἀναγνώριζε κανέναν ἀπ' αὐτοὺς, περίμενε ἐμένα σὰν γραμματέα τοῦ Γραφείου Περιοχῆς Στερεᾶς νὰ τακτοποιήσω τὸ ζήτημα τῶν στελεχῶν. Ἡ κατάσταση ἀντιμετωπίσθη μὲ τὴν διάλυσιν τῶν 25 εἰς διάφορα ἀρχηγεία, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διαλύσουμε τίς κλίμακας καὶ μὲ διαφωτιστικὴν δουλειὰ ἐναντία εἰς ἕκ-

δηλώσεις άρριβισμού, κουτσομπολιού και τήν στερέωση τής ενότη-
τας και πειθαρχίας. Έχοντας πλήρη στοιχεία για τήν κατάσταση
τής περιοχής και τών τμημάτων του ΔΣΕ τής Ρούμελης, στις 11
Γενάρη έγραφα έκθεση προς τό Γενικό Άρχηγείο και άμέσως τήν
προώθησα στο Άρχηγείο Άγράφων και αυτό μέ τήν σειρά του
πίο πέρα.

ΠΟΙΑ Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΑ ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΤΟ 1946

Άπ' τήν ήμέρα πού βγήκα στο άντάρτικο πλησιάζει ένας μή-
νας. Μέ τή διαδρομή πού έκανα διέσχισα όλη τή δυτική Μακεδο-
νία, Θεσσαλία και έφτασα στη Ρούμελη. Στη διαδρομή πέρασα ά-
πό πολλά χωριά του κάμπου και του βουνού. Είδα τις διαθέσεις του
λαού συναντήθηκα μ' όλες τις Διοικήσεις Άρχηγείων Περιοχής
και μέ πολλά Άρχηγεία Περιφερειακά, πράγμα πού μου έδωσε να
έχτιμήσω ότι ή θέση του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ ήταν πραγματο-
ποιήσιμη για τήν δημιουργία ενός μαζικού στρατού. Άπό άποψη
όργανωτικής συγκρότησης και δύναμης ο ΔΣΕ μέχρι τέλος 1946,
παρουσίασε τήν παρακάτω εξέλιξη. Άρχικά συγκροτήθηκαν οι ό-
μάδες τών καταδιωκομένων μέ 7 - 10 άνδρες όπλισμένοι μέ λι-
νοντούφεκα και λίγες σφαίρες. Άπ' τό καλοκαίρι και άρχές φθι-
νοπώρου του 1946, φτιάχτηκαν: τά συγκροτήματα μέ δύναμη 70 -
100 άνδρών όπλισμένους μέ έλαφρό όπλισμό. Άπό άρχές φθινοπώ-
ρου οργάνωνονται τά Περιφερειακά Άρχηγεία πού διέθεταν τό
καθένα από 3 και περισσότερα συγκροτήματα. Στις 28 Όχτώβρη
1946 συγκροτήθηκε τό Γενικό Άρχηγείο. Δημιουργήθηκαν τά Άρ-
χηγεία Περιοχών, τέτοια ήταν: τό Άρχηγείο Δυτικής και Κεντρι-
κής Μακεδονίας (αργότερα χωρίστηκαν στο Άνατολικής Μακεδο-
νίας και Δυτικής Θράκης, τής Κεντρικής Μακεδονίας και τής Δυ-
τικής Μακεδονίας). Τό άρχηγείο Θεσσαλίας, τό άρχηγείο Ηπείρου,
τό Άρχηγείο Ρούμελης. Τά πιο αδύνατα Άρχηγεία ήταν τής Ρού-
μελης και Ηπείρου. Κάθε άρχηγείο περιοχής είχε άρχηγεία περιφε-
ρειακά, τά περιφερειακά είχαν τά συγκροτήματα, τά δέ συγκροτή-

ματα τις ομάδες. Ἡ δύναμη τῶν ἀρχηγείων Θεσσαλίας καὶ Δυτικῆς - Κεντρικῆς Μακεδονίας ἦταν ἀρκετὰ μεγάλη. Ἡ Θεσσαλία, ἀρχῆς φθινοπώρου, ἡ δύναμη τῆς ἔφτασε στὶς 3.500. Κυριαρχοῦσαν σ' ὄλα τὰ ὄρεινά χωριά καὶ τοὺς κάμπους, μπαῖναν στὶς κωμοπόλεις. Ὁ λαὸς μ' ἐνθουσιασμό τοὺς βοηθοῦσε καὶ οἱ νέοι ζητοῦσαν νὰ καταταχθοῦν. Μποροῦσε μέσα στὸ 1947, νὰ φτάσουμε ὄλα τὰ ἀρχηγεία τῆ δύναμη τῶν 50 - 60.000 ἀνταρτῶν, ἀν ἔμπαινε ἡ θέση τοῦ ΠΓ, ὄλος ὁ κόσμος ποὺ μᾶς συμπαθοῦσε ἀπ' τὰ καμποχώρια, κωμοπόλεις καὶ ὄρεινά χωριά ποὺ ἐλέγχουμε ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, νὰ προσχωροῦσαν στὸ ΔΣΕ. Τὸ δὲ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ τὸ κλιμάκιο τοῦ ΠΓ ποὺ ἀποτελοῦνταν ἀπ' τὸν Ἰωαννίδη καὶ Ροῦσσο, νὰ ἐφοδιάζαν τὰ τμήματα σὲ ὄπλισμό καὶ τροφίμα, ἀρχικά τῶν Ἀρχηγείων Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ στὴ συνέχεια τῆς Ρούμελης. Ἡ δύναμη τοῦ ΔΣΕ στὰ τέλη τοῦ 1946 ἀποτελοῦνταν ἀπὸ δοκιμασμένους μαχητὲς καὶ ἀξιωματικούς τοῦ ΕΛΑΣ, ποὺ ἦταν σὲ θέση νὰ πλαισιώσουν τῆ δύναμη τῶν 50 - 60.000 ἀνταρτῶν. Μὲ αὐτὴ τῆ δύναμη μπορούσαμε νὰ προχωρήσουμε πρὸς ἀποφασιστικὲς λύσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδας.

Ἀπὸ ἀποψη τακτικῆς, τὸ 1946 οἱ μικρὲς ομάδες τῶν καταδιωκομένων καὶ μετὰ τὰ συγκροτήματα τοῦ ΔΣΕ, ἀκολούθησαν τὴν παρακάτω: ἐνεδρευτικὰ χτυπήματα, κίνηση νυχτερινῆ, αἰφνιδιαστικὸ χτύπημα τοῦ στόχου καὶ γρήγορη ἀπαγκίστρωση. Μὲ αὐτὴ τὴν τακτικὴ, μπόρεσαν νὰ διαλύσουν τὰ ἀστυνομικὰ τμήματα Χωροφυλακῆς καὶ τοὺς ἔνοπλους πολίτες τῶν ὄρεινῶν χωριῶν καὶ νὰ δημιουργήσουν στὸν ὄρεινὸ ὄγκο ἐλεύθερα χωριά.

Ὁ ἀντίπαλος στὴν περίοδο τοῦ 1946, ἀπὸ ἀποψη ἐνόπλων δυνάμεων, διέθετε τὰ σώματα ἀσφαλείας, ἀνασυγκροτημένα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ στοιχεῖα ποὺ συνεργάστηκαν μὲ τοὺς Γερμανοὺς καταχτητὲς. Ὁ στρατός, ἡ ἀεροπορία καὶ τὸ ναυτικὸ ἦσαν ὑπὸ ἀνασυγκρότηση, ποὺ ἡ πλειοψηφία τους ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἑαμικά καὶ δημοκρατικὰ στοιχεῖα καὶ δὲν ἀποτελοῦσε δύναμη ποὺ νὰ βασίζετα: ὁ ἀντίπαλος. Τὸ κύριο στήριγμα τῆς γτόπιας ἀντίδρασης ἦταν τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα κατοχῆς, ποὺ ἦταν ἐγκατεστημένα σὲ ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς χώρας, πράγμα ποὺ μᾶς ἐμπόδιζε ν' ἀρχίσουμε τὴν ἐπανάσταση σὰν μιὰ γενικὴ ἐξέγερση σ' ὄλη τὴ χώρα. Παρὰ

τήν παρουσία τῶν Ἀγγλων, ὁ ἀντίπαλος τὸ 1946 στρατιωτικά, βρισκόνταν σὲ ἄσχημη κατάσταση.

Στὴν περίοδο τοῦ 1946, ὁ ἀντίπαλος ἀκολούθησε τὴν παρακάτω τακτικὴ ἐναντίον τοῦ ἔνοπλου κίνημα: Οἱ σταθμοὶ χωροφυλακῆς, μὲ τοὺς ἐνόπλους κάθε χωριοῦ, ἀπὸ κοινοῦ ἀποτελοῦσαν τὰ κινητὰ ἀποσπάσματα ποὺ καταδίωκαν τὶς μικροσμάδες τῶν ἀνταρτῶν. Ὅταν οἱ ἀντάρτες ὀργανώθηκαν σὲ συγκροτήματα, τὰ τμήματα αὐτὰ τῶν σταθμῶν χωροφυλακῆς καὶ ἐνόπλων πολιτῶν διαλύονται καὶ συγκεντρώνονται σὲ πόλεις, κωμοπόλεις καὶ βασικά κεφαλοχώρια. Συγκροτοῦνται μεγαλύτερες μονάδες χωροφυλακῆς σὲ τάγματα καὶ συντάγματα. Μ' αὐτὴ τὴ συγκρότηση κινοῦνταν κατὰ λόχους καὶ τάγματα ἀκολουθώντας τὰ ἀντερείσματα καὶ τὶς κορυφογραμμὲς, κατάλαμβαναν βασικά σημεῖα καὶ ὀχυρώνονταν, μετὰ ἀρχίζαν τὶς ἐξερευνήσεις. Μὲ τὰ χτυπήματα ποὺ δίναν τὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ, κατὰ τὴν κίνηση καὶ μὲ τὶς διεισδύσεις στὸ βάθος, στὰ χωριά ποὺ μέναν κενὰ ἀπὸ δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου, ἀνατράπηκε αὐτὸ τὸ σχέδιο καὶ ἀπέτυχαν οἱ σχηματισμοὶ τῆς χωροφυλακῆς.

ΔΡΑΣΗ ΣΤΗ ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1946 - 47

Βρίσκομαι στὴ Ρούμελη καὶ μὲ τοὺς συνεργάτες μου, προσπαθῶ γρήγορα νὰ ὀργανώσω τὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης καὶ τὰ Περιφερειακὰ Ἀρχηγεῖα, ταυτόχρονα ν' ἀρχίσω ἐντατικὴ δράση μὲ βασικὸ σκοπὸ τὸ ξήλωμα τῶν στατικῶν θέσεων, τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς καὶ τὴν ἐντατικὴ στρατολογία. Στὶς 11 Γενάρη, τὸ ἀπόγευμα φεύγω ἀπὸ Εὐρυτανία πρὸς Γαρδίκι, ὅπου ἦταν ἔδρα τοῦ ἀρχηγείου Οἴτης. Πέρασα ἀπὸ Παλαιόκαστρο, Μαυρίλιο, Μερκάδα, Κάφη, Χοντρογιάννη, Πίτσι. Ἐπὶ 4 ὥρες ξεκουραστήκαμε στὸ Πίτσι καὶ συνεχίσαμε τὴν πορεία μὲσω Κανάλια καὶ τὸ ἀπόγευμα στὶς 12 Γενάρη 1947, φτάνω στὸ Γαρδίκι. Ἐδῶ συναντήθηκα μὲ τὴ Διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Οἴτης Κ. Παλαϊολόγου - Μπελῆ καὶ μὲ τὸν ἐπικεφαλῆς τῆς ΕΠΟΝ Ρούμελης Ἀποστόλη, ποὺ ἦταν κομματικὸς ὑπεύθυνος τοῦ Ἀρχηγείου. Συζητήσαμε μὲ τὴ διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου καὶ καθορίσαμε συγκεκριμένο

σχέδιο δράσης. Τὴν ἴδια μέρα ὁ Διαμαντῆς, ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδας μετὸν Νίκο Τριανταφύλλου καὶ μετὸν δύναμιν 65 ἀνδρῶν, ἐπετέθηκε κατὰ τῆς δυνάμει τοῦ ἀντιπάλου ποὺ κρατοῦσε τὸν Μπράλο καὶ τοὺς διέλυσαν κυριολεκτικὰ. Πιάσαν πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ πῆραν ἀρκετὸ ὄπλισμο. Τοὺς αἰχμαλώτους αὐτοὺς τοὺς ἀφόπλισαν καὶ τοὺς ἄφησαν ἐλεύθερους. Ἡ ἐπιτυχία αὐτῆ τῶν τμημάτων μας εἶχε μεγάλο ἠθικὸ ἀντίκτυπο ὄχι μόνον στὴν περιοχὴ μας, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Δὲν μποροῦσαν νὰ τὴν ἀποσιωπήσουν ὅπως ἔγινε μετὸς ἐπιχειρήσεις στὸ Γαρδίκι, Κυριακοχώρι, Νιοχώρι, κλπ. Τοὺς ἀνέτρεπε τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ἔνοπλη δράση ἐκδηλώνεται μόνον στὰ σύνορα καὶ προέρχεται ἀπ' ἔξω. Τὴν ἴδια μέρα κινήθηκε ἡ 71η ταξιαρχία στρατοῦ τοῦ ἀντιπάλου, ἐκκαθαριστικὰ ἀπὸ κατευθύνσεις: Καστέλια - Πούλιανη - Μαῦρο Λιθάρι, ἀπὸ Σπερχειάδα - Μάρμαρα - Μαῦρο Λιθάρι καὶ ἀπὸ Καρπενήσι - Μακραχώμη - Λευκάδα. Τὰ τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδας, ἀφοῦ χτύπησαν ἐνεδρευτικὰ τὰ κινούμενα τμήματα τοῦ στρατοῦ ἐλίχθησαν γύρω στὴ Δάφνη - Ἀνατολή.

Στις 13 Γενάρη 1947 κινουμὶ μαζί μετὸ Ἀρχηγεῖο Οἴτης πρὸς Κυριακοχώρι, μετὸ σκοπὸ νὰ χτυπήσουμε τὸ τμήμα στρατοῦ ποὺ εἶχε ἀνέβει στὰ Μάρμαρα. Φτάσαμε στὸ Κυριακοχώρι, ὅμως τὴ νύχτα ἔβρεξε πολὺ. Τὸ χιόνι μαλάκωσε σὲ τέτοιο βαθμὸ, ποὺ συβρίζομασταν μέχρι τὴ μέση, πράγμα ποὺ δὲν μᾶς ἐπέτρεπε καμιά κίνηση. Ἐδῶ ἦρθε ὁ Παπούας, ὁ Κορυζῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης, διοίκηση Ἀρχηγείου Δυτικῆς Στερεᾶς, μιλήσαμε πάνω σὲ ὅλα τὰ ζητήματα καὶ καταστρώσαμε συγκεκριμένον σχέδιο δράσης. Λύσαμε διαφορὰς ποὺ προκύψαν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς διοίκησης καὶ τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε πρὸς Κρίκελλο. Ἐδῶ ἔμεινα μέχρι 20 Γενάρη. Στὸ διάστημα αὐτὸ πραγματοποιῶ σύσκεψη ὑπευθύνων αὐτοάμυνας ἀπὸ 9 χωριά. Ἀφοῦ ἔκανα ἀνάλυση τῆς κατάστασης καὶ τὰ καθήκοντα γενικὰ, βάλουμε σὰν καθῆκον τὰ 9 χωριά σὲ 15 μέρες νὰ στρατολογήσουν 100 ἀντάρτες. Στις 21 Γενάρη τὰ μεσάνυχτα κινήθηκα πρὸς τὰ Πουγκάκια ὅπου συναντήθηκα μετὸν Κ. Παλαιολόγο καὶ Μπελῆ. Ἐδῶ θρίσκονταν ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ, ποῦχαν φύγει ἀπὸ τὰ χωριά τους γιὰ νὰ μὴν πιαστοῦν, ἀλλὰ δὲν θέλαν νὰ καταχτοῦν στὸ ΔΣΕ. Τὸ εἶχαν γιὰ ἄσυλο, μόνον ἐκδηλώνονταν ἐπιχειρήσεις.

φεύγαν απ' τὰ χωριά τους κι έρχονταν νὰ τους υπερασπίσουμε έ-
μείς. Μόλις έφευγε ό στρατός αυτοί πάλι γύριζαν στά χωριά τους.
Τους μίλησα ότι αυτή ή πράξη τους, δέν τους τιμάει και δέν μπο-
ρούν νὰ παίξουν αυτό τό παιχνίδι, γιατί μαζί μέ τ' άλλα, επιδροούν
άρνητικά στό ήθικό του λαού. Έβγαλα διαταγή πού υποχρέωνα
τους Έλασίτες και αυτοαμυνίτες άμέσως νὰ καταταχθούν στό ΔΣΕ.
Αυτή ή διαταγή μās βοήθησε γιατί σέ έναμιση μήνα είχαν κατα-
ταχθεί 1.000 καινούργιοι άντάρτες. Αυτή τή δύναμη τή μοιράσα-
με στά Περιφερειακά Αρχηγεία, τὰ δυναμώσαμε κι είμαστε σέ
θέση νὰ αναπτύξουμε πιό μεγάλη δράση, και έπιτυχώς νὰ αντιμε-
τωπίσουμε τίς εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του αντιπάλου. Στίς
22 Γενάρη έφυγα για Γαρδίκι όπου ήταν και ή προσωρινή έδρα
του αρχηγείου Ρούμελης. Στίς 24 Γενάρη ήρθε στην έδρα μας ό
Έρμηης μέ τό Γιώτη. Ό τελευταίος είχε αναλάβει νὰ πάρει άλλους
15 μαζί του απ' τήν Αθήνα, μεταξύ αυτών και τό Γαλανό, μέλος
του Γραφείου Περιοχής τής Στερεάς, μέ δραμιολόγια Πάρνηθα - Κι-
θαίρωνά - Έλικώνα - Παρνασσό. Πράγματι φθάσαν μέχρι Κιθαί-
ρώνά, όρισμένοι κουράστηκαν, χάσαν τους συνδέσμους και ξαναγύ-
ρισαν πίσω. Κατά τό γύρισμα πέσαν σέ ένοπλα τμήματα του αντι-
πάλου μέ αποτέλεσμα ένας νὰ σκοτωθεί και 3 νὰ πιαστούν αιχμά-
λωτοι, μεταξύ αυτών ήταν και ό Γαλανός. Ό Γιώτης γύρισε στην
Αθήνα και μετά μόνος του φεύγει για Βόλο, από Βόλο έφτασε στην
Καρδίτσα και από κεί στό Αρχηγείο Εύρυτανίας.

Στίς 25 Γενάρη 1947 συνεδρίασε ή Γραμματεία του Γραφεί-
ου περιοχής του ΚΚΕ, αποτελούμενη από τό Γούσια σαν Γραμμα-
τέα και επικεφαλής του Αρχηγείου Ρούμελης, τόν Ν. Τριανταφύλ-
λου και τόν Γιώτη. Συζητήσαμε για τήν κατάσταση των οργανώ-
σεων στις πόλεις τής Ρούμελης καθώς και τής ύπαιθρου. Καθορί-
σαμε μιá σειρά μέτρα πού θα παίρναμε για ν' αναπτύξουμε τή δου-
λειά στην ύπαιθρο. Για τίς 23 Φλεβάρη καθορίσαμε νὰ πραγματο-
ποιηθεί άχτίφ δυτικής Φθιώτιδας. Βρήκαμε συνδέσμους για Λαμία
ώστε νὰ κρατάμε έπαφή μέ πόλεις τής Στερεάς, καθώς και μέ τήν
Αθήνα. Αποφασίσαμε τό αρχηγείο Ρούμελης ν' αποτελεστεί απ'
τό Γούσια σαν αρχηγό και μέλη τους Ν. Τριανταφύλλου, Γιώ-
τη, Διαμαντή και Έρμη. Αποφασίσαμε νὰ συγκροτήσουμε τό Έ-

πιτελείο του Ἀρχηγείου Ρούμελης με τον Παπαϊωάννου στο I γραφείο, τον Ἡρακλή (Υφαντή) στο II γραφείο, τον Γεωργιάδη στο III γραφείο και τον Πεντεδέκα στο IV γραφείο και τμήμα ασφαλείας με δύναμη διμοιρίας. Βάλαμε βασικό καθήκον τήν έντατική στρατολογία μαχητῶν και τή προετοιμασία τῶν τμημάτων για ν' αντιμετώπισουν τις επικείμενες έκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Νά οργανωθοῦν ειδικές επιχειρήσεις για τήν έξεύρεση τροφίμων σε ποσότητα που νά τροφοδοτηθοῦν μεγάλες δυνάμεις, παίρνοντας ὑπόψη τή στρατολογία που θ' αναπτύσσαμε. Παράλληλα νά βρεθοῦν μέρη κατάλληλα για τήν απόκρυψη τῶν τροφίμων, ὥστε νά εἴμαστε σε θέση νά τροφοδοτοῦμε τὰ τμήματα σ' ὅποια δύσκολη κατάσταση κι ἂν περιέλθουμε. Βγάλαμε διαταγή που καθορίζαμε τις διοικήσεις τῶν περιφερειακῶν ἀρχηγείων και τοὺς χώρους δράσης, με δικαίωμα ἐλιγμῶν τους και στοὺς χώρους τῶν ἄλλων ἀρχηγείων. Τὰ ἀρχηγεία και οἱ διοικήσεις καθορίστηκαν ὡς ἑξῆς: Ἀρχηγείο Παρνασσίδας ἐπικεφαλῆς Διαμαντῆς, Ἀρχηγείο Οἴτης ἐπικεφαλῆς Κ. Παλαιολόγου - Μπελῆς, Ἀρχηγείο Δυτικῆς Στερεᾶς με Παπούα, Ἀρχηγείο Εὐρυτανίας με Ἑρμῆ και Ἀρχηγείο Ὀθρυς με Περικλῆ. Στὸν Ἑρμῆ ἀναθέσαμε νά καθοδηγεῖ και τὸ ἀρχηγείο Δυτικῆς Στερεᾶς. Γράψαμε γράμματα και τὰ στείλαμε στην ὀργάνωση Λαμίας καθὼς και γράμματα πρὸς Ἀθήνα πρὸς τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Τὸν Κουτρούκη τὸν στείλαμε κομματικό ὑπεύθυνο στὸν Ἀρχηγείο τῆς Ὀθρυς με καθήκον νά βοηθήσει τὸν Περικλῆ, που παρουσίαζε σοβαρὲς ἀδυναμίες.

Στις 24 Γενάρη φύγαμε ἀπὸ τὸ Γαρδίκι για Ἀργύρια. Ἐδῶ κάναμε συνεδρίαση με ἀρχηγείο Οἴτης και βάλαμε καθήκον νά συγκεντρώσει πληροφορίες ἀπ' τήν Σπερχειάδα και στή συνέχεια νά οργανώσουμε ἐπιχείρηση. Μέχρι τις 29 Γενάρη ἀσχοληθήκαμε με τήν καλή λειτουργία τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Καθορίσαμε τὰ καθήκοντά του κάθε γραφείου, με σκοπὸ νά βοηθήσει τή διοίκηση στὸ ἔργο της και ταυτόχρονα νά εἶναι εὐκίνητο και σε μερικά λεπτά τῆς ὥρας όταν χρειαστεῖ, νά κινεῖται με τήν ἴδια εὐχέρεια που κινοῦνται οἱ ἀντάρτες. Ἐξαιρετική σημασία δώσαμε στην καλή ὀργάνωση τοῦ δικτύου πληροφοριῶν. Ὀργανώσαμε κέντρα πληροφοριῶν και παρατηρητήρια που μᾶς ἐξασφάλιζαν πληροφο-

ρίες για τις συγκεντρώσεις και κινήσεις τῶν τμημάτων τοῦ ἀντιπάλου. Τίς 30 Γενάρη φύγαμε για Μάρμαρα. Ὁ καιρὸς ἀπὸ μέρες συνεχίζει νὰ εἶναι ἀκατάστατος, πότε χιονίζει, πότε βρέχει, μετατρέποντας τὸ χιόνι σὲ λάσπη, ποὺ κάνει ἀδύνατη τὴν κίνηση. Τὴν ἄλλη μέρα δίνουμε διαταγὴ στὸ Ἀρχηγεῖο Οἴτης ἀπὸ κοινοῦ μὲ Ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας, νὰ χτυπήσουν τὸ Μαῦρο Λιθάρι, μέχρι τίς 5 Φεβρουαρίου. Ἐδῶ ἀσχολήθηκα μὲ σύνταξη καὶ ἐκτύπωση τῆς προκήρυξης τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης πρὸς τὸ λαὸ τῆς Ρούμελης. Τυπώσαμε ἀρκετὲς προκηρύξεις, στείλαμε στὶς πόλεις καὶ μοιράστηκαν στὰ χωριά. Τὴ δημοσίευσε ὁ «Ριζοσπάστη» στὶς 23 Φλεβάρη 1947. Ἡ προκήρυξη εἶχε προκαλέσει ἐνθουσιασμὸ στὸ λαὸ τῆς Ρούμελης. Λόγω τῆς κακοκαιρίας ἀναβάλαμε τὴν ἐπιχείρηση στὸ Μαῦρο Λιθάρι. Δώσαμε διαταγὴ νὰ γίνει ἡ ἐπιχείρηση στὴν Σπερχειάδα μὲ τίς δυνάμεις τοῦ ἀρχηγείου Οἴτης, σὺν μιᾶς διμοιρίας τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδας, γιὰ τὴ νύχτα στὶς 6 Φλεβάρη. Πράγματι τὴν ἴδια νύχτα ἐγίνε ἡ ἐπιχείρηση. Τὰ τμήματά μας προκάλεσαν ἀπώλειες στὸν ἀντίπαλο, χωρὶς νὰ ἔχουμε καμιά ἀπώλεια, ὅμως ὁ στόχος δὲν κατελήφθη. Ἀπ' τὴν κριτικὴ ποὺ ἐγίνε τῆς ἐπιχείρησης, βγήκε ὅτι δὲν εἶχαν πάρει σωστὲς πληροφορίες γιὰ τίς θέσεις τῶν δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου καὶ δὲν εἶχαν πάρει τὴν διάταξη μάχης ἀπ' τὴν κανονικὴ ἀπόσταση.

Στὶς 9 Φλεβάρη ἦρθε σὲ μιᾶς ἓνας αὐτόμολος στρατιώτης ἀπ' τὴ φρουρὰ τῆς Ἰπάτης. Μᾶς ἔδωσε πληροφορίες γιὰ τίς δυνάμεις καὶ διάταξη τῆς φρουρᾶς τῆς Ἰπάτης. Ἀποφασίσαμε νὰ κινηθεῖ τὸ ἀρχηγεῖο Οἴτης καὶ αἰφνιδιαστικὰ νὰ καταλάβει τὴν Ἰπάτη. Πράγματι: στὶς 9 Φλεβάρη κινήθηκε τὸ τμήμα μας, περικυκλώνει τὸ χωριὸ Καστανιά καὶ τὴ νύχτα τῆς 10 Φλεβάρη ἐπιτέθηκε κατὰ τῆς Ἰπάτης ὅπου καὶ τὴν κατέλαβε. Πῆρε ἀρκετὸ ὄπλισμὸ, τροφίμα καὶ 45 αἰχμαλώτους, μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Καλοφωτιάς, πρῶην Ἐαμίτης, ποὺ γιὰ δεύτερη φορὰ πιανόταν αἰχμάλωτος. Ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους στρατιῶτες, οἱ πέντε προσχώρησαν σ' ἐμᾶς, τοὺς ἄλλους ἀφοῦ τοὺς ἀφοπλίσαμε μαζί καὶ τὸν ἀξιωματικὸ Καλοφωτιά τοὺς ἀφήσαμε ἐλεύθερους. Τὴν ἴδια νύχτα τμήμα τῆς Παρνασσίδας χτύπησε ἀντιπερσποστικὰ τὴν Καστρούτισσα. Ἐπ' ἴσης τὴν ἴδια νύχτα τὸ Ἀρχηγεῖο Δυτικῆς Στερεᾶς ἐπι-

τέθηκε και κατέλαβε την Βοϊτσία. Έπιασε 11 χωροφύλακες και 25 ένοπλους πολίτες. Πήραν άρκετά όπλα, πολεμοφόδια και τρόφιμα. Τους χωροφύλακες και ένοπλους πολίτες αφού τους άφόπλισε τους άφησε ελεύθερους. Άπ' τις 10 - 14 Φλεβάρη μείναμε στα Άργύρια. Άποφασίσαμε και στείλαμε ένα απόσπασμα στη Δωρίδα. Στείλαμε υπόμνημα προς τον ΟΗΕ, που με στοιχεία παρουσιάζαμε τις ώμότητες που διέπραξαν οι ένοπλες παρακρατικές ομάδες και την αίτια που βρεθήκαμε στα βουνά και πως από οκταμήνου ο ΔΣΕ έλέγχει τον όρεινό όγκο της Ρούμελης, έφοδιασμένος από όπλα και τρόφιμα που προέρχονται από λάφυρα. Στις 15 Φλεβάρη, έφυγα για Γαρδίκι, όπου έμεινα μέχρι τις 23 του ίδιου μήνα. Ο καιρός συνέχιζε να είναι άκατάστατος. Άπ' το Γενικό Άρχηγείο πήρα άλληλογραφία με διαταγές γενικής φύσης και για τις προετοιμασίες που γίνονται για εκκαθαριστικές επιχειρήσεις εναντίον μας. Ταυτόχρονα πήρα γράμμα απ' το Κίσαβο που μας διαδίβαζε γνώμη του Μ. Βαφειάδη, να μην αποκεντρώσουμε τις δυνάμεις μας μέχρι Βάλτου. Φυσικά μιά τέτοια σκέψη ούτε καν είχαμε κάνει.

Στην Όθρυ παρουσιάστηκε μιά άνωμαλία λόγω της αυθαίρετης επέμβασης του Γεδεών Λουλέ. Το άρχηγείο Όθρυς το δημιούργησε το άρχηγείο Ρούμελης. Με σύμφωνη γνώμη του άρχηγείου Άγράφων ένα τμήμα 50 Θεσσαλών που βρίσκονταν εκεί, εντάχθηκε στο άρχηγείο Όθρυς για ανάπτυξη στρατολογίας και παραλαβής στελεχών από την Άθήνα, που θα μας έρχονταν μέσω Εύβοίας. Ο Γ. Λουλές χωρίς να συνεννοηθεί μαζί μας, στέλνει διαταγή όπου υπάγει όλο το Άρχηγείο Όθρυς στο Άρχηγείο Άγράφων, με αποτέλεσμα να μην ξέρει τί να κάνει το τμήμα και να μην εκπληρώσει την άποστολή του. Τελικά τις μέρες αυτές που κατέβηκε ο Κίσαβος, το ζήτημα ρυθμίστηκε και το τμήμα παρέμεινε σ' εμάς. Η στρατολογία πήγαινε καλά, σε διάστημα ενός μήνα, είχαμε στρατολογήσει 1000 καινούργιους άντάρτες. Όπλα δεν είχαμε για όλους, γι' αυτό σε κάθε τμήμα δίναμε και από μερικούς άόπλους και στην πορεία θα τους εξόπλιζαν.

Άποφασίσαμε στις 25 Φλεβάρη να οργανώσουμε επιχειρήση για κατάληψη του Καρπενησιού, έφ' όσον θα μας έδινε τακτικά για 10 μέρες το Άρχηγείο Θεσσαλίας ένα τάγμα. Σε περίπτωση που

δὲν θὰ μᾶς ἔδινε ἡ Θεσσαλία αὐτὴ τὴ δύναμη, θὰ ἐνεργούσαμε ἐπιχείρηση γιὰ κατάληψη τοῦ Τυμφρηστοῦ, μὲ δυνάμεις τῶν ἀρχηγείων Εὐρυτανίας, Δυτικῆς Στερεᾶς καὶ Οἴτης. Στις 20 καὶ 21 Φλεβάρη, μαζί μὲ τὸ ἀρχηγεῖο Οἴτης ἀνεβήκαμε στὰ ὑψώματα τοῦ Πουγκκακιοῦ καὶ κάναμε ἀναγνώριση τοῦ Τυμφρηστοῦ, τὸ δρομολόγιο ποῦ θὰ ἀκολουθήσουν τὰ τμήματα τῆς Οἴτης γιὰ τὸ χτύπημα τοῦ Τυμφρηστοῦ. Σ' αὐτὲς τὶς μέρες στὸ Κυριακοχώρ: ἔγινε ἀκτίφ τῶν ὀργανώσεων Δυτικῆς Φθιώτιδας ὅπου πῆραν μέρος 65 ἀντιπρόσωποι, 50 ἄνδρες καὶ 15 γυναῖκες. Ἐγινε ἀνάλυση τῆς κατάστασης, γιὰ τὶς προθέσεις τῆς ἀντίδρασης, τὴν πάλη τῶν ὀργανώσεων γιὰ τὴν συμφιλίωση, τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἐχθρικῆς ἐκστρατείας καὶ τὴ βοήθεια στὸ ΔΣΕ σὲ μαχητές, ρουχισμό καὶ τροφίμα. Ὁργανωτικὰ ἡ Δυτικὴ Φθιώτιδα χωρίστηκε σὲ δύο τομεακὲς τοῦ ΑΚΕ, ἡ μ' ἄ Ἰπάτης καὶ ἡ ἄλλη Σπερχειάδος. Τὸν Παῦλο Πέϊκο, βάλουμε ἐπικεφαλῆς τοῦ ΑΚΕ τῆς περιοχῆς Ρούμελης. Μεγάλος ἐνθουσιασμός ἐπικρατεῖ σ' ὅλη τὴν περιοχὴ καὶ οἱ ὀργανώσεις μπαίνουν σὲ μαχητικὴ φόρμα. Ἡ ΕΠΟΝ παρουσιάζει ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα.

Ἐν τῷ μεταξύ, στὸ Γαρδίκι: ἦρθε ὁ Ν. Τριανταφύλλου. Ἐτοιμάσαμε ἔκθεση γιὰ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο γιὰ ὅλη τὴ δουλειά μας καὶ μιὰ ἔκθεση γιὰ τὰ στελέχη. Στὸν Νίκο ἀναθέσαμε νὰ καθοδηγεῖ τὸ ἀρχηγεῖο Οἴτης μὲ καθῆκον: νὰ προετοιμάσει ἐπιχείρηση κατὰ τῆς Σπερχειάδας, νὰ ἀναπτύξει τὴν ἐπιμελησιακὴ δουλειά καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι: νὰ κινηθοῦν πρὸς Καρπενήσι μόλις πάρουν διαταγή. Στις 24 Φλεβάρη, φεύγω ἀπ' τὸ Γαρδίκι καὶ μὲσω Παλιοχωριοῦ, Πουγκάκια, Πίτσι, Χοντρογιάννη, Μεγάλη Κάψη, Μερκάδα, ὕστερα ἀπὸ 16 ὥρες πορεία φτάσαμε στὸ Παλιόκαστρο Εὐρυτανίας. Ἐδῶ συναντήθηκα μὲ διοίκηση Ὀθρυς. Μιλήσαμε γιὰ τὴ δράση τοῦ Ἀρχηγείου τους καὶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τους. Ἐδῶ ἦρθε ὁ Ἑρμῆς, μοῦφερε κώδικες καὶ μήκη κύματος, γιὰ σύνδεση μὲ ἀσύρματο. Τὰ τμήματά μας εἶχαν πάρει λάφυρα ἓνα ἀσύρματο. Ἐστεῖλα τὸν Ἑρμῆ καὶ Γιώτη γιὰ νὰ βάλουν σὲ λειτουργία τὸν ἀσύρματο, ὅμως δὲν μπόρεσαν.

Στις 26 τοῦ μηνὸς ἔφτασα στὴν Φουρνᾶ, μίλησα τηλεφωνικῶς μὲ τὸν Κίσαδο καὶ καθορίσαμε τὴν ἄλλη μέρα νὰ συναντηθοῦμε

στή Νεραΐδα. Πράγματι ύστερα από δωρη πορεία έφτασα τήν άλλη μέρα στή Νεραΐδα. Με τον Κίσσαβο, αρχηγό του Άρχηγείου της Θεσσαλίας, καθορίσαμε να ένεργήσουμε συντονισμένα. Συμφωνήσαμε να μου δώσει ένα Θεσσαλικό τάγμα, για να ένεργήσουμε μαζί με τμήμα του Άρχηγείου Ρούμελης για κατάληψη Καρπενησιού. Λύσαμε από κοινού μικροδιαφορές που δημιουργήθηκαν στα τμήματά μας. Συμφωνήσαμε να διαβιθάζω με ασύρματό τους στο Γενικό Άρχηγείο, τα δικά μας τηλεγραφήματα. Στις 28 Φλεβάρη ξαναγαυρίζω στή Φουρνά, όπου έδω μένω μέχρι τις 7 Μάρτη. Έστειλα άνδρες να μου φέρουν πληροφορίες για τήν δύναμη και διάταξη των αντιπάλων δυνάμεων στο Καρπενήσι και Τυμφρηστό. Στέλνω τον Περικλητή να φέρει το Θεσσαλικό τάγμα. Άφου πήραμε καλές πληροφορίες για τους δυο στόχους, καθορίσαμε ή έπιχείρηση να γίνει τή νύχτα στις 10 προς 11 Μάρτη. Βγάλαμε διαταγή έπιχείρησης τήν Ε.Π.Ε. 39 στις 9 Μάρτη 1947. Καθορίζαμε το τάγμα Θεσσαλίας με έπικεφαλής τον Γεωργιάδη, με τελευταίο χώρο κάλυψης το Στένωμα, θα χτυπούσε το Καρπενήσι από βορειοδυτική κατεύθυνση και έγω με τρεις λόχους, από χώρο κάλυψης τήν Μυρίκη από ΝΑ κατεύθυνση. Ταυτόχρονα το αρχηγείο Οϊτης, θα χτυπούσε τον στόχο Τυμφρηστού και με ένα συγκρότημα θα κρατούσε το δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενήσι στού Χονδρογιάννη.

Έφτασε στή Φουρνά το Θεσσαλικό τάγμα, με διοικητή τον Ήλία Άλευρά. Μίλησα με τή διοίκηση και αναλυτικά τους ανέπτυξα τή διαταγή έπιχειρήσεων για κατάληψη του Καρπενησιού και καθορίσαμε να κινηθεί με έπικεφαλής τον Γεωργιάδη, προς τον τελικό χώρο κάλυψης. Αυτές τις μέρες παίρνω διαταγή απ' το Γενικό Άρχηγείο τήν ΛΠ 47, που καθόριζε να αποσύρω τα τμήματα του αρχηγείου μας από το Όθρυ, και Εύρυτανία και να τα συγκεντρώσω στήν Οϊτη - Γκιώνα - Παρνασσό. Ταυτόχρονα παίρνω και τηλεγράφημα απ' το Γενικό Άρχηγείο, που καθόριζε να συνδυάσουμε χτυπήματα με Θεσσαλούς νοτιώτερα και δι: θα στέλναν στή διάθεσή μας ένα τάγμα. Διέταζε έπίσης το αρχηγείο Θεσσαλίας να μάς δώσει ένα λόχο για προώθηση προς Παρνασσό. Τον λόχο τον πήραμε και καθορίσαμε μετά τήν έπιχείρηση Καρπενησιού να περάσει προς Οϊτη μαζί με τμήματά μας να χτυπήσει το

Μαῦρο Λιθάρι καὶ μετὰ νὰ πάρουμε διάταξη Παρνασσό, Γκιώνα, Οἶτη, Δωρίδα, Ναυπακτία, καὶ Δυτικὴ Εὐρυτανία.

Ἐγγραφα ἐκθεσὴ γιὰ Γενικὸ Ἄρχηγεῖο καὶ μὲ σύνδεσμο τὴν ἔστειλα. Ἐπίσης ἔστειλα καὶ στα:χεῖα γιὰ ὠμότητες ἀπ' τὴν Βάρκιζα μέχρις αὐτὲς τὲς μέρες, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὴν ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ΟΗΕ. Βγάλαμε δελτίο δράσης μὲ ἡμερομηνία 1 Μαρτίου 1947. Στὸ δελτίο συμπεριλαμβανόταν καὶ ἡ ἐπιχείρηση τοῦ Ἄρχηγείου Παρνασσίδος στὴ θέση «Λύκου Μάτι» πρὸς τὴν Κάνιανη στὶς 18 Φλεβάρη 1947, πού εἶχε ἀποτέλεσμα νὰ διαλυθεῖ τὸ τάγμα τοῦ Μπούρου. Στὶς 25 Φλεβάρη ἀντιπερισπαστικὰ χτυπήθηκε ἡ Σπερχειάδα. Στὶς 8 Μάρτη μὲ Θεσσαλικὸ λόχο φτάνω στὸ Νιοχώρι. Συναντήθηκα μὲ ἀρχηγεῖο Ὅθρυς καὶ κανονίσαμε τὲς λεπτομέρειες τοῦ περάσματος ἐνὸς συγκροτήματός της καὶ λόχου Θεσσαλῶν τὴ νύχτα 9 πρὸς 10 Μάρτη πρὸς Μυρίκη. Στὶς 9 Μάρτη ὁ ἐχθρὸς κινεῖται ἐκκαθαριστικὰ ἀπὸ Ἁγ. Γιώργη - Δίκαστρον πρὸς Φουρνᾶ. Καὶ ἀπὸ Τυμφρηστό, Μερκάδα, Παλιόκαστρον, Φουρνᾶ. Ἀμέσως μὲ ὀρισμένες δυνάμεις, χτυπήσαμε τὰ κινούμενα τμήματα τοῦ ἀντιπάλου στὴ Μερκάδα καὶ Παλιόκαστρο, πιάσαμε ἕνα στρατιώτη αἰχμάλωτο ὅπου πήραμε πληροφορίες γιὰ τὸν στόχο τοῦ Καρπενησιοῦ καὶ Τυμφρηστοῦ. Μὲ σοβαρὴ δύναμη πιάσαμε τὴ διάβαση Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι: Τυμφρηστοῦ, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ περάσουμε πρὸς Μυρίκη. Πράγματι ἡ ἐνέργειά μας πέτυχε καὶ τὴ νύχτα πέρασα μὲ 2 ἀντάρτες ἀπὸ Νιοχώρι, Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι, Μυρίκη, κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχὴ πού μᾶς περιέλουσε σ' ὅλο τὸ κορμί, ὅμως περάσαμε κανονικά. Τὴν ἴδια μέρα τῆς 9 Μάρτη τμήμα ἀντιπάλου κινήθηκε ἀπὸ Καρπενήσι, Στένωμα, Δομιανή, πρὸς τὴν κατεύθυνση πού ἔρχονταν τὸ Θεσσαλικὸ τάγμα. Ὁ Γεωργιάδης πού ἦταν ἐμπροσθοφυλακὴ ἀκολούθησε ἄλλο δρομολόγιο, ὁ κύριος ὄγκος τοῦ τάγματος ἔπεσε πάνω στὸν ἀντίπαλο καὶ ἀλληλοαἰφνιδιαζόνται. Ἐγίνε δίωρη μάχη τοῦ ἀντιπάλου μὲ δύο διμοιρίες τοῦ τάγματός μας. Ὁ κύριος ὄγκος τοῦ τάγματος ἀντὶ νὰ ριχθεῖ κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου, πού ἦταν λίγες καὶ νὰ τὲς συντρίψει, φεύγει μὲ Γεωργιάδη πρὸς Κλειτσό καὶ ἐγκαταλείπει τὴν ἀποστολὴ του ἀδίκαιολόγητα, ἐνῶ μποροῦσε νὰ τραβήξει πρὸς τὸ χῶρο κάλυψής του καὶ ἀπὸ κεῖ θὰ ἐξορμοῦσε πρὸς Καρπενήσι. Στὶς 10 Μάρ-

τη με δύναμη τριῶν λόγων θρῑσκόμεον καλυμμένος στῆ Μυρίκη. Κάναμε ἀναγνώριση τοῦ Καρπενησιοῦ, ἀπ' τὴν κατεύθυνση ποῦ θὰ χτυπούσαμε ἑμεῖς καὶ ἐτοιμαζόμεσταν νὰ χτυπήσουμε τὸ Καρπενήσι: τὴ νύχτα, σὲ συνδυασμὸ μετὰ τὸ τάγμα τῶν Θεσσαλῶν ποῦ καθοδηγοῦσε ὁ Γεωργιάδης. Τὸ ἀπόγευμα παίρνω εἰδοποίησι ἀπὸ Γεωργιάδη, ὅτι: τὸ τάγμα Θεσσαλῶν ἔφυγε καὶ δὲν θὰ πάρει μέρος στὴν ἐπιχείρησι, ὕστερα ἀπὸ τὴ μικρὴ ἀψιμαχ'α ποῦ εἶχε χθὲς μετὰ τὸν ἀντίπαλο. "Ὁλη τὴν εὐθύνη τὴν ἔριχνε στὸ Θεσσαλικὸ τάγμα. "Ἀργότερα ὅταν πήραμε ἔκθεσι ἀπὸ τὸν διοικητὴ τοῦ Θεσσαλικοῦ τάγματος Ἡλία Ἀλευρᾶ, φαινόταν καθαρὰ ὅτι: ὁ Γεωργιάδης ἔδωσε ἐντολὴ στὸ τάγμα ν' ἀποσυρθεῖ καὶ νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀποστολὴ του. Χάσαμε μιὰ ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία. Τὸ Καρπενήσι: θὰ τὸ παίρναμε καὶ θὰ εἶχε μεγάλο πολιτικὸ ἀντίκτυπο, θὰ παίρναμε πολλὰ ὅπλα, τρόφιμα καὶ θὰ κάναμε στρατολογία. Ἡ ἐπιχείρησι κατὰ τὸ στόχο τοῦ Τυμφρηστοῦ πραγματοποιήθηκε καὶ εἶτανε πλήρης ἢ ἐπιτυχία. Καταλάβαμε τὸν Τυμφρηστὸ προκαλώντας ἀπώλειες στὸν ἀντίπαλο καὶ πήραμε λάφυρα.

"Ἀπ' τίς ράχες ποῦ ἦταν ὁ σταθμὸς διοικήσεως μετακινήθηκαμε στὸ Πουγκάκια. Σύμφωνα μετὰ τὴ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, τὸ ἀρχηγεῖο Ὀθρυς ὀνομάζεται Γκιώνας καὶ τοῦ δίνεται ὅσον χωρὸς δράσεως τὸ Νισχώρι, Ἀνατολή, Μάρμαρα, καθὼς καὶ τὸ ἀρχηγεῖο Εὐρυτανίας στὸν καινούργιο χωρὸς δράσεως του. Φύγαμε ἀπ' τὰ Πουγκάκια γιὰ Γαρδίκι, ἐδῶ μείναμε δύο μέρες. Ἀπ' τίς πολλές καὶ πολύωρες πορεῖες κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχὴ, ποῦ ἤμουν μούσκεμα καὶ τὸ νερὸ κυλοῦσε στὰ ροῦχα καὶ στὸ δέρμα καὶ ἀπὸ τίς ἀϋπνίες εἶχα κρυολογήσει ἄσχημα. Ὁ λαϊμὸς μου εἶχε κλείσει, ἔμωσ τὴν πέρασα στὸ πόδι. "Ἐστειλα ἔκθεσι γιὰ τὴν ἐπιχείρησι τοῦ Καρπενησιοῦ καὶ Τυμφρηστοῦ. "Ἐστειλα διαταγὴ στὸ ἀρχηγεῖο Δυτικῆς Στερεᾶς νὰ περάσῃ: στὸ χωρὸς Ναυπακτίας. "Ἐστειλα διαταγὴ τὰ τρόφιμα ἀρχηγείων Ἀνατολικῆς Φθιώτιδος καὶ Εὐρυτανίας νὰ περάσουν στοὺς χώρους Οἴτης καὶ Κρικέλλου. Τὴν τροφοδοσίαν τῶν τμημάτων, μέχρι νὰ πάρουν τὰ τμήματα τίς καινούργιες θέσεις, τὴν ἀνέλαβε τὸ ἴδιο τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης. Κάναμε ἀκτιφκομματικὸ στὸ ἀρχηγεῖο Οἴτης καὶ ἀντιμετωπίσαμε ἄσχημες ἐκδηλώσεις τῶν δύο μελῶν τῆς διοικήσεως Κ. Παλαιολόγου καὶ Μπελῆ.

Στις 14 Μάρτη φτάνουμε στα Ἀργύρια, ὅπου μείναμε μέχρι τις 17 τοῦ ἴδιου μήνα. Ἀσχολήθηκα μὲ τὴ δουλειὰ τῶν ἀρχηγείων, βάλουμε τὸν Παπαϊωάννου στὸ I γραφεῖο καὶ τὸν Ὀδυσσεὶα βοηθό, ὑπεύθυνο τοῦ II γραφείου. Τὸν Γιώτη καὶ Γεωργιάδη τοὺς ἔστειλα γιὰ τὴν Ἀνατολή, νὰ προετοιμάσουν μὲ τὸ τμήμα τῆς Γκιώνας καὶ τῆς Παρνασσίδος, λεπτομερειακὰ τὴν ἐπιχείρηση γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Μαύρου - Λιθarioῦ. Ἐστειλα ἓνα λόχο μὲ ἀποστολὴ διείσδυση στὴ Δωρίδα καὶ ξεκαθάρισμα αὐτῆς τῆς περιοχῆς ἀπὸ ἔνοπλες ἐστίες καὶ μετὰ νὰ περάσουν ἀπὸ Καροῦτες πρὸς Μουσουνίτσα. Στις 17 Μάρτη φτάνω στὴν Ἀνατολή. Πραγματοποίησα κομματικὸ ἀκτίφ στὸ τμήμα Γκιώνας, καθορίσαμε τὰ καθήκοντά τους γιὰ τὴν ἐπιχείρηση στὸ Μαῦρο Λιθάρι καὶ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἐπικείμενης ἐκστρατείας. Ἀντιμετωπίσαμε μιὰ σειρὰ ἄσχημες ἐκδηλώσεις τοῦ Περικλῆ.

Βγάλαμε διαταγὴ ἐπιχειρήσεων ΕΠΕ 4, γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Μαύρου Λιθarioῦ καὶ τῶν γύρω ὄψωμάτων. Ἡ ἐπιχείρηση θ' ἀρχίζε τις πρωινὲς ὥρες στις 19 Μαρτίου. Βγάλαμε διαταγὴ γιὰ ἀντιμετώπιση τῶν ἐπικείμενων ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων. Καθορίσαμε νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἡ ἐκστρατεία ἐνεργητικὰ, χτυπώντας τὸν ἀντίπαλο ἐνεδρευτικὰ ἀπὸ τὴ βάση ἐξόρμησής του καὶ καθ' ὅλη τὴ διαδρομὴ του, μέχρι τὸ ἐπίκεντρο του. Μετὰ τὰ τμήματα θὰ ἐλίσσονταν σὲ μιὰ ἢ δυὸ κατευθύνσεις, χτυπώντας τὴ δύναμη τῆς δευτερεύουσας κατεύθυνσης τοῦ ἀντιπάλου καὶ μετὰ ἐλιγμὸ στὸ βάθος, πού ὁ χῶρος ἦταν ἐλεύθερος ἀπὸ δυνάμεις λόγω τῆς κίνησής των, ἐκστρατευτικὰ. Ἐκεῖ θὰ κάναν στρατολογία καὶ ἐπιμελητειακὴ δουλειά. Μ' αὐτὴ τὴν ἐνέργεια ἀναγκάζαμε τὸν ἀντίπαλο νὰ ἐγκαταλείψει τὰ βουνὰ καὶ νὰ κατέβει στοὺς κάμπους, γιὰ νὰ ὑπερασπιστεῖ τὰ κατοικημένα μέρη τοῦ κάμπου. Ἐδῶ πῆρα διαταγὲς τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου μὲ ὀργανωτικὸ περιεχόμενο. Καθόρισαν νὰ ὀργανώσουμε τὰ τμήματα ὡς ἑξῆς: ομάδα, δημοιρία, λόχος, τάγμα, περιφερειακὸ ἀρχηγεῖο καὶ Ἀρχηγεῖο Περιοχῆς. Τὰ Ἀρχηγεῖα Περιφερειακὰ θὰ εἶχαν τὴ δύναμη μέχρι τριῶν ταγμάτων. Μὲ τὸν ἴδιο σύνδεσμο μοῦ στείλαν προφορικὴ ἐντολὴ νὰ πάω πρὸς συνάντηση τοῦ Μ. Βαφειάδη στὸ Καροπλέσι Εὐρυτανίας, γιατί ἐκεῖ εἶχε ἐγκατασταθεῖ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο.

Τὸ ἀπόγευμα στὶς 18 Μάρτη κινήθηκαν τὰ τμήματα γιὰ νὰ καταλάβουν τὶς τελευταῖες θέσεις ἐξόρμησης, πρὸς ἐπίθεση κατὰ Μαύρου Λιθarioῦ. Ἐγὼ καὶ τὸ ἀρχηγεῖο, κινήθηκα καὶ ἐγκαταστάθηκα πάνω ἀπ' τὴν Καστριώτισσα. Στὶς τρεῖς ἡ ὥρα τὸ πρωὶ στὶς 19 Μάρτη ἀρχίζει ἐπίθεση καὶ γρήγορα καταλάβαμε τὸν κατοικημένο χῶρο, μέχρι τὸ μεσημέρι καταλάβαμε τὴν ἐκκλησιά καὶ γιὰ τὸ ὕψωμα τοῦ Ἁγ. Λιᾶ χρειάστηκαν 15 ὥρες σκληρῆς μάχης, γιὰ νὰ τὸ καταλάβουμε. Ὁ ἀντίπαλος εἶχε ἀπώλειες καὶ πήραμε 50 ντουφέκια, ἓνα Πιάτ, ἓναν ὀλμίσκο, τρόφιμα καὶ ρουχισμό. Τὴν ἴδια μέρα ὁ λόχος Οἴτης μπῆκε στὴ Μουσουνίτσα, διέλυσε τοὺς ἐνοπλους πολίτες, πήρε ἀρκετὰ λάφυρα καὶ τρόφιμα. Μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Μαύρου Λιθarioῦ, ὁ χῶρος Γκιώνα, Οἴτη, Βαρδούσια ἦταν ἐλεύθερος καὶ πολὺ μᾶς βοήθησε γιὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἀντιμετώπιση τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὅλα τὰ τμήματα παίρνουν διάταξη γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἐχθρικῆς ἐκστρατείας.

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ ΤΟΥ 1947

Στὶς 22 Μάρτη φεύγω ἀπὸ Ἀνατολὴ καὶ μέσω Κολοκυθιάς, φτάνω τὸ μεσημέρι στὰ Ἀργύρια. Τὴν ἴδια μέρα ἀρχισε ὁ ἀντίπαλος ἐκκαθαριστικὲς ἐπιχειρήσεις στὸ χῶρο μας, μὲ τὴν 71η καὶ 72η ταξιαρχία, μὲ δύο τάγματα χωροφυλακῆς καὶ τμήματα ἐνόπλων. Οἱ δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου κινήθηκαν ἀπὸ πολλὲς κατευθύνσεις μὲ ἐπίκεντρο τὰ Βαρδούσια καὶ Σαράνταινα, γιὰτὶ ἐδῶ ὑπολόγιζαν ὅτι εἶχαμε κρύψει τὰ τρόφιμα. Οἱ κατευθύνσεις κίνησής του ἦταν οἱ παρακάτω: 1) Φτέρη, Καμπιὰ πρὸς Γαρδίκι. 2) Ράχες, Πουγκάκια πρὸς Γαρδίκι. 3) Φτέρη, Νικολίτσι πρὸς Κυριακοχώρι. 4) Σπερχειάδα πρὸς Μάρμαρα. 5) Γαρδικάκι, Παύλιανη πρὸς Μαῦρο Λιθarioῦ. 6) Ἀπὸ Μπράλο πρὸς Μαῦρο Λιθarioῦ. 7) Ἀπὸ Λιδωρίκι πρὸς Μουσουνίτσα. 8) Λιδωρίκι, Πενταγιοῦ, Ἀρτοτίνα. 9) Ἀράχωβα Ναυπακτίας, Δόμνιτσα, Σταῦλος, Σαράνταινα, 10) Καρπενήσι, Μεγάλο Χωριό, Κρίκελλο, Σαράνταινα.

Ἀναβάλλω τὸ ταξίδι πρὸς τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, μετακινου-
μα: στὴν Κολοκυθιά καὶ ἀπὸ κεῖ διὰ τηλεφώνου καθοδηγῶ τὴν ἀν-

τιμετώπιση τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων. Μὲ βάση τὸ σχέδιο καὶ τὴν τακτικὴν μας, τὰ τμήματά μας ἔδωσαν παντοῦ δυνατὰ χτυπήματα, στὰ κινούμενα τμήματα τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ Παρνασσίδα ἐμπλέκεται σὲ σκληρὸ ἀγῶνα μὲ φάλαγγα ποῦ κινιόνταν ἀπὸ Παύλιανη πρὸς Μαῦρο Λιθάρι, ἡ μάχη κράτησε 6 ὥρες, ὁ ἀντίπαλος εἶχε ἀρκετὲς ἀπώλειες μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καθηλωθεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρες. Λόχος τοῦ Κρανιᾶ ποῦ κινιόνταν ἀπὸ Ἅγιο Θόδωρο πρὸς Γαρδίκι διαλύθηκε τελείως. Λόχος ποῦ κινιόνταν ἀπὸ Περιβόλι Μάρμαρα χτυπήθηκε ἐνεδρευτικὰ μὲ ἀποτέλεσμα νᾶχει πολλές ἀπώλειες καὶ νὰ πάρουμε λάφυρα 15 μεταγωγικά, 4 ὄπλοπολυβόλα, χιλιάδες σφαῖρες καὶ ἄλλο ὕλικό. Ἄλλο τμήμα μας χτύπησε στὸ Κυριακοχώρι, τμήμα τοῦ ἀντιπάλου ποῦ ἤθελε νὰ καταλάβει τὸ Παλούκι Σαράνταινας καὶ τὸν ἀνάγκασε νὰ παραιτηθεῖ. Στις 24 Μάρτη τμήμα ποῦ κινιόνταν ἀπὸ Κυριακοχώρι πρὸς Μάρμαρα χτυπήθηκε ἀπ' τοὺς ἀνδρες μας καὶ διαλύθηκε τελείως μὲ σοβαρὲς ἀπώλειες. Πήραμε λάφυρα 5 ὄπλοπολυβόλα, 2 πολυβόλα, 20 τουφέκια καὶ χιλιάδες σφαῖρες. Βρίσκομαι στὸ ὕψωμα τῆς Κολοκυθιάς καὶ ὀργάνωσα τὸ χτύπημα ἐχθρικῆς διλοχίας στὸ ἀεροδρόμιο ἀνατολῆς, μὲ δύο λόχους τῆς Οἴτης καὶ ἓνα λόχο τῆς Γκιώνας, μὲ ἐπικεφαλὴ τὸν Νικηφόρο. Στις 25 Μάρτη ἐκδηλώσαμε τὴν ἐπίθεση καὶ τὸ τμήμα Οἴτης χτυπάει γερὰ τὴν ὀπισθοφυλακὴ τῆς διλοχίας καὶ ἂν ἐνεργοῦσε σωστὰ ὁ Νικηφόρος θὰ τοὺς διαλύαμε τελείως. Τὸ βράδυ ἐμείνα στὴ λίμνη τῆς Ἀνατολῆς, ἀπ' τὸ τσουχτερὸ κρῦο δὲν κλείσαμε μάτι.

Στις 27 Μάρτη ἀποφασίζουμε τὴν ἀποκέντρωση τῶν τμημάτων μας καὶ τὴ διεισδυσὴν τοὺς στὸ βάθος, στὰ μετόπισθεν τοῦ ἀντιπάλου, ποῦ οἱ χῶροι εἶχαν μείνει ἄδειοι, μὲ ἀποστολὴ νὰ καταλάβουμε χωριὰ καὶ κωμοπόλεις. Δίνουμε διαταγὴ, ὁ Νίκος Τριανταφύλλου ἐπικεφαλῆς τοῦ τμήματος Γκιώνας νὰ διεισδύσει στὴ Δωρίδα. Τὸ ἀρχηγεῖο Οἴτης πρὸς δύο κατευθύνσεις: Ἡ μία Ὑπάτη, Μεταξάδες, Σπερχειάδα, Λευκάδα καὶ ἡ ἄλλη Πουγκάκια, Χοντρόγιαννη, Λευκάδα. Τὸ βράδυ μείναμε στὸ ἀεροδρόμιο Ἀνατολῆς καὶ ἐτοιμάσαμε τὰ τμήματα γιὰ τὶς διεισδύσεις. Στις 28 Μάρτη δεχτήκαμε δυνατὸ σφυροκόπημα τῆς ἀεροπορίας χωρὶς ἀπώλειες, εἶχαμε μόνον ἓναν τραυματία. Παρ' ὅλα αὐτὰ προετοιμάσαμε τὰ τμή-

ματα για τις διεισδύσεις. Μαζί με τα τμήματα κινήθηκε και το αρχηγείο Ρούμελης, με σκοπό να πάει προς συνάντηση του γενικού αρχηγείου. Η κίνηση άρχισε το βράδυ, μπροστά προχωρούσε η Γκιώνα, με κατεύθυνση Γραμμένη Όξυά και η Οϊτη με το Αρχηγείο μας προς Όξυές Στάγιας, με προσπάθεια να συνδεθούμε με διοικήσεις Εύρυτανίας και Δυτικής Στερεάς. Ο Κ. Παλαιολόγου δέν πήρε μέτρα ασφάλειας και η ώρα 10 το πρωί, έπεσε πάνω μας μια διλοχία χωροφυλάκων. Αίφνιδιασθηκε όλο το τμήμα και πανικοβλήθηκαν οι άοπλοι. Με πολλές προσπάθειες, με τη δύναμη ασφάλειας του αρχηγείου Ρούμελης, συγκρατήσαμε την έχθρική διλοχία και κάτω απ' τα πυρά τραδήξαμε όλες τις δυνάμεις στα απέναντι ύψώματα. Πήρα πληροφορίες ότι στη Λεύκα βρίσκεται η διοίκηση της Δυτικής Στερεάς και στη Σαράνταινα η διοίκηση Εύρυτανίας. Άμέσως έστειλα συγδέσμους και δριζα έπαφή μαζί τους.

Δεχόμαστε επίθεση από αεροπορία και διλοχία χωροφυλάκων. Οί θέσεις που κρατούσαμε ήταν εύκολοπρόσβλητες απ' την αεροπορία, είχαμε τρεις νεκρούς και τρεις τραυματίες, ο βοηθός του Π γραφείου μου, τραυματίστηκε στο πόδι και εγώ τραυματίστηκα ελαφρά στα χέρια από τα θραύσματα του βράχου. Συμπτύσσω όλη τη δύναμη προς Μαδρενή. Έδω συνάντησα τον Παπούα, έστειλα να έρθει ο Ν. Τριανταφύλλου και Έρμη από Γραμμένη Όξυά. Σε λίγο έφτασαν και οί δυό τους. Στόν Ν. Τριανταφύλλου αναθέτω να κρατάει έπαφή με Παργασίδα και Οϊτη κατά την άπουσία μου και τον Έρμη τον κράτησα μαζί μου, για να περάσουμε προς το Γενικό Αρχηγείο. Τis 30 Μάρτη κάναμε συνεδρίαση τών διοικήσεων της Δυτικής Στερεάς και Οϊτης, κριτικάραμε τις αδυναμίες που παρουσίασε η διοίκηση Οϊτης στην πορεία και τις αίτίες του αίφνιδιασμού της, μιλήσαμε για την εύλύγιστη τακτική που θα ακολουθήσουμε κατά τον έλιγμό και για τα μέτρα ασφάλειας. Καθορίσαμε άποστολή της Δυτικής Στερεάς για διείσδυση προς την Ναυπακτία και η Οϊτη να πραγματοποιήσει την άποστολή της. Τis 30 Μάρτη πήγαμε στο δάσος Άμπλιανης όπου μείναμε μέχρι 1η Άπριλίου. Κράτησα το αρχηγείο Εύρυτανίας. Προσπαθούσαμε να βρούμε δρομολόγιο για να περάσουμε προς Εύρυτανία γιατί ο αντίπαλος είχε καταλάβει την Σαράνταινα και τη διάβαση Άμπλιανης.

ΚΙΝΗΣΗ ΓΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ Μ. ΒΑΦΕΙΑΔΗ

Στις 2 Ἀπρίλη, ἡ ὥρα 8 τὸ πρωτὶ ἀφοῦ κρύψαμε τοὺς τραυματίες, ξεκινήσαμε ἀνεβήκαμε στὸ ὕψωμα Καράδι συνεχίσαμε πρὸς τὸ Ἀγκάθι, περάσαμε τὸ δάσος τοῦ Ἀγκαθιοῦ καὶ τὴ νύχτα περάσαμε τὸ Κρίκελλο, Λάσπη, ἀπὸ τὸ δρόμο Καρπενήσι Λαμίας, Τυμφρηστὸς καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴ περάσαμε τὰ Κάγκελα καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὕστερα ἀπὸ 25 ὥρες κουραστικὴ πορεία φτάσαμε στὴν Ἁγία Τριάδα (Εὐρυτανίας). Ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα ξεκουραστήκαμε. Στις 4 Ἀπρίλη κάναμε σύσκεψη μὲ ἀρχηγεῖο Εὐρυτανίας, τοῦ δώσαμε ἀποστολὴ νὰ δράσει ἐνεδρευτικὰ σ' ὄλο τὸ χῶρο, ὥσπου νὰ ξαναγυρίσει τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης. Τὴν ἴδια μέρα κινουῖμα: καὶ φτάνω τὸ βράδυ στὸ Κλειτσό. Τὴν ἄλλη μέρα ἄφησα τὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης στὸ Κλειτσό καὶ ἐγὼ μὲ τὸν Ἑρμῆ, τὸν ἀξιωματικὸ ἐπιχειρήσεων, τὸν ἀσυρματιστὴ, μὲ τὸν ἀσύρματο πού ἔπρεπε νὰ ἐξετάσουν στὸ Γενικὸ τὴ θλάβη του, καθὼς καὶ μὲ τρεῖς συνδέσμους, φεύγω γιὰ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, πού βρίσκονταν στὸ Καροπλέσι. Στὴ Νεράϊδα τηλεφωνικῶς, μᾶς εἰδοποίησαν ἀπ' τὸ Κλειτσό ὅτι δύναμη ἀντιπάλων μπῆκε στὴ Φουρνᾶ. Δώσαμε διαταγὴ νὰ τὸν χτυπήσουν ἐνεδρευτικὰ, ὅταν κινηθεῖ πρὸς Κλειτσό καὶ νὰ συμπτυχθοῦν πρὸς Καροπλέσι. Τὸ ἀπόγευμα ἔφτασα στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου πού βρίσκονταν σ' ἓνα συνοικισμό τοῦ Καροπλεσοῦ μαζὶ μὲ τὴ διοίκηση Θεσσαλίας.

Παρέδωσα τίς ἐκθέσεις ποῦχα γράφει σχετικὰ μὲ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων στὸ χῶρο μας καὶ τίς ἀποστολὰς τῶν διεισδύσεων. Τὸ βράδυ κοιμήθηκα στὴ σκηνὴ μὲ τὸ Μ. Βαφειάδη καὶ Κίσαδο. Στις 6 Ἀπρίλη ἔγινε σύσκεψη, πῆραν μέρος ἀπὸ μέρους τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ὁ Μ. Βαφειάδης καὶ Τζουμερκιώτης, ἀπὸ ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας Κίσαδος, καὶ Παῦλος Τουμπουλίδης, ἀπὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης ὁ Γούσιος καὶ Ἑρμῆς. Ἐξετάσαμε τὴν τακτικὴ μας πού πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε, καθορίστηκε, ἡ Εὐρυτανία μέχρι ποταμὸ Μέγδοβα καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Φθιώτιδα μέχρι Παλιόκαστρο, θὰ περνοῦσε στὸ χῶρο δράσης τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας, τὸ δὲ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης, θὰ ἐξέτεινε τὴ δράση του νοτιώτερα. Ἀποφασίστηκε νὰ δοθεῖ στὸ Ἀρχηγεῖο Ρού-

μελης μιὰ διλοχία Μακεδόνων. Ἐπειδὴ δὲν μπορούσα νὰ ἐξηγήσω γιὰ πιδό λόγο κατέβηκε στὴν Εὐρυτανία τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ σὲ τί θὰ βοηθοῦσε αὐτό, στὴν πραγματοποίηση τῆς ἀποστολῆς ποὺ πήραμε ἀπὸ τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ γιὰ γρήγορη ἀνάπτυξη τοῦ ΔΣΕ, μόλις τέλειωσε ἡ συνεδρίαση ἔβαλα αὐτὴ τὴν ἐρώτηση στὸν Μάρκο Βαφειάδη. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι στὸ χῶρο Ἀγράφων θὰ φτιάξουμε τὸ κέντρο τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας καὶ ἐδῶ κοντὰ θὰ συναγῆσει: τὴ Βαλκανικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ΟΗΕ, ἔτσι θὰ χερωκοπήσει ἢ προπαγάνδα τῆς ἀντίδρασης, ὅτι τὸ ἀντάρτικο ὑπάρχει: στὰ σύνορα καὶ ὅτι ὑποκινεῖται ἀπὸ τοὺς βόρειους γείτονες. Τὸν ξαναρωτᾶω τί γίνεται: μὲ τὸν κύριο ὄγκο τῆς Πίνδου, ποὺ ἐκεῖ μπορούν νὰ συγκεντρωθοῦν μεγάλες δυνάμεις ἀνταρτῶν καὶ εὐκολὰ νὰ ἐφοδιαστοῦν; Πῶς μπορούμε ἐμεῖς νὰ κρατήσουμε ἐλεύθερο χῶρο μὲ τμήματα ποὺ διαχέτουν ἐλαφρὸ ὄπλισμο καὶ οὔτε αὐτὸν τὸν ἔχουμε, γιατί πρέπει τοὺς ἄοπλους νὰ τοὺς σέρνουμε καὶ νὰ τοὺς ἐξοπλίζουμε μὲ λάφυρα; Μοῦ ἀπάντησε ὅτι: πρὸς τὰ βόρεια ὑπάρχει κλιμάκιο τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ ὅτι θὰ μπορέσουμε καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἐφοδιασμοῦ νὰ τὸ λύσουμε στὸ μέλλον καλύτερα. Τώρα θὰ συνεχίσουμε ἐδῶ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴν κατάσταση, μὲ τίς δικές μας δυνάμεις.

Μαθαίνοντας ὅτι κλιμάκιο τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καθοδηγεῖ τὴ δουλειὰ τοῦ ΔΣΕ καὶ ἀφήνοντάς μου τὴν ἐντύπωση ὅτι θὰ ἔχουμε καὶ ἐφοδιασμό, ἔμεινα ἱκανοποιημένος καὶ ἐπίστεψα ὅτι ἡ δουλειὰ τοῦ ἐνοπλοῦ ἀγῶνα προχωράει σὲ φάση ἀνώτερη.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΑΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ

Τὴν ἴδια μέρα ὁ ἐχθρὸς κινήθηκε πρὸς Μολώχα καὶ Κλειτσό, καθὼς καὶ πρὸς Καστανιά. Βρισκόμαστε σὲ χῶρο ποὺ ἐκδηλώθηκε καινούργια ἐκκαθαριστικὴ ἐπιχείρηση. Τὸ βράδυ τραβηχτήκαμε πρὸς τὰ ὑψώματα Καροπλαισιού. Στις 7 Ἀπρίλη βρίσκομαι μὲ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Μοῦ δόθηκε ἡ διαταγὴ γιὰ τὴν παραλαβὴ τῆς διλοχίας. Ἐπίσης πήρα τηλεγράφημα ἀπὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ποὺ μοῦ ζητοῦσαν γιάφκες, γιὰ ἀποστολὴ ἀνθρώπων στὸν τομέα Παρ-

νασσοῦ, Λοκρίδας, Λιβαδειᾶς. Τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας μέρας κατέ-
 βηκα στὸ Καροπλάσι γιὰ νὰ πάρω τὸ λόχο διοίκησης τοῦ Ἄρχη-
 γείου μου καὶ τὸ Ἐπιτελεῖο. Ἀπὸ τὸ Καροπλάσι παρατηρῶ πὼς
 κινεῖται φάλαγγα ἀντιπάλου μὲ 100 μεταγωγικά. Ἀμέσως στέλνω
 τὸν Ἐρμῆ νὰ παραλάβει διλοχία καὶ κινηθεῖ πρὸς χωριὸ Ἄγραφα.
 Ἐγὼ μὲ λόχο διοίκησης καὶ ἐπιτελεῖο ἀρχηγείου Ρούμελης κινου-
 μα: πρὸς Ἄγραφα, κάτω ἀπὸ πυκνά πυρὰ ὄλων πού μᾶς ρίχναν,
 εὐτυχῶς δὲν εἶχαμε καμμιά ἀπώλεια. Ὑστερα ἀπὸ κοπιαστική πο-
 ρεῖα τῆ νύχτα, ἡ ὥρα 11 φτάσαμε στὰ Καμάρια. Ἐδῶ διανυκτερεύ-
 σαμε, τὸ πρωῖ τῆς ἄλλης μέρας ἔφτασε τὸ Γενικὸ Ἄρχηγεῖο καὶ
 ξανασυναντηθήκαμε. Ἐμεῖς κατὰ τὶς 9 ἡ ὥρα τὸ πρωῖ φύγαμε γιὰ
 τὸ χωριὸ Ἄγραφα ὅπου φτάσαμε τὸ ἀπόγευμα. Πήραμε πληροφο-
 ρίες ὅτι ὁ ἐχθρὸς κινεῖται: πρὸς τὸ χωριὸ Ἄγραφα ἀπὸ δύο κατευ-
 θύνσεις: ἡ μία Κεράσοβο Μαραθιά, Ἄγραφα καὶ ἡ ἄλλη Χρυσό,
 Ἄγραφα. Ἐστειλα ὅλες αὐτὲς τὶς πληροφορίες στὸ Γενικὸ Ἄρχη-
 γεῖο, τὸ ὁποῖο εἶχε ἄγνοια γι' αὐτὲς τὶς κινήσεις τοῦ ἀντιπάλου.
 Φάνηκε καθαρὰ ὅτι τὸ Ἄρχηγεῖο Θεσσαλίας δὲν εἶχε ὀργανώσει
 δίκτυο πληροφοριῶν καὶ κέντρα παρατήρησης, πράγμα πού θὰ
 τοῦ ἐπέτρεπε νὰ γνωρίζει τὶς κινήσεις τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀνά-
 λογα νὰ καθορίζει πού θὰ δίνει χτυπήματα καὶ πρὸς ποιά κατεύ-
 θυνση θὰ ἐλίσσεται. Μόλις νύχτωσε ἔφτασε ὁ Ἐρμῆς μὲ διλοχία ἀ-
 πὸ Μακεδόνες, ἦταν ὄλο: τοὺς νησιτικοὶ καὶ οἱ περισσότεροι: ξυπό-
 λητοι. Τρέξαμε, βρήκαμε φωμὶ καὶ λίγο κρέας καὶ τοὺς δώσαμε καὶ
 φάγανε. Στὶς 9 Ἀπρίλη πρὶν ξημερώσει: βγήκαμε ἀπ' τὸ χωριὸ Ἄ-
 γραφα καὶ πιάσαμε τὰ ὑψώματα Ἀγράφων, πρὸς τὴν κατεύθυνση
 Καμάρια. Ἀποφασίσαμε νὰ περάσουμε τῆ νύχτα ἀπὸ Καμάρια μέ-
 σω τῆς χαράδρας καὶ νὰ βγοῦμε στὴ Βράχα. Στείλαμε μιὰ ομάδα
 νὰ κάνει ἀναγνώριση. Σὲ λίγο πήραμε διαταγὴ ἀπ' τὸ Γενικὸ Ἄρ-
 χηγεῖο νὰ χτυπήσουμε ἀντίπαλο,, γιὰ νὰ μὴν μπεῖ στὰ Ἄγραφα.
 Φάνηκε ξανά ὅτι τὸ Γενικὸ Ἄρχηγεῖο δὲν εἶχε πληροφορίες ὅτι
 ἤδη εἶχαν καταληφθεῖ τὰ Ἄγραφα. Στείλαμε πληροφορίες γιὰ τὶς
 θέσεις τοῦ ἀντιπάλου στὸ Γενικὸ καὶ τὴν κατεύθυνση πού θ' ἀκο-
 λουθήσουμε γιὰ νὰ βγοῦμε στὴ Βράχα. Πήραμε ἀπ' τὸ Γενικὸ εἰ-
 δοποίηση πού ἐγκρίνει τὴν κατεύθυνση τοῦ ἐλιγμοῦ μας.

) Μόλις νύχτωσε κινηθήκαμε ἀπὸ Καμάρια καὶ τὰ ξημερώμα-

τα φτάσαμε στο Κήφι. Ἡ πορεία ἦταν ἐξαντλητική, οἱ ἀντάρτες περπατοῦσαν νύχτα νηστικοὶ καὶ πολλοὶ ξυπόλητοι, πατοῦσαν τὶς κοφτερὲς πέτρες τῶν Ἀγράφων, φορτωμένοι καὶ μὲ τὸ βαρὺ ὄπλισμό (ὄλμους κλπ.). Τὸ πρῶτὸ πού κάναμε ἀνίχνευση, βρήκαμε ὅτι ἐκεῖ κοντὰ βρίσκονταν τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, μαζί μὲ τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας, εἶχαν ἀκολουθήσει τὸ δικό μας δραμιολόγο καὶ θέλαν νὰ ἐλιχθοῦν στὸν ἴδιο χῶρο. Στις 10 Ἀπρίλη μόλις σουρούπωσε ξεκινήσαμε μ' ἐμπροσθοφυλακὴ τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης, πίσω μας τὸ Γενικὸ καὶ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας. Περπατούσαμε μέσα ἀπὸ δάσος σὲ σκοτάδι βαθύ, πού δὲν βλέπαμε σὲ ἀπόσταση περισσότερο ἀπὸ μισὸ μέτρο. Στις 4 τὸ πρῶτὸ φτάσαμε στὸ ποτάμι τῆς Βράχας καὶ ὁ Γεωργιάδης πού βιάδιζε μὲ συνδέσιμους ἀντὶ νὰ πάρει τὴν κατεύθυνση τῆς γέφυρας Μαυρομάτη, κατεβαίνει πρὸς τὴν ξύλινη γέφυρα μεταξὺ Κλειτσῶ - Βράχας. Τὸ Γενικὸ δὲν μᾶς ἀκολούθησε καὶ τράβηξε σωστὰ πρὸς γέφυρα Μαυρομάτη. Ἐμεῖς, ὕστερα ἀπὸ κουραστικὲς ἀναζητήσεις, κατορθώσαμε τὸ μεσημέρι τῆς ἄλλης νὰ περάσουμε τὸ γεφύρι Μαυρομάτη καὶ ἀπὸ ἐμπροσθοφυλακὴ γίναμε ὀπισθοφυλακὴ τοῦ Γενικοῦ. Ἀφοῦ λίγο ξεκουραστήκαμε καὶ φάγαμε, ξανά κινήθηκαμε καὶ πιάσαμε τὰ ὑψώματα τῆς Βράχας, ὅπου καὶ διανυκτερεύσαμε. Ἐδῶ μείναμε τὶς 12 καὶ 13 Ἀπρίλη, μέρα τοῦ Πάσχα. Ἐκανε τρομερὸ κρύο καὶ χιονίζε, εὐτυχῶς πού τὰ τμήματά μας βρέθηκαν σὲ χωριά. Τῆ μέρα τοῦ Πάσχα τμήμα μὲ 30 πολιτικὰ στελέχη τῆς Θεσσαλίας πού κινιῶνταν μαζί, βρέθηκαν στὴν Νιάλα, ὑψώματα Ἀγράφων. Ἀπ' τὸ κρύο πάγωσαν καὶ μπήκαν νὰ σωθοῦν σὲ σκηνές πού εἶδαν μπροστά τους. Οἱ σκηνές ἦταν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀντιπάλου, γεμάτες ἀπὸ φαντάρους παγωμένους. Ἐδῶ μείναν ἀγκαλιασμένοι φαντάροι καὶ ἀντάρτες. Ἔτσι τοὺς βρήκαν τμήματα στρατοῦ. Ὅσοι σώθηκαν ἀπ' τὸ κρύο ἀντάρτες καὶ πολιτικὰ στελέχη, τοὺς ἐκτέλεσαν οἱ μοναρχοφασίστες. Ἡ ἐπιμελητεία μας κινήθηκε καὶ βρῆκε ἀποθέματα τροφίμων πού εἶχαμε ἀποκρύψει. Ἐξασφαλίσαμε καλὴ τροφοδοσία γιὰ ὅλους τοὺς ἀντάρτες τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης, τοῦ Γενικοῦ καὶ τῆς Θεσσαλίας, πού βρίσκονταν σ' αὐτὸ τὸ χῶρο καὶ ἀριθμοῦσε δύναμη περίπου 800 ἀνταρτῶν. Τὸ Πάσχα δώσαμε κ: ἀπὸ ἓνα αὐγὸ σὲ κάθε ἀντάρτη. Στις 14 Ἀπρίλη πήραμε διάταξη στὴ

Βουλγάρα και Τριφύλα. Πήρα διαταγή από Γενικό να πάρω διάταξη Παλαιόκαστρο και Ζαχαράκι με τάγμα μου και να περιμένω διαταγή για επίθεση κατά της Φουρνᾶς. Τὴν ἴδια νύχτα τὸ Γενικό μαζί με Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας, πέρασε γιὰ Ζαχαράκι. Στις 16 Ἀπρίλη τὸ πρωὶ κινήθηκα πρὸς Ζαχαράκι. Μόλις φτάσαμε στὸ δρόμο Φουρνᾶς και Πίτσι ἀκούμε πυροβολισμούς. Ἀπὸ ἀμέλεια τοῦ Γεωργιάδη ποὺ δὲν ἔστειλε διμοιρία μπροστά, προχωρούσαμε ἑμεῖς οἱ δύο μπροστά κι ἂν δὲν ἀκούγαμε πυροβολισμό θὰ εἶχαμε πιαστῆ ἀίχμάλωτοι. Γυρίσαμε πίσω, συμπεράναμε πὼς δυνάμεις ἀντιπάλου κινουῦνται ἀπὸ Φουρνᾶ. Βάλαμε ἀμέσως δύναμη νὰ πιάσει θέσεις στὸ δρόμο Φουρνᾶς - Παλιόκαστρο και νὰ χτυπήσει ἐνεδρευτικά. Εἰδοποιήσαμε τμήμα Εὐρυτανίας νὰ χτυπήσει κινούμενα τμήματα ἀντιπάλου πρὸς Ζαχαράκι. Ἀεροπορία χτύπησε θέσεις μας και βομβάρδισε τὸ χωριὸ Ἅγιος Χαράλαμπος. Στὸ Ζαχαράκι διεξήχθη σκληρὴ μάχη κ: ὁ ἐχθρὸς ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσει πίσω. Εἶχαμε δύο νεκροὺς και 4 τραυματίες.

Στις 17 Ἀπρίλη βελτιώνω διάταξη, παίρνω ἐπαφή με τμήμα Εὐρυτανίας ποῦχε πάρει διαταγή ἀπὸ Γενικό νὰ ἐνταχθεῖ τακτικῶς στὴ Θεσσαλία και ποὺ εἶχε προωθηθεῖ μαζί με Σχολὴ Ἀξιωματικῶν πρὸς Φουρνᾶ. Προωθῶ δυνάμεις πρὸς Φουρνᾶ, διατηρῶ ἐπαφή με τμήμα Εὐρυτανίας και Σχολὴ Ἀξιωματικῶν, ἔστειλα πληροφορίες στὸ Γενικό, ποὺ μόλις τίς πήρα ἀπὸ φαντάρο αὐτόμολο ἀπὸ Φουρνᾶ, και ζητάω νὰ δώσει διαταγή γιὰ κατάληψη Φουρνᾶς. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιχείρησης ἦταν 100ο) ο ἐξασφαλισμένη, ὅμως παραδόξως παίρνω διαταγή νὰ ἀποσύρω δυνάμεις μου και νὰ φύγω πρὸς τὴν περιοχή μου. Ἀργότερα ὅταν ζήτησα νὰ μάθω γιατί δὲν πραγματοποιήθηκε ἡ ἐπιχείρηση κατά τῆς Φουρνᾶς, ὁ Μ. Βαφειάδης ἰσχυρίσθηκε ὅτι δὲν πήρε τὸ σημεῖμά μου, με τίς πληροφορίες τοῦ αὐτόμολου φαντάρου. Αὐτὸς ὁ ἰσχυρισμὸς του δὲν ἦταν ἀληθινός, γιατί ὁ σύνδεσμος μου εἶπε ὅτι τὸ ἔδωσε στὰ χέρια του. Ἀμέσως ἔδωσε διαταγή νὰ ἀποσυρθοῦν οἱ δυνάμεις μας και νὰ συγκεντρωθοῦν στὸν Ἅη Λιά Ν:οχωριοῦ, ἐγὼ με τὸ Ἀρχηγεῖο κινήθηκα πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση. Φθάσαμε μ' ἓνα μέρος τῆς δύναμης, γιατί ἡ ἄλλη δύναμη μόλις μπόρεσε νὰ φτάσει στὸ Σερμιτσέλι.

ΠΕΡΑΣΜΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΟΙΤΗΣ - ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ

Στις 18 Ἀπρίλη μένουμε καλυμμένοι στο χωρο Ἐη Λιά Νιοχωριού. Στέλνω μιὰ ομάδα νά συγκεντρώσει πληροφορίες, γιά κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στο πέρασμα δρόμου Λαμίας - Καρπενήσι καί γύρω χώρους. Ἡ ομάδα γύρισε τὸ ἀπόγευμα καί μᾶς πληροφόρησε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐχθρὸς οὔτε στο Τυμφρηστό, οὔτε στις Ράχες. Ἀποφασίσαμε τὴν κίνηση ἀπὸ Τυμφρηστό, Ράχες, Κοῦκο τὴν ἴδια νύχτα. Μόλις νύχτωσε προωθοῦμε ἓνα λόχο μπροστά. Ὅλη ἡ δύναμη ἄργησε νά συγκεντρωθεῖ, γιατί ὁ Ἐρμῆς ἄργησε νάρθει μετὸ τμήμα μας ἀπὸ Σερμισέλι. Ἡ πορεία ἦταν κουραστική, γιατί δὲν εἶχαμε φεγγάρι. Πέρασαμε τὸν Τυμφρηστό καί τὸ δημόσιο δρόμο πρὸς Ράχες. Κατὰ τίς 4 ἡ ὥρα τὸ πρῶτ φτάσαμε στις Ράχες. Ἐδῶ ἀπὸ κακὴ ἐνέργεια τοῦ Γεωργιάδη, πού ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ βάδιζε συγχρόνως μετὸ ὑπόλοιπο τμήμα, πέσαν ἀπάνω στὸν ἀντίπαλο. Ἀκοῦμε πυροβολισμοὺς καί ἐκρήξεις χειροβομβίδων. Οἱ δύο λόγοι πιάσαν ἓνα ὑψωματάκι καί ἐμεῖς μείναμε στο δημόσιο δρόμο, σὲ ἀπόσταση 100 μέτρων ἀπ' τὸν ἀντίπαλο. Τὸ μόνο πού μᾶς ἔσωσε ἦταν ὅτι βρισκόμαστε μέσα σὲ δασάκι δένδρων. Στὴν ἀρχὴ νομίσαμε ὅτι ὑπῆρχε μικρὸ τμήμα ἐνόπλων πολιτῶν. Ὅμως ἀπὸ τίς ἐκρήξεις τῶν δλμων καταλάβαμε ὅτι ὑπάρχει δύναμη στρατοῦ. Διατάζω νά τραθηχτεῖ τὸ τμήμα ἀριστερὰ στο δάσος, γιά νά βγοῦμε στὸν Κοῦκο, στο δὲ Γεωργιάδη νά φέρει τὴ διλοχία πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση. Ἐγὼ μετὸ λόχο μηχανημάτων, μετὸ δλμους καί 16 ζῶα τὰ πέρασα καί ἀνεβήκαμε στὸν Κοῦκο. Ὁ Γεωργιάδης δὲν πραγματοποιεῖ διαταγὴ νά φέρει διλοχία στὴν ἴδια κατεύθυνση καί τὴν ἀφήνει νά πολεμᾷ σὲ μειονεχτικὴ θέση μετὰ τὰ τάνκς. Εἶχαμε ἓναν νεκρὸ καί δυὸ τραυματίες. Τὸ σοβαρὸ ἦταν ὅτι ἡ διλοχία δὲν ἤξερε τὸ ἔδαφος καί οὔτε συνδέσμους διέθετε. Μετὸ κόπο μπόρεσα νά τραβήξω τὴ διλοχία ἀφοῦ ἔμεινα ἓνα 24ωρο στὸν Κοῦκο, σὲ τελείως ἀκατάλληλο σημεῖο. Κάναμε αὐστηρὴ κριτικὴ στο Γεωργιάδη. Εἶχαμε ἀρκετὲς χοντροκαμμένες ἀδέξιες ἐνεργειές του, πού πάντα ἔβρισκε εὐκολὴ δικαιολογία καί πού γι' αὐτὸν πού ἦταν μόνιμος ἀξιωματικὸς δὲν δικαιολογοῦνταν αὐτὰ πού ἔκανε. Ἦξερε ὅτι ἔπρεπε νά ἐκτελεῖ τίς διαταγές καί νά μὴν κινεῖται τμήμα χωρὶς ἐμ-

προσθοφυλακή και κεί μπορούσαμε να είχαμε πιαστεί αιχμάλωτοι. Σ' αυτά προστίθεται και ή μη εκτέλεση τής διαταγής, για την επιχείρηση Καρπενησιού με τὸ Θεσσαλικὸ τάγμα. Τοῦ Γεωργιάδη τοῦ τονίσαμε ὅλες αὐτὲς τίς σοβαρὲς παραλείψεις του, ἀδικαιολόγητες γιὰ μόνιμο ἀξιωματικὸ και ἐπικεφαλῆς τοῦ Γραφείου ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Αὐτὸς μόνον ἐπιχειρήματα νὰ δικαιολογεῖται εὑρίσκει, ὅμως γιὰ τὴν μη εκτέλεση τής διαταγής, γιὰ τὴν σύμπτυξη τής διλοχίας δὲν εἶχε τί νὰ πει. Μέχρι νὰ συζητήσω και με τ' ἄλλα μέλη τής καθοδήγησης τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης και με τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ποῦ μοῦ τὸν ἔδωσε, ἀποφάσισα νὰ μὴν τὸν χρησιμοποιοῦ με ἀποστολὲς στὰ τμήματα και νὰ τὸν περιορίσω σὲ τεχνικὴ δουλειὰ τοῦ ἐπιτελείου.

Ἀπὸ τὴν διλοχία πῆρα ἓνα λόχο και τὸν ἔδωσα στὴ διλοχία Λευτέρη και τὸν ἔφτιαξα τάγμα. Τὸν ἄλλο λόχο στὴ διλοχία Παπούα και τὴν φτιάχνουμε τάγμα. Ἀφοῦ πῆρα πληροφορίες ἀπὸ Κρίκελλο και μίλησα ἀναλυτικὰ με Λευτέρη γιὰ τὴν δράση ποῦ θ' ἀναπτύξει τὸ τάγμα του, τὴν νύχτα στὴς 20 Ἀπρίλη ἔφυγα ἀπὸ Κοῦκο και τὴν ἄλλη μέρα ὕστερα ἀπὸ κοπιαστικὴ πορεία φτάσαμε στὴν Ἀμπλιανή. Ἐστειλα συνδέσμους νὰ βροῦνε τὸν Νίκο Τριανταφύλλου, Παπούα και Περικλῆ. Πῆραμε ἐπαφὴ μαζί τους. Τὴν ἄλλη μέρα κινήθηκα πρὸς Μανδρινὴ και μεταξὺ Λεύκας και Μανδρινῆς φτιάξαμε τὸ λημέρι τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Ἐδῶ μέيناμε μέχρι 13 Μάη. Στὸ διάστημα αὐτό, στὴν ἔδρα μας διεξήχθηκε ἐντονη δουλειὰ πολιτικοστρατιωτικὴ, με τὴν παρακάτω σειρά: συνεργάστηκα με Παπούα γιὰ τὴν συγκρότηση τής διλοχίας του σὲ τάγμα και τὴν ἀποστολὴ τοῦ τάγματός του. Πραγματοποιοῦ σύσκεψη με Ν. Τριανταφύλλου, Ἐρμῆ, Περικλῆ, Παπούα και ἀποφασίσαμε μέσα σὲ 3 μέρες νὰ ἐπιτεθοῦμε και νὰ καταλάβουμε Ἀρτοῖνα. Ἐγραφα γράμμα στὸν Διαμαντῆ ποῦ τοῦ δίναμε ὁδηγίες γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ τῶν ἐνόπλων χωρικῶν, στρατολογία ἀνταρτῶν, ἀνάπτυξη τής πολιτικῆς δουλειᾶς, ἀνάπτυξη οἰκονομικῶν, προώθηση τμήματος Ἐλικώνα - Πάρνηθα, νὰ μοῦ στείλει γιὰφκες ἀπὸ Λειβαδιὰ και νοτίως πρὸς Ἀθήνα, γιὰ παραλαβὴ ἀνθρώπων ποῦ στέλνει ἢ Ἀθήνα. Στείλαμε ἐντολὴ στὸ Γιώτη ποῦ ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὴν κομματικὴ δουλειὰ τοῦ Ἀρχηγείου Παρνασσίδας, νὰ παραδώσει

δουλειά του στον Διαμαντή και να γυρίσει στην έδρα μας.

Πραγματοποιούμε συνεδρίαση του Αρχηγείου Ρούμελης, που παραδρίσκονταν όλα τα μέλη πλην του Γιώτη. Θέματα που συζητήσαμε: 1) Κριτική πάνω στην πρώτη έαρινή έκστρατεία του αντιπάλου. Διαπιστώσαμε ότι: η κατάληψη του Μαύρου Λιθarioύ και των γύρω ύψωμάτων στις παραμονές της έκστρατειάς ήταν μεγάλη επιτυχία. "Ότι σχεδόν όλα τα τμήματά μας χτύπησαν αποφασιστικά τον αντίπαλο στην κίνησή του. "Υστερα απ' την προσπάθεια του αντιπάλου να μας συνωθήσει στα Βαρδούσια, ήταν σωστή η απόφασή μας για διείσδυση των τμημάτων μας στο βάθος των μετόπισθόν του. Τα αποτελέσματα αυτών των διεισδύσεων ήταν εξαιρετικά. Στη Δωρίδα, σε διάστημα 24 ημερών, τα τμήματά μας μπήκαν σε 24 χωριά και κωμοπόλεις, άφοπλισαν ενόπλους, κάναν επιμελετική δουλειά και στρατολόγησαν αντάρτες. Έπιτυχής υπήρξε η διείσδυση στη Λοκρίδα και Παρνασσό. Επίσης πολύ καλή υπήρξε και στον κάμπο Υπάτης Σπερχειάδος, η δε Σπερχειάδα κατελήφθη δύο φορές. Η διείσδυση στη Ναυπακτία είχε σαν αποτέλεσμα να καταληφθεί ο Πλάτανος. Απ' όλη αυτή τη δράση βγήκαμε πιο ισχυροί, ο κόσμος αποκοτούσε εμπιστοσύνη στο ΔΣΕ, καινούργιοι μαχητές κατατάχτηκαν στο αντάρτικο. 2) Διαπιστώσαμε τις παρακάτω αδυναμίες: αποδείχτηκε ότι το δίκτυο πληροφοριών δεν λειτούργησε καλά. Δεν πάρθηκαν όλα τα μέτρα για την τροφοδοσία και τα τμήματά μας πείνασαν. Μερικά τμήματα δεν είχαν πάρει την πρέπουσα διάταξη που θα μπορούσαμε να δώσουμε και πιο δυνατά χτυπήματα. 3) Καθορίσαμε τα παρακάτω καθήκοντα: να πάρουν διάταξη όλα τα τμήματα με τρόπο που όταν αρχίσει καινούργια εκκαθαριστική επιχείρηση, ο αντίπαλος να χτυπιέται από παντού, απ' τη βάση εξόρμησής του. Να μην συνωθούνται: τα τμήματα όταν ο αντίπαλος προσπαθεί να ολοκληρώσει τον κλοιό του στο επίκεντρο, αλλά πριν φτάσει στο επίκεντρο να αποκεντρώσουμε τις δυνάμεις μας και κατά λόχους να έλιχθούν σε διάφορους χώρους που θα καθορίζαμε, ώστε να χτυπιέται ο αντίπαλος απ' τα πλευρά και νώτα. Βάλαμε καθήκον μέχρι τον Ιούλη να στρατολογήσουμε άλλους 1.000 αντάρτες. Η δύναμή μας σε διάστημα 3 μηνών οχταπλασιάστηκε. Με βάση αυτές τις διαπιστώσεις

και τα καθήκοντα διατυπώσαμε διαταγή. 4) Ήξετάσαμε την οργανωτική διάταξη των τμημάτων. Ήποφασίσουμε να συμπτύξουμε τα 5 αρχηγεία σε 3 αρχηγεία περιφερειακά, που να φτάνει ή δύναμή τους σε ταξιαρχία. Σάν τέτοια συγκροτούνταν: α) Φθιώτιδας, με δύναμη δύο ταγμάτων και επικεφαλής στο τάγμα Γκιώνας τον Νικηφόρο και στο τάγμα Οίτης τον Κ. Παλαολόγο, αρχηγό του Ήρχηγείου τοποθετούμε τον Νίκο Τριανταφύλλου, με βοηθό τον Μπελή. β) Ήρχηγείο της Δυτικής Στερεάς, με δύναμη δύο ταγμάτων (στο τάγμα πρώην Δ. Στερεάς), επικεφαλής ο Παπούας και στο τάγμα Εύρυτανίας, ο Λευτέρης. Ήρχηγό του αρχηγείου, τοποθετούμε τον Γιώτη με βοηθό τον Περικλή. γ) Ήρχηγείο Παργασίδας, με δύναμη ενός τάγματος, αρχηγό τον Διαμαντή με βοηθό τον Έρμη. Καθήκον σε σύντομο διάστημα τα αρχηγεία να φτάσουν την δύναμή τους σε τρία τάγματα τὸ καθένα. Ήποφασίσουμε να χτυπήσουμε άμέσως μιὰ σειρά στατικούς στόχους του αντιπάλου, όπως Ήρτοτίνας, Γαρδίκι, Ήράχωθα Ναυπακτίας κλπ.

Βγάλαμε διαταγή που καθορίζουμε διάταξη τμημάτων, τρόποι αντιμετώπισης έκστρατειας και χώροι έλιγμών. Ήκδόσαμε διαταγή για δημιουργία κέντρων πληροφοριών, παρατηρητηρίων και μέσων γρήγορης μετάδοσης των πληροφοριών. Βγάλαμε διαταγή για επιμελητειακή δουλειά, τρόπους απόκρυψης και τοποθεσίας των τροφίμων, ώστε να βρίσκουν πάντα τροφήμα τα τμήματα, σ' όποια κατάσταση κι αν παρουσιαστεί. Διατυπώσαμε κι ήμερήσια διαταγή.

Σ' αυτήν την περίοδο ή Ήλλάδα περνάει κάτω άπ' την κηδεμονία των Ήμερικάνων. Ήγραφα θέσεις για την άμερικάνικη επέμβαση και τα καθήκοντα των κομμουνιστών της περιοχής μας κι όλων των πατριωτικών δυνάμεων. Διατυπώσαμε και τή διαταγή έπιχείρησης κατά της Ήρτοτίνας. Ήσχολήθηκα με την καλή λειτουργία του έπιτελείου και με τον έκτυπωτικό μηχανισμό. Βάλαμε τον άσυρματιστή Νικοτσάρα να δάλει μπρός τον άσύρματο, όμως δέν μπορούσε να πάρει έπαφή. Φαίνεται: δυ είχε βλάβη. Στέλνω διαταγή στο τάγμα Εύρυτανίας, σὺν ένας λόχος τάγματος Οίτης, να χτυπήσει και καταλάβει Γαρδίκι. Τίς πρωινές ώρες 25 Ήπρίλη, άρχισαν τμήματά μας την έπίθεση κατά της Ήρτοτίνας. Ή

αντίπαλος κατατροπώνεται και ή 'Αρτοτίνα κατελήφθη. Πάρθηκαν όπλα, πυρομαχικά και τρόφιμα. Μετά την επιχείρηση καλέσαμε τον διοικητή του τάγματος Παπούα με τους συνεργάτες του και συζητήσαμε πάνω σε μιá σειρά αδυναμίες που παρουσιάζουν και στην όχι καλή συνεργασία μαζί τους.

Με τον Νίκο Τριανταφύλλου, ασχοληθήκαμε με την μελέτη των βιογραφιών των στελεχών και στο πώς θα χρησιμοποιηθούν για ν' αποδώσουν περισσότερο. Μας άπασχόλησε το πρόσωπο του Γεωργιάδη και όλα τα στραπάτσα που έκανε, με την μη πραγματοποίηση διαταγών, μάλιστα σε στιγμή μάχης. 'Ο Ν. Τριανταφύλλου γνώριζε τον Γεωργιάδη από τον ΕΛΑΣ και μου είπε ότι δεν έχει έμπιστοσύνη σ' αυτόν τον άνθρωπο. Μου είπε ότι ήταν στον Ψαρρό και πιάστηκε αιχμάλωτος απ' τον ΕΛΑΣ, μετά προσχώρησε στον ΕΛΑΣ. "Όταν έγινε ή επιχείρηση κατά της "Αμφισσας, στην περίοδο της χιτλερικής κατοχής, ενώ τα τμήματα μπήκαν στο κέντρο της πόλης και ή επιχείρηση θα τέλειωνε νικηφόρα, αυτός δίνει το σύνθημα της ύποχώρησης χωρίς να έχει διαταγή και παρέσυρε και το τάγμα του Κρόνου ακόμα, με αποτέλεσμα να χαθεί ή μάχη και κινδύνεψαν τα τμήματα του ΕΛΑΣ. Είχε συγκροτηθεί στρατοδικείο για να τον δικάσουν και δεν ήξερε πώς ξέφυγε την τιμωρία. Μου είπε ότι ό Περικλής του διηγήθηκε ότι όταν ό Γεωργιάδης πιάστηκε αιχμάλωτος, έγραψε μιá έκθεση που έλεγε ότι είχε στρατολογηθεί στην κατοχή από τους "Αγγλους κι ότι από το Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας δραπέτευσε και τον πιάσαν στα σύνορα. 'Αποφασίσαμε να γράψει όλα αυτά που ξέρει ό Ν. Τριανταφύλλου, να ζητήσει κι από Περικλή να δώσει γραπτά, αυτά που καταγγέλει για Γεωργιάδη. Να γραφτούν όλα τα στραπάτσα που έκανε και να επισυναφθούν στη βιογραφία του. Να παρακολουθήσουμε παραπέρα τη δουλειά του, βοηθώντας τον όσο το δυνατόν περισσότερο για να αποδώσει. "Ίσως όλες αυτές οι έκδηλώσεις του να προέρχονται από αδυναμίες που πήρε στο κουτσομπολίστικο και άπειθαρχο περιβάλλον που έζησε. 'Αποφασίσαμε να κάνουμε γνωστά όλα τα στοιχεία και έκδηλώσεις του Γεωργιάδη στο Γενικό 'Αρχηγείο που μας τον έστειλε. Βγάλαμε προκήρυξη προς τους έθνικόφρονες και τους έξηγήσαμε ότι πρέπει να σταματήσουν να σηκώ-

γουν τὰ ὄπλα καὶ νὰ βασανίζουσι δημοκράτες. Νὰ συμπληρωθοῦμε γιατί ἀπὸ τὴ διαίρεση μας, μόνο οἱ ξένοι κερδίζουν. Ἐμεῖς δώσαμε συνεχῶς δείγματα ὅτι δὲν τρέφουμε μίσος καὶ τὸ δείχνουμε ἐμπραχτὰ μὲ τὸ ὅτι: ὄσους ἔνοπλους πιάσαμε, τοὺς ἀφήσαμε ἐλεύθερους νὰ πᾶνε στὰ σπίτια τους. Βγάλαμε προκήρυξη πρὸς τὸ λαὸ τῆς Ρούμελης. Τὴν 1ῃ τοῦ Μάη χτύπησαν τὰ τμήματά μας στὸ Γαρδίκι. Ἐπέφεραν ἀπώλειες στὸν ἀντίπαλο χωρὶς νὰ καταλάβουν τὸ στόχο, γιατί δὲν πέτυχε ὁ αἰφνιδιασμός.

Ἐκτυπώσαμε τὴν ἐφημερίδα «Ἀντάρτης» μὲ καλούτσικη ὕλη καὶ ἀνατυπώσαμε τὸ καταστατικὸ τοῦ ΚΚΕ. Στὸ σταθμὸ μας ἦρθε ὁ Μπελῆς καὶ μαζί μὲ Ν. Τριανταφύλλου, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴ διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου Φθιωτιδοφωκίδος, κάναμε συνεργασία. Γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ ἐπιτελείου τους, γιὰ τὴν διάταξη τῶν τμημάτων τους καὶ ἀποστολὴ τοῦ ἀρχηγείου τους. Ἐφθάσε στὴν ἔδρα μας ὁ Ἀλεξίου ἀπὸ τὴ Λαμία, μαζί μὲ τὸν Παριανό. Συνεργάστηκα μὲ Ἀλεξίου καὶ τὸν τοποθετήσαμε ὑπεύθυνο τοῦ ΑΚΕ Φθιώτιδας. Τὸν Παριανὸ τὸν στείλαμε στὸ τάγμα Γκιώνας. Στὶς 4 Μάη ἔφθασε στὴν ἔδρα μας ὁ Γιώτης μὲ Περικλῆ καὶ 8 μόνιμοι: ἀξιωματικοὶ ἀπ' τοὺς 12 ποὺ εἶχαν δραπετεύσει ἀπ' τὴ Νάξο. Μὲ Γιώτη καὶ Περικλῆ συνεργαστήκαμε γιὰ τὴ δημιουργία ἐπιτελείου τοῦ ἀρχηγείου τους τῆς δυτικῆς Στερεᾶς καὶ γιὰ τὴ βοήθεια ποὺ θὰ πρέπει νὰ δώσουν στὰ τάγματά τους, εἰδικὰ στὸ τάγμα Εὐρυτανίας, ποὺ παρουσίαζε σοβαρὰς ἀδυναμίες. Καθορίσαμε νὰ χτυπήσουμε Ἅγιο Δημήτριο καὶ νὰ συγκεντρώσουμε πληροφορίες γιὰ κινήσεις στρατοῦ πρὸς Ἀρτοτῖνα καὶ Βοϊτσά. Μὲ σύνδεσμο Γενικοῦ, προώθησα τοὺς 8 μόνιμους ἀξιωματικούς πρὸς τὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καθὼς καὶ τὸν ἀσύρματο γιὰ νὰ δοῦν ποιὰ εἶναι ἡ βλάβη του. Τὴν ἴδια μέρα συνεδριάσαμε μὲ τὴν κομματικὴ ὀργάνωση τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Στὴν ἔδρα μας ἦρθε ὁ Γιώτης μὲ τοὺς δύο διοικητὲς ταγμάτων του. Μιλήσαμε γιὰ τὴν κατάσταση τῶν ταγμάτων, τὸ ξεπέραςμα τῶν ἀδυναμιῶν ποὺ παρουσιάζει, τὴν ἀνάπτυξη τῆς μαχητικότητος καὶ εὐλυγισίας. Τὴ διάταξή τους γιὰ ἀντιμετώπιση καινούργιας ἐκστρατείας. Ἐφθάσε στὴν ἔδρα μας καὶ ὁ Ν. Τριανταφύλλου μαζί μ' ἕναν ἀκόμα ἀξιωματικὸ, δραπέτη τῆς Νάξου τὸν Σαμαρίδη.

Στις 10 Μάη ἐγώ, ὁ Ν. Τριανταφύλλου καὶ ὁ Γιώτης, πραγματοποιήσαμε συνεδρίαση τοῦ Γραφείου Περιοχῆς Ρούμελης τοῦ ΚΚΕ καὶ ἀσχοληθήκαμε μ' ὅλη τὴν πολιτικοστρατιωτικὴ δουλειὰ τῆς περιοχῆς μας. Ἀσχοληθήκαμε μὲ τὴν ἀνάλυση τῆς κατάστασης τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων. Καθορίσαμε τὰ καθήκοντα τῶν ὀργανώσεων τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου. Γιὰ τὰ στρατιωτικὰ τμήματα καθορίσαμε ν' ἀναπτύξουμε μὲ γρήγορους ρυθμούς τὴ στρατολογία καινούργιων μαχητῶν. Ν' ἀναπτύξουμε τὴν ἐπιμελητειακὴ δουλειὰ καὶ νὰ ἐξασφαλίσουμε ἀπόθεμα τροφίμων γιὰ 6 μῆνες. Νὰ ὀργανώσουμε τὶς διαδιβάσεις μας μὲ πολυποικίλες μέθοδες. Καθορίσαμε στὸ σύντομο διάστημα νὰ ἐξασφαλιστεῖ τηλεφωνικὴ γραμμὴ ἀπὸ Κοῦκο μέχρι Ἀγόριανη Παρνασοῦ, ἀπὸ ἀδιάβατο δρομολόγιο. Μὲ βάση τὶς ἀποφάσεις πὺ πήραμε βγάλαμε διαταγές πὺ καθορίζουμε πῶς καὶ ποιοὶ θὰ ἐκτελοῦσαν τὰ πὺ πάνω καθήκοντα. Βγάλαμε διαταγὴ γιὰ ξεκαθάρισμα τοῦ Ζεμενοῦ ἀπὸ ἔνοπλους καὶ ἐγκατάσταση τμημάτων μας στὸν Ἑλικῶνα. Στὴν ἔδρα μας ἤρθαν ἀπὸ Λειβαδιὰ οἱ Γαλῆς, Δασόπουλος καὶ Ραζῆς, μὲ γράμμα ἀπ' τὴν ὀργάνωση Λειβαδιᾶς. Ἡ δουλειὰ τῆς ὀργάνωσης Λειβαδιᾶς, παρουσίαζε καλύτερευση, εἶχε 135 μέλη. Ἐγγραψα γράμμα ἀναλυτικὸ στὸ Διαμαντῆ γιὰ τὴ δουλειὰ καὶ ἀποστολὴ τοῦ ἀρχηγείου του, ἐπίσης ἔγγραψα γράμμα γιὰ τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ στὴν Ἀθήνα, καθὼς καὶ γράμμα γιὰ τὴν κομματικὴ ὀργάνωση Λειβαδιᾶς. Στις 11 Μάη ἔστειλα τὸν Ἑρμῆ στὴν Παρνασσίδα μαζὶ μὲ τοὺς Λειβαδιῶτες. Τοῦ ἔδωσα ὅλα τὰ γράμματα γιὰ νὰ προωθηθοῦν στὴν Ἀθήνα καὶ Λειβαδιὰ. Προώθησα τὸν Σαμαρίδη πρὸς τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Τὴν ἴδια μέρα φτάσαν στὴν ἔδρα μας ὁ Παῦλος Πείκος, γραμματέας τοῦ ΑΚΕ τῆς περιοχῆς τῆς Ρούμελης, καθὼς καὶ ὁ Τσώνης, γραμματέας τῆς ΕΠΟΝ. Συνεργάστηκα διαδοχικὰ μὲ Π. Πείκο καὶ Τσώνη γιὰ τὴν κατάσταση καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ὀργανώσεών τους. Καθορίσαμε νὰ πραγματοποιηθοῦν ἀχτίφ περιοχῆς τοῦ ΑΚΕ καὶ τῆς ΕΠΟΝ. Φτάσαν στὴν ἔδρα μας δύο μόνιμοι ἀξιωματικοὶ ἀπὸ τοὺς δραπέτες, πὺ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τοὺς ἔστειλε στὴ διάθεσή μας, τὸν Ζέρβα καὶ Κρόνο. Τὸν πρῶτο τὸν διέθεσαν σὰν ἐπιτελὴ στὸ Ἀρχηγεῖο Δυτικῆς Στερεᾶς καὶ τὸν δεύτερο στὴν Παρνασσίδα. Ὅλα τὰ στε-

λέχη πολιτικά και στρατιωτικά που συνεργαστήκαμε, έφυγαν από την έδρα μας για την πραγματοποίηση των καθηκόντων τους.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΑΡΙΝΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Στις 13 Μάη εκδηλώθηκε καινούργια εκκαθαριστική επιχείρηση στην περιοχή μας, με δύναμη 7.000 περίπου στρατοχωροφύλακες. Στόν τομέα Παρνασσίδος κινήθηκαν δυνάμεις 2.500 ανδρών από Λειβαδιά, Πολύδροσο, Μαριολάτα, Καστέλια και από Άράχωβα, Ίτέα, Άμφισσα, 51 χιλιόμετρο, με επίκεντρο τόν Παρνασσό, στόν τομέα τής Φθιώτιδας, ό αντίπαλος κινήθηκε με δύναμη 2.500 από Μπράλο, Κουμαρίτσι, Μουσταφάμπεη, Φρατζή, Οϊτη. Από Μαύρο Λιθάρι, Οϊτη. Από Ύπάτη, Σικα προς Οϊτη. Από Άη Σώστη, Σπερχειάδα, Μάρμαρα προς Οϊτη. Από Γαρδίκι, Μάρμαρα, Πύργος, Οϊτη. Στην περιοχή Δυτικής Στερεάς με δύναμη 2.000 κινήθηκαν από Λίμνισα, Άνω Χώρα, Ντέρνοβο προς Παλούκοβα. Από Άράχωβα, Σταύλοι, Καραάβι προς Άμπλιανη. Από Κρίκελλο προς Σαράνταινα. Από Ράχες Τυμφρηστού, Κοῦκο, Σαράνταινα. Από Λιδωρίκι, Κροκίλι, Πενταγοί, Άρτοτίνα, Κυδωνιά, Γραμμένη Όξυά προς Παλούκοβα με σκοπό τόν έγκλωβισμό τού αρχηγείου Ρούμελης.

Σ' αυτές τις επιχειρήσεις ό αντίπαλος προσπάθησε να συντονίσει κινήσεις σε περισσότερα επίκεντρα και να πετύχει τó χτένισμα όλης τής περιοχής. Τήν ίδια μέρα που εκδηλώθηκε ή εκστρατεία τά τμήματά μας χτύπησαν αποφασιστικά τόν αντίπαλο από όλες τις κατευθύνσεις. Τό τάγμα Οϊτης, στό Περδικοτσούμαρο Οϊτης χτύπησε αντίπαλο και τόν διέλυσε, έπιασε 27 αϊχμαλώτους πήρε λάφυρα 65 τουφέκια, 4 όπλοπολυβόλα, ένα πολυβόλο, 3 πιάτ, ένα βαρύ όλμο και δύο άτομικούς όλμους. Στις 14 Μάη απ' τόν ίδιο σταθμό διοίκησης, στέλνω διαταγή προς τις διοικήσεις τών περιφερειακών αρχηγείων που άφου τούς πληροφορούσα για τις κατευθύνσεις κίνησης και σκοπό τών επιχειρήσεων, τούς βάλαμε καθήκον να χτυπήσουν ένεδρευτικά κατά τήν κίνησή του τόν αντίπαλο, να τόν άπασχολούν τοπικά με έλαφρές δυνάμεις και

μέ κύριες δυνάμεις χτύπημα στά πλευρά και νῶτα, πρὶν φτάσει: στὸ ἐπίκεντρο ἐλιγμός στά νῶτα. Τὴν ἴδια μέρα τὸ ἀρχηγεῖο Δυτικῆς Στερεᾶς χτύπησε τὸν ἀντίπαλο στήν "Ἄνω και Κάτω Χώρα, στ' Ἄραποκέφαλα Τριχωνίας, στὸ Κρίκελλο, στά δὲ ὑψώματα τῆς Ἐλατοῦς, τὸν ἀνέτρεψαν και τοῦ ἐπέφεραν σοβαρές ἀπώλειες. Στις 15 Μάη λόχος τάγματος Οἴτης χτύπησε τὸν 1ο λόχο τοῦ 630 τάγματος Εὐρυτανίας χτύπησε ἀντίπαλο στὸ δρόμο Ράχης Κρίκελλο. Στις 16 Μάη πρὶν τὰ ξημερώματα ἐγκαταλείπουμε τὸ Λημέρι και ἀνεβαίνουμε στὸ ὑψωμα τῆς Πριόνας. Ἀπὸ δῶ παρατηροῦμε τίς κινήσεις τοῦ ἀντιπάλου και μποροῦμε νὰ καθορίσουμε τὸν ἐλιγμὸ τοῦ ἀρχηγείου. Παρατηροῦμε ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶχε καταλάβει: τὸ Καράδι και τὴ διάβαση ἀπὸ Ἀμπλιανη πρὸς Ἀγκάθι. Φάλαγγά του κινιόταν γρήγορα γιὰ νὰ καταλάβει βασικές θέσεις ἐπὶ τῆς Σαράνταινας. Ἄλλες δυνάμεις νὰ πιάνουν τὰ ὑψώματα Ντέρνοβας, Σταυροῦ, ἐπίσης δυνάμεις κινουόνταν πρὸς Κυδωνιά. Ὁ ἀντίπαλος μέ δύναμη 4 ταγμάτων πραγματοποιοῦσε δυνατὸ κλοιὸ γύρω ἀπ' τίς Παλούκοβες ὅπου ἦταν ἡ ἔδρα τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Στήν Κυδωνιά τμήμα τοῦ ἀρχηγείου δυτικῆς Στερεᾶς συνεπλάκη μέ ἀντίπαλο, ἡ μάχη κράτησε 7 ὥρες και τὸν καθήλωσε.

Μπροστά στή διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης και στὸ μικρὸ της τμήμα ἀσφαλείας, ἔμπαινε σοβαρὸ πρόβλημα πῶς θὰ ἐλιχθοῦμε γιὰ νὰ βγοῦμε ἀπ' τὸν κλοιό. Κάναμε συνεδρίαση ἐπιτελείου. Ὁ ὑπεύθυνος τοῦ Π Γραφείου Γεωργιάδης πρότεινε νὰ βγοῦμε ἀπὸ μιὰ χαράδρα στήν κορυφή τοῦ Τυμπάνου και νὰ πέσουμε στὸ Ἀγκάθι. Αὐτὴ ἡ πρόταση ἦταν νὰ πέσουμε στὸ στόμα τοῦ λύκου μέσα στὸν κλοιό, πού τελειῶς θὰ ἐξοντωνόμαστε. Διαφωνήσαμε μαζί του και προτείνω νὰ ἀκολουθήσουμε τὸ δρομολόγιο μέσω Λεύκας, Γραμμένης Ὁξυᾶς και νὰ καλυφθοῦμε στά Καλύβια Ἀρτοτίνας. Μετὰ ν' ἀνεβοῦμε στὸ Γιδοβούγι και νὰ καλυφθοῦμε στὸ δάσος τῆς Κολοκυθιάς. Ὅλοι συμφώνησαν μέ τὴν πρότασή μου — ἄλλωστε ἡ ζωὴ τὴν δικαίωσε — και μόλις νύχτωσε μπῆκε ὄλο τὸ τμήμα σὲ κίνηση. Τὸν Γεωργιάδη βάλουμε νὰ κινεῖται μέ τὸ λόχο ἀσφαλείας. Αὐτὸς δημιουργοῦσε δυσκολίες κατὰ τὴν κίνηση και μᾶς καθυστεροῦσε. Ἀναγκάζομαι νὰ ἀναλάβω προσωπικὰ τὴν διεύθυνση τῆς κίνησης ὄλου τοῦ τμήματος και τὸ Γεωργιάδη νὰ τὸν θάλω

στή θέση που κινούνταν το έπιτελείο. Ύστερα από συνεχή πορεία τις πρωινές ώρες 17 Μάη, φτάνουμε στα Καλύβια της Άρτοτίνας όπου και καλυφθήκαμε. Την ίδια μέρα λόχος του τάγματος Οϊτης χτύπησε τμήμα αντιπάλου, το διέλυσε και συνέλαβε 13 αιχμαλώτους, 3 στρατιώτες και ο άνθυπασπιστής προσχώρησαν στο ΔΣΕ. Το μεσημέρι της ίδιας ημέρας εκμεταλλευόμεστε την πυκνή ομίχλη και κινηθήκαμε. Από μια απόκρυμνη χαράδρα ανεβήκαμε στο Γιδοβούνι και σταθμεύσαμε στα Έλατα της Κολοκυθιάς. Την ίδια μέρα τμήμα τάγματος Οϊτης, χτύπησε τον 3ο λόχο του 630 τάγματος στον Άετο (Πάθαινας) και τον διέλυσε ολοκληρωτικά, με αποτέλεσμα να πιαστούν 34 αιχμάλωτοι και να παρθούν 62 τουφέκια, 25 μεταγωγικά, 3 όλμοι, 2 πιάτ, 6 αυτόματα, 4 όπλοπολυβόλα, 1 όπτικό, 1 ήλιόγραφο κλπ., μεταξύ των αιχμαλώτων ήταν και ο άνθυπολοχαγός Άντωνόπουλος, ο όποιος μαζί με 5 στρατιώτες προσχώρησε στο ΔΣΕ. Άλλο τμήμα του τάγματος Οϊτης, χτύπησε στους Μεταξάδες φάλαγγα αυτοκινήτων, με αποτέλεσμα να καταστραφούν 6 αυτοκίνητα, να πιαστούν 3 αιχμάλωτοι, που άπ' αυτούς ο ένας προσχώρησε στο ΔΣΕ. Σ' αυτό το λημέρι μείναμε μέχρι 30 Μάη. Προσπαθήσαμε να πιάσουμε έπαφή με άρχηγείο Φθιωτιδωφικίδος. Στις 30 Μάη διεξάγεται σκληρή μάχη στον Άετο (Πάθαινας), μεταξύ του τάγματός μας Οϊτης και 3 ταγμάτων του αντιπάλου. Το τάγμα Οϊτης άφου τους προκάλεσε σοβαρές άπώλειες, τή νύχτα πραγματοποίησε έπιδέξιο έλιγμό. Την ίδια μέρα τμήμα άρχηγείου Δυτικής Στερεάς, χτύπησε ένεδρευτικά έχθρική φάλαγγα στη Χρυσοδίτσα (Θέρμου) προκαλώντας της άπώλειες. Άλλο τμήμα του ίδιου άρχηγείου, χτύπησε κινούμενη διλοχία του στρατού άπό Καρπενήσι προς Στένωμα. Επίσης τμήμα του χτύπησε τμήμα αντιπάλου που κινούνταν προς Βουτύρο. Πήραμε έπαφή με λόχο τάγματος Γκιώνας και του δώσαμε διαταγή να διεισδύσει στο χώρο του άπό Άρτοτίνα προς Τρίκορμο, χτυπώντας τον αντίπαλο και να τον ύποχρεώσει ν' άποσύρει τις δυνάμεις του. Στις 22 Μάη τμήμα Δυτικής Στερεάς χτύπησε τμήμα στρατού στα ύψώματα Τρυπίτσας, με άνεξακρίδωτες άπώλειες. Στις 23 Μάη παρατηρούμε ότι οι έχθρικές δυνάμεις άπό Πύργου άποσύρονται προς Γαρδίκι, το ίδιο και άπό Παλούκοβα. Κι αυτή ή έκστρατεία του αντιπάλου τελειώ-

νει, με αποτέλεσμα να χτυπηθεί σκληρά σ' όλες τις κατευθύνσεις που κινήθηκε και με την πλήρη διάλυση του 630 τάγματός του. Στα σημεία που ο αντίπαλος με διασύννη έριξε τις δυνάμεις του, για να πραγματοποιήσει τον κλοιό χτύπησε στο κενό, διότι όλα τα τμήματά μας και αρχηγεία πραγματοποίησαν επιδέξιους έλιγμούς. Την ίδια μέρα τμήμα Δυτ. Στερεάς ένεδρευτικά στο δρόμο Ράχες Κρίκελλο, χτύπησε τμήμα αντιπάλου και του επέφερε άπώλειες. Στις 25 Μάη πήραμε έπαφή με αρχηγείο Φθιωτιδοφωκίδος και τάγμα Οίτης που βρίσκονται Β. Δ. Βίστριζας. Στη διάρκεια των έπιχειρήσεων στρατολόγησα νέους μαχητές, δύναμη ενός τάγματος και τους έπλισα από λάφυρα που πήραμε.

ΎΑπό τὰ δεξιὰ πρὸς τ' ἀριστερά: Διαμαντῆς διοικητῆς Παρνασσίδας, Ν. Τριανταφύλλου διοικητῆς Φ. Φωκίδας, Μπελῆς καὶ Τάκης Παπαϊωάννου.

Στις 26 Μάη τὸ τάγμα Οἴτης ἐπετέθηκε κατὰ τμήμα ἀντιπά-
λου, πὸ ἦταν ἐγκατεστημένο στὴν Καλιγᾶ Σπερχειάδος, τὸν ἀνέ-
τρεψε καὶ τοῦ ἐπέφερε σοβαρὲς ἀπώλειες. Δικὲς μας ἀπώλειες δύο
νεκροί, ὁ ἓνας ἦταν ὁ διοικητὴς τοῦ 2ου λόχου Οἴτης Στέλιος Τσε-
τσας (Φοῖβος), ἦταν ἓνας ἀπ' τοὺς πιὸ ἐξαιρετικούς ἀξιωματικούς
μας. Στις 27 Μάη τμήμα στρατοῦ κινεῖται πρὸς Ἄνω Καλλιθέα, τὸ
τάγμα Οἴτης τὸ ἀντιμετώπισε καὶ τὸ ἀνέτρεψε ὑποχρεώνοντάς το
νὰ φύγει πανικόβλητο πρὸς Σπερχειάδα. Σ' αὐτὴ τὴ μέρα τελειω-
σα πέντε μαθήματα πὸ ἔγραφα γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὴ δια-
φώτιση τῶν μαχητῶν καὶ μελῶν τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων. Μ'
αὐτὰ προσπαθοῦσαμε νὰ δώσουμε τὸ νόημα τοῦ ἀγῶνα πὸ διεξάγου-
με συνδέοντάς το μὲ τὸ παρελθὸν καὶ δείχνοντας τὸ ρόλο τῶν ξέ-
νων καὶ τῆς γτόπιας ἀντίδρασης. Τὸ ἴδιο βράδυ ἦρθε στὸ λιμέρι
μας ὁ Ν. Τριανταφύλλου. Στις 28 Μάη κάναμε συνεδρίαση τοῦ ἀρ-
χηγείου Ρούμελης, μὲ θέμα ἐκστρατεία τοῦ ἀντιπάλου καὶ ποιά τὰ
συμπεράσματα. Πρῶτο: Διαπιστώσαμε πὸς παρὰ τὸ γεγονός ὅτι
ὁ ἀντίπαλος ἔριξε ἐναντίον μας δύναμη 7 χιλιάδων, παντοῦ χτυ-
πήθηκε σοβαρά, μέχρι πὸ μερικὰ του τμήματα τελείως διαλύθη-
καν. Τὰ τμήματά μας μὲ ἐπιδεξιότητα στὰ βαθιὰ μετόπισθεν πρα-
γματοποίησαν στὰ χωριὰ καὶ κωμοπόλεις τοῦ κάμπου στρατολογία
καὶ ἐπιμελητειακὴ δουλειά. Δεύτερο: Διαπιστώσαμε ὅτι παρου-
σιάσαμε ἀδυναμίες στὴν ὄχι καλὴ λειτουργία τῶν κέντρων πληροφο-
ριῶν, καθὼς καὶ στὴν κακὴ τροφοδοσία τῶν τμημάτων. Τρίτο: Δι-
απιστώσαμε ὅτι ἡ Ρούμελη βρίσκεται στὰ Νότια τῆς Ἑλλάδας καὶ
κοντὰ στὴν Ἀθήνα - Πειραιά, πόλεις μὲ τὸ μεγαλύτερο πληθυσμὸ
καὶ παράδοση ἀντιφασιστικῶν ἀγῶνων. Ἡ θέση τῆς περιοχῆς μας
καὶ ἡ ἀποτυχία τῶν δύο ἐαρινῶν ἐπιχειρήσεων του, θὰ ἀναγκάσει
τὸν ἀντίπαλο νὰ συγκεντρώσει περισσότερες δυνάμεις καὶ θὰ συνε-
χίσει τίς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον μας. Τέταρτο: Πρέπει νὰ ἐτοιμα-
στοῦν ὅλα τὰ τμήματά μας γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν πιὸ ἀποτελεσμα-
τικά καινούργιες ἐπιχειρήσεις. Γιὰ νὰ μὴ προχωράει ὁ ἀντίπαλος
γρήγορα καὶ καταλαμβάνει ἐπίκαιρες θέσεις, καθορίσαμε νὰ ὀχυ-
ρώσουμε τίς ὑποχρεωτικὲς διαβάσεις καὶ σὲ περίπτωσι ἐκκαθαριστι-
κῆς κ'ίνησης, μικρὸ μας τμήμα νὰ τὸν συγκρατήσῃ ἀπὸ τίς ὀχυρω-
μένες θέσεις καὶ ἡ κύρια δύναμη θὰ ἐπιτίθεται ἐναντίον του ἀπὸ

πλευρά και νῶτα. Μ' αὐτὴν τὴν ταχτική θὰ φθείρουμε τὸν ἀντίπαλο, θὰ τὸν καθυστεροῦμε στὴν κίνησή του πρὸς τὸ ἐπίκεντρο και θὰ ἀποκτήσουμε τὴν ἐλευθερία κίνησης και ἐλιγμῶν. Πέμπτο: Πήραμε ἀπόφαση γιὰ μιὰ σειρά ὀργανωτικὰ ζητήματα. Ἀποφασίσαμε τὸ ἀρχηγεῖο Φθιώτιδος - Φωκίδος, νὰ συγκροτήσῃ ἓνα καινούργιο τάγμα ἀπὸ τοὺς νέους στρατολογημένους και νὰ τὸ ὀνομάσουμε τάγμα Καλλιδρόμου, μὲ διοικητὴ τὸν μόνιμο ἀξιωματικὸ Γεώργιο Ἀθανασίου και ὑποδιοικητὴ τὸν Ἀνάποδο. Στὸ τάγμα Οἴτης γιὰ ὑποδιοικητὴ στέλναμε τὸν Ἡλία Ξηροτήρη. Τὸν Ἀποστόλη, πρῶτον ὑπεύθυνο τῆς ΕΠΙΟΝ, τὸν στέλναμε γιὰ ἐπιτελὴ στὸ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς. Στὸ λόχο ἀσφαλείας τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης φέρναμε γιὰ διοικητὴ τὸν Ντίνο Ἀμπιανίτη, τὸν δὲ Δημόπουλο τὸν δίναμε στὸ τάγμα Καλλιδρόμου. Ἐκτο: Βγάλαμε ἀνακοινωθέν γιὰ τὶς μάχες ποὺ διεξήχθησαν και τὶς ἐπιτυχίες τῶν τμημάτων μας. Μάθαμε ὅτι τοὺς στρατιῶτες αἰχμαλώτους, ποὺ ἡμεῖς ἀφοῦ τοὺς ἀφοπλίσαμε τοὺς ἀφήναμε ἐλεύθερους, ὅτι ἡ στρατιωτικὴ ἡγεσία τοῦ ἀντιπάλου τοὺς παρουσίαζε ὡς ἀντάρτες, τοὺς δίκαιζε και μερικὸς ἐκτελοῦσε. Βγάλαμε προκήρυξη ποὺ καταγγέλαμε αὐτὴ τὴν ἀπάνθρωπη πράξη και δίναμε ὀνόματα στρατιωτῶν ποὺ ἀφήσαμε ἐλεύθερους. Ἐπίσης τυπώσαμε ἀνοικτὸ γράμμα τῶν δύο ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ ποὺ προσχώρησαν σ' ἡμᾶς τὸν Χρ. Ἀντωνόπουλο και Ἀγγελίδη. Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδρίασης ὁ Ν. Τριανταφύλλου ἔφυγε γιὰ τὸ ἀρχηγεῖο του. Τὴν ἴδια μέρα τμημα τῆς Δ. Στερεᾶς ἤρθε σὲ σύγκρουση μὲ Μάυδες, στὴν Ἐπισκοπὴ και Ἅγιο Γεώργιο και τοὺς προκάλεσε ἀπώλειες, χωρὶς καμιά δική μας ἀπώλεια. Στὶς 29 Μάη διλοχία τοῦ ἀντιπάλου κινήθηκε ἀπὸ Δάφνη πρὸς Ἀνατολή. Διλοχία Καλλιδρόμου τοὺς χτύπησε στὸ Ζερελάκι, τοὺς ἀνάγκασε νὰ συμπτυχθοῦν μὲ ἀπώλειες, ἡμεῖς εἴχαμε ἓναν ἐλαφρὰ τραυματία.

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ἘΞΣΠΙΤΩΜΑ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στὶς 30 Μάη πρὶν ξημερώσει ἀφήνουμε τὸ λημέρι τῆς Κολοκυθιάς, ἀνεβήκαμε στὴν Μηλιά ὅπου καλυφτήκαμε. Τὸ ἀπόγευμα

κινηθήκαμε και φτάσαμε στις Όξυές Ἀργυρίων. Ἐδῶ κάναμε λημέρι, ὅμως τὸ μέρος ἦταν ἀκατάλληλο, γιατί τὸ πιάναν οἱ ἀέρηδες. Ὅλη τὴ νύχτα ἔβρεχε και μείναμε στριμωγμένοι κάτω ἀπ' τὰ ἔλατα. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ φεύγουμε γιὰ τὰ Καλύβια Ἀρτοσίνας, κάτω ἀπὸ καταρρακτώδη βροχὴ και πυκνὴ ὁμίχλη. Φτάσαμε στὰ Καλύβια βρεγμένοι μέχρι τὸ κόκκαλο, ἔδῶ μείναμε μέχρι τὶς 3 Ἰούνη. Τὸ ἐπιτελεῖο ὀργανώνεται και ἀρχίζει τὴ δουλειά, με τὴν ἐκδοσὴ διαταγῶν δάση τῶν συμπερασμάτων τοῦ ἀρχηγείου. Ἀσχοληθήκαμε με τὴν καλὴ ὀργάνωση και λειτουργία τῶν κέντρων πληροφοριῶν, με τὴ μελέτη ἐπιχειρήσεων με ἀποκλειστικὸ σκοπὸ τὴν ἐξέυρεση τροφίμων με συμμετοχὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, γιὰ νὰ μὴν πεινάσουν ὕστερα ἀπὸ τὸν ἀποκλεισμὸ ποὺ τοὺς κήρυξαν. Ἀσχοληθήκαμε με τὸν ἐκτυπωτικὸ μηχανισμό και τὴ λειτουργία τοῦ ἀσυρμάτου. Ὁ ἀντίπαλος ἔχει γύρω μας πυκνὴ διάταξη. Βρίσκεται στὸ Καρδίκι, Ἄνω Φτέρη, Δίλοφο, και Λιάσκοβο, Πάθαινα, Μπλὸ Κολοκυθιάς. Πήραμε ἐπαφὴ με τμημα Δ. Στερεῶς, ὅμως δὲν μποροῦσε νὰ μᾶς ἐνημερώσει γιατί εἶχε χάσει ἐπαφὴ με τὴ διοίκησή του. Στὶς 3 Μάη τὸ μεσημέρι, κινεῖται τμημα στρατοῦ ἀπὸ Γαρδίδι και μπῆκε στὴ Γραμμὴν Ὀξυά. Κινηθήκαμε με ταχύτητα και μέσω μιᾶς χαράδρας, ἀνεβήκαμε στὴν Μηλιά και σταθμεύσαμε στὸ Καμάρι Ἀργυρίων. Τὴν ἄλλη μέρα πήγαμε στὰ Κολοκυθιώτικα Ἐλατα. Ἐδῶ μείναμε μέχρι τὶς 9 Μάη. Τὴν ἴδια μέρα τὸ ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας, κατέλαβε τὴν Ἀράχωβα Λειβαδιάς, ποὺ φρουροῦνταν ἀπὸ 170 χωροφύλακες και Μάυδες. Πάρθηκαν λάφυρα, ὅπλα, πυρομαχικά και τρόφιμα. Τὸ τμημα διαφώτισης εἶχε καλὰ ὀργανωθεῖ, διέθετε πολὺγραφο, ραδιόφωνο, γραφομηχανή. Ἐξέδιδε ταχτικά δελτία εἰδήσεων και ἀνακοινωθέντα ἐπιχειρήσεων.

Συνδέθηκα με τὸ ἀρχηγεῖο Φθιωτιδο - Φωκίδος και τοὺς εἰδοποίησα νὰ ὀργανώσουν ἀκτίφ στελεχῶν τοῦ ἀρχηγείου τους, γιὰ τὶς 12 Ἰούνη. Ἐστειλα ταχυδρομεῖο πρὸς τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, με γράμμα γιὰ τὴ δρᾶση τῶν τμημάτων μας, τὶς διαπιστώσεις μας και τὶς καινούργιες ἀποστολές ποὺ δώσαμε στὰ τμήματα, καθὼς και πληροφορίες γιὰ διάταξη ἀντιπάλου. Στὶς 6 Ἰούνη τμημα Δ. Στερεῶς χτύπησε στὶς Ράχες Κρικέλλου δύναμη ἀντιπάλου, με ἀποτελέ-

σμα να τον ανατρέψει και να του προκαλέσει απώλειες, να κυριεύσει λάφυρα χωρίς καμιά δική μας απώλεια. Το αρχηγείο Παρνασσίδας μπήκε στους Δελφούς. Τμήμα αρχηγείου Φθιώτιδος - Φωκίδος έκανε έλεγχο αυτοκινήτων στο δρόμο "Αμφισσας - Ναυπάκτου. Στην έδρα ήρθε διοίκηση τάγματος Οίτης. Κάναμε συνεργασία μαζί τους και καθορίσαμε αποστολές και τρόποι ενεργείας. Το βράδυ 8 Ιούνη τμήμα στρατού κινήθηκε προς Παλούκι. Στις 9 Ιούνη πρωτ - πρωτ άκούμε πυροβολισμούς στο ύψωμα του σταθμού της διοίκησης του αρχηγείου μας. Ο αντίπαλος μάς είχε αϊφνιδιάσει γιατί παρά το ότι μιλήσαμε με αξιωματικό επιχειρήσεων Γεωργιάδη, και διοικητή λόχου ασφαλείας για τὰ μέτρα που πρέπει να πάρουμε, δέν τὰ πήραν και άφησαν να φτάσει αντίπαλος σε απόσταση 150 μ. από το σταθμό μας. Τὰ πυκνά έλατα μάς δώσαν τή δυνατότητα να μπορέσουμε να πάρουμε τὰ πράγματα και να ξεφύγουμε προς το δάσος. Τήν ίδια μέρα εκδηλώθηκε καινούργια εκστρατεία του αντιπάλου. Από Γαρδίκι προς Παλούκοβα, Άλογόβρυση και από Άργύρια, Κολοκυθιά, Άνατολή, Δάφνη. Από Γουλινά, Κολοκυθιά. Από Δίλοφο, Μάρμαρα, Ευρόβρυση, Άνατολή. Από Άρτοτίνα, Γιδοβούνι. Από Μαύρο Λιθάρι, Καστριώτισσα, Μακρυκάμπη. Από Πάθαινα προς Κούτραν. Επίσης από Λιδωρίκι, Λευκαδίτη, Μουσουνίτσα. Λόχος τάγματος Οίτης χτύπησε διλοχία ΛΟΚ και τους προκάλεσε πανωλεθρία. Πάρθηκαν πολλά λάφυρα και ένας ασύρματος Νο 18. Άλλο τμήμα αρχηγείου Φθιωτιδο - Φωκίδος, χτύπησε φάλαγγα αντιπάλου στο 51 χιλ. προς Καλοσκοπή. Τόν υποχρέωσε να γυρίσει προς Χάνια Ζαγκανά προκαλώντας του απώλειες και κυριεύσει λάφυρα σε δπλα και πυρομαχικά. Τμήμα αρχηγείου Παρνασσίδας, χτύπησε αντίπαλο, βόρεια Δελφών και τόν υποχρέωσε να συμπτυχθεί στους Δελφούς.

Το βράδυ κινήθήκαμε με τάγμα Οίτης από το αεροδρόμιο Άνατολής προς Χάνια. Τήν άλλη μέρα πήγαμε στα Μουσωνιτιώτικα λιβάδια. Τήν ίδια μέρα τμήμα Φθιώτιδος - Φωκίδος, χτύπησε τάγμα στρατού, ύστερα από 7ωρη μάχη τόν ανέτρεψε και του προκάλεσε σοβαρές ζημιές. Έδω μείναμε μέχρι τις 12 Ιούνη και άσχοληθήκαμε με τήν τροφοδοσία των τμημάτων μας. Μετά κινήθηκαμε προς το Μπλό Κολοκυθιάς και μετά στην Άνατολή. Στις 13

Ίουνη ὁ ἀντίπαλος ὑποχωρεῖ ἀπὸ παντοῦ. Ἀπ' τὰ χωριά ποὺ ἐγκαταλείπει καί: σπίτια κατοίκων ποὺ κρύφτηκαν στὰ δάση, ἀρπάζουν τὰ προϊόντα τους, τραβᾶνε τὰ κοπάδια στὸν κάμπο καὶ ὑποχρεώνουν τὸν κόσμον νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ χωριά τους καὶ νὰ κατέβουν στὰ ἀστικά κέντρα. Μὲ τὴν ταχτική τους αὐτή προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἀπασχολοῦν καὶ κουράσουν, ταυτόχρονα μὲ τὸ ξεσπίτωμα τῶν κατοίκων νὰ μᾶς ἐμποδίσουν νὰ βροῦμε τροφίμα καὶ στρατολογήσουμε ἀντάρτες καὶ ἔτσι νὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὸν ἐκφυλισμὸ καὶ διάλυση. Αὐτὸς ὁ σκοπὸς τους διαπιστώθηκε καὶ ἀπὸ διαταγὴ τάγματος τους, ποὺ ἔπεσε στὰ χέρια μας. Τὸ σχέδιο ἦταν ἀρκετὰ σατανικὸ καὶ χρειαζόταν νὰ προσαρμόσουμε τὴν ταχτική μας μὲ τέτοιο τρόπο, ποὺ νὰ ἐμποδίσουμε τὴν πραγματοποίησή του. Ἦρθε ὁ Ν. Τριανταφύλλου στὴν ἔδρα μας μαζί μὲ διοικήσεις ταγμάτων τοῦ ἀρχηγείου τοῦ Φθιώτιδο - Φωκίδος. Στις 14 Ίουνη κάναμε σύσκεψη μ' ὄλα τὰ στελέχη τοῦ ἀρχηγείου Φθιώτιδο - Φωκίδος. Ἐκάνα ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς κατάστασης, τόνισα τοὺς σκοποὺς καὶ τίς προσπάθειες τοῦ ἀντιπάλου. Βάλαμε καθήκον νὰ πάρουμε μέτρα γιὰ νὰ ἐμποδίσουμε τὸ ξεσπίτωμα τῶν ἀγροτῶν. Ὁ πληθυσμὸς νὰ κρύψει τὰ προϊόντα του καὶ σὲ περίπτωση ἐκστρατείας σὲ πολιτικὲς ὀργανώσεις, μὲ αὐτοαμυνίτες, νὰ τραβοῦν τὸν πληθυσμὸ στὰ δάση καὶ νὰ ἐλλίσσονται. Νὰ ὀργανώσουμε σειρά ἀπὸ ἐπιχειρήσεις σὲ πόλεις καὶ κωμοπόλεις, ἀνεξάρτητα ἀπὸ κίνηση ἀντιπάλου γιὰ νὰ συγκεντρώσουμε μεγάλες ποσότητες τροφίμων. Νὰ συμμετέχει καὶ ὁ λαὸς μὲ τὰ ζῶα τους, γιὰ νὰ πάρουμε ἀπὸ τίς ἀποθήκες Οὐντρας τροφίμα καὶ ρουχισμὸ. Καθορίσαμε νὰ γίνουν ἐπιχειρήσεις: Στις 22 Ίουνη Φραντζῆ, Ἀλπόσιτα καὶ στις 27 Ίουνη νὰ καταληφθεῖ τὸ Λιδωρίκι ἀπὸ τμήματα ἀρχηγείων Φθιώτιδο - Φωκίδος καὶ Δ. Στερεᾶς. Μετὰ στὴ Λοκρίδα καὶ κάμπο Βελάς. Βγάλαμε διαταγὲς μὲ τὰ καινούργια συμπεράσματα γιὰ ἐπιδημιολογικὲς ἀντιπάλου καὶ χρεωκοπίας τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῶν. Διαταγὴ γιὰ τίς ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ πραγματοποιηθοῦν γιὰ τὴ συγκέντρωση τροφίμων. Στις 15 Ίουνη ἤρθαν σύνδεσμοι τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ποὺ μὲ καλοῦσε νὰ πάω πρὸς συνάντησή του. Γράψαμε ἐκθεση γιὰ τὴ δράση τῶν τμημάτων μας τὸν μῆνα Μάιο μέχρι 15 Ίουνη. Πῶς ἀντιμετωπίστηκαν ἐκστρατείες καὶ πῶς θὰ ἀντιμετω-

πίσουμε προσπάθεια για ξεσπίτωμα του πληθυσμού των όρεινων περιοχών. Γράψαμε το δελτίο πληροφοριών. Κάναμε όλες τις προετοιμασίες για να φύγουμε προς Γενικό.

ΠΡΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ

Στις 17 Ιούνη ώρα 4 το πρωί, ξεκινήσαμε προς συνάντηση του Γενικού Αρχηγείου. Στο ύψωμα Κολοκυθιάς μας περίμενε ο Γιώτης και Θεοδόσης Ζέρβας, ο πρώτος επικεφαλής του αρχηγείου Δ. Στερεάς και ο δεύτερος αξιωματικός επιχειρήσεων του αρχηγείου του. Σταματήσαμε και κάναμε συνεργασία μαζί τους. Άκουσαμε έκθεση δράσης του αρχηγείου τους και προτάσεις τους για την πιο πέρα δράση τους και σε διάφορα οργανωτικά ζητήματα. Τους έκανα ανάλυση της πολιτικοστρατιωτικής κατάστασης, τα σχέδια του αντιπάλου και τους τρόπους που θα τα αντιμετωπίσουμε. Τους δώσαμε τη διαταγή για κοινή ενέργεια με αρχηγείο Φ. Φωκίδος για κατάληψη Λιδωρικού. Τους δάλαμε καθήκον να μελετήσουν για διείσδυση του αρχηγείου τους προς Παναγιωτικό. Μας πρότειναν την αλλαγή του Λευτέρη από διοικητή τάγματος Εύρυτανίας, γιατί παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες και μου ζήτησαν να τους δώσω τον Πυθαγόρα από το αρχηγείο της Παρνασσίδας. Συμφωνήσαμε με την πρότασή τους. Μετά το τέλος της συνεργασίας συνεχίσαμε την πορεία και στις 11 ή ώρα τη νύχτα φτάσαμε στις Όξυές Γαρδικίου. Την ίδια μέρα τμήμα αρχηγείου Παρνασσίδος μπήκε στο Ζυρίκι και Κυριάκι. Έλικόνα, οι χωροφύλακες συμπύχθηκαν. Επίσης τμήμα Δ. Στερεάς κατέλαβε το Κύρτοβο και πραγματοποίησε επιμελητειακή δουλειά.

Τις 18 Ιούνη το πρωί είχε πυκνή ομίχλη. Αποφασίσαμε να κινηθούμε μέρα. Ύστερα από μία ώρα πορεία, η ομίχλη σκορπίστηκε και υπήρχε κίνδυνος να μας επισημάνει ο αντίπαλος. Αμέσως κρυφτήκαμε στα δάση και μείναμε ώσπου να νυχτώσει. Μόλις νυχτώσε συνεχίσαμε πορεία από κορυφογραμμή Σαράνταϊνας και φτάσαμε στο δάσος του Κούκου. Είχα πάρει μαζί μου και τον Σπάρτακο επιμελητή του αρχηγείου Δ. Στερεάς. Την ημέρα στις 19 Ιούνη μείναμε καλυμμένοι και το απόγευμα ώρα 5, με προφύλαξη μέ-

σα από τὸ δάσος ξεκινήσαμε. Κατεβήκαμε πρὸς Πλατανιά περάσαμε δημόσιο δρόμο "Αη Γιώργη Καρπενήσι, συνέχεια ἀπὸ Μερκάδα, Μαυρίλιο, Νεοχώρι, καὶ τὶς 7 ἡ ὥρα τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας, ὕστερα ἀπὸ 14ωρη συνεχῆ πορεία, φτάσαμε στὸ ὕψωμα τοῦ Νεοχωριοῦ. Εἴμασταν κατάκοποι ἀπὸ τὶς συνεχεῖς πορεῖες καὶ ἀ-
υπνίες. Ἀμέσως μέσω τοῦ κέντρου πληροφοριῶν, στέλνω σημεῖωμα στὸ Μ. Βαφειάδη γὰ μοῦ καθορίσει κατεύθυνση ποὺ θὰ πάρω γιὰ νὰ συναντηθοῦμε. Ἐδῶ ξεκουραστήκαμε. Τὴν ἴδια μέρα τμήμα μας τῆς Παρνασσίδος συγκρούστηκε στὸ Ευροβούνι, Ἐλικώνα μὲ ἀντίπαλο καὶ τοῦ προκάλεσε ἀπώλειες. Ἄλλο τμήμα τοῦ ἴδιου ἀρχηγείου χτύπησε φάλαγγα στὸν Προφήτη Ἡλία Χρυσοῦ (Παρνασσοῦ). Ἐπίσης τμήμα του μπῆκε στὸ χωριὸ Μάδι (Λοκρίδος). Τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς χτύπησε φυλάκιο στὸ Καρπενήσι καὶ φυλάκιο στὸν Ἅγιο Θόδωρο προκαλώντας ἀπώλειες στὸν ἀντίπαλο.

Στὶς 21 Ἰούνη τὰ ξημερώματα, ξεκινήσαμε καὶ ὕστερα ἀπὸ 6ωρη πορεία φτάσαμε στὴ Βράχα. Ἐδῶ μείναμε τὴν ἡμέρα. Ἀπὸ Μ. Βαφειάδη δὲν πήρα ἀπάντηση, μάθαμε ὅμως ὅτι στὰ ὕψωματα Βουλγάρων βρίσκεται τὸ τάγμα Σοφιανοῦ, τμήμα ἀσφάλειας τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Μόλις νύχτωσε ξεκινήσαμε, ὕστερα ἀπὸ κουραστικὴ πορεία ἀνεβαίνοντας δύσκολο ἀνήφορο, τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας φτάσαμε στὴ Βουλγάρων. Μείναμε 4 ὥρες γιὰ ξεκούραση καὶ συνέχεια πορεία. Μετὰ ἀπὸ 6ωρη πορεία φτάσαμε στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου ποὺ βρίσκονταν στὰ Λουτρά τοῦ Σμοκόβου, μαζί του ἦταν καὶ τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας μὲ Κίσαβο καὶ ἐπίτροπό του τὸν Ζήση Ζωγράφου. Εἴμασταν πολὺ κουρασμένοι, μετὰ τὶς χαρετοῦρες πήγαμε γιὰ ὕπνο. Στὶς 23 Ἰούνη τὸ πρωτὶ ἄρχισε ἡ συνεργασία μου μὲ Μ. Βαφειάδη. Ἐκανα ἐκθεση δράσης τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης, τὸν τρόπο ἀντιμετώπισης τῆς δεύτερης ἐαρινῆς ἐκστρατείας καὶ σοβαρὲς ἐπιτυχίες τῶν τμημάτων μας, καθὼς καὶ τὴν ἀντιμετώπιση ἐκστρατείας γιὰ τὸ ξεσπίτωμα τῶν ἀγροτῶν ἀπ' τὰ χωριά τους. Ἀνέπτυξα τὰ μέτρα ποὺ πήραμε, γιὰ νὰ ἐμποδίσουμε τὸ σατανικὸ σχέδιο τοῦ ξεσπίτωσης. Στὸ ζήτημα αὐτὸ στάθηκα περισσότερο, ὑπέδειξα ὅτι εἶναι μέτρο γενικὸ καὶ πρέπει νὰ ἀπασχολήσῃ: σοβαρὰ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Πρότεινα ὅτι ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν ἐπιχειρήσεων ποὺ πρέπει νὰ πραγματοποιήσῃ: κάθε ἀρχηγεῖο

περιοχής, θα πρέπει όταν εκδηλώνεται εκστρατεία σε μια περιοχή, τα άλλα αρχηγεία να εκδηλώσουν διεισδύσεις και επιχειρήσεις στους χώρους τους, ούτως ώστε να μη μπορεί ο αντίπαλος να έχει ευχέρεια να συγκεντρώνει μεγάλες δυνάμεις σ' ένα τομέα. Πρότεινα ότι σ' αυτό το χρονικό διάστημα πρέπει να πετύχουμε όσο μπορούμε πλατιά στρατολογία, γιατί αργότερα θα παρουσιαστούν δυσκολίες, αν πετύχουν να τραβήξουν τον πληθυσμό στα αστικά κέντρα. Υπέδειξα ότι πρέπει το Γενικό και το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ να λύσει το πρόβλημα του όπλισμού και εφοδιασμού για μεγάλες μονάδες, γιατί δεν είναι δυνατόν να σέρνουμε άοπλους και να μπορέσουμε να τους όπλιζουμε με λάφυρα. Αυτά πρότεινα σχετικά με τα γενικά προβλήματα του πολέμου. Έθεσα το ζήτημα της αλλαγής του Γεωργιάδη από αξιωματικό επιχειρήσεων του αρχηγείου Ρούμελης και να τεθεί στη διάθεση του Γενικού Αρχηγείου. Ανέφερα τα σοβαρά στραπάτσα και ζημιές που μας προκάλεσε και τόνισα ότι: δεν μπορείς να βασιστείς σ' αυτόν σε τίποτα απόλυτως. Ο Μ. Βαφειάδης ενέκρινε τη δράση του αρχηγείου Ρούμελης και τη χαρακτηρισσε σαν εξαιρετική. Συμφώνησε πάνω σ' όλες τις προτάσεις μου και για τις επιχειρήσεις που προετοιμάζαμε στο χώρο μας. Μου υπέδειξε ότι θα μου δοθούν διαταγές του Γενικού, για επιχείρηση στον Αη Γιώργη Φουρνά και για Λαμία, που θα γίνουν με συνεργασία των δύο αρχηγείων Ρούμελης και Θεσσαλίας, κάτω απ' την καθοδήγηση του Γενικού και θα μελετηθεί και η επιχείρηση κατά Καρπενησιού. Συζητήσαμε πάνω στο ζήτημα της επαγρύπνησης, και μου έβαλε καθήκον να οργανώσουμε στρατιωτική ασφάλεια. Σχετικά με Γεωργιάδη μου υπέδειξε να τον κρατήσω, να τον χρησιμοποιήσω προσεχτικά γιατί κι αυτός δεν έχει τί να τον κάνει. Μου ανακοίνωσε ότι το αρχηγείο μας πρέπει να ξαναπάρε: τους τομείς Ανατολικής Φθιώτιδας και Ανατολικής Εύρωτας, γιατί το Αρχηγείο Θεσσαλίας βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση, δηλ η περιοχή του, ιδίως ο Κόζακας, έμεινε τελείως άδεια από αντίπαλους. Μου έκανε παράπονα για τη διοίκηση του Αρχηγείου Θεσσαλίας, ότι δεν προσέχουν το Γενικό Αρχηγείο από άποψη τροφοδοσίας. Σ' αυτό του απάντησα ότι αναλαμβάνει το δικό μας αρχηγείο την εξασφάλιση τροφοδοσίας του Γενικού και κανονίσαμε ο επιμελητής

τοῦ Ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς Σπάρτακος, νὰ τακτοποιήσῃ με δικό του ἐπιμελητὴ τὸν τρόπο διοχέτευσης τῶν τροφίμων.

Τὴν ἴδια μέρα τμημα Δ. Στερεᾶς ἐπετέθηκε κατὰ χωριὸ Ἀγαλιανὸ καὶ κέντρο Μάυδων. Ἡ ἐπιχείρηση ἀπέτυχε γιατί ἦταν ἀσχημα ὀργανωμένη. Εἴχαμε δύο ἀγνοούμενους καὶ μερικοὺς αὐτοαμυνίτες. Στὶς 24 Ἰούνη βρίσκομαι στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ, κάναμε μπάνια στὰ λουτρά καὶ παρέλαβα τίς διαταγές γιὰ διάταξη τῶν τμημάτων τοῦ Ἀρχηγείου μας στὸν καινούργιο χῶρο ποὺ παίρνουμε καὶ γιὰ τίς ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ πάρομε μέρος σὲ συνεργασία με Θεσσαλοὺς. Μοῦ δόθηκε ἡ δυνατότητα νὰ συζητήσω με Ζήση Ζωγράφο, ὕστερα ἀπὸ ἀπαίτησή του, γιὰ νὰ μελετήσῃ τὴν πείρα τῶν τμημάτων Ρούμελης. Τοῦ ἀνάπτυξα με λεπτομέρειες πῶς ἐνεργήσαμε σὲ κάθε περίπτωση. Τοῦ ἐξήγησα ὅτι σοβαρὸς ρόλος στὴν εὐλυγισία τῶν τμημάτων μας, θὰ εἶναι νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸ βάρος καὶ ζῶα. Ὅλα τὰ στελέχη ἀπὸ μένα σὰν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀρχηγείου καὶ κάτω, ἀπαγορεύεται νὰ χρησιμοποιοῦν ζῶα, ὅλοι κινούμεστε με τὰ πόδια. Τὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης κινεῖται σὰν τμημα ἀνεξάρτητο καὶ δὲν ὑποχρεώνει κανένα ἀρχηγεῖο περιφερειᾶς νὰ καθηλώνει δύναμη γιὰ τὴν ἀσφάλειά του. Βρισκόμαστε σὲ συνεχῆ κίνηση, τὰ μέλη τοῦ ἐπιτελείου ἔχουν μιὰ τσάντα με τὰ ἀπαραίτητα χαρτιά τους καὶ στὸ πόδι δουλεύουν, κινοῦνται καὶ ὅταν χρειαστεῖ μάχονται. Ὁ Ζωγράφος μοῦ ἔκανε πικρὰ παράπονα γιὰ Μ. Βαφειάδη, ὅτι ἐν ὀνόματι τῆς ἀσφάλειάς του, καθήλωσε τὸ ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας καὶ τὴν δύναμη τῶν Ἀγράφων. Ὅτι γιὰ τὴ ζημιὰ ποὺ πάθαμε στὸν Κόζακα φέρνει προσωπικὴ εὐθύνη ὁ Μ. Βαφειάδης, γιατί ἐνῶ τὸ τμημα ἐλίχθη καὶ ἄρχισε νὰ κάνει διεισδύσεις στὰ μετώπισθεν, διετάχθη, με ἐντολὴ τοῦ Μ. Βαφειάδη νὰ γυρίσει στὸν Κόζακα καὶ νὰ τὸν ἀνακαταλάβει, ὅταν στὸν χῶρο αὐτὸν βρίσκταν σοβαρὲς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. Ὁ ἐπικεφαλῆς Καρτσώτης δήλωσε ὅτι αὐτὸ θὰ ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴ τοῦ τμήματος. Δὲν ἔγινε δεκτὴ ἡ πρότασή του, τὸ τμημα μπῆκε στὸν Κόζακα στὸν κλοιὸ καὶ τὸ τσάκισαν. Ζημιὰ ἔπαθαν καὶ τὰ Θεσσαλικὰ τμήματα, ποὺ με διαταγὴ τοῦ Μ. Βαφειάδη, πῆραν στατικὴ διάταξη στὴν ἐξωτερικὴ περίμετρο τῶν Χασίων — Ἀντ.χασίων. Ἐκτὸς ποὺ πέσαν σὲ ἀδράνεια ἀλλὰ καὶ ὅταν ἄρχισε ἡ ἐκστρα-

τεία δέχτηκαν χτυπήματα γιατί δὲν ἀκολουθήθηκε ἡ ταχτική τῶν ἐλιγμῶν καὶ διεισδύσεων.

Ἀπὸ τὴν συζήτηση πού μου ἔκανε ὁ Ζωγράφος, βγήκε τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἐρχομὸς τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου στὴν Νότιο Ἑλλάδα ἦταν λάθος σοβαρό.

Ἡ θέση του ἦταν νὰ παραμείνει στὸν κορμὸ τῆς Βόρειας Πίνδου, πού προσφερόταν νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐπιχειρήσεις καὶ μαζική στρατολογία. Ἀπὸ ἀποψη τακτικῆς ἦταν τελείως λαθεμένες οἱ διαταγές πού ἔδωσε τὸ γενικό, γιὰ στατική διάταξη καὶ κάθε τμημα νὰ δρᾷ στὸ χῶρο του καὶ νὰ μὴν τὸν ἐγκαταλείπει. Ὅμως καὶ ἐγὼ καὶ αὐτὸς ἐπειδὴ ξέραμε ὅτι στὰ βόρεια βρίσκεται κλιμάκιο τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, πιστεύαμε ὅτι στὴν Βόρεια Ἑλλάδα ὄλα πηγαιναν καλά. Καὶ ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μ. Βαφειάδη στὴ Νότιο Ἑλλάδα ἔγινε μὲ τὴν ἔγκρισή του, γιὰ κάποιο γενικότερο πολιτικό σκοπὸ καὶ ἔτσι κόψαμε τὴν συζήτηση. Τὴν ἴδια μέρα τμημα ἀρχηγείου Παρνασσίδας χτύπησε ἔνοπλους στὸ Πεγγίνι Λοκρίδας, τοὺς προκάλεσε ἀπώλειες καὶ πῆρε λάφυρα σὲ ὄπλισμό. Τμημα ἴδιου ἀρχηγείου ἀνατίναξε σιδηροδρομικὴ γέφυρα Λειβαδιάς. Τμημα Δ. Στερεᾶς χτύπησε Μάυδες καὶ κατάλαβε Ἁγιο Γεώργιο, Ἐπισκοπὴ, Παλιοχώρι. Τμημα ἴδιου ἀρχηγείου ἔδωσε θωρη μάχη στὰ ὑψώματα Δάφνου (Βόσνιτσας) μὲ τμημα χωροφυλακῆς, τοὺς προκάλεσε ἀπώλειες. Ἄλλη σύγκρουση μὲ χωροφύλακες πραγματοποιήθηκε στὰ ὑψώματα Πόδου.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Στις 25 Ἰούνη ξημερώματα, ἐγκαταλείπουμε Γενικό καὶ ξεκινήσαμε γιὰ χῶρο Δυτικῆς Φθιώτιδας. Μετὰ ἀπὸ θωρη πορεία φτάσαμε στὴ Βουλγάρα. Μείναμε μέχρι νὰ νυχτώσει. Τὸ βράδυ συνεχίζουμε τὴν πορεία κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχή. Τὸ πρωὶ τῆς ἄλλης μέρας φτάνουμε στὴ Βράχα. Ἀφοῦ στεγνώσαμε, συνεχίζουμε μέρα τὴν πορεία καὶ τὸ ἀπόγευμα φτάνουμε στὸν Ἁγ. Λιά τοῦ Νιοχωριοῦ. Ἐδῶ δεχόμαστε βολὴ πυροβολικοῦ, χωρὶς νὰ πάθουμε ζημιά. Στείλαμε γιὰ πληροφορίες καὶ κατάσταση στὸ Κοῦκο. Ἐδῶ

μείναμε στις 26 και 27 του Ιούνη. Τή βραδυά στις 27 πρὸς 28 Ιούνη, τὰ ἀρχηγεία μας Φ. Φωκίδας και Δ. Στερεᾶς, πού τὸ τελευταῖο ἐνεργοῦσε ἀντιπερισπαστικά, ἐπιτέθηκαν και κατέλαβαν τὸ Λιδωρίκι. Πάρθηκαν λάφυρα σὲ ὄπλισμό, ἄρβιλα, 10.000 ὀκάδες τρόφιμα. Ἀνοίχτηκαν οἱ ἀποθήκες τῆς Οὐντρα και 400 κάτοικοι ὄρεινῶν χωριῶν μὲ τὰ ζῶα τους πῆραν τρόφιμα, 1000 ζεύγη παπούτσια γυναικειᾶ και παιδικὰ και τὰ μοίρασαν στὰ χωριά τους. Δύναμη ἀντιπάλου, πού κινήθηκε σὲ ἐνίσχυση τοῦ Λιδωρικιοῦ, χτυπήθηκε στὴν θέση Σφιξή ἐπιφέροντάς του ἀπώλειες. Ἄλλο τμήμα Φ. Φωκίδας, χτύπησε λόχο τοῦ 627 τάγματος στρατοῦ, στὰ ὑψώματα Καροῦτες. Τμήμα Δ. Στερεᾶς ἔκανε καταστροφές στὸν δρόμο Λιδωρίκι — Ναύπακτο και ἀπὸ γέφυρα Στενῆς μέχρι 138 χιλ.

Στις 28 Ιούνη τὸ ἀπόγευμα ἡ ὥρα 7 ξεκινᾶμε και ὕστερα ἀπὸ σύντομη πορεία στις 5 τὸ πρωὶ τῆς ἄλλης μέρας φτάσαμε στὸ δάσος τοῦ Κούκου. Μείναμε ὅλη τὴν ἡμέρα καλυμμένοι. Μόλις νύχτωσε ξανά πορεία ἀπὸ κορυφογραμμὴ Σαράνταινας, τὰ ξημερώματα φτάσαμε στὸ Παλούκι. Κατὰ τὴν διαδρομὴ ἔδιωξα τὸν Σπάρτακο πρὸς ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς, μὲ ἐντολὴ νὰ εἰδοποιήσει τὴν Διοίκηση νάρθει πρὸς συνάντησή μου. Μετὰ ἀπὸ λίγη ξεκούραση συνεχίζουμε πορεία και φτάνουμε ὑψωμα Κολοκυθιάς, ὅπου και σταθμεύσαμε. Ἐδῶ μείναμε μέχρι 4 Ιούλη. Στέλνω εἰδοποίηση στὸν Ν. Τριανταφύλλου νάρθει πρὸς συνάντησή μας και νὰ ἐτοιμάσει τὸν Κ. Παλαιολόγου μὲ διλοχία γιὰ νὰ χτυπήσει τὸν Ἄη Γιώργη και νὰ πάρει μέρος στὴν μάχη Φουρνᾶς μαζί μὲ τάγμα Σοφριανοῦ και σὲ συνέχεια πρὸς Λαμία.

Μελέτησα τὴν ὀργανωτικὴ διάρθρωση πού πρέπει νὰ δώσουμε στὰ τμήματα γιὰ νὰ πιάσω και τὴν καινούργια περιοχὴ πού μᾶς δινόταν και ποιὰ ἡ διάταξη τῶν τμημάτων μας.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 1ης Ιούλη 1947 ἦρθε στὴν ἔδρα μας ὁ Μ. Τριανταφύλλου. Μοῦ φερε ἀπ' τὴν Ἀθήνα γράμμα ἀπ' τὴν γυναίκα μου, εἶναι τὸ πρῶτο γράμμα πού παίρνω ἀπ' τὸν Νοέμβρη τοῦ 1946, ἔμαθα νέα τους, ὅτι εἶναι καλά και μεγαλώνει τὸ κοριτσάκι. Ἐμαθα και τὴ δυσάρεστη εἴδηση ὅτι πέθανε στὰ Γιάννενα ὁ πα-

τέρας μου τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1946 καὶ δι: στὴν κηδεῖα του πήγε πολὺ κόαμος.

Τὴν ἄλλη μέρα ἦρθε καὶ ἡ διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς. Κάναμε συνεδρίαση στὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης μὲ μένα: τὸν Μ. Τριανταφύλλου καὶ τὸν Γιώτη. Τοὺς ἀνακοίνωσα τίς συζητήσεις ποῦχα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, γιὰ τὴν τρέχουσα πολιτικαστρατιωτικὴ κατάσταση καὶ τὰ καθήκοντα ποὺ μᾶς ἀνατέθηκαν, μὲ τὴν ἐπέκταση τοῦ χώρου, ὕστερα ἀπ' τὴν ἀσχημὴ κατάσταση τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας καὶ τίς ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ ὀργανώσουμε ἐμεῖς σὰν Ἀρχηγεῖο καὶ τίς ἀπὸ κοινοῦ μὲ Θεσσαλοῦς. Ἀποφασίσαμε νὰ καλύψουμε τὸν χῶρο, νὰ ὀργανώσουμε τὴν δύναμή μας σὲ 9 διλοχίες, μὲ παρακάτω διάταξη:

Ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς μὲ τρεῖς διλοχίες καὶ διάταξη, ἡ μιά στὸν χῶρο Εὐρυτανίας, ἡ δευτέρα Ναυπακτίας καὶ ὀρεινῆς Δωρίδος καὶ ἡ τρίτη Παναιτωλικό.

Ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας μὲ τέσσερις διλοχίες καὶ διάταξη: ἡ μιά στὴν Ἀνατολικὴ Φθιώτιδα, ἡ δευτέρα στὸν χῶρο Σπερχειάδας — Ὑπάτης, ἡ τρίτη ὀρεινὴ Παρνασσίδας μὲ διεισδύσεις πρὸς Λοκρίδα καὶ ἡ τέταρτη ἀπὸ Καροῦτες μέχρι Τρίκορφο.

Ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας, δύο διλοχίες μὲ διάταξη: ἡ μιά Ἐλικώνα μέχρι Χρυσό, Δελφοί, καὶ ἡ ἄλλη στὸν Παρνασσό.

Πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση ἀμέσως ἐκδώσαμε διαταγή. Ἐξετάσαμε τὸ ζήτημα συγκέντρωσης τροφίμων καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων ποὺ θὰ πραγματοποιοῦσαμε τὸν Ἰούλη. Ἀποφασίσαμε γιὰ ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς μέχρι 18 Ἰούλη μὲ διεισδύσεις στὸ Παναιτωλικό καὶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ καταλάβῃ τὸ Ἀγρίνιο. Παράλληλα νὰ παρακολουθεῖ τὸν στόχο Καρπενησιοῦ καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμο νὰ ἐνεργήσῃ μὲ δύναμη Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Γιὰ τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας μὲ διλοχία Παλαιολόγου, χτύπημα Ἄη Γιώργη καὶ μετὰ σὲ συνεργασία μὲ Σοφιανὸ χτύπημα Φουρνᾶς καὶ συνέχεια Λαμία. Νὰ ὀργανωθεῖ ἡ ἐπιχείρηση στὸ Φραντζῆ καὶ μετὰ στὴ Λοκρίδα σὲ συνεργασία μὲ ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας. Πάνω καὶ σ' αὐτὲς τίς ἀποφάσεις ἐκδώσαμε διαταγές. Ἀποφασίσαμε, σύμφωνα μὲ ἐντολὴ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, νὰ συγκροτήσουμε στρατιωτικὴ ἀσφάλεια. Βάλαμε ἐπι:κεφαλῆς τοῦ

ἀρχηγείου Ρούμελης τὸν Ἡρακλῆ, στὸ Φ. Φωκίδας τὸν Θύμιο, Δ. Στερεᾶς τὸν Ἀποστόλη γιὰ Παρνασσίδα μὲ πρόταση Διαμαντῆ. Ἡ στρατιωτικὴ ἀσφάλεια θὰ ἦταν παράνομη καὶ θὰ τοὺς καμουφλάραμε μὲ ἄλλες δουλειές, μὲ ἀποστολὴ νὰ μελετήσουν ὀλόπλευρα τὰ στελέχη μέχρι καὶ μαχητές. Ἐξετάσαμε ἄσχημες φραξιονιστικές ἐκδηλώσεις τοῦ Περικλῆ στὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς καὶ σχέσεις του μὲ Γεωργιάδη γιὰ ἐπέκταση τοῦ φραξιονισμοῦ καὶ στὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης. Ἀποφασίσαμε νὰ τοὺς προσέξουμε καὶ παράλληλα νὰ τοὺς καλέσουμε καὶ νὰ τοὺς κριτικάρουμε αὐστηρά.

Συζητήσαμε γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς κομματικῆς δουλειᾶς μέσα στὰ τμήματά μας, στὶς πόλεις καὶ τὸ δυνάμωμα τῆς πολιτικῆς δουλειᾶς στὰ χωριά. Τὴν ἴδια μέρα, τμῆμα Παρνασσίδας χτύπησε ἐνεδρευτικὰ διλοχία στρατοῦ ποὺ κινήθηκε ἀπὸ Πάνω Σουβάλα πρὸς Πάνω Ἀγόριανη γιὰ ξεσπίτωμα κατοίκων καὶ καταστροφή μύλου, στὴν θέση Στενή, ἐπὶ τοῦ δρόμου Σουβάλας — Ἄνω Ἀγόριανη, τῆς προκάλεσε ἀπώλειες καὶ τὴν ὑποχρέωσε πανικόβλητη νὰ συμπτυχθεῖ. Πιάστηκαν 4 αἰχμάλωτοι· καὶ ἀπ' αὐτοὺς οἱ 3 προσχώρησαν στὸ ΔΣΕ.

Ἄλλο τμῆμα τοῦ ἀντιπάλου μὲ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ, μπῆκε στὴν Ἄνω Ἀγόριανη. Ἀμέσως τμῆμα τῆς Παρνασσίδας ἐπιτέθηκε καὶ τὸ ὑποχρέωσε, πανικόβλητο νὰ συμπτυχθεῖ στὴν Κάτω Ἀγόριανη καὶ νὰ ματαιώσει τὰ σχέδιά του γιὰ κάψιμο τοῦ χωριοῦ. Κάλεσα τὸν Περικλῆ καὶ τοῦ μιλῆσαμε γιὰ ὅλες τὶς ἄσχημες ἐκδηλώσεις ποὺ παρουσιάζει, τὶς παραδέχτηκε καὶ δήλωσε ὅτι δὲν θὰ τὶς ἐπαναλάβει. Συνέχεια κάνει αὐτοκριτικές καὶ συνεχίζει τὴν δουλειά του, εἶναι ἐγωϊστὴς καὶ μάστορας στὶς τρικλοποδιές καὶ ραδιουργίες. Ἀποδείχτηκε ὅτι στὶς μηχανογραφίες συνεργάζετα· μὲ τὸν Γεωργιάδη, ἀναθέσαμε στὸν Ν. Τριανταφύλλου νὰ μιλήσει στὸν Γεωργιάδη καὶ νὰ τὸν καλέσει νὰ βάλει τέρμα στὶς ἄσχημες ἐκδηλώσεις του. Ὁ Ν. Τριανταφύλλου ἔφυγε γιὰ ἔδρα ἀρχηγείου του, γιὰ νὰ ὀργανώσει τὸ πάρσιμο πληροφοριῶν γιὰ στόχο Λαμίας, καθὼς καὶ ἐπιχείρηση Φραντζῆ. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας ἔφτασε ἡ διοίκηση τοῦ τάγματος Εὐρυτανίας μὲ ἐπ. κεφαλῆς τὸν Λευτέρη. Μαζὶ μὲ τὸν Γιώτη τοὺς εἶπαμε ὅτι τοὺς ἀντικαθιστοῦμε ὡς ὑπεύθυνους τῶν ἀδυναμιῶν ποὺ παρουσιάζ-

ζει τὸ τάγμα, γιὰ τὴν ἔλλειψη μαχητικότητας καὶ γιὰ τὶς συνεχεῖς συμπτύξεις ἀπ' τὴν μάχη. Ἄρχισαν νὰ ἐπαινοῦν τὸν Περικλῆ καὶ νὰ καταφέρονται κατὰ τοῦ Γιώτη. Στὴν θέση τοῦ Λευτέρη μπήκε ὁ Πυθαγόρας. Τοὺς τρεῖς τῆς διοίκησης Εὐρυτανίας τοὺς διέθεσα δύο στὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας καὶ ἕναν στὴν Παρνασσίδα. Τὸ βράδυ ἔφυγε ὁ Γιώτης, παίρνοντας μαζί του τὸν ἀσύρματο Νο 22. Στις 4 Ἰούλη ἦρθέ στὴν ἔδρα μας ὁ Κ. Παλασιολόγου καὶ τοῦ μιλήσαμε γιὰ τὴν ἀποστολὴ του, τοῦ ἔδωσα καὶ τὸν Γεωργιάδη γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει ὅπως αὐτὸς θᾶξει: τὴν κύρια εὐθύνη.

Πήραμε ἐπαφὴ μ' ἀσύρματο μὲ τὸν Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ λύνομε τὸ ζήτημα τῆς ἐπαφῆς μας μὲ ἀσύρματο μὲ ὅλα τὰ ἀρχηγεία. Στις 5 Ἰούλη ὥρα 2, φεύγομε ἀπὸ τὸ λιμῆρι πρὸς Ἀνατολή. Μόλις φτάσαμε μᾶς πληροφοροῦν νὰ τὰ παρατήσουμε γιὰτὶ ὁ ἐχθρὸς κινεῖται ἀπὸ Παλούκι, Ὁξυά, Κολοκυθιά. Ἀπὸ Γουλινά, Κολοκυθιά, Μάρμαρα. Ἀπὸ Πάθαινα, Παληοκκλήσι, Ἀνατολὴ καὶ ἀπὸ Παύλιανη πρὸς Γούρα. Ἀμέσως τὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης μαζί μὲ τὸ ἀρχηγεῖο Φωκίδας καὶ τάγμα Οἴτης ἐλίχθηκαν, βγήκαμε ἀπ' τὸν κλοιὸ καὶ βρεθήκαμε στὰ πλευρά του. Τὴν ἴδια μέρα τὸ τάγμα Καλλιδρόμου δέχεται ἐπίθεση, ἡ μάχη κράτησε ὅλη τὴν ἡμέρα, ὁ ἀντίπαλος παρὰ τὴν ἀεροπορικὴ ὑποστήριξη ἀνατράπηκε μὲ σοβαρὲς ἀπώλειες. Μόλις νύχτωσε κινήθηκαμε πρὸς Μουσονιστώτικα λειβάδια. Ἀμέσως ἔδωσα διαταγὴ στὸ τάγμα Οἴτης, μὲ δύο λόχους νὰ χτυπήσει αἰφνιδιαστικὰ τὰ ξημερώματα τὸν ἀντίπαλο στὸν Κούτρα καὶ ἕνας λόχος ἐπίσης νὰ μπεῖ στὴν Ἀνατολὴ καὶ νὰ θγάλει τὰ τρόφιμά μας.

Στὰ ξημερώματα στις 6 Ἰούλη, ἔγινε ἐπίθεση κατὰ διλοχίας ἀντιπάλου στὴν Κούτρα. Ὁ αἰφνιδιασμὸς πέτυχε ἀπόλυτα, ἡ διλοχία στρατοῦ διαλύθηκε, πιάστηκαν 48 αἰχμάλωτοι καὶ ἄλλοι 39 αἰχμάλωτοι ἀπὸ τὴν αὐτοάμυνα. Πάρθηκαν ὅπλα γιὰ ἐξοπλισμὸ μῆς διλοχίας, ἀσύρματοι κλπ. Ἐπίσης ὁ λόχος μας, ἔβγαλε τὰ τρόφιμα ἀπὸ τὰ Ἀργύρια. Ἀπελευθερώθηκαν καὶ πολλοὶ πολιτικοὶ κρατούμενοι.

Μοῦ ἐκδηλώθηκε πυρετὸς καὶ πόνος στὸ πλευρό, ὅμως πρέπει νὰ κινουμαι. Τὸ βράδυ κινήθηκαμε καὶ φτάσαμε στὸν Ἁγ. Λιά Μουσουνίτσας. Τὴν ἄλλη μέρα ἦρθε στὴν ἔδρα μας ὁ Διαμαντῆς

και ἔκανε ἔκθεση πάνω στην δουλειά του. Τὸν κατατόπισα πάνω στην κατάσταση και στις προοπτικές μας. Καθορίσαμε τὴν οργανωτική συγκρότηση τῶν τμημάτων του και τὴν διάταξή του, συζητήσαμε ἐπίσης γύρω ἀπὸ τὰ στελέχη τοῦ ἀρχηγείου. Ἦρθε και ὁ Ν. Τριανταφύλλου, συζητήσαμε για κοινές ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ πραγματοποιήσει τὸ ἀρχηγεῖο του με τὸν Διαμαντῆ, ὅπως κατὰ τῆς Ἀμφισσας, Δαδιοῦ και πρὸς Ἀράχωβα. Ὁ Ν. Τριανταφύλλου μοῦ ἔδωσε, ὅτι δὲν θεωρεῖ σκόπιμο νὰ πάει ὁ Γεωργιάδης με τὴν ἀποστολή τοῦ Κ. Παλαιολόγου και νὰ τὸν ἀπαλλάξουμε ἀπὸ κάθε δουλειά, γιατί ὅπως ἔφτασε στὰ τμήματά του, ἄρχισε τις διαβουλεύσεις ἀξιωματικούς. Ἀποφασίσαμε μιὰ και ξέρετε τὴν ἀποστολή ὁ Παλαιολόγου, νὰ πάει με τὸ τμήμα, ὅμως ὁ Παλαιολόγου θάχει τὴν εὐθύνη και αὐτὸς θὰ ἀποφασίζει για ὅλα. Γράψαμε γράμμα πρὸς τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο και ζητᾶμε νὰ μᾶς στείλει τὸν μόνιμο ταγματάρχη τοῦ πυροβολικοῦ Γιάννη Κιλιμανῆ, για ἐπιτελάρχη τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης.

Τὴν νύχτα, τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας πραγματοποιήσαν με ἰσχυρές δυνάμεις ἐπίθεση κατὰ τῶν Μάυδων στὸ Φραντζῆ — Γοργοπόταμο — Βαρδάτες — Ἀλπόσπιτα. Ἡ κεραυνοβόλα αὐτὴ ἐπίθεση σάρωσε τοὺς Μάυδες και πανικόβλητοι ἔφευγαν. Πάρθηκαν λάφυρα σὲ ὄπλα και τρόφιμα. Ἐπίσης, τμήμα τῆς Παρνασσίδας κινήγησε τοὺς Μάυδες χωριοῦ Σερνικάκι και τὸ κατέλαβε.

Στις 8 Ἰούλη τὸ τάγμα Οἴτης χτύπησε διλοχία στρατοῦ, στὰ ὑψώματα Μαρμάρων και τὴν διέλυσε, πανικόβλητοι φεύγαν ἀπὸ τὴν Ρεματιὰ πρὸς Περιβόλι. Πάρθηκαν λάφυρα σὲ ὄπλισμό, μεταγωγικά και τρόφιμα. Τμήματα τῆς Παρνασσίδας ἐπιτέθηκαν αἰφνιδιαστικά κατὰ τῆς Λιαπάτας Λοκρίδας. Ἀνάτρεψαν τὸν ἀντίπαλο, κατέλαβαν τὸ χωριὸ και κυρίευσαν ὄπλα, πυρομαχικά και τρόφιμα.

Στις 9 Ἰούλη ἦρθε στην ἔδρα μας ὁ Ν. Τριανταφύλλου και ὁ Παῦλος Πείκος, μιλήσαμε για τὴν δουλειά και τὰ καθήκοντα τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων και ἀμέσως φύγαμε. Τὴν ἄλλη μέρα εἰδοποίησα τὸν Γενικὸ ὅτι ἐπιχείρηση κατὰ τοῦ Ἀη Γιώργη θὰ ἐκδηλωθεῖ τὴν νύχτα στις 11 Ἰούλη και μετὰ τὸ τμήμα περνάει

στην διάθεσή τους για τις ενέργειες Λαμίας. Τμήματα Δ. Στερεάς άρχισαν σύμφωνα με τις διαταγές μας επιχειρήσεις στο Παναϊτωλικό. Άλλο τμήμα του χτύπησε και ανάτρεψε ισχυρή δύναμη ενόπλων, στα ύψωματα Άραποκέφαλα, το ίδιο και στο Καλκιοβούνι. Τμήμα Παρνασσίδας κινήγησε τμήμα στρατού στην Σουβάλα και κατέλαβε το χωριό. Ο πυρετός συνεχίζεται από 3 μέρες, όμως είμαι υποχρεωμένος να κινούμαι, να μένω στην ύπαιθρο και να δουλεύω έντατικά. Ο γιατρός που με εξέτασε διαπίστωσε ξηρά πλευρίτιδα. Μου σύστησε να κόψω το τσιγάρο, καλύτερη τροφή και να ξεκουράζομαι. Βγάλαμε πολλές προκηρύξεις που διαφεύδαμε τον ισχυρισμό της αντίδρασης, ότι ο Μ. Βαφειάδης έδωσε διαταγή να γίνει επανάσταση στην Άθήνα, ήταν προδοκάτσια για να δικαιολογήσουν διωγμούς. Έκδώσαμε διαμαρτυρία για Τουρκικές έπεμβάσεις.

Η επιχείρηση του τάγματος Οίτης κατά του Άη Γιώργη Φθιώτιδας πραγματοποιήθηκε. Παρά την καλή όχύρωση, ο λόχος των μαυροσκούφηδων άνετράπη και το χωριό κατελήφθη. Πάρθηκαν πολλά λάφυρα. Συνεργάστηκα με τον Ν. Τριανταφύλλου για την δράση που θα αναπτύξει το τάγμα Καλλιδρόμου και την κοινή επιχείρηση που θα πραγματοποιήσει με τμήματα Διαμαντή στην Άμφισσα ή Δαδί. Τα τμήματα της Δ. Στερεάς αναπτύσσουν δράση για το ξεκαθάρισμα της περιοχής τους άπ' τους Μάυδες και για τον άφοπλισμό τους, κατέλαβαν τα όχυρά χωριά Λιγκάδων, Πρωσώ Εύρυτανίας, Άνδραβίδα κλπ.

Την νύχτα στις 15 Ιούλη, το άρχηγείο μας κινήθηκε από Άη Λιά Μουσούνισσας και το πρωί φτάσαμε στο ύψωμα Άνατολής. Έδω στήσαμε την έδρα μας και μείναμε μέχρι στις 26 Ιούλη. Άσχοληθήκαμε με την καλή όργάνωση των πληροφοριών και το γράψιμο της ύλης για την έφημερίδα μας «Άντάρτης», έγραφα το άρθρο με τίτλο «Φασιστική παραφροσύνη», αυτό είναι το δεύτερο φύλλο, στο πρώτο φύλλο είχα γράψει το άρθρο με τίτλο «Έκκαθάριση λογαριασμών». Δώσαμε άποστολή στον λόχο Βαρδουσιών να δράσει στο Γάρδικι και Παγκάκια. Τμήμα Δ. Στερεάς διέλυσε Μάυδες στα Προσύλια, ύψωμα Κυροβγαίνας.

Στις 15 Ιούλη το τάγμα Οίτης μαζί με το τάγμα έφεδρείας

του Γενικού Αρχηγείου, χτύπησαν την Φουρνά. Τα τμήματα δὲν μπόρεσαν νὰ τὴν καταλάβουν γιατί ἦταν γερὰ ὀχυρωμένη. Ὅμως τὴν ἄλλη μέρα τὰ τμήματα τοῦ ἀντιπάλου ἀποσύρθηκαν μόνον τους. Τμῆμα ἀντιπάλου ποὺ κινήθηκε ἀπὸ Ζαχαράκι πρὸς Φουρνᾶ χτυπήθηκε καὶ διαλύθηκε. Τὰ τμήματα τῆς Δ. Στερεᾶς ποὺ διείσδυσαν πρὸς τὴν Τριχωνίδα φτάσαν μέχρι Βλοχό, περίπου μιάμιση ὥρα ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο. Τμῆμα Παρνασσίδας χτύπησε διλοχία στρατοῦ στὴν θέση Μπάκλενα μεταξὺ Καρυᾶς καὶ Ἀταλάντης, τὴν ἀνέτρεψε καὶ τὴν ὑποχρέωσε νὰ ἐπιστρέφει στὴν βάση της.

Σήμερα ἀκούσαμε τὴν ἐκπομπὴ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ ΔΣΕ. Ἀκούσαμε τὸν λόγο τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ Μιλτιάδη Πορφυρογένη στὸ Στρασοῦργο γιὰ δημιουργία δημοκρατικῆς κυβέρνησης στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα. Αὐτὸ μᾶς πλημμύρισε χαρὰ καὶ ἄρχισε νὰ πανικοβάλλεται ἡ ἀντίδραση. Ἐπίσης ὁ σταθμὸς μετέδωσε προκήρυξη τοῦ Μ. Βαφειάδη γιὰ τὴν ἀνάγκη δημιουργίας δημοκρατικῆς κυβέρνησης. Ἐστειλα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πυρομαχικὰ ποὺ μοῦ ζήτησε. Πῆρα τηλεγράφημα ἀπ' τὸν Γενικὸ ποὺ μοῦ προτείνει νὰ προσπαθῆσω νὰ στείλω τμῆμα στὴν Εὐβοία καὶ νὰ δημιουργήσω στὰ τμήματά μας ὁμάδες δημοκρατικῶν νέων. Τμῆμα Παρνασσίδας ἐνήργησε ἐπιθετικὰ καὶ κατέλαβε τὰ Τοπόλια, πῆρε λάφυρα σὲ ὄπλα καὶ τρόφιμα. Τάγμα Καλλιδρόμου χτύπησε διλοχία, ποὺ παρὰ τὴν ὑποστήριξή της ἀπὸ πυροβολικὸ καὶ ἀεροπορία ἀνατράπηκε στὴν Ἄνω Κόνιανη καὶ ὑποχώρησε μὲ σοβαρὲς ἀπώλειες. Τμήματα τῆς Παρνασσίδας ποὺ διείσδυσαν στὴν Λοκρίδα, σὲ διάρκεια 10 ἡμερῶν, κατέλαβαν 15 χωριά μεταξὺ αὐτῶν προμαχῶνες τῶν Μάυδων ὄπως, Καρυά, Λιάπατα. Πῆραν πολλὰ ὄπλα καὶ κατατάχτηκαν πολλοὶ ἐθελοντὲς στὸν ΔΣΕ.

Στις 19 Ἰούλη πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ποὺ μὲ εἰδοποιοῦσε ὅτι ἡ ἐπιχείρηση πρὸς Λαμία ἀναβάλλεται. Κι ὅτι ἀντ' αὐτῆς ἀποφάσισαν νὰ κάνουν ἐπιχείρηση γιὰ κατάληψη Καρπενησιοῦ. Καθόρισαν ἡ ἐπιχείρηση νὰ γίνῃ σὲ 8 ἡμέρες κι ὅτι τὴν ἐπιχείρηση θὰ διεύθυνε ὁ Γιώτης μὲ τὸ τάγμα του καὶ βοηθὸς του ὁ Γεωργιάδης.

Μοῦ στέλγουν προκαταρκτικὴ διαταγὴ γιὰ ἐλιγμούς τάγμα-

τος Καλλιδρόμου πρὸς Μουσταφάμπεη — Μεταξάδες, τὸ δὲ τάγμα Οἷτης πρὸς Λαμία. Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω, γιατί μιὰ καὶ τὴν ὀργάνωνε τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τὴν ἐπιχείρηση, δὲν τὴν διεύθυνε τὸ ἴδιο καὶ πῶς θάζει ἄνθρωπο ἀκατάλληλο γιὰ βοηθὸ τοῦ Γιώτη; Ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσω τὴν διαταγὴν, ὅμως ἐπειδὴ δὲν εἶχα ἐπαφὴν μὲ τὸν Γιώτη, λόγῳ ἐπιχείρησης στὸ Πανατιωλικό, εἰδοποίησα τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο νὰ προχωρήσουν στὴν προετοιμασίαν τῆς ἐπιχείρησης, ὅμως τὴν ἡμερομηνία ἐπιχείρησης νὰ τὴν καθορίσουν μόλις πάρω ἐπαφὴν μὲ τὸν Γιώτη. Ἐστειλα σύνδεσμο μὲ διαταγὴν στὸν Ν. Τριανταφύλλου, πού καθόριζα τὴν δρᾶσιν τοῦ τάγματος Καλλιδρόμου πρὸς τὸν Μουσταφάμπεη.

Στις 20 Ἰούλιον ἦρθε σύνδεσμος ἀπὸ τὸν Γιώτη, ἀμέσως τοῦ ἔστειλα κρυπτογραφικὴν διαταγὴν, πού τοῦ καθόριζα νὰ θρῖσκεται· στις 26 Ἰούλιον μὲ τὸ τάγμα τοῦ Πυθαγόρα στοὺς Δαμιανούς, ὅπου θὰ συναντηθεῖ μὲ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο γιὰ ἐπιχείρησιν κατὰ τοῦ Καρπενησιοῦ. Ταυτόχρονα εἰδοποιῶ τὸ Γενικὸ τὴν ἡμέραν πού φτάνει· ὁ Γιώτης μὲ τὸ τάγμα του γιὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐδωσα διαταγὴν ὁ δεύτερος λόχος Βαρδουσιῶν νὰ πάρει διάταξιν στὸ Κυριακοχώρι — Σαράνταινα. Τὴν ἴδιαν μέραν, τμημα Φ. Φωκίδας, λόχος στρατοῦ πού κινουῦνταν μὲ φυγάδες ἀπὸ Ροβολιάρη πρὸς Ἀγ. Γιώργη Φθιώτιδας, τὸν χτύπησε. Παρὰ τὴν μειονεκτικὴν θέσιν τοῦ τμήματός μας καὶ τὸν θαμναρισμὸν τῆς ἀεροπορίας τους, τὸν διέλυσε. Κυρίως λάφυρα καὶ ἀπελευθέρωσε 70 ἀγρότες μὲ τὰ ζῶα τους πού τοὺς ξεσπίτωσαν. Τμήματα ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας μπήκαν στὴν Κάκκιαν καὶ στὰ Καστέλια γιὰ ἐπιμελειακὴν δουλειάν. Πήραν μέρος στὴν ἐπιχείρησιν Καστελιῶν 250 χωρικοὶ μὲ τὰ ζῶα τους, ἔτσι δώσαμε τὴν δυνατότητα νὰ πάρουν κι αὐτοὶ γιὰ λογαριασμὸν τους τροφίμα, ἔτσι ἀντιμετωπίζονταν ὁ ἀποκλεισμὸς πού τοὺς κήρυξαν.

Στις 23 Ἰούλιον τὸ τάγμα τῆς Οἷτης μὲ διλοχίαν Γενικοῦ, χτύπησαν φάλαγγα ἀπὸ 20 αὐτοκίνητα καὶ 2 τάνκς στὴν θέσιν Λειβάδι Τσοῦκας καθὼς κ. ἕναν λόχον πού κινουῦνταν ἀπὸ Ροβολιάρη. Παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀντιπάλου καὶ τὴν ὑποστήριξίν του ἀπὸ πυροβολικόν, καὶ ἀεροπορίαν, ὕστερα ἀπὸ 13 ὥρας σκληρὴν μάχην ἀνετράπησαν καὶ καταστράφηκαν 4 αὐτοκίνητα καὶ 1 τάνκ.

Ἦρθε στὴν ἔδρα μας ὁ Ν. Τριανταφύλλου, κάναμε συνεργασία καὶ συζητήσαμε πάνω σὲ ὄλα τὰ ζητήματα τῆς πολιτικοστρατιωτικῆς δουλειᾶς τῆς περιοχῆς μας. Καταλήξαμε νὰ γράψουμε ἔκθεση γιὰ τὸν μῆνα Ἰούλη καὶ νὰ διατυπώσουμε διαταγὴ γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ πραγματοποιούσαμε τὸν Αὐγούστο.

Στὶς 25 Ἰούλη ἢ 74 ταξιαρχία στρατοῦ κινήθηκε ἐκστρατευτικὰ κατὰ τοῦ Παρνασσοῦ. Κινήθηκε ἀπὸ Δαδὶ — Σουβάλα — Λιλαία, ἀπὸ Γραβιά — 51ο χιλιόμετρο, ἀπὸ Ἄμφισσα, Τοπόλια, ἀπὸ Μοναστήρι — Χρυσοῦ — Δελφούς, ἀπὸ Ἀράχωβα πρὸς Παρνασσό. Ἐπίκεντρο τὰ Ἀργοστύλια, καὶ Ἄνω Ἀγόριανη. Σκοπός, ἢ κύκλωση καὶ ἐξόντωση τῶν τμημάτων μας, κάψιμο χωριῶν, μύλων, φούρνων, ἐκτόπιση πληθυσμοῦ καὶ κατέβασμα γιδοπροβάτων. Τὴν κίνηση τῆς ταξιαρχίας ὑποστήριζαν πυροβολικὸ ξηρᾶς καὶ στόλου, ὄλμοι, ἀεροπορία. Τὰ τμήματα ἀρχηγείου Παρνασσίδας σὲ ὁλοήμερη μάχη στὰ Ἀργοστύλια, Κολοβατιανὸ πηγάδι, Δόκανο, Καλάνια καὶ Ἄνω Ἀγόριανη, ἀντιμετώπισε τὸν ἀντίπαλο καὶ τὸν κυνήγησε μέχρι τὶς θάσεις του, τοῦ προκάλεσε ἀπώλειες, πῆρε λάφυρα σὲ ὄπλα καθὼς καὶ τὴν κούρσα τοῦ ταξιαρχοῦ. Στὶς 26 Ἰούλη τελειώσαμε ὄλη τὴν δουλειὰ μὲ τὸν Ν. Τριανταφύλλου (γράψιμο ἐκθέσεων καὶ διαταγῶν ἐπιχειρήσεων). Στείλαμε συνδέσμους στὰ ἀρχηγεία μας καθὼς καὶ στὸ Γενικό.

Τὴν νύχτα κινήθηκαμε ἀπὸ τὸ λιμέρι Ἀνατολῆς καὶ πήγαμε στὸ δάσος Μακρυκάμπης, ὅπου φτιάξαμε τὸ καινούργιο λιμέρι. Μέσω τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου πῆρα τηλεγράφημα ἀπ' τὸν Γιώτη, ποὺ μοῦ γνῶριζε ὅτι ἡ ἐπιχείρηση κατὰ τοῦ Καρπενησιοῦ θὰ γινόταν τὴν νύχτα τῆς 5ης Αὐγούστου. Μοῦ ζητοῦσε νὰ τοῦ στείλω 50 τουφέκια, καὶ 80 ὀκόδες πλάστιγκ γιατί ὅπως τοὺς πληροφορήσε ὁ Γεωργιάδης διαθέτουμε. Τοὺς ἀπάντησα ὅτι οἱ πληροφορίες ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Γεωργιάδης εἶναι ψεύτικες καὶ δὲν διαθέτουμε περίσσια τουφέκια, κι οὔτε δράμι πλάστιγκ. Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ τοὺς διαθέσω εἶναι ἕνας ὄλμισκος καὶ ἕνα πιάτ μὲ βλήματα. Τὴν ἴδια μέρα τμημα Παρνασσίδας χτύπησε φυλάκιο στὸ Μοναστήρι Χρυσοῦ καὶ τὸ κατέλαβε. Ἐπίασε 18 ἀλχημαλώτους, μεταξύ τους κι ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Καρμούτσος Πέτρος, ὅπου προσχώρησε στὸ ΔΣΕ, καὶ ὄλοι οἱ στρατιῶτες του. Τμημα ἀρχηγείου Φ. Φωκί-

δας σὲ συνεργασία μὲ τῆς Παρνασσίδας, χτύπησαν τὸν Μῶλο. Μέσα σὲ 5 λεπτὰ τῆς ὥρας ὁ ἀντίπαλος πέταξε τὰ ὅπλα καὶ ἐγκατάλειψε τὴν κωμόπολη. Πάρθηκαν λάφυρα σὲ ὄπλισμό, τρόφιμα καὶ ἱματισμό.

Ἀσχοληθήκαμε μὲ συνεδρίαση τῆς Κομματικῆς Ὀργάνωσης τοῦ Ἐπιτελείου, καθὼς καὶ τοῦ λόχου Ἀσφάλειας. Μετὰ τὸ χτύπημα τοῦ Μῶλου, ὁ ἀντίπαλος, γιὰ νὰ σηκώσει τὸ πεσμένο ἠθικὸ τοῦ κόσμου του, ἄρχισε στὶς 30 Ἰούλη ἐκστρατεία γιὰ ἐξόντωση τοῦ τμήματός μας, ποὺ βρισκόταν στὸν Καλλιδρόμο. Κινήθηκε ἀπὸ Λαμία, Μῶλο, Μοδένιστα, ἀπὸ Μπράλο, Ἐλευθεροχώρι, Κηφισοχώρι, Ξυλική, Ρετζέρι, ἀπὸ Γραβιά, Μαυρολάτα, Παλιοχώρι, ἀπὸ Δαδί, Γλύνιστα, ἀπὸ Λιαπάτα, Μεντενίτσα, ὑποστηριζόμενος ἀπὸ ἀεροπορία. Τμήματα Φ. Φωκίδας καὶ Παρνασσίδας χτύπησαν ἀντίπαλο στὸ ὑψώματα Μενδενίτσας καὶ στὰ ὑψώματα Σάρωμα Γλύνιτσας. Παρὰ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ ἀντιπάλου καὶ τὸ σφυροκόπημα τῆς ἀεροπορίας, παρὰ τὶς πυρκαϊῆς ποὺ ἀναψαν μὲ ἐμπρηστικὲς βόμβες στὸ δάσος Μενδενίτσας, τὰ τμήματά μας μάχοντα ἥρωικά, μέσα ἀπὸ τὶς φλόγες καὶ τοὺς καπνοὺς καὶ ἀνέτρεψαν τὴν προσπάθεια νὰ καταληφθεῖ ἡ θέση Παλιοσουβάλα ποὺ ἦταν καὶ τὸ ἐπίκεντρό του.

Ἡ φάλαγγα ποὺ κινιόταν πρὸς Σάρωμα χτυπήθηκε, ἀνατράπηκε καὶ καταδιώχτηκε μέχρι τὸν κάμπο τοῦ Δαδιοῦ. Ἄλλο τμήμα μας χτύπησε φάλαγγα ποὺ κινήθηκε ἀπὸ Ἐλευθεροχώρι καὶ τὴν καθήλωσε. Ἀπέτυχε καὶ αὐτὴ ἡ ἐκστρατεία μὲ ἀρκετὲς ἀπώλειες γιὰ τὸν ἀντίπαλο καὶ δύο νεκροὺς δικούς μας, μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἥρωϊκὸς λοχαγὸς τοῦ τάγματος Καλλιδρόμου Τσιμιγκάτος. Τμήμα Παρνασσίδας σὲ ἐνέδρα στὸν δημόσιο δρόμο καὶ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ Σουβάλας ἐπίασε 4 αὐτοκίνητα τῆς ΥΕΚΑ μὲ ὑφάσματα καὶ τσιγάρα.

Στὶς 31 Ἰούλη στὸ σταθμὸ μας δουλεύουμε ἐντατικά. Ἡ δουλειὰ τῆς διαφώτισης ἔχει καλὰ ὀργανωθεῖ, κάθε μέρα ἐκτυπώνεται δελτίο εἰδήσεων τοῦ ραδιοσταθμοῦ μας καὶ τὰ ἀνακοινωθέντα τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὰ στέλνουμε στὰ περιφερειακὰ ἀρχηγεῖα. Στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ἔστειλα μεγάλο χρηματικὸ ποσὸ ἀπὸ τὸ ταμεῖο μας. Τὴν 1 καὶ 2 Αὐγούστου, ἔγραψα θέσεις γιὰ τὴ διεθνή

και εσωτερική κατάσταση, εγκρίθηκαν και από τα άλλα μέλη του Γραφείου Περιοχής. Στις 4 προς 5 Αυγούστου τμήματα Παρνασσίδος και Φθιωτιδο - Φωκίδος, χτύπησαν την Άράχωβα Βοιωτίας. Παρά τις ισχυρές δυνάμεις και καλή όχύρωση που συνάντησαν, τα τμήματα κατάλαβαν την κωμόπολη. Πιάστηκαν 11 αιχμάλωτοι, πάρθηκε ο όπλισμός, τρόφιμα και ιματισμός. Απώλειές μας 2 νεκροί και 10 τραυματίες. Την ίδια νύχτα εκδηλώθηκε η επιχείρηση κατά του Καρπενησιού, που είχε δύο φάσεις. Η πρώτη με κύρια προσπάθεια στις Ράχες, Τυμφρηστό και αντιπερισπαστικά στο Καρπενήσι. Μετά η δεύτερη φάση κατάληψη του Καρπενησιού. Παίρνω τηλεγράφημα από Γενικό, να πάρω όλα τα μέτρα για την οργάνωση της Λαϊκής Αυτόδιοίκησης και Λαϊκής Δικαιοσύνης. Είδοποίησα να έρθει στην έδρα μας ο Ν. Τριανταφύλλου για να μελετήσουμε πώς πρακτικά θα εφαρμόσουμε τις οδηγίες του Γενικού. Στις 6 Αυγούστου ήρθε ο Ν. Τριανταφύλλου και συζητήσαμε πώς θα οργανώσουμε τη Λαϊκή Αυτόδιοίκηση και Δικαιοσύνη. Καταλήξαμε ότι θα χρησιμοποιήσουμε στελέχη από τις τοπικές οργανώσεις. Κάναμε μια προεργασία ποιούς θα χρησιμοποιήσουμε και καταλήξαμε να αφήσουμε να το ολοκληρώσουμε στο ακτίφ που θα συνέρχονταν. Τη νύχτα της 6 Αυγούστου τμήμα Παρνασσίδος ξαναμπήκε στην Άράχωβα και παρέλαβε 100 φορτία με παντός είδους υλικό.

Στις 7 Αυγούστου παίρνω τηλεγράφημα από το Γενικό Αρχηγείο, που μου κάνει γνωστό ότι μου στέλνει τον Γιώτη και Γεωργιάδη προς συντήρησή μου, να εξετάσω αίτια αποτυχίας επιχείρησης Καρπενησιού και να καταλογίσω ευθύνες. Περίεργο πράγμα κι αυτό! Το Γενικό Αρχηγείο οργανώνει την επιχείρηση, κοντά του έχει τον Γιώτη και Γεωργιάδη, καθώς και διοικητές τμημάτων που ενήργησαν και σε μένα που βρίσκομαι μακριά, μόνο με τους δυο αυτούς που μου στέλνει, πώς μπορώ να βρω αιτίες και να κατανέμω ευθύνες; Φαίνεται καθαρά ότι ο Μ. Βαφειάδης θέλει να κρατήσει τη θέση του ανεύθυνου και θάζει έμένα να βγάλω τα κάστανα από τη φωτιά.

Στις 8 Αυγούστου ήρθε στην έδρα μας ο Παύλος Πείκος, γραμματέας της περιοχής του ΑΚΕ, μιλήσαμε για όλη την κατάσταση

τῶν ὀργανώσεων τοῦ τῆς περιοχῆς. Τὸν ἔστειλα νὰ ὀργανώσει τὸ ἀκτίφ στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης ΑΚΕ καὶ νὰ μὲ εἰδοποιήσει νὰ πάρω μέρος. Ἐπὶ τὸ Γενικὸ Ἄρχηγεῖο πῆρα τηλεγράφημα πού μὲ καλοῦσε νὰ πάω πρὸς συνάντηση Μ. Βαφειάδη καὶ μοῦ ὑποδόδειχναν νὰ πάω μαζί μου τὸν Γιώτη καὶ Γεωργιάδη. Ἀπάντησα ὅτι ὁ Γιώτης καὶ Γεωργιάδης δὲν φτάσαν, ὅτι: ἐτοιμάζω ἀκτίφ καὶ μόλις τελειώσει ἡ δουλειὰ θὰ ξεκινήσω πρὸς συνάντησή τους. Τοὺς ρωτοῦσα ἂν πρέπει νὰ πάω μαζί μου καὶ τὸν Ν. Τριανταφύλλου. Ἐδῶσα ἐντολὴ νὰ ἐτοιμάσουν τρόφιμα γιὰ τὸ τμήμα πού θὰ ἀκολουθοῦσε, γιὰ τρεῖς μέρες. Εἰδοποίησα Παῦλο Πέικο νὰ ἀρχίσει τὸ ἀκτίφ τὴν ἐπόμενη μέρα. Εἰδοποίησα καὶ τὸν Ν. Τριανταφύλλου νὰ ἔρθει στὴ Μουσουνίτσα γιὰ τὸ ἀκτίφ. Πῆρα ξανά τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ, πού μὲ καλοῦσε νὰ κινηθῶ ἀμέσως γιὰ συνάντησή του. Τὸ πρωτὶ τῆς 10 Αὐγούστου ἔδῶσα ἐντολὴ στὸ μηχανισμὸ τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης νὰ ἐγκατασταθεῖ στὸ ἀρχηγεῖο Φθιωτιδο - Φωκίδος καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι πού θὰ μὲ ἀκολουθήσουν πρὸς Γενικὸ Ἄρχηγεῖο νὰ κινηθοῦν πρὸς τὴν Ἀνατολὴ καὶ κεῖ νὰ μὲ περιμένουν. Ἐγὼ ἔφυγα γιὰ Μουσουνίτσα. Τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας μέρας ἀρχισε τὸ ἀκτίφ στελεχῶν τοῦ ΑΚΕ τῆς περιοχῆς Ρούμελης. Μετὰ τὴν εἰσήγηση τοῦ Π. Πέικου, μίλησαν οἱ ἀντιπρόσωποι. Τὸ συμπέρασμα πού ἐβγήκε ἦταν ὅτι θάλαμε θάσεις σὲ ὅλα τὰ χωριά, φτιάξαμε 10 τομεακὲς καὶ οἱ ὀργανώσεις παρουσιάζουν δραστηριότητα. Στὸ τέλος τοὺς μίλησα, τοὺς ἀνέπτυξα σύντομα τὴν κατάσταση καὶ τίς προοπτικὲς τοῦ κινήματός μας καὶ θάλαμε τὰ παρακάτω καθήκοντα: νὰ προστατεύσουμε τοὺς πληθυσμοὺς ἀπὸ τὸ ξεσπίτωμα. Νὰ λύσουμε τὸ ἐπισιτιστικὸ τους πρόβλημα, σὲ συνεργασία μὲ τὰ τμήματά μας. Νὰ στρατολογήσουμε μαχητὲς γιὰ τὸν δημοκρατικὸ στρατό. Νὰ τραβήξουμε γιὰ ἀνάδειξη Λαϊκῶν Συμβουλίων καὶ Λαϊκῆς Δικαιοσύνης. Τὸ ἀκτίφ κράτησε μέχρι τίς 11 τῆ νύκτα.

Μεσάνυχτα πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἄρχηγεῖο πού μοῦ ζητοῦσε νὰ ἀπαντήσω σὲ πόσες ἡμέρες μπορῶ νὰ ἔχω ἔτοιμο ἀεροδρόμιο γιὰ προσγείωση. Αὐτὴ ἡ εἶδηση μὲ ἐνθουσίασε, τώρα πιά ὁ ἔνοπλος ἀγῶνας θὰ μπεῖ σὲ ἀνώτερη φάση πρὸς τὴν νίκη, μὰ καὶ

θα έχουμε έφοδιασμό σέ όπλισμό, τρόφιμα και μέσα πολέμου παραπλήσια του άντιπάλου. Με τον Ν. Τριανταφύλλου συζητήσαμε για τó αεροδρόμιο και καταλήξαμε να δάλουμε έμπιστους άντάρτες να δουλέψουν και σέ 5 έως 7 ήμέρες να έτοιμάσουμε τó αεροδρόμιο Άνατολής και τίς ταράτσες τής Γκιώνας. Πάνω σ' αυτό τó ζήτημα στείλαμε τηλεγράφημα στο Γενικό. Στόν Ν. Τριανταφύλλου άνέθεσα μιá σειρά δουλειές, για τήν περίοδο πού έγώ θα λείπω. Τήν ίδια μέρα τμήμα άρχηγείου Φθ:ωπι:δο - Φωκίδος, μπήκε στα χωριά τής Λοκρίδος Άγ. Μαρίνα και Μπεκίνη, για έπιμελητειακή δουλειά. Τó δέ τάγμα Βαρδουσίων χτύπησε λόχο στρατού στόν Άη Σώστη. Η μάχη κράτησε 4 ώρες, τού προκάλεσε άπώλειες. Έμεις είχαμε τρεις νεκρούς ανάμεσά τους, ó ήρωϊκός λοχαγός Παριανός.

ΠΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟ

Τήν άλλη μέρα τó πρωτ έφύγω για Άνατολή, όπου φτάνω ύστερα από 5 ώρες πορεία. Έδω συναντάω τó έπιτελειό μου και τμήμα άσφαλείας. Μετά από μισή ώρα ξεκούραση συνεχίσαμε πορεία από Μπλό - Μηλιά - Παλούκι - Όξυές Στάγιας και Γαρδικιού - Σαράνταινα, και τó πρωτ ώρα 6 τής άλλης μέρας, φτάσαμε στο δάσος τού Κούκου όπου και καλυφθήκαμε. Πραγματοποιήσαμε μιá πορεία 22 ώρων, όλοι μας ξεπεράσαμε κάθε όριο άντοχής. Στίς 12 Αύγουστου μείναμε καλυμμένοι και μόλις νύκτωσε ξανά πορεία προς Χοντρογιάννη, έδω βρήκαμε μιá διμοιρία πού μάς περίμενε. Συνεχίσαμε πορεία, περάσαμε δρόμο Λαμίας - Καρπενήσι, Μεγάλο Κάψι - Μαυρίλο και ξημερώματα ύστερα από έντατική πορεία φτάσαμε στο Νιοχώρι. Στέλνω σημείωμα στο Κέντρο Πληροφοριών τού Άη Λιά Νεοχωριού και ζητάω να μου καθορίσουν δρομολόγιο για Γενικό Άρχηγείο. Είδοποίησαν νάρθει προς συνάντησή μου ή διοίκηση τάγματος Οϊτης. Πράγματι έφτασαν ό Κ. Παλαιολόγου και ό Εηροτήρης, μιλήσαμε για τήν κατάσταση τού τάγματός τους και πήρα πληροφορίες για τή μάχη κατά τού στόχου Ράχες Τιμφρηστού. Έκανα άυστηρή παρατήρηση στόν Κ. Παλαιολόγου για έ-

νάρισστη συμπεριφορά απέβησαν στα πολιτικά στελέχη και μάλιστα ανώτερα, (έβαλε σε θωρη κράτηση το γραμματέα της ΕΠΟΝ περιοχής Ρούμελης και τον Καρκάνη μέλος του Γραφείου Περιοχής ΑΚΕ), τον προειδοποίησα ότι σε περίπτωση και της πιο παραμικρής του άσχημης έκδήλωσης κατά των μελών και στελεχών των πολιτικών οργανώσεων, ακόμα και σε οποιονδήποτε πολίτη, θα παρθούν αυστηρά μέτρα έναντίον του. Τουτόνισα ότι η δύναμή μας βρίσκεται στο λαό, με αυτόν προχωρούμε μπροστά και γι' αυτόν αγωνιζόμαστε. Κάναν αυτοκριτική και υποσχέθηκαν ότι κάθε διαφορά θα λύνονταν συντροφικά, αγωνιστικά.

Πήρα γράμμα από Γιώτη, που με ειδοποιούσε να πάω προς συνάντησή του στα Κόκκαλα και απ' εκεί στο Γενικό. Άμέσως κινήθηκα και το βραδάκι έφτασα στα Κόκκαλα. Αποφάσισα να μείνω τη νύκτα και να συζητήσω με Γιώτη και Γεωργιάδη, γύρω από την επιχείρηση Καρπενησιού, σύμφωνα με διαταγή του Γενικού Αρχηγείου. Απ' τη συζήτηση που κάναμε γύρω από την επιχείρηση Καρπενησιού και τα στοιχεία που πήρα από το τμήμα Αρχηγείου Φθιωτιδο - Φωκίδος, έβγαλα τα παρακάτω συμπεράσματα: 1) Ήταν λαθεμένο το σχέδιο επιχειρήσεων για 2 φάσεις. Έπρεπε την ίδια στιγμή που θα χτυπιόνταν οι Ράχες Τυμφρηστού να επιτεθούν και καταλάβουν το Καρπενήσι, κι όχι να εξαρτήσουν από το αν θα καταλαμβάνονταν οι Ράχες. τότε θα έκαναν την επιχείρηση για κατάληψη Καρπενησιού. 2) Έστω και με τον τρόπο που ενήργησαν, στην πρώτη φάση πραγματοποιήθηκαν λάθη απ' την διοίκηση Γιώτη και Γεωργιάδη. Ενώ η διλοχία του αρχηγείου Φ. Φωκίδος, ύστερα από σκληρή μάχη, τον καλά δχυρωμένο αντίπαλο, τον ανέτρεψε και κατέλαβε τις δχυρές του θέσεις, όμως μπόρεσαν να διαρρεύσουν και πιάσουν καινούργια θέση στο Κέδρο Λάσπης. Η θέση αυτή έπρεπε να είχε καταληφθει από το λόχο του τάγματός μας, που βρίσκονταν στον Κοῦκο και επί 24 ώρες κάθονταν και δεν του δώσαν διαταγή να καταλάβει τον Κέδρο και να χτυπήσει και αιχμαλωτίσει τους διαφυγόντες από Ράχη. Την ευθύνη που άφησαν άχρησιμοποίητο το λόχο, τή φέρνει η διοίκηση επιχείρησης, γιατί η διαταγή πρόβλεπε να πάρει ο λόχος αυτή τη θέση πριν αρχίσει η επιχείρηση. Ο Γεωργιάδης έλεγε ότι η Διοίκηση τάγμα-

τος έπρεπε νά τó κάνει, γιατί προφορικά τά μίλησαν μέ τó τάγμα. Τó τάγμα στή διαταγή πού πήρε, τήν διέταξε μόνο στήν ένέργεια μέ διλοχία κατά τού στόχου. Τέλος, συμφώνησαν ότι τήν εϋθύνη τή φέρνει ή Διοίκηση και ειδικά ό Γεωργιάδης, γι' αυτό πού συνέβη. Τούς είπα ότι αυτά τά συμπεράσματα θά τά κάναμε αύριο γνωστά στό Γενικό Άρχηγείο. Τήν ίδια μέρα τμήμα Παρνασσίδος μπήκε στό Κηφισχώρι και φόρτωσε 4 αυτοκίνητα τρόφιμα. Άλλο τμήμα του χτύπησε δύναμη αντιπάλων από 300 άνδρες στόν "Αη Γιώργη Στεβένικου. Οί κάτοικοι άπ' τά χωριά τής Λειβαδιάς, μ' ένθουσιασμό δέχονταν τά τμήματά μας και μ' ένθουσιασμό κατατάχτηκαν στό ΔΣΕ.

Στίς 14 Αύγούστου τó πρωί ύστερα από 2 ώρες πορεία, φθάσαμε στήν Βράκα πού ήταν ή έδρα τού Γενικού Άρχηγείου. Άφού ξεκουραστήκαμε λίγο, άρχισα τή συνεργασία μέ Μ. Βαφειάδη. Μού έδωσε νά διαβάσω θέσεις τού Γενικού, για προοπτικές ανάπτυξης τού Γενικού Άρχηγείου. Μετά άφού μού έδωσε κώδικα για προσωπικές συγγενήσεις μας και κώδικα έπαφής μέ τó Άρχηγείο Θεσσαλίας, συζητήσαμε για τó ζήτημα τών ρίψεων. Μού ανακοίνωσε ότι πάμε για σχηματισμό Κυβέρνησης τού Βουνού, ότι έχουμε τήν ύποστήριξη τών σοσιαλιστικών χωρών και τής Σοβιετικής Ένωσης και όλου τού δημοκρατικού κόσμου. Αυτό μέ πλημμύρισε χαρά και είδα ότι είναι καρπός τής σκληρής πάλης πού κάναμε. Τού άπάντησα ότι έχουμε δύο άεροδρόμια κι είμαστε έτοιμοι για παραλαβή ύλικού. Μού ανακοίνωσε ότι θά τραθήξουμε για δημιουργία μεγάλων έφεδρειών, πού θά χρησιμοποιηθοϋν για συγκεντρωτικά χτυπήματα και εύρυση τού ελεύθερου χώρου. Τού άπάντησα ότι έμεις θά βοηθήσουμε μέ τήν δράση μας νά κρατήσουμε άγκιστρωμένες όσο τó δυνατό μεγάλες δυνάμεις αντιπάλου και νά βοηθήσουμε μέ δύναμη 2 Ταξιαρχιών τίς έφεδρείες τού Γενικού. Μέσα σέ 7 μήνες σέ διαρκείς μάχες, στρατολογήσαμε 2.500 χιλιάδες άντάρτες και μέ λάφυρα άπ' τίς μάχες τούς όπλίσαμε. Μιλήσαμε για τó ζήτημα τής Λαϊκής Αυτόδιοίκησης. Τού είπα πώς τó θέσαμε στό άκτίφ τών πολιτικών όργανώσεων τής περιοχής. Συζητήσαμε για τó ζήτημα τής φορολογίας και για τήν όρκομωσία τών μαχητών και αξιωματικών τού ΔΣΕ στίς 28 Όκτώβρη, 1η επέτειο τής ίδρυσης τού ΔΣΕ

Μετά ὁ Μ. Βαφειάδης μοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι: μέ ἐντολή τοῦ Π.Γ. τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ πρέπει: ἀμέσως νά κινηθεῖ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πρὸς Βόρεια Πίνδο. Γιὰ τὴν κίνησή του θὰ κινηθοῦν μεγάλα τμήματα Μακεδονίας φτάνοντας μέχρι Θεοδώριανα καὶ ἀπὸ Νότο, τὸ Ἀρχηγεῖο μας τῆς Δ. Στερεᾶς, μέ ἐπικεφαλῆς τὸν Γιώτη θὰ ξεκαθαρίσει Ἀπεραντίους - Βάλτο, σὲ συνέχεια Γάβροβο φτάνοντας στὰ Θεοδώριανα, πρὸς συάναντηση Μακεδονικῶν τμημάτων. Μόλις τὸ Γενικὸ περάσει στὰ τμήματα Μακεδονίας, τὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς, θὰ ἐπιστρέψει: στὶς θέσεις του. Ἐπίσης τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας θὰ ὀργανώσει διείσδυση στὴν Νευρούπολη. Συμφώνησα ἀπολύτως μέ τὴν ἐνέργεια αὐτή. Μετά τοῦ ἔκανα γνωστά τὰ συμπεράσματα τοῦ ἀκτίφ τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων τῆς περιοχῆς Ρούμελης. Τοῦ εἶπα ὅτι: στελέχη τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων, ἐκφράσαν παράπονα γιὰ ἀκρότητες τῶν τμημάτων καὶ στελεχῶν τῆς Θεσσαλίας ἐναντία στὸν πληθυσμὸ τῆς Ὀθρυς καὶ Ἀνατολικῆς Φθιώτιδος. Μοῦ ἀπάντησε νά τὰ γράψω διὰ αὐτά, γιὰ νά τὰ μεταδώσει στὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας.

Τοῦ ἀνακοίνωσα τὰ συμπεράσματα γιὰ τίς αἰτίες τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπιχείρησης Καρπενησιοῦ. Ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι ἦταν λάθος τὸ σχέδιο ἐπιχείρησης, πειράχτηκε γιὰ τὸ σχέδιο ἔγινε κάτω ἀπ' τὴν ἐπίβλεψη τοῦ Γενικοῦ καὶ προσωπικά τοῦ ἴδιου. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι: σωστὸ ἦταν ἡ ἐπιχείρηση νά γίνει σὲ δυὸ φάσεις. Σκέφτηκα καὶ εἶπα μέσα μου, τί νόημα εἶχε ποῦ μοῦ ἀνάθεσε νά ἐξετάσω τίς αἰτίες τῆς ἀποτυχίας; Θὰ πιάναμε τίς λεπτομέρειες καὶ ὄχι τὴ βασικὴ αἰτία; Στὴ συνέχεια τοῦ εἶπα γιὰ τὰ λάθη ποῦ γίναν στὴν πρώτη φάση τῆς ἐπιχείρησης. Αὐτὸ μοῦ φάνηκε ὅτι: τὸν ἱκανοποίησε. Μετά μοῦ εἶπε γιὰ Γεωργιάδη, ὅτι συμφωνάει νά μπεῖ στὴ διάθεση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ μοῦ δίνει τὸ μόνιμο ταγματάρχη τοῦ πυροβολικοῦ Γιάννη Κιλισιμανῆ, γιὰ ἐπιτελάρχη. Μοῦπε ὅτι: ὁ Γεωργιάδης πῆρε ἀπὸ τὸ σύνδεσμο τὴν ἀλληλογραφία καὶ διάβασε τὸ σημείωμα ποῦ προσωπικά ἔστειλα στὸν Μ. Βαφειάδη καὶ σ' αὐτὸ ἔβαζα τὸ ζήτημα Γεωργιάδη καὶ γι' αὐτὸ μέ παρακάλεσε νά τοῦ μιλήσω μαλακὰ μιὰ καὶ θὰ τὸν πάρει μαζί του. Ἡ πράξη του, ν' ἀνοίξει σημείωμα ποῦ στέλνονταν προσωπικά στὸν Μ. Βαφειάδη, ἦταν σοβαρὸ παράπτωμα. Ρώτησα τὸν Μ. Βαφειάδη,

πῶς ὕστερα ἀπὸ ἓνα τόσο σοβαρὸ παράπτωμα, τὸν χρησιμοποίησε βοηθὸ στὴν ἐπιχείρηση Καρπενησιοῦ καὶ σὲ τί θὰ τὸν βοηθήσει ἂν θὰ τὰ παραβλέψουμε ὅλα καὶ τὸν πιάνουμε μὲ τὸ καλὸ; Συνεχίζοντας τοῦ εἶπα, ἂν ἀπὸ λόγους τακτικῆς, ἐπειδὴ θὰ βρίσκεται σὲ πορεία, πρέπει νὰ κάνουμε αὐτό, τότε προτιμότερο νὰ μὴν ἀνοίξουμε καθόλου συζήτηση. Ἐμεῖς στὴ Ρούμελη δώσαμε δεκάδες μάχες, βρισκόμαστε σὲ συνεχὴ κίνηση καὶ μέρα νύχτα βρισκόμαστε μὲ τὸ χέρι στὴ σκανδάλη. Ἀπὸ τὸν τελευταῖο ἀντάρτη, μέχρι τὸ ἀνώτερο στέλεχος ἔχουμε σκληρὰ δοκιμαστῆ καὶ σ' αὐτὴ τὴν δοκιμασία φαίνονται οἱ ἄνθρωποι: σὰν πολεμιστὲς, ἀγωνιστὲς καὶ χαρακτῆρες. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ οὔτε μὲ τὸν τελευταῖο ἀντάρτη, γι' αὐτὸ προτείνω στὴν Μακεδονία νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ: σὲ δουλειὰ μετόπισθεν (σὲ ἔμπεδα κλπ.). Αὐτὸ εἶναι τὸ συμφέρον τοῦ ἀγῶνα καὶ τὸ δικό του προσωπικά, γιατί ἂν τὸν χρησιμοποίησῃ: σὲ τμήματα μάχης θὰ κάνει ζημιὰ καὶ θὰ χαθεῖ κόσμος μὲ συνέπεια καὶ ὁ ἀγῶνας νὰ χάσῃ: καὶ ὁ ἴδιος νὰ κληθεῖ νὰ πληρώσῃ τὶς ζημιές. Τοῦ πρότεινα ὅτι ἂν αὐτὸς ζητήσῃ ἐξηγήσεις γι' αὐτὰ πού διάβασε, ἐγὼ θὰ τοῦ τὰ πῶ καθαρὰ καὶ ξάστερα.

Μετὰ ρώτησα τὸν Μ. Βαφειάδῃ γιατί δὲν δέχτηκε νὰ ἔρθῃ ὁ Ν. Τριανταφύλλου ἀκόμα κι ὁ Διαμαντῆς νὰ τοὺς δεῖ προσωπικά καὶ νὰ μιλήσῃ: μὲ ὅλους; Αὐτὸ θὰ βοηθοῦσε αὐτοὺς καὶ γενικά ὅλη τὴ δουλειά. Αὐτοὶ ξέρουν ὅτι: τώρα καὶ 5 μῆνες, τὸ Γενικὸ βρίσκεται στὸ χῶρο μας καὶ ἔπρεπε νὰ κάνει μιὰ σύσκεψη μὲ τὰ στελέχη τῆς Ρούμελης πού σκληρὰ πολεμᾶνε καὶ ἔχουν τόσες καλὲς ἐπιτυχίες. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι: δὲν τὸ ἐπέτρεψαν οἱ συνθῆκες. Ἡ ἀπάντησή του μὲ κατάπληξε καὶ ἀναρωτήθηκα, ποιὲς συνθῆκες δὲν τὸ ἐπέτρεψαν; Πού ὅλο τὸν καιρὸ του, τὸν πέρασε στὰ λουτρά τοῦ Σμοκόβου. Ἐνῶ ἐμεῖς στὴν Ρούμελη κάθε 15 ἡμέρες ἀντιμετωπίζουμε κι ἀπὸ μιὰ ἐκστρατεία τοῦ ἀντιπάλου. Πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἐνοιῶθε τὴν ἀνάγκη νὰ δεῖ αὐτοὺς τοὺς λεβέντες πού σκληρὰ δοκιμάζονται; Πολλὰ καὶ ὁ ἴδιος εἶχε νὰ διδάχτῃ ἀκούγοντας πῶς πάλευαν αὐτὰ τὰ παιδιὰ τὶς δυσκολίες καὶ ἔχουν ταυτόχρονα ἐπιτυχίες στὴ δράση τους. Ὅσο σοφὸ κι ἂν νομίζῃ: τὸν ἑαυτὸ του ἓνας ἡγέτης, ἂν στέκεται μακριὰ καὶ ἀπο-

μονωμένος από τή μάζα με τόν τουπέ του ήγέτη, ή άποτυχία του θα είναι πλήρης, προς ζημιά του άγώνα και του ίδιου προσωπικά.

Αφού τελειώσαμε τή συζήτηση πάνω σ' όλα τά προβλήματα καλέσαμε τόν Γιώτη και Γεωργιάδη. Μίλησα πάνω στο πόρισμα πού βγήκε για τήν άποτυχία τής επιχείρησης του Καρπενησιού. Ο Γιώτης και Γεωργιάδης συμφώνησαν, ο Μ. Βαφειάδης άκουσε χωρίς νά πάρει θέση, έτσι έκλεισε ή συζήτηση. Ο Μ. Βαφειάδης είπε για τó σημείωμα πού διάβασε ο Γεωργιάδης, χωρίς νά του κάνει κριτική τόν ρώτησε τί έχει νά προσθέσει. Ο Γεωργιάδης άρχισε νά ξεφεύγει από τίς συγκεκριμένες πράξεις πού τόν επιδάρυαν και μιλούσε ότι δέν του έχουμε έμπιστοσύνη και άλλες φαντασιοπληξίες. Του απάντησα ότι σέ όλες τίς επιχειρήσεις πού οργανώναμε πήρε μέρος, μαζί γράψαμε διαταγές, πήρε μιá σειρά προσωπικές άποστολές και πού σέ όλες απέτυχε, αυτό πρέπει νά τόν κάνει νά δει κριτικά τόν έαυτό του και τήν αίτία πού τόν οδηγεί νά κάνει τέτοια στραπάτσα. Το χειρότερο είναι: ότι με τόν Περικλή και άλλους κάνει κουτσομπολιό πότε ενάντια στον ένα και πότε ενάντια στον άλλο, ο Γιώτης είχε πιάσει τέτοια γράμματά σου. Μίλησε ο Γιώτης και έπεβεβαίωσε όλα όσα είπα, για τίς αδυναμίες του Γεωργιάδη και τή φραξιονιστική κίνηση πού άρχισε νά κάνει μαζί με τόν Περικλή. Ο Μ. Βαφειάδης άρχισε νά παίρνει μιá πολιτικάντικη θέση, παρουσιάζοντας ότι κι αυτός λ'γο φταίει, ίσως και μείς τά παραλέμε και με τόν τρόπο αυτό πήγαινε νά δξύνει τή συζήτηση και νά μάς φέρει σέ ρήξη μεταξύ μας. Άλλωστε αυτόν τόν σκοπό απόβλεπε, πού χωρίς νά έχω καμιά άρμοδιότητα, έβαλε έμένα νά θγάλω τó πόρισμα τής άποτυχίας τής επιχείρησης Καρπενησιού. Βλέποντας αυτή τήν κατάσταση είπα: Έμεις σαν καθοδήγηση τής περιοχής Ρούμελης, είπαμε τή γνώμη μας στο Γενικό, καθώς και προσωπικά στον Γεωργιάδη, για τó καλό τής δουλειάς μας. Ότι νομίζει πώς είναι σωστά απ' ότι είπαμε άς τά πάρει, ότι νομίζει ότι δέν είναι σωστά νά μήν τά πάρει, μάλιστα τώρα πού τόν παίρνει τó Γενικό θα έχει μεγάλες δυνατότητες ν' άπλώσει τά φτερά του, πού ίσως σέ μάς νά μήν τίς είχε και ζήτησα νά κλείσει τó θέμα, έτσι κι έγινε.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ Β. ΠΙΝΔΟΥ

Μετά την επιτυχία του αντιπάλου στον Κόζακα, που χάρη στη λαθεμένη διαταγή του Γ. Ἀρχηγείου ἔπαθε ζημιὰ τὸ ἀρχηγεῖο Κόζακα, ἀρχισαν ἐπιχειρήσεις στὴν Β. Πίνδο. Ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ πρώτου 10ημέρου τοῦ Ἰούλη, μέχρι τὶς 28 τοῦ ἴδιου μήνα, πραγματοποιήθηκε ἐκστρατεία στὸ χῶρο Πιέρια - Ὀλυμπο. Τὰ τμήματά μας ἀντὶ μετὰ τὸ χτύπημα στὴν κίνηση, νὰ ἐλιχθοῦν στὰ μετόπισθεν καὶ νὰ δώσουν χτυπήματα σὲ πόλεις καὶ κωμοπόλεις μὲ σκοπὸ τὴ στρατολογία καὶ τὴν ἐπιμελητειακὴ δουλειά, τραβήχτηκαν στὸν κύριο ὄρεινὸ χῶρο τῆς Β. Πίνδου. Ἔτσι: καὶ δῶ, ὅπως καὶ στὸ χῶρο Κόζακα, Χάσια καὶ Ἀντιχάσα, μπόρεσε ὁ ἀντίπαλος νὰ πετύχει τὸ ξεσπίτωμα τῆς ἀγροτιᾶς, ἀπὸ τὴν ὄρεινὴ περιοχὴ καὶ τὰ καπνοχώρια.

Στὸ τρίτο δεκαήμερο τοῦ Ἰούνη, ὁ ἀντίπαλος συγκεντρῶνε: σοβαρὲς δυνάμεις στὰ ὄρεινὰ συγκροτήματα Ὀρλιακα - Σμόλια - Βόϊο - Γράμμο. Σ' αὐτὸ τὸ χῶρο, ἦταν συγκεντρωμένος ὁ βασικὸς ὄγκος τῶν δυνάμεων τοῦ ΔΣΕ πού φτάναν σὲ δύναμη 12 ταγμάτων, σὺν τὰ ὑπολείμματα τοῦ Κόζακα, σὺν ἱππικὸ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας. Ὁ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε τὴν ἐκστρατεία του, μὲ σκοπὸ νὰ ἀπωθήσει: τὶς δυνάμεις μας, ὅσο μπορούσε πρὸ βόρεια καὶ νὰ πετύχει τὸ ξεσπίτωμα τῆς ἀγροτιᾶς. Τὰ τμήματά μας χτύπησαν στὴν κίνηση τὸν ἀντίπαλο καὶ ἀκολούθησαν τὴν τακτικὴ ἐλιγμῶν στὸν ὄρεινὸ χῶρο τῆς Β. Πίνδου, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴ φθορὰ καὶ τὴ διατήρηση τοῦ χῶρου σύμφωνα μὲ τὶς διαταγές πού εἶχαν ἀπὸ τὸ Γενικό. Πέτυχαν τὸν ἐλιγμὸ στὰ Ζαγόρια, στὸ πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Ἰούλη, μὲ δύναμη 7 ταγμάτων καὶ μπορούσαν νὰ διεισδύσουν στὰ Γιάννενα καὶ νὰ τὰ κατλάβουν, γιὰτὶ ὑπῆρχαν ἐλάχιστες δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. Ἔτσι: θὰ δίνονταν δυνατὸ χτύπημα καὶ θὰ στρατολογοῦσαν χιλιάδες μαχητές, θὰ τοὺς ἐξόπλιζαν ἀπὸ τὶς ἀποθήκες καὶ παράλληλα θὰ ἀνάγκαζαν τὸν ἀντίπαλο νὰ τραβηχτεῖ στὶς πόλεις, ἐγκαταλείποντας τὸ σχέδιο τοῦ ξεσπιτώματος τῆς ἀγροτιᾶς. Ἀντὶ γι' αὐτὸ ξαναγυρίζουν στὸ Δοτσικὸ καὶ χτυπᾶν τὰ Γρεβενὰ μὲ ἀποτυχία. Αὐτὴ ἡ λαθεμένη τακτικὴ ξεκίνησε ἀπ' τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο παρὰ τὴν προειδοποίησή μας, ὅτι: ὁ σκοπὸς

τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου εἶναι τὸ ξεσπίτωμα τῆς ἀγροτιᾶς, δὲν θέλησε νὰ τὸ ἀντιληφτεῖ, πράγμα πού τὸ πέτυχε ὁ ἀντίπαλος στὸ χῶρο Θεσσαλίας - Πιέρια - Χάσα - Ἀντιχάσα καὶ σ' ὅλη τὴν Β. Πίνδο γ' ἀδειάζει δηλαδὴ ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ, μὲ σοβαρὲς συνέπειες γιὰ τὸν ΔΣΕ στὸ ζήτημα τῆς στρατολογίας νέων μαχητῶν καὶ τοῦ ἀνεφοδισμού σὲ τρόφιμα. Μαζὶ μ' αὐτὸ διαπράχτηκαν σοβαρὰ λάθη στὴ στρατολογία νέων μαχητῶν. Ἐν ὀνόματι τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντ.πάλου, ὄχι μόνον δὲν στρατολογοῦσε μαχητὲς ἀλλὰ χιλιάδες μαχητὲς ἀπὸ τὴν Θεσσαλία, τὴν Μακεδονία πού ζητοῦσαν νὰ καταταχτοῦν στὸν ΔΣΕ, μὲ ἐντολὴ τοῦ Μ. Βαφειάδη ὁ Λ. Στρίγκος καὶ Κικίτσας, τοὺς στέλναν στὰ χωριά τους, μὲ ἀποτέλεσμα ἄλλοι νὰ πιαστοῦν καὶ ἄλλοι νὰ κλειστοῦν στὰ περιμαντρωμένα κέντρα. Στὴν περίοδο τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1947 οἱ δυνάμεις τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, μπορούσαν νὰ τριπλασιαστοῦν καὶ θὰ εἴχαμε λύσει τὸ πρόβλημα τῶν ἐφεδρειῶν.

ΚΙΝΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΔΡΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Μείναμε καὶ στίς 15 Αὐγούστου στὸ Γενικὸ καὶ τὴν ἄλλη μέρα πρωτὶ - πρωτὶ φεύγουμε ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Φτάσαμε στὸ Νιοχώρι. Ἐδῶ συνεργάστηκα μὲ Γιώτη, γιὰ τίς ἐνέργειες πού θὰ πραγματοποιοῦσε στοὺς Ἀπεραντίους καὶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ νὰ συνοδέψει ὄλους τοὺς τραυματίες τοῦ Γενικοῦ καὶ νὰ τοὺς ἀσφαλίσει. Νὰ δώσει ἕνα θαρὸ ὄλμο στὸ Σοφιανό. Νὰ πάρει διάταξη στὸ Στένωμα, ὕψωμα Βελουχιοῦ, χωρὶς Τυμφρηστοῦ καὶ πρὸς Γιανουσοῦδες, οὕτως ὥστε νὰ μὴν φανεῖ ἡ ἔλλειψη τῶν τμημάτων τῆς Δ. Στερεᾶς, πού συνόδευε τὸ Γενικὸ πρὸς Β. Πίνδο. Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας μέρας κινήθηκα ἀπὸ τὸ Νιοχώρι - Μαυρίλο - Μεγάλη Κάψη - Δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενησιοῦ καὶ τίς πρωινὲς ὥρες ἔφτασα στοῦ Χοντρογιάννη. Ἐδῶ μείναμε μέχρι καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς 17 Αὐγούστου. Παρὰ τὴ δυνατὴ βροχὴ, συνεχίσαμε τὴν πορεία καὶ τὸ βραδάκι φτάσαμε στὰ Πουγκάκια. Καθήσαμε λίγο καὶ συνεχίσαμε πορεία καὶ στίς 11 ἡ ὥρα τὴ νύχτα φτάσαμε στὸ Γαρδίκι. Ἐδῶ μεί-

ναμε όλη τή νύχτα. Στίς 18 Αύγουστου ξεκινήσαμε μέ κατεύθυνση Στάγ:α - Κυριακοχώρ: - Ἀργύρια καί φτάσαμε στά Ἀργύρια. Ἡ πορεία γινόταν κάτω από συνεχή βροχή. Ἐδῶ μείναμε στίς 20 Αύγουστου, συνάντησα τή διοίκηση τοῦ τάγματος Βαρδουσίων. Εἰδοποίησα τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδος νά στείλει τοὺς ἄνδρες τοῦ μηχανισμοῦ καί τῆς διοίκησης τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Τήν ἄλλη μέρα μαζί μέ ἐπιτελάρχη Κιλισμανῆ, μελετήσαμε τίς διαταγές τοῦ Γενικοῦ καί καταλήξαμε πῶς πρέπει νά τίς πραγματοποιήσουμε στό χῶρο μας. Πραγματοποιούμε συνεδρίαση τοῦ ἐπιτελείου. Ἀφοῦ τοὺς ἔκανα ἀνάλυση τῆς κατάστασης καί γιά τίς προοπτικές μας κάναμε συγκεκριμένο καταμερισμὸ τῆς δουλειᾶς. Ἐξετάσαμε τὸ ζήτημα τῆς καλῆς ὀργάνωσης τῆς ἐπιμελητείας καί ἀποφασίσαμε νά γίνει σύσκεψη ὄλων τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ ἀρχηγείου τῆς περιοχῆς μας γιά τίς 5 Σεπτέμβρη. Συζητήσαμε ἐπίσης γιά τὴν καλὴ ὀργάνωση καί λειτουργία τῶν κέντρων πληροφοριῶν, ἀποφασίσαμε νά γίνει σύσκεψη ὄλων τῶν ἀξιωματικῶν πληροφοριῶν τῆς περιοχῆς μας, γιά τίς 6 Σεπτέμβρη.

Αὐτὴ τὴ μέρα ἐκδηλώθηκε ἡ ἐπιχείρηση τοῦ Ἀρχηγείου μας Δ. Στερεᾶς πρὸς Ἀπεραντίους, Βάλτο καί πρὸς Ἄρτα, ἀπελευθερώνοντας πολλὰ χωριά. Ἡ ἐπιχείρηση κράτησε μέχρι τίς 30 Αύγουστου.

Στὴν Ἀνατολὴ ὅπου μένουμε, ἤρθανε οἱ ἄνδρες μέ τὸν μηχανισμό, μαζί τους ἤρθε καί ἡ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος, Ν. Τριανταφύλλου καί Μπελῆς. Μὲ Ν. Τριανταφύλλου συζητήσαμε ὅλα τὰ ζητήματα καί καθήκοντα ποὺ μᾶς εἶχε ἀναθέσει τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Καθορίσαμε τὴ διάταξη ποὺ πρέπει νά δώσουμε. Ἀποφασίσαμε γιά τὸ τμήμα καί τὸν τρόπο ποὺ θὰ τὸ περάσουμε στὴν Εὐβοία. Δυὸ ὥρες πρὶν ξημερώσει, στίς 21 Αύγουστου, φύγαμε ἀπὸ Ἀνατολὴ μέ τὸ ἐπιτελεῖο ἀρχηγείου Ρούμελης καί τὸ τμήμα ἀσφαλείας, μαζί ἐρχόνταν καί ἡ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος. Ἐγὼ ὅλο τὸ ἐπιτελεῖο τράβηξε πρὸς Μακρυκάμπη γιά νά φτιάξει τὸ λημέρι τοῦ Ἀρχηγείου, ἐγὼ μέ διοίκηση ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος συνεχίζω πορεία πρὸς Καστριώτισσα, ὅπου βρίσκεται ἡ ἔδρα τοῦ ἀρχηγείου τους. Μόλις φτάσαμε ἀρχίσαμε συνεδρίαση ἐπιτελείου Φ. Φωκίδος. Καθορίσαμε συγκεκριμένα γιά τὴ δράση ποὺ θὰ ἀνα-

πτύξουν. Καταλήξαμε να γίνει επιχείρηση στην Ἀταλάντη, με ταυτόχρονο πέρασμα ενός λόχου στην Εὔβοια. Καθορίσαμε μιὰ διλοχία να περάσει στη Δωρίδα να πολιορκήσει τὸν ἀντίπαλο στὴν Ἀρτοτίνια καὶ ταυτόχρονα ἔχοντας ἀνάλογη διάταξη γιὰ ἀντιμετώπιση κινήσεων Στρατομαύδων. Πραγματοποιήσαμε συνέλευση τῆς γυναικειᾶς διμοιρίας, παρουσίαζε καλὴ κατάσταση καὶ προοπτικὴ γιὰ καλὸ ξεκίνημα τοῦ γυναικειοῦ κινήματος. Συνεργάστηκα μὲ Παῦλο Πέικο καὶ καθορίσαμε τὰ καθήκοντα ποὺ μπαίνουν στὶς πολιτικὲς ὀργανώσεις, θάση τῶν διαταγῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου.

Τὸ πρωὶ τῆς 22 Αὐγούστου φεύγω ἀπὸ Καστριώτισσα καὶ φτάνω στὸ σταθμὸ διοίκησης τοῦ ἀρχηγείου μας. Ἐδῶ μείναμε μέχρι τὶς 18 Σεπτέμβρη. Γιὰ πρώτη φορὰ μπορέσαμε νὰ μείνουμε στὸ ἴδιο λημέρι 27 μέρες. Ἐκτυπώσαμε τὶς πράξεις τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Κάναμε συνεδρίαση τῆς ΚΟΒ τοῦ ἐπιτελείου καὶ τοῦ τμήματος ἀσφαλείας. Κανονίσαμε νὰ πραγματοποιήσουμε συνάντηση μὲ Διαμαντῆ στὴ Δρέμισα. Στὶς 24 Αὐγούστου μαζί μὲ τὸν ἐπιτελάρχη μου φύγαμε ἀπὸ Λημέρι πρὸς Δρέμισα, μετὰ ἀπὸ 4 ὥρες πορεία φτάσαμε. Ἐδῶ συναντήσαμε τὸν Διαμαντῆ καὶ Ν Τριανταφύλλου. Ὁ Διαμαντῆς μᾶς ἔκανε ἔκθεση γιὰ τὴ δράση τοῦ ἀρχηγείου του καὶ πρόταση γιὰ νὰ προωθηθεῖ δυνάμεις πρὸ βορῆς. Τὸν κατατόπισα πάνω στὴν στρατιωτικοπολιτικὴ κατάσταση καὶ προοπτικὲς μας. Καθορίσαμε πρακτικὰ πῶς θὰ πιαστεῖ στὸν τομέα του τὸ ζήτημα τῆς Λαϊκῆς Ἐξουσίας, τῆς ἐπαγρύπνισης, τῶν πληροφοριῶν, Ἐπιμελητείας, στρατολογίας ἀνταρτῶν, γιὰ τὴν καλὴ ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ ἐπιτελείου του. Ἐξετάσαμε τὸ πρόβλημα τῶν στελεχῶν τοῦ ἀρχηγείου του. Ἐπειδὴ αὐτὲς τὶς μέρες εἶχε ἐκδηλωθεῖ στὴν Ἀθήνα κυβερνητικὴ κρίση, καταλήξαμε ὅτι ὁ Διαμαντῆς πρέπει νὰ ἐκμεταλλεῖται αὐτὴ τὴν κατάσταση, στέλνοντας πρὸς Ἐλικῶνα ἀκόμα ἓνα λόχο καὶ νὰ χτυπήσουν τὸ συνοικισμὸ Πυρὶ τῆς Θήβας ἢ δυνατόν καὶ τὴν Λειβαδιὰ καὶ στὴ συνέχεια νὰ προωθηθεῖ πρὸς Πάρνηθα. Κανονίσαμε νὰ ξεχωρίσει ομάδα ἀπὸ διαλεγμένα καὶ ἔμπιστα παιδιά, ποὺ θὰ κρατᾶνε τὴν ἐπαφὴ μὲ Ἀθήνα καὶ θὰ δοθηθᾶνε τὴν ἐξοδὸ στελεχῶν. Τοῦ ἔδωσα γιάφκες γιὰ ἐπαφὲς μὲ Ἀθήνα καὶ μ' αὐτοὺς θὰ καθορίσουν μέρες καὶ μέρος ποὺ θὰ γίνεταί ἡ παραλαβή. Μὲ Ν. Τριανταφύλλου καθορίσαμε νὰ συν-

δυσάσει: με τις ενέργειες του Διαμαντή να περάσει το λόχο στην Εύβοια και να χτυπήσουν την Αϊδηφό.

Στις 25 Αυγούστου το πρωί έφυγα από Δρέμινα και γύρισα στο λημέρι του αρχηγείου. Την ίδια μέρα τμήμα Φ. Φωκίδος έπιασε 40 μεταγωγικά με τρόφιμα, που πήγαιναν για τη φρουρά Άρτοτίνας. Από τις 10 έως 25 Αυγούστου τμήματα Παρνασσίδος, στο χώρο του Έλικώνα, έκαναν μια σειρά αϊφνιδιαστικές ενέργειες, μπήκαν στα χωριά Κυριάκι, Χόστοπο, Κούκουρα, Άνω και Κάτω Σούρπη, Ζάλτσα, Μοναστήρι, Όσιος Σεραφείμ, Στίρι, Κάκωσι, Δόμβραινα, και Κορώνη. Χωροφύλακες εγκαταλείπουν σταθμούς και οι Μάυδες παραδίνουν τα όπλα. Τα τμήματά μας του αρχηγείου Δ. Στερεάς, συνεχίζουν τις επιχειρήσεις και προς τα Τζουμέρκα, συνοδεύοντας ταυτόχρονα το Γενικό Αρχηγείο που κινείται προς Βόρεια Πίνδο. Στις 26 Αυγούστου με επιτελάρχη μου ετοιμάσαμε διαταγή επιχειρήσεων για το μήνα Σεπτέμβριο. Το βράδυ ήρθαν στο λημέρι μας τα στελέχη του Γραφείου Περιοχής του ΑΚΕ.

Την άλλη μέρα άρχισε η συνεδρίαση του Γραφείου περιοχής του ΑΚΕ. Πρώτο θέμα: Ανάλυση της κατάστασης και καθήκοντα. Κατέληξαν στα παρακάτω καθήκοντα: Βασικό καθήκον να ξεσηκώσουμε όλο το λαό της περιοχής μας στ' όπλα. Να γίνουν συσκέψεις για έκλαττευση των πράξεων του Γενικού Αρχηγείου, για Λαϊκή Έξουσία και προετοιμασία εκλογών για ανάδειξη των Λαϊκών Συμβουλίων. Να οργανωθεί ή επαγρύπνηση στα χωριά, καθώς και ή οργάνωση των πληροφοριών σε κάθε χωριό και της γρήγορης μετάδοσής των. Να δημιουργηθούν οργανώσεις σ' όλα τα χωριά που βρίσκονται κάτω απ' την κατοχή του αντιπάλου. Να καταπιαστούμε με το ζήτημα της επιδίωξης του λαού, με την οργάνωση συνεταιρισμών και να βοηθήσουμε για την ανταλλαγή ειδών. Αντιμετώπιση του ζητήματος διανομής της γης. Δεύτερο θέμα: Η δουλειά στις γυναίκες. Αφού έγινε μια εισήγηση για το ρόλο και τη συμβολή της γυναίκας, κατέληξαν στην απόφαση, να γίνουν παντού συσκέψεις γυναικών να εκλεγούν επιτροπές που θα καταπιαστούν με τα σοβαρά των ειδικά ζητήματα και να βοηθήσουν μ' όλα τα μέσα τον ένοπλο αγώνα. Αποφασίστηκε να γίνει άχτιφ των γυναικών της περιοχής Ρούμελης.

Στις 28 Αυγούστου παίρνουμε πληροφορίες ότι γίνονται συγκεντρώσεις δυνάμεων στρατού στο χώρο της Όρεινης Παρνασσίδας και Παρνασσού και ότι μεγάλη δραστηριότητα παρουσιάζεται από την πλευρά του αντίπαλου, στο χώρο όλης της Ρούμελης. Είδοποιήσαμε Αρχηγείο Παρνασσίδας να πάρει διάταξη για αντιμετώπιση έκστρατείας στο χώρο της και να συνεργαστεί με αρχηγείο Φ. Φωκίδος. Στις 30 Αυγούστου συνεχίζουμε τις συνεργασίες με τις διάφορες υπηρεσίες του Επιτελείου μας. Παρά το ότι δόθηκε λύση στην κυβερνητική κρίση με το μονόπλευρο σχηματισμό κυβέρνησης με τον Τσαλδάρη, η κρίση συνεχίζεται. Οι πληροφορίες για συγκεντρώσεις στρατού στο χώρο μας, μάς έρχονται πιο συγκεκριμένες. Από τη Θεσσαλία φέραν την ταξιαρχία Ρίμινι, διαθέτουν τις 71η, 72η και 74η ταξιαρχίες και 4 τάγματα χωροφυλακής. Είδοποιήσαμε όλα τα αρχηγεία να άγρυπνούν, γιατί ο αντίπαλος ετοιμάζεται για έκστρατεία, με σκοπό να χτυπήσει τις δυνάμεις του Παρνασσού, να απομονώσει και εξοντώσει δυνάμεις Έλικώνα και σε συνέχεια με όλες του τις δυνάμεις να ριχτεί στο βασικό χώρο μας, Οϊτή - Γκιώνα - Βαρδούσια. Βάζουμε καθήκον να επαγρυπνούν, να χτυπούν τις συγκεντρώσεις του στρατού και όταν κινηθεί να χτυπηθεί διαδοχικά στην κίνησή του και μετά συγκεντρωτικό χτύπημα στο πιο αδύνατό του σημείο. Έν όψει της έκστρατείας να μην κρατάμε στατική διάταξη αλλά ενεργητική, κάνοντας μια σειρά ενέργειες επιθετικές που τους καθορίσαμε με διαταγή για επιχειρήσεις.

Στις 31 Αυγούστου πήρα διαταγή από Γενικό Αρχηγείο να δαδίσω διαταγή στο Γιώτη, όπως στην επιστροφή του από Ήπειρο, να χτυπήσει αντίπαλο με συνεργασία με αρχηγείο Θεσσαλίας στα Άγραφα, Καμάρια, Βραγκιανά. Με Γιώτη έχασα επαφή με ασυρμάτου. Είδοποίησα Γενικό Αρχηγείο αν αυτό έχει επαφή να του δώσει την επαφή, όμως είναι ανάγκη να κατεβεί στη Ρούμελη για αντιμετώπιση έκστρατείας. Στη διάρκεια της διείσδυσης του Αρχηγείου Δ. Στερεάς μέχρι Τζουμέρκα, απελευθέρωσε τα παρακάτω χωριά: Πλιοῦ - Σφολιανά - Βούλπη - Τοπόλιανα - Βορβιανά - Αυλάκι - Πατιόπουλο - Σομεροῦ - Μηλιανά - Πηγές - Γιανώτη - Σκουληκαριά - Ξηρόκαμπος - Καστανιά - Μεσούντα - Γρα-

νίτσα - Κόνιαβη - Λεπιανά - Ροφτόπουλο - Νεοαργύρι - Κερασοβά-
κη - Κριτοίκα - Χωρίγκοβο - Σιβίστα - Σελεπιανά - Παλιοχώρι -
Καταβάθρα - Βραγκιανά - Βελαώρα - Παλιοκάτανο - Τετράκωμο
και πραγματοποίησε συνάντηση με τμήματα Μακεδονίας στο Σταυ-
ρό Θεοδωριανών.

Ἡ κάθοδος τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου στὴ Νότια Ἑλλάδα, ἦ-
ταν μιὰ ἀσχεφτη καὶ ἐπιζήμια πράξη, στὴν περίοδο τῆς ἀποφασι-
στικῆς ἀριθμητικῆς ἀνάπτυξης τοῦ ΔΣΕ. Γιατὶ ἀπομονώθηκε ἀπ’
τὰ μαχόμενα τμήματα τοὺς 6 ἀποφασιστικοὺς μῆνες γιὰ τὴν ἀνά-
πτυξη τοῦ ΔΣΕ. Ἀποκόπηκε ἀπ’ τὸν κύριο ὄγκο τῶν δυνάμεων
μας τῆς Βόρειας Πίνδου, ἄφησε τὰ τμήματα ἀπροσανατόλιστα καὶ
χάσαν ἐξαιρετικὲς εὐκαιρίες. Σοβαρὲς δυνάμεις καθήλωσε γιὰ τὴν ἀ-
σφάλειά του, καὶ τώρα ἓνα σωρὸ δυνάμεις τῆς Ρούμελης καὶ τῆς Μα-
κεδονίας ἀσχολοῦνται γιὰ τὴ μετακίνησή του πρὸς Βόρεια Πίνδο.
Ἡ Ρούμελη, ἐνῶ θρῖσκεται στὰ πρόθυρα μιᾶς καινούργιας σοβαρῆς
ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου, μᾶς λείπει ἓνα ὀλόκληρο Ἀρχηγεῖο Πε-
ριφερειακό, γιατί εἶναι μπλεγμένο με τὴν μετακίνηση τοῦ Γενικοῦ
Ἀρχηγείου καὶ ἀντὶ νὰ μᾶς τὸ στείλει γρήγορα πίσω, τοῦ δίνει μη-
δαμινὲς ἀποστολές, γιὰ νὰ χάνεται καιρὸς.

Τὰ τμήματά μας τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης, σ’ ὅλους τοὺς το-
μεῖς πραγματοποιοῦνε αἰφνιδιαστικὲς ἐνέργειες. Στὶς 3 Σεπτέμβρη
1947, πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ὅτι πέρασε τὸ δη-
μόσιο δρόμο Μετσόβου καὶ ὅτι εἰδοποίησε Γιώτη νὰ χτυπήσει Βραγ-
κιανὰ καὶ Ἀγραφα. Τὴν ἴδια μέρα Τμήμα Παρνασσίδας μπῆκε
στὴ Δεσφίνα, οἱ χωροφύλακες καὶ Μάυδες φύγαν, πῆραν ὄπλισμό,
τρόφιμα καὶ κατατάχτηκαν 40 ἐθελοντές. Ἐπίσης τμήματα Δ. Στε-
ρεῶς ἐπετέθησαν κατὰ λόχου στρατοῦ καὶ Μάυδων στὸ χωριὸ Μο-
ναστηράκι, τοὺς διέλυσε παίρνοντας ὄπλισμό καὶ τρόφιμα. Εἰδοποι-
ήσα νᾶρθουν στὸ λημέρι μας τὸ Ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδος μαζί με δι-

οικήσεις ταγμάτων. Στις 5 Σεπτέμβρη πραγματοποιούμε τή σύσκεψη. Ἀφοῦ ὁ Ν. Τριανταφύλλου μίλησε γιά τή δουλειά τοῦ Ἀρχηγείου τους, τίς ἀδυναμίες καί τὰ καθήκοντα, ἐπακολούθησε συζήτηση. Καθορίσαμε συγκεκριμένα τόν τρόπο δράσης τῶν τμημάτων καί ἀπό ἀποψη ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν καί ἀντιμετώπισης τῆς ἀναμενομένης ἐκστρατείας τοῦ ἀντίπαλου. Ἡ σύσκεψη κατέληξε σέ γόνημα ἀποτελέσματα. Τὰ τμήματα τῆς Δ. Στερεᾶς μετὰ ἀπό διαδοχικές ἐπιθέσεις στά ὑψώματα Μάραθου, Προσηλιάκου, Φιδόσκαλα καί Καμάρια, ἀνέτρεψαν ἀντίπαλο παίρνοντας ὄπλισμό, ρουχισμό καί τρόφιμα. Σέ συνέχεια χτύπησαν χωριό Ἀγραφα καί ὕστερα ἀπό ὀλοήμερη μάχη ἐκτόπισαν ἀντίπαλο καί πῆραν πολλὰ λάφυρα.

Στις 6 Σεπτέμβρη κάναμε σύσκεψη μ' ὄλους τοὺς ἐπιμελητές τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Διατυπώσαμε διαταγή πού καθορίζουμε ὅτι σέ κάθε περιφερειακό Ἀρχηγεῖο, ἰδρύεται ὄργανο ἐπιμελητείας, μὲ τομεακοὺς γιά τή δουλειά στά χωριά, μὲ συνεργεῖα ἀπόκρυφης συντήρησης, προμηθειῶν καί μεταφορῶν. Τὰ τάγματα θά ἔχουν μόνο ἀξιωματικό ἐφοδισμοῦ. Οἱ ποσότητες θά ξοδεύονται βάσει τῶν καθοριζομένων ποσοτήτων ἀπ' τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης, πού μόνο αὐτὸ εἶναι ἀρμόδιο νὰ τὰ χορηγεῖ. Τήν ἄλλη μέρα γράψαμε ἔκθεση ἐπιχειρήσεων τοῦ μήνα Αὐγούστου καί κριτική πάνω σ' αὐτές, τίς στείλαμε στά ἀρχηγεῖα γιά πλούτισμα τῆς πείρας τους. Στις 8 Σεπτέμβρη ἄρχισε ἡ ἐκστρατεία ὅπως τήν προβλέψαμε ἀπό Παρνασσό. Δύναμη 6 ταγμάτων κινήθηκε πρὸς Παρνασσό. Διατάξαμε ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας ἕνα τάγμα του νὰ τρέξει καί χτυπήσει ἀντίπαλο στὸ 51 χιλιόμετρο, γιά νὰ ἀνακουφίσει ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας. Τμήμα Παρνασσίδας χτύπησε τάγμα πού βρισκόνταν σέ κίνηση στή θέση Σκαμνός, ὕστερα ἀπό βωρη μάχη ὁ ἀντίπαλος ἀνετράπη καί ὑποχώρησε. Ἐπίσης μὲ ἴδιο ἀποτέλεσμα χτύπησαν ἀντίπαλο στά Ἀργοσίλια. Τμήμα Φ. Φωκίδος ἐνεδρευτικὰ χτύπησε λόχο στρατοῦ καί τὸν διέλυσε στή θέση Γερόλακα Βαριανης, πῆρε λάφυρα σέ ὄπλισμό καί ρουχισμό. Διλοχία πού κινήθηκε πρὸς ἐνίσχυση τοῦ διαλυθέντος λόχου χτυπήθηκε ἀπὸ ἄλλο τμήμα τῆς Φ. Φωκίδος, ἀνατράπηκε καί συμπύχθηκε στίς θέσεις του. Στὸ σταθμὸ διοίκησης ἔφτασαν ἐπιμελητῆς καί ὑπεύθυνος

ασφάλειας αρχηγείου Δ. Στερεάς. Ἀφοῦ συνεργάστηκα μαζί τους τούς ἔδωσα ἀλληλογραφία γιὰ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεάς καὶ ἐντολὴ νὰ ὀργανώσουν σύσκεψη στελεχῶν ἀρχηγείου, ὅπου θὰ παραβρεθῶ κι ἐγώ. Πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ποῦ μοῦ καθόριζε νὰ διαλέξω 70 ἀπ' τοὺς καλύτερους ἀντάρτες καὶ νὰ τοὺς στείλω γιὰ μαθητὲς στὴ Σχολὴ ἀξιωματικῶν. Ἀμέσως ἔστειλα διαταγὴ στὰ ἀρχηγεῖα γιὰ νὰ στέλλουν στὴν ἔδρα μας τοὺς ὑποψήφιους μαθητὲς τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν, μέχρι 20 Σεπτέμβρη.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ

Τὸ Ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας, ὕστερα ἀπὸ σοβαρὴ πίεση τοῦ ἀντιπάλου, συμπτύσσεται μὲ ἓνα λόχο στὴ Βέλιτσα καὶ ἀπὸ ἔλλειψη ρεύματος διέκοψε ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀσύρματό μας. Ἀμέσως δίνα διαταγὴ στὸ τάγμα Γκιώνας νὰ χτυπήσει ἀντιπερισπαστικὰ πρὸς Ἄμφισσα. Διατάζω ἀρχηγεῖο Δ. Στερεάς ὅσο τὸ δυνατόν γρηγορότερα νὰ στείλει ἓνα τάγμα του στὸ Στενὸ Λευκαδίτη, ἄλλο τάγμα του στὸ Καραβί: ἔτοιμο γιὰ δράση καὶ τὸ τρίτο τάγμα στὸ χῶρο Μυρικής, νὰ δρᾷ πρὸς Καρπενήσι: καὶ νὰ ἀποτελεῖ ἐφεδρεία τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Τὸ ἄσχημο εἶναι ὅτι ὁ Γιώτης μὲ τὴ δύναμή του, βρίσκεται μακριὰ πρὸς Ἄγραϊους. Τὴν ἐπιχείρηση ποῦ πραγματοποιήσε πρὸς Ἄγραφα, εἶχε μερικὴ ἐπιτυχία γιὰ τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας δὲν πῆρε μέρος στὴν ἐπιχείρηση, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου.

Σοβαρὲς συγκεντρώσεις στρατοῦ παρουσιάζονται στὴν Λαμία, καὶ Μακρακώμη. Στὶς 13 Σεπτέμβρη ὁ ἀντίπαλος συμπτύσσεται ἀπὸ Παρνασσὸ πρὸς Ἄμφισσα καὶ Γραβιά. Δύναμή του ἀπὸ 400 ἄνδρες, ἀπὸ Ράχες ἀνέβηκαν στὸν Κοῦκο - Κοκάλια, κάμαν ἐμφάνιση στὴ Φτέρη - Λευκάδα - Παλιοβράχα καὶ συγκεντρώνουν ζῶα. Φαίνεται καθαρὰ πὼς ἐτοιμάζουν ἐκστρατεία κατὰ τοῦ βασικοῦ μας ὄρεινοῦ ὄγκου Οἶτη - Γκιώνα - Βαρδούσια, μὲ κύρια προσπάθεια πρὸς Οἶτη, ἀπὸ Σαράνταινα νὰ συμπιέξουν καὶ ἀπὸ Βαρδούσια - Γουλινά, νὰ κλείσουν τίς διαβάσεις. Δώσαμε διαταγὴ στὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδος νὰ πάρει διάταξη πρὸς Σαράνταινα - Μάρμαρα, νὰ συνεχίσει κρούση στὸ 51 χιλόμετρο - Γραβιά καὶ πρὸς Λιδωρική: καὶ νὰ

είναι: έτοιμο για αντιμετώπιση έκστρατειάς. Πληροφόρησα τον Γιώτη για τις προθέσεις του αντιπάλου και του ζήτησα να πάρει τη διάταξη που με διαταγή μας του καθορίζαμε. Πήρα επαφή με αρχηγείο Παρνασσίδας, μου γνωστοποιεί ότι γύρισε στον Παρνασσό, όμως τα τάγματα του βρίσκονται προς Παύλιανη, Δεσφίνα και Λοκρίδα.

Στις 1 Σεπτέμβρη στην έδρα μας έφτασε ο Σάββας Άργυρόπουλος, γραμματέας της κοιμματικής οργάνωσης Εύβοιας. Μου έκανε γνωστό ότι το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, του ανέθεσε να περνάει αποστολές για το αντίρτικο μέσω Εύβοιας κ. ότι τη θέση του γραμματέα της ΚΟ Εύβοιας ανέλαβε η Μαρία Μανουσάκη. Μας πληροφόρησε ότι στην Εύβοια έχουμε μια καλούτσικη οργάνωση. Μας είπε ότι ήρθε σε μας για να συνεννοηθούμε και να βρούμε τον καλύτερο τρόπο για το πέρασμα των αποστολών κ. ότι διαθέτει βενζινόπλοιο. Καταλήξαμε μιά και διαθέτει βενζινόπλοιο, μ' αυτό να περάσει το λόχο μας στην Εύβοια και τα καθήκοντα της παραλαβής και αποστολής των αποστολών, θα αναλάβει η διοίκηση λόχου Εύβοιας, ενώ αυτός θα παραμείνει σε μας για να χρησιμοποιηθεί σε άλλη δουλειά. Τον στείλαμε να παραδώσει τη δουλειά του στη διοίκηση λόχου Εύβοιας και να βοηθήσει το λόχο να επιβιβαστεί στο βενζινόπλοιο και περάσει στην Εύβοια. Είδοποίησα νάρθει: μέσω ο Ν. Τριανταφύλλου στην έδρα μας, μετά από μερικές ώρες έφτασε με επιτελάρχη του τον Τάκη Παπαϊωάννου. Έκανα σύσκεψη μαζί τους, στη σύσκεψη πήραν μέρος ο επιτελάρχης μου Γιάννης Κιλισημανής και ο Θύμιος Ζούλας. Άφου έξετάσαμε την κατάσταση που διαμορφώνεται και σκοπούς αντιπάλου, καθορίσαμε ως εξής την διάταξη και αποστολές τμημάτων μας. Ένα τάγμα αρχηγείου Φ. Φωκίδος σ'ν λόχος αρχηγείου Παρνασσίδας θα πιάσει τον τομέα ορεινής Παρνασσίδας, από ανατολικές προσβάσεις Οίτης μέχρι Κολοσκοπή. Άλλο τάγμα από Παλούκι συνέχεια την οροσειρά και προς Μάρμαρα, άλλο του τάγμα προς στενό Λευκαδίτη και Γκιώνα. Σ' αυτό θα υπάγεται: ένα τάγμα Δ. Στερεάς ταχτικά και θα πάρει θέση στα Μετερίζια Βαρδουσιών, Σινάνη, Σταυρό Άρτοσίνας. Το τάγμα Οίτης θα χτυπάει: πλευρικά από Μακρακώμη — Ράχες. Ένα τάγμα Δ. Στερεάς θα χτυπήσει: προς Κοκάλια και το άλλο της θα μείνει: έφεδρεία του Άρχηγείου Ρούμελης για ανάλογη χρησιμοποίη-

ση. Διλοχία Παρνασσίδας νὰ χτυπήσει: στὸ 51ο χιλιόμετρο πρὸς Καλοσκοπή, ἀπὸ τὰ νῶτα. Τὰ τμήματα ποὺ κατέχουν τὶς κορυφογραμμὲς Σαράνταινας μέχρι Μετερίζα, ἀπὸ τὶς ὀχυρὲς θέσεις τους δὲν θὰ ἐπιτρέψουν πέρασμα ἀντιπάλου. Οἱ ἄλλες δυνάμεις θὰ τὸν χτυποῦν διαδοχικὰ στὴν κίνηση νὰ τὸν φθείρουν καὶ καθυστεροῦν, ὥστε ὁ ἀντίπαλος νὰ ἐκδηλώσει ὅλες του τὶς δυνάμεις καὶ τέλος μὲ συγκεντρωμένες δυνάμεις νὰ χτυπήσουν ἓνα σημεῖο τὸ ποῖο ἀδύνατο νὰ τὸ σπᾶσουμε, πράγμα ποὺ θὰ χαλάσουμε τὰ σχέδιά του. Ὁ Ν. Τριανταφύλλου καὶ ὁ ἐπιτελάρχης του ἔφυγαν γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὰ ὅσα ἀποφασίσαμε.

Τὴν ἴδια μέρα τμήματα τῆς Φ. Φωκίδας ἐνήργησαν κρούσεις στὸ Σούρφακα καὶ Λιανοκλάδι, χτύπησαν στὸ 51ο χιλιόμετρο 6 αὐτοκίνητα τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ Βαρδάτες πῆραν μεγάλες ποσότητες τροφίμων. Τμήματα Παρνασσίδας χτύπησαν στὰ Χώσια, θέση Μπαμπαλούκι, λόχο στρατοῦ, τὸν διέλυσαν ὀλοκληρωτικὰ, πιάστηκαν 4 αἰχμάλωτοι καὶ πάρθηκε ὅλος ὁ ὄπλισμός του. Στις 16 Σεπτέμβρη στέλνω ραδιοτηλεγράφημα μὲ διαταγὲς στὸ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς καθὼς καὶ στὸ ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας, γιὰ τὶς ἀποστολὲς τῶν τμημάτων τους. Ἐνωμέρωτα τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ ζήτησα νὰ διατάξει τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας νὰ ἐνεργήσει ἀντιπερισπαστικὰ πρὸς Λαμία. Μὲ τηλεγράφημα κατατόπισα τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας καὶ τοῦ ζητοῦσα τοὺς ἀντιπερισπασμοὺς ποὺ θὰ πραγματοποιήσουν. Τὴν ἴδια μέρα τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας ἀντιμετώπισαν, μὲ διαδοχικὰ χτυπήματα, τὶς κινήσεις τοῦ ἀντιπάλου ἀπὸ Ἀμφισσα πρὸς Σπιθάρια καὶ Λιδωρίκι πρὸς Κλίμα. Χτυπήθηκε στὶς θέσεις ὕψωμα Κάλιου — Κλίμα — Λευκαδίτη — Σπιθάρια — Πόσκα καὶ τοῦ προκάλεσε σοβαρὲς ἀπώλειες. Ὅμαδες ἐλεύθερων σκοπευτῶν, ποὺ δροῦσαν στὰ νῶτα, μπῆκαν στὰ χωριὰ τῆς Ἀμφισσας Ἀη Γιώργης Ἀη Θυμιά, Κολοπετινίτσα, Σερνικάκι, Βενιχώρα, Πενταώρια, Ἐρατινὴ, Γαλαξείδι. Ἀλλὰ τμήματά μας διέλυσαν λόχο στρατοῦ στὰ ὕψωματα Παλιόξαριου καὶ πῆραν λάφυρα, ὄπλισμὸ καὶ πυρομαχικά. Στις 17 Σεπτέμβρη ἔστειλα πρὸς ὅλα τὰ τμήματα πολιτικὲς θέσεις ποὺ ἔγραψα καὶ ἐξηγοῦσα ποῖός ὁ σκοπὸς τῆς κυβερνητικῆς μεταβολῆς καὶ ἡ ἀνάθεση τῆς κυβέρνησης στὸ Σοφούλη.

Ἀπὸ τὸ πρῶν ἄρχισαν κανονιοβολισμοί, στὸν τομέα Παύλια-
νης καὶ δραστηριότητα ἀεροπορίας. Ἐχθρὸς κινήθηκε ἀπὸ ὑψώ-
ματα Μινογιάτες πρὸς Πίτσι μὲ δύναμη τάγματος. Μὲ ἄλλες δυ-
νάμεις κινήθηκε ἀπὸ Ἄρτοτίνα, Μουσοντσιώτικα Λειβάδια καὶ
πρὸς Κυδωνιά, Λεύκα, Γραμμίνη, Ὁξυὰ ὄπου καὶ τὰ κατέλαβε.
Φάλαγγα ἀπὸ Πίτσι καὶ Λευκάδα κατέλαβε τὸ Γαρδίκι καὶ ὑψώ-
ματά του. Δύναμη 4 ταγμάτων κινήθηκε ἀπὸ Γοργοπόταμο, Γρα-
βιά, 510 χιλιόμετρο πρὸς Παύλιανη καὶ Βρίζες. Τμήματα τοῦ
ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας χτύπησαν διδοχικὰ τὸν ἀντίπαλο: στὰ
Δυὸ Βουνά, Καταδόθρες, Γραβιά, Γαρδικάκι, Ἁγία Παύλιανης
στὴν θέση Δελφίνο, στὴν θέση Κορομιλίτσα, Καλοσκοπῆς. Ἐδῶσα
τηλεγραφικὴ διαταγὴ στὸ Ἄρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς νὰ ἐνεργήσῃ μὲ
ταχύτητα ἀπὸ τὰ πλευρὰ καὶ νῶτα στὰ Κοκάλια καὶ συνέχῃ ἐπὶ
τῆς κορυφογραμμῆς μέχρι Ἀργύρια. Στὸ δὲ ἀρχηγεῖο Παρνα-
σσίδας νὰ ἐνεργήσῃ μὲ ταχύτητα χτυπήματα στὸ 510 χιλιόμετρο
καὶ πρὸς Καλοσκοπῆ.

Στις 18 Σεπτέμβρη τμήματα Δ. Στερεᾶς χτύπησαν ἀντίπαλο
στὰ Μετερίζια καὶ Σταυρὸ Ἄρτοτίνας. Τμήματα ἀρχηγείου Φ.
Φωκίδας χτύπησαν ἀπὸ τὴν ὀχυρωμένην θέση Παλούκι: τὸν ἀντί-
παλο καὶ τοῦ προξένησαν ἀπώλειες. Τμήματα ἀρχηγείου Παρνα-
σσίδας χτύπησαν 6 αὐτοκίνητα μὲ στρατὸ καὶ τοῦ προκάλεσαν ζη-
μιές.

Ἐδῶσα ἐντολὴ νὰ ἐτοιμαστῇ τὸ ἐπιτελεῖο καὶ ὁ λόχος ἀσφά-
λειας γιὰ κίνηση, ἐγκαταλείποντας τὸ Λημέρι τῆς Μακρυκάμπης.
Ἀποφασίσαμε ἢ κίνηση νὰ γίνῃ μαζὶ μὲ τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκί-
δας πρὸς Οἶτη. Ἡ ὥρα 10 τὸ βράδυ ξεκινήσαμε, περπατούσαμε
ἅλη τὴν νύχτα, περάσαμε τὴν Καστριώτισσα καὶ τὰ ξημερώματα
φτάσαμε στὴν Περδικόβρυση. Δώσαμε διάταξη στὸν λόχο ἀσφά-
λειας τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης καθὼς καὶ λόχο Φ. Φωκίδας. 200
μέτρα πῶ κατὰ ἔγκαταστάθηκε ὁ Σταθμὸς Διοίκησής μας. Στις
19 Σεπτέμβρη ἀντίπαλος μὲ 8 λόχους κινεῖται πρὸς τὶς θέσεις μας
ἀπὸ 3 κατευθύνσεις. Ἀπὸ Καταδόθρες — Λακώματα, ἀπὸ Πριό-
νια — Σέμπι καὶ ἀπὸ Μπούρα — Περδικόβρυση. Στις μεσημερι-
νὲς ὥρες ἄρχισε ἡ μάχη καὶ διάρκεσε ἐπὶ 7 ὥρες. Ἡ μάχη ἦταν
σκληρὴ, 8 ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου ἀποκρούστηκαν φτάνοντας μὲ-

χρι θέση χειροβομβίδας. Οι δύο διμοιρίες του λόχου ασφάλειας του αρχηγείου Ρούμελης πολέμησαν με άπαράμιλλο ήρωισμό. Η αεροπορία επί 4 ώρες συνεχώς σφυροκοπούσε τις θέσεις μας. Προκαλέσαμε σοβαρές ζημιές στον αντίπαλο. Τμήματα της Δ. Στερεάς χτύπησαν από τα νώτα στην Ψηλή Ράχη (Σαράνταινα). Μόλις νύχτωσε συγκεντρώσαμε όλη την δύναμη. Κρύψαμε 3 τραυματίες μας κι ύστερα από δλονύχτια πορεία τις πρωινές ώρες φτάσαμε στον "Αη Λιά Νεοχωριού (Υπάτης).

Στις 20 Σεπτέμβρη στο μέρος που σταθμεύσαμε βρήκαμε πολλούς Νοεχωρίτες κρυμμένους. Στείλαμε σύνδεσμο με γραπτή έντολή στον Λευτέρη, διοικητή τάγματος Βαρδουσιών, να παραμείνει στην θέση του και να μᾶς περιμένει, να ειδοποιήσει το τάγμα Κουτρούκη και Νικηφόρου να μείνουν στις θέσεις τους, γιατί θα οργανώσουμε κοινή ενέργεια. Του ζητούσαμε να μᾶς απαντήσει άμέσως για κατάσταση χώρου και για έλιγμό προς Άρτοτίνα. Στείλαμε άλλο σύνδεσμο να φέρει στο Σταθμό Διοίκησής μας το λοχαγό του τάγματος Βαρδουσιών, που βρισκόταν κοντά μας.

Το βραδάκι γύρισε σύνδεσμος από τον Λευτέρη με σημείωμά του. Μᾶς γνώριζε ότι κοντά του βρίσκεται το τάγμα Κουτρούκη και το τάγμα Νικηφόρου και να πάμε για συνάντησή τους. Ήρθε κι ο λοχαγός του τάγματος Βαρδουσιών και κανονίσαμε να μᾶς περιμένει στάν ύψώματα Άνατολής. Τμήμα μας του Φ. Φωκίδας ένήργησε αντιπερισπαστικά στην κοιλάδα του Σκορπιού, κοντά στη Βίτουλα. Ανάτρεψαν τον αντίπαλο και τον καταδίωξαν προς Μακρακώμη. Μόλις νύχτωσε ξεκινήσαμε κι ύστερα από δλονύχτια πορεία φτάσαμε στην Άνατολή. Το χωριό είχε γερὰ βομβαρδιστεί από την αεροπορία και σκότωσαν 4 πολίτες. Στις 21 Σεπτέμβρη το πρωί, στην Άνατολή βρίσκουμε τον σύνδεσμο Λευτέρη με σημείωμά του, που μᾶς έκανε γνωστό πως το τάγμα Νικηφόρου έκμεταλλευόμενο την όμίχλη έλίχθηκε, το ίδιο έκανε και το τάγμα του Κουτρούκη, κι ότι αυτός κρατάει τις θέσεις του Κουτρούκη στο Γιδοβούνι και μᾶς περιμένει. Είμασταν μαζί, το αρχηγείο Ρούμελης με την διοίκηση αρχηγείου Φ. Φωκίδας. Βλέπουμε ότι το σχέδιό μας, για ένα δυνατό συγκεντρωτι-

κό χτύπημα πού σχεδιάσαμε ναυάγησε, τώρα έμενε νά μπορέσουμε νά έλιχθοῦμε μέ τὸ τάγμα Λευτέρη.

Συνεχίζουμε πορεία τήν ἡμέρα πρὸς Ἄλογόβρυση — Γιδοβούνι. Εἴμαστε κουρασμένοι γιατί 24ωρα δέν κοιμηθήκαμε, τήν νύχτα πορεία καί τήν ἡμέρα μάχες. Ὅμως περπατᾶμε καί ἀνεβαίνουμε στήν Ἄλογόβρυση, ἐδῶ συναντᾶμε σύνδεσμο πού μᾶς πληροφορήσε ὅτι ὁ Λευτέρης μέ τὸ τάγμα του ἐγκατάλειψε τὸ ὕψωμα Γιδοβουνιοῦ καί ἐλίχθηκε στήν Ρεματιὰ μεταξύ Γιδοβούνι καί Σταυρὸ Ἄρτοτινας. Ἡ πράξη αὐτὴ τοῦ Λευτέρη δέν ἦταν ἀπλῶς ἀπειθαρχία, καί μὴ ἐκτέλεση διαταγῆς, ἀλλὰ καθαρὴ προδοσία. Ἡ κατάσταση ἦταν κρίσιμη, θρυσκόμασταν 2 διοικήσεις, ἀρχηγεῖο Ρούμελης καί περιφερειακὸ ἀρχηγεῖο Φθιωτιδο-Φωκίδας μέ τὰ ἐπιτελεῖα καί μέ λίγη δύναμη. Εἴμασταν κατάκοποι στήν κούραση καί ὁ κίνδυνος αἰχμαλωσίας ἦταν ἄμεσος.

Τρέχουμε μέ ταχύτητα καί πιάνουμε μέ τίς λίγες δυνάμεις μας τὸ Γιδοβούνι. Τήν ἴδια ὥρα, ρίχνεται πάνω μας ἓνα τάγμα στρατοῦ μέ συνοδεία ἀεροπορίας. Ἀρχίζει μάχη, ὅπου διήρκεσε 8 ὥρες, ἦταν ἡ πιὸ σκληρὴ πού εἴχαμε δώσει. Ἡ ἀεροπορία μᾶς χτυποῦσε ἀπὸ πολὺ χαμηλὰ μέ χειροβομβίδες, πυροβολισμούς, ρουκέτες καί μικρὲς βόμβες. Ἐπιστρατεύσαμε ὅλες μας τίς δυνάμεις, διεξάγονταν μιὰ πραγματικὴ τιτανομαχία. Μπορέσαμε νά κρατήσουμε τὸ τελευταῖο Τσουγκάρι, ἀπ' τὸ ὕψωμα τοῦ Γιδοβουνιοῦ. Ἀπ' τήν πλευρά μας ὁ ἀντίπαλος εἶχε καταλάβει τήν Ἄλογόβρυση καί Λειβάδια Μουσουνίτσας. Ὁ Λευτέρης, πού πανικόβλητος ἔφευγε ἀπὸ τήν χαράδρα, χωρὶς νά εἶχε δεχθεῖ ἐπίθεση ἀντιπάλου, πέφτει σὲ ἐνέδρα καί μόνο χάρη στήν ψυχραιμία τῶν λοχαγῶν δέν ἐξοντώθηκαν, ὅμως 25 ἀπ' τοὺς ἄοπλους μας πιάστηκαν αἰχμάλωτοι. Τὸ τάγμα Κουτρούκη ἐπίσης κατὰ τὸν ἐλιγμὸ του ἔχασε 25 ἄοπλους.

Μόλις νύχτωσε συγκεντρωθήκαμε καί κάτω ἀπ' τὰ πόδια τοῦ ἀντιπάλου, ἀπὸ ἀπότομη σάρα, περπατούσαμε ὅλη τήν νύχτα καί τελικὰ φτάσαμε σὲ δασωμένο μέρος μέσα στὸ ἴδιο τὸ Γιδοβούνι ἀπ' τήν ἄλλη πλευρά, στήν κατηφοριὰ σὲ ἀπόσταση 200 μέτρα ἀπὸ τὸν ἀντίπαλο. Ἐδῶ τὰ ξημερώματα τῆς ἄλλης μέρας πήραμε διάταξη μάχης καί καμουφλαροστήκαμε καλά. Κουβαλοῦ-

σαμε τὸν ἀσύρματο καὶ τὴν μπαταρία μαζί μας, τὸ μοτέρ τὸ κρύψαμε. Εἴμαστε πτώμα ἀπὸ τὴν κούραση καὶ τὴν ἀυπνία, ἀλλὰ ἔχουμε τέτοια ὑπερδιέγερση, πὺ νομίζουμε ὅτι δὲν εἴμαστε καθόλου ἀυπνοὶ, ὅλοι εἶναι ἔτοιμοι, σὰν λιοντάρια, νὰ παλέψουν μέχρι τὴν τελευταία πνοή τους. Στὴν μάχη τοῦ Γιδοβουνοῦ, ὁ ἀντίπαλος εἶχε ἀρκετὲς ἀπώλειες ἀλλὰ ἀνεξακρίβωτες. Ἐμεῖς, λόγω τῶν καλῶν θέσεών μας εἴχαμε μόνο ἕναν νεκρὸ καὶ δυὸ τραυματίες. Τμήματα Δ. Στερεᾶς χτύπησαν ἀπὸ τὰ νῶτα στὴν κορυφογραμμὴ Σαράνταϊνας μέχρι Γαρδίκι. Ἐπίσης χτύπησαν φάλαγγα μετὰξὺ Λάσπης καὶ Καρπενήσι καὶ τὴν ἀνάγκασαν νὰ συμπτυχθεῖ. Τμήματα Παρνασσίδας χτύπησαν κοντὰ στὴν Καλοσκοπὴ λόχο στρατοῦ. Ἐπίσης, ἄλλα τμήματά του ἀνάτρεψαν διλοχία στὸ Στεβένικο (Ἐλικώνα).

Στὶς 22 Σεπτέμβρη βρισκόμαστε στὸ δάσος καμουφλαρισμένο: κάτω ἀπ' τὰ πόδια τοῦ ἀντιπάλου. Ὅλοι μὲ τὰ ντουφέκια στὰ χέρια. Περάσαμε δύσκολες ὥρες, ἀνιχνευτικὸ τμήμα ἀντιπάλου ἔφτασε σὲ ἀπόσταση 20 μέτρων ἀπὸ μᾶς, χωρὶς νὰ μᾶς ἀντιληφθεῖ. Μετρούσαμε τίς ὥρες μέχρι νὰ νυχτώσει, οἱ ὥρες μᾶς φαινότουσαν ἀτέλειωτες. Νύχτωσε χωρὶς νὰ μᾶς πάρουν χαμπάρι. Στὶς 8 τὸ θράδυ ξεκινήσαμε, περάσαμε μὲ χαράδρα, ξανά ἀνεβήκαμε σὲ ὕψωμα, περάσαμε ἀπὸ χωράφια μὲ καλαμποκιές στὰ Ἄρτοτινὰ Καλύβια. Ὁ κόσμος μας θεονήστικος, σκόρπισε νὰ μᾶσει: καλαμπόκια. Τοὺς συγκεντρώσαμε καὶ στείλαμε συνεργεῖο καὶ ἔμασε καλαμπόκια. Ἀνεβήκαμε σ' ἕνα δασωτὸ ὕψωμα, κάτω ἀπ' τὸ Παλούκι καὶ ἐκεῖ καμουφλαριστήκαμε. Ὅλοι: φάγαμε ὠμὰ τὰ καλαμπόκια, γιατί δὲν μπορούσαμε νὰ ἀνάψουμε φωτιές. Τὴν ἴδια μέρα τμήμα Παρνασσίδας χτύπησε ἀπ' τὰ νῶτα στὴ Γούρα καὶ προκάλεσε ζημιές στὸν ἀντίπαλο, πῆρε λάφυρα, ὄπλισμό, πυρομαχικά, 85 μεταγωγικά, 2 ἀσυρμάτους, κλπ. Ἐπίσης τμήμα Φ. Φωκίδας πὺ ἔμεγε στὰ μετόπισθεν τοῦ ἀντιπάλου, τὸν χτύπησε στὰ μνήματα, τὸν ἀνέτρεψε καὶ πῆρε λάφυρα, σὲ ὄπλισμό καὶ 100 μεταγωγικά φορτωμένα μὲ διάφορα εἶδη. Τὴν ἡμέρα τῆς 23 Σεπτέμβρη μείναμε στὸ δασωμένο ὕψωματάκι, κοιμηθήκαμε λίγες ὥρες. Βρήκαμε ἕναν τσοπάνη, ἀγοράσαμε κρέας καὶ μᾶς πληροφόρησε ὅτι ἡ Γραμμὴ Ὁξυὰ εἶναι ἐλεύθερη. Μόλις νύ-

χτωσε συγκεντρώσαμε ὄλο τὸ τμήμα μας, μοῦ δίνουν ἀναφορὰ καὶ τραβᾶμε γιὰ Γραιμμένη Ὁξυά. Ἐδῶ μείναμε 4 ὥρες, μεγειρέψαμε καὶ φάγαν ὄλοι οἱ ἄντρες. Μετὰ συνέχεια πορεία καὶ τὰ ξημερώματα φτάσαμε στὴ Λεύκα. Μείναμε λίγο κι ὄλοι μαζί τραγουδήσαμε πανηγυρίζοντας τὸν ἐπιτυχῆ ἐλιγμό μας. Στις 24 Σεπτέμβρη συνεχίσαμε τὴν πορεία καὶ μετὰ ἀπὸ 2 ὥρες φτάσαμε στὴ Μανδρινή.

Ἐστειλα σύνδεσμο νὰ εἰδοποιήσει τὸν Γιώτη, νὰ ἔρθει νὰ μᾶς συναντήσει. Ἐδῶ συναντήσαμε τὸν ταγματάρχη Λευτέρη ποὺ λιποτάχτησε ἀπ' τὴν θέση του, μὲ τὸ τάγμα. Ὁ Ν. Τριανταφύλλου παρὰ τὸ ὅτι ἦταν ἄνθρωπος ἥπιου χαρακτήρα, ἤθελε νὰ τὸν ἐκτελέσει ἐπὶ τόπου, ὅμως τὸν συγκράτησα. Τὸ θράδυ καλέσαμε ἀχτίφ καὶ πῆραν μέρος τὰ στελέχη τῶν ταγμάτων τοῦ Λευτέρη καὶ τοῦ Κουτρούκη, τῆς διοίκησης καὶ ἐπιτελείου Φ. Φωκίδας. Ἐγινε ἀνάλυση πῶς ἐκδηλώθηκε καὶ πῶς ἀντιμετωπίστηκε ἡ ἐκστρατεία. Διαπιστώθηκαν οἱ θετικὲς πλευρὲς τῶν τμημάτων στὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἐκστρατείας. Διαπιστώθηκαν σοβαρὲς ἐλλείψεις ἀπὸ τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας. Βγῆκαν στὴν ἐπιφάνεια ἀπ' ὄλα τὰ στελέχη σοβαρὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Λευτέρη ποὺ δὲν μπορούσες ἀπλῶς νὰ τὸν χαρακτηρίσεις γιὰ ἀπειθαρχία ἐκτέλεσης διαταγῆς, ἀλλὰ γιὰ καθαρὴ προδοσία. Τὰ στοιχεῖα ποὺ βγῆκαν ἦταν: Πρῶτον, τὴ διαταγὴ ποὺ πῆρε νὰ μείνουν στὴν θέση τοὺς αὐτὸς μὲ τὸ τάγμα του, καθὼς καὶ τὰ τάγματα Κουτρούκη καὶ Νικηφόρου δὲν τοὺς τὴν διαβίβασε, μὲ ἀποτέλεσμα, νὰ ἀνατραπῆ τὸ σχέδιο γιὰ συγκεντρωτικὸ χτύπημα κατὰ κινουμένων δυνάμεων ἀντίπαλου, ποὺ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦταν ἐξαιρετικὸ. Δεύτερον, ἐνῶ τὰ δύο ἀρχηγεῖα τῆς Ρούμελης καὶ τὸ περιφερειακὸ τῆς Φ. Φωκίδας πῆγαιναν πρὸς συνάντησίν του στὸ Γιδοβούνι, αὐτὸς χωρὶς νὰ δεχτεῖ ἐπίθεση ἀπὸ ἀντίπαλο, ἐγκαταλείπει τὸ ὕψωμα Γιδοβούνι καὶ ἀφήνει τὶς διοικήσεις τῶν δύο ἀρχηγείων νὰ πιαστοῦν αἰχμάλωτοι. Τὸ δὲ τάγμα του τὸ ὀδήγησε σὲ χαράδρα, ποὺ θὰ ἐξοντώνονταν τελείως. Γλύτωσε μόνον μὲ 25 αἰχμαλώτους ποὺ ἔπιασε ὁ ἀντίπαλος κι αὐτὸ χάρη στὴν ψυχραιμία τῶν λοχαγῶν. Ἀποφασίστηκε νὰ καθαιρεθεῖ ὁ Λευτέρης, στὸν βαθμὸ τοῦ ἀπλοῦ μαχητῆ, καὶ τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας νὰ κάνει ὄλες τὶς ἀνα-

κρίσεις για κυρώσεις, ποινικές, έναντίον του. Διαπιστώθηκε ότι ο διοικητής τάγματος Κουτρούκης δεν εκδήλωσε ψυχραιμία κατά την εκτέλεση των διαταγών κι είχε απώλειες αδικαιολόγητες κατά τον έλεγμό. Αποφασίστηκε να του ανατεθεί άλλη δουλειά και να αντικατασταθεί από διοικητή τάγματος.

Το ίδιο βράδυ στο σταθμό διοίκησής μας ήρθε ο Γιώτης. Την ίδια μέρα τμήμα Δ. Στερεάς χτύπησε την Αράχωβα Ναυπακτίας. Στις 25 Σεπτέμβρη πήρα έπαφή με το Γενικό Αρχηγείο, έστειλα τηλεγραφική έκθεση για εκστρατεία και πώς την αντιμετώπισαμε. Το Γενικό Αρχηγείο με ειδοποιεί ότι πρέπει να κινηθώ μαζί με τον Κίσαβο και τον Ζήση Ζωγράφο, προς την έδρα του Γενικού Αρχηγείου στον Γράμμο. Έστειλα τηλεγράφημα στο αρχηγείο Θεσσαλίας που τους κάνω γνωστή την διαταγή για την από κοινού κίνησή μας στον Γράμμο.

Κάναμε συνεδρίαση γραμματείας περιοχής Στερεάς από μένα, τον Ν. Τριανταφύλλου και τον Γιώτη. Στο πρώτο θέμα ασχοληθήκαμε με την φθινοπωρινή εκστρατεία και πώς την αντιμετώπισαμε. Διαπιστώσαμε ότι είμαστε το μόνο αρχηγείο που δεχτήκαμε τόσες πολλές εκστρατείες και όλες τις αντιμετώπισαμε νικηφόρα, χάρη στην έγκαιρη διάγνωση των σκοπών του αντιπάλου και την σωστή ταχτική που καθορίζαμε κάθε φορά, από τις πληροφορίες για την διάταξη των δυνάμεων του αντιπάλου. Σταθερός παράγοντας της έπιτυχίας σε κάθε εκστρατεία ήταν ο ταχτικός αιφνιδιασμός του αντιπάλου. Πάντα σε κάθε εκστρατεία του αντιπαραθέταμε νεώτερους και αναπάντεχους συνδυασμούς. Είμαστε ισχυρό αρχηγείο και θρυσκόμαστε στο πιο νευραλγικό σημείο της χώρας. Την δύναμή μας την αποχτήσαμε χάρη στην καλή πολεμική μας έπίδοση, που χαρακτηρίζεται από την άσταμάτητη και σχεδιασμένη έπίθεση. Από το ότι όλα τα προβλήματα του ΔΣΕ λύνονται με την μάχη (έπιμελητεία, στρατολογία, ανεδασμένο ήθικό μαχητών, όπλισμός, πληροφορίες, έπιρροή στο λαό και χρεωκοπία του σχεδίου του αντιπάλου για ξεσπίτωμα των άγροτών). Από την συνεχή έπαφή και φθορά του αντιπάλου, από τα έπιθετικά σχέδια του αρχηγείου, δεκαπενθήμερα ή μηνιαία που πραγματοποιούνται ανεξάρτητα από τις προθέσεις του αντιπάλου, από

τήν προσαρμογή τῶν ἐπιθετικῶν σχεδίων μας, ἀνάλογα ἀπ' τήν δημιουργηθεῖσα κατάσταση, ἀπ' τήν καλή μελέτη τῶν ἐπιχειρήσεων, τήν εὐκινησία τῶν τημάτων καί τήν ταχύτητα πού ἐκδηλώνουμε τίς ἐνέργειές μας. Σοβαρό ρόλο στήν ἐπιτυχία παίζει τὸ προσωπικό παράδειγμα τῶν στελεχῶν, ἡ ψυχικὴ ἐπαφή τους με τοὺς μαχητές, ὁ διαρκὴς ἔλεγχος, ἡ πειθαρχία, τὸ ἀνέδασμα τῆς εὐθύνης καί ἐπαναστατικῆς ἀδιαλλαξίας. Μὲ τήν ἀδιάκοπη κριτικὴ τῶν ἀδυναμιῶν καί ἐλλείψεών μας καί τήν προσπάθεια περάσματος αὐτῶν τῶν ἀδυναμιῶν.

Μὲ βάση τήν καλή ἐπίδοση καί τίς ἀδυναμίες πού παρουσιάσαμε, στήν μεγαλύτερη σὲ ἔνταση ἐκστρατεία τοῦ ἀντιπάλου στὰ 1947, πρέπει νὰ προετοιμαστοῦμε γιὰ μεγαλύτερες μάχες καί ἀντιμετώπιση μεγαλύτερων ἐκστρατειῶν. Καθορίσαμε νὰ ξεκαθαρίσουμε τήν Ναυπακτία καί τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας νὰ μπεῖ στὸν χῶρο τῆς. Ὁ Ν. Τριανταφύλλου μᾶς ἀνακοίνωσε τήν ἀπόφαση ἀνταρτοδικείου τοῦ ἀρχηγείου του, ὅτι ὕστερα ἀπὸ ἐξέταση ὅλων τῶν στοιχείων σὲ δάρος τοῦ Λευτέρη τὸν καταδίκασε γιὰ ἀπειθαρχία ἐκτέλεσης διαταγῆς σὲ βαθμὸ προδοσίας καί ζήτησε τήν ἐγκριση γιὰ ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης. Ἡ ὑπόθεση ἦταν σοβαρὴ καί ἂν δὲν ἀντιμετωπίζαμε σύμφωνα μὲ τίς νομοθετικὲς πράξεις τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, τέτοιου εἴδους πράξεις, θὰ παύαμε νὰ εἴμαστε στρατός. Γιατὶ τότε θὰ κυριαρχοῦσε ἡ ἀναρχία καί ἡ ἀνευθυνολογία. Προσωπικά, ἀπὸ τήν ἡμέρα πού ἀνέλαβα τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης ἀκολούθησα τήν ταχτικὴ τῆς πειθοῦς καί τῶν διοικητικῶν μέτρων. Ἀπέτρεψα νὰ στέλνονται ἀντάρτες στὰ ἀνταρτοδικεῖα, εἶχαν παρουσιαστῆ περιπτώσεις, φυσικά ὄχι τέτοιου εἴδους καί συνέστησα μόνον διοικητικὰ μέτρα. Τὸν Περικλῆ, πού προσπάθοῦσε νὰ φτιάχνει κλίκες καί προέτρεπε καί ἄλλους σὲ ἀνυπακοή, μὲ τέτοιο τρόπο τὸν ἀντιμετώπισαμε καί τοὺς χρησιμοποιοῦσαμε ἀνάλογα. Ἐκινώντας ἀπ' τήν ἀρχὴ αὐτῆ, πρότεινα νὰ μὴν ἐκτελεστεῖ ἡ ἀπόφαση. Νὰ δάλω τώρα πού θὰ πάω στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τὸ ζήτημά του καί νὰ ζητήσω νὰ τὸν πάρουν στὸν Γράμμο καί ἄς τὸν χρησιμοποιήσουν σὰν ἀπλὸ μαχητὴ στὰ μεταγωγικὰ ἢ ἄλλες δουλειές στὰ μετόπισθεν, χωρὶς νὰ μάθουν τὰ τμήματά μας ὅτι τοῦ χαριστήκαμε, γιατί ὅλα τὰ στελέχη κι οἱ ἀντάρτες θὰ ἀντιδράσουν, ἢ μπορεῖ νὰ σπάσει.

ή η αρχία και να χαλαρωθεί το αίσθημα εκπλήρωσης των διαταγών. Συμφώνησαν όλοι πάνω στην πρότασή μου. Επίσης, συμφωνήσαμε στον Κουτρούκη να δοθεί άλλη δουλειά και να βάλουμε άλλο διοικητή τάγματος. Στο δεύτερο θέμα ασχοληθήκαμε με την πορεία της πολιτικής δουλειάς στα χωριά. Βάλαμε καθήκον να ενθαρρύνουμε τον κόσμο που ο αντίπαλός μας με τις εκστρατείες του προσπαθεί να τον αποθαρρύνει και να χάσει την εμπιστοσύνη του προς εμάς.

28 Σεπτέμβρη 1948, στα "Ελατά" Αμπλιανής. Στο κέντρο ο Γούσιος, Διοικητής - Αρχηγός Ρούμελης. Άριστερά Γιώτης, Διοικητής Αρχηγός Δ. Στερεάς. Δεξιά Γιάννης Κιλιμανής, Επιτελάρχης Αρχηγείου Ρούμελης. Κάτω: Σπάρτακος (Π. Τσακανίκας), επιμελητής Αρχηγείου Δ. Στερεάς.

Στις 26 Σεπτέμβρη το πρωί κινηθήκαμε και μετά από τρεις ώρες πορεία φτάσαμε στα "Ελατά" της Αμπλιανής και φτιάξαμε λημέρι. Την άλλη μέρα πραγματοποιήσαμε άχτιφ του αρχηγείου Δ. Στερεάς. Πήραν μέρος οι διοικήσεις των ταγμάτων ή διοίκηση του αρχηγείου Δ. Στερεάς και το έπιτελείο του αρχηγείου Ρούμελης, παραδρέθηκε και ο Ν. Τριανταφύλλου. Ανέλυσα την πολιτική κατάσταση, την σημασία της εκστρατείας, και το σχέδιο

άντιμετώπισης και πώς στην πράξη την αντιμετώπισαμε. Παρουσίασαμε την καλή επίδοση των τμημάτων μας, καθώς και τις άρνητικές πλευρές. Διαπιστώσαμε ότι το Άρχηγείο Δ. Στερεάς είχε επιτυχίες, όμως δεν έδωσε δυνατά χτυπήματα στα νώτα, όπως καθόριζε η διαταγή. Η συζήτηση κράτησε όλη την ημέρα και βγήκαν γόνιμα συμπεράσματα.

Πήρα τηλεγράφημα από το άρχηγείο Θεσσαλίας, που μου πρότεινε να κινηθούμε προς τον Γράμμο από το ίδιο δρομολόγιο που κινήθηκε το Γενικό Άρχηγείο μας και να χρησιμοποιήσουμε δύο τάγματα από το άρχηγείο Ρούμελης και δύο τάγματα του άρχηγείου Θεσσαλίας. Άμέσως κάναμε σύσκεψη που πήραν μέρος εγώ, ο Ν. Τριανταφύλλου και ο Γιώτης. Άποφασίσαμε να γράψουμε έκθεση αναλυτική για έκστρατεια. Να συγκεντρωθούν όλα τα στοιχεία για επιχειρήσεις, οργανωτικά, πληροφορίες για δυνάμεις του αντιπάλου κλπ., να γραφτούν και να προετοιμάσουμε αλληλογραφία για το Γενικό Άρχηγείο. Άποφασίσαμε να μάζουμε 300 ζώα και άοπλους για να μεταφέρουμε όπλισμό από το Γενικό Άρχηγείο.

Στις 28 Σεπτέμβρη έστειλα τηλεγράφημα στο Γενικό Άρχηγείο με προτάσεις μας, προτείναμε τα 4 τάγματα να μās συνόδευαν μέχρι το Τετράκωμο έμās, τους άοπλους και τα ζώα. Στο Τετράκωμο το Γενικό Άρχηγείο να προωθούσε τα όπλα ούτως ώστε οι άοπλοι και τα ζώα να γύριζαν πίσω στην Ρούμελη, ενώ έμεις με τα δικά μας τμήματα θα συνεχίζαμε την πορεία για τον Γράμμο. Στις θέσεις μας δεχτήκαμε βομβαρδισμό πυροβολικού, πέσαν πάνω από 150 βλήματα, χωρίς να έχουμε απώλειες. Κίνηση στρατού έκδηλώθηκε προς Πριόνια όπου και την αντιμετώπισαμε. Έτοιμάσαμε εκθέσεις και όλα τα στοιχεία που έπρεπε να δοθούν στο Γενικό Άρχηγείο. Το βράδυ παίρνω απάντηση από τον Μ. Βαφειάδη που καθόριζε ότι συμφωνάει για το δρομολόγιο που θα ακολουθήσουμε και μαζί με τον Κίσαβο να προετοιμάσουμε τις λεπτομέρειες του περάσματος και ότι θα μās στείλει δικό του τμήμα για ύποδοχή. Καθόρισα το έπιτελείο μου και ο μηχανισμός να μείνουν με το άρχηγείο Φ. Φωκίδας και ο Ν. Τριανταφύλλου να με αντικαταστήσει στην περίοδο της άπουσίας μου. Έγώ με λόχο

ασφάλειας, με τον Γιώτη και δύο τάγματα θα κινούμασταν προς το Γενικό Αρχηγείο μαζί με Θεσσαλούς.

Ο Ν. Τριανταφύλλου το ίδιο βράδυ θα κινούνταν από ορεινή Δωρίδα για να βρει και το άλλο το τάγμα και στην συνέχεια θα έμπαινε στον χώρο του. Εγώ με τον Γιώτη μόλις νύχτωσε, κινήθηκα από Καράβι — Δόμνιτσα και ύστερα από θωρη νυχτερινή πορεία φτάσαμε στα ύψωμα του Σιέλου. Την ίδια μέρα τμήματα Παρνασσίδας έπετέθησαν κατά λόχου αντιπάλου στην Ίτιά, μετά από πολύωρη μάχη έγιναν κύριοι της πόλης. Πάρθηκαν τρόφιμα και ρουχισμός. Τμήμα αντιπάλου που κινήθηκε από Αμφισσα χτυπήθηκε αποφασιστικά και υποχρεώθηκε να γυρίσει στην βάση του. Στις 29 Σεπτέμβρη μείναμε μέχρι το απόγευμα στο Σιέλο, και ύστερα από 10ωρη πορεία φτάσαμε στα ύψωμα του Μαρκοδιάζελου, όπου και μείναμε την ημέρα. Το απόγευμα στις 30 Σεπτέμβρη ξανά πορεία, περάσαμε την Χαλυκόβρυση, Καλεσμένο, Στένωμα και μετά 10ωρη πορεία τα ξημερώματα φτάσαμε και μείναμε στα Βαρκά. Την 1η Οκτώβρη το απόγευμα ξανά πορεία, περάσαμε την Αγία Παρασκευή, σταματήσαμε στα ύψωμα Χόχλιας. Είμαστε τελείως κατάκοποι από πορεία και άπνυια. Ξαπλώσαμε και κοιμηθήκαμε μερικές ώρες. Εδώ μείναμε όλη την ημέρα στις 2 Οκτώβρη. Συνεδριάσαμε το έπιτελείο της Δ. Στερεάς για τον τρόπο λειτουργίας του στην περίοδο της κίνησης. Πήρα πληροφορίες ότι το Αρχηγείο Θεσσαλίας βρίσκεται στο Ζαχαράκι, ύψωμα Φουρνάς.

Μόλις ετοιμαζόμαστε να φύγουμε, έρχεται ο υποδιοικητής του Ι τάγματος αρχηγείου Φ. Φωκίδας Ηλίας Εηροτύρης και μας πληροφορεί ότι εκδηλώθηκε έκστρατεία στον χώρο της Ανατολικής Φθιώτιδας και Ανατολικής Εύρυτανίας. Δυνάμεις κινήθηκαν από Αη Γιώργη προς Δίκαστρο, Ροβολιάρη, από Ράχες προς ύψωμα Μερκάδας. Άλλη φάλαγγα προς Σμόκοβο. Μας είπε ότι το αρχηγείο Θεσσαλίας σκέφτεται να έλιχθει από Βαρκά προς Κεράσσοβα. Ένώ σκεπτόταν έναν τέτοιο έλιγμο δεν πήραν καθόλου μέτρα από Βαρκά. Αμέσως δίνω διαταγή στο 3ο τάγμα Δ. Στερεάς να καταλάβει τα Βαρκά και να τα κρατήσει. Εγώ μαζί με την διοίκηση της Δ. Στερεάς κινήθηκα από Χόχλια, Σερμετζέλι,

Ζαχαράκι, κατά τις 11 ή ώρα την νύχτα συνάντησα το αρχηγείο Θεσσαλίας που έρχόταν προς Χόχλια.

Το θέαμα ήταν εκπληκτικό. Το αρχηγείο αυτό δύσκολα κινιόταν, είχαν πολλά ζώα, αλλά τα χρησιμοποιούσαν για να κουβαλάνε τα στελέχη, άλλα που τους μετέφεραν τα ρούχα και πολύχρωμες βελόντζες, κλπ. Μόλις ο Γιώτης είδε αυτό το θέαμα μου είπε: «Που πάνε αυτοί, για γάμο; Λές και είναι συμπεθεριό που κουβαλάγε τα προικιά με τις χρωματιστές βελόντζες. Αυτοί δεν είδαν πόλεμο, σαν και μᾶς, κανένα δικό μας στέλεχος δεν διαθέτει ζώο, την νύχτα κίνηση και την ημέρα πόλεμο».

Ο δὲ Ζήσης Ζωγράφος, πολιτικός επίτροπος του αρχηγείου Θεσσαλίας μου είπε: «Εύτυχως που κάναν και στον χώρο μας εκστρατεία για να κινηθούμε, γιατί μήνες όλόκληρους κολήσαμε στα Λουτρά του Σμόκοβου».

Ήταν πράγματι σωστό, ότι σ' αυτήν την περιοχή απ' τις αρχές του Ἀπρίλη δὲν ἔγινε καμμιὰ εκστρατεία του αντιπάλου και το αρχηγείο Θεσσαλίας την πέρασε ἐπὶ πέντε μήνες, κάθοντας στα Λουτρά του Σμόκοβου. Αυτό το χρωστούσαν στο ότι ἡ δράση του αρχηγείου Ρούμελης και ἡ προώθησή του προς την Ἀθήνα, εἶχε συγκεντρώσει τις μεγαλύτερες δυνάμεις του αντιπάλου και ἐνεργούσε συνεχῶς ἐκστρατείες. Μέσα σὲ πέντε μήνες ἀντιμετωπίσαμε δέκα ἐκστρατείες του αντιπάλου. Ἀντὶ το ἀρχηγείο Θεσσαλίας νὰ ἐκμεταλλευτεῖ αὐτὴ τὴν εὐκαιρία και νὰ ὀργανώσει ἐπιχειρήσεις στον Θεσσαλικὸ κάμπο, για στρατολογία και ἐξεύρεση τροφίμων, ἔπεσε σὲ ἀδράνεια.

Μαζὶ με τοὺς Θεσσαλοὺς πήραμε τὴν κατεύθυνση Χόχλια, δηλαδή ἀπὸ ἐκεῖ που εἶχαμε ξεκινήσει, τὰ ἡμερώματα φτάσαμε στὶς ἴδιες θέσεις που εἶχαμε τὴν προηγούμενη μέρα λημέρι. Εἴμασταν κατάκοπα ἀπὸ τὴν κούραση, εἶχαμε περπατήσει 13 ὥρες. Ἐδῶ στὶς 3 Ὀκτώβρη κάναμε συνεργασία με το ἀρχηγείο Θεσσαλίας και διατυπώσαμε σχέδια ἀντιμετώπισης τῆς ἐκστρατείας ἀπὸ τις δυνάμεις του ἀρχηγείου Ρούμελης και τις δυνάμεις που διέθετε το ἀρχηγείο Θεσσαλίας. Ἐστειλα σύνδεσμο με διαταγή στο τάγμα τῆς Δ. Στερεᾶς που βρισκόταν στα Βαρκά, νὰ κινηθεῖ και νὰ καταλάβει τὰ ὑψώματα Κραυῆ, Οὐρανό, Ἀνεμο, για νὰ βοηθήσει τὸν ἐλιγμό

μας πρὸς Ἀγραίους καὶ νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν ἀντίπαλο ἀπὸ Μαυρομιμάτα. Τὸ πρῶτο τάγμα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας σὰν λόχος Θεσσαλῶν, χτύπησε τὸν ἀντίπαλο ποὺ κινουῦνταν ἀπὸ Ροβολιάρη, τὸν ἀνέτρεφε, τοῦ προκάλεσε ἀπώλειες καὶ πῆρε λάφυρα σὲ ὄπλισμό. Τὴν ἴδια μέρα τμήμα τοῦ ἴδιου ἀρχηγείου διεισδύοντας πρὸς Μακρυκάμπη διέλυσε δύο διμοιρίες στρατοῦ στοῦ Νταοῦ Γεφύρι. Ἄλλα τμήματά του χτύπησαν διλοχία Ρίμινι τοῦ 503 τάγματος ἀπὸ τὰ νότια, στὰ ὑψώματα ἄνω Μουσουνίτσας, Στρώμνης, τοῦ προκάλεσαν ζημιές καὶ πῆραν ἀρκετὰ λάφυρα σὲ ὄπλισμό καὶ πυρομαχικά. Μόλις νύχτωσε μαζί με τὸ ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας κινήθηκαμε ἀπὸ Χόχλια περάσαμε τοὺς Δαμιανούς καὶ τὰ ξημερώματα φτάσαμε στὰ Βαρκά.

Ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴν ἡμέρα στὶς 4 Ὀκτώβρη. Πῆρα σημεῖωμα ἀπὸ τὸν Παῦλο Πέικο, ὅπου μοῦ κάνει γνωστὸ ὅτι, στὰ χωριά Φουρνὰ καὶ Κλειτσὸς βρίσκονται περίπου 1000 καταδιωκόμενοι πολῖτες καὶ με ρωτοῦσε τί πρέπει νὰ κάνει.

Ἀμέσως τοῦ ἀπάντησα, νὰ τοὺς συγκεντρώσει, νὰ τοὺς ὀργανώσει, καὶ νὰ τοὺς κινήσει πρὸς Κεράσοβο. Μόλις σουρούπωσε ξανὰ πορεία, περάσαμε ἀπὸ Βαρκά, Παπαδιά, μέσα ἀπὸ τὸ ποτάμι τῆς Μέγδοβας ποὺ εἶχε λίγο νερό, ἀπὸ Βίνιανη καὶ φτάσαμε στὸ Γούρδιο κάτω ἀπ' τὸ ὑψωμα Καυκὴ ὅπου καὶ κατασκηνώσαμε. Ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴν ἡμέρα τῆς 5ης Ὀκτώβρη. Σ' αὐτὴ τὴ μέρα τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας, ἐνήργησαν ἐπίθεση κατὰ τοῦ 503 τάγματος Ρίμινι, ποὺ ἦταν ἐγκαταστημένο στὰ νοτιοανατολικά ὑψώματα Μουσουνίτσας. Ἡ μάχη διήρκεσε ὅλη τὴν ἡμέρα, τὸ 503 τάγμα Ρίμινι ἔπαθε πανωλεθρία. Πάρθηκαν πολλὰ λάφυρα σὲ ὄπλισμό, πυρομαχικά, 100 μεταγωγικά καὶ τὸ ἀρχεῖο τοῦ τάγματος με τὴν διαταγὴ «ΛΑΙΛΑΨ» τῆς φθινοπωρινῆς ἐκστρατείας στὸν χῶρο τῆς Ρούμελης.

Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ἦταν ἡ πιὸ ἰσχυρὴ ἀπὸ ὄγκο δυνάμεων καὶ δύναμη πυρός. Εἶχαν συγκεντρωθεῖ ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου τῆς νότιας Ἑλλάδας καὶ Θεσσαλίας. Τέτοια ἰσχυρὴ ἐκστρατεία στὸ 1947 δὲν δοκίμασε κανένα ἀρχηγεῖο τοῦ ΔΣΕ. Ὅμως ἡ προσπάθεια τοῦ ἀντιπάλου ἔπεσε στὸ κενό, γιατί τὰ τμήματά μας ἀφοῦ τὸν φθεῖραν, ἐλίχθηκαν στὰ μετόπισθόν του καὶ βγήκαν ἰσχυ-

ρά και κέρδισαν περισσότερο την δύναμη και εμπιστοσύνη του πληθυσμού. Έτσι έκλεισε και αυτή η εκστρατεία του αντίπαλου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΔΣΕ ΤΟ 1947

Με την άποτυχία της φθινοπωρινής εκστρατείας «Λαίλαψ» στον χώρο της Ρούμελης κλείνουν και οι εκστρατείες του 1947 του αντίπαλου. Από την ανάλυση των μαχών και της τακτικής που έφάρμοσε ο ΔΣΕ, βγαίνουν μια σειρά συμπεράσματα και διδάγματα. Ο αντίπαλος μια και απέτυχε με την ταχτική που έφάρμοζε με τα τάγματα και συντάγματα χωροφυλακής, αρχίζει τις εκστρατείες του με συντάγματα χωροφυλακής, ταξιαρχίες στρατού και λόχων όρεινων καταδρομών. Η ταχτική του ήταν παραπλήσια με τις προηγούμενες, δηλαδή κινήσεις από διάφορες κατευθύνσεις χρησιμοποιώντας τα αντερείσματα και κορυφογραμμές πραγματοποιώντας στο επίκεντρο κλοιό για περικύκλωση και εξόντωση των ανταρτών. Κατάληψη και οχύρωση βασικών σημείων και μετά χτένισμα της περιοχής. Ταυτόχρονα άφηγε δυνάμεις και στο βάθος της διάταξης του, για να εμποδίσει τις διεισδύσεις των ανταρτών. Έπειδή και αυτή του η ταχτική παρά τις δυσκολίες που δημιουργούσε στα τμήματα του ΔΣΕ δεν μπορούσε να τσακίσει την αντίδραση του ΔΣΕ, ο αντίπαλος σαν βασικό σκοπό της εκστρατείας του το 1947, έβαλε το άδειασμα της όρεινης περιοχής από τον πληθυσμό που την κατοικούσε, όπου και το κατάφερε σ' όλη την όρεινη περιοχή της Ελλάδας εκτός από την Ρούμελη. Και δεν έγινε αυτό, γιατί η διοίκηση του αρχηγείου Ρούμελης από τον χειμώνα του 1946 - 47 έβαλε καθήκον ούτε για μια στιγμή ανάπαυλα με τον αντίπαλο. Με τον πόλεμο θα λύσουμε το πρόβλημα της εξεύρεσης του όπλισμού, των τροφίμων και της μαζικής στρατολογίας μαχητών για το ΔΣΕ. Ανάπτυξη και διατήρηση ελεύθερου χώρου όχι με την διάταξη και παθητική αναμονή, αλλά χτύπημα στόχων, διεισδύσεις σε κωμοπόλεις και κεφαλοχώρια κατά την περίοδο που ο αντίπαλος δεν κινείται εκστρατευτικά για να τον αποδιοργανώ-

νουμε. Στην περίοδο που κινείται έκστρατευτικά χτύπημα διαδοχικό αρχίζοντας από τα σημεία εξόρμησής του, μέχρι το επίκεντρο με ενέδρες, μετωπικά και πλευρικά χτυπήματα και τέλος πριν πραγματοποιήσει στο επίκεντρο τον κλοιό του, διεισδύσεις σε δύο έως τρεις κατευθύνσεις στα μετόπισθεν του αντιπάλου και κατάληψη κωμοπόλεων, πόλεων και μεγάλων χωριών για στρατολογία και επιμελητειακή εκμετάλλευση. Με τις διεισδύσεις στα μετόπισθεν, αναγκάζουμε τον αντίπαλο να εγκαταλείπει τον όρεινό όγκο και να γυρίσει πίσω, να υπερασπιστεί τα κέντρα που δρούσαν τα τάγματα του ΔΣΕ, που διείσδυσαν. Όταν ο αντίπαλος ενεργούσε με μεγάλες δυνάμεις, μετά το χτύπημα στην κίνηση, στην κατάλληλη στιγμή, πριν πραγματοποιήσει τον κλοιό, συγκέντρωση μεγάλων δυνάμεων του ΔΣΕ και χτύπημα των δυνάμεων του αντιπάλου, σ' αντίθετη κατεύθυνση από την κύρια προσπάθειά του, με συνέπεια το τσάκισμα αυτών των δυνάμεων του αντιπάλου και ανατροπής του όλου σχεδίου της έκστρατειας.

Το αρχηγείο Ρούμελης αντιλήφθηκε το σχέδιο του αντιπάλου για άδειασμα του πληθυσμού των όρεινων περιοχών, από διαταγή που έπεσε στα χέρια του. Γι' αυτό με την όλη του δράση εμπόδισε τον αντίπαλο να το πραγματοποιήσει και παράλληλα είδοποίησε το Γενικό Αρχηγείο και προσωπικά τον Μ. Βαφειάδη, γι' αυτόν τον σκοπό που επιδιώκει: ο αντίπαλος και την ταχτική που ακολουθούσε για να το αποτρέψουμε.

Ο ΔΣΕ παρά τα σοβαρά λάθη που πραγματοποίησε ή ήγγεσία του το 1946 - 47, από στρατηγικής και ταχτικής απόψεως, πολέμησε ήρωικά, μέσα από τις δυσκολίες του σκληρού αγώνα δυναμώνει και μετατρέπεται σε λαϊκοεπαναστατικό στρατό. Το κύρος του μεγαλώνει και έχει την συμπαράσταση του παγκόσμιου δημοκρατικού κινήματος. Με την δράση του βάθυνε την κρίση στην κυβέρνηση της Αθήνας και υποχρέωνε την ιμπεριαλιστική Αγγλία να δηλώσει ανοιχτά την αδυναμία της να στηρίξει την ντόπια αντίδραση. Γι' αυτό ανέλαβε αυτό το έργο ή Αμερική στέλνοντας απεριόριστη ύλική βοήθεια και χιλιάδες ειδικούς και συμβούλους και πήρε ανοιχτά και προκλητικά την διεύθυνση του κρατικού μηχανισμού της μοναρχοφασιστικής Ελλάδας.

Ἡ περίοδος τοῦ 1946 - 47 ἦταν ἡ πιὸ εὐνοϊκὴ, ἡ πιὸ ἰδα-
νικὴ περίοδος πού μὲ ἄνεση θὰ λύναμε τὸ μεγάλο στρατηγικὸ πρό-
βλημα τῶν ἐφεδρειῶν. Μπορούσαμε ἄνετα μέχρι τὸ φθινόπωρο τοῦ
1947 νὰ ἔφτανε ἡ δύναμη τοῦ ΔΣΕ σὲ 50 - 60 χιλιάδες.

Μπορούσαμε νὰ δημιουργήσουμε ὅλο τὸν ὄρεινὸ ὄγκο ἀπὸ τὸν
Γράμμο μέχρι τὸν Παρνασσὸ ἐλεύθερο. Μπορούσαμε ν' ἀποτρέ-
ψουμε τὸ σχέδιο τοῦ ἀδειάματος τῆς ὄρεινῆς περιοχῆς ἀπὸ τὸν
πληθυσμὸ πού τὴν κατοικοῦσε. Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ τοῦ ἀντιπάλου εἶ-
χε ἀποφασιστικὴ συνέπεια γιὰ τὴν παραπέρα πορεία τοῦ ἀγώνα.
Τὸ λύσιμό τοῦ προβλήματος τῶν ἐφεδρειῶν μὲ τὴν παραπάνω δύ-
ναμη, πού ἦταν δυνατὸν, θὰ βοηθοῦσε γιὰ μιὰ πρώτη ἀνατροπὴ
τοῦ ἀντιπάλου καὶ θὰ μᾶς ἔδινε τὴν δυνατότητα νὰ κερδίσουμε τὴν
πρῶτη στροφὴ στὴν πορεία τοῦ ἀγώνα.

Ἡ γραμμὴ αὐτὴ πού ρητὰ ἔβαλε ὁ Ζαχαριάδης σ' ὅλα τὰ
καθοδηγητικὰ στελέχη τοῦ ΔΣΕ καὶ τῶν πόλεων, δὲν πραγματο-
ποιήθηκε γιὰτὶ ὁ Μ. Βαφειάδης, πού ἀφέθηκε μόνος νὰ καθοδη-
γεῖ σ' ὅλη αὐτὴ τὴν περίοδο τὸν ΔΣΕ, ὄχι μόνον δὲν θέλησε νὰ κατα-
λάβει τὴν σημασία τῆς μαζικῆς ἀνάπτυξης τοῦ ΔΣΕ καὶ στάθηκε
ἀνίκανος νὰ ἐπεξεργαστεῖ καὶ τὸ ἀνάλογο σχέδιο ὀργάνωσης καὶ
δράσης, ἀλλὰ καὶ τὰ σαμποτάρισε. Ἐνῶ τὸ κέντρο θάρους τοῦ ΔΣΕ
ἔπρεπε νὰ θρῖσκεται στὴν βόρεια Πίνδο, ὅπου ἐκεῖ θρῖσκονταν καὶ
ἡ θέση τῆς ἡγεσίας τοῦ ΔΣΕ, ὁ Μ. Βαφειάδης παίρνει μαζί του
800 ἀντάρτες ἀπὸ τοὺς καλύτερους γιὰ σωματοφυλακὴ καὶ κατε-
βαίνει σ' Ἄγραφα μὲ τὴν δικαιολογία, ὅτι ἔπρεπε νότια νὰ συ-
ναντήσει τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΟΗΕ. Ἐπὶ μῆνες, στὴν πιὸ κρί-
σιμη περίοδο ἀπομονώνεται ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, παίρνοντας
τὰ λουτρά του στὸ Σμόκοβο μὲ συνέπεια μόλις τὸ φθινόπωρο τοῦ
1947 πού ἀνέβηκε στὴ Βόρεια Πίνδο ν' ἀρχίσει μιὰ ἐπαναφορὰ
στὴ σωστὴ γραμμὴ τοῦ ΚΚΕ.

Μὲ τὴν λαθεμένη θέση πού ἔβαζε, τῆς διατήρησης τοῦ χώρου
ἔρριξε σὲ ἀδράνεια μεγάλες δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ καὶ πολλές τῆς ἔ-
φθειρε. Μὲ διαταγὴ του, σοβαρὲς δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ στά τέλη τοῦ
1946 - 47, τίς ὑποχρεώνει νὰ πάρουν διάταξη σ' ὅλη τὴν ἐξωτε-
ρικὴ περίμετρο τῆς περιοχῆς Χασιῶν - Ἀντιχασίων, μὲ συνέπεια
νὰ καθηλωθοῦν καὶ νὰ πέσουν σὲ ἀδράνεια αὐτὲς οἱ δυνάμεις, νὰ

χάσουν την μαχητικότητά τους και όταν ο αντίπαλος ἐνήργησε ἐκστρατευτικά ἐναντίον τους νὰ διαλυθεῖ μὲ τὸ πρῶτο χτύπημα ἢ διατάξη καὶ τὰ τμήματα νὰ πάθουν ζημιὰ, ἐνῶ τὸ ἀρχηγεῖο Κόζακα μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Καρτσιώτη σωστὰ ἀντιμετώπισε τὸν ἀντίπαλο ὅταν κινουῦνταν ἐκστρατευτικά καὶ πρὶν πραγματοποιήσῃ τὸν κλοιὸ ἐλίссονται θγαίνοντας ἀπὸ τὸν χῶρο τοῦ Κόζακα.

Ἄντὶ νὰ τὸν ἀφήσει νὰ δράσει στὸν κάμπο τῆς Θεσσαλίας, πραγματοποιώντας στρατολογία καὶ ἐπιμελητειακὴ δουλειὰ καὶ ταυτόχρονα θ' ἀναστάτω τὴν ἀντίδρση, πρᾶγμα ποῦ θὰ ὑποχρέωνε ν' ἀφήσουν τὸν Κόζακα γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὰ κέντρα τους, ὁ Βαφειάδης δίνει διαταγὴ καὶ τὴν μεταβιδάζει μέσω τοῦ Κικίτσου νὰ ξαναμπεῖ ὁ Καρτσιώτης στὸν Κόζακα νὰ τὸν ἀνακαταλάβει. Παρὰ τὶς ἀντιρήσεις τοῦ Καρτσιώτη, μπροστὰ στὴ ρητὴ διαταγὴ τοῦ Μ. Βαφειάδη, ὑποχωρεῖ καὶ μπαίνει στὸν κλοιὸ τοῦ Κόζακα μὲ συνέπεια νὰ ἐξοντωθεῖ ἓνα ἀξιόμαχο περιφερειακὸ Ἄρχηγεῖο, μαζὶ καὶ ὁ ἐπικεφαλῆς. Ἡ ζημιὰ αὐτὴ μᾶς στοίχισε, γιὰτὶ γιὰ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα ἔμειναν κοιμμένα τὰ τμήματα τῆς Βόρειας Ἑλλάδας μὲ τὴ Νότια καὶ χρειάστηκαν σκληρὲς μάχες γιὰ νὰ ξαναμποῦμε στὴν περιοχὴ Κόζακα - Τζουμέρκα.

Ὁ Μ. Βαφειάδης ὄχι μόνον δὲν ἔβαζε ζήτημα στρατολογίας καινούργιων μαχητῶν στὸ ΔΣΕ, ἀλλὰ διώχναν στὰ σπίτια τους χιλιάδες παλικάρια ἀπὸ τὰ Χάσια - Ἀντιχάσια καὶ ἄλλες περιοχές, ποῦ κλαίγοντας παρακαλοῦσαν νὰ καταταχτοῦν στὸ ΔΣΕ. Ὁ κόσμος αὐτὸς ἄλλος δολοφονήθηκε, ἄλλος στάλθηκε στὶς φυλακὲς καὶ ἄλλους τοὺς ὀπλίσαν γιὰ νὰ πολεμοῦν τὸ ΔΣΕ.

Ἐνῶ τὸ Ἄρχηγεῖο Ρούμελης προειδοποίησε τὸ Μ. Βαφειάδη καὶ τοῦ ἔστειλε διαταγὲς ποῦ εἶχε πάρει ἀπὸ τὸν ἀντίπαλο ὅτι σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας του ἦταν τὸ ξεσπίτωμα τοῦ ὄρεινοῦ πληθυσμοῦ, αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ τὸ καταλάβει καὶ νὰ διατάξῃ τὰ τμήματα ν' ἀκολουθήσουν τὴν ἐνδεδειγμένη τακτικὴ, γιὰ τὴν ἀποτροπὴ αὐτοῦ τοῦ σχεδίου. Καὶ ὅταν εἶδε ὅτι γίνεται τὸ ξεσπίτωμα καὶ τότε, δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβει τὸ νόημα αὐτοῦ τοῦ ξεσπιτώματος.

Ἄφησε τελειῶς ἀπροσανατόλιστα τὰ τμήματα καὶ χάθηκαν ἐξαιρετικὲς εὐκαιρίες. Τὰ τμήματα τοῦ Γράμμου ἀφοῦ χτύπησαν κατὰ τὴν κίνηση τὸν ἀντίπαλο, ἐλίχθησαν στὰ μετόπισθεν καὶ συγ-

κεντρώθηκαν 7 τάγματα στα Ζαγόρια. Ένώ έπρεπε όλη αύτή ή δύναμη νά καταλάβει τά Γιάννινα, πού ήταν έλάχιστες δυνάμεις του αντίπαλου, θά πραγματοποιούσε στρατολογία μαζική και θά τους εξόπλιζε από τις άποθήκες και ταυτόχρονα θά έπαιρναν μεγάλες ποσότητες τροφίμων και ένδυμασίας από τις άποθήκες, ξέχωρα από τó σοβαρό πολιτικό αντίκτυπο πού θά είχε. Τά τμήματα αύτά έφού φτάσαν στα Ζαγόρια, ξαναγύρισαν στο Δοτσικό. Έτσι χάσαμε μιá σπουδαία εύκαιρία.

Ζημιá για τή μη ανάπτυξη του ΔΣΕ, μäs προκάλεσε ή καθοδήγηση της Ήπειρου Κ. Κολιγιάννης. Παρά τήν προσωπική έντολή πού πήρε ó Κολιγιάννης από τó Ζαχαριάδη, για μαζική ανάπτυξη του ΔΣΕ, κλείστηκαν στα σπίτια τους και άποκόπηκαν από τά στελέχη. Έκοψαν τήν έπαφή με τόν καθοδηγητή Μ. Τσάτσο, της στρατιωτικής όργάνωσης, και πάνω από 400 άνδρες της έθνοφρουράς πού ήταν έτοιμοι νά βγούν με τόν όπλισμό τους, τους άφησαν νά πιαστούν και σταλούν στη Μακρόνησο και ó καθοδηγητής τους νά σκοτωθεί. Δύναμη τριών ταγμάτων αυτοάμυνας τους έγκατέλειφαν με άποτέλεσμα νά πιαστούν οι περισσότεροι και νά πιαστεί και όλος ó όπλισμός πού ήταν κρυμμένος.

Άρνητικό ρόλο σ' αύτή τήν περίοδο παίξαν και οι καθοδηγήσεις των μεγάλων πόλεων. Στην περίοδο του 1947, μπορούσε νά βγούν άπ' τις πόλεις μερικές χιλιάδες μαχητές, για τó ΔΣΕ, αύτό δέν έγινε γιατί οι καθοδηγήσεις του κόμματος αυτών των πόλεων, συνθηκολόγησαν με τις δυσκολίες και δέν έκπλήρωσαν τó σοβαρό αύτό καθήκον. Στέλναμε τμήμα στην Άθήνα για νά παραλάβει κόσμο και τις περισσότερες φορές γύρισε χωρίς νά φέρε: ούτε έναν. Μαζί μ' αύτό τó καθήκον, οι μεγάλες πόλεις και κυρίως ή Άθήνα, πούχε μεγάλη παράδοση από τους μεγάλους μαζικούς άγώνες, στην περίοδο της χιτλερικής κατοχής, μπορούσαν ν' αναπτύξουν μεγάλους μαζικούς άγώνες, σε συνδυασμό με τήν σαμποταριστική δουλειá πού θά παραλύαν τó μηχανισμό του αντίπαλου και θά προσφέραν σοβαρή συμβολή στον ένοπλο άγώνα.

Σάν τελικό συμπέρασμα πού βγαίνει γι' αύτή τήν περίοδο είναι, ότι ή ήρωική πάλη των μαχητών και στελεχών του ΔΣΕ και οι έπιτυχίες πού πραγματοποίησαν ήταν άποτέλεσμα της πρωτο-

βουλίας τῶν τοπικῶν ἀρχηγῶν. Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο διαλύονται τὰ συγκροτήματα καὶ δημιουργοῦνται οἱ λόχοι καὶ τὰ τάγματα καὶ σὲ συνέχεια διαλύονται τὰ περιφερειακὰ ἀρχηγεῖα καὶ δημιουργοῦνται οἱ ταξιαρχίες. Ὅμως αὐτὴ ἡ φάση τοῦ ἐνοπλοῦ ἀγῶνα κλείνει βασικὰ σὲ θάρος μας. Γιὰ τὸ τέτοιο ἀποτέλεσμα, στὴν πρώτη φάση τοῦ ἀγῶνα, φταίει ἡ καθοδήγηση τοῦ ΚΚΕ, ποῦ ἔβαλε ἕναν ἀκατάλληλο ἄνθρωπο, τὸ Μ. Βαφειάδη ἀρχηγὸ τοῦ ΔΣΕ καὶ τὸν ἄφησε μόνο του, ἀσύδοτο ἀπὸ τὸ 1946 μέχρι τὸ φθινόπωρο τοῦ '47, νὰ κάνει ζημιές ἀποφασιστικῆς σημασίας.

ΚΙΝΗΣΗ ΠΡΟΣ ΓΡΑΜΜΟ ΓΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΕΝΙΚΟῦ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ

Πήραμε τηλεγράφημα ἀπὸ Μ. Βαφειάδη ποῦ μᾶς ὑπόδειχνε νὰ ἀκολουθήσουμε τὸ ἴδιο δρομολόγιο ποῦ ἀκολούθησε καὶ αὐτός, νὰ μάσουμε ζῶα καὶ ἀόπλους. Στὸ χῶρο ποῦ εἴμασταν καταυλισμένοι ὁ Παῦλος Πέϊκος ἔφερε 1000 πολίτες καταδιωκόμενους, μὲ τὰ ἄλογά τους, βόδια τους κλπ. Ἦταν γέροι, γριές, γυναῖκες μὲ μωρά. Τὸ θέαμα αὐτὸ σ' ἄφηνε πολὺ συγκινημένο, γιατί ὅλος αὐτός ὁ κόσμος παρὰ τὴν κούρασή του καὶ τὴν ταλαιπωρία του μᾶς ἀκολουθοῦσε, εἶχε ἐμπιστοσύνη στὸ ΔΣΕ. Τὸ πιὸ συγκινητικὸ ἦταν ὅτι μᾶς δῶσαν τὰ ζῶα τους, τὴν περιουσία τους λέγοντάς μας: «Πάρτε τα, νὰ γλυτώσουμε μόνο ἀπ' αὐτοὺς ποῦ μᾶς κυνηγᾶνε καὶ νὰ εἶχαμε ζωντανοὶ καὶ μεῖς τὰ ξαναφτιάχνουμε». Μπορέσαμε νὰ ἐξασφαλίσουμε τροφή γιὰ ὅλο αὐτὸ τὸν κόσμο, τὸν προφυλάξαμε ἀπὸ τὴν ἀεροπορία ποῦ μᾶς μυδραλιοβολοῦσε.

Πραγματοποίησα συνεργασία μὲ Παῦλο Πέϊκο καὶ κανονίσαμε νὰ ξεχωρίσει τοὺς γέρους, γριές καὶ μητέρες μὲ παιδιά. Μ' ὅλους τοὺς νέους νὰ συγκροτήσει ἕνα τάγμα καὶ νὰ τὸ πλαισιώσει μὲ στελέχη τοῦ ΑΚΕ ποῦ εἶχε μαζί του, αὐτὸ τὸ τμήμα θὰ μᾶς ἀκολουθοῦσε. Τὸν ἄλλο κόσμο καθόρισα μὲ διαταγὴ νὰ τοὺς πάρει τὸ Ι τάγμα Φ. Φωκίδος καὶ νὰ τοὺς περάσει πρὸς Μεγάλο Χωριὸ - Μικρὸ Χωριὸ καὶ Δ. Φθιώτιδα. Εἰδοποίησα Ν. Τριανταφύλλου, γιὰ ὅλο αὐτὸ τὸν κόσμο, πῶς νὰ τὸν βοηθήσει. Κάναμε σύσκεψη ποῦ πῆ-

ραν μέρος, ἐγώ, Γιώτης, Διοίκηση Ἀρχηγείου Θεσσαλίας καὶ ἐπιτελάρχης τους. Ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε ὅλες τὶς προετοιμασίες σὲ ζῶα καὶ τρόφιμα καὶ τὶς 9 Ὀκτώβρη νὰ ἀρχίσει ἡ πορεία πρὸς Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Τμήματα Παρνασσίδας χτύπησαν τὰ ἐξωτερικὰ φυλάκια τοῦ Δαδιοῦ. Μπήκαν στὸ χωριὸ Χρυσό. Ἄλλα τμήματα τοῦ ἴδιου ἀρχηγείου μπήκαν στὰ χωριά Λειβαδιάς: Ζαγαρά, Κυριάκη, Δίστομο, Ἀντίκιρα, ὁ λαὸς τοὺς δέχτηκε μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ τοὺς ἔδωσε τρόφιμα. Στείλαμε ἓνα τάγμα Ρούμελης καὶ ἓνα Θεσσαλίας πρὸς Φαλαγγίτες γιὰ παραπλάνηση ἀντιπάλου καὶ νὰ συγκεντρώσει ζῶα καὶ τρόφιμα. Ἀντίπαλος ἐνεργεῖ ἐπίθεση γιὰ νὰ καταλάβει Οὐρανό, τμήματα Ρούμελης τὸν χτύπησαν καὶ τὸν ἀνέτρεψαν. Ἡ μάχη ἦταν σκληρὴ γιατί γινόταν κάτω ἀπὸ δυνατὸ σφυροκόπημα τῆς ἀεροπορίας στὸ γυμνὸ Τσουγκάρι τοῦ Οὐρανοῦ.

Παίρνω τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, πὺ ζητάει νὰ τοῦ στείλω τηλεγραφικῶς τὰ στελέχη τοῦ ΚΚΕ πὺ δουλεύουν στὸ ΔΣΕ τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Ἐφτίασα κατάσταση καὶ τὴν ἔστειλα. Στὸ ἴδιο λημέρι μένουμε καὶ στὶς 8 Ὀκτώβρη. Τὸ πρωτὶ αὐτῆς τῆς ἡμέρας κάναμε σύσκεψη μὲ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας καὶ ἀποφασίσαμε μόλις νυχτώσει νὰ ἀρχίσει ἡ πορεία. Καθορίσαμε διοίκηση πὺ θὰ διευθύνει τὰ τμήματα τῆς πορείας ἀπὸ Γιώτη, Ἀμάρμπεη καὶ ἐπιτελάρχη ἀρχηγείου Θεσσαλίας. Ἡ ὥρα 10 τὸ βράδυ, ξεκίνησαν ὅλες οἱ φάλαγγες. Περάσαμε Κεράσοβο - Πλιοῦ - Ἀγραφιῶτη συνεχίζουμε καὶ τὴν ἄλλη μέρα μέχρι ὥρα 11 πρωινῆ. Κάναμε τρίωρη στάση καὶ συνεχίσαμε πορεία, τὸ ἀπόγευμα φτάσαμε στὰ Τοπόλιανα. Ἐδῶ ταχτοποιήσαμε τὸν κόσμον γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ. Παρὰ τὴν 15ωρη πορεία διετάχθει τάγμα Ρούμελης νὰ συνεχίσει πορεία καὶ καταλάβει τὴ γέφυρα Τέμπλα ἐπὶ τοῦ Ἀχελώου.

Τμήματα Ρούμελης πὺ κινήθηκαν σὰν πλαγιοφυλακὲς τῆς φάλαγγας, συγκρούστηκαν στὰ ὑψώματα Βούλπης μὲ Μάυδες. Τοὺς καταδίωξαν καὶ πήραν λάφυρα σὲ ὄπλισμό. Τὸ βράδυ πήραμε τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πὺ καθόριζε δρομολόγιον Γάβροβο - Θεοδώριανα - Περιστέρι. Στὸ Περιστέρι θὰ ἀφήναμε ἓνα τάγμα νὰ ἐλίσσεται καὶ ὁ ἄλλος κόσμος θὰ προχωροῦσε γιὰ Βοδοῦσα, Ἀνατολικοῦ Ζαγοριοῦ. Τώρα τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ἀλλά-

ζει όλα όσα είχαμε συμφωνήσει και πού πάνω σ' αυτή τή βάση προ-ετοιμάσαμε τήν κίνηση τόσο κόσμου. Είχαμε συμφωνήσει τούς άό-πλους και ζώα να τούς παίρναμε μέχρι Θεοδώριανα, σ' αυτό τò ση-μείο θά μās είχε μεταφέρει τò Γενικό Άρχηγείο όπλισμό, θά τόν παίρναν οί άοπλοι και θά γυρίζαν πίσω, γι' αυτό τò λόγο αφήσαμε δύο τάγματα να έλίσσονται στους Άπεραντίους. Στείλαμε τηλεγρά-φημα στο Γενικό Άρχηγείο ότι μαζί μας έχουμε 1400 άόπλους και βλέπουμε έπικίνδυνο τò πέρασμα από Μέτσοβο. Ταυτόχρονα είδο-ποιήσαμε τὰ τμήματα πού βρίσκονταν στους Άπεραντίους να μās ακολουθήσουν.

Ή ώρα δύο πρωινή στις 10 Όκτώβρη, ξεκινήσαμε. Πέρασα-με τόν Άχελώο στη γέφυρα τής Τέμπλας, ξημερώσαμε στο χωριό Βορδιανά και ώρα 9 τò πρωί στις 11 Όκτώβρη, φτάσαμε στο χω-ριό Αύλάκι. Έδώ καταυλιστήκαμε, οί κάτοικοι του χωριού τò έ-σκασαν και κρύφτηκαν στα γύρω δάση. Δέν μπορούσαμε να κατα-λάβουμε γιατί γίνεται αυτό. Μετά από μια ώρα μās φέραν ένν γέ-ρο και μια κοπέλα πού τούς βρήκαν κρυμμένους στο δάσος. Τους ρωτήσαμε γιατί κρύβονται από μās; Μās απάντησε ό γέρος: «Εί-χα γιό άντάρτη στον ΕΛΑΣ στους Καραϊσκάκηδες και τώρα είναι φυλακή στην Κέρκυρα. Φτάσαμε έμεις οί άριστεροι να σās φοβό-μαστε, γιατί πριν δυο μήνες πού πέρασαν δικά σας τμήματα, μās βάλαν φωτιές και μās καΐγαν, άδιάκριτα και χάθηκε κόσμος πού οί περισσότεροι ήσαν άριστεροι, γιατί οί δεξιοί είχαν φύγει. Αυτά δέν είναι ώραϊα πράγματα να μās κάνετε, να σās φοβόμαστε και να θέλουμε έμεις οί άριστεροι τήν προστασία τών δεξιών». Έγώ και ό Ζήσης Ζωγράφος μείναμε κατάπληκτοι. Ό γέρος μās ανέφερε για τò κακό πού είχε γίνει, μās ανέφερε για δεκάδες σπίτια άριστερών πού είχαν καεί σε πολλά χωριά και θύματα πού προκλήθηκαν έπ' τις φωτιές. Όπως πληροφορηθήκαμε τή διαταγή για τούς έμπρογ-σμους τήν έδωσε ό Μ. Βαφειάδης, με τò δικαιολογητικό να τιμω-ρήσει τήν αντίδραση για τò φόνο του Παλιούρα. Ή διαταγή αυτή του Μ. Βαφειάδη, εκτός πού ήταν άπάνθρωπη και έξω άπ' τις άρ-χές μας, προκάλεσε άσχημο αντίκτυπο σε μια μεγάλη περιοχή και μās ζήμιωνε πολιτικά. Ό Ζήσης Ζωγράφος μου είπε: Αυτό πρέ-πει να τò καταγγείλουμε στο ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ και μείναμε

σύμφωνοι πάνω σ' αυτό. Παράλληλα διατάξαμε γὰ συμπεριφέρονται μὲ τὸν πιὸ πολιτισμένον τρόπο στὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπιτύχουμε γὰ ἐπαναφέρουμε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ κόσμου σ' ἐμᾶς.

Μόλις νύχτωσε ἀρχίσαμε πορεία καὶ στὰ ξημερώματα στίς 11 Ὀκτώβρη φτάσαμε στὴ Βελανιδιά, ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴ μέρα. Δύο ὥρες πρὶν ξημερώσει στίς 12 Ὀκτώβρη μπήκαμε σὲ πορεία ἀπὸ Βελανιδιά - Μιλιανὰ φτάσαμε στὴν Ἁγία Παρασκευὴ Φρούσας, τὸ ἀπόγευμα. Δύο διμοιρίες τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης κατέλαβαν τὸ ὕψωμα Κοκκινόλακος καὶ ἀντιμετώπισε χωροφύλακες τοῦ 24 τάγματος ἄλλα τμήματά μας πιάσαν τὰ ὕψωματα Ἀητὸς καὶ Ἐρκήν. Σ' αὐτὸ τὸ χῶρον καταυλιστήκαμε. Τὴν ἴδια μέρα τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος διεξήγαγαν σκληρὸ ἐπιθετικὸ ἀγῶνα κατὰ τμημάτων τῆς ταξιαρχίας Ρίμινι στὴν περιοχὴ Δρέμισας - Καλοσκοπὴ - Ἁγία Τριάδα - Τσικλέρι καὶ Ευροβούνι Παύλιανης. Ὁ ἀγῶνας κράτησε ἀπὸ τίς 11 ἕως 12 Ὀκτώβρη. Ὁ ἀντίπαλος μπρὸς στὴν ὀρμητικότητα τῶν τμημάτων μας, διέρρευσε στίς ρεματιῆς μὲ σκόρπιες τίς δυνάμεις του, ἐγκαταλείποντας τὴν Καλοσκοπὴ, καὶ πανικόβλητος ἔσπευδε πρὸς Παύλιανη - Καστέλια. Πάρθηκαν λάφυρα σὲ ὄπλισμό, πυρομαχικὰ καὶ ρουχισμό. Ἐπίσης σοβαρὴ δράση ἀνέπτυξε ἡ Παρνασσίδα, τμήματά της μπήκαν σὲ πολλὰ χωριά καὶ συγκέντρωσε τρόφιμα, χτύπησε φυλάκια στὴ Λειβαδιά καὶ Στεβένικο (Ἐλικώνα).

Σ' αὐτὴ τὴ θέση, δηλαδὴ Ἁγία Παρασκευὴ Φρούσας μείναμε μέχρι τίς 14 Ὀκτώβρη τὸ μεσημέρι. Ἀφοῦ πήραμε πληροφορίες, κινήθηκαμε καὶ μετὰ ἀπὸ 3 ὥρες φτάσαμε στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους Τετρακώμου. Γιὰ νὰ περάσουμε τὴ δίοδο πρὸς Θεοδώριανα ἔπρεπε πάση θυσίᾳ νὰ καταλάβουμε τὸ Ξερολίβαδο. Κινήθηκαν δυνάμεις μας καὶ τὸ κατέλαβαν. Ἀμέσως κινήθηκαμε μὲ δρομολόγιο Κάφαλα - Σταυρὸ Θεοδωριανῶν καὶ ἡ ὥρα 11 τὴ νύχτα φτάσαμε στὰ Θεοδώριανα. Ἀφοῦ ξεκουραστήκαμε καὶ κοιμηθήκαμε λίγες ὥρες, μιὰ ὥρα πρὶν ξημερώσει συνεχίσαμε πορεία καὶ μετὰ ἀπὸ τρεῖς ὥρες φτάσαμε στὴ Νεραΐδα. Ἐδῶ μείναμε τὴν ἡμέρα στίς 16 Ὀκτώβρη. Τὸ βραδάκι ξανά πορεία καὶ κάτω ἀπὸ πυκνὸ σκοτάδι φτάσαμε στὴ ρεματιὰ Πρόδρομου ὅπου μείναμε τὸ ὑπόλοιπο τῆς νύχτας καὶ τὴ μέρα τῆς 17 Ὀκτώβρη. Εἴχαμε ἐπιδρομὴ ἀ-

εροπορική με απώλεια ένας νεκρός. Το απόγευμα της ίδιας μέρας ξεκινήσαμε περάσαμε από το Γαρδίκι και τα μεσάνυχτα φτάσαμε στη Τζούρτζα. Όλοι μας είμαστε κατάκοποι γιατί περπατήσαμε 12 ώρες. Μαζί με την κούραση όλος ο κόσμος μας, αντιμετώπιζε την πείνα. Βρήκαμε μέλι και δώσαμε από λίγο σ' όλο τον κόσμο.

Διατηρώ συνέχεια επαφή με το επίτελειο μου της Ρούμελης και με ενημερώνει συνεχώς για τη δράση των τμημάτων μας. Την ίδια μέρα τμήματα του αρχηγείου Φ. Φωκίδος κατέβηκαν στα Καστέλια και απελευθέρωσαν 30 οικογένειες απ' τον ξεκληρισμένο πληθυσμό των ορεινών περιοχών. Τis 18 Οκτώβρη πήραμε τηλεγράφημα από Γενικό Αρχηγείο που μας κάνει γνωστό ότι έρχεται προς συνάντησή μας μια διλοχία τους. Αμέσως δγάλαμε διαταγή να κινηθούμε γρήγορα και περάσαμε δημόσιο δρόμο Μετσόβου. Μόλις νύχτωσε ανεβήκαμε τον Καταραχιά στο ύψος 2.200μ. και συνεχίσαμε για Μπάρο. Έδω μās έπιασε βροχή και σέ λίγο τó γύρισε σέ χιόνι, έκανε φοβερό κρύο. Υπήρχε κίνδυνος να πάθει ο κόσμος μας κρουσπαγήματα γιατί πολλοί ήταν ξυπόλητοι.

Συνδεθήκαμε με τή διλοχία του Γενικού Αρχηγείου που ήρθε προς συνάντησή μας και μās έδωσε κατεύθυνση Δοκίμι, Δημόσιο δρόμο Μετσόβου, Βάλια Κάλντα. Ο Μ. Βαφειάδης μετά όταν τον συναντήσαμε είπε στον Κίσαβο γιατί δέν εκτέλεσε διαταγή που του έστειλε να πραγματοποιήσει τήν κίνηση από Περιστερί, αυτό προβλέπονταν στο σχέδιο επιχείρησης κατά Μετσόβου, γιατί όταν ο αντίπαλος έβλεπε μιά τόσο μεγάλη δύναμη ανταρτών να κινείται: θά επιδρούσε άσχημα στο ήθικό του και θά βοηθούσε τήν επιτυχία τής επιχείρησης κατά του Μετσόβου. Είναι δύσκολο κανείς να κατανοήσει ότι ένα τμήμα αντιπάλου καλά όχυρωμένου θά έφευγε μόνο του, γιατί θά έβλεπε να κινούνταν από απόσταση δυνάμεις ανταρτών. Φυσικά ο Κίσαβος δέν έπρεπε με κανένα τρόπο να παραδίασει διαταγή που πήρε απ' τó Γενικό Αρχηγείο. Όλη τή νύχτα τις 18 Οκτώβρη στήν περιοχή Μετσόβου, ακούγονταν όμοδροντίες πυροβολικού, καταλάβαμε ότι γίνεται επιχείρηση, μās τó γνωστοποίησε και τó Γενικό ότι Μακεδονικά και Ήπειρωτικά τμήματα του ΔΣΕ έπετέθησαν κατά του Μετσόβου.

Τό πρωτ στις 19 Οκτώβρη κατεβήκαμε στή χαράδρα προς μο-

ναστήρι Ἀνθούσας όπου ξεκουραστήκαμε και στεγνώσαμε. Βρήκαμε κρέας, ψωμί και δώσαμε να φάει ο κόσμος. Το απόγευμα της ίδιας μέρας ξανά πορεία και μετά από 6 ώρες φτάσαμε στο Δοκίμι όπου και μείναμε. Ἡ μάχη στο Μέτσοβο συνεχίζεται, το πυροβολικό βάλλει συνεχώς.

Στή Ρούμελη τὰ τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας αὐτὴ τὴ μέρα κατέλαβαν τὴν Μεδενίστα και Μπλό ὕστερα ἀπὸ σκληρὴ μάχη. Πῆραν λάφυρα σὲ ὄπλισμό, πυρομαχικά, τρόφιμα και ρουχισμό. Στὴ θέση Δοκίμι μείναμε τὴν ἡμέρα τὴς 20 Ὀκτώβρη και μόλις νύχτωσε συνεχίσαμε πορεία ἀπὸ Δοκίμι - Κατάρρα και συνέχεια πρὸς Ζαγόρια. Τὰ ξημερώματα φτάσαμε στὴν Τσόυμα Ἀρβανίτη, όπου γιὰ λίγο ξεκουραστήκαμε, ἡ πορεία ἦταν σύντομη. Συνεχίσαμε μέρα τὴν πορεία στὴς 21 Ὀκτώβρη και τὸ μεσημέρι φτάσαμε στὴ Βάλια Κάλντα.

Ἡ μάχη στο Μέτσοβο συνεχίζεται, τὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ μπῆκαν στο Μέτσοβο και πῆραν λάφυρα, ὅμως τὸν ἀντίπαλο ἀπ' τὸ ὕψωμα Καρακόλι: πὺ δεσπόζει τὸ Μέτσοβο δὲν κατόρθωσαν νὰ τὸν ἐκδιώξουν. Στὴ Ρούμελη αὐτὴ τὴ μέρα τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος χτύπησαν διλοχία τοῦ 503 τάγματος Ρίμινι πὺ κινιούνταν ἀπὸ Γλαύνιστα πρὸς Ψηλοράχη - Μουρούζο, τὴν ἀνέτρεφε και τὴν καταδίωξε μέχρι Παλιοχώρι. Τὴς προκάλεσε ἀπώλειες και πῆρε λάφυρα σὲ ὄπλισμό και πυρομαχικά. Ἄλλο τμήμα τοῦ χτύπησε στο Μέγα Βράχο, πῆρε λάφυρα σὲ ὄπλισμό και ρουχισμό. Τμήματα ἀρχηγείου Παρνασσίδος πὺ κατεῖχε ὕψωματα Δαδιοῦ χτύπησε 6 αὐτοκίνητα μὲ στρατό, ἡ μάχη κράτησε 4 ὡρες προκαλώντας τοῦ ἀπώλειες.

Στὴν Βάλια Κάλντα μείναμε μέχρι τὸ πρωτὴ τὴς 22 Ὀκτώβρη. Τὸ πρωτὴ ξεκινήσαμε και περάσαμε ἀπὸ Αὐγὸ Βοβούσας - Ταμπούρι: Ζάκας, ἐδῶ καλυφθήκαμε γιὰτὶ περνοῦσαν ἀπὸ πάνω μας 10 βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα πὺ βομβάρδισαν τὴ Βοβούσα. Συνεχίσαμε πορεία και φτάσαμε στὴ Βοβούσα, μείναμε λίγες ὡρες και πήγαμε στὰ ἀπέναντι ὕψωματα όπου καταυλιστήκαμε. Ἡ πορεία πὺ πραγματοποιοῖσε τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης μαζί μὲ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας πρὸς Βόρεια Πίνδο, ἔφτασε στο τέλος τὴς. Στὴν 15ῆμερη αὐτὴ πορεία ἡ συνεργασία μας μὲ τὴ Διοίκηση Θεσσαλίας, Κίσαβο

και Ζωγράφο ήταν αρμονική, μόνον παρατήρησα ότι μεταξύ Κίσαβου και Ζωγράφου υπήρχε κάποια ψυχρότητα στις σχέσεις τους.

Περπατήσαμε 15 μέρες για να φτάσουμε στη Βόρεια Πίνδο. Πέρασαμε Απεράντιους, την όρεινη περιοχή Άρτας, τα Τζουμέρκα, περιοχή Κόζακα, Περιστέρι, τα Ζαγόρια, δηλ αυτή ή όρεινη περιοχή, που συνδέει τον όρεινό όγκο της Βόρειας Πίνδου με τη Νότια Ελλάδα, ήταν γυμνή από πληθυσμό. Ο αντίπαλος, πέτυχε το σκοπό του κατά τις επιχειρήσεις του καλοκαιριού του '47, σ' όλες αυτές τις περιοχές και όπως αργότερα διαπίστωση και σ' όλη τη Μακεδονία. Αυτό πολύ θά βλάψει την παραπέρα πορεία του ένοπλου αγώνα. Επετεύχθη αυτό, γιατί το Γενικό Αρχηγείο δεν θέλησε να καταλάβει ότι το ξεκαθάρισμα των χωριών απ' τους πληθυσμούς είχε στρατηγική σημασία για το κίνημά μας. Δεν θέλησε να πάρει υπ' όψη τις υποδείξεις μας για ξαπόλυμα επιθετικών επιχειρήσεων σ' όλη την Ελλάδα, για αποτροπή αυτού του καταχθόνιου σχεδίου του αντιπάλου και για στρατολογία καινούργιων μαχητών, παρά το γεγονός ότι του παρουσιάσαμε διαταγές του αντιπάλου που έπεσαν στα χέρια μας.

Η 3η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1947

Στά μέσα του Σεπτεμβρη του 1947, συνήλθε ή 3η Όλομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ. Την εισήγηση έκανε ο Ν. Ζαχαριάδης, πάνω στην πολιτική κατάσταση και την πορεία του εθνικοαπελευθερωτικού δημοκρατικού αγώνα του λαού της Ελλάδας.

Η Όλομέλεια διαπίστωσε: 1ο ότι ή πολιτική του ΕΑΜ για τή συμφιλίωση και τή λαϊκή ένότητα αποτελεί το μοναδικό δρόμο σωτηρίας για τήν Ελλάδα.

2ο. "Οτι βασικό εμπόδιο για να πραγματοποιηθεί ή πολιτική αυτή του ΕΑΜ, είναι ή ιμπεριαλιστική αμερικάνικη και αγγλική κατοχή και επέμβαση στην Ελλάδα που κατήργησε τήν ελληνική εθνική ανεξαρτησία και κάθε έννοια δημοκρατίας στη χώρα.

Η Όλομέλεια τονίζει ότι κάτω από τήν αμερικάνικη κατοχή γίνεται άμεσος ο κίνδυνος για τον άκρωτηριασμό της χώρας με τις

διαπραγματεύσεις που διεξάγονται για την είσοδο τουρκικού στρατού στη Δυτική Θράκη.

3ο. Αποστολή της καινούργιας κυβέρνησης Σοφούλη είναι να συνεχίσει και επεκτείνει τη μεταδεκεμβριανή πολιτική, μαζί με τη δυναμική πολιτική και τη δολοφονική τρομοκρατία να χρησιμοποιήσει πιο έντονα το όπλο της δημοκρατίας.

4ο. Η ξενική κατοχή και η μοναρχοφασιστική χτηνωδία και με την κυβέρνηση Σοφούλη, δεν αφήνουν στο λαό άλλη έκλογη από την ανειρήνευτη και άποφασιστική πάλη για την ανεξαρτησία, τη λευτεριά, τη δημοκρατία.

5ο. Ο ένοπλος αγώνας του ΔΣΕ, αποτελεί τη μοναδική επιβεβλημένη αντίσταση που ο λαός της Ελλάδας έχει να δώσει στους κατακτητές και τους ντόπιους ύποταχτικούς τους. Έξω από τον αγώνα αυτόν δεν υπάρχει ζωή και τιμή για την Ελλάδα και το λαό. Γι' αυτό και πρωταρχική υποχρέωση για τον κάθε Έλληνα πατριώτη, είναι να δώσει όλες του τις δυνάμεις, για να πετύχει το έργο του ΔΣΕ, με την ατράνταχτη πεποίθηση, ότι όσο πιο γερός και αποφασιστικός και νικηφόρος είναι ο λαός και ο ΔΣΕ, τόσο περισσότερο θα τους υποχρεώσουν να δεχτούν τη δημοκρατική λύση, για το ελληνικό ζήτημα που προτείνει το ΕΑΜ.

6ο. Η 3η Ολομέλεια καταδίκασε άποφασιστικά όλους τους διασταγμούς και τις ταλαντεύσεις που εκδηλώθηκαν από μεμονωμένους κομμουνιστές και που δεν συμβιβάζεται με την ιδιότητα μέλους του ΚΚΕ. Η Ολομέλεια διαπίστωσε ότι η δουλειά των κομμουνιστών της πόλης, το ξεσήκωμα του λαϊκού αγώνα σ' αυτές καθυστερεί και ότι επιταχτικό καθήκον για τους κομμουνιστές της πόλης, που δεν επιδέχεται καμιά αναβολή, είναι να κινητοποιήσουν όλες τις δυνάμεις τους, για να ξεπεράσουν μαζί μ' όλους τους δημοκράτες και μαζί με το λαό την καθυστέρηση αυτή.

7ο. Η Ολομέλεια κάλεσε όλα τα μέλη του ΚΚΕ να συνεχίσουν μ' όλες τους τις δυνάμεις τον αγώνα μέχρι τη νίκη της δημοκρατίας, μέχρι την τελική κατοχύρωση της ανεξαρτησίας. Η Ολομέλεια απόκρούει κατηγορηματικά τις αμερικανοαγγλικές συκοφαντίες έναντι του ΚΚΕ και διακήρυξε για μια ακόμα φορά ότι μοναδική και αποκλειστική επιδίωξη του ΚΚΕ είναι η ανεξαρ-

τησία, ή άκεραιότητα, ή δημοκρατία της Ελλάδας.

7ο. Η 3η Όλομέλεια ένέκρινε όμόφωνα τήν πολιτική δουλειά του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, από τήν 2η Όλομέλεια της ΚΕ, καθώς και τή γραμμή της αντιπροσωπείας του ΚΚΕ στο συνέδριο του ΚΚ Γαλλίας στο Στρασβούργο. Κατά τή διάρκεια των έργων της Όλομέλειας, έγινε ειδική στρατιωτική σύσκεψη που άσχολήθηκε με τή στρατιωτική κατάσταση και τά στρατιωτικά προβλήματα του άγώνα. Η σύσκεψη διαπίστωσε τό πραγματοποιήσιμο, από στρατιωτική άποψη, των πολιτικών επιδιώξεων του δημοκρατικού κινήματος σήμερα. Τά συμπεράσματα της σύσκεψης ύποβλήθηκαν στην Όλομέλεια.

Η Όλομέλεια άπόσπασε κλιμάκιο του ΠΓ από πέντε μέλη, με τριμελή Γραμματεία, για τό συντονισμό της κομματικής δουλειάς σ' όλη τή χώρα. Αυτή είναι στο βασικό της μέρος, ή ανακοίνωση της 3ης Όλομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ που δημοσιεύτηκε στο «Ριζοσπάστη» στις 8.10.1947. Η έκθεση του Μ. Βαφειάδη στη 3η Όλομέλεια δέν ήταν αντικειμενική, παρουσίαζε παραφουσκωμένη τή δράση και τή δύναμη του ΔΣΕ και ούτε καν ανέφερε τίς δυσκολίες που μάς δημιουργήθηκαν με τό ξεσπίτωμα του πληθυσμού των όρεινων περιοχών. Έβαλαν καθήκον σε διάστημα έξι μηνών να φτάσει ή δύναμη του ΔΣΕ σε 60 χιλιάδες, δηλαδή με βάση τήν πραγματική δύναμη που διαθέτει έβαζε καθήκον μέσα σε έξι μήνες να τριπλασιαστεί ή δύναμη του ΔΣΕ. Με βάση τήν προϋπόθεση των 60 χιλιάδων άνταρτών, καθορίζονταν σαν καθήκον να δημιουργηθεί έλεύθερος χώρος από τή Βόρεια Πίνδο μέχρι τόν Παρνασσό. Τό κλιμάκιο της Νότιας Ελλάδας, να καταλάβει και να στεριωθεί στα Άγραφα - Κόζιακα - Τζουμέρκα. Να δημιουργηθεί έφεδρική μονάδα του Γ. Α., δύναμης 15 χιλιάδων να χρησιμοποιηθεί σά δύναμη για επέμβαση στην κατάλληλη στιγμή, για στρατηγικό αποτέλεσμα μετά τήν άνατροπή της έκστρατείας του αντιπάλου. Σαν στρατηγική επιδίωξη με τό σχέδιο «Σ» έβαζε τήν άπελευθέρωση του ύψιπέδου Κοζάνης, δηλαδή τό χώρο που κλείνεται από τά θουνά Καϊμπακτσάλαν - Βέρμιο - Πιέρρια - Χάσια - Σμόλικα - Κάμενικ.

Όλα τά καθήκοντα και ή επιδίωξη ή στρατηγική ήταν άνε-

δαφικά και προέρχονταν από ψεύτικα και φουσκωμένα στοιχεία που έδωσε στην έκθεσή του ο Μ. Βαφειάδης. Αυτό φάνηκε αμέσως στο σύντομο διάστημα. Η έφεδρική μονάδα του Γ.Α. με το όνομα 670 αντί για να δώσει χτύπημα για στρατηγικό αποτέλεσμα, όπως θα δούμε από την πρώτη στιγμή μπήκε στον άμυντικό αγώνα στο Γράμμο και βοήθησε για να κρατήσει ο αγώνας στο Γράμμο το 1948, 70 μέρες.

Στις εργασίες της 3ης 'Ολομέλειας και της στρατιωτικής σύσκεψης, δεν πήρα μέρος που ήμουν τότε Διοικητής του 'Αρχηγείου Ρούμελης, ούτε και ο Ζήσης Ζωγράφος που ήταν Πολιτικός 'Επίτροπος του 'Αρχηγείου Θεσσαλίας.

ΣΤΗΝ ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΟ

Μόλις νύχτωσε έφτασε στον καταυλισμό μας ο Μ. Βαφειάδης με συνοδούς του. Κανονίσαμε να κινηθούμε την άλλη μέρα μαζί τους εγώ, Κίσαβος και Ζωγράφος. Θα προωθούσαμε τους άοπλους στο Πευκόφυτο και οι μάχιμες δυνάμεις θα παίρναν διάταξη στο Μέτσοβο, το δε τμήμα της Ρούμελης θα τίθονταν ταχτικά στο 'Αρχηγείο Θεσσαλίας. Το πρωί της 20ης 'Οκτώβρη συγκέντρωσα τους 48 μαθητές που προορίζονταν για τη σχολή αξιωματικών του Γενικού 'Αρχηγείου και στους έστειλα στον προορισμό τους. Μετά καλώ σε σύσκεψη τον Παύλο Πέικο, 'Αποστόλη και Κουτρούκη που αποτελούσαν τη διοίκηση των 600 άοπλων της Ρούμελης, τους έδωσα οδηγίες για το χειρισμό του κόσμου και κατάσταση όπλισμού που πρέπει να πάρουν. Το μεσημέρι φύγαμε με Μ. Βαφειάδη για την έδρα του Γενικού. Μετά από τέσσερις ώρες φτάσαμε στο Δίστρατο. Έδω μείναμε όλη τη νύχτα, τα ξημερώματα τις 24 'Οκτώβρη ξεκινήσαμε και φτάσαμε στη Σαμαρίνα, συνέχεια περάσαμε από Φούρκα - Κάντσικο - Λυκόραχη και μόλις νύχτωσε φτάσαμε στο λημέρι του Γενικού 'Αρχηγείου, στην Πέτρα Μούκα.

Έδω συνάντησα μέλη της ΚΙΕ του ΚΚΕ τακτικά και αναπληρωματικά. Συναντήθηκα με Γιάννη 'Ιωαννίδη, μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και Στρίγγο, που ήταν πολιτικός επίτροπος του Γε-

νικού Αρχηγείου. Τις 25 Οχτώβρη μᾶς κάλεσε ἐμένα καὶ τὸ Ζήση Ζωγράφο ὁ Γιάννης Ἰωαννίδης, μᾶς ἔδωσε νὰ διαβάσουμε τὴν ἀπόφαση τῆς 3ης Ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, τὴν ἀνακοίνωση τῆς Ὀλομέλειας καὶ τὰ πρακτικὰ ἀπὸ τὶς ὁμιλίες τῶν παρευρισκομένων στὴν Ὀλομέλεια.

Στὴν Ὀλομέλεια παραβρέθηκαν μόνο 6 μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ μερικὰ στρατιωτικὰ στελέχη. Διαβάζοντας βλέπω ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς Ὀλομέλειας ρίχνει ὅλο τὸ βάρος τῆς κοιμματικῆς δουλειᾶς στὸν στρατιωτικο - πολεμικὸ τομέα. Βάζαν καθῆκον νὰ βρεθεῖ ὁ ΔΣΕ μέχρι τὴν ἀνοιξή τοῦ 1948 μὲ δύναμη 50 - 60 χιλιάδες ἀντάρτες, νὰ δημιουργηθεῖ ἐλεύθερος χῶρος σ' ὅλο τὸν ὄρεινὸ κορμὸ τῆς Βόρειας Πίνδου καὶ μέχρι τὴ νότια Ἑλλάδα στὸ τρίγωνο Γκιώνα - Οἶτη - Βαρδούσια. Νὰ δημιουργηθοῦν ἐφεδρεῖες τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, μὲ δύναμη 10 - 15 χιλιάδες ἀντάρτες. Διαβάζοντας τὶς τοποθετήσεις τῶν ὁμιλητῶν τῆς Ὀλομέλειας, βλέπω πῶς ὁ Μ. Βαφειάδης ἔλεγε: «Ὁ Γούσιας εἶναι ἐξυπνος, παλληκάρι, ἀλλὰ ξεθεώνει τὰ στελέχη καὶ τὰ πιέζει». Μοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ καταλάβω γιατί εἶπε τέτοια πράγματα. Ἔτσι ἐκτιμοῦσε τὴ σκληρὴ πάλη ποὺ κάναμε καὶ νικηφόρα ἀντιμετωπίσαμε 10 ἐκστρατεῖες, συγκεντρώνοντας πὶς βασικὲς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου στὸ χῶρο μας; Ἔτσι ἔβλεπε τὶς δεκάδες ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις ποὺ ὀργανώσαμε καὶ ἀπὸ 200 ἀντάρτες ποὺ εἴμασταν, ἀρχὲς Γενάρη 1947, φτάσαμε τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1947 σὲ 3.500 καὶ τοὺς ὀπλίσαμε μὲ ὀπλισμὸ ἀποκλειστικὰ μὲ λάφυρα; Ἔτσι ἐκτιμᾷ τὴν προσπάθειά μας ποὺ ἐπεκταθήκαμε μέχρι Πάρνηθα καὶ Εὔβοια; Ἔτσι βλέπει τὸ σκληρὸ ἀγῶνα ποὺ κάναμε γιὰ νὰ ἐμποδίσουμε τὸ ξεκλήρισμα τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ ἀποτελοῦσε ζήτημα ὑπαρξῆς τοῦ ἀντάρτικου, πράγμα ποὺ τὰ ἄλλα ἀρχηγεῖα τοῦ ΔΣΕ δὲν τὸ κάνανε ἀπὸ δική του προσωπικὴ ὑπαιτιότητα; Τί πάει νὰ πεῖ ξεθέωμα τῶν στελεχῶν; Ἀφοῦ ἀρπάξαμε τὰ ὄπλα δὲν μπορούμε νὰ παίξουμε καὶ νὰ βροῦμε λουφες γιὰ ἄραγμα. Χρειαζέται ἀγῶνας μὲ μυαλὸ καὶ ἀποφασιστικότητα. Γιατὶ ἂν δὲν πολεμούσαμε ὅπως πολεμήσαμε θὰ μᾶς εἶχαν ἐξοντώσει μὲ τόσες ἐκστρατεῖες. Πῶς τέλος πάντων πιέζω τὰ στελέχη; Σὲ μᾶς στὴ Ρούμελη γινόταν πραγματικὸς ὀργανισμὸς συσκέψεων καὶ συνεδριάσεων. Συνεχὴ κατατόπιση πάνω στὴν πολιτικοστρατιωτι-

κή κατάσταση. Συζητήσεις για τις επιχειρήσεις που οργανώσαμε και κριτική κάθε μάχης. Αυτό ανέβασε το αίσθημα ευθύνης των στελεχών και μαχητών, πλούτισε την πείρα τους, δυνάμωσε ή πειθαρχία και αναδείξαμε δεκάδες στελέχη, που μερικοί έγιναν διοικητές μεγάλων μονάδων του ΔΣΕ. Πώς ο Μ. Βαφειάδης μπορούσε να λείει αυτό που επί πέντε μήνες που βρίσκονταν στο χώρο της νότιας Ελλάδας, δεν καταδέχτηκε να πάρει μέρος σε μια σύσκεψη των στελεχών της Ρούμελης και δεν γνώρισε τα στελέχη εκτός από τον Γιώτη;

Στον Γιάννη Ίωαννίδη είπα, ότι δεν συμφωνώ με αυτά που είπε στο λόγο του ο Μ. Βαφειάδης, του άναπτυξα όλα τα παραπάνω και ταυτόχρονα τον πληροφόρησα για τους εμπρησμούς των χωριών που διαπράχτηκαν με διαταγή του Μ. Βαφειάδη, στα χωριά της Άρτας και Τζουμέρκα. Ο Ίωαννίδης μου είπε: Στην αυριανή σύσκεψη να τα πής όλα αυτά. Μετά ο Γιάννης Ίωαννίδης στράφηκε στο Ζήση Ζωγράφο και του άνακοίνωσε ότι άπόφαση του Γενικού Άρχηγείου και του ΠΓ είναι να φέρουμε από την Άθήνα τον Καραγιώργη και να τον βάλουμε διοικητή του Άρχηγείου Θεσσαλίας τον δε Κίσαβο (Γ. Μπλάνας) να τον χρησιμοποιήσετε για υπεύθυνο στο υποκλιμάκιο της Ανατολικής Θεσσαλίας. Σε συνέχεια άκουσα να του λείει ότι ο Κίσαβος άπέτυχε παταγώδικα, είναι: έγωϊστής και χουζουρλής, έξ αίτίας του καθυστέρησε αυτό το Άρχηγείο. Άντι να είχε τώρα 10.000 άντάρτες, αυτός έχασε και τους μισούς από τους 3.500 που πριν από ένα χρόνο βρήκε στο βουνό. Δέν χωνεύει τα κομματικά στελέχη και είναι: υπεύθυνος για τον χαμό των στελεχών μας τον Άπρίλη στην Νιάλα. Ο Ζωγράφος του άπάντησε ότι συμφωνάει άπόλυτα για την άντικατάσταση του Κίσαβου για τους πιο πάνω λόγους, είπε όμως ότι φέρνει και ο Μ. Βαφειάδης ευθύνη, που αντί να τον σπρώξει να κινηθεί τον καθήλωσε κρατώντας τον κοντά του. Επίσης ο Μ. Βαφειάδης φταίει: για τη ζημιά που πάθαμε στον Κόζακα, γιατί έν όνόματι να κρατάμε το χώρο, έμπασε τα τμήματά μας που μόλις είχαν έλ:χθει από αυτόν το χώρο, που βρίσκονταν κατειλημμένος από μεγάλες δυνάμεις στρατού, με άποτέλεσμα να έξοντωθούνε. Αυτό πολύ μάς στοί-

χισε και είχε σοβαρή επίδραση στο ήθικό των τμημάτων Θεσσαλίας.

Στις 26 Οκτώβρη μπροστά στα τρία μέλη του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και ήγεσία του ΔΣΕ Γιάννη Ίωαννίδη - Μ. Βαφειάδη και Στρίγγο, με παρόντες τη Διοίκηση του Αρχηγείου Θεσσαλίας - Κίσαβο - Ζωγράφο και τον Βατουσιάνο, έκανα έκθεση δράσης από τη μέρα που ανέλαβα το αρχηγείο Ρούμελης και που είμασταν 200 άντάρτες, μίλησα για τη δράση στην πρώτη φάση, που έπρεπε να απαλλάξουμε την περιοχή απ' τους ενόπλους τρομοκράτες. Μετά για την τακτική των επιθετικών επιχειρήσεων. Την τακτική της αντιμετώπισης των εκστρατειών του αντιπάλου. Το ζήτημα της στρατολογίας και του εξοπλισμού τους με λάφυρα. Την αντιμετώπιση του προβλήματος της διατροφής και ντυσίματος των μαχητών. Την αδιάκοπη μάχη για να εμποδίσουμε το ξεκλήρισμα του πληθυσμού. Για τη δουλειά που αναπτύσσουν οι πολιτικές οργανώσεις ΑΚΕ, ΕΠΟΝ, Γυναίκες. Τους πληροφορήσα ότι είμαστε σε θέση να δώσουμε για τις έφεδρες του Γενικού Αρχηγείου δύναμη δύο ταξιαρχιών από άοπλους. Πρότεινα να μās βοηθήσει το Γενικό Αρχηγείο σε όπλισμό και πυρομαχικά, γιατί είναι δύσκολο να κινούνται φάλαγγες άοπλων σε τόση μεγάλη απόσταση. Για διατήρηση ελεύθερου χώρου από Βόρεια Πίνδο μέχρι Πάρνηθα δήλωσα ότι το βρίσκω δύσκολο, τουλάχιστον για τη Νότια Ελλάδα. Για τη νότια Ελλάδα πρότεινα να παραμείνει για αρκετό καιρό ή τακτική της φθοράς κατά την κίνηση του αντιπάλου εκστρατευτικά και μετά ο έλιγμός στα νώτα του. Γι' αυτό χρειάζονται ελαφρά και ελύγιστα τμήματα. Τόνισα ότι η Ρούμελη παραμένει το ευαίσθητο σημείο του αντιπάλου, γιατί απειλεί την πρωτεύουσα και σ' αυτή την περιοχή θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε και πιο σοβαρές εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Πρότεινα ότι σ' αυτή την περίοδο τα άλλα αρχηγεία να αναπτύσσουν σοβαρή δράση στους κάμπους, πόλεις και κωμοπόλεις. Μ' αυτό τον τρόπο θ' αναγκάσουμε τον αντίπαλο να σκορπίσει τις δυνάμεις του και να μη μπορεί σε μία περιοχή να συγκεντρώνει μεγάλο όγκο δυνάμεων και απ' την άλλη πετυχαίνουμε στρατολογία και εξεύρεση τροφίμων. Συνεχίζοντας είπα ότι στην περίοδο του καλοκαιριού του 1947,

δὲν παρουσιάστηκε ἕνας τέτοιος συντονισμὸς καὶ μάλιστα ὑπάρχουν ἀρχηγεῖα ποὺ ἀδράνησαν τελείως. Πρότεινα τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο νὰ ὑποχρεώνει κάθε ἀρχηγεῖο περιοχῆς νὰ φτιάχνει σχέδιο ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων γιὰ κάθε μῆνα, δταν ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐνεργεῖ ἐκστρατευτικά, στὴ δὲ περίοδο τῶν ἐπιχειρήσεων νὰ τοὺς δίνει ἀποστολὴ δράσης γιὰ ἀντιπερισπασμὸ. Σχετικὰ μ' αὐτὰ ποὺ διάβασα στὴν ἑμιλία τοῦ Μ. Βαφειάδη ποὺ εἶπε στὴν Ὀλομέλεια γιὰ μένα, τὰ χαρακτήρισα ὅτι δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα καὶ εἶπα ὅσα εἶχα μιλήσει καὶ στὸ Γιάννη Ἰωαννίδη τὴν προηγούμενη μέρα. Ζήτησα μόνο ὁ Μ. Βαφειάδης νὰ μὲ βοηθήσει πρακτικά, πὼς θὰ μπορεῖ νὰ πολεμήσει, νὰ κρατᾶμε ἐλεύθερη περιοχὴ καὶ νὰ μὴ ξεθεωνόμαστε καὶ οὔτε νὰ πιέζουμε τὰ στελέχη. Μίλησα πάνω στὴν καταδίκη τοῦ Λευτέρη ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδος. Πρότεινα, ἂν εἶναι δυνατὸ νὰ τὸν πάρει τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ νὰ τὸν στείλει στὶς Λαϊκὲς Δημοκρατίες ἢ ὅπου νομίζει σὲ μὴ μάχιμο τμήμα. Μετὰ ἀπὸ μένα ἀκολούθησε ἐκθεση δράσης τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας. Ἡ συζήτηση διακόπηκε γιὰ νὰ συνεχιστεῖ τὴν ἄλλη μέρα.

Στὶς 27 Ὀκτώβρη συγκεντρωθήκαμε τὰ ἴδια πρόσωπα καὶ ἀκολούθησε συζήτηση πάνω στὶς ἐκθέσεις. Μίλησε πρῶτα ὁ Μ. Βαφειάδης, γιὰ τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου ποὺ τὶς συνόψισε, στὴ στρατολογία γιὰ νὰ φτάσουμε τὶς 50 - 60.000 ἀντάρτες μέχρι τέλους ἀνοιξῆς τοῦ 1948, γιὰ τὴ δημιουργία ἐφεδρειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Γιὰ τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης, ἔβαλε καθῆκον νὰ πάρει καὶ τὸ χῶρο τῆς Βουλγάρας, νὰ ρίξει τὸ κέντρο βάρους του στὴ Βουλγάρα, ὑψίπεδο Καρπενησιῶ, νὰ δημιουργήσει ἐλεύθερη Ἑλλάδα, νὰ κυριαρχήσει στὴν Οἴτη - Γκιώνα - Βαρδούσια, νὰ φτάσει στὴν Πάρνηθα καὶ Παναϊτωλικό. Νὰ ἀποχτήσει ἐπαφὴ μὲ Πελοπόννησο καὶ πιαστεῖ καλὰ ἡ Εὐβοία. Γιὰ τὴν Θεσσαλία ἔβαλε καθῆκον νὰ ρίξουν τὸ βάρος στὸν Κόζακα. Ἀπάντησε καὶ στὸ ζήτημα ποὺ ἀνεκίνησα γιὰ τὰ ὅσα εἶπε στὴν Ὀλομέλεια γιὰ μένα ἐν ἀπουσίᾳ μου. Στὸ ζήτημα ὅτι ξεθεώνω τὰ στελέχη δὲν ἔδγαλε ταιμουδιά, οὔτε καὶ γιὰ τὸ δεύτερο ὅτι πιέζω τὰ στελέχη. Περιορίστηκε νὰ πεῖ, ὅτι ὁ Γιώτης τοῦ εἶπε ὅτι τοῦ ἔκανα παρατήρηση, ὅτι κατὰ τὴ συζήτηση μὲ τὸν Μ. Βαφειάδη δὲν πῆρε τὴ

δική μου θέση. Ἀφοῦ τέλειωσε, ζήτησα νὰ μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ μιλήσω. Δῆλωσα ὅτι ποτὲ δὲν εἶπα ἕνα τέτοιο πράγμα στὸν Γιώτη κι ἂν εἶπε ἕνα τέτοιο πράγμα εἶναι κακοήθης. Πρότεινα μὰ καὶ ὁ Γιώτης εἶναι κοντά μας νὰ τοῦ δοθεῖ τηλέφωνο νάρθει ἐδῶ καὶ νὰ ρωτηθεῖ. Ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Μ. Βαφειάδη τοῦ εἶπα: δὲν ἤμουν κατηγορούμενος ἀπέναντί σου γιὰ νᾶχω ἀνάγκη νὰ μοῦ πάρει τὸ μέρος, ἀλλὰ κι ἂν συνέβαινε αὐτὸ δὲν εἶχα ἀνάγκη ἀπὸ συνήγορους. Αὐτὴ θὰ ἦταν πολὺ κατώτατη πράξη γιὰ μένα καὶ ζητῶ τὴ διευκρίνηση. Ὁ Μ. Βαφειάδης μοῦ ἀπάντησε, ὅτι σὲ πιστεύω, ἴσως νὰ τὸ εἶπε κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίρροια τῆς κριτικῆς ποῦ τοῦ ἔκανες γιὰ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐπιχείρησης Καρπενησιοῦ. Τόσο τὸ χειρότερο, ἀπάντησα, εἶναι αὐτὸ γιὰ ἕναν ἄνθρωπο, ποῦ τὸν προωθοῦμε γιὰ ἀνώτερο στρατιωτικὸ στέλεχος, νὰ μὴν δέχεται κριτικὴ καὶ νὰ φτάνει στὴν κακοήθεια. Τὴν κριτικὴ γιὰ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐπιχείρησης Καρπενησιοῦ, τὴν ἔκανα ὕστερα ἀπὸ δική σας διαταγή, αὐτὰ ποῦ διατύπωσα ἦταν ἀλήθεια καὶ ἀπ' ὅλους παραδεχτά, γιατί νὰ θιχτοῦνε δὲν βλέπω τὸ λόγο. Τέλος ὁ Μ. Βαφειάδης, εἶπε ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ κληθεῖ ὁ Γιώτης. Γιὰ τὸ Λευτέρη, εἶπε νὰ ἐκτελεστεῖ ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ συγκεντρώσει τοὺς σπασμένους καὶ λιποτάκτες. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα μὰ παρένθεση, μοῦ ἔγινε δημόσια κριτικὴ ἀπὸ τὸν Μ. Βλαντᾶ στὸ περιοδικὸ «Δημοκρατικὸς Στρατός», στὸ ἀριθμὸ φύλλου 2, τοῦ 1948, σελ. 49, νὰ τί ἔγραφε: «Μὲ μὲγάλῃ μονάδα τοῦ ΔΣΕ εἶχε περικυκλωθεῖ, μαζὶ καὶ τὸ ἀρχηγεῖο περιοχῆς. Μ' ἕνα θαυμάσιον ἐλιγμὸ βρέθηκαν οἱ ἐχθρικές δυνάμεις κυκλωμένες. Μὰ ἕνας διοικητὴς τάγματός μας (δηλ. ὁ Λευτέρης), παρὰ τὴ ρητὴ καὶ κατηγορηματικὴ διαταγὴ τοῦ Ἀρχηγείου νὰ κρατήσῃ μὲ κάθε θυσία τὴ θέση του, πῆρε τὸ τάγμα του, κι ἔφυγε. Ἔτσι πάει περίπατο ὁ θαυμάσιος ἐλιγμὸς. Καὶ τὸ χειρότερο παρὰ λίγο νὰ αἰχμαλωτιστεῖ τὸ Ἀρχηγεῖο μας. Καὶ πῶς πληρώθηκε γι' αὐτὴν τὴν ἄναδρη προδοτικὴ του πράξη αὐτὸς ὁ ταγματάρχης; Τὸν ἔκανε ἐπιμελητὴ. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ποινὴ ἰσοβίτη τῆς προδοτικῆς πράξης του; Ὁχι. Μᾶλλον ἀποτελεῖ προαγωγή. Φτιάχνουμε ἔτσι ἢ χαλαῖμε τὸ στρατό μας;». Μετὰ μίλησε ὁ Στρίγγος καὶ τελευταῖος ὁ Ἰωαννίδης. Μᾶς μίλησε πάνω στὶς ἀποφάσεις τῆς 3ης Ὁλομέλειας καὶ εἶ-

πε ότι γενικά η Ρούμελη ανταποκρίθηκε. Μας είπε ότι δεν πρέπει τις μικρολεπτομέρειες να τις μεγαλοποιούμε. Τέλος ο Γιάννης Ίωαννίδης μου είπε να γράψω έκθεση πάνω σε όσα είπα και για όλες τις προτάσεις που έκανα.

Δεν μπόρεσα να καταλάβω τί νόημα είχε να μας κουβαλάνε από τόσο μακριά, να χάνουμε πολύτιμο χρόνο για να τους κάνουμε μια έκθεση —που τέτοιες εκθέσεις είχανε— και να μας μιλήσουν με γενικολογίες για στρατολογία, έφεδρείες και ελεύθερη Ελλάδα. Αυτά μπορούσαν να μας τα στείλουν να τα διαβάσουμε στο χώρο μας. Αν πραγματικά ενδιαφέρονταν να συμβάλλουμε σαν μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ και καθοδηγητές αρχηγείων που διαθέταμε πλούσια πείρα, έπρεπε να μας δώσουν τα στοιχεία: δύναμη των Αρχηγείων Περιφερειών και που στηρίζουν τη δυνατότητα να φτάσουμε τις 60.000 άντάρτες και την ελεύθερη Ελλάδα από Βόρεια Πίνδο μέχρι Πάρνηθα. Πώς καθόριζαν να συγκεντρωθούν οι 10 - 15.000 έφεδρείες του Γενικού Αρχηγείου. Αυτό δεν έγινε, ούτε μας ζήτησαν τη γνώμη μας. Από δική μου πρωτοβουλία έκανα υποδείξεις για ταχτική που πρέπει να ακολουθήσουμε ώστε να πετύχουμε στρατηγικούς σκοπούς.

Στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου μείναμε μέχρι τις 4 Νοέμβρη. Στις 28 Οχτώβρη έγινε δρκωμοσία και ακολούθησε χορός. Έγραφα την έκθεση που μου ζητήθηκε, συνεργάστηκα με την υπηρεσία στρατιωτικής ασφαλείας και υπηρεσία Έσωτερικών. Μου ζητήθηκε να δώσω κατάσταση στελεχών και τη γνώμη μου για τον καθένα. Την έγγραφα και την παρέδωσα. Στις 2 Νοέμβρη αποφασίστηκε το Γενικό Αρχηγείο να μας δώσει 150 ζώα, που θα φορτώσουμε όπλισμό και πυρομαχικά. Παράλληλα θα κινούνταν Ν. Τριανταφύλλου από την Ρούμελη προς Γράμμο με 500 άοπλους και 400 ζώα. Στο Τετράκωμο θα γινόταν συνάντηση δική μου που θα κατέβαινε, με Ν. Τριανταφύλλου που θα ανέβαινε. Ο Ν. Τριανταφύλλου με 500 άοπλους και μάχιμη δύναμη που κινείται για ασφαλεία θα περάσουν στη διάθεση του Γενικού Αρχηγείου, θα δώσουμε τα 150 ζώα στον Ν. Τριανταφύλλου, που μας δίνουν και επί πλέον άλλα 150 απ' τη Ρούμελη για το Γενικό Αρχηγείο. Αμέσως στέλνω τηλεγράφημα στο Ν. Τριανταφύλλου να ετοιμαστεί και

ἀναφέρει: πότε είναι έτοιμος για κίνηση. Στις 3 Νοέμβρη έκανα συνεργασία με Μ. Βαφειάδη και κανονίσαμε να προωθηθούν οι νεοπλισμένοι από Πευκόφυτο προς Βουβούσα, να κινηθώ κι εγώ την ίδια μέρα και σε λίγες μέρες θα μου στείλει τα ζώα με τον όπλισμό και τ' άρβυλα. Έπειδή στην ομιλία μου στη σύσκεψη στις 26 Οχτώβρη, στάθηκα ειδικά για το ρόλο του Διαμαντή, για τη σεμνότητα, το ήθος, τις ικανότητες και την παλικαριά του, είπα ότι: υποφέρει ήθικα γιατί ανήκει στην κατηγορία των δηλωσιών, ενώ αυτός τότε που έκανε τη δήλωση δεν είχε δράση κι ούτε ήξερε τί σημασία είχε αυτή ή υπογραφή και σε συνέχεια πρότεινα στο ΠΓ, ύστερα από μια πολύχρονη υποδειγματική δράση να μην θεωρήσει τον Διαμαντή δηλωσία. Μου δόθηκε απόφαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ με ήμερομηνία 3 Νοέμβρη 1947, που έλεγε: «Έπειδή ο Διαμαντής της Ρούμελης είναι παλιός δηλωσίας κι αυτό το φέρνει θάρος ο ίδιος, και έπειδή ή δράση του είναι τέτοια που όπωσδήποτε ξέπλυνε το παράπτωμά του αυτό και έπειδή πρέπει το Κόμμα να τον άμοίψει για την όλη ευδόκιμη πολεμική και κομματική άπόδοση, αποφασίσαμε να του ανακοινωθεί ή άπόφαση του κλιμακίου του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ ότι από δω και πέρα, για τους παραπάνω λόγους ή δήλωση του θεωρείται ως μη γενομένη. Ο σ. Γούσιος θα του ανακοινώσει την άπόφασή μας». Το άπόγευμα της ίδιας μέρας κινήθηκα με Ζωγράφο και φτάσαμε στη Λυκόχαρη όπου και διανυκτερεύσαμε.

Στις 4 Νοέμβρη κάτω από ραγδαία βροχή κινήθηκαμε από Λυκόραχη - Φοῦρκα και το βράδυ φτάσαμε στη Σαμαρίνα, όπου και μείναμε. Έδω έκανα έτοιμασίες σε τρόφιμα για να βροῦν οι νεοεξοπλισμένοι μαχητές μας. Το έπιτελείο μου του Αρχηγείου Ρούμελης, μου έκανε γνωστό, ότι οργάνωσαν έπιχείρηση κατά της Αμφισσας τη νύχτα τις 3 προς 4 Νοέμβρη. Η διοίκηση της έπιχείρησης δεν άντελήφθηκε ότι την παραμονή της έπιχείρησης ο άντίπαλος ενίσχυσε τη φρουρά με άλλους 500 άνδρες, έτσι ή δύναμη της φρουράς έφτασε τους 800. Οι δικοί μας έπετέθηκαν με 300 άνδρες, χάρη στην όρμητικότητα των τμημάτων μας, πολλές άντιστάσεις έξουδετερώθηκαν και φτάσαν στο κέντρο της πόλης. Δεν μπόρεσε να καταληφθει ή πόλη χάρη στην ύπεροχή του άντιπάλου

καὶ τὴν ὀχύρωση. Ὑστερα ἀπὸ 17 ὥρες μάχη τὰ τμήματά μας ἀποσύρθηκαν. Τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδος, πού ἐνήργησε ἀντιπερισπαστικά, κατέστρεψε δύο γέφυρες στὸ δρόμο Λειβαδιᾶς - Ἀράχωβας καὶ κατέλαβε τὴν Ἰτέα. Ἐπίσης χτύπησε φυλάκια στὴ Γραβιά. Ἄλλα τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος ἐνήργησαν κρούσεις κατὰ τοῦ Λιδωρικιοῦ, στὸ Μπράλλο - Καστέλλια.

Στις 5 Νοέμβρη, κάτω ἀπὸ βροχὴ ἀπ' τὴν Σαμαρίνα, περάσαμε τὴν Ἀβδέλα καὶ τὸ θράδυ φτάσαμε στὸ Περιβόλι ὅπου καὶ μείναμε. Εἶδοποίησα τηλεφωνικῶς τὸ λόχο ἀσφάλειας τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης νὰ θρῖσκεται τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας στὴ Βαβούσα. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ ἀφοῦ ἀποχαιρέτησα τὸ Ζωγράφο, ἐφυγα μὲ 8 ἄνδρες συνοδεία καὶ μετὰ ἀπὸ 3 ὥρες ἔφτασα στὴ Βοβοῦσα. Συναντήθηκα μὲ λόχο ἀσφάλειας τοῦ Ἀρχηγείου μου. Αὐτὴ τὴν ὥρα δεχόμαστε ἰσχυρὸ ἀεροπορικὸ βομβαρδισμό. Συνεχίζω πορεία καὶ μετὰ ἀπὸ 5 ὥρες φτάσαμε στὴν Τσοῦκα Ρόσα, ὅπου βρίσκονταν ἡ δύναμη τοῦ Ἀρχηγείου μου καὶ ὁ Γιώτης. Ὁ καιρὸς ἦταν ἀπαίσιος, τὴ νύχτα χιονίζε, τοὺς ἄνδρες τοὺς ἔχω γυμνοὺς. Ἡ τροφοδοσία ἀσχημῆ, δὲν ὑπάρχουν τρόφιμα σ' ὅλο τὸ χῶρο τῆς Βόρειας Πίνδου καὶ Γράμμου, τὰ τμήματα πεινᾶνε καὶ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς θὰ κρατήσουν καὶ θὰ συντηρήσουν ἐφεδρεῖες, δταν αὐτὸ τὸ πρόβλημα δὲν τὸν ἀντιμετωπίζουν.

Στις ἐπιχειρήσεις κατὰ τοῦ Μετσόβου, πού ἐκδηλώθηκαν γιὰ δευτέρη φορὰ ἀπὸ τὶς 3 ἕως 6 Νοέμβρη, τὰ τμήματά μας ἀνταποκρίθηκαν καὶ κατέλαβαν ὄλους τοὺς στόχους πού διατάχθηκαν. Δὲν προχώρησαν γιὰτὶ πῆραν διαταγὴ νὰ συμπτυχθοῦν λόγω τοῦ ὅτι σὲ ἄλλα σημεῖα, ἄλλα τμήματα, δὲν ἀνέτρεψαν τὸν ἀντίπαλο. Στις 7 Νοέμβρη ὅλη τὴ μέρα χιονίζει. Τὸ ἀπόγευμα φτάσαν οἱ νεοσπισμένοι, δίνω διαταγὴ νὰ τοὺς ταχτοποιήσω στὸ χωριὸ καὶ νὰ στεγνώσουν. Ἐπίσης ἔδωσα διαταγὴ γιὰ τὰ τμήματα πού κρατᾶνε τὰ ὑψώματα Τσοῦκα Ρόσα καὶ Τσίνα, νὰ φτιαχτοῦν πρόχειρες παράγκες γιὰ νὰ μὴν κρυώσουν οἱ ἀντάρτες. Ἐστειλα τηλεγράφημα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ ζητῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψει νὰ συγκεντρώσω σ' ἓνα χῶρο τὶς δυνάμεις τοῦ Ἀρχηγείου μου, γιὰ νὰ τὶς ἀναδιοργανώσω καὶ ὀρκιστοῦν, ἐπειδὴ τὴν ἡμέρα τῆς ὀρκομωσίας δὲν ὀρκίστηκαν γιὰτὶ μάχονταν. Ἐδῶ μείναμε μέχρι 13 Νοέμβρη. Εἶδοποίη-

ησα οί νεοπλισμένοι του Ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς νὰ ἐνταχθοῦν στὰ τάγματα του Ἀρχηγείου, ἀπ' τοὺς ἄλλους νὰ συγκεντρωθεῖ ἓνας λόχος νεολαίας μὲ προοπτική νὰ τὸ φτιάξουμε τάγμα. Μὲ τοὺς ὑπόλοιπους συγκροτῶ τμήμα μεταγωγικῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Γ. Κουτρούκη. Κανονίσαμε γιὰ τὴν ἄλλη μέρα νὰ γίνεῖ κομματικό ἀ-
χτίφ τῶν στελεχῶν ἀπὸ διμοιρίτη καὶ πάνω.

Ὁ καιρὸς εἶναι ἄσχημος, πέφτει χιόνι καὶ κάνει δυνατὸ κρύο, κοιμόμαστε πάνω στὸ χιόνι, μόνο ποὺ ἔχουμε ξύλα ἀπὸ πεῦκα καὶ μᾶς ζεσταίνει ἡ φωτιά. Ὁ καπνὸς ἀπ' τὰ πεῦκα μᾶς μετάρτεψε σὲ μαύρους. Ἀπ' τὴ Ρούμελη μὲ πληροφοροῦν ὅτι ὁ λόχος ποὺ πέρασε στὴν Εὐβοία, χτύπησε αἰφνιδιαστικὰ τὴν κωμόπολη Ξερόβρυση καὶ τὴν κατέλαβαν, πῆραν ὀπλισμὸ γιὰ νὰ ὀπλίσουν ἓνα λόχο καὶ ἄφθογο ἱματισμὸ καὶ ὑπόδηση. Αὐτὸ τὸ χτύπημα κατατάραξε τὴν ἀντίδραση. Στὶς 9 Νοέμβρη τὸ μεσημέρι, πραγματοποιεῖται τὸ ἀχτίφ τῶν στελεχῶν τῶν τμημάτων τοῦ ἀρχηγείου ποὺ δρισκόμαστε στὰ Ζαγόρια. Ἐκανα ἀνάλυση τῶν ἀποφάσεων τῆς 3ης Ὀλομέλειας καὶ τὰ καθήκοντα ποὺ μπαίνουν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς χώρας. Στάθηνκα στὰ εἰδικὰ καθήκοντα γιὰ τὴν προετοιμασία τῶν μαχητῶν καὶ τὴν ἐπιστροφή μας στὴ Ρούμελη. Ἐπεκράτησε μεγάλος ἐνθουσιασμὸς. Ἀποφασίσαμε νὰ γίνεῖ τὴν ἄλλη μέρα ἡ ὀρκωμοσία τῶν δύο ταγμάτων τοῦ Ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς στὴ θέση μας, τοῦ δὲ λόχου τῶν νέων καὶ τμήματος μεταγωγικῶν στὴ Βοβοῦσα. Τὴν ἄλλη μέρα ἔγινε ὀρκωμοσία τῶν δύο ταγμάτων τῆς Δ. Στερεᾶς. Μίλησα πρὸς τοὺς μαχητὲς γιὰ τὸ καθήκον ποὺ μπαίνει μπροστά μας νὰ λευτερώσουμε τὴν Ἑλλάδα στὸ σύντομο διάστημα καὶ σὲ συνέχεια τοὺς ἀνέπτυξα τὸ καθήκον γιὰ νὰ πραγματοποιήσουμε ἐπιτυχημένα τὴν κάθοδό μας στὴ Ρούμελη. Ὅλη αὐτὴ ἡ δουλειὰ ποὺ μᾶς βοήθησε, γιὰ τὴν ἠθική καὶ ὀργανωτική προετοιμασία τοῦ τμήματος ἐν ὄψει τῆς κίνησης μας πρὸς Ρούμελη. Στὴ Βοβοῦσα ὀρκίστηκαν τὰ τμήματα νεολαίας καὶ μεταγωγικῶν. Τὴν ἴδια μέρα παίρνω τηλεγράφημα ἀπὸ Ρούμελη, ὅπου μὲ ἐνημερώνει γιὰ διάταξη τμημάτων μας καὶ ἀντιπάλου καὶ γιὰ τὸ ὅτι: στὶς 15 Νοέμβρη ὁ Ν. Τριανταφύλλου θὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ περάσει τὴν ἀνατολικὴ Φθιώτιδα, γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἀποστολῆς ποὺ τοῦ ἀναθέσαμε.

Τὴν ἴδια μέρα, τμήματα Παρνασσίδας χτύπησαν τάγμα ἀντιπάλου στὰ Ν.Δ. ὑψώματα Δίστομου καὶ τοῦ προκάλεσαν ἀπώλειες.

Στις 11 Νοέμβρη πῆρα διαταγὴ Γενικοῦ Ἀρχηγείου πὺ καθόριζε ὅτι τμήματα Μακεδονίας θὰ μᾶς ἀντικαταστήσουν καὶ μεῖς θὰ συγκεντρωθοῦμε γύρω ἀπ' τὴ Βοβοῦσα, γιὰ ἀναδιοργάνωση καὶ νὰ ἐτοιμαστοῦμε γιὰ κίνηση πρὸς Ρούμελη. Ἡ κατάσταση ἢ ἐπι-σιτιστική εἶναι ἄσχημη, ὁ κόσμος μας πεινάει. Αὐτὸ συμβαίνει μὲ ὅλα τὰ τμήματα πὺ βρίσκονται σ' αὐτὸ τὸ χῶρο. Κανένα ἐνδιαφέρον πάνω σ' αὐτὸ τὸ σοβαρὸ φλέγον ζήτημα ἀπὸ μέρους τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Ἀφήνουν τὸ κάθε τμήμα νὰ τὸ λύνει τὸ πρόβλημα ὅπως νομίζει. Τὰ Ἑπειρωτικὰ τμήματα ἔχουν μικροαποθέματα, οἱ Θεσσαλοὶ ἔχουν χρήματα καὶ τρέχουν κι ἀγοράζουν, ἐκεῖνοι πὺ ὑποφέρουν πιὸ πολὺ εἶναι οἱ μαχητὲς τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Δὲν ἔχουμε δυνατότητες οικονομικὲς γιὰτι ἤρθαμε μὲ εἰδικὴ ἀποστολὴ στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, ἀλλὰ οὔτε καὶ δικαίωμα νὰ διε-σδύσουμε καὶ ἐφοδιαστοῦμε γιὰτι εἴμαστε καθηλωμένοι σὲ διάταξη καὶ ἔτοιμοι γιὰ πορεία μακρυνή καὶ δύσκολη. Τὴν ἴδια μέρα μὲ πληροφοροῦν ὅτι ἐκδηλώθηκε ἐκστρατεία στὸν Ἑλικῶνα. Τμήματα Παρνασσίδας χτύπησαν ἀποφασιστικὰ διλοχία ἀντιπάλου, πὺ κινούνταν ἀπὸ Δίστομο πρὸς Ζεμενὸ καὶ παρὰ τὴν ὑποστήριξή του μὲ πυροβολικό, ἀεροπορία καὶ ναυτικό, τὰ τμήματά μας διατήρη-σαν τὶς θέσεις τους καὶ ματαίωσαν τὶς προθέσεις τους. Ἐπίσης χτύ-πησαν ἄλλη διλοχία στὸ Ξερῶνι, τὴν ἀνέτρεψαν καὶ τὴν καταδίω-ξαν μέχρι Δίστομο. Ἀλλὰ τμήματα τοῦ ἴδιου Ἀρχηγείου, ἀντι-μετώπισαν δύο διλοχίες τοῦ ἀντιπάλου στὰ ὑψώματα Ἀνθίμος - Ευ-ροβουνιοῦ, πὺ ἔρχονταν ἀπὸ Δίστομο καὶ Ἀντίκυρα, τοὺς καθήλω-σαν ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τοὺς προκάλεσαν ἀπώλειες. Στις 12 Νοέμ-βρη ἔστειλα ἀξιωματικούς νὰ θροῦν μέρος κατάλληλο γιὰ καταυλι-σμό μας στὴ Βοβοῦσα, ἐπίσης καὶ ὀμάδα ἀξιωματικῶν γιὰ νὰ συγ-κεντρώσουν πληροφορίες στὸν τομέα Χρυσοβίτσας. Τὸν Παῦλο Πέ-ικο, τὸν τοποθετῶ ὑποδιοικητὴ ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς.

Ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πῆρα τηλεγραφικὴ διαταγὴ, πὺ καθόριζε ὅλες οἱ διοικήσεις ταγματῶν καὶ οἱ πιὸ πάνω, νὰ ἐτοιμάσουν ἐκθέσεις πάνω στὶς δύο ἀποτυχημένες ἐπιχειρήσεις Μετσόδου στὶς 12 Ὀκτώβρη καὶ 3 Νοέμβρη 1947. Τὴν ἄλλη μέρα καταυλιστή-

καμε στή Βοβοῦσα στο ὕψωμα Πριόνα. Φτιάξαμε πρόχειρες παράγ-
κες και ἀμέσως ἄρχισε ἔντονη πολιτικοστρατιωτική δουλειά στο
τιμήμα μας. Ἀπὸ Ρούμελη μάθαμε ὅτι τὰ τμήματα τῆς Παρνασί-
δας ἀνέπτυξαν ἐξαιρετική δραστηριότητα, χτυπώντας ἀντίπαλο στο
Σταυρὸ Ἀράχωδας και νεκροταφεῖο Δελφῶν. Ἐπίσης χτύπησαν δι-
λοχία πού κινιόνταν πρὸς Δελφούς. Τοὺς ἀνέτρεψαν και διελυμέ-
νοι διέρρευσαν πρὸς Ἐλικώνα. Μένουμε στὶς ἴδιες θέσεις, στὶς 14
Νοέμβρη πήραμε πληροφορίες γιὰ κινήσεις ἀντιπάλων πρὸς τὸ Τσε-
πέλοβο - Λεπτοκαρυὰ - Σκαμνέλι. Τὴν ἴδια μέρα τμήμα Παρνασί-
δας χτύπησε ἀντίπαλο, πού κινιόνταν ἀπὸ Σταυρὸ Ἀράχωδας
πρὸς Μαύρη Ράχη. Τὸν χτύπησαν διαδοχικά στήν κίνηση στὰ ὑ-
ψώματα Ἐλαφοκάστρου και Τουμπανάρια, προκαλώντας του ἀπώ-
λειες και πῆραν ἕνα κοπάδι πρόβατα πού φεύγοντας ὁ ἀντίπαλος
τὸ ἐγκατέλειψε.

Ὁ καιρὸς εἶναι ἄσχημος, βρέχει μὲ τὸ τουλούμι. Κάτω ἀπ' αὐ-
τὴν τὴν κακοκαιρία πῆγα στὶς 15 Νοέμβρη στήν ἔδρα τοῦ Ἀρχη-
γείου Ἡπείρου, ἐδῶ βρήκα και τὸν ἐπιτελάρχη τοῦ Ἀρχηγείου
Θεσσαλίας. Μιλήσαμε γιὰ τὶς κινήσεις τῶν τμημάτων τοῦ ἀντιπά-
λου στὰ Ζαγόρια και τὴν διάταξη πού πρέπει νὰ πάρουμε. Κατα-
λήξαμε τάγμα Ρούμελης νὰ καταλάβει και κρατήσει τὸ Κουκουροῦ-
τζο, μιὰ και οἱ Θεσσαλοὶ ἀδυνατοῦν νὰ τὸ κρατήσουν. Μετὰ συζη-
τήσαμε γιὰ τὸ ἐπισιτιστικὸ πρόβλημα και τὶς ἀνωμαλίες πού πα-
ρουσιάζονται στήν τροφοδότηση τῶν τμημάτων. Διαπιστώθηκε γιὰ
τὰ ἐμπόδια πού δημιουργοῦν στήν ἐπιμελητεία οἱ ξεχωριστὲς ἀγο-
ρὲς τῶν Θεσσαλῶν και ἀκόμα ἀποκαλύφθηκε ὅτι οἱ ἐπιμελητὲς τοῦ
Ἀρχηγείου Θεσσαλίας, παίρνουν παραπάνω μερίδες, γιὰτὶ δύναν
φεύτικο ἀριθμὸ δυνάμει τους. Ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε κοινὴ ἐ-
πιμελητεία και ἐπικεφαλῆς νὰ θάλουμε τὸν Δῆμο Βότσιακα, στέλε-
χος τοῦ Ἀρχηγείου Ἡπείρου. Εἶμαι πάρα πολὺ στενοχωρημένος,
γιὰ τὴν τέτοια ἄσχημη κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στο ἐπισιτιστι-
κὸ πρόβλημα και γιὰ τὶς ἀνέντιμες πράξεις στελεχῶν τῆς Θεσσα-
λίας και πού τὶς εὐνοεῖ ἡ διοίκηση τοῦ ἴδιου Ἀρχηγείου. Παρὰ τὰ
ἄλλα συζητούσαμε συνεχίζεται ἡ ἀσυνεννοησ'α στο ἐπισιτιστικὸ πρό-
βλημα. Ἀναγκάστηκα νὰ γράψω στο Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, γιὰ ὅλη
αὐτὴ τὴν ἄσχημη κατάσταση πού ἐπικρατεῖ και γιὰ τὶς εὐθύνες

της διοίκησης Ἀρχηγείου Θεσσαλίας γιά ὅλη αὐτή τήν ἀνωμαλία.

Πῆρα πληροφορίες ἀπό τομέα Χρυσοβίτσας καί Κατάρας, ὁ ἀντίπαλος ἔχει πιάσει ὅλες τίς διαβάσεις καί κατά βάθος. Ἡ ἐπισιτιστική κατάσταση συνεχίζεται νά εἶναι ἀσχημη. Ὁλη ἡ προσοχή μας στρέφεται: στό νά διατηρήσουμε τὰ ζῶα μας καί νά βροῦμε λίγο καλαμπόκι: γιά νά ἔχουμε ρεζέρβα. Πάνω στήν ἐκθεση ποῦχα στείλει: στό Γενικό Ἀρχηγείο, γιά τήν ἀσχημη ἐπισιτιστική κατάσταση καί τίς ἀνωμαλίες πού γίνονται, παίρνω ἀπάντηση μέ κριτική «ὅτι: ἔπρεπε νά τὸ λύσουμε μέ Θεσσαλοὺς καί νά μὴν ἀπασχολοῦμε τὸ Γενικό Ἀρχηγείο, νά μὴν σπᾶμε τίς σχέσεις ἀλληλοβοήθειας καί ἀλληλοκατανόησης». Φαίνεται πιά καθαρά ὅτι: γιά τέτοια σοβαρά καί ζωτικά ζητήματα γιά τήν ὑπαρξη τοῦ ΔΣΕ, ὅπως τὸ ἐπισιτιστικό ζήτημα, δὲν θέλει νά τὸ ἐνημερώνουμε καί νά τὸ ἐνοχλοῦμε τὸ Γενικό Ἀρχηγείο. Μὲ ἀνησυχεῖ πολὺ αὐτὸ τὸ ξέκομμα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καί τοῦ ἐπικεφαλῆς του ἀπ' τήν πραγματικότητα τοῦ πολέμου πού διεξάγουμε καί τὸ μεγάλο ἐγωισμό πού τὸν διακρίνει. Ἀντὶ νά ζητάει πάντα τὴ γνώμη μας γιά τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ, αὐτὸς τσαντίζεται ὅταν τοῦ λέμε τὴ γνώμη μας καί τοῦ ὑποδείχνουμε τρόπους πού θὰ χρησιμοποιήσουμε γιά τὴν ἀντιμετώπιση τῆς κάθε φορά ἐμφανιζόμενης κατάστασης. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι: ἡ θέση μου σὰν ἐπικεφαλῆς ἀρχηγείου καί ἀναπληρωματικοῦ μέλους τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, μέ ὑποχρεώνει νά ἐνημερώνω τὴν καθοδήγηση καί νά κάνω καί ἀνάλογες προτάσεις, ὅμως ἡ ἀρνηση τοῦ Μ. Βαφειάδη νά τίς δεχτεῖ μέ ὑποχρεώνει νά εἶμαι: ἀπὸ δῶ καί μπρὸς ἐπιφυλακτικὸς καί νά περιορίζομαι στὴ δουλειά τοῦ τομέα μου. Ἀπάντησα στό Γενικό «ὅτι: δέχομαι: τὴν κριτική σας καί ἀπὸ δῶ καί στό ἐξῆς θὰ προσπαθῶ νά μὴ σᾶς ἐνοχλῶ μέ μικροπράγματα».

Ἀπὸ Ρούμελη μέ πληροφοροῦν ὅτι: στίς 18 Νοέμβρη, τμήματα Παργασίδας διέλυσαν λόχο ἐθνοφρουρᾶς στό Κυριάκι (Ἐλικώνα), καί πῆραν σχεδὸν ὅλο τὸν ὄπλισμό του, ρουχισμό, ἀσύρματο κλπ. Ἐπίσης στίς 22 Νοέμβρη τμήματα τοῦ Ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος χτύπησαν διλοχία πού κινόνταν ἀπὸ Λιδωρίκι, ὑφώματα Ἀμυγδαλιᾶς Δωρίδος καί τὸν κατεδίωξαν μέχρι τὴ βάση του. Ἄλλος λόχος ἀντιπάλου πού κινήθηκε πρὸς ἐνίσχυση διλοχίας χτυπήθηκε

και διαλύθηκε τελείως, πάρθηκαν λάφυρα ένα αυτοκίνητο γεμάτο πυρομαχικά, τρόφιμα και ιματισμός. Την ίδια μέρα άρχισε καινούργια εκστρατεία αντιπάλου κατά του Παρνασσού. Κινήθηκαν από Άράχωβα - Αμφισσα - Γραβιά - Δαδί - Σουβάλα. Ένεργει ή ταξιαρχία Ρίμινι μαζί με ΛΟΚ. Τα τμήματά μας της Παρνασσίδας αντιμετώπισαν την εκστρατεία με αποφασιστικά χτυπήματα στα Άργοσίλια και Κανάλια, προκαλώντας σοβαρές απώλειες στον αντίπαλο. Από Ν. Τριανταφύλλου, παίρνω τηλεγράφημα που μου κάνει γνωστό ότι στις 23 Νοέμβρη ξεκινάει για Γράμμο.

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΜΑΣ ΑΠΟ Β. ΠΙΝΔΟ ΣΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ

Στις 23 Νοέμβρη πήρα τηλεγράφημα από το Γενικό, που μου καθορίζει να βρω δρομολόγιο για να περάσω τη νύχτα 27 - 28 Νοέμβρη τη διάταξη του αντιπάλου, που εκτεινόταν από Χρυσοβίτσα μέχρι Κατάρα και να συνεννοηθώ με Ήπειρώτες και Θεσσαλούς για να με βοηθήσουν. Πράγματι τηλεφωνικώς συνεννοήθηκα με τα δύο Αρχηγεία και καθορίσαμε να συναντηθούμε την άλλη μέρα στο Αρχηγείο Ήπειρου. Την άλλη μέρα πήγα στην έδρα του Αρχηγείου Ήπειρου. Το Αρχηγείο Θεσσαλίας άργησε ναρθει, επειδή ή αεροπορία βομβάρδιζε θέσεις τους. Άρχισε ή συζήτηση, το Αρχηγείο Ήπειρου βάζει θέμα ότι κι αυτό θέλει να έλιχθει και έβαζε ζήτημα να το βοηθήσουμε. Αποφασίσαμε δύναμη Ρούμελης να κρατήσει θέσεις τους και λόχος Θεσσαλών να χτυπήσει αντιπερισπαστικά τη νύχτα 25 Νοέμβρη. Κανονίσαμε με Θεσσαλούς μια ομάδα Ρούμελης με στέλεχος Θεσσαλικό, που ξέρει τα μέρη απ' την πλευρά του κάμπου Δεσπότη να κινηθούν για πληροφορίες. Αποφασίστηκε να κατέβει μαζί μου για Νότια Ελλάδα και το Αρχηγείο Αγράφων με επικεφαλής τον Αμάρμπη, μαζί και μια διλοχία που θα υποδέχονταν την Ρουμελιώτικη φάλαγγα που έρχονταν με Ν. Τριανταφύλλου.

Στις 26 Νοέμβρη στην έδρα μας ήρθε ο επικεφαλής του αρχηγείου Αγράφων Αμάρμπης (Καλίνος) μαζί με διοικητή τάγματος Μπαντέκο. Μιλήσαμε μαζί τους για την προετοιμασία του

τιμήματος τους για τὸ πέρασμα. Καθορίσαμε τοὺς πολίτες ποὺ ἔχουν μαζί τους νὰ τοὺς συγκροτήσουν σὲ εἰδικὴ φάλαγγα. Οἱ πληροφορίες ποὺ μοῦ φέραν ἀπ' τὸν κάμπο Δεσπότη δὲν εἶνα: καθόλου καλές. Ὑπάρχει πυκνὴ διάταξη τοῦ ἀντιπάλου καὶ κατέχοντα: ἡ Τζίνα - Στεριανὸ - Σβάρνα - Κατάρνα - Κοκορέλο - Κάμπο Δεσπότη - Ψεύτης - Ἄσπρα Λιθάρια. Ἔβαλα ζήτημα νὰ μοῦ βροῦν ἓνα τσομπάνο ἀπ' αὐτὰ τὰ μέρη, μήπως μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσει: ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὴ τὴ διάταξη ἐμᾶς καὶ τὰ ζῶα, ἀπὸ μέρος ποὺ δὲν ὑπάρχει δρόμος, ἀλλὰ ποὺ θὰ μπορέσουμε νὰ περάσουμε χωρὶς νὰ γίνουμε ἀντιληπτοί. Στις 28 Νοέμβρη, μοῦ φέραν ἓνα τσομπάνο ποὺ μὲ πληροφόρησε ὅτι τὸ ἀντέρεισμα τοῦ Κώστα Ράου, ποὺ δὲν κατέχεται καὶ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ διάταξη τοῦ ἀντιπάλου Ψεύτη καὶ Ἄσπρα Λιθάρια, μποροῦμε νὰ περάσουμε παρὰ τὸ ὅτι εἶναι ἀπότομο. Ὁμως εἶναι χωματόδουνο καὶ μὲ ζικ - ζακ θὰ τὸ ἀνεδοῦμε ἐμεῖς καὶ τὰ ζῶα.

Ἄμέσως καλῶ σὲ σύσκεψη τὸν Γιώτη, τὸν Ἀμάρμπεη, καὶ τὸν Μπαντέκο καὶ ἀποφασίζουμε τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ νὰ κινηθοῦμε καὶ φθάσουμε στὴν Βάλια Κάλντα. Ἔστειλα τηλεγράφημα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ποὺ κάνω γνωστὸ τὸ δρομολόγιο καὶ ἡμερομηνία ἐκκίνησης. Ἀπὸ Ρούμελη πῆρα τηλεγράφημα ποὺ μοῦ κάνει γνωστὸ ὅτι: ὁ Ν. Τριανταφύλλου μὲ φάλαγγα βρίσκεται στὴ Βούλπη - Γράνιτσα. Ἀκόμα ὅτι τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος μπήκαν στὸ Γαλαξείδι καὶ πῆραν 60 φορτώματα εἶδη μονοπωλίου. Τὸ πρωῒ τῆς 21 Νοέμβρη, ξεκινήσαμε γιὰ Βάλια - Κάλντα. Ἡ φάλαγγα πορεύεται: καὶ ἐγὼ καθυστερῶ στὴν ἐδρα τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας γιὰ νὰ πιάσω ἐπαφὴ μὲ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, ὁμως δὲν τὰ κατάφερα. Τὸ ἀπόγευμα ξανά σταματᾶω καὶ μὲ χίλια θάσανα ἐπιασα ἐπαφὴ μὲ Γενικό. Μοῦ ἀπαντᾶει ὅτι συμφωνάει μὲ δρομολόγιο καὶ μοῦ καθορίζει: τὴ διάταξη ποὺ θὰ δώσω στὴ Θεσσαλικὴ διλοχία, μὲ σκοπὸ νὰ συγκεντρώσει πληροφορίες καὶ βοηθήσει πέρασμα φάλαγγας τῆς Ρούμελης. Ἔδωσα διαταγὴ ὅλα τὰ τμήματα ἢ ὥρα 3 πρωῒνῆ τῆς ἄλλης μέρας νὰ κινηθοῦν, οὕτως ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ καλυφθοῦμε στὴ Μηλιά. Πράγματι στις 30 Νοέμβρη, ἢ ὥρα 3 τὸ πρωῒ κινηθήκαμε κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχὴ καὶ στὰ ξημερώματα φτάσαμε πάνω ἀπ' τὴ Μηλιά. Ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴ μέρα καὶ ἔδρε-

χε με τὸ τουλούμι. Διατύπωσα τὴ διαταγὴ ἐκκίνησης. Κατ' ἀρχὴν χωρίζω τὴ δύναμη στὰ ἐξῆς τμήματα. 1) Τάγμα Παπούα, 2) Τάγμα Πυθαγόρα, 3) Τάγμα Μπαντέκου, 4) Τάγμα Νεολαίας με Θεσσαλοῦς Ἀρχηγείου Ἀγράφων, 5) Μεταγωγικά με Γ. Κουτρούκη, 6) Λόχος διοίκησης Ἀρχηγείου Ρούμελης. Καθόριζα τὸ τάγμα Μπαντέκου νὰ κινηθεῖ σὰν πλαγιοφυλακὴ ἀπὸ Τζίνα - Κοκορέλο καὶ ἀπὸ Τσακούλ: - Τραγόπετρα. Ἐμπροσθοφυλακὴ θὰ βάδιζε τὸ τάγμα Παπούα, θὰ ἀκολουθοῦσε τὸ τάγμα Πυθαγόρα, μετὰ λόχος Ἀρχηγείου Ρούμελης, μεταφορικὰ καὶ τέλος τὸ τμήμα νεολαίας. Μόλις φτάναμε στὸ ἀντέρεισμα Κώστα Ράου, ὁ Παπούας θάφηνε μιὰ διμοιρία, γιὰ νὰ προστατεύσει πέρασμα ὅλης τῆς φάλαγγας, ἐνῶ μ' ὅλη τὴν ἄλλη δύναμή του θὰ προχωροῦσε με ταχύτητα νὰ πιάσει τὸ Ζυγοτόπι, ὁ Πυθαγόρας με τὸ τάγμα του θὰ ἐπίανε τὸ Δοκίμι. Κάλεσα σὲ σύσκεψη ὅλα τὰ στελέχη, τοὺς ἐξήγησα τὴ σοβαρότητα τῆς ἀποστολῆς τους, ζήτησα ἀπὸ ὅλους νὰ παίξουν ἀποφασιστικὸ ρόλο καὶ με ψυχραιμία καὶ ταχύτητα νὰ ἐνεργήσουν, τοὺς ὑπέδειξα ὅτι ἡ φάλαγγα θὰ κινεῖται χωρὶς νὰ σταματᾷ καθόλου κι ὅταν πέφτουν βλήματα πυροβολικοῦ ἢ βλμων. Στὸν κάθε διοικητὴ τμήματος ἔδωσα καὶ τὸ μέρος τῆς διαταγῆς ποὺ τὸν ἀφοροῦσε.

Στὶς 5 τὸ ἀπόγευμα, κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχὴ ξεκινήσαμε, ἦταν πυκτὸ σκοτάδι ποὺ οὔτε τὴ μύτη σου δὲν ἔβλεπες. Μέχρι νὰ φτάσουμε στὴ Μηλιά, ἡ φάλαγγα κόπηκε σὲ πολλὰ μέρη. Προσπάθησα νὰ τὴ συνδέσω, στὰ μεταγωγικά ἔστειλα ἓνα σύνδεσμο ποὺ γνῶριζε καλά τὸ ἔδαφος ποὺ κινούμασταν. Ἡ βροχὴ συνεχίζει, ὁμως ἀρχίζει νὰ φωτίζει λίγο γιὰτὶ βγήκε τὸ φεγγάρι. Μόλις φτάσαμε στὴ Τζίνα χτυπηθήκαμε με ἀντίπαλο ποῦχε πτήσει ἐνέδρα. Τοὺς χτυπήσαμε καὶ τοὺς καταδιώξαμε μέχρι τὶς ὀχυρωμένες θέσεις τους, ποὺ θρίσκονταν 1.000 μέτρα ἀπ' τὸ δρόμο ποὺ προχωροῦσε ἡ φάλαγγα. Ἀπὸ τὶς θέσεις τους μᾶς βάλαν συνεχῶς καὶ οἱ σφαῖρες περνοῦσαν πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας, ὁμως ἡ φάλαγγα ἀπτόητη προχωρεῖ. Ἡ βροχὴ μετατρέπεται σὲ χαλάζι καὶ τὸ φέρνει: στὸ πρόσωπό μας, μᾶς τρυπάει λὲς καὶ σοῦ ἔβαζαν βελόνες. Ὁ ἀντίπαλος ἀπ' ὅλες τὶς γύρω θέσεις του τὴν Κατάρρα, τὸν Ψεύτη, τὰ Ἀσπρα λιθάρια ρίχνει φωτοβολίδες καὶ βάλλει συνεχῶς με τὰ

πυρά του. Τὸ δημόσιο δρόμο Μέτσοβο - Καλαμπάκα, τὸν περναίμε
 στὴ θέση Τραγόπετρα. Μετὰ τὸ δρόμο πέφτουμε σὲ μιὰ κοιλάδα,
 ἐδῶ βλέπουμε φωτιές, πλησιάζουμε καὶ βρίσκουμε νὰ κάθονται γύ-
 ρω ἀπ' τὶς φωτιές μεταγωγικούς τοῦ ἀντιπάλου, μὲ τὰ μεταγωγί-
 κά. Πιάνουμε 13 μὲ 30 ζῶα καὶ τοὺς πήραμε μαζί μας. Κατεβή-
 καμε λίγο ἀκόμα τὴν κοιλάδα καὶ μετὰ ἀρχίζουμε ν' ἀνεβαίνομε
 τὸ ἀντέρεισμα Κώστα Ράου. Ἦταν ἀπότομο σὰν σπαθί, ὅμως ἦταν
 χωματόδουνο καὶ μὲ ζικ - ζακ ἀνεβήκαμε μὲ μεγάλη δυσκολία ἐ-
 μείς καὶ τὰ ζῶα. Περνοῦμε τὸ ἀντέρεισμα καὶ στὶς 5 ἡ ὥρα τὸ πρωτὶ
 τῆς 1 Δεκέμβρη, φτάσαμε στὰ Σμιξίματα. Περπατήσαμε 12 ὥρες
 χωρὶς στάση, εἶναι ἕνας ὑπέροχος ὀμαδικὸς ἠρωϊσμός. Αὐτοὺς τοὺς
 λεβέντες δὲν τοὺς λυγίζει οὔτε ἡ νύχτα, ἡ βροχή, τὸ χαλάζι, τὰ
 πυρά τοῦ ἀντιπάλου, ἡ πείνα καὶ ἡ κουραστικὴ πορεία. Ὅλοι τοὺς
 μὲ περηφάνεια καὶ πίστη στὸν ἀγῶνα τοὺς κατανικοῦν τὰ πάντα
 καὶ ἐκτελοῦν τὶς διαταγές. Παρὰ τὴν κούραση, τὸ τάγμα Παπούα
 ἔπρεπε νὰ περπατήσει ἄλλες 4 ὥρες, γιὰ νὰ πιάσει τὸ Ζυγοπότι
 καὶ Δοκίμι καὶ ἕνας λόχος τοῦ Πυθαγόρα νὰ πιάσει τὸ ὕψωμα
 στὸ Χάνι τοῦ Σαῖτ Πασᾶ. Τὰ ξημερώματα ἡ οὐρὰ τῆς φάλαγγας
 θρῖσκόταν στὰ Σμιξώματα. Ἐνῶ συνεχίζαμε τὴν πορεία, ὁ λόχος
 ποὺ διέταξα δὲν ἔπιασε τὶς θέσεις καὶ κατέβηκε ὁ ἀντίπαλος σ'
 αὐτὴν τὴν θέση καὶ ἀπὸ ἀπόσταση 100 μέτρων δεχόμεστε πυρά
 καὶ μάλιστα τὴν στιγμὴ ποὺ περνοῦσα ἐγώ. Ἀμέσως στέλνω μιὰ
 διμοιρία τοῦ λόχου ἀσφάλειας Ρούμελης καὶ προωθῶ ἕναν λόχο.
 Οἱ μαχητές μας τοὺς ἐκτόπισαν γρήγορα καὶ ἡ φάλαγγα συνέχισε
 τὴν πορεία τῆς καὶ καλυφθήκαμε ὅλοι μας, μεταγωγικά, νεολαία,
 τμήμα τοῦ ἀρχηγείου Ἀγράφων, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δύο τάγματα τοῦ
 Παπούα καὶ Πυθαγόρα ποὺ κατέλαβαν τὸ Ζυγοπότι, Δοκίμι, Χιόλι,
 ὕψωμα Σαῖτ Πασᾶ καὶ μάχονταν ὅλη τὴν ἡμέρα. Στὴν θέση ποὺ
 καλυφθήκαμε καὶ μείναμε ὅλη τὴν ἡμέρα θρῖσκόμεστε σὲ ἀπόστα-
 ση 300 - 400 μέτρα ἀπὸ τὸν ἀντίπαλο. Αὐτὸ μᾶς βοήθησε πάρα
 πολὺ γιὰτὶ ἀποφύγαμε τὸ πυροβολικὸ καὶ τοὺς ὄλμους ποὺ βάλλαν
 σὲ ἄλλη κατεύθυνση, γιὰτὶ δὲν ὑπολόγιζαν ὅτι θὰ καταβλιζόμεστε
 κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους.

Μόλις νύχτωσε συνεχίσαμε τὴν πορεία καὶ μέχρι τὰ μεσάνυ-
 χτα συγκεντρώθηκαν ὅλες οἱ δυνάμεις στὸ Δοκίμι. Ἡ ἐπιχείρηση

πέτυχε απόλυτα χωρίς καμμιά απώλεια. Βγήκαμε ανάμεσα από τόσο πυκνή διάταξη του αντιπάλου γιατί είχαμε συγκεντρώσει καλές πληροφορίες, το σχέδιό μας για το πέρασμα ήταν εξαιρετικό, κι οι μαχητές και τα στελέχη ανταποκρίθηκαν απόλυτα παρά την συνεχή 24ωρη πορεία και την πείνα. Πρέπει να σημειωθεί ότι από τις 28 Νοέμβρη, πήραμε ο καθένας μας και από μια όκα μπομπίτς και 300 δράμια κρέας και θα χρειαστούν άλλες 2 - 3 μέρες να μείνουμε νηστικοί. Το Γενικό Αρχηγείο μᾶς έφερε στην Β. Πίνδο και επί 40 ημέρες μᾶς καθήλωσε, δέν μᾶς εξασφάλισε τόν έφοδιασμό μας σέ τρόφιμα και μᾶς στέλνει πίσω νηστικούς, ένῳ ξέρε: ότι τήν περιοχή πού περνᾶμε δέν θά βροῦμε τρόφιμα γιατί είναι γυμνή από κατοικίσιμο πληθυσμό.

Στό Δοκίμι μείναμε και ξεκουραστήκαμε τό υπόλοιπο τῆς νύχτας. Τό πρωί στίς 2 Δεκέμβρη 1947, ξανά πορεία μέ κατεύθυνση Ἀνθούσα, Κατάφυτο, θά περνούσαμε τόν Ἀχελῷο και θά καταυλιζόμαστε στην Τζούρτζα. Τό τάγμα τοῦ Πυθαγόρα θά πήγαινε πρὸς Καταραχιά - Κακαρδίτσα, σάν πλαγιοφυλακή, τό δέ τάγμα Μπαντέκου, μέ κύρια δύναμη θά κρατοῦσε τό Δοκίμι και μιᾶ διμοιρία του θά πήγαινε στό Περιστέρι, για πληροφορίες. Ἡ πορεία γίνεται κάτω από καταρακτώδη βροχή, τό μεσημέρι φτάσαμε στό Κατάφυτο, τά ποτάμια έγιναν αδιάβατα, ἔτσι αναγκαστήκαμε νά μείνουμε σ' αὐτό τό χωριό. Ἐδῶ βρήκαμε χόρτο για τᾶ ζῶα και λίγο καλαμποκάλευρο και φτιάξαμε κατσαμάκι για τοὺς ἄντρες. Ἀποφασίσαμε νά ἀλλάξουμε δρομολόγιο μέ κατεύθυνση Μοναστήρι - Ἀνθοῦσες, νά περάσουμε ἂν δέν εἶχε νερό τόν Ξερόπόταμο Νέγρης και συνέχεια στό Μαντρί Στουρνάρα, Καλύδες, Τζούρτζας Νεράϊδα. Ἐν εἶχε πολὺ νερό ὁ Νέγρης κ: εἶναι ἀπέραστος θά ἀνεβαίναμε τήν κορυφογραμμὴ Μπάρου - Καταραχιά και συνέχεια για Νεράϊδα. Ἀπὸ τό πρωί, δύναμη 5 λόχων τοῦ αντιπάλου ἐπιτίθονταν κατά τμημάτων μας στό Δοκίμι. Τᾶ τμήματά μας τοὺς κράτησαν ὅλη τήν ἡμέρα, εἶχαμε 3 νεκροὺς και 4 τραυματίες.

Ἡ ὥρα 4 τό πρωί στίς 3 Δεκέμβρη, ξεκίνησε ἡ φάλαγγα, βρέχει ἀκατάπαυστα, τὰ ξημερώματα φτάσαμε στό μοναστήρι τῆς Ἀνθοῦσας. Ὁ Νέγρης εἶχε πολὺ νερό και ἦταν ὀρμητικός. Ἀναγ-

καζόμεστε νά συνεχίσουμε πορεία πρὸς Μπάρο κ: ἀπὸ ἐδῶ βρίσκουμε τεράστια ἐμπόδια, μικρὰ ξεροκλάδια εἶναι γεμάτα νερὰ καὶ δύσκολα περνοῦντα: Ψάχνουμε π:ὸ ψηλὰ καὶ βρήκαμε ἓνα ξερολάγκαδο πὸν μπορούσαμε νά περάσουμε τὰ ζῶα. Βάζω ἓνα συνεργεῖο στὸ νερὸ, τὸ νερὸ ἔφτανε τὸ γόνατο καὶ βοηθοῦσε νά περάσουν τὰ ζῶα. Στὸ διάστημα πὸν περνοῦσαν τὰ ζῶα φτιάξαμε μιὰ ξύλινη γέφυρα καὶ πέρασε ὁ κόσμος. Ἐνας ἀντάρτης μᾶς ἔπεσε στὸ νερὸ καὶ τὸν βγάλουμε μισοπνιγμένο. Κατορθώσαμε νά τὸν συνεφέρουμε. Ἡ ὥρα 12 περάσαμε ὄλα τὰ ζῶα καὶ τοὺς μαχητές. Συνεχίζουμε πορεία σὲ ἀπότομο ἀνήφορο καὶ κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχή. Μόλις ἀνεβήκαμε στὴν κορυφή τοῦ Μπάρου, μᾶς πιάνει ἓνας δυνατὸς ἀέρας, ἦταν δύο ὥρες πρὶν νυχτώσει. Εἴμασταν βρεμένοι: μέχρι τὸ κόκκαλο, ὁ κρύος ἀέρας πὸν φυσοῦσε μᾶς πάγωνε τὰ ροῦχα. Ὑπῆρχε κίνδυνος νά χαθοῦμε ὄλοι μας, ἦταν μιὰ ἀπὸ τίς π:ὸ κρίσιμες στιγμές. Δίνω διαταγὴ σὲ ὄλα τὰ στελέχη νά προωθοῦν σὲ τροχάδην τὴν φάλαγγα καὶ νά φωνάζουν δυνατὰ γ:ὰ νά ἀποφύγουμε τὸ πάγωμα. Ἐπρεπε γιὰ νά περάσουμε αὐτὴν τὴν κορυφογραμμὴ τοῦ θανάτου, νά περπατήσουμε μιὰμιση ὥρα. Χρειάστηκε μιὰ πραγματικὰ ἥρωϊκὴ προσπάθεια νά κατανικήσουμε τὸ θηρίο πὸν λέγεται καιρὸς.

Περάσαμε τὸν Καταραχιὰ καὶ φτάσαμε στὰ ἔλατα ἐπάνω ἀπὸ τὴν Τζούρτζα. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν μάχη χάσαμε στὴν κορυφή τοῦ Καταραχιὰ 10 ἄντρες καὶ 25 ζῶα πὸν πέθαναν ἀπὸ κρυοπαγήματα. Ἐδῶ στὰ ἔλατα ἀνάψαμε φωτιές καὶ κάτω ἀπὸ συνεχῆ βροχὴ περάσαμε τὴν νύχτα. Ἐπρεπε πάση θυσίᾳ νά γίνει μιὰ σοβαρὴ προσπάθεια νά συγκεντρώσουμε τὸ πολεμικὸ ὕλικὸ πὸν ἔμενε στὴν κορυφογραμμὴ τοῦ Καταραχιὰ. Δίνω διαταγὴ στὸν λόχο νεολαίας μιὰ ὥρα πρὶν νά φέξει νά κινηθεῖ πρὸς Καταραχιὰ, νά μάσει ὄπλισμὸ καὶ νά τὸν φέρει λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴ κ: ὅταν θὰ φεύγει ἢ φάλαγγα νά τὸν πάρει: Ὅταν ξημέρωσε, στίς 4 Δεκέμβρη, ἡ φάλαγγα κινήθηκε. Συναντηθήκαμε μὲ τὸν λόχο νεολαίας καὶ πήραμε τὸν ὄπλισμὸ πὸν βρῆκε καὶ συνεχίσαμε πορεία πρὸς Καλύδες Τζούρτζας, φτάσαμε στὴ ρεματιὰ τοῦ Πρόδρομου. Χρειάστηκε μεγάλος κόπος γιὰ νά βγάλουμε τὰ ζῶα, γιὰτι παντοῦ μπροστὰ μας βρίσκαμε ποταμάκια. Μᾶς πῆρε τὸ σούρουπο, μᾶς

χρειάζονταν 3 ώρες για να φτάσουμε στην Νεράϊδα. Έπρεπε ό-
πωσδήποτε να φτάσουμε για να δώσουμε τροφή στους αντίρτες και
στά ζώα. Ήταν σκοτάδι, άρχισε ξανά βροχή, για να μη χαθεί ή
φάλαγγα σε κάθε 200 μέτρα άφηνα έναν αντίρτη σαν δείκτη και
έβαζε φωτιά, έτσι την νύχτα φτάσαμε στην Νεράϊδα. Τακτοποιη-
θήκαμε, βάλαμε τον κόσμο στα σπίτια και ρυθμίσαμε το ζήτημα
της τροφοδοσίας των μαχητών και των ζώων. Έδω συναντηθήκαμε
με τον Ν. Τριανταφύλλου με την φάλαγγα της Ρούμελης που ανέ-
βαινε στον Γράμμο.

Έστειλα τηλεγράφημα στο Γενικό Αρχηγείο που του γνώρι-
ζα την δραματική μας πορεία και τις απώλειες που είχαμε από την
κακοκαιρία και τα ζώα που έχασα από έλλειψη τροφής. Ανάφερα
ότι συναντήθηκα και με την φάλαγγα με επικεφαλής τον Ν. Τριαν-
ταφύλλου. Στις 5 Δεκέμβρη κάναμε σύσκεψη εγώ, ο Γιώτης και ο
Ν. Τριανταφύλλου, μελετήσαμε το δρομολόγιο που πρέπει να άκο-
λουθήσει ή ρουμελιώτικη φάλαγγα που καθοδηγεί ο Ν. Τριαντα-
φύλλου, για να φτάσει στον Γράμμο. Καταλήξαμε στο δρομολόγιο
Πρόδρομο, Καλύδες, Τζούρτζας, Μαντρι Στουρνάρα, να περάσει
τον Νέγρη αφού φτιάξει γέφυρα και συνέχεια στο μοναστήρι. Αν-
θούσας. Από εκεί δάση έντολης του Γενικού Αρχηγείου να κινη-
θεί από Δοκίμι ή από Χαλίκι, Μεγάλο Περιστέρι, Χρυσοβίτσα. Ο
Ν. Τριανταφύλλου μας κατατόπισε πάνω στην κατάσταση των
τμημάτων Ρούμελης και την δράση που αναπτύσσουν. Μιλήσαμε
και για την κατάσταση της δικής μας φάλαγγας και πώς θα κατα-
νικήσουμε τις δυσκολίες μέχρι να φτάσουμε στον προορισμό μας.

Έστειλα τηλεγράφημα στο Γενικό Αρχηγείο με προτάσεις
μας για δρομολόγιο φάλαγγας Ν. Τριανταφύλλου και αύθήμερον
πήρα έγκριση. Έστειλα σύνδεσμο στη διλόχια Μπαντέκου που
του καθόριζα ότι στο μοναστήρι. Ανθούσας θα συναντηθεί με τον
Ν. Τριανταφύλλου και μπαίνει κάτω από τις διαταγές του.

Στις 6 Δεκέμβρη το πρωί έκανα άχτιφ όλων των στελεχών
μέχρι διμοιρίας της φάλαγγας του Ν. Τριανταφύλλου. Η δύναμη
αυτής της φάλαγγας άνέρχεται σε δύναμη ταξ:αρχίας. Ανέλυσα
τις απόφάσεις της 3ης δλομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ και τα κα-
θήκοντα που μπαίνουν μπροστά τους, για την καλή έπιτυχία της

πορείας πρὸς τὸν Γράμμο. Τὸ μεσημέρι ξεκινάει μετὰ τὴν φάλαγγά του ὁ Ν. Τριανταφύλλου πρὸς βορρὰ καὶ ἐγὼ μετὰ τὴν φάλαγγά μου πρὸς νότον, μετὰ κατεύθυνση Θεοδώριανα. Στὸ Σταυρὸ Θεοδωριανῶν τμήματά μας ἀνέτρεψαν ἀντίπαλο καὶ ἔπιασαν 2 αἰχμαλώτους. Ὁ ἀντίπαλος διαθέτει δύναμη τάγματος στὸ Βουλγαρέλι. Τὸ βράδυ κάτω ἀπὸ κατακλυσμιαία βροχὴ φτάσαμε στὰ Θεοδώριανα ὅπου καὶ διανυκτερεύσαμε.

Στις 7 Δεκεμβρίου τὸ πρωὶ συνεχίσαμε τὴν πορεία, περάσαμε τὸ Σταυρὸ Θεοδωριανῶν, Κάφαλα καὶ τὸ βράδυ φτάσαμε στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους Τετρακώμου. Ἡ πορεία ἔγινε κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχὴ. Ἐδῶ βρήκαμε σπίτια καὶ μπάσαμε τοὺς ἄντρες καὶ τὰ ζῶα. Βρήκαμε χόρτο γιὰ τὰ ζῶα καὶ ἐτοιμάσαμε λίγο φαί γιὰ τοὺς ἄντρες.

Ἀπὸ τὴν Ρούμελη μᾶς πληροφοροῦν ὅτι τμήματά μας στύπησαν φυλάκια στὶς Ἀγκουτσιές Δωρίδας. Ἄλλα τμήματα χτύπησαν στὸν Γοργοπόταμο καὶ πῆραν τροφίμα. Ἐπίσης ἔγιναν διεισδύσεις στὰ χωριά Ὑπάτης καὶ συγκέντρωσαν τροφίμα. Τὸ πρωὶ στὶς 8 Δεκεμβρίου ξανά πορεία, περάσαμε Καστανιά, Μηλιανά, καὶ τὸ βράδυ φτάσαμε στὴ Βελανιδιά (Σομεροῦ). Βάλαμε τὸν κόσμο στὰ σπίτια καθὼς καὶ τὰ ζῶα, φτιάξαμε φαί γιὰ τοὺς μαχητὲς καὶ δώσαμε χόρτο στὰ ζῶα. Εἴμαστε ὅλοι κατάκοποι ἀπὸ τὴν μεγάλη κούραση, πορεία συνεχῆς κάτω ἀπὸ τὶς πιὸ σκληρὲς καιρικὲς συνθήκες. Τὰ ζῶα μας βρίσκονταν σὲ ἀθλία κατάσταση. Κάθε μέρα χάνουμε ζῶα ἀπὸ τὶς κακουχίες. Στὸν δρόμο καὶ τὸ πιὸ μικρὸ ρεματάκι μετατράπηκε σὲ ποτάμι, πού δύσκολα περνιέται. Γιὰ νὰ περάσουμε τὰ ζῶα χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια καὶ κόπος, σὰν νὰ ἐτοιμάζουμε καιμιὰ ἀπόβαση. Ψάξαμε στὸ χωριὸ καὶ βρήκαμε μερικὲς γυναῖκες, γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν στὴν μεταφορὰ τοῦ πολεμικοῦ ὕλικου ἀπὸ τὰ ζῶα πού χάσαμε.

Πῆρα πληροφορίες ὅτι ὁ ἀντίπαλός μας ἔπιασε τὴν γέφυρα Κοράκου, καὶ ὅτι κινεῖται μετὰ δυνάμεις ἀπὸ Βάλτο γιὰ νὰ μᾶς πιάσουν στὶς γέφυρες τοῦ Ἀχελώου. Ἀμέσως προωθῶ τμήμα καὶ καταλαμβάνουμε τὴν γέφυρα τοῦ Αὐλακιοῦ. Τὸ βράδυ παίρνω τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πού μᾶς διατάσσει νὰ παρακλίνουμε τὸ δρομολόγιό πρὸς Ἄρτα — Κραθασαρά, νὰ ἀπελευθε-

ρώσουμε την περιοχή, να στρατολογήσουμε και παράλληλα να ανακουφίσουμε τα ήπειρωτικά τμήματα που μάχοντα: στην Β. Πίνδο.

Μου ήταν αδύνατο να καταλάβω πώς και σε ποιές δυνάμεις δίνουν μια τέτοια αποστολή; Ξέρουν ότι είμαστε κατάκοποι και κινδυνεύουμε έμεις να χαθούμε. Μπουκιά φωμί δεν έχουμε, τα ζώα μας φοφάνε, αλλά και η δύναμή μας είναι μικρή, φτάνει όσο να εξασφαλίσουμε την κίνηση της φάλαγγας. Πώς μπορεί σε μια τέτοια δύναμη και τελείως άπροετοίμαστη να δίνουν μια τέτοια σοβαρή αποστολή; Μή χειρότερα!

Απάντησα στο Γενικό Αρχηγείο ότι είναι αδύνατον να πραγματοποιήσουμε μια τέτοια αποστολή. Βασικό για μās αυτή την στιγμή και στην κατάσταση που βρισκόμαστε, είναι να βγάλουμε τους μαχητές και τα ζώα με το ύλικό στους Άγραιούς. Απ' την Ρούμελη μās πληροφορούν ότι αυτήν την ημέρα τα τμήματά μας κατέλαβαν την Αταλάντη, πρωτεύουσα της Λοκρίδας, πήραν όπλισμό, πυρομαχικά, ιματισμό, τρόφιμα και φάρμακα. Επίσης, στο χωριό Καλαπόδι, άνέτρεψαν αντίπαλο, κατέστρεψαν 8 στρατιωτικά αυτοκίνητα και πήραν λάφυρα. Άλλο τμήμα μας της Παρνασσίδας μεταξύ Δαδίου και Κηφισοχωριού, διέλυσε τελείως τμήμα αντιπάλου και πήρε πολλά λάφυρα.

Στις 9 Δεκέμβρη συνεχίσαμε την πορεία, περάσαμε την γέφυρα του Αχελώου, στο Αύλακι και συνέχεια προς Νέο Αργύρι. Έδω βρήκαμε ένα ξερορεματάκι που ήταν γεμάτο με νερό και αρκετά όρμητικό. Μās χρειάστηκαν αρκετές ώρες για να βγάλουμε τα ζώα και γι' αυτό αναγκαστήκαμε να διανυκτερεύσουμε στο Κερασοβάκι.

Στις 10 Δεκέμβρη ξανά πορεία κάτω από καταρρακτώδη βροχή. Όλα τα ξερολάγκαδα ήταν ξεχειλισμένα με νερό. Χρειάστηκε μεγάλος κόπος να περάσουμε τα ζώα. Μερικά ζώα χάθηκαν. Με το σούρουπο φτάσαμε στη Βελαώρα. Έδω τακτοποιήσαμε τους μαχητές και τα ζώα. Φτιάξαμε λίγο κατσαμάκι για τους μαχητές και δώσαμε χόρτο στα ζώα. Αναγκαστήκαμε να μāsουμε άντρες και γυναίκες για να μās βοηθήσουν στην μεταφορά του πολεμικού ύλικού. Τα ξημερώματα στις 11 Δεκέμβρη συνεχίσαμε την πορεία. Περάσαμε το Λιγκίτσι, την γέφυρα Μανώλη επί του Αγραφιώτη.

Έδω συναντήσαμε τή διλοχία του αρχηγείου Δ. Στερεάς που βρισκόταν σ' αυτό τὸ χωριό. Είχε μαζί της καὶ τὸν Τάσο Λευτεριά. Μόλις νύχτωσε φτάσαμε στὸ Κεράσοβο. Τὸ μισὸ τμήμα μὲ τὰ ζῶα τ' ἀφήσαμε στὸ Πλιού. Έδω μείναμε 4 ἡμέρες γιὰ νὰ καθαριστοῦμε, μπαλωθοῦμε καὶ ξεκουραστοῦμε. Τὸ τάγμα Πυθαγόρα στάλθηκε μὲ ἀποστολή στους Ἀπεραντίους.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔστειλα ἔφιππους συνδέσμους στὴν Φουρνά, νὰ φέρουν βενζίνα πὺ ἦταν ἀπαραίτητη γιὰ νὰ δουλέψει ὁ ἀσύρματος καὶ νὰ εἰδοποιήσω τὸν Σπυρόπουλο, ἐπικεφαλῆς τοῦ ἱππικοῦ Ρούμελης, νὰρθεὶ σὲ συνάντησή μου. Τὸ βράδυ κάλεσα ὄλα τὰ στελέχη πὺ πήραν μέρος στὴ δὶμηνη ἐκστρατεία Ρούμελη - Γράμμος καὶ Γράμμος - Ρούμελη, νὰ γίνει σύσκεψη μὲ θέμα κριτική τῆς δὶμηνης ἐκστρατείας μας.

Έγινε πλατεϊὰ συζήτηση καὶ ἐγῆκαν τὰ παρακάτω συμπεράσματα: 1) Πραγματοποιήσαμε 100% τὴν ἀποστολή μας καὶ φέραμε ὄπλισμό. 2) Πατήσαμε καινούργιους χώρους πὺ ἦταν φωλιές τῶν ἐνόπλων ὀμάδων τῆς ἀντίδρασης. Ξεκαθαρίσαμε τοὺς Ἀπεραντίους, Βάλτο, Τζουμέρκα, ἀπὸ τίς ἐνοπλες αὐτὲς ἐστίες καὶ μπορούσε νὰ σταθοῦν μικρὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ σ' αὐτοὺς τοὺς χώρους καὶ νὰ διατηροῦν τὴν ἐνότητα τῆς βόρειας Πίνδου μὲ τὴν Νότια Ἑλλάδα. 3) Πήραμε μέρος στὴν δεύτερη φάση τῆς ἐπιχείρησης Μετσόβου καὶ τὰ τμήματά μας ἐκπλήρωσαν τίς ἀποστολὲς πὺ πήραν ἀπὸ τὸ Γενικό Ἀρχηγείο. 4) Πραγματοποιήσαμε πορεία περίπου 1.000 χιλιομέτρων καὶ διεισδύσαμε σ' ἄγνωστα μέρη γιὰ τὰ τμήματά μας. Αὐτὸ ἔδωσε τὴν δυνατότητα στὰ τμήματά μας νὰ μὴν φοβοῦνται τὸ ἄγνωστο ἔμαθαν νὰ προσανατολίζονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν κάτω ἀπὸ δύσκολες συνθήκες. Ξέκοφαν ἀπὸ τὸν τοπικισμό καὶ ἔγιναν πραγματικοὶ στρατιῶτες τοῦ λαοῦ, ἔτοιμοι νὰ δίνουν τὴν ζωὴ τους, ὄπου τοὺς καλεῖ τὸ καθῆκον. 5) Τὰ τμήματά μας δοκιμάστηκαν ποικιλοτρόπως: στίς μάχες, στίς διεισδύσεις, στίς μεγάλες ἐξαντλητικές πορείες, στίς ἀυπνίες, στήν πείνα, στὸ κρύο καὶ τὴν βροχὴ (ἄξέχαστο θὰ μείνει τὸ χαροπάλεμα στὸ πέραςμα τοῦ Καταραχιῶ) καὶ ἐγῆκαμε ἀτσαλωμένοι ἀπ' ὄλες αὐτὲς τίς δοκιμασίες. Αὐτὲς ἦταν οἱ θετικές πλευρές, ὄμως διαπιστώσαμε καὶ μιὰ σειρά ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίες πὺ συνοφίστηκαν στὰ

παρακάτω: 1) Δέν εξασφαλίσαμε πάντα στην κίνηση τόν συντονισμό όλων τών τμημάτων τής φάλαγγας. 2) Όλα τά στελέχη δέν στάθηκαν στο ύψος τους, δέν αντέδρασαν όπως έπρεπε στις δυσκολίες και δέν εκτελέστηκαν από μερικούς οι διαταγές στις καθορισμένες ήμερομηνίες. 3) Δέν λύσαμε μιá σειρά τεχνικά ζητήματα. Δέν είχαμε συνεργεία με τά απαιτούμενα εργαλεία, πού να προπορεύονται και να ανοίγουν δρόμο στην φάλαγγα. 4) Δέν είχαμε συγκροτήσει τμήμα αντίχενωσης δρομολογίου πού την νύχτα ν' αφήνει δείχτες ή ν' ανάθει φωτιές αν οι τακτικές συνθήκες τó επέτρεπαν, για να μήν κόβεται ή φάλαγγα και να προχωρεί κανονικά. Δέν είχαμε γερó μηχανισμό επιμελητείας πού γρήγορα να τρέχει και να εξασφαλίζει τρόφιμα. Αυτά τά συμπεράσματα αποφασίσαμε να τά διατυπώσουμε και να γίνουν ανάλυση σ' όλα τά τμήματα του άρχηγείου Ρούμελης, με σκοπό να πλουτίσουν την πείρα τους και να τά στείλουμε και στο Γενικό Άρχηγείο. Έτσι, έκλεισε ή δίμηνη πορεία Ρούμελη - Γράμμος, και Γράμμος - Ρούμελη.

Η ΔΡΑΣΗ ΜΑΣ ΣΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ ΜΕΧΡΙ 31 ΓΕΝΑΡΗ 1948

Ένώ τά τμήματά μας ξεκουράζονται, πλένονται, μπαλώνονται και έτοιμάζουν τόν όπλισμό τους και τόν άνεφοδιασμό τους σε τρόφιμα, έμεϊς μελετάμε τις επίθετικές επιχειρήσεις πού θα οργανώσουμε, με σκοπό την στρατολογία καινούργιων μαχητών. Σκεφτήκαμε τó άρχηγείο Δ. Στερεάς να οργανώσει σειρά επιχειρήσεων στο Άγρίνι, την Τριχωνία και Ναυπακτία. Άμέσως στείλαμε μιá ομάδα για να συγκεντρώσει πληροφορίες. Τους άντρες πού χρησιμοποιήσαμε στο τμήμα μεταγωγικών, τους μοιράσαμε στα τμήματα και συγκροτήσαμε διλοχία νεολαίας, με διοικητή τάγματος τόν Άποστόλη Κουφοδήμο. Στην έδρα μας έφτασε ó επικεφαλής του ίππικού του άρχηγείου Σπυρόπουλος, με τά στελέχη του. Έκαναν έκθεση για την δράση τους και τις δυνατότητες πού υπάρχουν για στρατολογία. Τους ανέλυσα τις αποφάσεις τής 3ης ολομέλειας τής

ΚΕ του ΚΚΕ και τὰ ειδικὰ καθήκοντα πού πρέπει νὰ πραγματοποιήσε: τὸ τμήμα τους.

Μετὰ ἔγινε συνεργασία διοίκησης ἱππικοῦ καὶ δилоχίας νεολαίας. Καθορίσαμε νὰ ἀναπτύξουν οἱ δύο διοικήσεις κοινὴ δράση, στὸν χῶρο τῆς ἀνατολικῆς Φθιώτιδας καὶ νὰ στρατολογήσουν μέχρι 15 Γενάρη τοῦ 1948 600 νέους μαχητές. Μᾶς ἔφεραν βενζίνη καὶ ἔβαλαν καθήκον νὰ βάλουν μπρὸς τὸ μοτέρ καὶ νὰ γεμίσουν τίς μπαταρίες. Ἀπὸ ἀπροσεξία πῆρε φωτιά ἡ βενζίνη καὶ κάηκε ἕνα σπ'τι. Εὐτυχῶς δὲν εἴχαμε ἀπώλειες.

Ὁ καιρὸς χάλασε, ἔχει δύο μέρες τώρα πού συνέχεια χιονίζει, τὸ ἔστρωσε γιὰ τὰ καλά. Ἀπὸ τὸ ἐπιτελεῖο τοῦ ἀρχηγείου μου πληροφοροῦμαι ὅτι τμήματα Παρνασσίδας ἔκαναν ἐμφάνιση στὸν Ἄγ Βλάση καὶ κατάστρεψαν τηλεφωνικὴ γραμμὴ 3 χιλιομέτρων μεταξὺ Σουβάλας καὶ Μπράλλου. Τμήμα ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας μπῆκε στὴν Φτέρη - Παλιοδράχα, συγκέντρωσε τρόφιμα καὶ στρατολόγησε καινούργιους μαχητές.

Τὰ τμήματά μας τέλειωσαν τὴν προετοιμασία τους καὶ τὸ πρωὶ στὶς 16 Δεκέμβρη ξεκινήσαμε ἀπὸ Κεράσοβο, Λιβάδια, Βιλιανη, ἀπὸ γεφύρι Μέγδοβα καὶ τὸ ἀπόγευμα φτάσαμε στὸ Καλεσμένο, ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴν νύχτα. Τὴν ἄλλη μέρα συνεχίσαμε τὴν πορεία ἀπὸ Χαλκόδρυση, Μαρκοδιάσελο, Μικρὸ Χωριό. Ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴν νύχτα. Ἐν τῷ μεταξύ, μᾶς ἤρθαν πληροφορίες γιὰ τὴν διάταξη καὶ τίς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου στὸ Ἄγρινιο - Τριχωνία καὶ ἀποφασίσαμε νὰ γίνουν ἐπιχειρήσεις ἀπὸ μέρους τῶν τμημάτων τοῦ ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς. Βγάζω διαταγὴ ἐπιχειρήσεων, μὲ κύρια δύναμη τὸ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς πού θὰ ἐνεργοῦσε μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν στρατολογία καινούργιων μαχητῶν. Οἱ ἐπιχειρήσεις θὰ γίνονταν σὲ τρεῖς φάσεις. Ἡ πρώτη χτύπημα τῆς πόλης Ἄγρινιου καὶ ἐκμετάλλευση τῆς ἐπιτυχίας μὲ στρατολογία μαχητῶν. Δεύτερη, ξεκαθάρισμα τῆς περιοχῆς Τριχωνίας ἀπὸ ἔνοπλες ἀντιστάσεις καὶ στρατολογία. Καὶ τρίτη, ξεκαθάρισμα τῆς ὄρεινῆς Ναυπακτίας καὶ στρατολογία. Στὸ διάστημα πού τὸ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς θὰ ἐνεργοῦσε στὸ Ἄγρινι., δилоχία ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας θὰ χτυποῦσε τὴν Πέρεση, καὶ συνέχεια θὰ διείσδυε στὸ Εὐπάλιο γιὰ στρατολογία καὶ θὰ ἔπαιρνε μέρος στὶς

ἐπιχειρήσεις τῆς Ναυπακτίας, κάτω ἀπ' τὶς διαταγὲς τοῦ ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς. Τὰ ἄλλα ἀρχηγεῖα μὲ δική τους πρωτοβουλία θὰ ὀργανώσουν ἐπιχείρηση γιὰ στρατολογία. Τὸ πλάνο μας ἦταν μέχρι τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1948 νὰ στρατολογήσουμε 2.000 καινούργιους μαχητές.

Ἐδῶ χωρίσαμε μὲ τὴν διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς. Τὸ πρῶτ' στίς 18 Δεκέμβρη, 2 διμοιρίες τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης καὶ 40 μεταγωγικὰ φορτωμένα μὲ πολεμικὸ ὑλικὸ ποὺ προορίζονταν γιὰ τὰ ἀρχηγεῖα Παρνασσίδας καὶ Φ. Φωκίδας, φεύγουμε ἀπὸ τὸ Μικρὸ Χωριό, περάσαμε τὸ Μεγάλο Χωριό - Ἀνανιάδα, καὶ τὸ βραδάκι φτάσαμε στὸ Κρίκελλο, ὅπου καὶ μείναμε. Ὁ καιρὸς ἦταν ἄσχημος, συνέχιζε νὰ χιονίζει, ἔπρεπε νὰ περάσουμε τὴ Σαράνταινα, ὑψόμετρο 1700 μέτρα ποὺ ἀποτελοῦσε πρόβλημα τὸ πέρασμα τῶν ζώων. Φτιάξαμε ἓνα συνεργεῖο ἀπὸ 60 ἄντρες καὶ γυναῖκες ποὺ μὲ τὰ φτυάρια θὰ δάδιζαν μπροστὰ καὶ θάνογαν δρόμο.

Τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὴν βοήθεια τοῦ συνεργείου περάσαμε ἀπὸ τὸ Κρίκελλο, τὸ Παλιοχώρι καὶ φτάσαμε στὸ Γαρδίκι. Ὁμιλαίων, ὅπου καὶ μείναμε ὅλη τὴν νύχτα. Τὴν ἴδια μέρα τμημα Παρνασσίδας μπήκε στὸ χωριὸ Παλιοχώρι καὶ συγκέντρωσε τρόφιμα. Ἄλλο τμημα τοῦ ἔπιασε 7 στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα μὲ ἀλεύρι καὶ καπνὸ καὶ τὰ κατάσχεσε. Ἐπίσης τὸ ἴδιο ἀρχηγεῖο χτύπησε ἀντίπαλο καὶ τοῦ προκάλεσε ἀπώλειες στὴν δυτικὴ παρυφὴ Κάτω Ἀγόριανης.

Στίς 20 Δεκέμβρη κάτω ἀπὸ βροχὴ συνεχίζω πορεία ἀπὸ Γαρδίκι, στὸ Κυριακοχώρι βρίσκω τὸν Μῆτσο Βλαντᾶ μὲ μιὰ διμοιρία καὶ μερικοὺς ποὺ βγήκαν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ πήγαιναν στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Τοῦ εἶπα ὅτι ἦταν ἀπόφαση νὰ μείνει στὸ ἀρχηγεῖο μου σὰν βοηθός μου. Μοῦ ἔδειξε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο γιὰ νὰ κινηθεῖ πρὸς τὴν ἔδρα του. Καθήσαμε 3 ὥρες, μιλήσαμε γιὰ πολλὰ ζητήματα καὶ μετὰ χωρίσαμε. Ἐγὼ τράβηξα γιὰ Ἀργύρια, ὅπου ἔμεινα καὶ ὅλη τὴν νύχτα. Στίς 21 Δεκέμβρη τὸ πρῶτ' ξεκίνησα σὲ πορεία κάτω ἀπὸ ραγδαία βροχὴ. Πέρασαμε ἀπὸ Κολοκυθιά, Ἀνατολὴ καὶ φτάσαμε στὴ Δάφνη. Ἐδῶ ἔμεινα λίγο καὶ ἐπισκέφθηκα τὸ νοσοκομεῖο, ὅπου νοσηλεύονταν τραυματίες μας. Συνέχεια πορεία καὶ τὸ βραδάκι ἔφτασα στὴ Μακρυκάμπη,

όπου βρίσκονταν τὸ ἐπιτελεῖο τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης καὶ τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας.

Τὴν ἴδια μέρα τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας κινοῦνταν νὰ χτυπήσουν τὴν Πέρεση στὰ ὑψώματα τῆς Στρούτζας, διέλυσαν διλοχία ἐθνοφρουρᾶς καὶ πιάστηκαν 12 αἰχμάλωτοι, μεταξὺ αὐτῶν ὁ διοικητὴς τους ὑπολοχαγὸς Γκούδας Ἰωάννης καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ζερβόπουλος Θύμιος, ὅλοι τους προσχώρησαν στὸ ΔΣΕ, πάρθηκαν πολλὰ λάφυρα σὲ ὅπλισμό, πυρομαχικά, τρόφιμα καὶ ἱματισμό. Τμῆμα δὲ τῆς Παρνασσίδας στὸν δρόμο Ἀθήνα — Λειβαδιά ἐπίασε 9 αὐτοκίνητα μὲ κρέατα καὶ καπνό.

Στὶς 22 Δεκέμβρη ἀσχολήθηκα μὲ τὴν δουλειὰ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Τοποθετῶ ἐπικεφαλῆς τοῦ ΙΙ γραφείου, τὸν μόνιμο ὑπολοχαγὸ Ἀλέκο Παπαγεωργίου, στὸ ΙΙ γραφεῖο τὸν Νίκο Ἀργυρόπουλο, μὲ βοηθὸ τὸν Τάκη Καρκάνη ποὺ ἐκπληροῦσε καὶ χρέη δικαστικοῦ. Ἔδωσα βοηθὸ στὸν ὑπεύθυνο τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἀναδιοργάνωσα τὸ γραφεῖο διαφώτισης μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Μάγγο. Τοποθετῶ προσωρινὰ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας τὸν Μῆτσο Δάλλα καὶ συμπλήρωσα τὸ ἐπιτελεῖο αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγείου. Ἔστειλα συνεργεῖο γιὰ νὰ φτιάξουμε λημέρι: ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας καὶ αὐτὸ τὸ ἀρχηγεῖο νὰ φύγει ἀπὸ τὴν θέση του.

Κάλεσα τὸν Τάσο Λευτεριά καὶ συζητήσαμε. Τοῦ μίλησα πὼς ἡ ἀπόφαση τῆς 3ης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ τὸν χαρακτηρίσει, ὅτι ἀπὸ ἔλλειψη πίστεως πρὸς τὴν γραμμὴ γιὰ τὸν ἐνοπλο ἀγώνα, δὲν ἐκπλήρωσε τὴν ἐντολὴ τοῦ ΙΙ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ νὰ θγεῖ στὸ βουνό. Παραδέχτηκε ὅτι δὲν ἔδειξε τὴν ἀπαιτούμενη τόλμη γιὰ νὰ θγεῖ στὸ βουνό, ἀλλὰ δὲν συμφώνησε ὅτι εἶχε διαφορετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν γραμμὴ τοῦ Κόμματος. Τοῦ ὑπενθύμισα αὐτὰ ποὺ μοῦ εἶπε στὴν Λειβαδιά, ὅτι μπορεῖ νὰ γίνῃ καμμιά Βάρκιζα καὶ θὰ μείνῃ στὸ βουνό. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι τὰ εἶπε χωρὶς νὰ τὰ σκεφτεῖ σοβαρά.

Ἔστειλα ἀμέσως τηλεγράφημα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, μεταφέροντας μὲ ἀκρίβεια τὰ λόγια του καὶ ζητοῦσα διαταγὴ γιὰ τὴν χρησιμοποίησή του.

Ἔδω στὸ ἐπιτελεῖο τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης βρῆκα μιὰ ἀσχη-

μη κατάσταση που δημιούργησε ο Μ. Βλαντάς. Μόλις έφτασα στο αρχηγείο Ρούμελης χωρίς να υπάρχει διαταγή του Γενικού Αρχηγείου, δήλωσε στο έπιτελείο του Αρχηγείου, ότι είναι μέλος του ΙΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και ότι αναλαμβάνει διοικητής του αρχηγείου Ρούμελης. Τους είπε ότι και απ' αυτήν την στιγμή αναλαμβάνει τα καθήκοντά του και άρχισε συνεργασίες με τα στελέχη. Μαζί του, από την Αθήνα, ανέβηκαν και 4 μόνιμοι αξιωματικοί. Τους 3 τους έβαλε υπό κράτηση, για ύποπτους και τους έδωσε. Με το θράσος που τον διέκρινε κατόρθωσε να τους επιβληθεί και να τον δεχτούν για Διοικητή.

Ο έπιτελάρχης Γιάννης Κιλιμανής, με την καλωσύνη του και την εύκολοπιστία του, υποχώρησε, ενώ σαν στρατιωτικός με κανέναν τρόπο δεν έπρεπε να παραχωρήσει την διοίκηση που αυτός κρατούσε χωρίς διαταγή του Γενικού Αρχηγείου, πολύ περισσότερο σε ανθρώπους που έρχονταν από την Αθήνα για το ΔΣΕ, δεν έπρεπε να του επιτρέψει να τους θάλει υπό κράτηση.

Έκανα παρατήρηση στον έπιτελάρχη μου, για την υποχώρηση που έδειξε, παραβιάζοντας στοιχειώδεις στρατιωτικές αρχές. Το πιο σοβαρό σ' αυτήν την υπόθεση είναι ή συμπεριφορά ενός μέλους του ΙΓ, που έπρεπε να ξέρει πως χωρίς διαταγή του Γενικού Αρχηγείου δεν μπορούσε να αναλαμβάνει δουλειά και τελείως απερίσκεπτα μόνιμους αξιωματικούς και πρώην ΕΛΑΣίτες, για φύλλου πήδημα να τους θάξει υπό κράτηση και να τους δένει χωρίς να έχει αυτό το δικαίωμα. Απ' τους 3 αυτούς αξιωματικούς τον έναν τον ήξερα, ήταν ο Αποστόλης Κοκμάδης, ήταν να θγει με τον Γιώτη στο βουνό κι ήξερα ότι κρύβονταν σ' έναν παπά. Αυτό το γεγονός ο Μ. Βλαντάς το θεώρησε ύποπτο, έδειξε το δαιμόνιό του, του Σέρλοκ Χόλμς. Κάλεσα τους 3 αξιωματικούς τους εξέφρασα την λύπη μου γι' αυτό που έγινε, τους άφησα ελεύθερους και τους είπα ότι με βάση έντολης του Γενικού Αρχηγείου, θα χρησιμοποιηθούν ανάλογα.

Έστειλα στο Γενικό Αρχηγείο τηλεγράφημα που έκανα γνωστά όλα αυτά που συνέβησαν με τον Μ. Βλαντά και ζητούσα διαταγή για χρησιμοποίηση των αξιωματικών. Στις 23 Δεκέμβρη έκανα άχτιφ που πήραν μέρος όλα τα στελέχη του αρχηγείου

Ρούμελης, ή διοίκηση και τὸ ἐπιτελεῖο ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας, τὰ στελέχη τοῦ 2ου τάγματος τῆς Φ. Φωκίδας. Ἐκανα ἀνάλυση τῆς 3ης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, κριτική πάνω στήν δουλειά καί τὰ εἰδικά καθήκοντα. Τὸ βράδυ ἔκανα συνεργασία μέ τήν διοίκηση Φ. Φωκίδας, μιλήσαμε γιά τήν διάταξη τῶν τμημάτων τους καί τίς ἐπιθετικές ἐνέργειές τους, μέ σκοπὸ τήν στρατολογία μαχητῶν γιά τὸ ΔΣΕ. Ἀποφασίσαμε νὰ χτυπήσουμε τὸν λόχο ποὺ φρουρεῖ τήν Λευκάδα, νὰ τήν καταλάβουμε καί νὰ ἀναπτύξουμε στρατολογία. Ἐδῶ θρῖσκονται 2.000 ξεσπιτωμένοι ἀγρότες. Παίρνω τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς, ποὺ ἀναφέρει: ὅτι σύμφωνα μέ διαταγή μας, κινήθηκαν πρὸς Προυσὸ μέ κατεύθυνση Ἀραποκέφαλα - Κερασούλα, γιά νὰ χτυπήσει τὸ Ἀγρίνιο. Στὰ Ἀραποκέφαλα, συνάντησαν πολὺ χιόνι καί ἄλλαξαν δρομολόγιο ἀπὸ Πρόσκοβα, Παραδόλα.

Τίς πρωινὲς ὥρες χτύπησαν τήν Πρόσκοβα καί ὕστερα ἀπὸ δίωρη μάχη ἀνέτρεψαν τὸν ἀντίπαλο καί κατέλαβαν τὸ χωριό. Πάρθηκαν λάφυρα, σὲ ὄπλισμό, πυρομαχικά, τρόφιμα, ἱματισμὸ καί ἀντίσκηνα. Ἐρριξαν ἓνα ἀεροπλάνο, ποὺ φλεγόμενο ἔπεσε στὰ ὑψώματα τῆς Γουρίτσας Τριχωνίας. Τὰ ἴδια τμήματα ποὺ ἀπέκρουσαν τάγμα ἀντιπάλου στὰ ὑψώματα Περιστεριοῦ Τριχωνίας, χτύπησαν καί ἀνέτρεψαν ἀντίπαλο ἀπὸ Παλαιοκαριά Τριχωνίδας, πῆραν ἀρκετὰ λάφυρα. Ἀντίπαλος ἔφερε σοβαρὲς δυνάμεις στήν Παραδόλα. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τίς συνθήκες τὸ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς ἐγκατέλειψε τήν προσπάθεια πρὸς Ἀγρίνιο καί γυρίζει πρὸς ὄρεινὴ Τριχωνία.

Στὸ σταθμὸ διοίκησης ἀρχηγείου Ρούμελης ἔφτασε ὁ Στέφανος Γκιουζελῆς, μέ ἐντολή νὰ συγκροτήσω ἓνα τμήμα Πελοποννησίους, καί νὰ τὸ προωθήσω γιά Πελοπόννησο. Χάρηκα πολὺ ποὺ συνάντησα τὸν Στέφανο, φιληθήκαμε, γιὰτὶ εἶχαμε νὰ ἰδωθοῦμε ἀπὸ τήν χιτλερική κατοχή, ποὺ δουλεύαμε μαζί στήν Ἀθήνα. Κοιμηθήκαμε μαζί στὸ καλύδι μου, καί εἶπαμε πολλὰ καί θυμηθήκαμε πολλὰ, ἀπ' τὸν ἀγῶνα μας στήν περίοδο τῆς χιτλερικής κατοχῆς. Στίς 24 Δεκεμβρῆ, κάναμε συνεδρίαση τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Πῆρε μέρος καί ὁ Στέφανος, γιά νὰ πάρει τήν πείρα ἀπὸ τήν λειτουργία τοῦ ἐπιτελείου. Πιάσαμε ὄλη τήν

δουλειά του επιτελείου, για κάθε γραφείο και υπηρεσία και βάλαμε τα καθήκοντά του σαν όργανο που θα μελετάει και θα βοηθάει το Διοικητή με προτάσεις και σαν όργανο που θα βοηθήσει τον Διοικητή, για την εκτέλεση των διαταγών. Την ώρα που συνεδριάζαμε πήραμε την είδηση για τον σχηματισμό της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης στην ελεύθερη Ελλάδα, με πρόεδρο τον Μ. Βαφειάδη, αντιπρόεδρο και υπουργό εσωτερικών τον Γιάννη Ίωαννίδη, άλλα μέλη της κυβέρνησης ο καθηγητής Κόκκαλης, Β. Μαρτζώτας, Α. Στρίγγος, Μ. Βλαντάς, Π. Ρούσσο, Ν. Πορφυρογένης.

Σκόρπισε ένθουσιασμό σε όλους μας. Άστραπιαία την μεταδώσαμε στα τμήματα και στον λαό. Από μέρος του αρχηγείου Ρούμελης έστειλα χαιρετιστήριο τηλεγράφημα και υπόσχεση ότι θα εφαρμόσουμε με ιερή ευλάβεια τα καθήκοντα που μας ανατέθηκαν.

Το απόγευμα έκανα συνεργασία με τον Στέφανο Γκιουζελή. Καθορίσαμε να φέρουμε όλους τους Πελοποννήσιους κοντά μας, να διαλέξουμε τους κατάλληλους για το πέραςμα με Στέφανο και τους ανθρώπους που θα μπορέσουν να προσφέρουν υπηρεσίες σ' αυτόν τον υπεύθυνο τομέα. Να προωθήσουμε ανθρώπους για να μελετήσουμε το πέραςμα από Γαλαξείδι ή Ελικώνα. Την ίδια μέρα τμήματα του αρχηγείου Δ. Στερεάς επιτέθηκαν κατά δύναμης στρατού και ενόπλων, στα καλά οχυρωμένα ύψωματα του χωριού Δριμόνα. Η μάχη κράτησε όλη την ημέρα, τα τμήματά μας μάχονται κάτω από συνεχή αεροπορικό βομβαρδισμό. Τάγμα αντιπάλου που κινούνταν από Θέρμο για ενίσχυση των μαχομένων τους τμημάτων χτυπήθηκε δυνατά με αποτέλεσμα να διαλυθεί τελείως. Στις 25 Δεκέμβρη μέρα Χριστουγέννων, καλώ σε συγκέντρωση όλους τους άντρες του αρχηγείου Ρούμελης (επιτελείο και τμήμα ασφάλειας), τους ανακοίνωσα τον σχηματισμό της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης και τους διάβασα το διάγγελμα της κυβέρνησης. Το απόγευμα ακολούθησε γιορτή και ψυχαγωγικό πρόγραμμα. Συνεδρίασε το επιτελείο του αρχηγείου Φ. Φωκίδας και καθορίσαμε συγκεκριμένα τα καθήκοντά του. Πήρα τηλεγράφημα από ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, που μου κάνει γνωστό ότι τον Ν.

Τριανταφύλλου, με όλη την δύναμή του, που ανέρχεται σε ταξιαρχία, τους κρατάνε και τους θέτουν στην διάθεση του Γενικού Αρχηγείου. Μοῦ δάξουν καθήκον μέχρι τέλος Φλεβάρη να βρίσκονται στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου άλλοι 1.000 άοπλοι.

Το ζήτημα της συγκέντρωσης των 1.000 άοπλων είναι πραγματοποίησιμο, αλλά το ζήτημα της αποστολής τους μέσα στην καρδιά του χειμώνα, σε τόσο μακρυνή απόσταση, χωρίς τρόφιμα, είναι παραλογισμός.

Άμέσως καλώ τον έπιτελάρχη μου και τον αξιωματικό του 3ου Γραφείου μου και καταλήξαμε να γίνουν επιχειρήσεις για την συγκέντρωση των 1.000 άοπλων μαχητών, μέχρι τέλους του Γενάρη του 1948. Έπι πλέον μέχρι τέλους Φλεβάρη να συγκροτήσει κάθε αρχηγείο μας από ένα καινούργιο τάγμα και να το εξοπλίσει από όπλισμό που έχει από λάφυρα. Πρέπει ή "Ανοιξη να μάς βρει με 3 αρχηγεία, από 3 τάγματα το καθένα συν τάγμα νεολαίας συν ιππικό. Έτσι θα εΐμαστε μια γερή δύναμη, για να τσακίσουμε τον αντίπαλο, όταν θα κινηθεί έκκαθαριστικά και να κάνουμε βαθείς διεισδύσεις στα μετόπισθόν του. Από την άλλη θα έχουμε εκπληρώσει πλήρως το καθήκον για αποστολή στο Γενικό Αρχηγείο δύναμης 2 ταξιαρχιών.

Πάνω σ' αυτά που συζητήσαμε βγάλαμε διαταγή και στείλαμε στο αρχηγείο. Τα τμήματά μας που μάχονται στον Δρυμόνα, το πρωί τις 25ης Δεκέμβρη κατέλαβαν το χωριό. Τάγμα στρατού στα ύψώματα Δένδρου Θέρμου, διαλύθηκε τελείως και πιάστηκαν 45 αιχμάλωτοι. Πάρθηκαν λάφυρα, όπλισμός ικανός να όπλίσουμε έναν λόχο. Άπ' τα πυρά των τμημάτων μας έπεσε αναγνωριστικό άεροπλάνο στην γέφυρα Μπαγιά Τριχωνίας. Άπώλειές μας, 3 νεκροί και 8 τραυματίες.

Την ίδια μέρα τμήματα του ίδιου αρχηγείου Δ. Στερεάς έπιτέθηκαν κατά των σωμάτων Ν. Ταξιάρχη, ανάτρεψαν αντίπαλο και κατέλαβαν το χωριό. Πήραν λάφυρα σε όπλισμό τρόφιμα, ιματισμό. Την ίδια μέρα τμήματα αρχηγείου Φ. Φωκίδας στα ύψώματα Παλιοξαργιού διέλυσαν λόχο Μάυδων και πήραν λάφυρα σε όπλισμό. Άλλο τμήμα του ίδιου αρχηγείου έπιτέθηκε κατά της

Λευκάδας, φάλαγγα αντιπάλου που κινήθηκε για ενίσχυση, χτυπήθηκε δυνατά και της προκάλεσε απώλειες.

Τήν άλλη μέρα πήρα τηλεγράφημα από το Γενικό Αρχηγείο να προωθήσω τους τρεις μόνιμους αξιωματικούς προς την έδρα του και τον μόνιμο αξιωματικό Άλέκο Ραχούτη, τον αφήνουν στην διάθεση του αρχηγείου Ρούμελης. Τον μόνιμο υπολοχαγό Ραχούτη, τον τοποθετώ επιτελάρχη του αρχηγείου Δ. Στερεάς και τον στέλνω στον προορισμό του, δίνοντάς του και την αλληλογραφία, για το αρχηγείο του. Τους άλλους τρεις αξιωματικούς τους προώθησα στο αρχηγείο Αγράφων και απ' εκεί για Γενικό Αρχηγείο. Στις 28 Δεκέμβρη φύγαμε από το λημέρι του αρχηγείου Φ. Φωκίδας, αφού συνεργάστηκα με διοίκηση αρχηγείου, πάνω στον τρόπο που θα ενεργήσουν για να πραγματοποιήσουν επιστράτευση. Στο νέο λημέρι του αρχηγείου Ρούμελης, υπάρχουν παράγκες και συνθήκες για δουλειά του επιτελείου. Το επιτελείο δουλεύει καλά, όλοι τους έρχονται με προτάσεις και πηγαίνουν προς τα κάτω για να έλεγχουν και βηθούν για την συγκεκριμενοποίηση των καθηκόντων τους.

Η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση, ανακοίνωσε ονομασίες ανώτερων αξιωματικών του ΔΣΕ, εγώ ονομάστηκα υποστράτηγος του ΔΣΕ. Στις 29 Δεκέμβρη έφτασαν οι Πελοποννήσιοι. Μαθαίνω ότι ο Γκίκας Φράγγος, ο Μοράδας και ο Κανελλόπουλος, που πήγαν στο Γαλαξείδι για προετοιμασία περάσματος, αποστολής Πελοποννήσιων, στο γύρισμα πήγαν στο χωριό Πεντεώριο, που είναι κοντά στην θάλασσα και που αυτός ο χώρος ελέγχεται από τον αντίπαλο και χωρίς να πάρουν μέτρα ξάπλωσαν. Περικυκλώθηκαν, με αποτέλεσμα να γλυτώσουν μόνον ο Κανελλόπουλος, με ελαφρό τραύμα και οι άλλοι δύο να σκοτωθούν. Μαζί με τον Στέφανο Γκιουζελή καλέσαμε τον Κανελλόπουλο, του κάναμε δριμύτατη παρατήρηση, για την τέτοια επιπολαιότητα που έδειξε, την ώρα που εκπλήρωνε μια τέτοια σοβαρή αποστολή. Μετά αρχίσαμε την συζήτηση για την πραγματοποίηση του περάσματος στην Πελοπόννησο.

Καταλήξαμε: 1) Από τους Πελοποννήσιους, μόνον 13 κρίνουμε κατάλληλους για την αποστολή. 2) Όλα τα μέλη της απο-

στολής θα κινηθούν με όλα τα μέτρα προφύλαξης και από την Έρατινή θα πάρουν βενζινόπλοιο και θα περάσουν σε μια νύκτα στην Πελοπόννησο. 3) Έδωσα αντίγραφο βασικών διαταγών του Γενικού Αρχηγείου, ασύρματο με ασυρματιστή και κώδικα για επικοινωνία ασυρμάτου. 4) Τους έδωσα χρήματα για να κάνουν στην αρχή αγορές τροφίμων. Τους εξόπλισα καλά, ακόμη τους έντυσα και τους έδωσα παπούτσια. Με τον Στέφανο Γκιουζελή, μιλήσαμε αναλυτικά για όλα τα ζητήματα και του υπέδειξα τρόπους που θα ενεργήσει στην αρχή με βάση την δική μας πείρα. Έγραψα ήμερήσια διαταγή επί τη ευκαιρία του νέου έτους του 1948.

Την ίδια μέρα τμήματα Παρνασσίδας έκαναν κρούση στην Γραβιά και έφτασαν στο κέντρο της πόλης. Στις 30 Δεκέμβρη έστειλα την αποστολή των Πελοποννήσιων με επικεφαλής τον Στέφανο Γκιουζελή, στον προορισμό της. Τμήματα αντιπάλου που κινήθηκαν από Γραβιά προς Κάτω Αγόριανη και από Μπράλλο — Σουβάλα, προς Κάτω Αγόριανη, με συνοδεία δύο πυροβόλων, αντιμετωπίστηκαν στα ύψωμα Μάρμαρα και μεταξύ Σουβάλας — Αγόριανης και τους ανάγκασαν να επιστρέψουν στην βάση τους. Άλλα τμήματα Παρνασσίδας διείσδυσαν στην Λοκρίδα και στρατολόγησαν 130 νέους μαχητές για το ΔΣΕ.

Στις 31 Δεκέμβρη πήρα τηλεγράφημα από το Γενικό Αρχηγείο, που μου κάνει γνωστό ότι τον Τάσο Λευτεριά να τον χρησιμοποιήσω μόνον σε βοηθητική δουλειά. Τον κάλεσα και του ανακοίνωσα την απόφαση. Κατάληξε να μπει επικεφαλής ενός τάγματος μεταφορών, χωρίς όπλισμό. Το αρχηγείο Παρνασσίδας το είχα ειδοποιήσει από μέρες να ετοιμάσει άχτιφ στελεχών, για να πάω να κάνω ανάλυση αποφάσεων της 3ης ολομέλειας. Γι' αυτό σήμερα τους τηλεγράφησα να μου απαντήσουν αν οι συνθήκες το επιτρέπουν να περάσω στον Παρνασσό νύχτα στις 2 προς 3 Γενάρη.

Πήρα επαφή με το αρχηγείο Δ. Στερεάς, και μου κάνει γνωστό ότι βρίσκεται στην Κόνιτσα, Προυσό, Μεγάλο Χωριό, ετοιμάζει επίθεση κατά Καταβόθρας και ζητάει έγκριση. Ένέκρινα την επίθεση κατά Καταβόθρας, και τους έδωσα διαταγή μόλις τε-

λειώσουν με Κατακόθρα, με δύο τάγματα σὺν διλοχία ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας νὰ χτυπήσουν τὸν Πλάτανο Ἀράχωδας καὶ με τ' ἄλλο τάγμα τὰ Σίδερα.

Τὸ τάγμα νεολαίας καὶ τὸ ἱππικὸ ἔκαναν ἐμφανίσεις στὰ χωρὰ Λιανοκλάδι, Ἀμούρι, Ζηλευτὸ καὶ στρατολόγησαν καινούργιους μαχητές. 1η Γενάρη 1948, Πρωτοχρονιά, τὸ πρωὶ κάναμε προσκλητήριον ὄλων τῶν στελεχῶν καὶ μελῶν ποὺ θρῖσκονταν στὴν ἔδρα τοῦ Ἀρχηγείου. Διαβάζουμε τὴν ἡμερήσια διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, καθὼς καὶ τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Ὁ καιρὸς χάλασε, χιονίζει, ρίχνει καὶ ἀπὸ κάπου χαλάζει. Ἡ κακοκαιρία μᾶς χάλασε τὸ ἀπογευματινὸ πρόγραμμα.

ΣΤΟΝ ΠΑΡΝΑΣΣΟ ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

Πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν Διαμαντῆ, ποὺ μοῦ κάνει γνωστὸ ὅτι με περιμένει νὰ περάσω στὸν Παρνασσὸ καὶ ἔστειλε γιὰ νὰ με παραλάβουν. Ἀμέσως ἔδωσα διαταγὴ νὰ ἐτοιμαστῆ τὸ τμήμα συνοδείας καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ 2ου καὶ 3ου γραφείου, ποὺ θὰ ἔρθουν μαζί μου.

Τὴν ἄλλη μέρα, παρὰ τὸν ἀκατάστατο καιρὸ ποὺ συνεχῶς χιονίζει, ξεκινήσαμε καὶ ὕστερα ἀπὸ ὄρη πορεία φτάσαμε στὴν Καλοσκοπὴ ὅπου καὶ μείναμε τὴν νύχτα. Ἡ ὥρα 2 πρωινῆ, στίς 3 Γενάρη, ξεκινήσαμε, περάσαμε ἀπὸ Ζαγκανᾶ, Διπλόπιττες, τὸ Δημόσιο δρόμο Γραδιά - Ἀμφισσα καὶ περνᾶμε στὸν Παρνασσό. Ἐδῶ ξημερώνουμε ἀνεβαίνοντας τὸν Παρνασσό. Στὸ πρῶτο ὕψωμα, δεξιὰ Βάριανης, ὁ ἀνήφορος ποὺ ἀνεβαίναμε εἶναι πολὺ ἀπότομος. Συνεχίσαμε τὴν πορεία καὶ τὸ μεσημέρι φτάνουμε στὸ λημέρι Ἀρχηγείου Παρνασσίδας, ὕστερα ἀπὸ 10 ὥρες συνεχῆ πορεία. Τὴν ὥρα ποὺ ἔφτασα στὴν ἔδρα τῆς Παρνασσίδας, ἔφτασε ἡ διοίκηση τοῦ τάγματος Ἐλικώνα με τοὺς λοχαγοὺς καὶ 8 συντρόφους ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Ἀφοῦ ξεκουραστήκαμε, ἀρχίσαμε συνεργασία με τὴν διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδας. Ἀποφασίσαμε γιὰ τὴν ἄλλη μέρα νὰ γίνῃ ἀχτίφ ὄλων τῶν στελεχῶν μέχρι διμοιρίτες, γιὰ τὴν ἀνάλυση τῆς ἀπόφασης τῆς 3ης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Μετά,

ή διοίκηση του αρχηγείου Παρνασσίδας, έκανε έκθεση για όλη την δουλειά του. Βγήκαν μιá σειρά αδυναμίες στην επιφάνεια, όπως ή κακή λειτουργία του επιτελείου, ή έλλειψη μέτρων ασφάλειας, για λάθη που παρουσίασαν κατά την επιχείρηση Άταλάντης, με συνέπεια να χάσουν τα λάφουρα και οι αδυναμίες στην δουλειά της επιμελητείας και κυρίως στην απόκρυψη των τροφίμων, που ο αντίπαλος συνεχώς τους τα εύρισκε. Τους κάναμε κριτική πάνω σ' αυτές τις αδυναμίες και τους επιδείξαμε τρόπους δουλειάς για να αποφευχθούν όλες αυτές οι αδυναμίες και τα λάθη. Έδωσα διαταγή του αρχηγείου Ρούμελης, που τιμωρεί με παράτηση την διοίκηση αρχηγείου Παρνασσίδας για την μη καλή απόκρυψη των τροφίμων, καθώς και στο τάγμα για την άπερισκεφα που έδειξε και χάθηκαν τα λάφουρα από την Άταλάντη. Στο Διαμαντή ανακοίνωσα την απόφαση του Πολιτικού Γραφείου, ότι δεν θεωρείται δηλωσίας και αυτό να μην τον αναφέρει στις βιογραφίες του. Μετά κάλεσα τους 2 διοικητές των ταγμάτων και μαζί με διοίκηση αρχηγείου Παρνασσίδας, να συζητήσουμε το καθήκον που μάς έβαλε το Γενικό Αρχηγείο, αν μπορούμε να ενεδρεύουμε στο δημόσιο δρόμο και από τα λεωφορεία να παίρνουμε το δικό μας κόσμο, που θα έρχεται από την Αθήνα. Καταλήξαμε στις θέσεις που μπορούμε να σταματάμε τα αυτοκίνητα. "Αν τα αυτοκίνητα είναι δικά μας μπορούμε να το κάνουμε πολλές φορές αυτό, όμως πρέπει να έρχονται τα αυτοκίνητα το ένα κοντά στο άλλο, αν είναι πολλά, γιατί μετά από μιá ώρα θα αρχ'σει μάχη και αν έρχονται με καθυστέρηση, δεν θα μπορούμε να πάρουμε απ' αυτά τον κόσμο. Άμέσως έστειλα το σχέδιο παραλαβής του κόσμου στο Γενικό Αρχηγείο και ζήτησα να με ειδοποιήσει για τις ήμερομηνίες που θα περιμένουμε αυτοκίνητα. Την νύχτα στις 2 προς 3 Γενάρη, τμήματα αρχηγείου Φ. Φωκίδας μπήκαν στα χωριά Κάμπου Λαμίας και στρατολόγησαν 120 καινούργιους μαχητές.

Στις 4 Γενάρη το πρωί, άρχισε το άχτιφ του αρχηγείου Παρνασσίδας. Έκανα ανάλυση της 3ης δλμέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ και καθόρισα τα ειδικά καθήκοντα του αρχηγείου. Στάθηκα αναλυτικά πάνω στις αδυναμίες που παρουσίασε και υπέδειξα τρόπους για το ξεπέρασμά τους. Έπληκολούθησε γόνιμη συζήτηση και

τὸ βράδυ τέλειωσε τὸ ἀχτίφ. Μετὰ ἐπακολούθησε σύσκεψη στελεχῶν τῆς διοίκησης τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδας καὶ διοικήσεις 2 ταγμάτων.

Τοὺς ἀνέλυσα ἕνα σχέδιο ἐπιχειρήσεων πού πρέπει νὰ πραγματοποιήσῃ: τὸ ἀρχηγεῖο τους. Καταλήξαμε ὅτι ἀπὸ 11 Γενάρη μέχρι 15 Γενάρη νὰ διεισδύσω στὴν Ἀνατολική Λοκρίδα, γιὰ ἐπιστράτευση καὶ ξεκαθάρισμα τῆς περιοχῆς ἀπὸ ἐνόπλους. Στὸ ἴδιο διάστημα ὁ λόχος ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας ἀντιπερισπαστικά θὰ διεισδύσει στὴν Δ. Λοκρίδα. Ἀμέσως τοὺς νεοστρατολογημένους θὰ τοὺς προωθήσουν στὴν ἔδρα μας. Μετὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐνέργεια θὰ κινηθοῦν καὶ στὶς 17 Γενάρη, τὸ ἀρχηγεῖο Παρνασσίδας θὰ βρεθεῖ στὸν Ἐλικώνα, μ' ὅλες τὶς τὶς δυνάμεις του, ἀφήνοντας στὸν Παρνασσὸ τὴν νεοσυσταθεῖσα διλοχία καὶ ἕναν παλιὸ λόχο. Θὰ συγκεντρώσουν πληροφορίες γιὰ τὴν Θήβα καὶ γιὰ τὰ χωριὰ τῆς, καθὼς καὶ γιὰ τὴν Πάρνηθα.

Στὶς 19 πρὸς 20 Γενάρη, θὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς Θήβας ἀνδρὲς ἄλλοτε: ἡ ταχτική κατάσταση, μὲ σκοπὸ νὰ ἀπελευθερώσουν κρατούμενους καὶ νὰ στρατολογήσουν μαχητές. Ἄν ἡ κατάσταση ἀλλάξῃ, θὰ ἐνεργήσουν στὰ χωριὰ τῆς Θήβας γιὰ στρατολογία. Τὴν ἴδια περίοδο μιὰ διλοχία θὰ διεισδύσει στὴν Πάρνηθα νὰ παραλάβῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ μὲ ταχύτητα μὲ τὸν κόσμον πού θὰ παραλάβῃ: νὰ περάσῃ: στὸν Ἐλικώνα καὶ ἐν συνεχείᾳ στὸν Παρνασσό.

Ἐστειλα τηλεγράφημα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, ἔκανα γνωστὴ τὴν διείσδυση στὴν Πάρνηθα, καὶ τοὺς πρότεινα νὰ εἰδοποιήσουν τὴν Ἀθήνα νὰ ἐτοιμάσῃ 200 ἕως 500 ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοὺς παραλάβουν τμήματά μας στὰ Δερβενοχώρια. Στὶς 5 Γενάρη ἔκανα συνεργασία μὲ διοίκηση ἀρχηγείου Παρνασσίδας, μελετήσαμε τὸ ἐπιτελεῖο τους καὶ τὴν συμπλήρωση τῶν κενῶν. Μελετήσαμε τὶς διοικήσεις ταγμάτων καὶ λόχων. Καταλήξαμε νὰ ἀντικαταστήσουμε τὸν λοχαγὸ Αἶα καὶ στὴν θέση του νὰ θάλουμε τὸν Ἐκτορα. Νὰ προειδοποιήσουμε τὸν λοχαγὸ Γκούρα, ὅτι ἀνδρὲς ἄφήσει τὸ πιστό θὰ τὸν ἀντικαταστήσουμε. Νὰ κάνουμε συστάσεις στοὺς ταγματάρχες Πελοπίδα καὶ Κρόνο γιὰ διόρθωση ἀδυναμιῶν πού παρουσιάζουν. Ἀποφασίσαμε μὲ τοὺς νεοστρατολογημένους νὰ συγ-

κρατήσουμε καινούργιο τάγμα με επικεφαλής τόν Γρίβα, ό ένας λόχος τοῦ τάγματος θά είναι τῆς νεολαίας με επικεφαλής τόν Παπαϊωάννου. Ἐνημερώνουμαι ἀπό τόν ἐπιτελάρχη μου ὅτι σ' αὐτό τό διάστημα τό τάγμα δημοκρατικῆς νεολαίας Ρούμελης καί ἡ ὄλη ἱππικῶς μας, ἀνέπτυξαν περίφημη δράση στό Σούρφακα, Διανακλάδι, χωριά Δομοκοῦ. Διεΐδυσαν στήν Ὀθρυ, ξεκαθαρίζοντας τήν ἀπό τρομοκράτες καί στρατολόγησαν πολλούς μαχητές γιά τόν ΔΣΕ.

Στόν Παρνασσό 6 Γενάρη 1948, μετά ἀπό τή συγκέντρωση τοῦ 1 τάγματος. Στό μέσον διακρίνονται: ὁ Διαμαντής, Διοικητής Ἀρχηγείου Παρνασσίδας, συζητώντας με τόν Γούσια, Διοικητή Ἀρχηγείου Ρούμελης.

Στίς 6 Γενάρη, καλοῦμε συγκέντρωση ὄλων τῶν μαχητῶν τοῦ 1 τάγματος Παρνασσίδας, μαζί με τήν διοίκηση καί ἐπιτελεῖο

Παρνασσίδας. Έκανα επιθεώρηση, μετά τους μίλησα πάνω στην κατάσταση και τις υποχρεώσεις μας.

Όλες αυτές τις ημέρες, οί υπεύθυνοι τών γραφείων του επιτελείου μου, κάναν συνεργασίες με τὰ αντίστοιχα γραφεία. Το απόγευμα κάναμε συνεδρίαση του επιτελείου και μιλήσαμε για τον τρόπο καλής λειτουργίας του. Με τον Διαμαντή κανονίσαμε να στείλει κάποιον στην Αθήνα, για να φέρει την γυναίκα μου στο αντίρτικο, μιὰ και ή Αθήνα δέν μου τήν έστειλε με τις ομάδες που προώθησε. Δυστυχώς, τήν ίδια μέρα πήγαν αυτοκίνητα με στρατό στην Αγόριανη, πήραν όλες τις οικογένειες και τις μετέφεραν στο Δαδί, μεταξύ αυτών ήταν και ο άνθρωπος μας, που στέλναμε στην Αθήνα. Τέλειωσα τις δουλειές μας με το αρχηγείο Παρνασσίδας και αύριο θα γυρίσω στην έδρα του αρχηγείου Ρούμελης. Το πρωί στις 7 Γενάρη, ξεκινήσαμε από τήν έδρα της Παρνασσίδας και μετά από 10ωρη πορεία κάτσαμε στην Καλοσκοπή. Έδω μείναμε μέχρι τήν άλλη μέρα. Στο διάστημα αυτό της παραμονής μας κάναμε καθαριότητα.

Στις 8 Γενάρη συνεχίσαμε πορεία και μετά 7ωρη πορεία φτάσαμε στον σταθμό του αρχηγείου Ρούμελης. Έστειλα το Λοκρό στο αρχηγείο Φ. Φωκίδας για διοικητή τάγματος.

Τήν νύχτα 7 Γενάρη ή αποστολή Πελοποννήσιων πέρασε στην Πελοπόννησο, αυτό κατατάραξε τήν αντίδραση. Τήν ίδια μέρα τμήμα αρχηγείου Φ. Φωκίδας, χτύπησε λόχο στρατού στον Αη Δημήτρη Ναυπακτίας, τον ανέτρεψε και κατέλαβε το χωριό. Πιάστηκαν 3 αιχμάλωτοι, πάρθηκαν λάφυρα σε όπλα, πυρομαχικά τρόφιμα και ίματισμό.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Στις 25 προς 26 Δεκέμβρη 1947, εκδηλώθηκε επίθεση τών τμημάτων του ΔΣΕ για τήν κατάληψη της Κόνιτσας. Η επιχείρηση κράτησε μέχρι τις 4 Γενάρη του 1948 και έληξε με πλήρη αποτυχία. Η εκλογή του στόχου και της στιγμής είχαν σωστά υπολογιστεί. Η πόλη βρίσκεται σε όρεινη περιοχή, με υποχρεω-

τικές διαβάσεις, πού τόν χειμώνα εἶναι ἀδιάβατες καί εὐκόλα τήν ἀπομονώνουν γιά ἀρκετό διάστημα ἀπό ἐνισχύσεις δυνάμεων.

Οἱ δυνάμεις πού ἦταν ὀχυρωμένες στά γύρω ὑψώματα, ἦταν δύναμη δύο ταγμάτων καί Μάυδες. Ὁ ΔΣΕ διέθετε σοβαρή ὑπεροχή δυνάμεων καί μέσων. Ἐνῶ τὰ τάγματα τοῦ ΔΣΕ μέ ταχύτητα κατέλαβαν τήν γέφυρα τοῦ Μπουραζανιοῦ καί ἀπομόνωσαν τήν Κόνιτσα, ἀπ' τὸ μοναδικό δρόμο πού τήν συνδέει μέ τὰ Γιάννενα, οἱ κύριες δυνάμεις πού ἐνεργοῦσαν, πραγματοποίησαν λάθη ταχτικῆς ἀπαράδεκτα ἀπὸ κάθε ἄποψη. Δὲν ἔκαναν ἀναγνώριση τοῦ ἐδάφους, πράγμα πού θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἔχουν σωστά καθορίσει τὴν κατευθύνσεις κίνησης τῶν τμημάτων. Δὲν εἶδαν ὅτι ἔπρεπε νὰ πέσουν μέ τὴν κύριες δυνάμεις στοὺς βασικούς στόχους πού δέσποζαν στὴν πόλη. Τὴν κύριες δυνάμεις τὴν ἔρριξαν σὲ δευτερεύοντες στόχους, πού καὶ ἂν καταλαμβάνονταν δὲν ἔπεφτε ἡ πόλη. Ἡ διεύθυνση τῆς ἐπιχείρησης θρυσκόταν μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐπιχειρήσεις καί δὲν μπορούσε νὰ ἐπέμβει. Αὐτὲς καί πολλές ἄλλες ἀδυναμίες ἔγιναν αἰτία ὥστε νὰ χαθεῖ μιὰ εὐκαιρία πού πολιτικά θὰ βοηθοῦσε γιὰτὶ μόνις εἶχε συγκροτηθεῖ ἡ Προσωρινή Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση. Τὸ βασικὸ λάθος τὸ βλέπω στὴν διοίκηση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου πού ποτὲ δὲν ὀργάνωσε καί δὲν καθοδήγησε προσωπικά ἐπιχειρήσεις σοβαρῆς σημασίας. Ἐνῶ τὸ ἴδιο τὴν διέταξε καί ἤξερε τὴν μεγάλη σημασία τους, μετὰ τὴν ὀργάνωση καί διεύθυνση ἐπιχείρησης, τὴν ἀνέθετε σὲ κατώτερες διοικήσεις, ἀρχηγεία περιοχῆς ἢ περιφερειακά ἀρχηγεία. Ἔτσι: ἔκανε μέ τὴν ἐπιχείρηση τοῦ Καρπενησιοῦ κ.ἄ.

Τὴν ἐπιχείρηση γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Μετσόβου τὴν ἀναθέτει στὸ ἀρχηγεῖο Δ. Μακεδονίας καί ἀπέτυχε, τώρα τὴν τόσο σοβαρὴ ἀπὸ πολιτικῆς ἄποψης ἐπιχείρηση τῆς Κόνιτσας πάλι τὴν ἀναθέτει στὸ ἴδιο ἀρχηγεῖο. Τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο περιορίζεται νὰ δίνει τὴν διαταγή καί στὸ τέλος νὰ κάνει τὴν κριτικὴ καί νὰ δάξει ἄλλους νὰ κριτικάρουν τὴν διεύθυνση τῶν ἐπιχειρήσεων. Αὐτὴ ἡ ταχτικὴ τῆς ἀποφυγῆς εὐθύνων εἶναι ἐπιβλαβής. Ἔτσι, δὲν κρατᾷ τὸ κύρος τῆς μιᾶς ἡγεσίας, μόνον ὅταν πολεμᾷ κοντὰ μέ τοὺς μαχητὲς δίνει παράδειγμα ὑποδειγματικῆς δουλειᾶς καί αἴσθημα εὐθύνης, τότε ἔχουμε ἐπιτυχίες καί ἀνεβαίνει ἡ πολεμικὴ ἐπίδοση τῶν τμημάτων καί τῶν καθηγητῶν.

ΣΤΟ ΣΤΑΘΜΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Στις 9 Γενάρη, φτιάξαμε διαταγή για συγκρότηση ταξιαρχίας άοπλων με έμπεδα στη Βράχα, Χόχλια και Κλειτσό. Διοίκηση ταξιαρχίας Κώστας Πουρναράς και Μπελής, επιτελάρχης Άσημακόπουλος. Διαθέσαμε στελέχη για τρία τάγματα. Το άρχηγείο Δ. Στερεάς με μια διλοχία, ανέλαβε την ασφάλεια των έμπεδων. Υποχρεούται μέχρι τέλος Γενάρη να παραδώσουν τα άρχηγεία Δ. Στερεάς και Φ. Φωκίδας από 450 άοπλους και της Παρνασσίδας 400. Στον σταθμό Διοίκησής μας, ήρθε η Διοίκηση του άρχηγείου Φ. Φωκίδας. Έκανε έκθεση δράσης, είδαμε τις έπιτυχίες τους και αδυναμίες και καθορίσαμε να κάνουμε μια σειρά κρούσεις, με σκοπό να βοηθήσουμε τις έπιχειρήσεις Παρνασσίδας. Άποφασίσαμε να ένεργήσουν από 19 έως 22 Γενάρη κρούσεις στα Καστέλια, Γραβιά. Άκόμη καταλήξαμε για τον τρόπο παραλαβής των άοπλων απ' την Παρνασσίδα και προώθησή τους στη Βράχα. Καταλήξαμε προς το τέλος Γενάρη να πραγματοποιήσουμε έπιχειρήσεις προς την πεδινή Δωρίδα. Η δουλειά για την στρατολογία νέων μαχητών προχώρησε κάπως καλά μέχρι σήμερα, το άρχηγείο Φ. Φωκίδας συγκέντρωσε 400, της Δ. Στερεάς 200 και η Παρνασσίδα 150.

Γράψαμε διαταγή για το άρχηγείο Δ. Στερεάς για συγκρότηση μικρών άνταρτομάδων, που θα βγούν γύρω από έχθρικούς στόχους, θα στήνουν ένέδρες, θα κάνουν κρούσεις, θα παρατηρούν, θα συγκεντρώνουν πληροφορίες και θα χτυπάνε τους ένόπλους που τρομοκρατούν τον πληθυσμό. Στις 11 Γενάρη, έστειλα άλλοι λογραφία και προσωπικό γράμμα στον Διοικητή του Άρχηγείου Δ. Στερεάς και άμέσως φεύγω για έδρα του άρχηγείου Φ. Φωκίδας. Έδω συνάντησα την Διοίκηση άοπλων Πουρναρά και Μπελή και συνεργάστηκα μαζί τους για τον τρόπο όργάνωσης ταξιαρχίας και την προετοιμασία της, από άποψη σωματική και κίνησης, μέρα και νύχτα, καθώς και ιδεολογικό - πολιτική. Καθορίσαμε με άοπλους που δίνει το άρχηγείο Φ. Φωκίδας να κινηθούν στις 15 Γενάρη και να έγκατασταθούν στα έμπεδα στην Βράχα. Σε συνέχεια συνεργάστηκα με τις διοικήσεις των δύο ταγμάτων του

ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας καὶ διαπιστώσαμε ὅτι πραγματοποιήσαν στὸ ἀκέραιο τὶς διαταγές μας καὶ ἀνάπτυξαν τὴν δύναμή τους ὅπως εἶχαμε καθορίσει. Τὸ βράδυ γύρισα στὴν ἔδρα τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης.

Στὶς 12 Γενάρη ἀσχοληθήκαμε μὲ τὴν δουλειὰ τοῦ 2ου γραφείου. Διαπιστώσαμε ὅτι οἱ πληροφορίες ποὺ παίρνει εἶναι ψεύτικες καὶ ὅτι δὲν ἔχουμε καλοὺς ἀνθρώπους στὸ δίκτυο πληροφοριῶν.

Ἀποφασίσαμε ὁ ἐπικεφαλῆς αὐτοῦ τοῦ γραφείου νὰ μπεῖ στὴν Λαμία, νὰ ὀργανώσει καλὸ δίκτυο πληροφοριῶν καὶ γρήγορης μετάδοσής τους. Νὰ ὀργανώσει καὶ τὸν τρόπο προμηθείας σὲ χαρτί, μελάν: κλπ. Φτιάξαμε διαταγὴ γιὰ δράση ποὺ πρέπει νὰ ἀναπτύξει: τὸ ἀρχηγεῖο Φ. Φωκίδας, τὸν μῆνα Γενάρη. Τμήματα τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδας διείσδυσαν στὴν ἀνατολικὴ Λοκρίδα. Ἐνα τμήμα του μπῆκε στὸ Ἄνθοχώρι καὶ πῆρε τρόφιμα. Τριλογία ἀντιπάλου ποὺ κινήθηκε ἐναντίον του, χτυπήθηκε καὶ ἀνατράπηκε στὰ ὄψωματα μοναστηριοῦ Ἁγίας Μαρίας.

Στὶς 13 Γενάρη πῆρα διαταγὴ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ποὺ μοῦ κάνει γνωστὸ ὅτι μὲ σημερινή τους ἀπόφαση μὲ τοποθετοῦν διοικητὴ σὲ ἄλλη μονάδα, ὅτι στὴν θέση μου τοποθετοῦν τὸν Διαμαντῆ μὲ πολιτικὸ ἐπίτροπο τὸν Κουτσάδρα, ὅτι ἐγὼ πρέπει νὰ κινήθω πρὸς Γενικὸ Ἀρχηγεῖο μαζί μὲ φάλαγγα ὁπλῶν μέσω ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Μοῦ ζητᾶν τὴν γνώμη μου, ἂν αὐτὸ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ γρήγορα. Ἀπάντησα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, ὅτι ὁ Διαμαντῆς θρῖσκεται ἐπικεφαλῆς ἐπιχειρήσεων στὸν Ἐλικώνα, ποὺ θὰ τελειώσουν στὰ τέλη Γενάρη ὅτι οἱ ἄοπλοι: θὰ εἶναι ἔτοιμοι στὸ πρῶτο 10ήμερο τοῦ Φλεβάρη 1948. Ἡ γνώμη μου ἦταν νὰ ἀφήσουμε τὸν Διαμαντῆ νὰ συνεχίσει τὶς ἐπιχειρήσεις.

Ἔβαλα καθῆκον στὸ ἐπιτελεῖο μου νὰ ἐπισπεύσει ὅλη τὴν δουλειὰ μὲ προτάσεις ἀξιωματικῶν. Τὴν ἑδῆα ἡμέρα τμήματα Δ. Στερεᾶς καὶ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδας ἐνήργησαν ἐπίθεση κατὰ τοῦ καλὰ ὀργανωμένου χωριοῦ Ἀράχωβα (Ναυπακτίας) ποὺ τὴν ὑποστήριξε ἕνα τάγμα. Ἡ μάχη διήρκεσε 12 ὥρες, ἦταν σκληρὴ, τὸ βράδυ συντρίφτηκε ὁ ἀντίπαλος. Προκλήθηκαν σοβαρὲς ἀπώλειες στὸν ἀντίπαλο καὶ πιάστηκαν 157 αἰχμάλωτοι, κάρθηκαν λά-

φυρα, σὲ ὄπλισμο γιὰ νὰ ἐξοπλισθεῖ ἓνα ὁλόκληρο τάγμα. Δικές μας ἀπώλειες 13 νεκροὶ καὶ 20 τραυματίες. Τμήματά μας τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδας γιὰ πρώτη φορά διεισδύουν στὸν χώρο τῆς ἀνατολικῆς Λοκρίδας στὰ χωριά Ἐξαρχος, Λούτσι, Παῦλο, Πύργο, Κόλακα. Οἱ ἔνοπλοι τρομοκράτες ἔφυγαν πανικόβλητοι. Στὸ χωριὸ Παῦλο, πιάστηκε αἰχμάλωτος ὁ βουλευτὴς τοῦ Φιλελευθέρου Κόμματος, ἀναπληρωτῆς τοῦ Σοφούλη, στὸ Κόμμα Φιλελευθέρων καὶ πρόεδρος τῆς Βουλῆς, Κουτσοπέταλος. Τὰ τμήματά μας, στὰ παραπάνω χωριά κάλεσαν τοὺς κατοίκους καὶ τοὺς μίλησαν γιὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀγώνα μας, στρατολόγησαν 200 καινούργιους μαχητές. Ἀντίπαλος κινεῖται δραστήρια γιὰ ἀντιμετώπιση τῶν δυνάμεών μας. Λόχος πού κινήθηκε στὰ ὑψώματα Κόλακα χτυπήθηκε, ἀνατράπηκε καὶ ἐκδιώχθηκε ἀφήνοντας στὸ πεδίο τῆς μάχης, ἀρκετὸ ὄπλισμο. Τὰ ἴδια τμήματά μας χτύπησαν ἀντίπαλο στὴν γέφυρα Ἀνθοχωρίου. Τὴν ἴδια νύχτα τὰ τμήματά μας ἀντιμετώπισαν τμήμα ἀντιπάλου πού εἶχε στήσει ἐνέδρα. Παρὰ τὴν πλεονεκτικὴ θέση τους δὲν μᾶς προκάλεσαν ζημιὰ, μόνο πού διέρρευσαν 100 ἄοπλοι.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πού συμφωνεῖ ὁ Διαμαντῆς νὰ συνεχίσει τίς ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ κίνησή μου νὰ γίνει στὸ δεῦτερο 10ήμερο τοῦ Φλεβάρη. Μοῦ ἀνακοινώνουν ὅτι ὁ Διαμαντῆς προήχθη στὸν βαθμὸ τοῦ Συνταγματάρχου. Ἐστειλα τηλεγράφημα στὸν Διαμαντῆ, πού τοῦ κάνω γνωστὸ τὸν προβληματισμὸ του καὶ τὸν εἰδοποιῶ ὅτι τὸ ἀργότερο μέχρι τίς 30 Γενάρη νὰ θρῖσκεται στὴν ἔδρα τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Ἐστειλα 130 ἄοπλους στὰ ἔμπεδα τῆς Βράχας καὶ ἐπιμελητὴ τοῦ ἀρχηγείου μας γιὰ νὰ λύσει τὸ πρόβλημα τῆς τροφοδοσίας τους. Ἐπίσης ἔστειλα καὶ στελέχη πρὸς τὸ ἀρχηγεῖο Ἀγράφων γιὰ νὰ μελετήσουν τὸ πέρασμα ἀόπλων, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθεῖ ἀπὸ Ἀνατολικὴ Θεσσαλία, πού μᾶς διατάζει τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Ἀντίπαλος συνεχίζει ἐπιχειρήσεις γιὰ ἀποκλεισμὸ τῶν τμημάτων μας στὴν ἀνατολικὴ Λοκρίδα. Διλοχία πού κινήθηκε πρὸς Βραχμάν: χτυπήθηκε δυνατὰ, ἀνατράπηκε καὶ καταδιώχθηκε, ἐγκαταλείποντας τὰ μεταγωγικά τους, φορτωμένα μὲ ὑλικά. Ἄλλη φάλαγγα ἀντιπάλου κινήθηκε ἀπὸ τὸ Μόδι, πρὸς Β. ὑψώματα καὶ

από Ριτζέρι προς ίδια κατεύθυνση. Τα τμήματα χτύπησαν την φάλαγγα που κινούνταν από Μόδι και παρά την ισχυρή τους υποστήριξη, από αεροπορία και πυροβολικό, ανατράπηκαν και καταδιώχτηκαν στο Μόδι. Πάρθηκαν λάφυρα σε πυρομαχικά. Τα τμήματά μας παρέμειναν 4 μέρες στην ανατολική Λοκρίδα. Η αντίδραση πανικοβλήθηκε και την κατατάραξε ή σύλληψη του Κουτσοπέταλου.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΣΚΕΨΗ

Στις 15 Γενάρη του 1948 στο Βίτσι, συνήλθε η Πανελλαδική Κομματική Σύσκεψη. Τις αποφάσεις της σύσκεψης τις άκουσα από τον σταθμό της «Ελεύθερης Ελλάδας». Λεπτομερειακά πώς διεξήχθησαν αυτές οι εργασίες και ποιοί πήραν μέρος, τις έμαθα διαβάζοντας το ήμερολόγιο του Γιάννη Ίωαννίδη. Να πώς την περιγράφει:

«15 Γενάρη: Το πρωί άρχισε η κομματική σύσκεψη πήραν μέρος. 1) Νίκος Ζαχαριάδης, 2) Γιάννης Ίωαννίδης, 3) Μ. Βαφειάδης, 4) Β. Μπαρτζώτας, 5) Λ. Στρίγγος, 6) Πέτρος (Γιώργης Έρυθριάδης), 7) Βουτσινός, 8) Ζήσης Ζωγράφος, 9) Κ. Κολιγιάννης, 10) Βασθανάς, 11) Φώκος Βέττας, 12) Θ. Χατζής, 13) Έπι:τελάρχης, 14) Λογοθέτης, 15) Σάββας Μακρίδης, 16) Ν. Άκριτίδης, 17) Πύραυλος, 18) Ν. Μπελογιάννης, 19) Όλγα (Ρούλα Κουκούλου), 20) Όδυσσέας (Μπάστης), 21) Νίκος Ρούμελης (Νίκος Τριανταφύλλου), 22) Κικίτσας.

«Η εισήγηση του Ν. Ζαχαριάδη ήταν πάλι ένα σημαντικό ντοκουμέντο. Την έχει γραμμένη. Πρέπει να γραφτεί στην γραφομηχανή και να εκδοθεί. Και η όμιλία του Μάρκου ήταν καλή. Μίλησαν οι επικεφαλείς των άρχηγείων, από μιά ώρα. Η γνώμη μου είναι, πώς δέν μπόρεσαν να πιάσουν σωστά σοβαρά, δημιουργικά τα προβλήματα της δουλειάς και τα καθήκοντα. Στο μεγαλύτερο μέρος, τριμμένα χιλιοειπωμένα πράγματα, συνηθισμένη αυτοκριτική, καμωμένη σαν να είναι μιά υποχρέωση που πρέπει να ξεμπερδέψεις και μ' αυτή.

16 Γενάρη: Ἄρχισε στίς 9 τὸ πρωὶ ἡ κοιμματικὴ σύσκεψη. Μίλησε ὁ Νίκος Ρουμελιώτης, (Νίκος Τριανταφύλλου) πρῶτος. Ἀποτέλεσε ἀπ' ὄλους ἐξαίρεση. Ἦταν μιὰ ἀποκάλυψη. Ἐπίασε τὸ βόδι: ἀπὸ τὰ κέρατα. Σταράτα, καθαρὰ, ποὺ φανερώνει: πόσο κατέχει: τὰ ζητήματα, ἔκανε ἐκθεση τῆς δουλειᾶς τοῦ ἀρχηγείου Ρουμελῆς καὶ ἀπόδειξε πῶς ἐφαρμόζεται: στὴν πράξη, ἡ κοιμματικὴ γραμμὴ καὶ πόσο καλὰ ἀποτελέσματα ἔχει: ἡ πιστὴ ἐφαρμογὴ. Ὁ λόγος του ἔδειξε τὴν ἱκανότητα τοῦ Γούσια σὰν μπολσεβίκου καθοδηγητῆ καὶ ἐφαρμοστῆ τῆς κοιμματικῆς γραμμῆς. Μέχρι: τίς 4.30 τὸ βράδυ, τέλειωσαν ὄλοι: οἱ ὁμιλητές. Μετὰ μίλησα ἐγώ. Καὶ ἔθεσα βασικά τὸ ζήτημα τῶν ὀργανωτικῶν καὶ προσωπικῶν μας ἀδυναμιῶν καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀσφάλειας τοῦ ΔΣΕ.

Συμφωνήσαμε νὰ δώσουμε στὸν Μάρκο νὰ κλείσει μιὰ ποὺ ἰσχυρίστηκε πῶς χθὲς δὲν ἦταν καλὰ προετοιμασμένος. Τὸ κλείσιμο του ἦταν ἐντελῶς ἀπροετοίμαστο καὶ ἔθεσε ἐσφαλμένα ζητήματα ἀναθεώρησης τῆς γραμμῆς μας. Δημιουργήθηκε καὶ ἐπεισόδιο μεταξύ του καὶ τοῦ Νίκου. Τοῦ ὑπενθύμισε ὁ Νίκος, ὅτι: εἶχε πεῖ πῶς ἅμα πέσει ἡ γέφυρα τοῦ Μπουραζάνι, ἡ Κόνιτσα θὰ πέσει ὀπωσδήποτε καὶ ὅτι καὶ ἄλλη φορὰ εἶπε ὅτι μὲ τὴν διείσδυση τοῦ Ἑπειρωτικοῦ τμήματος θὰ βγοῦμε στὴν Ἀδριατικὴ καὶ τὸν διέφευσε. Ὑστερα ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ ὁ Νίκος πρότεινε σὲ μένα νὰ κλείσει αὔριο καὶ νὰ μαζευτοῦν τὰ μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἀπόψε. Αὐτὸ καὶ ἔγινε.

Στὴ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ὁ Νίκος ἔβαλε δύο ζητήματα. α) Τὸ ζήτημα τῆς ἀναθεώρησης τῆς κοιμματικῆς γραμμῆς, ὅπως τὸ ἔβαλε ὁ Μάρκος καὶ β) Τὸ ζήτημα τοῦ ἐπεισοδίου.

Στὸ πρῶτο ὁ Μάρκος ἔδωσε ἐξηγήσεις ὅτι δὲν ἐγνοοῦσε μ' αὐτὰ ποὺ εἶπε αὐτὸ ποὺ καταλάβαμε καὶ συνεπῶς δὲν ἔβαλε ζήτημα ἀλλαγῆς τῆς πολιτικῆς γραμμῆς. Καὶ στὸ δεῦτερο τοῦ ὑποδείχτηκε ὅτι: ξεχνάει καὶ δὲν προσέχει πάντα σ' αὐτὰ ποὺ λέει καὶ πρέπει: νὰ διορθώσει τὸ ἐλάττωμά του γιατί ἡ θέση του καὶ ὁ ρόλος του εἶναι: πολὺ ὑπεύθυνος καὶ ὅτι λέει καὶ κάνει: προσέχεται ἀπὸ ὄλους, ἔτσι: ἔληξε τὸ ζήτημα.

17 Γενάρη: Τὸ πρωὶ ἔκλεισε τὴν σύσκεψη ὁ Νίκος Ζαχα-

ριάδης. Ὁ τελειωτικός του λόγος, ἦταν ἀπὸ τοὺς λίγους λόγους του. Τοῦ εἶπα πῶς πρέπει νὰ τὸν γράφει ὅπωςδήποτε καὶ νὰ τὸν δημοσιεύσουμε. Θὰ ἀποτελέσει ἐγχειρισμὸ γιὰ ὅλα τὰ στελέχη τοῦ κόμματος. Τὸ μεσημέρι τελείωσε ἡ σύσκεψη».

Ἡ εἰσήγηση καὶ ὁ τελευταῖος λόγος τοῦ Ν. Ζαχαριάδη, σ' αὐτὴ τὴν σύσκεψη ποὺ δημοσιεύθηκε σὲ μπρουσούρα μὲ τὸν τίτλο «Ὅλοι στ' ἄρματα! Ὅλα γιὰ τὴ νίκη!» ἀπέτελεσε γιὰ ὅλο τὸ μετέπειτα χρονικὸ διάστημα τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα μαχητικὸ σάλπισμα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας. Ὁ Ν. Ζαχαριάδης χάραξε σωστὴ στρατηγικὴ καὶ ταχτικὴ γιὰ τὸ ΔΣΕ. Πάνω σ' αὐτὸ θὰ ἀναφερθῶ σὲ μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ὁμιλία του: «Ἡ στρατηγικὴ του αὐτῆ, πρέπει νὰ εἶναι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὴν βασικὴ πολιτικὴ ἐπιδίωξή του, ποὺ εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τοὺς ξένους ἰμπεριαλιστὲς καὶ τὸ μοναρχοφασισμὸ καὶ νὰναι προορισμένη ἡ στρατηγικὴ μας, νὰ ἐξασφαλίσαι τὴν πιὸ γρήγορη δυνατὴ πραγματοποίηση τῆς βασικῆς αὐτῆς πολιτικῆς ἐπιδίωξης». Γιὰ τὴν ταχτικὴ εἶπε: «Ἡ δική μας ταχτικὴ εἶναι λαϊκοεπαναστατικὴ καὶ ἀποτελεῖ ἓνα δημιουργικὸ ζωντανό, εὐλύγιστο συνδυασμὸ τῆς ταχτικῆς τοῦ ταχτικοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ μὲ τὴν ἀντάρτικὴ ταχτικὴ».

Μὲ τὸ λόγο του σ' αὐτὴ τὴ σύσκεψη ὁ Ζαχαριάδης κάνει μιὰ σωστὴ κριτικὴ ἀνάλυση τῆς δράσης τοῦ ΔΣΕ, ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη, διόρθωσε τὴν ἀνεπάρκεια τῆς κριτικῆς ποὺ ἔκανε ἡ 3ῃ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, γιὰ τὴν δράση τοῦ ΔΣΕ.

ΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΡΟΥΜΕΛΗΣ ΜΑΧΟΝΤΑΙ ΑΚΑΤΑΠΑΥΣΤΑ

Στις 16 τοῦ μήνα ἀντίπαλος αἰφνιδίασε τὸ μικρὸ τμήμα μας ποὺ φρουροῦσε τὸν καταυλισμὸ τοῦ ἀρχηγεῖου Παρνασσίδας. Ἡ ζημιὰ ποὺ πάθαμε ἦταν ὅτι χάθηκαν μιὰ σειρά πράγματα ποὺ ἦταν στὸν καταυλισμὸ. Τὰ τμήματά μας ἀπὸ Λοκρίδα, ἀνέβηκαν στὸν Παρνασσὸ καὶ καταδίωξαν τὸν ἀντίπαλο. Ἐπίσης χτύπησαν τμήμα ἀντιπάλου, ποὺ ἤθελε νὰ φύγει πρὸς Ἀράχωβα, τὸ διέλυσαν ὁλο-

κληρωτικά, τοῦ προκάλεσαν σοβαρὲς ζημιές, πήραν ὅλα τὰ ὕλικά ποῦ εἶχαν πάρει ἀπὸ τὸν καταυλισμὸ μας καὶ ἐπὶ πλεόν 75 μεταγωγικά, μεγάλη ποσότητα ὄπλων, πυρομαχικῶν, κουβέρτες, ἀντίσκηνα χλαῖνες, ἄρβυλα καὶ γυλιούς. Τὴν ἴδια μέρα, τμήματά μας τῆς Δ. Στερεᾶς καὶ τῆς Φ. Φωκίδας ἐνήργησαν ἐπίθεση κατὰ τῆς κωμόπολης Πλάτανος (Ναυπακτίας), ποῦ ὑποστηρίζονταν ἀπὸ 5 λόχους. Ἡ μάχη ἦταν σκληρή, τὸ ἀπόγευμα, ἐξουδετερώθηκαν οἱ ἀντιστάσεις καὶ κατέλαβαν τὸν Πλάτανο. Τὰ τμήματά μας μείναν στὴν κωμόπολη μέχρι τὸ βράδυ τῆς ἄλλης μέρας. Ἀναγκάστηκαν νὰ ἀποσυρθοῦν γιατί ἀντίπαλος κίνησε ἐναντίον τμημάτων μας 4 τάγματα. Ἡ ἐπιτυχὴς ἐπιχείρηση στὸν Πλάτανο, ἔρχεται σὰν συνέχεια τῆς ἐπιχείρησης Ἀράχωβας (Ναυπακτίας), τῆς Λοκρίδος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ. Ὅλες αὐτὲς οἱ νικηφόρες ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις τῶν τμημάτων ἀνέβασαν τὸ κύρος τοῦ ΔΣΕ καὶ πανικόβαλαν τὴν ἀντίδραση. Ἄλλο τμήμα τῆς Δ. Στερεᾶς, ἀνέτρεψε διλοχία στὴν Πρόστοβα.

Τμήματά μας τῆς Παρνασσίδος χτύπησαν ἀντίπαλο ποῦ βρίσκονταν στὴν Ἄνω Ἀγόριανη Παρνασσοῦ καὶ τὸν κυνήγησαν μέχρι Λιλαῖα, παίρνοντας τοῦ τρόφιμα καὶ ἱματισμό. Ἄλλο τμήμα ἴδιου Ἀρχηγείου, χτύπησε ἐχθρὸ στὸ ὕψωμα Ζαμπιὸ καὶ τὸν καταδίωξε μέχρι Λιλαῖα. Ἄλλο τμήμα μας ἔκανε σφοδρὴ ἐπίθεση στὰ ὕψωματα Προφήτη Ἡλία τῆς Ἄνω Ἀγόριανης, ὕστερα ἀπὸ σκληρὴ μάχη ποῦ κράτησε τρεῖς ὥρες, τὸν ἀνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψει τὸ ὕψωμα καὶ νὰ ἀποσυρθεῖ.

Ὑστερα ἀπὸ τὰ δυνατὰ χτυπήματα ποῦ δῶσαν τὰ τμήματα Παρνασσίδος στὸν Παρνασσό, ἀντίπαλος ἀποσύρθηκε τελείως ἀπὸ Παρνασσό. Τὰ τμήματα μας τὸν καταδίωκαν κατὰ πόδας, τὸν χτύπησαν στὴν Ἁγία Τριάδα τοῦ χωριοῦ Βάριανης, προκαλώντας τοῦ ἀπώλειες. Εἰδοποίησα νὰ προωθήσουν Κουτσοπέταλο στὴν ἔδρα τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Ἐγραψα τὸ ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας μας «Ἀντάρτης», μὲ τίτλο «Ἐμπρὸς γιὰ καινούργια ἐξόρμηση».

Στις 21 Γενάρη πήρα τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικό, ποῦ μοῦ ζητάει νὰ ἀναφέρω ἂν μπορούμε νὰ παραλάβουμε κόσμο ἀπὸ Ἀθήνα, ποῦ θὰ θρῖσκεται σὲ λεωφορεῖα. Τοὺς ἀπάντησα ὅτι μπορούμε, μόνον νὰ ξέρουμε τὴν ἡμερομηνία. Ἐπίσης τοῦ κάνω γνωστὸ ὅτι ἡ

ἐπιχείρηση στὰ Δερβενοχώρια θὰ γίνε: 6 μέρες ἀργότερα. Τοὺς ἀνακοίνωσα ὅτι ὁ Βουλευτὴς Κουτσοπέταλος θρῖσκεται: στὴν ἔδρα τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Τὴν ἴδια μέρα τὸ Ἀρχηγεῖο Παρνασσίδος μοῦ ἔστειλε ἀσυρμάτους, ποὺ πῆρε ἀπὸ λάφυρα καθὼς καὶ τὸν δῖκό του γιὰ ἐπιδιόρθωση. Τὸ δῖκό τους ἀμέσως τὸν φτιάξαμε καὶ τὸν στέλαμε πίσω. Εἰδοποιῶ ξανά τὸν Διαμαντῆ νὰ θρῖσκεται: στὶς 30 Γενάρη στὴν ἔδρα μας, γιὰ νὰ ἀναλάβει: τὰ καθήκοντα τοῦ Διοικητῆ τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης καὶ νὰ φέρε: καὶ ἀόπλους. Ἐπίσης νὰ μὲ εἰδοποιήσει: πότε ἡ διλοχία μας θὰ θρῖσκεται: στὰ Δερβενοχώρια. Τὶς 22 Γενάρη ξαναπόχτησα ἐπαφὴ μὲ ἀσύρματο μὲ Ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς. Μοῦ ἔδωσε ἀναφορὰ γιὰ τὴ μάχη Πλάτανο. Ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ θγαίνει: ὅτι στὴν κύρια προσπάθεια: ρίξαν μικρὲς δυνάμεις καὶ τὶς κύριες δυνάμεις: τὶς ρίξαν σὲ δευτερεύουσας σημασίας στόχους. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ καὶ ὁ λοχαγὸς Ρουμελιώτης δὲν ἐκτέλεσε διαταγὴ. Ἔστειλα ἀμέσως διαταγὴ νὰ ἀντικατασταθεῖ ὁ Ρουμελιώτης ἀπὸ λοχαγός.

Τὴν ἴδια μέρα ἦρθε στὴν ἔδρα μας ἡ διοίκηση Ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος μαζί μὲ τὸν ταγματάρχη Νικηφόρο. Συζητήσαμε πάνω στὶς ἀδυναμίες ποὺ παρουσίασε ὁ ταγματάρχης Νικηφόρος, κυρίως ἐγωϊσμοὺς καὶ ἀπειθαρχία. Τὸν ἀλλάζουμε ἀπὸ τάγμα του καὶ τοῦ δίνουμε καινούργια διλοχία, μὲ σύσταση νὰ τὸ δείξει: ἐμπράχτως ὅτι διορθώνει: τὶς ἀδυναμίες του. Εἶνα: γεγονὸς ὅτι: εἶνα: παλικάρ: καὶ ἱκανὸς ἄνθρωπος. Στὶς 23 Γενάρη τὸ πρωτ, στέλνω τὸν ὑπεύθυνο III Γραφείου τοῦ ἀρχηγείου μας στὸ Μαῦρο Λιθάρι, ὅπου θρῖσκεται: τὸ νεοσυσταθὲν τάγμα μὲ διοικητὴ τὸ Γρίβα γιὰ νὰ ἐξετάσει: τὴν ἐν γένει προετοιμασία τοῦ τάγματος καὶ νὰ κάνει: κριτική: στὸ διοικητὴ γιὰ ἔλλειψη μέτρων ἀσφαλείας τοῦ τάγματος. Ἐγὼ φεύγω γιὰ τὴ Δάφνη ὅπου θρῖσκεται: ἡ ἔδρα τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος. Πραγματοποιήσαμε ἀκτίφ τοῦ τάγματος ἀπὸ διμοῖρια καὶ πάνω. Τοὺς ἀνέλυσα τὶς ἀποφάσεις τῆς 3ης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Κάναμε κριτική: τῆς δουλειᾶς τους καὶ χτυπήσαμε τὶς ἐκτροπὲς ποὺ παρουσίασαν καὶ κυρίως τὶς ἐκδηλώσεις τους, ποὺ χαρακτήριζαν τὸ λαὸ τῆς Δωρίδος ραγιαδες. Τοποθετήσαμε καινούργιο διοικητὴ τοῦ τάγματος μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Λοκρό. Μετὰ τὸ ἀκτίφ, ἐπακολούθησε σύσκεψη τῆς διοίκησης τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φω-

κίδος με τούς διοικητές ταγμάτων. Ἀποφασίσαμε νὰ χτυπήσουμε τὸ στόχο Λευκάδας καὶ νὰ τὸν καταλάβουμε. Πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ ἀρχηγεῖο Παρνασσίδος ὅτι πραγματοποιεῖ τὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐπιχείρησης. Τὸ βράδυ ἦρθε καὶ ὁ Κοτσάβρας πὺ προορίζεται νὰ ἀναλάβει πολιτικὸς ἐπίτροπος τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης. Τὸ βράδυ μείναμε στὴ Δάφνη.

Τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας μαζί με Κοτσάβρα, φεύγουμε ἀπὸ Δάφνη καὶ φτάνουμε στὴν ἔδρα μας. Κάνουμε συνεργασία με Κοτσάβρα, τοῦ ἔδωσα δλα τὰ ὕλικά γιὰ νὰ κατατοπιστεῖ. Τὸ μεσημέρι: ἔφτασε ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς Λαϊκῆς Πολιτοφυλακῆς Δ. Στερεᾶς, με ἀλληλογραφία. Με ὑπευθύνους τῆς Λαϊκῆς Πολιτοφυλακῆς κάναμε σύσκεψη καὶ καθορίσαμε τὴν ἀποστολὴ τους. Κύρια ἀποστολὴ ἢ ὑπεράσπιση τοῦ λαοῦ στὶς περιοχὲς αὐτές, ἀπὸ τρομοκράτες με ἐνεδρευτικὴ δράση καὶ συλλογὴ πληροφοριῶν, με κρούσεις καὶ παρενοχλήσεις ἀντιπάλου καὶ ὅταν ἀκόμα λείπουν τὰ τμήματα, προτιμῶν ἀπ' τὸν τομέα τους καὶ με κεντρικὴ κατεύθυνση τῆ συμμετοχῆ τῆς Λαϊκῆς Πολιτοφυλακῆς στὸν πόλεμο, τὴν ἐμπέδωση τῆς Λαϊκῆς Ἐξουσίας στὸ χῶρο πὺ ἐλέγχουμε καὶ τῆ ζωντανὴ βοήθεια στὰ Λαϊκὰ Συμβούλια.

Ἀπ' τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πῆρα τηλεγράφημα πὺ μοῦ ζητᾶ νὰ στείλω τούς συνδέσμους στὴν Ἀθήνα, αὐτοὺς πὺ εἶχα στείλει τὸ Μάη. Ἀπάντησα ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ τούς στείλω γιὰτὶ κυνηγήθηκαν καὶ ἦρθαν στὸ ἀντάρτικο. Τὶς 15 Γενάρη ἔστειλα ἀλληλογραφία στὸ ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς. Τούς ἔστειλα διαταγὴ γιὰ νὰ κινήσουν δύο τάγματα πρὸς Σίδερα καὶ νὰ ξεκαθαρίσουν αὐτὴ τὴν περιοχὴ, ἐπίσης διαταγὴ γιὰ ἴδρυση πέντε τμημάτων Λαϊκῆς Πολιτοφυλακῆς. Γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ σκοποὺς πολιτοφυλακῆς ἔστειλα διαταγὲς καὶ στὰ ἄλλα ἀρχηγεῖα.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΚΟΥΤΣΟΠΕΤΑΛΟ

Τὴν ἴδια μέρα παίρνω τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, σχετικὰ με βουλευτὴ Κουτσοπέταλο. Μοῦ δίνουν ἐντολὴ νὰ διαβιβάσω στὸ βουλευτὴ Κουτσοπέταλο, ὅτι εἴμαστε πρόθυμοι νὰ τὸν ἀ-

φήσουμε ἐλεύθερο, μὲ τὸν ὄρο νὰ ἀφήσει ἡ κυβέρνησις ἐλεύθερο τὸ στρατηγὸν Σαράφη, τὸν Χατζήμπεη, τὸν Λούλη καὶ Γαβρηιλίδη. Συζήτησα μὲ τὸν κ. Κουτσοπέταλο τὶς προτάσεις τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Μοῦ εἶπε: "Ὅτι μὰ καὶ στὴν κυβέρνησις θρῖσκεται τὸ κόμμα, πού ἀπὸ παράδοσις ἀνήκω καὶ ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἡ κυβέρνησις ἐκτελεῖ ἀπλᾶ μέλη τοῦ ΚΚΕ ἢ καὶ ὀπαδούς του, πρέπει καὶ σεῖς νὰ κάμετε τὸ ἴδιο γιὰ μένα, ὅμως ἐγὼ προσωπικὰ δὲν εἶμαι σύμφωνος μὲ τὸν ἀδελφοκτόνο πόλεμο, εἶμαι ὑπὲρ τῆς συνδιαλλαγῆς. Ξέρω καλά ὅτι καὶ μεῖς καὶ σεῖς οἱ ἀριστεροί, αὐτὴ τῇ στιγμῇ παίζουμε τὸ παιχνίδι τῶν ξένων, σὲ θάρος τῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδας. Μόνο τὸ σταμάτημα αὐτοῦ τοῦ πολέμου καὶ ἡ συμφιλίωσις ἐπιβάλλεται. Αὐτὸ δὲν τὸ δηλώνω σὲ σὰς ἀπὸ φόβο, ἀλλὰ τὸ δῆλωσα καὶ στὸ κόμμα μου.

Τοῦ ἀπάντησα: "Ὅτι εἴμαστε σύμφωνοι νὰ σταματήσει ὁ πόλεμος νὰ δοθεῖ ἀμνηστία καὶ νὰ ἐξασφαλιστοῦν οἱ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες, ὅμως αὐτὸ δὲν τὸ θέλει ἡ παράταξις σας καὶ οἱ Ἀγγλοαμερικάνοι, πού σὰς καθοδηγοῦν. Ἐμεῖς δὲν καθοδηγοῦμαστε ἀπὸ ξένη δύναμις, μόνο ἀπὸ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδας, νὰ σταματήσει τὸ τρομοκρατικὸ ὄργιο καὶ νὰ μποῦμε σὲ ἓνα ὀμαλὸ δημοκρατικὸ τρόπο ζωῆς, νὰ ζήσουμε σὰν ἔθνος ἐλεύθερο καὶ ἀνεξάρτητο. Ὁ Κουτσοπέταλος μοῦ εἶπε: ὅτι εἶναι σύμφωνος μὲ τὶς ἀπόψεις μας, ὅμως καὶ μεῖς οἱ ἀριστεροί νὰ καταλάβουμε ὅτι ἂν ἐπικρατήσουμε καὶ μπεῖ ἡ Ἑλλάδα στὴ ρωσικὴ ἐπιρροή, ἀνεξαρτησία δὲν θὰ δεῖ ἡ Ἑλλάδα, γιὰτὶ οἱ μεγάλοι βλέπουν πρῶτα τὰ δικά τους συμφέροντα. Τοῦ ἀπάντησα: "Ὅτι ἡ Ρωσία εἶναι χώρα τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν καὶ δὲν ἔχει βλέψεις ἐπεχτατικὲς καὶ μὲ τὴ δική της ἐγ-γύση, θὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν ἀνεξαρτησία. Πάνω σ' αὐτὸ μοῦ ξαναεἶπε: Κάνετε σοβαρὸ λάθος, ἂν πιστεύετε ὅτι ἂν μποῦμε στὴ ρωσικὴ ἐπιρροή ὅτι θὰ μείνουμε ἀνεξάρτητο ἔθνος. Εἶσα: ἓνας ἐνθουσιώδης νέος πού πιστεύει ὅτι τὰ ιδεώδη τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας κατοχυρώνονται ὅταν στηριχτοῦμε στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσις, ὅμως λαθεύεις γιὰτὶ καὶ γὼ ὅταν ἤμουν νέος λάθεψα, πού πίστεψα ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ θὰ μᾶς ἐξασφαλίσουν τὴν πρόοδο καὶ προκοπή. Ἐκεῖνο πού αὐτὴ τῇ στιγμῇ χρειάζεται, εἶναι μὲν μὴ πολιτικὴ οὐδετερότητας. Εἴμαστε μικρὸς λαὸς καὶ πρέπει νὰ τὰ ἔχουμε καλά

καί μέ τοὺς Ρώσους καί μέ τοὺς Ἀγγλοαμερικάνους καί νά ἐπιζητήσωμε ἐνωμένοι, ἐκμεταλλεῦόμενοι τίς ἀντιθέσεις τῶν δύο μεγάλων αὐτῶν δυνάμεων στό λεκαγοπέδιο τῆς Μεσογείου πού ἀνήκουμε. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ μόνο πού δηλώνω καί γραπτῶς εἶναι ὅτι τάσσομα: ὑπὲρ τῆς συμφιλίωσης. Ὅσο γιὰ τὴν ἀνταλλαγή δὲν πιστεύω νά πετύχετε, γιὰ μένα πού εἶμαι: γέρος δὲν θά θελήσουν νά με ἀνταλλάξουν καί ἀν πεθάνω θά τὸ ἐκμεταλλεῦτοῦν, γιὰ νά γίνουν μεγαλύτερες καταδιώξεις σέ θάρος τῆς παράταξής σας. Τὴν τελευταία του πρόταση τῆ βρῆκα λογική, ἤξερα ἀπ' τῆ Λειβαδιά, ὅτι στή χιτλική κατοχή κράτησε καλή στάση καί ἀργότερα ἐνδιαφέρθηκε γιὰ νά σώσει δικούς μας ἀπ' τὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα.

Ἔστειλα τηλεγράφημα στό Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Ἔδυνα στοιχεῖα γιὰ τὴ δημοκρατικὴ καί πατριωτικὴ συμπεριφορὰ τοῦ βουλευτῆ Κουτσοπέταλου καί τῆ βοήθεια πού πρόσφερε σέ κομμουνιστὲς καταδικασμένους. Τοὺς ἔκανα γνωστὸ τίς ἀπόψεις του γιὰ συμφιλίωση καί κατάπαυση τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καί ὅτι συμφωνεῖ καί νά δώσει καί γραπτὴ δήλωση. Πρότεινα νά μὴ θέσουμε τοὺς ὅρους γιὰ ἀνταλλαγή του, πού αὐτοὶ ὑπέδειξαν, γιατί δὲν θά γίνουν δεκτοὶ καί ἀν πεθάνει, ἡ παράταξή μας θά χάσει πολιτικά. Πρότεινα νά ἀφαιθεῖ ἐλεύθερος, ἀφοῦ κάνει τὴ δήλωση γιὰ τὴ συμφιλίωση καί κατάπαυση τῆς ἀλληλοσφαγῆς. Τὶς 31 Γενάρη, πῆρα τηλεγράφημα ἀπ' τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πού μοῦ ἔκανε γνωστὸ ὅτι συμφωνάει: μέ πρότασή μου, σχετικὰ μέ βουλευτὴ Κουτσοπέταλο. Ἀφοῦ κάνει γραπτὴ δήλωση πού νά καταδικάζει τὴν πολιτικὴ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, πού ἀκολούθησαν τὰ ἀστικά κόμματα καί νά κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς συμφιλίωσης τῆς χώρας, ὅπως δήλωσε καί προφορικὰ νά ἐλευθερωθεῖ. Ἀνακοίνωσα στὸν κ. Κουτσοπέταλο τὴν ἀπόφαση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Μὲ εὐχαρίστησε προσωπικά, γιὰ τὴν κατανόηση πού ἔδειξα, καί τὴν περιποίηση πού τοῦ ἔκανα. Μοῦ δήλωσε ὅτι: τὸ χρωστῶ αὐτὸ προσωπικά σέ σένα, γιατί διέκρινα ὅτι: διαπνέεσαι ἀπὸ τίμια, πατριωτικὰ αἰσθήματα. Πιστεύω ἀκράδαντα ὅτι ἐπιθυμεῖτε τὴ συμφιλίωση καί δὲν εἶστε μνησικάκοι, εἶστε γενναῖοι, γιατί πιστεύετε σέ ἰδανικά. Ἐγραψε τὴ δήλωση καί μοῦ εἶπε: Αὐτὰ θά τὰ δηλώσω καί δημόσια ὅταν γυρίσω γιατί τὰ πιστεύω. Θέλω νά θγεῖ ἡ πατρίδα ἀπ' τὸν ἀδελφοκτόνο

πόλεμο και να μονιάσουμε γιατί είμαστε τέκνα της ίδιας πατρίδας.

Ύστερα απ' αυτά του είπα: "Ότι θα οργανώσω να γίνει κανονικά η παράδοσή του, γιατί υπάρχει κίνδυνος να τον σκοτώσουν οί αντιδραστικοί και να τὸ φορτώσουν στη δική μας πλάτη. Τοῦ ἐξέθεσα τὸ σχέδιό μου. Ἀμέσως μὲ τμήμα μας θὰ ἔφευγε καὶ τὴ νύχτα θὰ μπαίναν στὸ χωριὸ Γραβιά, πού δὲν ἐλέγχονταν ἀπὸ ἀντιπάλους, θὰ καλούσαμε τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ στὸ σχολεῖο καὶ θὰ ὑπόγραφαν πρωτόκολλο παραλαβῆς. Τὴν ἄλλη μέρα ὁμαδικά, οἱ κάτοικοι τῆς Γραβιάς, μὲ πρωτόκολλο, θὰ τὸν παραδίναν στὸ στρατὸ πού ἦταν κοντὰ ἐγκαταστημένος. Ὁ Κουτσοπέταλος βρῆκε πολὺ καλὸ τὸ σχέδιό μου καὶ ξανά μὲ εὐχαρίστησε. Ἔτσι χωρίσαμε μὲ τὸ βουλευτὴ Κουτσοπέταλο. Ἡ παράδοση ἔγινε κανονικά, ὅπως τὴν προβλέψαμε μὲ τὸ σχέδιό μας.

ΤΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΡΟΥΜΕΛΗΣ ΕΝΤΕΙΝΕΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ

Τὴν ἄλλη μέρα πραγματοποιήσα συνεδρίαση τοῦ ἐπιτελείου μας, διαπιστώθηκε ὅτι παρουσιάζει σοβαρὴ πρόοδο καὶ στέκει στὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς του. Στις 27 Γενάρη, ἦρθε ὁ λοχαγὸς Δημόπουλος ἀπὸ τὴν Εὐβοία. Μοῦ ἔδωσε γραπτὴ ἐκθεση καὶ μᾶς ἀνέπτυξε καὶ προφορικὰ γιὰ τὴ δράση τοῦ τμήματος μας. Τὸ τμήμα μας γύρισε ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Βόρειας καὶ Κεντρικῆς Εὐβοίας, ἔκανε ἐμφανίσεις καὶ ὁμιλίες στὸ λαό. Παντοῦ γίναν δεκτοὶ μὲ ἐνθουσιασμό καὶ διαπίστωσαν ὅτι ὑπάρχουν μεγάλες δυνατότητες γιὰ στρατολογία. Μετὰ τὸ Ξεροχώρι, χτύπησαν λόχο στρατοῦ, ἐνισχυμένο μὲ σχολὴ ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, προκαλώντας τοὺς σοβαρὲς ἀπώλειες. Ἐγγραφα διαταγὴ πρὸς τὸ τμήμα Εὐβοίας, μὲ καθῆκον νὰ φτάσει ἡ δύναμή τους μέχρι τὸ τέλος Φλεβάρη 1948 σὲ τάγμα, νὰ ξεκαθαρίσουν ὅλους τοὺς μικροὺς στόχους, νὰ πραγματοποιήσουν μέχρι τέλος Μάρτη στρατολογία 1.000 καινούργιων μαχητῶν καὶ νὰ τοὺς περάσουν στὴν Ρούμελη. Τοὺς ἔδωσα ἀσύρματο καὶ ἀσυρματιστὴ καθὼς καὶ ὄπλισμό. Μετὰ μὲ τὸν Δημόπουλο, καθορίσαμε πραχτικὰ τὸ πέρασμά του στὴν Εὐβοία. Τὴν ἴδια βραδιὰ τμήματα τοῦ Ἄρ-

χηγείου Φ. Φωκίδος ἐνήργησαν ἐπίθεση κατὰ τῆς Λευκάδας. Ἡ μάχη ἦταν σκληρή, ἀνατράπηκαν ὄλα τὰ φυλάκια καὶ ὁ ἀντίπαλος συγκεντρώθηκε στὴν Ἐκκλησιὰ ὅπου ἦταν ὀχυρωμένος. Τὰ τμήματά μας ἔγιναν κύριοι τῆς Λευκάδας καὶ ἐλευθέρωσαν 350 ξεκληρισμένους κατοίκους τοῦ Γαρδικιοῦ - Κανάλια καὶ Πουγκάκια. Ἀπώλειες ἀντιπάλου ἀνεξακρίβωτες, πιάσαμε ἕνα αἰχμάλωτο. Δικές μας ἀπώλειες πέντε νεκροί, δέκα τραυματίες. Τὴν ἴδια νύχτα ἔγινε κρούση καὶ στὸν Ἅη Γιώργη.

Μὲ τὸ Διαμαντῆ ἔχω χάσει ἐπαφή. Διείδυσαν στὸν Ἐλικιώνα στὶς 23 Γενάρη καὶ δὲν ξέρω τί γίνεται μὲ διείδυση σὲ Πάρνηθα καὶ Δερβενοχώρια. Οὔτε ἔχει ἐπαφή μὲ τὸ σταθμὸ διοίκησής του στὸν Παρνασσό. Ἔδωσα ἐντολὴ νὰ προωθήσουν συνδέσμους, γιὰ νὰ μάθω νέα τους. Τὶς 29 Γενάρη, τὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς μὲ πληροφορεῖ ὅτι τμήματά του χτύπησαν τὴν Καταδόθρα (Παναγιωτικοῦ). Διέλυσαν τοὺς ἐνόπλους τρομοκράτες, πιάσαν 6 αἰχμαλώτους καὶ πῆραν ὄπλισμό. Μᾶς κάνουν γνωστό, ὅτι σύμφωνα μὲ διαταγὴ μας ἐτοιμάζονται νὰ χτυπήσουν τὸν Ἅη Βλάσση (Τριχωνίας), πού θρίσκειται δύναμη τάγματος ἀντιπάλου. Πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, πού μοῦ κάνει γνωστό ὅτι ὁ Καραγιώργης (Κ. Γυφτοδήμος), ἔχει φύγει τῶρα καὶ ἕνα μῆνα ἀπ' τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ ἐρευνήσω νὰ τὸν βρῶ. Ἀπάντησα ὅτι ἔχασα ἐπαφή ἀπὸ 6 μέρες μὲ τὸν Διαμαντῆ πού θρίσκειται στὸν Ἐλικιώνα. Ἴσως νὰ θρίσκειται μὲ Διαμαντῆ.

Τὴν 1η Φλεβάρη, πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ Διαμαντῆ πού μοῦ κάνει γνωστό ὅτι ἔφτασε ἀπὸ Ἐλικιώνα στὸν Παρνασσό μαζί μὲ Καραγιώργη, Ἀραμπατζῆ καὶ ἄλλα 17 στελέχη ἀπὸ Ἀθήνα. Ζητάει ἂν πρέπει νὰ κινηθεῖ ἀμέσως ἢ νὰ περιμένει γιὰ νὰ φέρει καὶ ὀπλους. Τὸν εἰδοποίησα νὰ κινηθεῖ ἀμέσως μὲ Καραγιώργη, Ἀραμπατζῆ κ.ἄ., πρὸς ἔδρα μας καὶ νὰ ὀργανώσει τὸ γρήγορο πέραςμα τῶν ὀπλων. Ἀμέσως τηλεγραφικὰ εἰδοποίησα τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο γιὰ Καραγιώργη, Ἀραμπατζῆ καὶ ἄλλους. Ἀπὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Στερεᾶς παίρνω τηλεγράφημα πού μοῦ κάνει γνωστό, ὅτι τὰ τμήματά μας κατέλαβαν τὸν Ἅη Βλάσση πού τὸν ὑπεράσπιζαν 4 λόχοι. Ἔδωσα ἐντολὴ στὸν ἐπιτελάρχη μου νὰ ἐτοιμάσει:

τὸ ἐπιτελεῖο γιὰ κίνηση γιὰτὶ μόλις ἔρθει ὁ Διαμαντῆς θὰ κινηθούμε πρὸς Βράχα.

Στις 3 Φλεβάρη ἔφτασε στὴν ἔδρα τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης ὁ Διαμαντῆς μαζί με Καραγιώργη, Ἀραμπατζή, τρεῖς ἀξιωματικούς καὶ 14 ἄλλους συντρόφους. Ὁ Διαμαντῆς μοῦ ἔκανε ἔκθεση γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις ποὺ πραγματοποιήσαν. Μοῦ ἀνέφερε ὅτι ἀπὸ ἔλλειψη μέτρων ἀσφαλείας τοῦ τάγματος Ἐλικώνα, ὁ ἀντίπαλος ἔπιασε τὸ ἀρχεῖο τοῦ τάγματος καὶ χάθηκε αἰφνιδιασμός πρὸς Θήβα. Τὰ τμήματα πραγματοποιοῦν ἐνέργειες σὲ χωριά, γιὰ στρατολογία καὶ ὅτι μιὰ διλοχία περνάει στὴν Πάρνηθα καὶ θὰ μείνει μόνιμα. Ἔδωσα διαταγὴ νὰ ἐτοιμαστοῦμε γιὰ πορεία τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ. Πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο πρὸς Καραγιώργη, ποὺ τοῦ ἀναθέτουν τὴ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας καὶ ἐντολὴ στὸ δικό μου ἀρχηγεῖο νὰ τὸν προωθήσω στὸ Ἀρχηγεῖο Ἀγρᾶφων καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Τὴν ἴδια νύχτα τμήματα μας, ποὺ διείσδυσαν στὴν Πάρνηθα καταδιώκουν ἐνόπλους ἀπ' τὰ γύρω χωριά.

Στις 5 Φλεβάρη 1948, τὸ πρωτὶ ξεκινήσαμε. περάσαμε Κυριαχώρι: μέσω Στάγιας - Γαρδίκι - Παλιοχώρι: καὶ μεσημέρι: φτάσαμε κοντὰ στὰ Πουγκάκια. Ἔδω μείναμε 4 ὥρες καὶ ξεκουραστήκαμε. Τὸ βραδάκι ξανά πορεία, περπατήσαμε ὅλη τὴ νύχτα κάτω ἀπὸ βαθὺ σκοτάδι. Πέρασαμε ἀπὸ Χοντρογιάννη - τὸν Σπερχειὸ - Δημόσιο δρόμο Λαμίας - Καρπενήσι: καὶ τὶς 2 ἡ ὥρα τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας φτάσαμε στὸ Μεγάλο Κάψι. Ἔδω μείναμε ὥσπου νὰ ξημερώσει. Τὸ πρωτὶ ξανά πορεία, περπατήσαμε ἀπὸ Μαυρίλο, Νισχώρι: καὶ συνέχεια τὸ βράδυ φτάσαμε στὴ Χόχλια ὅπου καὶ ἐγκαταστήσαμε τὸ σταθμὸ διοίκησης τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης.

Τὸ πρωτὶ στις 7 Φλεβάρη, πραγματοποιοῦμε σύσκεψη ὅλων τῶν στελεχῶν τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Στὴ σύσκεψη παραβρέθηκε ὁ Καραγιώργης. Κατ' ἀρχὰς τοὺς ἀνακοίνωσα ὅτι με ἀπόφαση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου τοποθετοῦμαι σ' ἄλλο τομέα καὶ διοικητῆς τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης, ἀναλαμβάνει ὁ Διαμαντῆς, με πολιτικὸ ἐπιτροπὸ τὴν Κοτσάβα. Ἐκανα μιὰ σύντομη ἔκθεση δράσης τοῦ Ἀρχηγείου, ἀπὸ τὴν ἴδρυση μέχρι σήμερα. Ἀνέφερα ποιά ἦταν ἡ ἐπιστολή μας, τὶς ἐπιτεύξεις μας ἀπὸ ἀποψη ἀρθρητικῆς ἀνάπτυ-

ξης, επέκταση χώρου, επιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, τακτικῆς ἀντιμετώπισης ἐκστρατειῶν. Στάθηνκα στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ τελευταίου τριμήνου γιὰ τὴν συγκέντρωση τῶν ἐφεδρειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Γιὰ τὶς ἐπιτυχίες τῶν ἐπιχειρήσεων στὴν Τριχωνία, Ναυπακτία, Λοκρίδα καὶ Φθιώτιδα καὶ τὴν πραγματοποίηση τοῦ πλάνου, γιὰ τὴν στρατολογία τῶν καινούργιων μαχητῶν. Στάθηνκα στὶς ἀδυναμίες ποὺ παρουσιάσαμε στὶς μάχες τῆς Τριχωνίας - Πλατάνου - καὶ Λοκρίδας. Σὲ συνέχεια δάλαμε ὅτι: καθήκον τοῦ Ἀρχηγείου, εἶναι νὰ συνεχίσει τὶς ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ μέχρι τὸ Μάη νὰ φτιάσει ἄλλα πέντε τάγματα, νὰ λύσει τὸ πρόβλημα τοῦ ἐφοδιασμοῦ καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμο νὰ ἀντιμετωπίσει: τὶς καινούργιες ἐκστρατείες τοῦ ἀντιπάλου τὸ 1948, μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ νὰ τοῦ ἐπιφέρει συντριπτικὰ χτυπήματα. Σὲ συνέχεια μίλησαν ὅλα τὰ στελέχη καὶ ἔγῃκαν καλὰ συμπεράσματα. Ἀποφασίσαμε νὰ διατυπωθοῦν τὰ συμπεράσματα καὶ ἀναλυθοῦν σ' ὅλα τὰ τμήματα. Ἀκόμα ἀποφασίσαμε νὰ ὀργανώσουμε ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις στὸ Καρπενήσι, Ναύπακτο - Τριχωνίδα καὶ πρὸς Ἀγρίνιο καὶ αὐτὸ θὰ καθοριστεῖ, ἀφοῦ δοῦμε πῶς θὰ καθορίσει τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τὴν προώθηση τῶν ἀόπλων πρὸς Βόρεια Πίνδο.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΗΡΩΪΚΗΣ ΦΑΛΑΓΓΑΣ ΤΩΝ ΑΟΠΛΩΝ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Στὸ χῶρο Βράχας - Χόχλια - Κλειτσὸς ἦταν τὰ ἔμπεδα τῶν ἀόπλων. Εἶχαν συγκροτηθεῖ 3 τάγματα ἀόπλων καὶ διοίκηση ταξιαρχίας. Εἶχε στελεχωθεῖ ἡ ταξιαρχία ἀπὸ ὀμαδάρχες, διμοιρίτες, λοχαγούς, ταγματάρχες καὶ διοίκηση ταξιαρχίας ἀπὸ δοκιμασμένα στελέχη. Γίνονταν ἐντατικὴ προετοιμασία στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ, σὲ βάση καλοῦ προγράμματος. Στὶς 8 Φλεβάρη ἔκανα συνεργασία μὲ διοίκηση ταξιαρχίας ἀόπλων, μοῦ ἀνέφεραν γιὰ τὴ δουλειὰ ποὺ γίνεταί, γιὰ τὴν ἐν γένει προετοιμασία τῆς φάλαγγας. Καθορίσαμε νὰ γίνῃ σωστὴ κατανομὴ τῶν δοκιμασμένων καὶ ἑθελοντῶν στὶς ὀμάδες, ἐπίσης καλὴ κατανομὴ τῶν γυναικῶν. Νὰ ὀργανωθεῖ πολὺ γερὰ ἡ ἐπαγρύπνηση, τοποθετώντας σὲ κάθε ὀμάδα

από 3 επαγρυπνητές. Νά εντείνουν τή στρατιωτική τους εκπαίδευση, τήν πολιτική τους διαπαιδαγώγηση και τήν ήθική τους προετοιμασία. Ἐκτός ἀπ' τήν καλή τροφοδοσία τους νά ἔχουν τρόφιμα όταν ξεκινήσουν, γιά 15 μέρες. Νά φτιάξουν ἀπό 2 ζεύγη γουρουνοτσάρουχα στόν καθένα. Νά δημιουργήσουν τμήμα μηχανικοῦ, μέ τὰ ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα και ὕλικά γιά νά φτιάχνουν πρόχειρες γέφυρες και δρόμο γιά πέρασμα ζώων.

Πῆρα τηλεγράφημα ἀπό Γενικό Ἀρχηγείο, πού μου καθορίζει: δρομολόγιο ἀπό Λιοντάρι πρὸς Τσότι. Τήν ἴδια μέρα ἦρθε και ὁ Ἀμάρμπεης (Καλίνος) στό Ἀρχηγείο μας. Κάναμε σύσκεψη ἐγώ, Καραγιώργης, Κοτσάβας και Ἀμάρμπεης. Καταλήξαμε ὅτι τὸ πέρασμα ἀπὸ Λιοντάρι - Τσότι εἶναι ἀδύνατο νά πραγματοποιηθεῖ, ἐκτός ἀπ' τή μεγάλη ἀπόσταση, εἶναι και μεγάλη λάσπη πράγμα πού στόν κάμπο θά μᾶς ἐξοντώσει. Καταλήξαμε ὅτι: γιά νά φτάσουμε, πρέπει νά ἀκολουθήσουμε δρομολόγιο μέσω Κόζακα ἢ μέσω Τζουμέρκα. Ἔστειλα τηλεγράφημα στό Γενικό Ἀρχηγείο, πού ἀποκλείω κίνηση ἀπὸ Λιοντάρι - Τσότι: και ὑπόδειχνα τὰ δρομολόγια Κόζακα ἢ Τζουμέρκα. Τήν ἄλλη μέρα ἔφυγε Καραγιώργης και Ἀμάρμπεης. Ἐγώ προσπαθῶ νά βοηθήσω Διαμαντῆ και τὸν Κοτσάβα, πάνω στά προβλήματα τοῦ Ἀρχηγείου. Καθορίσαμε νά προετοιμάσουν τὸ ταχυδρομεῖο γιά Γενικό Ἀρχηγείο και τίς προτάσεις γιά ὀνομασίες ἀξιωματικῶν. Καθορίσαμε νά γίνει ἀχτίφ τῶν στελεχῶν τῆς ταξιαρχίας ἀόπλων, ἀπὸ διμοιρία και πάνω.

Στίς 11 Φλεβάρη ξημέρωσε μέ πολὺ χιόνι. Τὸ πρωτὸ μαζί μέ Διαμαντῆ φύγαμε και σὲ μιὰ ὥρα φτάσαμε στή Βράχα. Ἐδῶ ἦταν συγκεντρωμένα ὅλα τὰ στελέχη τῆς ταξιαρχίας ἀόπλων. Μίλησαν τὰ στελέχη, γιά τὸ πῶς ἔχουν προετοιμάσει τήν ταξιαρχία, ἀπὸ ἀποψη στρατιωτική, πολιτική, ἠθική και επαγρύπνηση. Γιά τήν τεχνική προετοιμασία σὲ τρόφιμα και ὑπόδηση. Βγήκε συμπέρασμα ὅτι: ἔγινε καλὴ δουλειά, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς προετοιμασίας κ: εἶναι ἔτοιμη ἡ φάλαγγα γιά κίνηση. Στάθηκα στήν ὁμιλία μου στόν τρόπο κίνησης τῆς φάλαγγας και ὑπέδειξα τὰ παρακάτω: 1) σὲ κάθε ἄλμα πού θά πραγματοποιοῦμε θά γίνεται σύσκεψη τῶν στελεχῶν μέχρι διμοιρίας, θά ἐξετάζουμε τίς ἐλλείψεις πού παρουσιάσαμε στό ἄλμα, θά τοὺς κατατοπίζουμε γιά τὸν τρό-

πο κίνησης του καινούργιου ἄλματος καὶ τὸν τρόπο πού θὰ βοη-
θοῦν τοὺς μαχητὲς γιὰ νὰ πορεύονται, ὡς καὶ τὰ μέτρα ἐπαγρύπνη-
σης γιὰ ἀποφυγὴ λιποτακτῶν. 2) Ἐνῶ ἡ φάλαγγα θὰ κινεῖται,
σὲ κάθε μιὰ ὥρα θὰ γίνεται προσκλητήριο σιωπηρὸ καὶ ὁ διμοιρί-
της θὰ ἀναφέρει: ὅτι βαδίζει κανονικά, τὸ ἴδιο ὁ λοχαγὸς στὸν τα-
γματάρχη. Κάθε τάγμα θὰ ἔχει 2 συνδέσμους, ἂν εἶναι δυνατὸν ἐ-
φίππους, πού θὰ κινουῦνται καὶ θὰ κρατᾶν ἐπαφὴ μὲ διοίκηση τα-
ξιαρχίας καὶ πάντα νὰ ξέρουν πρὸς πού κατευθύνεται ἡ φάλαγγα,
οὕτως ὥστε ἂν μείνει πίσω νὰ ξέρουν νὰ τὴ βροῦνε. 3) Τὸ τηλέ-
φωνο ἀπὸ στόμα σὲ στόμα θὰ καταργηθεῖ, γιατί μπορεῖ μιὰ ἐντο-
λὴ νὰ διαστρεβλωθεῖ. 4) Ὁ σχηματισμὸς τῆς φάλαγγας κατὰ τὴν
πορεία θὰ γίνεται κατὰ ἄνδρα, κατὰ дуάδες, τριάδες ἢ καὶ κατὰ
παράταξη διμοιριῶν, ὅταν τὸ ἔδαφος τὸ ἐπιτρέπει καὶ χρειάζεται
γρήγορα νὰ περάσουμε τὸ δημόσιο δρόμο, μικραίνοντας τὴν ἐπιμή-
κυνση τῆς φάλαγγας. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀχτίφ μὲ τὸν Διαμαντῆ,
γύρισα στὸ λημέρι τοῦ Ἀρχηγείου. Παίρνω τηλεγράφημα ἀπὸ Γε-
νικὸ Ἀρχηγεῖο, πού ἀπορρίπτει τὴν πρότασή μου γιὰ κίνηση φά-
λαγγας ἀπὸ Κόζακα ἢ Τζουμέρκα καὶ μοῦ δίνει διαταγὴ νὰ περά-
σω Ὀθρυ - Κάμπο Θεσσαλίας - Μαυροβούνι - Κίσαβος - Πηγε-
ὸς - Β. Ὀλυμπος καὶ ἀπὸ κεῖ θὰ πάρω ὁδηγίες. Αὐτὸ τὸ δρομολό-
γιο ἦταν μιὰ πραγματικὴ τρέλλα, γιατί ἦταν ἀδύνατο νὰ περάσω
σὲ μιὰ νύχτα στὸν κάμπο καὶ εἶχα καὶ τὴν λίμνη τῆς Κάρλας μπρο-
στά μου, ἐπίσης μεγάλη δυσκολία ἀποτελοῦσε τὸ πέρασμα τοῦ
Πηγείου στὶς ἐκβολές, πού ἔπρεπε νὰ περάσουμε 3 ποτάμια, τὰ δύο
τὸ Δέλτα τοῦ Πηγείου καὶ μιὰ ἐσοχὴ τῆς θάλασσας ἀρκετὰ πλα-
τιά. Ἀνέφερα στὸ Γενικὸ τίς μεγάλες δυσκολίες τοῦ δρομολογί-
ου, τοὺς ὑποδείχνω καὶ τοὺς σοβαροὺς κινδύνους πού θὰ ἀντιμετω-
πίσουμε καὶ ξανὰ ἐπανερχόμενα στὴν πρόταση πούχα κάνει, γιὰ
πέρασμα ἀπὸ Κόζακα ἢ Τζουμέρκα. Τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ἀπαν-
τάει ὅτι καθορίζει: δρομολόγιο ἀπὸ Ἀνατολικὴ Θεσσαλίᾳ, δηλ. Ὀ-
θρυ - Κάμπο Θεσσαλίας - Μαυροβούνι - Κίσαβο καὶ ὅτι ἡ κίνησή
μας βρίσκεται στὸ σχέδιο κινήσεως τμημάτων τοῦ ΔΣΕ, πρὸς αὐ-
τὲς τίς κατευθύνσεις. Δὲν μπορούσαμε νὰ κάνουμε τίποτα, εἴμασταν
ὑποχρεωμένοι νὰ πειθαρχήσουμε. Τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ἔδωσε δια-
ταγὴ γιὰ τὴν κίνησή μας, μέχρι Κίσαβο νὰ χρησιμοποιηθοῦν 2

τάγματα τῆς Ρούμελης καὶ ἵππικὸ τοῦ Ἀρχηγείου Ἀγράφων. Ἀπὸ Κίσαβο, θὰ μὲ παραλάβουν οἱ Θεσσαλοὶ. Ἐστειλα τηλεγράφημα στὸν Καραγιώργη καὶ διοίκηση Ἀγράφων νὰρθουν σὲ συνάντησή μου, τὸ ἀργότερο στὶς 14 Φλεβάρη.

Στὶς 14 Φλεβάρη, κάναμε σύσκεψη μὲ Διαμαντῆ, Κοτσάδα, Γιώτη καὶ ἐπιτελάρχη ἀρχηγείου καὶ ἀποφασίστηκε νὰ γίνῃ ἐπιχείρηση δυνάμεων Ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς καὶ Φ. Φωκίδος στὴν ὄρεινὴ Ναυπακτία, Δωρίδα καὶ Εὐπάλεο. Ἦρθε στὴν ἔδρα μας καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος νεολαίας Κουφοδῆμος. Τοῦ ἀνακοίνωσα τὸ δρομολόγιο καὶ τοῦ ἀνέθεσα τὸν τομέα τοῦ δρομολογίου ἀπὸ Καῖτσα - Δερελί μέχρι Ὄθρυ καὶ τὴν καταδίωξη ἐνόπλων τρομοκρατῶν. Ἐγγραψε διαταγή, πού συγκροτοῦσα ἀπόσπασμα ἀπὸ τάγμα Πυθαγόρα, τάγμα νεολαίας, ἵππικὸ Ρούμελης καὶ ἵππικὸ Ἀγράφων, ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀποσπάσματος τοποθετοῦμε τὸν ὑπεύθυνο τοῦ III Γραφείου τοῦ ἀρχηγείου μας, Ἀλέκο Παπαγεωργίου, δύναμη καὶ διάταξη τῶν τμημάτων τοῦ ἀποσπάσματος. Παράλληλα ἔδωσα διαταγή ἢ ταξιαρχία ἀόπλων νὰ ἐτοιμάζεται γιὰ πορεία.

Πῆρα τηλεγράφημα ἀπὸ ἀρχηγεῖο Ἀγράφων, πού μοῦ κάνει γνωστὸ ὅτι: τὸ ἵππικὸ τους θὰ μοῦ τὸ δώσουν μόλις τελειώσουν οἱ ἐπιχειρήσεις, πού ὀργανώνουν. Ἀμέσως στέλνω στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἀρχηγείου Ἀγράφων καὶ παρακαλῶ νὰ τοὺς διατάξῃ: νὰ μοῦ δοθεῖ ἀμέσως τὸ ἵππικὸ τους, γιατί θὰ χάσω τὸ φεγγάρι: ἂν καθυστερήσω. Στὶς 16 Φλεβάρη, παίρνω τηλεγράφημα ἀπὸ Ἀρχηγεῖο Ἀγράφων πού μοῦ ἀνακοινῶνε: ὅτι: θέτει τὸ ἵππικὸ του στὴ διάθεσή μου. Ἀμέσως δίνω διαταγή πρὸς τὸ ἀπόσπασμα καὶ στὴν ταξιαρχία ἀόπλων, νὰ ἀρχίσει ἡ πορεία στὶς 18 Φλεβάρη 1948 τὸ πρωτὶ καὶ τὸ βράδυ νὰ φτάσει: στὴ Ρεντίνα. Τὴν ἴδια μέρα κάναμε συνεδρίαση τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης, πού παρέδινε ἐπίσημα τὴ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου στὸν Διαμαντῆ. Ἐβγαλα καὶ ἡμερήσια διαταγή ἀποχαιρετιστήρια πρὸς μαχητὲς καὶ τὰ στελέχη τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης. Στὶς 17 Φλεβάρη κάνω ὅλες τὶς ἐτοιμασίες γιὰ τὴν πορεία. Ὁ καιρὸς εἶναι πολὺ ἄσχημος: ἔχουμε χιονοθύελλα, πού αὐτὸ πολὺ θὰ μᾶς δυσκολέψει: στὸ δρόμο, γιατί ἔπεσε πολὺ χιόνι καὶ οἱ ἄοπλοι εἶναι ξυπόλυτοι: μὲ γουρουνοτσάρουχα. Τὸ βράδυ ὅλο τὸ ἐπιτελεῖο τοῦ Ἀρχηγ-

γείου Ρούμελης συγκεντρώθηκε, φάγαμε μαζί, ήταν ή αποχαιρετιστήρια βραδιά. 18 Φλεβάρη, τὸ χιόνι ξεπέρασε τὸ μέτρο. Τὸ πρῶτὸ ἀποχαιρετῶ τὸ ἐπιτελεῖο καὶ τῇ διοίκηση Ἀρχηγείου Ρούμελης καὶ ἀρχίζει ἡ πορεία τῶν ἀόπλων. Στὴ Φουρνὰ συναντιῶνται ὅλες οἱ φάλαγγες. Ὁ κόσμος ἐγῆκε καὶ ἀποχαιρετοῦσε τοὺς δικούς του. Συνεργεῖο προπορεύονταν καὶ ἀνοίγε δρόμο στὸ χιόνι. Στὴν ταξιαρχία ἀόπλων ἐπικρατεῖ ἐνθουσιασμός. Βάδιζαν τραγουδώντας, ρίχναν συνθήματα ὑπὲρ τῆς δημοκρατικῆς Κυβέρνησης καὶ ζητοῦσαν ὄπλα. Στὶς 4 τὸ ἀπόγευμα φτάσαμε στὴ Ρεντίνα. Ἐδῶ τακτοποιήσαμε ὄλο τὸν κόσμο, τοὺς στεγνώσαμε, τοὺς φτιάξαμε φαί καὶ μείναμε ὅλη τὴ νύχτα. Τὸ πρῶτὸ τὶς 19 Φλεβάρη συνεχίζουμε πορεία, περάσαμε ἀπὸ Παπὰ καὶ τὸ ἀπόγευμα φτάσαμε στὸ Δερελί. Ἐδώσα διαταγὴ στὰ μάλιστα τμήματα ποὺ ἀποτελοῦσαν τὸ ἀπόσπασμα νὰ πάρουν διάταξη. Τὸ βράδυ ἤρθε ὁ Καραγιώργης καὶ Ἀμάρμπεης, θὰ κινοῦνταν καὶ αὐτοὶ πρὸς Ὀθρυ, γιὰ νὰ ἐνεργήσουν κατὰ Ἀλμυροῦ. Ἐδῶ μείναμε καὶ ὅλη τὴ μέρα τὶς 20 Φλεβάρη. Ἐγγραφα διαταγὴ κίνησης στὸ σουρούπωμα τῆς ἴδιας μέρας. Τὸ ἵππικὸ θὰ προπορευτεῖ, σὰν ἐμπροσθοφυλακὴ καὶ πλαγιοφυλακὴ καὶ θὰ πιάσει τὸ 22 χιλιόμετρο τοῦ δημόσιου δρόμου Λαμίας - Λάρισας. Θὰ τοὺς ἀντικαταστήσει σ' αὐτὴ τὴ θέση τὸ πεζικὸ καὶ τὸ ἵππικὸ θὰ κινεῖται σὰν ἐμπροσθοφυλακὴ καὶ πλαγιοφυλακὴ ἀπὸ Μαυρολίβαδο - Ἀλίφακα - Ταμπακλί. Στὸ Ταμπακλί θὰ ἐγκατασταθεῖ ἡ κύρια φάλαγγα, ἐνῶ τὸ ἵππικὸ θὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν Ἀχλαδιά - Ἅγιο Ἀντώνη καὶ ἓνα τάγμα πεζικοῦ στὸ Μοντασί.

Πράγματι μόλις σουρούπωσε, ἄρχισε νὰ πορεύεται ἡ φάλαγγα. Περπατᾶμε ὅλη τὴ νύχτα, ἡ πορεία ἦταν σύντομη, περπατήσαμε χωρὶς στάση 45 χιλιόμετρα. Ἡ ὥρα 10 τὸ πρῶτὸ τῆς ἄλλης μέρας φτάσαμε στὸ Ταμπακλί. Ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴ μέρα καὶ τὴ νύχτα. Ὁ κόσμος στέγνωσε, ἔφαγε καὶ ξεκουράστηκε. Παρὰ τὴν πολύωρη, σύντομη καὶ χωρὶς στάσεις πορεία, ὁ κόσμος ἔφτασε καλά καὶ δὲν ἔχασε τὴ συνοχὴ του. Μὲ τὸν Καραγιώργη καθορίσαμε τὰ τμήματα τῆς Ρούμελης στὴν ἐπιστροφή τους νὰ κάνουν στρατολογίες στὸ Θεσσαλικὸ κάμπο καὶ στὸ Καραντάου. Μετὰ νὰ ἐνωθοῦν μὲ Ἀρχηγεῖο Ἀγράφων καὶ νὰ χτυπήσουν τὰ Φάρσαλα. Τῇ δὲ νύχτα ποὺ ἐμεῖς θὰ περνούσαμε τὸν κάμπο, αὐτοὶ θὰ χτυποῦσαν τὸν

Ἄλμυρό. Συζητήσαμε γιὰ τὴν κίνηση τῆς φάλαγγας στὸν κάμπο Θεσσαλίας. Εἶχα ἀποφασίσει: νὰ περάσω πρὸς τὸ Πήλιο, γιὰ νὰ ἀποφύγω τὴ λίμνη τῆς Κάρλας, ὅμως οἱ Θεσσαλοὶ τὸ ἀποκλείουν, γιὰτὶ ξέρουں καλὰ πὼς ὁ ἀντίπαλος κατέχει τὴν Κάπορνα καὶ θὰ μποῦμε σὲ κλοιό. Ἀναγκαστικὰ ἔπρεπε νὰ πᾶμε πρὸς Μαυροβούνι, ἀντιμετωπίζοντας λάσπες καὶ τὴ λίμνη τῆς Κάρλας. Ὁ Καραγιώργης μοῦπε ὅτι θάναί μεγάλο πράγμα ἂν θγεῖς στὸ Μαυροβούνι μὲ τὸ 1)3 τῆς δυνάμῃς σου. Δὲν ξέρω γιὰτὶ τὸ Γενικό σὲ ἔρριξε ἀπ' αὐτὸ τὸ δρομολόγιο. Τοῦ εἶπα: ξέρεις καλὰ τὰ τηλεγραφήματα ποὺ ἀνταλλάξαμε, ὅμως ἡ διαταγὴ εἶναι νὰ ἀκολουθήσω αὐτὸ τὸ δρομολόγιο. Θὰ ρίξουμε στὴν πλάστιγγα τὴν πείρα μας, τὴ σωστὴ χρησιμοποίησι τοῦ καιροῦ καὶ ἐδάφους, τὸ ἠθικὸ καὶ προπαντὸς τὸ θάρρος καὶ τὴ μαχητικότητα καὶ στὸ τέλος ἡ παροιμία λέει: «τοὺς θαρραλέους εὖνοεῖ ἡ τύχη».

Ἐγραψα διαταγὴ κίνησης ἀπὸ Ταμπακλὶ πρὸς Μαυροβούνι, μὲ πορεία μέρα καὶ νύχτα. Ἐημέρωσε 22 Φλεβάρη, ὁ καιρὸς μᾶς εὖνοεῖ γιὰ νὰ ξεκινήσει: μέρα ἢ φάλαγγα. Ἐχε: πυκνὴ ομίχλη καὶ δὲν ἔχουμε κίνδυνο ἀπὸ ἀεροπορικὲς ἐπιδρομὲς. Δίνω διαταγὴ νὰ πάρουν διάταξη πορείας τὰ μάχιμα τμήματα καὶ ἡ φάλαγγα ἀπλών. Πέρασαμε Ἅγιο Ἀντώνη ἀπὸ τὸν κάμπο, δεξιὰ Φαρσάλων. Ἐδῶ δώσαμε μάχη μὲ δύναμη ἀντιπάλου ποὺ ἦταν ἐγκαταστημένη στὰ Βασιλικά μὲ δυὸ τάνκς. Τοὺς ἀνατρέψαμε καὶ τοὺς πήραμε 5 τουφέκια, 30 κουδέρτες, 5 χλαῖνες. Συνεχίζουμε πορεία καὶ στίς 5 τὸ ἀπόγευμα φτάσαμε στὴ Σκοτούσα. Κάναμε στάση γιὰ νὰ φαίει ὁ κόσμος. Ἡ ὥρα 7 τὸ βράδυ ξανά πορεία, παρακάμφαμε τὸ Καλὸ Νερό γιὰτὶ κατέχονταν ἀπὸ ἀντίπαλο, μάλιστα στὸ πέρασμά μας, μᾶς ἔβαλε μὲ πυρὰ ἀπὸ μακρὰ. Ἀφήσαμε ἀριστερὰ τὸ Μοσχοχώρι, ποὺ ὑπάρχει δύναμη ἀντιπάλου καὶ πλησιάζουμε πρὸς κάμπο Λάρισας. Κάναμε μιὰ μικρὴ στάση καὶ προωθῶ νὰ πιαστῆ ὁ δημόσιος δρόμος Λάρισας - Βόλου, μὲ 4 διμοιρίες καὶ μιὰ ἑλη ἵππικοῦ.

Στὸ δημόσιο δρόμο ἦταν ἐγκατεστημένη δύναμη ἀντιπάλου καὶ περιφέρονταν 12 τάνκς. Τὸ τμήμα ποὺ πήγα:νε γιὰ τὸ δρόμο ἔπεσε σὲ ἐνέδρα, ὅμως ἀνέτρεψε τὸν ἀντίπαλο καὶ τὸν κυνήγησε, εἶχαμε δύο νεκρούς. Τὴν ἴδια ὥρα μικρὴ δύναμη τοῦ ἀντιπάλου, μᾶς κάνει ἐπίθεση ἀπὸ ἀπόσταση 100 μέτρων ἀπ' τὴ θέσι ποὺ κά-

ναμε στάση, παρ' ὀλίγο θὰ εἶχα χτυπηθεῖ ἀπ' τὰ πυρά. Τάσσω ἓνα ὄπλοπολυβόλο καὶ τοὺς κυνηγήσαμε, τοὺς πήραμε δύο κιβώτια σφαῖρες. Ταυτόχρονα μᾶς ἐπιτίθενται τάνκς, φτάσανε 20 μέτρα ἀπόσταση ἀπ' τὴ θέση ποῦχα συγκεντρώσει τοὺς ἀόπλους. Ἐπῆλθε σύγκριση στὴ φάλαγγα καὶ χρειάστηκε περίπου μιὰ ὥρα νὰ ἀνασυντάξω τὴ φάλαγγα. Κινῶ τὴ φάλαγγα ἀριστερά, δίνω διαταγή νὰ βαδίζει: ἡ φάλαγγα σὲ παράταξη διμοιρίας, γιὰ νὰ ἐλαττωθεῖ ἡ ἐπιμήκυνση τῆς φάλαγγας. Ἔβαλα ἵππικὸ καὶ 5 λόχους πεζικοῦ νὰ βαδίζουν σὰν πλαγιοφυλακὴ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς φάλαγγας καὶ μὲ ταχύτητα νὰ περάσουμε τὸ δημόσιο δρόμο. Ἡ φάλαγγα προχωρεῖ πρὸς δημόσιο δρόμο, βρίσκουμε λάσπες πολλές χωνόμαστε μέχρι τὸ γόνα, μᾶς κούρασαν πολύ, ὅμως προχωροῦμε. Μίλις πλησιάσαμε τὸ δρόμο μᾶς ἀντελήφθηκε ὁ ἀντίπαλος καὶ βάλλει: ἐναντίον μας. Παρὰ τὸ ὅτι τὰ πυρά περνοῦσαν πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια, οἱ ἄοπλοι ἀπτόητοι προχωροῦσαν μὲ ταχύτητα, μὲ σχηματισμὸ λόχου πιά καὶ σὲ 5 λεπτὰ τῆς ὥρας περάσαμε τὸ δημόσιο δρόμο Λάρισας - Βόλου. Ἀπ' τὸ Δερελί κι ἀπ' τὰ Γιούρα παρέλαβα ἄοπλους Θεσσαλοῦς. Αὐτοὶ ἦταν τελείως ἀπροετοίμαστοι καὶ ἀδούλευτοι: πολιτικοστρατιωτικὰ καὶ ἠθικά, γιὰ μιὰ τέτοια κίνηση, πράγμα ποῦ μᾶς ἔβλαψε ἀρκετά. Μᾶς σπέρναν τὴν ἡττοπᾶθεια καὶ εἶχαμε πολλές λιποταξίες ἀπ' αὐτοὺς.

Τὰ μάχια τμήματα ποῦ βρίσκονταν στὸ δημόσιο δρόμο ἐμπλέκοντα: σὲ μάχη μὲ τὰ τάνκς καὶ καταστρέφουν 5 τάνκς, εἶχαμε 5 νεκρούς. Μετὰ τὸ πέρασμα τοῦ δημόσιου δρόμου, ἐπὶ 4 ὥρες βαδίσαμε σὲ λάσπη, μέχρι τὸ γόνα. Ὁ κόσμος τσακίστηκε, ὅλοι χάσαν τὰ παπούτσια τους στὶς λάσπες, τὸ ἴδιο κι ἐγώ. Βαδίζουμε ξυπόλητοι. Δίνω διαταγὴ ὅλοι οἱ ἄνδρες τοῦ ἵππικοῦ νὰ κατέβουν ἀπ' τὰ ἄλογα καὶ νὰ μαζεύουν ὅσους πέσανε νὰ τοὺς θάλουν καθάλα στ' ἄλογα. Μετὰ φτάσαμε στὴ λίμνη τῆς Κάρλας, βαδίζουμε ἐπὶ 2 ὥρες μέσα ἀπὸ τὸ κρῦο νερὸ τῆς λίμνης ὅλος ὁ κόσμος μὲ τὸ τραγούδι: στὸ στόμα, ἐπὶ 2 ὥρες βάδιζε στὸ νερὸ καὶ ἡ ὥρα 9 τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας, φτάσαμε στὸ χωριὸ Καλαμάκι τοῦ Μαυροβουνίου. Ἀπ' τὴ μάχη τοῦ περάσματος τοῦ Θεσσαλικοῦ κάμπου εἶχαμε ἀπώλειες: 30 ἐξαφανισθέντες καὶ νεκροί, ἀπὸ τοὺς ἀόπλους χάσαμε μόνο 10 ἄτομα. Ἦταν μιὰ περιφανῆς νίκη ποῦ κανεὶς δὲν πε-

ρίμενε ότι ένα τόσο δύσκολο άλμα θα το περνούσαμε χωρίς σοβαρές απώλειες και χωρίς να χάσουμε τη συνοχή μας. Στις 23 Φλεβάρη, ο κόσμος ανακατωμένος όπως έβγαινε τη λίμνη της Κάρλας, έμπαινε στα σπίτια του χωριού για να στεγνώσει και να ξεκουραστεί. Έδωσα διάταξη των μάχιμων τμημάτων και έβαλα ζήτημα να πάρουν μέτρα προφύλαξης από τις αεροπορικές επιδρομές. Πράγματι άρχισε αεροπορικός βομβαρδισμός, μας βομβάρδιζαν σκληρά με ρουκέττες, κυρίως γύρω απ' τα σπίτια που έμενα εγώ, μου τραυματίσαν το διμοιρίτη του τμήματος ασφαλείας. Απ' τους βομβαρδισμούς είχαμε δύο νεκρούς και 15 τραυματίες. Φτιάξαμε φαί στον κόσμο και δώσαμε γουρουνοτσάρουχα από τα έφεδρικά, όμως δεν φτάναν για όλους, γιατί είχαν μείνει όλοι ξυπόλητοι στις λάσπες, κι έτσι: έμειναν αρκετοί ξυπόλητοι. Έδώ πληροφορήθηκα ότι η Κάπαρνα του Πηλίου δεν κατέχονταν από αντίπαλο, οι Θεσσαλοί μου δώσαν έσφαλμένες πληροφορίες και δεν πήγα απ' το Πήλιο που θα ήταν 1000 φορές καλύτερο, γιατί θα αποφεύγαμε τις λάσπες και τη λίμνη της Κάρλας. Έδώ μείναμε και τη νύχτα.

Το πρωί τις 24 Φλεβάρη, η φάλαγγα κινείται με κατεύθυνση Βουλγαρινή - Πολυδένδρι, - Σκίτη. Έπειδή δεν περνούσαν τα ζώα απ' τα χιόνια, ένα συνεργείο δούλευε και άνοιγε δρόμο. Το βράδυ φτάσαμε στο Σκίτη και τακτοποιήσαμε τον κόσμο, τα ζώα μείναν στο Πολυδένδρι. Έδώ στεγνώσαμε τον κόσμο, του δώσαμε συσσίτιο, και τον ξεκουράσαμε. Τα μάχιμα τμήματα αποκρούουν κίνηση αντιπάλου από Άγυιά προς Ποταμιά, του προκάλεσαν απώλειες και πιάστηκαν 10 αιχμάλωτοι. Την ημέρα στις 25 Φλεβάρη, τα μάχιμα τμήματά μας απέκρουσαν επίθεση 2 ταγμάτων του αντιπάλου, το ένα που ήρθε από Λάρισα και ένα από Άγυιά στα ύψώματα Σκίτη, του προκάλεσαν απώλειες και πιάστηκαν 6 αιχμάλωτοι. Τη νύχτα στις 25 προς 26 Φλεβάρη, η φάλαγγα κινήθηκε περάσαμε τον Άγιόκαμπο και φτάσαμε στο χωριό Άθανάτη. Την ημέρα μείναμε εδώ και τη νύχτα στις 26 προς 27 Φλεβάρη κινήθηκαμε και φτάσαμε στο χωριό Κάρυτσα του Κισιάβου. Διέταξα να τακτοποιηθεί όλος ο κόσμος στα σπίτια, να παρθούν μέτρα αντιαεροπορικής άμυνας, να ασχοληθούν με ξεκούρασμα κόσμου την υπόδηση και τροφοδοσία του. Έδωσα διάταξη των μάχιμων τμη-

μάτων, με αποστολή να αντιμετωπίσουν κίνηση αντίπαλου.

Από 1.198 άοπλους που είχα στο Ταμπακλί της Γιούρας, πριν ξεκινήσω την πορεία στον κάμπο, έφτασα στον Κίσαβο με 1140, 40 άοπλους άρρωστους τους άφησα στον Κίσαβο και μόνον 12 είχαν λιποτακτήσει. Έγώ κινήθηκα προς την έδρα του κλιμακίου της ανατολικής Θεσσαλίας, που βρίσκονταν 2 ώρες έξω απ' το χωριό Καρύτσα. Βρήκα τον Κίσαβο (Γ. Μπλάνα) και τον πολιτικό του επίτροπο Μαντηλά. Μιλήσαμε για το πέραςμα των άοπλων απ' τον Πηγεϊό απ' την θέση Τσάγες: προς Πλαταμώνα - Όλυμπο. Κανονίσαμε να τακτοποιηθούν οι θάρκες και να περνάμε 300 κάθε βράδυ. Την ίδια μέρα, ο αντίπαλος εκδήλωσε κίνηση προς Τσάγες, χτυπήθηκε, κυνηγήθηκε απ' τα τμήματά μας, όμως μās κατέστρεψαν τις θάρκες, γιατί ή διοίκηση του κλιμακίου ανατολικής Θεσσαλίας δέν είχε πάρει μέτρα ασφάλειας και δέν είχε κρύψει τις θάρκες.

Χάναμε καιρό γιατί έπρεπε να φτιάξουμε καινούργιες θάρκες. Στείλαμε συνεργείο να βρουν θάρκες, αυτό μās ανάγκασε να μείνουμε 4 μέρες άδικαιολόγητα, με συνέπεια να δίνουμε χρόνο στον αντίπαλο να συγκεντρώνεται γύρω μας. Στις 28 Φλεβάρη, με Μαντηλά κατεβήκαμε στην Καρύτσα, στείλαμε συνδέσμους με άλληλογραφία στο άπόσπασμα της Θεσσαλίας του Όλύμπου και διοίκηση Άρχηγείου Θεσσαλίας που ο πολιτικός επίτροπος του Άρχηγείου τους, Ζήσης Ζωγράφος βρίσκεται με το άπόσπασμα. Τους κάναμε γνωστό το πέραςμα των άοπλων από Τσάγες: - Πλαταμώνα και τους προτείνουμε τα μέτρα που πρέπει να πάρουν για να βοηθήσουν το πέραςμα. Την 1η Μάρτη, οι μάστοροι φτιάξαν 3 θάρκες, θάλαν από μιά σε κάθε πέραςμα γιατί έπρεπε να περάσουμε 3 βραχίονες.

Έστειλα τηλεγράφημα στο Γενικό Άρχηγείο, μέσω Άρχηγείου Ρούμελης, τους έκανα γνωστό ότι βρίσκομαι στον Κίσαβο και τους γνώριζα πώς πραγματοποιήθηκε σ' όλα τα άλματα ή πορεία, τις δυσκολίες που συναντήσαμε και τις μάχες που δώσαμε με αντίπαλο. Τους παρακαλούσα να διατάξει τον επίτροπο Άρχηγείου Θεσσαλίας που από Όλυμπο και πέρα έχει αναλάβει το πέραςμα των άοπλων, να εξασφαλίσει τροφοδοσία, γιατί τα τρόφιμά μας

τ.λε:ωσαν και τὰ γουρουνοτσάρουχα γιὰ τοὺς ἀόπλους πού εἶναι
ξυπόλητοι. Τῆ νύχτα τὶς 2 πρὸς 3 Μάρτη πέρασαν τὸν Πηγειὸ 400
ἄοπλοι, μαζί τους και τὰ στελέχη ποῦρθαν ἀπ' τὴν Ἀθήνα, με ἐπι-
κεφαλῆς τὸν Ν. Ἀραμπατζῆ. Πέρασαν καλά και τοὺς παρέλαβε
τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας. Στὶς 3 Μάρτη τὸ μεσημέρι, προωθῶ τοὺς
ὑπόλοιπους 760 ἄοπλους πρὸς Τσάγες: και ἐφ' ὅσον δὲν παρακο-
λουθεῖ τὸ ἀντιτορπιλικὸ «Κώνστας» ν' ἀρχίσει μέρα τὸ πέρασμα.
Ἀποχαιρέτησα τὸ ἀπόσπασμα Ρούμελης, πού με τιμὴ ἐκπλήρωσε
τὴν ἀποστολὴ του, καθὼς και τὴν διοίκηση τοῦ κλιμακίου ἀνατο-
λικῆς Θεσσαλίας και κατευθύνομαι πρὸς Τσάγες:. Μάχιμο τμήμα,
σὲ 750 ἀόπλους, διαθέτω μόνον τὴ διμοιρία ἀσφαλείας.

Πράγματι: τὸ πέρασμα ἄρχισε μέρα κι ὅσο νὰ περάσουμε τοὺς
3 βραχίονες, ἔφτασε ἡ ὥρα 11 τῆ νύχτα. Ταλαιπωρηθήκαμε με-
τὰ στὰ νερά ἐπὶ 6 ὥρες, ὅσο νὰ φτάσουμε στὴ σιδηροδρομικὴ γραμ-
μὴ και τὶς πρωινῆς ὥρες τῆς ἄλλης μέρας κατάκοποι φτάνουμε στὸν
Πλαταμώνα. Στὸν Πλαταμώνα με περίμενε ἕνας σύνδεσμος τοῦ
Ἀρχηγείου Θεσσαλίας και μοῦ ἔδωσε ἕνα σημείωμα ὑπογεγραμμέ-
νο ἀπὸ Ζήση Ζωγράφου και μοῦ ἔλεγε: «Ὅπου και νὰ βρῖσκεσαι
κι ἀπ' τὸν Πλαταμώνα ἀκόμα, νὰ γυρίσεις πίσω με τοὺς ἀόπλους,
γιατὶ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε κίνηση στὸν Ὀλυμπο. Ἐμεῖς μαζί με
τοὺς 400 ἀόπλους φύγαμε και ἐλισσόμεθα στὸν Ὀλυμπο». Ἡ πρά-
ξη τοῦ Ζωγράφου και τοῦ ἐπιτελάρχου τοῦ ἀρχηγείου τους Β. Βε-
νιτσανόπουλου δὲν ἦταν ἀπλῶς παραβίαση διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ
Ἀρχηγείου. Μιὰ τέτοια σκέψη νὰ γυρίσω πίσω ἔστω κι ἂν βρῖσκο-
μα: στὸν Πλαταμώνα, δὲν μπορούσε νὰ τὴν κάνει και ὁ πιὸ ἀδαῆς
ἄνθρωπος, ὄχι ἄνθρωποι πού διηύθυναν ἕνα ἀρχηγεῖο περιοχῆς.
Αὐτὸ σήμαινε νὰ ἐγκλωβιστῶ στὸν Πηγειὸ και νὰ ἐξοντωθῶ μαζί
με ὄλους τοὺς ἄοπλους, γιατὶ ἀπ' τὴ θάλασσα εἶχα τὸ ἀντιτορπι-
λικὸ και δυνάμεις ἀντιπάλου στὴν Αἰγάνη και Πυργετό.

Στὴν Ἀγία Παρασκευὴ ἦταν τὸ 929 τάγμα Θεσσαλῶν, με 6
ὄπλοπολυβόλα και ἀπὸ 2 ἕως 3 τουφέκια κάθε ὀμάδα. Ἦταν ἔτοι-
μο νὰ φύγει και νὰ ἐλιχθεῖ χωρὶς νὰ ἔχει δεχθεῖ καμμιά πίεση.
Στέλνω ἐντολὴ στὸν ταγματάρχη νὰ μείνει στὴ θέση του και νὰ με
περιμένει. Τρέχοντας ἀπὸ Πλαταμώνα φτάνω στὴν Ἀγία Παρα-
σκευὴ Ὀλύμπου και συναντῶ τὸν ταγματάρχη ἔτοιμο νὰ φύγει:.

Μοῦ εἶπε ὅτι: τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας τὸν διέταξε νὰ ἐλιχθεῖ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μείνει κι ὅτι: ὅλες οἱ δυνάμεις μαζί, μὲ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας, ἐλίχθηκαν πρὸς κορυφὴς Ὀλύμπου. Τὸν ρώτησα ἂν δόθηκαν μάχες καὶ βρέθηκαν κάτω ἀπὸ ἀνάγκη νὰ ἐλιχθοῦν. Μοῦ πε ὅτι: ἔγιναν ἀψιμαχίες καὶ ἀντίπαλος κατέλαβε τὸ Νεζερὸ καὶ τὴν Καρυά. Αὐτὸ δὲν δικαιολογεῖ ἐλιγμὸ κι ἕναν τέτοιο πανικό. Τὸν διατάζω νὰ πάρει διάταξη στὰ ὑψώματα Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ ὅτι: τίθεται: αὐτὴ τῆ στιγμῆ στὴ διάθεσή μου. Μοῦ ἀπάντησε: ἀφοῦ ἐσὺ ἀναλαμβάνεις τὶς εὐθύνες τίθεμαι: κάτω ἀπ' τὶς διαταγές σου. Ὁ ἴδιος ὁ ταγματάρχης κατέλαβε ὅτι: ἡ ἀπόφαση ἐλιγμοῦ, ἦταν μιὰ ἀπόφαση πανικοῦ μπροστὰ σὲ μιὰ κίνηση τοῦ ἀντιπάλου. Στὸ δασωτὸ ὑψωμα τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς κάλυφα τοὺς ἄοπλους. Τὴν κίνηση τῆς φάλαγγας τὴν ἀντιλήφθηκαν καὶ δεχτήκαμε ἀεροπορικὸ βομβαρδισμό μὲ ρουκέττες. Μιὰ ρουκέττα ἔπεσε σὲ ἀπόσταση 2 μέτρα ἀπ' τὴ θέση πού καθόμουν ἐγὼ καὶ ὁ διοικητὴς τῆς φάλαγγας τῶν ἀόπλων Κ. Πουρναρᾶς, τὸ εὐτύχημα ἦταν ὅτι: ἦταν χιόνι: πάνω ἀπὸ ἕνα μέτρο καὶ ἡ ρουκέττα δὲν μᾶς σκότωσε, μόνο τὸν Πουρναρᾶ τὸν ἔκοψε λίγο στὸ μάγουλο καὶ ἐμένα μοῦσπασε τὸ δεξιὸ τύμπανο τοῦ αὐτιοῦ. Ἄλλη κίνηση ἀντιπάλου δὲν εἶχαμε.

Μοῦ ἦταν ἀκατανόητος ὁ φόβος καὶ ὁ πανικός πού κατέλαβε τὴ διοίκηση Θεσσαλίας καὶ τῶθαλε στὰ πόδια μὲ τὶς πρῶτες κινήσεις τμημάτων τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἄσκοπα περιπλανιόνταν αὐτοὶ καὶ οἱ ἄοπλοι: στίς χιονισμένες κορφές τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ ἀπόφασή τους αὐτὴ νὰ παραδιάσουν τὴ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ νὰ μᾶς ἐγκαταλείψουν θὰ εἶχε θλιβερὴ συνέπεια γιὰ τὴν παραπέρα πορεία τῆς φάλαγγας τῶν ἀόπλων. Σκεφτόμουνα ὅτι: τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ἀρνούμενο νὰ δεχτεῖ τὸ δρομολόγιο πού ὑπέδειχνα ἀπὸ Κόζακα - Τζουμέρκα, μὲ ὑποχρέωνε νὰ περάσω ἀπὸ κάμπο Θεσσαλίας, μὲ τὸ δικαιολογητικὸ ὅτι: γίνοντα: εὐρείες ἐπιχειρήσεις τοῦ Γενικοῦ στὸ χῶρο αὐτὸ καὶ θὰ ἔχω τὴν ὑποστήριξη τῶν τμημάτων του. Πέρασα τὴ μεγάλη δυσκολία τοῦ Θεσσαλικοῦ κάμπου, ἀντιμετώπισα ἀντίπαλο στὸν κάμπο Ἀγυιάς, πέρασα τὸν Πηγειὸ καὶ τώρα πού ἔφτασα στὸν Ὀλυμπο καὶ νόμισα ὅτι: πέρασαν οἱ δυσκολίες, τώρα βρίσκομαι: στὸ μεγάλο κίνδυνο καὶ δὲν βλέπω καμμιά «εὐρεία ἐπιχείρηση τοῦ Γενικοῦ».

Μιά και αντίπαλος είχε καταλάβει τὸν Νεζερὸ καὶ τὴν Καρυὰ τὸ μόνο ποῦ μοῦ ἔμεινε, ἦταν νὰ ἐλιχθῶ ἀπ' τὸν κάμπο τῆς Λεπτοκαρυᾶς, μεταξύ δημόσιου δρόμου Λιτόχωρου - Κατερίνης. Ἀμέσως προωθῶ ἀνθρώπους νὰ συγκεντρώσω πληροφορίες στὸν τομέα Λεπτοκαρυᾶς. Ἔστειλα καὶ μιὰ διμοιρία νὰ πιᾶσει τὸν σταθμὸ Λεπτοκαρυᾶς. Τῆ νύχτα στίς 4 πρὸς 5 Μάρτη, μὲ δύναμη ἀσφάλειας 929 τάγμα Θεσσαλῶν, περάσαμε χωρὶς νὰ συναντήσουμε ἐμπόδια ἀπὸ Παντελέμονα - Κάμπο Λεπτοκαρυᾶς - δημόσιο Λιτόχωρο - Κατερίνης καὶ τὶς πρωινὲς ὥρες μετὰ ἀπὸ 12 ὥρες πορεία, φτάσαμε στὰ ὑψώματα Λιτόχωρου ὅπου καὶ καλυφθήκαμε. Ὁ κόσμος εἶναι κατάκοπος ἀπ' τὴν κούραση καὶ παράλληλα πεινᾷ. Τὰ τρόφιμα τέλειωσαν ἀπὸ τὶς 3 Μάρτη καὶ δὲν ἔχουμε νὰ τοὺς δώσουμε ἀπολύτως τίποτα νὰ φᾶνε. Τῆ νύχτα στίς 5 πρὸς 6 Μάρτη κινηθήκαμε καὶ τὸ πρῶτ καλυφθήκαμε στὴ Λάκωβα. Ἐδῶ βρήκαμε λίγο ἀλεύρι καὶ φτιάξαμε λίγο κατσαμάκι κι ἔφαγε ὁ κόσμος.

Ἀφοῦ πήραμε ὀλα τὰ μέτρα γιὰ πέρασμα πρὸς Πιέρια τῆ νύχτα στίς 6 πρὸς 7 Μάρτη, ξανὰ πορεία ἀπὸ Λάκωβα - Σανατόριο Πέτρας Μόρνα. Ἀνεβήκαμε τὶς κορυφὲς τῶν Πιερίων. Ἐξμαστε κατάκοποι ἀπ' τὴν κούραση καὶ νηστικοί. Καταυλιστήκαμε σὲ δασωτὸ μέρος καὶ μείναμε μέχρι τὸ πρῶτ τῆς ἄλλης μέρας. Ἔστειλα συνδέσμους γιὰ νὰ βρῶ ἐπαφή μὲ ἀρχηγεῖο Πιερίων. Τὸ πρῶτ τῆς 8 Μάρτη παίρνω σημεῖωμα ἀπὸ Ν. Σκοτίδα, ποῦ μοῦ καθορίζει κατεύθυνση Σαρακατσᾶνα Πιερίων. Ἀμέσως κινήθηκα καὶ τὸ βράδυ φτάσαμε. Τῆ δὲ νύχτα στίς 8 πρὸς 9 Μάρτη κινηθήκαμε καὶ τὸ πρῶτ φτάσαμε στὰ Καλύβια τοῦ Κόρακα, ὅπου ἦταν ἔδρα τοῦ Ἀρχηγεῖου Πιερίων, ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ Σκοτίδας. Ὁ κόσμος ἦταν ἐξαντλημένος ἀπ' τὴν πείνα, ἀπ' τὶς 3 Μάρτη, ποῦ φύγαμε ἀπ' τὸν Κίσαθο, μέχρι τὶς 9 Μάρτη ποῦ φτάσαμε στὴν ἔδρα τοῦ Ἀρχηγεῖου Πιερίων, οἱ ἄοπλοι κι ὄλη ἡ φάλαγγα ἔφαγε μόνον 4 κατσαμάκια σὲ διάστημα 6 ἡμερῶν. Ἀλλὰ καὶ δῶ στὰ Πιέρια, ἡ ἐπισιτιστικὴ κατάσταση εἶναι χειρότερη. Τέσσερις μέρες ποῦ μείναμε στὰ Πιέρια, μᾶς δῖναν 40 γραμμάρια τὴν ἡμέρα καλαμπόκι βραστό. Στὸ χῶρο τῶν Πιερίων εἶχε ἔρθει ἀπὸ Γράμμο ἢ 16η ταξιαρχία γιὰ ἐπιχειρήσεις, οἱ ἄνδρες τῆς ταξιαρχίας ἦταν ἐξαντλημένοι ἀπ' τὴν πείνα γιὰ τὸς δῖναν τὰ 40 γραμμάρια καλαμπόκι τὴν ἡμέρα. Ἀντὶ ἡ ταξι-

αρχία νά ναι ευκίνητη για κίνηση και διεισδύσεις, τής δώσαν κανόνια φορτωμένα σέ μεταγωγικά πού τήν κάναν τελείως δυσκίνητη.

Στά Πιέρια έφτασα μέ 800 άοπλους πού ξεκίνησα από Κίσαβο, χωρίς νάχω καμία άπώλεια. Άμέσως τηλεγράφησα στό Γενικό Άρχηγείο ότι έφτασα στα Πιέρια μόνο μέ δύο τάγματα άόπλων, τους έκανα γνωστή τήν παράβαση τής διαταγής τους από άρχηγείο Θεσσαλίας, πού χωρίς σοβαρή πίεση, πανικόβλητο έλίχτηκε και μαζί τους σέρνουν και 400 άοπλους τής φάλαγγάς μας. Ζητούσα από Γενικό Άρχηγείο νά καθορίσει δύναμη συνοδείας άόπλων και δρομολόγιο για νά φτάσω στό Γράμμο. Παίρνω τηλεγράφημα από τό Γενικό Άρχηγείο πού μου κάνει γνωστό, ότι τό Άρχηγείο Θεσσαλίας τή νύχτα 7 πρós 8 Γενάρη απ' τό ίδιο δρομολόγιο του Κάμπου Λεπτοκαρυάς, πέρασαν στό Β. Όλυμπο μαζί μέ άοπλους. Μόλις συγκεντρώσω 800 τους άόπλους, 16η ταξιαρχία τίθεται κάτω από τις διαταγές μου και θά μάς οδηγήσε: στόν Όρλιακα. Ό καιρός χάλασε, από παγωνιά τό γύρισε σέ χιονιά. Αυτός ό καιρός πολύ θά μάς δυσκολέψει στην τροφοδοσία των άνδρων και στην κίνηση. Στις 10 Μάρτη όργάνωσα άκτίφ στελεχών τής φάλαγγας των άόπλων, των δύο ταγμάτων πού ήταν μαζί μου. Συζητήσαμε πάνω στα θετικά και άρνητικά πού παρουσιάσαμε κατά τήν πορεία και θάλαμε τά καθήκοντα για τήν πιό πέρα πορεία μας.

Στις 11 Μάρτη τό τάγμα των άόπλων πού βρέθηκε μέ τό άρχηγείο Θεσσαλίας, έφτασε τό πρωί στη θέση Γκίνη των Πιερίων. Πήρα γράμματα από διοίκηση τάγματος πού μου αναφέρει: τά παρακάτω: Πώς πέρασαν σκληρή δοκιμασία άκολουθώντας Ν. Όλυμπο τό Άρχηγείο Θεσσαλίας. Πώς κάναν 48 ώρες συνεχή πορεία κάτω από πολυβολισμούς τής άεροπορίας. Πώς στό τάγμα άόπλων προσκόλησε ή διοίκηση του Άρχηγείου Θεσσαλίας άλλους 325 άόπλους τής άοπλους. Πώς τή νύχτα στις 7 πρós 8 Μάρτη όλη αυτή ή φάλαγγα των άόπλων κινήθηκε μέ μιá μόνο διλοχία μάχιμης δύναμης των Θεσσαλών, μέ δρομολόγια Όγια Παρασκευή - Κάμπο Λεπτοκαρυάς πρós Β. Όλυμπο. Πώς στη Λεπτοκαρυά πέσαν σ' ένέδρα. Τήν ήμέρα στις 8 Μάρτη στα Καζάνια Λιτόχωρου, είχαν όλοήμερο κανονισμó από θάλασσα και πολυβολισμούς άεροπο-

ρίας. Οί Θεσσαλοί άοπλοι, διέρρευσαν και μόνον 54 μείναν, άπ' τους Ρουμελιώτες άοπλους είχαν 60 άγνοούμενους, 8 τραυματίες και δύο νεκρούς, ανάμεσα σ' αυτούς και ο άείμνηστος Νίκος Άραμπατζής μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Η πράξη αυτή της διοίκησης του Άρχηγείου Θεσσαλίας και του επιτελάρχη της Β. Βενιτσάνοπουλου είναι: έγκληματική. Για να σωθούν από το βάρος των άόπλων τους, τους φορτώνουν χωρίς τρόφιμα σε μās και δέν δίγουν και άρκετή μάχιμη δύναμη για να τους περάσουν με ασφάλεια, με αποτέλεσμα να χαθούν 400 περίπου άτομα και το μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ Νίκος Άραμπατζής. Τώρα φαίνεται καθαρά γιατί πήγε τόσο πίσω το άντάρτικο στην άνταρτομάνα Θεσσαλία. Με διοίκηση, που στο άντίκρουσμα του άντιπάλου το βάζει: στα πόδια, σπέρνει: ήττοπάθεια και προσπαθει πώς να ασφαλίζει: τον έαυτό της, δέν γίνεται: άντάρτικο και πόλεμος. Πιστεύω τώρα που θα αναλάβει: ο Καραγιώργης ή κατάσταση θα βελτιωθεί.

Πιστεύω ότι: το Γενικό Άρχηγείο διέπραξε σοβαρό σφάλμα που στην 16 ταξιαρχία έδωσε άποστολή να κινηθεί με ταχύτητα προς Πιέρια και να δίνει άμυντικές μάχες χωρίς κανένα σκοπό. Έπρεπε να της δώσει όπλισμό, νάρθει προς συνάντηση της φάλαγγας των άόπλων. Θα έξοπλίζαμε την ταξιαρχία των άόπλων Ρουμελης και μ' όλη αυτή τη δύναμη θα σαρώναμε τις μικροαντιστάσεις στην Άντιχάσα και στην Φαρκαδόνα. Θα στρατολογήσαμε άλλους 2000 μαχητές και θα προκαλούσαμε φθορά στον άντίπαλο.

Στις 12 Μάρτη δίνω έντολή ή φάλαγγα των άόπλων να έτοιμάζεται: για κίνηση προς Κουτσούπια - Άμάρμπεη και το βράδυ να: συγκεντρωμένοι: στο χωριό Καταφύγι. Άπ' το Γενικό Άρχηγείο παίρνω τηλεγράφημα που με διατάζει: ή 16 ταξιαρχία να πάει: μαζί της και τα κανόνια. Το Γενικό Άρχηγείο μ' αυτή του τη διαταγή διαπράττει άλλο σοβαρό λάθος, γιατί ή μεταφορά των κανονιών έκανε δυσκίνητη τη φάλαγγα και αδύνατη να κάνει τους άπαραίτητους έλιγμούς και γρήγορη κίνηση όταν οι περιστάσεις το άπαιτούν. Έχουμε μείνει άρκετές μέρες στα Πιέρια και ο άντίπαλος μās έντόπισε. Υπάρχει κίνδυνος να δεχτούμε επίθέσεις άντιπάλων και δέν θα μπορέσουμε να είμαστε εύκίνητοι: και να χρησιμοποιήσουμε περάσματα, που ο άντίπαλος δέν τα ύπολογίζει. Κανείς

δὲν καταλαβαίνει: τὴ δύσκολη θέση μας καὶ γίνοντα: ἀσυλλόγιστα πράγματα καὶ δίνονται διαταγές ποὺ θὰ προκαλέσουν ζημιὰ. Τὸ ἐπισιτιστικὸ πρόβλημα εἶναι σοβαρώτατο. Ὁ κόσμος εἶναι: ἐξαντλημένος ἀπὸ τὴν πείνα. Τὸ Ἀρχηγεῖο Πιερίων δὲν διαθέτει τίποτα, δὲν ξέρω πῶς θὰ βγάλουμε αὐτὸν τὸν κόσμο, ποὺ εἶναι: ἐξαντλημένος. Πολὺ πρωτὶ στίς 13 Μάρτη φτάσαν στὸ Καταφύγι: καὶ οἱ ὑπόλοιποι: ἄοπλοι. Ἔκανα ἀκτίφ καὶ μὲ αὐτούς, τοὺς ἐξήγησα τὴν ἀνάγκη νὰ συνεχίσουν τὴν πορεία, παρὰ τὴν κούρασή τους καὶ νὰ μιλήσουν στὸν κόσμο τους πάνω σ' αὐτό. Μόλις νύχτωσε ξεκίνησε ἡ φάλαγγα ἀπὸ τὸ Καταφύγι καὶ τὰ ξημερώματα φτάσαμε στὴ θέση Λάπατα. Σ' αὐτὴ τὴ θέση τὸ Ἀρχηγεῖο Πιερίων μᾶς εἶπε, ὅτι θὰ βροῦμε μεγάλες ποσότητες πατάτες ποὺ μπορούμε καὶ νὰ πάρουμε μαζί μας. Ὅμως δὲν βρήκαμε καμιά πατάτα. Μᾶς εἶπαν ὅτι βρίσκονται: στὰ χωράφια, ἀπὸ ποῦ νὰ τίς βροῦμε καὶ νὰ τίς βγάλουμε, ποὺ τὰ χωράφια ἦταν σκεπασμένα μὲ χιόνι; Μὲ μεγάλη δυσκολία καταφέραμε νὰ δώσουμε 100 δράμια πατάτες στὸν καθένα. Ὁ καιρὸς εἶναι: ἄθλιος, φυσάει βοριάς καὶ ὄλα τὰ παγώνει.

Μόλις νύχτωσε τὸ βράδυ στίς 14 Γενάρη, ξανά κίνηση. Ἡ πορεία ἦταν δραματικὴ, σκοτάδι, ἀέρας παγωμένος καὶ λόγω τῶν μουλαριῶν ποὺ μετέφεραν τὰ πυροβόλα, ἡ κίνηση γινόταν ἀργά καὶ στίς ρεματιές ἔπρεπε νὰ σταματάει ἡ φάλαγγα, μὲ ἀποτέλεσμα στὴ θέση Σάπκα νὰ παγώσει ὁ κόσμος καὶ νὰ ἔχουμε 20 νεκροὺς ἀπὸ τὴν παγωνιά. Τὸ πρωτὶ στίς 15 Μάρτη φτάσαμε στὴ θέση Πλάκες. Ὁ κόσμος πεινάει, τὰ μουλάρια πέφτουν καὶ δὲν εἶναι: σὲ θέση νὰ κινηθοῦν. Δίνω διαταγὴ νὰ κρύψουν τὰ πυροβόλα καὶ νὰ σφάξουν τὰ μουλάρια. Ἔτσι: ἐξασφάλισα κρέας γιὰ τὸν κόσμο ποὺ ἦταν τελείως ἐξαντλημένος. Σ' αὐτὴ τὴν κίνηση εἶχαμε 15 λιποτάκτες ἀπὸ τὴν 16 ταξιαρχία καὶ 3 ἀπὸ ἄοπλους. Μετὰ ἀπὸ μερικὲς ὥρες ὁ ἀντίπαλος ἐκδηλώνει ἐκστρατεία ἐναντίον μας, μὲ τίς δυνάμεις τοῦ Γ' σώματος στρατοῦ. Μὲ σοβαρὲς δυνάμεις μᾶς ἔκλεισε τὸν Δημόσιο δρόμο. Πιάνει τίς θέσεις Λάβα - Σαραντάπορο - Βίγλα καὶ συνέχεια τὸ Δημόσιο δρόμο μέχρι γέφυρα Βούρβας - Λιβάδι. Ταυτόχρονα ἐπιτέθηκαν καὶ κατέλαβαν τὰ δυτικὰ ἀντερείσματα τῆς Σάπκας. Τὸ πέρασμα ἀπ' αὐτὴν τὴν κατεύθυνση ἀποκλειόταν. Ἀποφασίσαμε ὕστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν κατάσταση νὰ πιάσουμε καλὲς

θέσεις στα Κουτσούπια και τη νύχτα στις 15 με 16 Μάρτη, πήραμε διάταξη στα Κουτσούπια.

Ἄνεφερα κατάσταση στο Γενικό Ἀρχηγείο και την πρόθεση του αντιπάλου να τσακίσει τη φάλαγγα. Σάν προσανατολισμό πρότεινα να μοιράσουμε ἄοπλους στα μάχιμα τμήματα και να γίνουν ἔλιγμοι κατά τάγμα, πρὸς διάφορες κατευθύνσεις, ἀνάλογα με την κατάσταση. Στις 16 Μάρτη ὁ ἀντίπαλος μᾶς ἐπετέθηκε ἀπὸ Παλιογράφσανο - Καστανιά και ἀπὸ Λιβάδι πρὸς Κουτσούπια. Μᾶς χτυποῦσε με πυροβολικό και ἀεροπορία με συνεχὴ σφυροκόπημα ἐπὶ 10 ὥρες. Εἴχαμε 40 τραυματίες ἀπὸ τοὺς ἄοπλους και 10 νεκροὺς, τραυματίες εἴχαμε και στὰ ἔνοπλα τμήματα. Στις 17 Μάρτη ἀποκρούσαμε τὶς ἐπιθέσεις, ρίξαμε και ἓνα ἀεροπλάνο. Ἡ μάχη και αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἦταν σκληρὴ. Ἀπώλεια στοὺς ἄοπλους δὲν εἴχαμε γιατί τοὺς μετακινήσαμε σὲ μιὰ χαράδρα και ἡ ἀεροπορία δὲν τοὺς βρῆκε. Εἴχαμε ἀπὸ τὸ μάχιμο τμήμα τῆς 16ης ταξιαρχίας 40 νεκροὺς και 85 τραυματίες.

Μπροστὰ στὴν ἐπιθετικὴ κίνηση μεγάλων δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου ἐναντίον μας και στὴν κατάσταση ποὺ διαμορφώθηκε, διατάζω οἱ ἄοπλοι να συγχωνευτοῦν στις τρεῖς διλοχίες τῆς 16ης ταξιαρχίας και τὰ 2 τάγματα τῶν Πιερίων, να κάνουμε ἀποκέντρωση τοῦ κόσμου, να ξεφύγουμε ἀπὸ χτυπήματα ἀεροπορίας, να πάρουμε πλατιὰ διάταξη και ἀνάλογα με την κατάσταση θὰ διατάξουμε κατευθύνσεις ἔλιγμων κατά τάγμα. Τὴ νύχτα κάναμε τὴν ἀναδιοργάνωση και τὰ τμήματα πήραν καινούργιες θέσεις. Ἡ μιὰ διλοχία στὸ χῶρο Μόρνας και οἱ ἄλλες δύο ἀπὸ Λάπατα μέχρι Καταφύγι. Τὴν ἡμέρα, στις 18 Μάρτη οἱ μάχες διεξάγονται ἀπὸ τὰ τμήματα τοῦ ἀντιπάλου ποὺ κινοῦνταν ἀπὸ Βελθεγτό και ἀπὸ Παλιογράφσανο. Τὸ πυροβολικὸ χτυποῦσε τὸ Καταφύγι και τὴν κορυφογραμμὴ τῶν Πιερίων, ἓνα σμήνος ἀπὸ 6 ἀεροπλάνα καταδιωκτικὰ βομβάρδισαν τὸ Καταφύγι.

Ὁ διοικητὴς τῆς 16ης ταξιαρχίας Μ. Παλαιολόγου (Ζυγούρας) μοῦ δείχνει ἓνα τηλεγράφημα ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸν πολιτικὸ ἐπίτροπο τοῦ Ἀρχηγείου Δυτικῆς Μακεδονίας Μῆτσο Βλαντᾶ, ποὺ τὸν διέταξε να φορτώσει στοὺς μαχητὲς τῆς ταξιαρχίας του και τοὺς ἄοπλους, ἀπὸ ἓνα τσουβάλι πατάτες και να τὰ μεταφέρουν στα Χά-

σια για τις ανάγκες του Ἀρχηγείου του. Μὲ ἀγανάχτηση μὲ ρώτησε τί πρέπει νὰ ἀπαντήσει σ' αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα; Τοῦ εἶπα: "Ὅτι ἡ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Δ. Μακεδονίας, τῶπαθε σὰν αὐτὸ πού λέει: ἡ λαϊκὴ παροιμία «ἐμένα μου καίγονται τὰ γένια καὶ ὁ ἄλλος θέλει ν' ἀνάψει τὸ τσιγάρο του». Αὐτὸ δείχνει: πῶς ἔχουν ἄγνοια τῆς κατάστασης τοῦ χώρου τους. Δὲν ἔχουν ἰδέα ὅτι: ὅλη ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ σας εἶναι: ἄδεια ἀπὸ πληθυσμὸ καὶ ὅτι: τὰ τμήματά σας, τῶν περιφερειακῶν ἀρχηγείων πεινοῦν. Πολὺ περισσότερο εἶναι: τελείως ἔξω ἀπ' τὰ πράγματα γιατί ξέρουν ὅτι κάνουμε ἀγῶνα ζωῆς καὶ θανάτου καὶ νησιτικοί. Δὲ σκέπτονται πῶς θὰ θγοῦμε ἀπ' τὸν κλοιὸ πού κάθε μέρα σφίγγει καὶ αὐτοὶ ζητᾶνε νὰ τοὺς πᾶμε πατάτες (πού δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ) γιὰ νὰ φᾶνε. Ἀπὸ δῶ μπορούμε νὰ καταλάβουμε σὲ τί χάλια βρίσκεται τὸ ἐπισιτιστικὸ πρόβλημα, καὶ στὸ Γράμμα. Τοῦ εἶπα: ὅτι ταχτικά ἀνήκει στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ κάτω ἀπ' τὴν διαταγὴ μου καὶ δὲν ἔχει νὰ στείλει καμιά ἀπάντηση. Στὴν δυσκολίαν πού περνούσαμε γιὰ νὰ γελάσουμε καὶ λίγο, ὁ διοικητὴς τῆς 16ης ταξιαρχίας μου φώναζε: «σ. Γούσια μὴν ξεχάσεις νὰ φορτώσεις τοὺς ἄοπλους καὶ τοὺς ἄνδρες τῆς ταξιαρχίας μὲ ἕνα τσουβάλι πατάτες».

Τῆ νύχτα δίνω διάταξη στὴ 16 ταξιαρχία, σὲ μιὰ διλοχία στοὺς Πέντε Πύργους - Γκίνη, στὴ δεύτερη διλοχία στοὺς Ἅγιους Ἀθανάσηδες Καταφυγιοῦ καὶ στὴν τρίτη διλοχία, συνέχεια τὰ ὄψωματα, ἀπαγορεύοντας κίνηση ἀπὸ Βελθεντό. Τὰ δύο τάγματα Πιερίων τὰ τοποθετῶ τὸ ἕνα στὴ Σαρακατσάνα καὶ τὸ ἄλλο στὸ Παπαχωράφι. Τὰ μεσάνυχτα ἔφτασα στὴν ἔδρα τοῦ ἀρχηγείου Πιερίων, καὶ συναντήθηκα μὲ Σκοτίδα - Βασβανᾶ καὶ Σιδερόπουλο. Μαζὶ μὲ τοὺς 3, πού ἀνάφερα πιὸ πάνω, καὶ τὸν διοικητὴ τῆς 16ης ταξιαρχίας, κάναμε σύσκεψη. Ἐξετάσαμε τὴν ὅλη κατάσταση καὶ διαπιστώσαμε ὅτι ὁ ἐχθρὸς μᾶς πιέζει μὲ πολλὰς δυνάμεις, γιὰ νὰ μᾶς ἐξοντώσει. Ἦταν ἀδύνατο νὰ κρατήσουμε περισσότερο ἀπὸ δύο ἕως τρεῖς μέρες γιατί πυρομαχικά δὲν εἴχαμε, οἱ ἄρρωστοι καὶ τραυματίες φτάναν τοὺς 500, ἐκτὸς ἄλλα 500 μικρὰ παιδιὰ καὶ γέρους. Καταλήξαμε ὅτι: πρέπει ν' ἀποκρῦψουμε ἄρρώστους, τραυματίες, γέρους καὶ μικρὰ παιδιὰ καὶ τ' ἄλλα τμήματα τὸ πολὺ σὲ δύο μέ-

ρες να διεισδύσουν προς Β. Όλυμπο, Λαφίνα και προς Αμάρμπεη, όμως διαπιστώσαμε ότι θα χαθεί κόσμος.

Οι Σκοτίδας - Βασβανās και Παλαιολόγου μου πρότειναν να τηλεγραφήσω την κατάστασή μας στο Γενικό Αρχηγείο και να τους ζητήσω να μās κάνουν ρίψεις σε πυρομαχικά και τρόφιμα, έτσι θα πολεμήσουμε και θα κρατηθούμε στο χώρο των Πιερίων, χωρίς να υποστούμε ζημιές από τον έλιγμό. Τους έφερα αντιρρήσεις ότι πώς μπορούμε να ζητήσουμε ένα τέτοιο πράγμα από το Γενικό, αφού δεν διαθέτει τέτοια μέσα. Με διαβεβαίωσε ο Σκοτίδας και Βασβανās ότι το Γενικό Αρχηγείο διαθέτει τέτοια μέσα, αλλά τα κρατάει: για να τους αϊφνιδιάσει, όμως μπορεί να μās βοηθήσει για να αποφύγουμε την καταστροφή. Πείστηκα και έκανα τηλεγράφημα στο Γενικό Αρχηγείο, που αφού τους περιέγραφα την κατάσταση τους ζητούσα να μās βοηθήσουν με ρίψεις αεροπλάνων. Φυσικά ήταν λάθος μου και δεν έπρεπε να παρασυρθώ από τον Σκοτίδα και Βασβανā ζητώντας ρίψεις. Η αλήθεια είναι ότι πείστηκα στις διαβεβαιώσεις του Σκοτίδα, ότι το Γενικό Αρχηγείο διαθέτει αεροπλάνα και γιατί απ, το καλοκαίρι του 1947, μου ζήτησε να καθορίσω θέσεις αεροδρομίων και ρίψεων στη Ρούμελη.

Η κατάσταση μας είναι κρίσιμη. Ο αντίπαλος μās χτυπάει από παντού και σφίγγει τον κλοιό. Ο καιρός άσχημος κάνει δαιμονισμένο κρύο, έχω τον κόσμο εξαντλημένο, πολλούς αρρώστους και ελάχιστα πυρομαχικά. Ο πρωθυπουργός Σοφούλης βέβαιος για τη συντριβή μας δήλωσε, ότι όλοι και ο Γούσιος, σε λίγο θα βρίσκονται: εξοντωμένοι και αιχμάλωτοι. Όλος ο κόσμος μου βλέπει το άδιέξοδο και με κοιτά στα μάτια. Από μένα περίμεναν την απάντηση για να τους θγάλω από το άδιέξοδο. Είχαν εμπιστοσύνη σε μένα, ότι κι αυτή τη φορά θα τους θγάλω απ' τη δύσκολη αυτή κατάσταση. Περνάω μιά από τις πιο μεγάλες μου ψυχικές δοκιμασίες. Πρέπει να φανώ αντάξιος της εμπιστοσύνης αυτού του κόσμου. Πρέπει να χρεωκοπήσω τους φαναρισμούς του Σοφούλη. Πρέπει να δείξουμε ότι το ήθικό μεγαλείο το δικό μας και ο άγραφτος κανονισμός του αντάρτικου πολέμου, είναι πολύ πιο ανώτερος από τις μεγάλες δυνάμεις και τον άρτιο εξοπλισμό του αντιπάλου.

Στις 19 και 20 Μάρτη, συνεχίζονται σοβαρές μάχες στη Γκι-

νη - Μόργα - Πέντε Πύργους - Φτέρη - Λάπατα κι από κατεύθυνση Συκιᾶς. Ἀναχαιτίσαμε τὴν προσπάθειά του νὰ μᾶς στριμώξει. Μιά καὶ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο μᾶς ἀπαντᾷ, ὅτι δὲν ἔχει καμιά δυνατότητα νὰ μᾶς βοηθήσει καὶ συμφωνᾷ με πρότασή μου γιὰ ἐλιγμούς, δίνω διαταγὴ νὰ ἐτοιμαστοῦμε γιὰ τοὺς ἐλιγμούς. Ἀπ' τὸ κρέας ποὺ εἶχαμε, νὰ δώσουν συσσίτιο σ' ὄλο τὸν κόσμον καὶ τὸ ὑπόλοιπο νὰ τὸ μοιράσουν στοὺς μαχητές, γιὰ νὰ τῶχουν ἐφεδρεία γιὰ δύο μέρες. Διατάζω ἡ διοίκηση τῆς 16ης ταξιαρχίας, μαζί με μένα καὶ δύο τάγματά της, ποὺ σ' αὐτὰ εἶχαν συγχωνευτεῖ κι ἄοπλοι, νὰ περάσουν ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ διάταξη τοῦ ἀντιπάλου ἀπὸ τὴ γυμνὴ χιονισμένη κορυφογραμμὴ τῶν Πιερίων πρὸς Κουτσούπα καὶ συνέχεια Ἀμάρμπεη. Ἐνα τάγμα τῆς ἴδιας ταξιαρχίας με ἄοπλους θὰ δεισθῶναι πρὸς Β. Ὀλυμπο καὶ ἀπὸ κεῖ θὰ περνοῦσε στὸν Ὀρλιακα. Τὰ δύο τάγματα τῶν Πιερίων, με τοὺς συγχωνευμένους σ' αὐτὰ ἄοπλους, θὰ ἐλίσσονταν στὰ Πιέρια. Τοὺς ἀρρώστους τραυματίες καὶ γυναικόπαιδα τοὺς κρύψαμε στὸ δάσος. Τόνισα στοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν τμημάτων ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τῶν τριῶν ταγματιῶν τῆς 16ης ταξιαρχίας, ἐξαρτᾶται ὅλη ἡ ἐπιτυχία. Γιατὶ ὁ ἀντίπαλος θὰ ὑποχρεωθεῖ νὰ τρέξει ἀπὸ πίσω μας καὶ ὄλος ὁ κόσμος ποὺ ἀφήνομε στὰ Πιέρια θὰ γλιτώσει.

Μόλις νύχτωσε τὸ βράδυ τῆς 20 Μάρτη ἄρχισε ὁ ἐλιγμός. Τὸ χιόνι εἶναι παγωμένο καὶ βαδίζουμε ἀπὸ πάνω καὶ κάτω ἀπὸ δυνατὸ κρύο. Τὸ εὐτύχημα ἦταν ὅτι δὲν φυσοῦσε ἀέρας. Ὅλη τὴ νύχτα βαδίζαμε στὴ γυμνὴ κορυφογραμμὴ τῶν Πιερίων Ἀρβανίτη - Φλάμπουρο ποὺ σὲ μερικὰ σημεῖα ξεπερνοῦσαν τὰ 2.000 μέτρα ὕψος. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σὲ ἀπόσταση 200 μέτρα, ἦταν τὸ δασωτὸ καὶ φαίνονταν οἱ φωτιές τοῦ ἀντιπάλου, ἀκούγαμε καὶ τὶς φωνές του. Ἐμεῖς σιωπηλὰ βαδίζαμε ἀνάμεσά τους, χωρὶς νὰ μᾶς ἀντιληφτοῦνε. Δὲν μπορούσαν νὰ ὑπολογίσουν ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ περάσουμε τὴ χιονισμένη κορυφογραμμὴ, ποὺ τὸ ὕψος τοῦ χιονιοῦ ἦταν 2 μέτρα. Τὸ πρωτὶ τῆς 21 Μάρτη φτάσαμε στὰ Κουτσούπια. Στὴ δύσκολη καὶ γεμάτο ἠρωϊσμὸ πορεία τῆς κορυφογραμμῆς, εἶχαμε 25 νεκροὺς ἀπὸ παγωνιά καὶ λιποτάκτες. Τὸ πρωτὶ ἕνας λεβέντης Ρουμελιώτης ἄοπλος, πέθανε δίπλα μου ἀπ' τὴν παγωνιά. Στὴν προσπάθειά μου ποὺ ἔκανα νὰ τὸν συνεφέρω, ἄκουσα τὶς τελευταῖ-

ες λέξεις πριν ξεφυχήσει. «Πεθαίνω χωρίς να πάρω όπλο». Με συγκίνησε τόσο πολύ που έκλαψα.

Ο αντίπαλος αϊφνιδιάστηκε, γιατί αυτό δεν το περίμενε. Άρχισε να κινείται έναντιον μας, όμως εμείς είμασταν σε πιο πλεονεκτική θέση, είμασταν καβάλα. Ο αντίπαλος προσπάθησε να βελτιώσει τη θέση του και μετά να μᾶς επιτεθεί. Με αεροπλάνα μᾶς βομβάρδιζε συνεχῶς, και έτσι νύχτωσε και εμείς άμέσως ξεκινᾶμε. Είχαμε μόνο 4 τραυματίες. Η φάλαγγά μας πέρασε από το ύψωμα Πύργος Λιβαδιού, κατεθήκαμε στον Κάμπο, περάσαμε το δημόσιο δρόμο Ἐλασσόνας - Θεσσαλονίκης και φτάσαμε ή ώρα 10 το πρωί στις 22 Μάρτη στον Ἀμάρμπεη. Είχαμε καμιά 50ριά βραδυποροῦντες. Η πορεία ήταν μεγάλη και κουραστική. Είμασταν άθυπνοι από μιᾶ εβδομάδα, εκεί που περπατούσαμε μᾶς ἔπαιρνε ο ύπνος, είχε καταφέρει ο αντίπαλος να μᾶς καταπονίσει, τη μέρα πόλεμο και βομβαρδισμούς από αεροπορία και τη νύχτα να περπατᾶμε. Τά στελέχη τῆς 16ης ταξιαρχίας, δεν εκπλήρωναν σωστά το καθήκον τους και ή φάλαγγα δεν βάδιζε κανονικά. Σάν όπισθοφυλακή για να μαζεύει τους βραδυποροῦντες αφήσαμε τον πολιτικό επίτροπο τῆς ταξιαρχίας, Φωκά. Αὐτός όχι μόνο δεν άσχολήθηκε με την άποστολή του, αλλά άφηγε τους άντάρτες να σκορποῦν στα μαντριά ν' άρπάζουν άρμιά. Ἐτσι χάσαμε 50 άντάρτες ενόπλους και άόπλους.

Τη νύχτα στις 22 πρὸς 23 Μάρτη κινηθήκαμε και φτάσαμε στη θέση μεταξύ Ἄκρης - Λιβαδιού. Ἐδῶ είχαμε μικροαψιμαχίες με αντίπαλο. Τη δὲ νύχτα στις 23 πρὸς 24 Μάρτη κινηθήκαμε και φτάσαμε στα ύψωματα Λουτροῦ. Είχαμε 65 μαχητές, που άπ' τα κρουπαγήματα πρήστηκαν τα πόδια τους και δεν μπορούσαν να βαδίσουν, οί περισσότεροι άπ' αὐτούς κινούνταν μπουσουλώντας. Συγκρότησα ένα τμήμα από 15 άντάρτες που ξέραν τα μέρη και πήραν όλους αὐτούς που δεν μπορούσαν να βαδίσουν να τους κρύψουν και με θάρκες να τους περάσουν από τον Ἀλιάκιμονα πρὸς Βέντσα, να τους τακτοποιήσουν ὥσπου να γίνουν καλά. Πήραμε πληροφορίες πὸς τμήμα ΔΣΕ, με επικεφαλῆς Ὑψηλάντη, βρίσκονται στα ύψωματα του Μαυρελίου. Το βράδυ στις 24 Μάρτη κινηθήκαμε και το πρωί στις 25 Μάρτη, φτάσαμε στη Σιγοκερασιά, που ήταν καλυμ-

μένο τὸ μέρος καὶ μὲ προοπτικὴ ὅτι δίπλα μας θὰ εἶχαμε τὸν Ὑψηλάντη. Καὶ αὐτὴ τῆ βραδιά ἢ φάλαγγα δὲν βιάδιζε καλά. Κάνουν στάση πάνω στὸ δημόσιο δρόμο Ἐλασσόνας - Δεσκάτης καὶ σκορποῦν στὰ μαντριά. Ἐπεμβαίνω, σηκώνω τὴ φάλαγγα καὶ τὴ βιάζω σὲ πορεία ἀφοῦ ἐπέπληξα αὐστηρὰ τὴ διοίκηση ταξιαρχίας.

Μόλις πήραμε διάταξη στὴ Σινοκερασιά, ξημέρωσε καὶ παρατηροῦμε ὅτι πέσαμε μέσα σὲ κλοιό. Μιὰ διλοχία ἀντιπάλου βρισκόνταν στὸ Φλαμπορέσι, ἓνα τάγμα στὸ Διασελάκι, λόχος στὴν Ἰσοῦκα Μαυρελίου καὶ ἀνεξακρίβωτη δύναμη στὴν Ἀσπροκκλησιά. Ἡ κατάσταση ἦταν κρισιμώτατη, εἶχα ἔνοπλη δύναμη μόνο 25(1) ἄνδρες καὶ μερικές σφαῖρες. Ἔδωσα ἐντολὴ νὰ ἐπιτεθοῦμε πρὸς Ἀσπροκκλησιά καὶ σὲ περίπτωσι πίεσις πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση νὰ μαζευτοῦμε, γιὰτὶ εἶναι καὶ τὸ δρομολόγιό μας. Ἡ ἐπίθεσή μας πρὸς Ἀσπροκκλησιά εἶχε ἐπιτυχία, οἱ ἔνοπλοι Μάυδες σκόρπισαν καὶ καταλάβαμε τὸ ὕψωμα. Ἔτσι σωθήκαμε ἀπὸ τὸν κλοιό. Στις 12 καὶ 30' ἀρχίζει ἡ ἐπίθεση τοῦ ἀντιπάλου μὲ δλμους, πυροβολικὸ καὶ 4 βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα. Τοὺς ἄοπλους σιγά - σιγά τοὺς συμπύσσω πρὸς Ἀσπροκκλησιά. Ἡ ὥρα 4 τὸ ἀπόγευμα ὁ ἀντίπαλος κατέλαβε τὰ ὑψώματα τῆς Σινοκερασιάς καὶ σταμάτησε τὴν πίεσή του. Ἐμεῖς μπορέσαμε νὰ μάσουμε τὸν κόσμο ποῦχε σκορπίσει: στίς χαράδρες καὶ μόλις νύχτωσε εἶμασταν ὄλοι συγκεντρωμένοι στὰ ὑψώματα τῆς Ἀσπροκκλησιάς. Πέρασαμε μιὰ κρίσιμη μέρα. Ἡ ὥρα 11 τῆ νύχτα στίς 25 Μάρτη ξεκινήσαμε, πέρασαμε τὸ Δημόσιο δρόμο Γρεβενῶν - Καλαμπάκας καὶ τὰ ξημερώματα στίς 26 Μάρτη φτάσαμε στὴν Ἀθρακιά. Ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴ μέρα καὶ τὸ βράδυ ξανά κινήθηκαμε καὶ μετὰ ἀπὸ 4 ὥρες πορεία φτάσαμε στὴ Σιταριά. Ἐδῶ κοιμηθήκαμε τὸ ὑπόλοιπο τῆς νύχτας.

Τὸ πρωὶ στίς 27 Μάρτη καὶ μὲ καιρὸ πολὺ ἄσχημο ποῦ χιονίζει δυνατὰ, ξεκινήσαμε. Πέρασαμε ἀπὸ Κηπουροῦ, ἐδῶ ξεχωρίζουμε τοὺς ἄοπλους ἀπὸ τοὺς ἔνοπλους καὶ συνεχίζουμε πορεία. Τὸ βράδυ φτάσαμε στὸ Σπήλαιο, τρόφιμα δὲν βρήκαμε, παραγγείλαμε νὰ μᾶς προωθήσουν. Μετὰ ἀπὸ 42 μέρες ταλαιπωρίες, μὲ παρεῖες ἐξαντλητικές, ξυπολησιά, πείνα, πάλη μὲ λάσπες καὶ νερά, χιόνια, παγωνιές, μὲ συνεχεῖς μάχες καὶ σφυροκοπήματα πυροβολικοῦ καὶ

αεροπορίας, με έκστρατείες και κλοιούς, βγήκαμε επιτέλους προς το χώρο του Γράμμου. Δικαιολογημένα η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση και το Γενικό Αρχηγείο, με διάταγμα και διαταγή τήν ονόμασε *ή ρ ω ῖ κ ή φ ά λ α γ γ α τ ῶ ν ά ό π λ ω ν Ρ ο ύ μ ε λ η ς*, και απένειμε το μετάλλιο με την ίδια ονομασία. Απώλειες τών άόπλων ήταν 300 νεκροί, άγνοούμενοι και λιποτάκτες.

Γ Ρ Α Μ Μ Ο Σ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΓΕΝΙΚΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΚΑΙ Π.Γ. ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ

Μετά από 2 μέρες ακόμα πορεία έφτασα στο Πευκόφυτο. Έδω έμεινα μέχρι τις 10 Απρίλη. Συγκέντρωσα τους άοπλους που ήρθαν μαζί μου, τους πέρασα από ιατρική εξέταση και άρχισε η θεραπεία σ' όσους ήταν ανάγκη. Παρακάλεσα τή διοίκηση του Αρχείου Δ. Μακεδονίας νά ειδοποιήσει το Γενικό Αρχηγείο για τον έρχομό μου στην έδρα τους και νά μου καθορίσουν προορισμό μου. Στις 3 Απρίλη πήρα καλή είδηση. Μόλις έμεις κάναμε τις διεισδύσεις στα Πιέρια, ό αντίπαλος αποσύρθηκε από τά Πιέρια και δέν ένοχλήθηκε ό κόσμος που έμεινε στα Πιέρια. Οί άρρωστοι που αφήσαμε αισθάνονται καλά το ίδιο και στο τάγμα Δούκα, οί άοπλοι είναι καλά. Όλοι άρχίζουν νά προωθούνται προς Γράμμο. Στις 10 Απρίλη συναντήθηκα με Ν. Ζαχαριάδη, Μ. Βαφειάδη, Β. Μπαρτζώτα πολιτικό έπίτροπο του Γενικού Αρχηγείου. Το απόγευμα τής άλλης μέρας έφυγα μαζί με το Γενικό Αρχηγείο και φτάσαμε στο λημέρι του, δίπλα στη Ζέρμα. Στις 14 του Απρίλη έκανα στο Π.Γ. τής ΚΕ του ΚΚΕ έκθεση προφορική για τή δουλειά μας στη Ρούμελη, καθώς και για τήν προετοιμασία, όργάνωση, κίνηση και πορεία τών άόπλων. Τους έδωσα και γραπτές εκθέσεις. Η έκθεσή μου έγκρίθηκε και διατυπώθηκε άπόφαση του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, στὴ συνεδρίασή του στὶς 14 τοῦ Ἀπρίλη, ἀκούσε καὶ συζήτησε ἐκθεση τοῦ ὑποστράτηγου τοῦ ΔΣΕ, σ. Γούσια γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης, τὸ τελευταῖο τρίμηνο καὶ γιὰ τὴν ἡρωϊκὴ πορεία τῆς ταξιαρχίας ἀόπλων. Τὸ Π.Γ. ἔκρινε ἱκανοποιητικὴ, βασικά, τὴ στρατιωτικοπολεμικὴ ἐπίδοση καὶ τὴν πολιτικὴ δουλειὰ τοῦ ἀρχηγείου Ρούμελης καὶ προσωπικά τοῦ ὑποστράτηγου σ. Γούσια καὶ κατέληξε στὰ παρακάτω συμπεράσματα:

1. Ἡ στρατιωτικὴ δράση καὶ ἡ πολεμικὴ ἐπίδοση τοῦ στρατηγείου Ρούμελης ἀναπτύχθηκαν σημαντικὰ στὸ τελευταῖο τρίμηνο διαστήμα. Ἡ διείσδυση τοῦ Ἀρχηγείου Δ. Στερεᾶς πρὸς τὸ Πανατιωλικὸ - Τριχωνίδα - Ἀγρίνιο - Ὀρεινὴ Ναυπακτία. Τὸ συγκεντρωτικὸ χτύπημα ἐναντὶα στὸν ὀχυρωμένον στόχο τῆς Ἀράχωβας, ἡ κατάληψή του καὶ ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἐξόντωση τῶν 300 στρατοχωροφυλάκων. Τὸ πετυχημένον χτύπημα καὶ ἡ κατάληψη τοῦ Πλατάνου. Ἡ τολμηρὴ διείσδυση τοῦ ἀρχηγείου Παρνασσίδος πρὸς ἀνατολικὴ Λοκρίδα καὶ τὰ συγκεντρωτικὰ χτυπήματα, πού δόθηκαν στὸν ἐχθρό, στὶς θέσεις Κολάκα Μπελέσι - Παῦλο Λοκρίδος, πού εἶχαν ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Οἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀρχηγείου Φ. Φωκίδος στοὺς στόχους τοῦ Σπερχειοῦ - Γραβιά. Ἡ ἀποφασιστικὴ ἐπίθεση ἐναντὶα στὴ Λευκάδα καὶ ἡ κατάληψή της. Ἡ διείσδυση στὴν κεντρικὴ καὶ βορειοανατολικὴ Εὐβοία καὶ ἡ κατὰ παράταξιν μάχης στὰ ὑψώματα τῆς Ἀγυιάς μὲ τὸ μοναρχοφασιστικὸ λόχο τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν. Οἱ σκληρὲς μάχες καὶ τὸ ξάπλωμα τῆς δράσης τοῦ ΔΣΕ στὴν Πάρνηθα, λίγα χιλιόμετρα ἔξω ἀπ' τὴν Ἀθήνα, ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι τὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης, σωστὰ προσανατόλισε τὰ τμήματά του καὶ τὰ καθοδήγησε μὲ πολεμικὴ δεξιότητεχνία, ἐφάρμοσε μὲ πρωτοβουλία τίς διαταγὰς καὶ τὴ γραμμὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου τοῦ ΔΣΕ. Οἱ κύριοι σκοποὶ πού καθόρισε τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης, ἡ φθορὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ στρατολογία τοῦ

κόσμου από την περιοχή, ή διατήρηση και επέχταση του ελεύθερου χώρου του, ή ενίσχυση του ΔΣΕ με νεοστρατολογημένους και ή ανάπτυξη των δυνάμεων του Ἀρχηγείου Ρούμελης πραγματοποιήθηκαν σε μεγαλύτερο σημείο. Το Ἀρχηγείο Ρούμελης ανταποκρίθηκε στις υποχρεώσεις του, απέναντι στο Γενικό Ἀρχηγείο. Οι παραπάνω επιτυχίες του Ἀρχηγείου Ρούμελης οφείλονται στη σωστή πολιτική γραμμή και τους στενούς δεσμούς του με το λαό, στην καλή οργάνωση και εκπαίδευση των τμημάτων της Ρούμελης και προπαντός τη σωστή τακτική του, στις τολμηρές αποφασιστικές διεισδύσεις στους ελεγχόμενους από τον έχθρο χώρους και τα γερά συγκεντρωτικά χτυπήματα με το σύνολο των δυνάμεών του, στο ανώτερο πνεύμα της επίθεσης και στον ήρωισμό που διακρίνει τους μαχητές και τα στελέχη του Ἀρχηγείου Ρούμελης. Ἡ τακτική του Ἀρχηγείου αυτού συνίσταται στις συνεχείς παρενοχλήσεις του έχθρου στις στατικές του θέσεις και την ενεδρευτική δράση των ανταρτοομάδων, ώστε να δεσμεύει δυνάμεις του έχθρου, να τον αναγκάζει να κρατά σε διασπορά τις δυνάμεις του και να μην μπορεί να τις μεταφέρει εγκαίρως εκεί όπου το Ἀρχηγείο ενεργεί τα συγκεντρωτικά χτυπήματα.

2. Το Ἀρχηγείο περιοχής Ρούμελης του ΔΣΕ, συνάντησε σοβαρές δυσκολίες και εμπόδια στην πάλη για την πραγματοποίηση της γενικής αποστολής που πήρε από το Γενικό Ἀρχηγείο. Μία από τις πιο μεγαλύτερες δυσκολίες ήταν ή αντιμετώπιση του επιμελητειακού προβλήματος και γενικώτερα του ανεφοδιασμού. Το πρόβλημα αυτό το έλυσε το Ἀρχηγείο κατά τον καλύτερο τρόπο. Με μάχες πήρε απ' τον έχθρο τα όπλα που του χρειαζόνταν και τα απαραίτητα τρόφιμα. Σήμερα το Ἀρχηγείο διαθέτει: έφεδρική τροφή για τρεις μήνες και δημιούργησε τις συνθήκες για τον παραπέρα καλό έφοδιασμό του. Το Ἀρχηγείο Ρούμελης ξεκίνησε από μία σωστή, βασική για ένα λαϊκοεπαναστατικό στρατό αρχή, να αντιμετωπίζει όλες του τις δυσκολίες και να λύνει όλα του τα προβλήματα με επιχειρήσεις, με τον πόλεμο, να παίρνει από τον έχθρο τα πολεμοφόδια και τα υλικά που χρειαζόνταν. Ἡ ανάπτυξη γενικά της πολεμικής του δραστηριότητας, ή οργάνωση ειδικών επι-

μελετηακῶν ἐπιχειρήσεων, ἢ πραγματοποίησι τῆς ἐθνικῆς εἰσφο-
ρᾶς γιὰ συγκέντρωσι ἀποθεμάτων, ἰδιαίτερα σὲ φωμί, ἐλιές καὶ
ἄλλα τρόφιμα, ἢ καλὴ διαχείρισι καὶ διαφύλαξι τῶν τροφίμων,
ἀποτέλεσαν τὴ σωστὴ μέθοδο, γιὰ τὴ λύσι τοῦ προβλήματος τοῦ ἀ-
ναφοδιασμοῦ, ποῦ τόση ἐπίδρασι ἔχει στὴν πολιτικοστρατιωτικὴ μας
ἐπίδοσι. Στὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης ὑπάρχει σχέδιο γιὰ τὴν ἀντιμε-
τώπισι τοῦ ἐπιμελητειακοῦ προβλήματος καὶ ξέρει ἀπὸ ποῦ θὰ πά-
ρει τὰ τρόφιμα ποῦ χρειάζεται, ὅπως εἶναι οἱ περιοχὲς γύρω ἀπ'
τὴν Στυλίδα, Λοκρίδα, Ἐλικώνα, Ἡ Βλάσι Εὐρυτανίας καὶ πρὸς
τὴν Ὑπάτι - Γραβιάς. Στὴν ἀντιμετώπισι τοῦ ἐπιμελητειακοῦ ζη-
τήματος τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης βασικὰ τήρησε τὴ λαϊκοδημοκρα-
τικὴ γραμμὴ τοῦ ΔΣΕ καὶ δὲν δημιούργησε προστριβὲς μὲ τὶς λα-
ϊκὰς μάζες. Ἀντίθετα ἀνέπτυξε τοὺς δεσμοὺς του μὲ τὸ λαό, ποῦ
βοηθᾷ ὅσο μπορεῖ τὸ ΔΣΕ.

3. Τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης πραγματοποίησε βασικὰ τὴ διατα-
γὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου γιὰ τὴ στρατολογία καὶ τὴ δημιουργία
τῶν ἐφεδρειῶν. Καὶ ἐδῶ ὑπῆρχαν μεγάλες δυσκολίες. Ἐπρεπε νὰ
ἀντιμετωπιστοῦν οἱ δισταγμοὶ καὶ ἀμφιταλαντεύσεις καὶ νὰ δημι-
ουργηθεῖ στὸ ρουμελιώτικο λαὸ τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοπεποίθησι καὶ
τῆς πίστις γιὰ τὴ νίκη. Οἱ μάχες ποῦ δόθηκαν, τὸ χτύπημα καὶ ἡ
ἐξόντωσι τῶν Μάυδων καὶ τῶν ἄλλων ληστοσυμμοριτῶν τοῦ μο-
ναρχοφασισμοῦ ποῦ λυμαίνονταν στὴ Στερεά, τὰ πετυχημένα χτυ-
πήματα καὶ ἡ διάλυσι τῆς ἐθνοφρουρᾶς, τὸ ἔγκαιρο χτύπημα με-
ρικῶν ἀντιλαϊκῶν πράξεων ἀπὸ τμήματα τοῦ ΔΣΕ, βοήθησαν τὸ
Ἀρχηγεῖο Ρούμελης νὰ πραγματοποιήσῃ τὴ μαζικὴ στρατολογία
του, νὰ ὑπερδιπλασιάσῃ τὶς δυνάμεις του καὶ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὰ
καθήκοντα ποῦ τοῦ ἔβαλε τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, στὸν τομέα τῆς
στρατολογίας.

4. Τὸ Ἀρχηγεῖο Ρούμελης κατόρθωσε νὰ χεῖ τὶς παραπάνω ἐ-
πιτυχίες καὶ νὰ ἀνεβάσῃ τὴν στρατιωτικοπολιτικὴ μας προσπάθεια
στὴν περιοχὴ αὐτὴ, γιὰτὶ βάδιζε σταθερὰ στὸ δρόμο ποῦ χάραξε ἡ
3ῃ Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ στίς ἐντολὲς καὶ ὑποδείξεις
τῆς πολεμικοπολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ ΔΣΕ. Θαρραλέα καὶ ἀποφασί-

στικά, χωρίς δισταγμούς και ταλαντεύσεις, αποφεύγοντας κάθε μηχανικότητα στη δουλειά του, με βάση ένα καλά μελετημένο σχέδιο δουλειάς και με πίστη στην ορθότητα της γραμμής μας, το 'Αρχηγείο Ρούμελης χτύπησε μια μεγάλη αρρώστεια που έχει ο Δημοκρατικός Στρατός: τη γραφειοκρατική αντικομματική αντιμετώπιση των δυσκολιών μέσα στο ΔΣΕ, χτύπησε κάθε είδους διαστρεulώσεις και παρέκκλιση απ' τη λαϊκοδημοκρατική γραμμή και ανταποκρίθηκε στις απαιτήσεις ενός λαϊκού επαναστατικού στρατού, που ζητά αναπροσαρμογή της στρατιωτικής τέχνης στις σημερινές ανάγκες του πολέμου ενάντια στο μοναρχοφασισμό και την αμερικανοκρατία, την καλή οργάνωση και εκπαίδευση του στρατού μας, τη σιδερένια πειθαρχία, για να γίνει ικανός να δώσει γερά και γρήγορα χτυπήματα, να κάνει τολμηρές διεισδύσεις και να συνδυάζει δημιουργικά την τακτική του ανταρτοπολέμου με τον τακτικό πόλεμο. Η καθοδήγηση του 'Αρχηγείου έδωσε το παράδειγμα λαϊκοεπαναστατικής ηγεσίας, έδημιούργησε ικανά και αποφασιστικά στελέχη, ένα πραγματικά λαϊκό επαναστατικό στρατό. Οι ηγέτες της Ρούμελης του ΔΣΕ, ο αλησμόνητος συνταγματάρχης Ν. Τριανταφύλλου, οί σ. Διαμαντής, Γιώτης, 'Ερμής, Κρόνος κλπ., κάτω από την καθοδήγηση του υποστράτηγου σ. Γούσια, αποτέλεσαν το πρότυπο, στέκονται σαν παράδειγμα και υπόδειγμα για μίμηση.

Το ΙΙΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, θεωρεί τη δουλειά του 'Αρχηγείου Ρούμελης σαν υποδειγματική. Η πείρα αυτή πρέπει να μελετηθεί και να χρησιμοποιηθεί κατάλληλα και από τα άλλα αρχηγεία και μονάδες του ΔΣΕ. Τα στελέχη και οί μαχητές μας, πρέπει να μάθουν να λύνουν τα τόσο σοβαρά προβλήματα, όπως η στρατολογία, ο ανεφοδιασμός και η τροφοδοσία, η προώθηση καινούργιων ανθρώπων με τη μέθοδο της Ρούμελης που είναι ο πόλεμος, η μάχη, η επίθεση, η αδιάκοπη δράση, το συνεχές χτύπημα, η ακούραστη φθορά του εχθρού. Να μάθουν ν' αντιμετωπίζουν όλες τις δυσκολίες και τα εμπόδια λαϊκοδημοκρατικά, μαζί με το λαό και με την ενίσχυση του λαού. Να ριχτούν όλες οί δυνάμεις στον πόλεμο, στη μάχη.

Ίδιαίτερα υπογραμμίζουμε την πείρα της Λαϊκής Πολιτοφυλακής Ρούμελης, που έχει για κύρια αποστολή την υπεράσπιση του

λαού, στις περιοχές αυτές, με ενεδρευτική δράση και συλλογή πληροφοριών, με κρούσεις και παρενοχλήσεις του εχθρού κι όταν ακόμα λείπουν τα τμήματα προσωρινά απ' τον τομέα τους και με κεντρική κατεύθυνση τη συμμετοχή της Λαϊκής Πολιτοφυλακής στον πόλεμο, στην εμπέδωση της λαϊκής εξουσίας στο χώρο που ελέγχουμε και τη ζωντανή βοήθεια στα Λαϊκά Συμβούλια. Η καλή χρησιμοποίηση της Λαϊκής Πολιτοφυλακής Ρούμελης και ο σωστός τρόπος που έλυσε ως ένα σημείο το πρόβλημα της δουλειάς μέσα στις πόλεις (επιχειρήσεις κοντά στις πόλεις και χτυπήματα μέσα σ' αυτές, ή διανομή έντυπου υλικού, οργάνωση των πληροφοριών κλπ.), χωρίς να ξεπεράσει κι αυτή (ή Ρούμελη), τη σοβαρή καθυστέρηση στις πόλεις, χρειάζεται να προσεχτεί απ' όλα τα αρχηγεία μας.

5. Το ΙΓ της ΚΕ του ΚΚΕ διαπιστώνει ότι το Αρχηγείο Ρούμελης, παρουσίασε στο ίδιο διάστημα και ορισμένες αδυναμίες που είχαν την αρνητική επίδρασή τους στην παραπέρα ανάπτυξη των πολεμικών επιχειρήσεων και το εμπόδισαν να πραγματοποιήσει ολοκληρωτικά τους σκοπούς του. Οι αδυναμίες αυτές είναι: οι παρακάτω: α) η ήγεςία και τα ανώτατα στελέχη του Αρχηγείου Ρούμελης δεν κατανόησαν ολοκληρωτικά και εγκαίρα τη στρατηγική αποστολή του Αρχηγείου Ρούμελης μέσα στην δλη στρατιωτικοπολεμική επίδοση του ΔΣΕ, και κατά συνέπεια δεν εξάντλησαν εδώ όλες τις δυνατότητες. β) Υπάρχει μια ορισμένη μηχανικότητα στην εκτέλεση της διαταγής και όχι συγκεκριμένη, απ' τα πριν μελέτη όλων των δυσκολιών που τυχόν θα παρουσιαστούν είτε απ' τις καιρικές συνθήκες, είτε απ' τον εχθρό (π.χ. ενώ στις επιχειρήσεις του Αρχηγείου Δ. Στερεάς έπρεπε τα τμήματά μας, να διεισδύσουν από Αραποκέφαλα για να χτυπήσουν αϊφνιδιαστικά το Αγρίνι, μόλις βρήκαν λίγα εμπόδια απ' το χιόνι, άλλαξαν κατεύθυνση και έτσι χάθηκε ο αϊφνιδιασμός για το Αγρίνι). γ) Κακή εκτίμηση και επιδίωξη της κυρίας και δευτερεύουσας αποστολής (π.χ. το ίδιο αρχηγείο ενώ έπρεπε να κάνει την κύρια προσπάθεια για την κατάληψη του Θέρμου και με μικρές δυνάμεις να χτυπήσει τον Δριμώννα, στην πράξη έκανε το αντίθετο και μπλέ-

χτηκε με τις κύριες δυνάμεις του στο Δριμόνα. δ) Στη διάρκεια των επιχειρήσεων, παρουσιάστηκαν αδυναμίες, με τη διασπορά των δυνάμεων. ε) Αδυναμίες στα μέτρα ασφάλειας κατά την επιχειρήση και κυρίως επανάπαυση μετά την επιτυχία με αποτέλεσμα να χαθεί κάποτε αυτό που κερδήθηκε στην επιχειρήση. (Π.χ. η επιχειρήση κατά της Αταλάντης πέτυχε, πάρθηκαν ποσότητες τροφίμων κλπ. Φορτώθηκαν στα αυτοκίνητα και αφέθηκαν να τα συνοδεύσει μόνο ένας αντάρτης, με αποτέλεσμα να χαθούν τα τρόφιμα). στ) Σοβαρή αδυναμία του Αρχηγείου Ρούμελης παραμένει το ότι δεν βρήκε τον τρόπο να εξασφαλίσει πηγές ανεφοδιασμού σε έκρηκτικές ύλες, με αποτέλεσμα να υστερεί στον ναρκοπόλεμο και στην άλλη σαμποταριστική δουλειά, τη στιγμή που ο έχθρος χρησιμοποιεί ελεύθερα τόσες αρτηρίες. Το αρχηγείο πρέπει να βρει σύντομα τον τρόπο να λύσει το πρόβλημα αυτό και να αρχίσει πιο έντονη σαμποταριστική δουλειά και ναρκοπόλεμο.

6. Η ήρωική πορεία 1200 αόπλων πατριωτών, που πορεύονταν επί 42 ημέρες μέσα σε λάσπες, νερά, κάτω απ' τα πυρά του έχθρου, τις ενέδρες, τα τάνκς, με τις καθημερινές επιθέσεις της αεροπορίας, με μεγάλο κρύο και με πείνα, που δώσανε 25 ολόκληρες μάχες, όπου ο έχθρος είχε απώλειες πάνω από 400 νεκρούς και τραυματίες, αποτελεί ανώτερη εκδήλωση της μαχητικής δράσης και του μαχητικού πνεύματος των ανδρών και αξιωματικών του Αρχηγείου Ρούμελης. Η ήρωική αυτή πορεία έδωσε πολύτιμα διδάγματα σ' όλο το ΔΣΕ, που μπορούν να συνοψιστούν στα εξής: α) Προσέχτηκε η οργάνωση των αόπλων σε τμήματα από ομάδες, διμοιρίες, λόχους, τάγματα, ταξιαρχία με την τοποθέτηση δοκιμασμένων μαχητών και στελεχών. Έγινε μέσα σε 20 ημέρες καλή προκαταρκτική δουλειά στη στρατιωτική τους εκπαίδευση, την πολιτική τους διαπαιδαγώγηση και την ήθική τους προετοιμασία για κίνηση. Έγινε ισόμερα ποιοτική κατανομή των μαχητών στο τμήμα τους. β) Πάρθηκαν όλα τα προπαρασκευαστικά μέτρα για κίνηση και κατά την κίνηση, τρόφιμα για να περάσουν τα τμήματα όσο το δυνατόν περισσότερες μέρες, έφεδρικά γουρουνοτσάρουχα, τμήμα μηχανικού για κατασκευή χαλασμένου δρόμου και μικρών

γεφυριῶν. Σὲ κάθε ἄλμα γινόνταν συσκέψεις στελεχῶν μέχρι διμοιρίας, πού κατατοπίζονταν γιὰ τὸν τρόπο κίνησης. Δίνονταν ιδιαίτερη προσοχή στὸ ἠθικὸ τῆς φάλαγγας καὶ τῶν μαχητῶν καὶ στὴν ἐπαγρύπνιση κατὰ τὴν πορεία. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πορείας γινόνταν κάθε ὥρα σιωπηρὸ προσκλητήριο, δηλαδή κάθε διμοιρίας ἐδινε ἀναφορά ὅτι βαδίζει κανονικά, μ' ὅλους τοὺς ἄνδρες του στὸ λοχαγὸ του καὶ συνέχεια πρὸς τὸ τάγμα κλπ. Σὲ κάθε τάγμα ἐξασφαλίζονταν σύνδεσμος γιὰ νὰ κινεῖται: μὲ εὐχέρεια μὰ καὶ σὲ κάθε περίπτωση νὰ μπορεῖ νὰ φτάσει στὴ θέση πού ὀρίστηκε. Ἐπίσης ἐφίππη ομάδα, κινουῦνταν πάνω - κάτω παρακολουθώντας τὸν τρόπο κίνησης τῆς φάλαγγας. Τὸ τηλέφωνο ἀπὸ στόμα σὲ στόμα καταργήθηκε. Ἀνάλογα μὲ τὴν τακτικὴ κατάσταση δίνονταν κατὰ τὴν πορεία ὁ ἀναγκαῖος σχηματισμὸς τῆς φάλαγγας (π.χ. κατὰ τριάδες, τετράδες, σὲ παράταξη διμοιριῶν), γ) Μιὰ καὶ ἡ φάλαγγα ἦταν μεγάλη περνοῦσε συχνὰ ἀπὸ θέσεις, πού ἦταν ἀδύνατο νὰ ξεφύγει τὴν προσοχὴ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀκολουθήθηκε ἡ τακτικὴ τῆς γρήγορης κίνησης καὶ αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴν προλαβαίνει τὴ φάλαγγα ὁ ἐχθρὸς (π.χ. ἡ φάλαγγα βαδίζει: μὲ ταχύτητα ἀπὸ Δερελί πρὸς Ταμπακλί 45 χιλιόμετρα ἐπὶ 12 ὥρες μὲ μιὰ μόνο στάση μισῆς ὥρας γιὰ φατ, χωρὶς κανένα βραδυποροῦντα. Ξεκουράζεται μιὰ νύχτα καὶ βαδίζει 65 χιλιόμετρα ἐπὶ 25 ὥρες μὲ μιὰ στάση μόνο, μέσα στὶς λάσπες καὶ τὴ λίμνη τῆς Κάρλας καὶ φτάνει ὅλη ἡ φάλαγγα χωρὶς κανένα βραδυποροῦντα. δ) Ἐνῶ ἡ φάλαγγα κατόρθωσε νὰ περάσει ἀθέατη τὸ θεσσαλικὸ κάμπο, τὸ Μαυροβούνι, τὸν Κίσαβο καὶ τὸν Πηγειό, στὸν Ὀλυμπο βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση γιατί δὲν πάρθηκαν τὰ ἀνάλογα μέτρα ἀπὸ τὰ τμήματα πού πῆραν διαταγὴ νὰ ὑποδεχτοῦν καὶ νὰ βοηθήσουν τὴ φάλαγγα γιὰ νὰ φτάσει στὸν προορισμὸ τῆς. Ἡ εὐθύνη ἐδῶ βαρύνει τὴ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας, πού δὲν ἐφάρμοσε τὴ σχετικὴ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Ἀντίθετα, ἔπειτα ἀπὸ ἐχθρική πίεση, ἐλίχθηκε πρόωρα καὶ ἄφησε τὴ φάλαγγα ἀνυπεράσπιστα. Ἔτσι ὁ ἐχθρὸς βρῆκε τὸν καιρὸ νὰ κινήσει: δυνάμεις γιὰ νὰ χτυπήσει τοὺς ἄοπλους. Ὅμως παρ' ὅλους τοὺς κομπασμοὺς τοῦ Σοφούλη καὶ τοῦ Βάν Φλίτ, τὰ τμήματά μας δώσανε σκληρὰ χτυπήματα στὸν ἐχθρὸ, ἀποκεντρώθηκαν οἱ ἄοπλοι στὰ μάχιμα τμή-

ματα, ἐλίχθησαν κανονικά και φτάσαν στον προορισμό τους με μικρές σχετικές απώλειες, προξενώντας στον ἐχθρό πολύ ανώτερες, παρά τὸ γεγονός ότι ἡ φάλαγγα ἀναγκάστηκε νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν ἀντίπαλο και με τις πέτρες ἀκόμα. ε) Ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ τονιστεῖ περισσότερο, εἶναι ὁ μαζικός ἡρωϊσμός ὄλων τῶν μαχητῶν και στελεχῶν, τὸ πνεῦμα τῆς μάχης, τῆς ἐπίθεσης και τῆς ἀντοχῆς πού ἐπεκράτησε σ' ὄλη τὴν πορεία. Ἀπ' τὰ στελέχη μας διακρίθηκαν ἰδιαίτερα οἱ ταγματάρχες τοῦ ΔΣΕ σ.σ. Τσικαρδόνης, Μπαντέκος, Πυθαγόρας, ὁ λοχαγός Μαρίκος. Οἱ διμοιρίτες Κοτρῶνης Θεμιστοκλῆς, Ρωμανός Ἀνδρέας, Νάκου Μάρια και οἱ ὑποψήφιοι μαθητὲς γιὰ τὴν σχολὴ ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου Κουτσογιῶργος Γιάννης, Χαλιμτζῆς Γιώργος, Βλάχου Ἀφροδίτη, Πολίτου Ἐλένη, Γαλάνου Νίτσα, Μαγκλάρια Μάρια, Ντάλλα Κωνσταντία κ.ἄ. στ) Τῆ φάλαγγα τῶν ἀόπλων βοήθησε πολύ, τὸ κλιμάκιο Δυτικῆς Μακεδονίας, και ἰδιαίτερα στὸ πέρασμα ἀπὸ Πιέρια πρὸς Χάσα ἢ ταξιαρχία τοῦ σ. Παλαιολόγου πού ἔδωσε σκληρὲς μάχες με ὑπέρτερες ἐχθρικές δυνάμεις. Ἐδῶ πρέπει νὰ τονιστεῖ ἰδιαίτερα τὸ προσωπικὸ παράδειγμα τοῦ λοχαγοῦ Ἀχιλλέα Πιστόλα, πού με τὴν πλάτη του πέρασε ἀπ' τὸν Ἀλιάκμονα 30 ἀόπλους και ἡ ἐπίδοση τοῦ ταγματάρχη Δούκα, με τὸ τάγμα του. Καὶ ἂν δὲν παρουσίαζε ἡ ταξιαρχία αὐτὴ ὀρισμένες ἀδυναμίες ὅπως ἡ κακὴ και χλιαρὴ στάση τοῦ πολιτικοῦ ἐπιτρόπου σ. Φωκᾶ, ἐγκατάλλειψη τραυματιῶν κλπ., τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦταν καλύτερα.

7. Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, παίρνοντας ὑπ' ὄψη τοὺς γενικώτερους σκοπούς μας στὴν πάλη γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας και τὴ στρατηγικὴ ἀποστολὴ τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης πού εἶναι νὰ ἀπασχολεῖ και φθείρει ὅσο μπορεῖ περισσότερες δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ με ἀδιάκοπη παρτιζάνικη δράση και συγκεντρωτικὰ χτυπήματα, νομίζει ότι μπροστὰ στὸ ἀρχηγεῖο Ρούμελης στέκουν τὰ παρακάτω καθήκοντα: 14.4.48.

Αὐτὴ ἡ ἀπόφαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸ «Δημοκρατικὸς Στρατὸς» ἀρ. φύλλου 5, Μᾶης 1948, σ. 146.

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΤΗΣ 670 ΜΟΝΑΔΑΣ

Στις 14 Ἀπρίλη, μοῦ ἀνακοινώθηκε ἀπὸ μέρους τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ὅτι συγκροτήθηκε τὸ Ἀνώτερο Πολεμικὸ Συμβούλιο τοῦ ΔΣΕ, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπ' τὸ Ν. Ζαχαριάδη, Μ. Βαφειάδη, Β. Μπαρτζώτα καὶ Γούσια. Ἐπίσης μοῦ ἀνακοινώθηκε ὅτι ἀναλαμβάνω τὴ διοίκηση τῆς τακτικῆς μονάδας τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, μὲ τὸ ὄνομα 670 μονάδα, ποὺ ἀποτελεῖ ἐφεδρεία τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Μοῦ ἐξήγησαν ὅτι ὁ ρόλος τῆς μονάδας εἶναι: νὰ δώσει συγκεντρωτικὰ χτυπήματα ἐκεῖ ποὺ θέλει τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴν προετοιμάσω γιὰ ἀγώνα ἄμυνας καὶ ἐπίθεσης. (1) Ν. Ζαχαριάδης μοῦπε: Πολιτικὸ ἐπίτροπο τῆς 670 μονάδας θὰ ἔχεις τὸν Λ. Στρίγγο, μέλος τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ὅμως αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ σ' ἐπηρεάσει γιατί ἐσὺ θὰ εἶσαι ὁ διοικητής, ἐπὶ θὰ φέρεις ἀκέραια τὴν εὐθύνη ἀπέναντι στοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγεῖο καὶ τὴν ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, εἶσαι ἐπιπλέον καὶ μέλος τοῦ Ἀνώτατου Πολεμικοῦ Συμβουλίου.

Τὴν ἄλλη μέρα συνεργάστηκα μὲ Μ. Βαφειάδη, γιὰ τὰ ἄμεσα καθήκοντα τῆς 670 μονάδας καὶ συγκεκριμένα μοῦ ὑποδείχτηκε νὰ στρέψω τὴν προσοχή μου στὰ παρακάτω: α) μεταφορὰ πυρομαχικῶν, ἀπόκρυψή τους σὲ διαδοχικὲς θέσεις ποὺ νὰ εἶναι: σὲ θέση νὰ τὰ παίρνει μ' εὐκολία ἡ μονάδα, τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τρόφιμα, β) νὰ ὀργανώσουμε τὸ ἔδαφος σὲ διαδοχικὲς θέσεις στὸ χῶρο τοῦ δυτ. Γράμμου καὶ πρὸς περιοχή Πυρσόγιαννης. γ) ὀργάνωση τῶν διαβιβάσεων καὶ τέλος νὰ ὀργανώσω γιὰ τὶς 18 Ἀπρίλη, ἀχτίφ στελεχῶν τῆς 670 μονάδας.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας, ἔφτασα στὴν ἔδρα τῆς 670 μονάδας, ποὺ θρίσκονταν στὴ θέση Πατώματα τοῦ Γράμμου. Τὸ βράδυ ἔκανα συνεργασία μὲ Κικίτσα, προσωρινὸ διοικητὴ τῆς μονάδας καὶ τὸν πολιτικὸ ἐπίτροπο Στρίγγο. Μοῦ ἔγινε μιὰ γενικὴ κατατόπιση. Ἡ μονάδα διέθετε τὴν 102 ταξιαρχία μὲ διοικητὴ τὸν Γιαννούλη, τὴν 105 ταξιαρχία μὲ διοικητὴ τὸν μόνιμο ἀξιωματικὸ Παῦλο Τουμπουλίδη, τὴν 107 ταξιαρχία μὲ διοικητὴ τὸν Μπαρμπαλιὰ (Ρούνης) καὶ δύο πυροβολαρχίες πυροβολικοῦ. Ἡ 105 τα-

ξιαρχία είχε μόνο 2 τάγματα. Το έπιτελείο τής μονάδας ήταν συμπληρωμένο με έπιτελάρχη τόν Σοφιανό 'Ηλιάδη. Βοηθός του πολιτικού έπιτρόπου, ήταν ο Λάμπρος (Ν. Κανακαρίδης). Τους ανακοίνωσα τὰ καθήκοντα που μ'ας έβαλε τὸ Γενικό 'Αρχηγείο. Τήν άλλη μέρα με Στρίγγο και Κικίτσα, συνεχίζω τή συνεργασία. 'Αποφασίσαμε για τὸ ζήτημα τής μεταφορᾶς τῶν τροφίμων και πυρομαχικῶν και τακτοποίησή τους σε θέσεις διαδοχικές ανάλογα με τόν προσανατολισμό τής μονάδας. Νά συγκροτήσουμε φάλαγγα ζώων και έπικεφαλῆς ὅλης αὐτῆς τής δουλειᾶς νά θάλουμε τόν Σπάρτακο (Παναγιώτη Τσακανίκα), ἀπό τή Ρούμελη, ἄνθρωπο με μεγάλες ικανότητες, δραστήριο και καλὸ ὀργανωτῆ. Μελετήσαμε σε ποιὰ σημεία θὰ ὀργανώσουμε ὀχυρωματικά ἔργα. Καθορίσαμε πραχτικά τήν ὀργάνωση του ἄχτιφ τῶν στελεχῶν τής μονάδας για τις 18 'Απρίλη. Συνέχεια κατατοπίστηκα για τὰ στελέχη τής μονάδας και τῶν ταξιαρχιῶν. Μετὰ πραγματοποιήσα συνεργασία με τόν έπικεφαλῆς τῶν διαβιβάσεων και καθορίσαμε τήν ὀργάνωση πλατιοῦ δικτύου διαβιβάσεων και σύνδεσης με τις ταξιαρχίες και Γενικό 'Αρχηγείο καθὼς και ταξιαρχιῶν με τις πιο κάτω μονάδες. Τὸ δίκτυο διαβιβάσεων πρέπει νά πραγματοποιηθεῖ με τηλεφωνικὸ δίκτυο, μάλιστα κι όταν κάνουμε διεισδύσεις νά ὑπάρχει συνεργείο που νά ἀπλώνει γραμμὴ τηλεφωνική και μετὰ νά τή μαζεύει. Καλὸ δίκτυο με ἀσυρμάτους, καθὼς και ἄλλα μέσα συνθηματικά.

Σε συνέχεια συνεργάζομαι με έπιτελάρχη μου. Με κατατοπίζει για ὅλα τὰ γραφεῖα και ὑπηρεσίες του έπιτελείου και για τόν καθένα χωριστά, τόν ὑπεύθυνο γραφείου και ὑπηρεσίας. Μετὰ βγήκα μαζί τους νά έπισκεφθοῦμε τὰ γραφεῖα και τις ὑπηρεσίες για νά τους γνωρίσω και προσωπικά. Μόλις βγήκαμε ἀπ' τὸ καλύδι του έπιτελάρχη, ἀκούω μιὰ ζωνηρὴ διαλογικὴ συζήτηση μεταξύ μιᾶς συντρόφισσας και του έπιτρόπου τής Μονάδας Στρίγγου. Πλησίασα πρὸς τὸ μέρος τους. 'Αμέσως ἡ συντρόφισσα με χαιρέτησε, μου ἀνέφερε ὅτι εἶναι έπικεφαλῆς του δικαστικοῦ τμήματος τής 670 μονάδας και ὅτι λέγεται Ρίτα, μου ἀνέφερε ὅτι ἔχει ἀντιρρήσεις με τις ἐντολές του πολιτικού έπιτρόπου Στρίγγου που τής ζήτησε στο αὐριανὸ Στρατοδικείο νά δικάσει 30 σε θάνατο για λιποταξία και ἕναν ἀνθυπολοχαγὸ γιατί πήρε 500 γραμμ. φωμί. Ζήτησα

νά μου πει τί είδους λιποτάκτες είναι αυτοί οί άνθρωποι, μήπως φύγαν από μᾶς και μᾶς πρόδωσαν και τώρα πιάστηκαν αίχμάλωτοι; Μοῦ ἀπάντησε ὅτι είναι παιδιὰ ἀπ' τὰ γύρω χωριά, φύγαν γιατὰ σπίτια τους και γύρισαν στίς μονάδες τους, γι' αὐτό τὸ λόγο ὁ σ. Στρίγγος ζητάει νά τους δικάσω παραδειγματικά σέ θάνατο. Γιατὸν ἀνθυπολοχαγὸ μοῦπε ὅτι λέγεται Δημοτρογιάννης ἀπ' τὴ Ρούμελη και ὅτι ὄντας κουρασμένος ἀπ' τὸ σκάψιμο ὀχυρωματικῶν ἔργων, κατέβηκε στήν Πυρσόγιαννη και ἀπὸ τὸ φούρνο πήρε ἓνα ψωμί νά φάει, γιατί ἡ μερίδα στὸν καθένα ἀντάρτη ἦταν 100 γραμμάρια ψωμί. Γιατὸ λάθος αὐτὸ βγάλανε ὄλο τὸ τάγμα νά περναί: και νά τὸν φτύνει και ἐπιπλέον τώρα ὁ σ. Στρίγγος, ζητάει και νά τὸν δικάσω. Ὁ Δημοτρογιάννης γιατὴν ντροπὴ πού τοῦ κάναμε θέλει νά σκοτωθεῖ. Ἡ ἐπικεφαλῆς τοῦ δικαστικοῦ ἔδειχνε ἔξυπνο ἀνθρώπο με ἀνεβασμένο πολιτικὸ κριτήριο και θάρρος στήν ἔκφραση τῆς σκέψης της. Μετὸν Στρίγγο, μέλος τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, γιατὴ πρώτη φορά συνεργαζόμενοι κι εἶδα ὅτι είναι ἓνας στενοκέφαλος και κενὸς ἄνθρωπος. Ὁ Στρίγγος, ἐνῶ ἦταν πολιτικός μου ἐπίτροπος και βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τίς διαταγές μου, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦταν μέλος τοῦ ΠΓ και ἐγὼ ἀναπληρωματικὸ μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, μ' αὐτό του τὸν τουπέ, δὲν θεώρησε ὅτι πρὶν δώσει μιὰ τέτοια ἐντολὴ στήν ὑπεύθυνο τοῦ δικαστικοῦ ἔπρεπε πρῶτα ἐγὼ νά τὴν ἐγκρίνω. Ἦμουν σέ πολὺ δύσκολη θέση, ὅμως μετὴ διαταγὴ πού ἔδωσε και συνέχιζε νά ἐπιμένει και μπροστὰ μου, στήν ὑπεύθυνο τοῦ δικαστικοῦ πού ἀν πραγματοποιοῦνταν αὐτὴ ἡ διαταγὴ του, νὰ ἦταν καταστροφὴ γιατὴ τὴ μονάδα, ἀναγκάστηκα νά ἐπέμβω.

Εἶπα στὸν Στρίγγο ὅτι ἡ 670 μονάδα είναι ταχτική μονάδα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ὅμως δὲν πάψαμε νά εἴμαστε και ἀντάρτες. Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε σέ θέση νά λύσουμε τὰ βασικά ζητήματα τῶν μαχητῶν, ὅπως τὸ ζήτημα τῆς τροφοδοσίας πού λύνουν οἱ ταχτικοὶ στρατοί. Μπορεῖ νά θέλουμε ὁ ἀντάρτης νά σκάβει και ταυτόχρονα νά ἀπαιτοῦμε ἀπ' αὐτὸν νά ζήσει μετὴ 100 γραμ. ψωμί; Εἶναι: ἐπόμενο, ὅτι: ἄμα θὰ δεῖ δίπλα του φούρνο μετὴ ψωμιὰ θὰ τεντώσει: τὸ χέρι νά πάρει ἓνα ψωμάκι, νά φάει γιατὴ νά μὴν πεθάνει τῆς πείνας. Αὐτὸ είναι: ἀδίκημα γιατὴ νά θάλετε ἓνα ὀλόκληρο τάγμα νά τὸν φτύνει: κι ἀπὸ πάνω νά τὸν δικάζετε; Ξέρεις, σ. Στρίγγο ποῖός

είναι: αὐτὸς ὁ Δημητρογιάννης; Εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀν-
τάρτες τῆς Ρούμελης, ποὺ γιὰ τὶς ἀνδραγαθίες του τὸν στείλαμε
στὴ σχολὴ ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ ἐπίσης ἔχει
δυσὶ ἀδέρφια θύματα, αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἡρωϊκὸ παιδί θέλεις νὰ ἐξον-
τώσεις; Καὶ νομίζεις ὅτι μὲ τέτοια μέσα θὰ κάνουμε λαϊκοεπανα-
στατικὸ στρατό; Ἡ ἐντολὴ ποὺ ἔδωσες νὰ τὸν φτύνουν εἶναι πρά-
ξη ἀπάνθρωπη, μόνο στοὺς παλιοὺς ἀστικούς στρατοὺς τσαλαπατοῦν
τὸν στρατιώτη. Ἐμεῖς ὅτι καὶ νὰ ἔκανε ἓνας μαχητὴς οὔτε τὸν φτύ-
νουμε, οὔτε τὸν δέρνουμε. Αὐτὰ εἶναι ζητήματα τῆς ἀξιοπρέπειας
καὶ τοῦ ἀνδρισμοῦ κάθε μαχητῆ καὶ κανεὶς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ
τοῦ τὰ θίξει, μπορεῖ, ἂν ἡ πράξη του εἶναι σοβαρὴ νὰ τὸν δικάσεις,
ὅμως ποτὲ δὲν θὰ θίξουμε τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὸν ἀνδρισμὸ τοῦ
μαχητῆ. Ἐπειδὴ τὸ θέμα αὐτὸ τὸ θεωρῶ πολὺ σοβαρὸ πολιτικὸ πα-
ράπτωμα, θὰ τὸ ἀντιμετωπίσω στὸ ἀχτίφ τῆς μονάδας καὶ στὶς συ-
νελεύσεις τῶν μαχητῶν. Θὰ ἀποκαταστήσω πολιτικὰ τὸν Δημη-
τρογιάννη καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του δημόσια, θὰ τοῦ κάνω παρα-
τήρηση ὅτι μόνος του ὅσο καὶ νὰ πεινοῦσε δὲν ἔπρεπε νὰ πάρει ψω-
μί. Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους 30 ποὺ πῆγαν στὰ σπίτια τους καὶ γύρι-
σαν νὰ τιμωρηθοῦν διοικητικὰ μὲ κράτηση ἢ ἄλλη τιμωρία ὄχι ὅ-
μως νὰ περάσουν ἀπὸ στρατοδικεῖο. Πρότεινα στὴν ὑπεύθυνη τοῦ
δικαστικοῦ νὰ καλέσει τοὺς 30 κατηγορούμενους καθὼς καὶ ὅλους
τοὺς ἄνδρες τοῦ τάγματος σὲ συνέλευση καὶ ἐκεῖ νὰ μιλήσει γιὰ
τὸ παράπτωμά τους. Νὰ τοὺς ἐξηγήσει ὅτι εἶναι παράπτωμα νὰ φεύ-
γει ἓνας ἀντάρτης ἀπὸ τὸ τμήμα του χωρὶς ἄδεια, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ
πράξη τους θὰ ἔχει συνέπειες σοβαρές, ὅταν γίνετα: σὲ ὥρα μάχης
καὶ ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἐγκαταλείπει τὴ θέση του χωρὶς δι-
αταγή. Νὰ ζητήσει ἀπ' τὸ τάγμα νὰ τοὺς τιμωρήσει μὲ διοικητικὰ
μέτρα καὶ αὐτό, γιατί εἶναι καινούργιοι καὶ ἀπὸ ἄγνοια κάναν τὸ
λάθος. Πρότεινα στὴ δικαστικὴ ὑπεύθυνο ὅτι στὴν μονάδα μας δὲν
ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ δικαστὲς καὶ δικαστήρια, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ
ἀγωνιστὲς, ἀπὸ καλοὺς μαχητὲς. Γι' αὐτὸ τῆς πρότεινα ν' ἀφήσει
τὸ γραφεῖο καὶ νὰ κατεβοῦν στὰ τμήματα νὰ ὀργανώσουν συνελεύ-
σεις μαχητῶν μαζὶ μὲ τοὺς πολιτικούς ἐπιτρόπους, νὰ διαφωτίζουν
τοὺς μαχητὲς γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς πειθαρχίας καὶ τὴν ἀποφυγὴ
παραπτωμάτων.

Σε συνέχεια με τον επιτελάρχη επισκέφθηκα ένα - ένα τα γραφεία και υπηρεσίες του επιτελείου, τους γνώρισα προσωπικά και εξέτασα τη δουλειά τους. Διαπίστωσα ότι κάθε γραφείο είχε έναν θύλο από χαρτιά, για του φύλλου πήδημα γράφαν κι ένα χαρτί. Υπολόγισα ότι για την κίνηση της μονάδας χρειαζόμουν αρκετά αλογα, για να μεταφέρω αυτό το υλικό. Μια γραφειοκρατία πρώτου μεγέθους. Στις 17 'Απρίλη καλώ σε συνεδρίαση όλα τα στελέχη του επιτελείου. Τους ανέλυσα τους σκοπούς της μονάδας μας και το ρόλο και τα καθήκοντα του επιτελείου. Διαπιστώσαμε ότι το επιτελείο ξέφυγε από την αποστολή του, σαν όργανο συλλογικό, που με τις προτάσεις του θα βοηθήσει το διοικητή και τις πιο κάτω μονάδες. Χώθηκε στη γραφειοκρατία και ασχολούνται με χαρτοπολεμιο. Ζήτησα ότι κάθε γραφείο και υπηρεσία θα διαθέτει από μια τράντα που θα κρατάν τα τελείως αναγκαία υλικά. Το κάθε γραφείο θα ασχολείται στον τομέα του, σαν βοηθός του διοικητή, π.χ. το I γραφείο πρέπει να μελετάει και να προτείνει καλούς τρόπους οργάνωσης και να ξέρει τα στελέχη, να κατεβαίνει να βοηθάει και τις ταξιαρχίες προς αυτή την κατεύθυνση. Το III γραφείο, με βάση την στρατιωτική αποστολή της μονάδας, τις πληροφορίες που έχει και τις ικανότητες της μονάδας να προτείνει την ταχτική που θα ακολουθήσουμε. Σε συνέχεια έθεσα πρακτικά τα καθήκοντα κάθε γραφείου και υπηρεσίας και ένα εβδομαδιαίο πλάνο δουλειάς. Διαπιστώσαμε ότι η επισιτιστική κατάσταση της μονάδας ήταν άσχημη, φωμί λίγο και χωρίς φαί, το κρέας τους λείπει. Αυτό ήταν πολύ σοβαρό ζήτημα. Τι καθήκοντα να πραγματοποιήσεις με πεινασμένους ανθρώπους; Είπα στα μέλη του επιτελείου, ότι θα πρέπει να ζητήσουμε άδεια απ' το Γενικό Αρχηγείο να κάνουμε διεισδύσεις για εξεύρεση τροφίμων και έβαλα το καθήκον να συγκεντρωθούν πληροφορίες, που υπάρχουν τρόφιμα ποιά είναι ή διάταξη του αντιπάλου και τι δυνάμεις διαθέτει. Καθορίσαμε για τα οχυρωματικά έργα που θα φτιάξουμε, σύμφωνα με διαταγή του Γενικού Αρχηγείου. Επίσης μιλήσαμε πώς θα βοηθήσουν για την καλή διεξαγωγή του αβριανού άχτιφ των στελεχών, της 670 μονάδας.

Στις 18 'Απρίλη το πρωί, συγκεντρώθηκαν τα στελέχη των 3 ταξιαρχιών της 670 μέχρι διοικήσεις τάγματος τα επιτελεία τα

ξιαρχιών και της μονάδας και άρχισε το άχτιφ. Από μέρος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, παρκολούθησαν ο Ν. Ζαχαριάδης και Β. Μπαρτζώτας. Οι έργασίες του άχτιφ τέλειωσαν το βράδυ. Στο άχτιφ ύστερα από δική μου εισήγηση και την όμιλία πολλών άξιωματικών της μονάδας, μίλησε ο Ν. Ζαχαριάδης. Αφού έκανε μια έκτενή ανάλυση της διεθνούς και έσωτερικής κατάστασης, στάθηκε στο ρόλο που έχει να παίξει η 670 μονάδα. Είπε: ότι η μονάδα αποτελεί την επιθετική δύναμη, που θα πέσει πάνω στον αντίπαλο και θα του επιφέρει συγκεντρωτικό χτύπημα, όπου θα θεωρήσει σωστό το Γενικό Αρχηγείο. Γι' αυτό χρειάζεται καλή εκπαίδευση, εξασφάλιση της ταχυκινήσις της μονάδας, και δυνατή πειθαρχία. Στάθηκε πολύ στην ανάπτυξη της πολιτικής δουλειάς για το ανέγασμα της ήθικοπολιτικής και στρατιωτικής στάθμης των μαχητών. Μίλησε ότι στο Γράμμο, περιμένουμε έκστρατεια του αντιπάλου και πρέπει να την τσακίσουμε και περάσουμε στην άντεπίθεση μόλις οι συνθήκες είναι ευνοϊκές και το επιτρέφουν. Από τη θέση του Γενικού Αρχηγείου και το λόγο του Ν. Ζαχαριάδη, καθορίζονταν ότι το αρχηγείο Δυτ. Μακεδονίας, θα άντιμετώπιζε την έκστρατεια στο Γράμμο και η 670 μονάδα θα ήταν έτοιμη για την άντεπίθεση, μετά τη φθορά του αντιπάλου.

Στο σ. Ζαχαριάδη και σ. Μπαρτζώτα, ανακοίνωσα ότι θα πάω τειναν να μείνει μαζί μου και ο Β. Μπαρτζώτας και να πάρει μέσσυμμετοχή και διμοιριτών και μετά συνέλευση όλων των μαχητών των ταγμάτων, για να θάλουμε τη θέση του άχτιφ. Ακόμα θα κάνω και άσκήσεις ταχυκινήσις και νυχτερινές πορείες. Μου πρότειναν να μείνει μαζί μου και ο Β. Μπαρτζώτας και να πάρει μέρος και αυτός μαζί μου σ' όλη τη δουλειά που θα κάνω στα τάγματα. Μετά συνεργάστηκα με τους διοικητές των ταξιαρχιών, για μια σειρά ζητήματα. Την άλλη μέρα το πρωί παρουσία και του Β. Μπαρτζώτα, έκανα συνεργασία με πολιτικό επίτροπό μου για τις δουλειές που πρέπει να διεκπεραιώσουμε και κυρίως με την πραγματοποίηση της μεταφοράς των πυρομαχικών και τροφίμων. Σε συνέχεια καλέσαμε σε συνεργασία τον όργανωτή της μονάδας Λάμπρο και τον στείλαμε για δουλειά στην 102 ταξιαρχία.

Το μεσημέρι της ίδιας μέρας πήγα μαζί με Β. Μπαρτζώτα στο

Κάντρικο, πού ήταν ή έδρα τής 105 ταξιαρχίας και παρακολουθή-
σαμε άχτίφ του τάγματος Άλευρά, μέχρι διοίκηση διμοιρίας. Τά
στελέχη του τάγματος ήταν καλά, προσπαθήσαμε να τους δώσου-
με να καταλάβουν όσο το δυνατόν με άπλά λόγια την άποστολή τους
και να τους έμπνεύσουμε το πνεύμα τής επίθεσης. Στις 20 Άπρί-
λη το πρωί, πήραμε μέρος στο άχτίφ τάγματος του Εύριπίδη (Κα-
πετάνιου), πού κι έδω πήραν μέρος μέχρι διοικήσεις διμοιριών. Οί
διμοιρίτες είναι όλοι τους καλοί, παρουσιάστηκε διασάλευση τής
πειθαρχίας από λοχαγούς, από αδυναμία τής διοίκησης του τάγμα-
τος. Μιά διοίκηση λόχου την αντικαταστήσαμε άμέσως. Το άχτίφ
επύλησε τά στελέχη για τή σωστή κατανόηση τής άποστολής τους
και το δυνάμωμα τής πειθαρχίας. Μετά το τέλος του άχτίφ δίνω
δικταγή σε μισή ώρα το τάγμα να είναι έτοιμο, συντεταγμένο προς
πυρεία. Η άσκηση πέτυχε, όλο το τάγμα και ο λόχος μηχανημά-
των ήταν έτοιμοι συντεταγμένοι για κίνηση. Στους συγκεντρωμέ-
νους μαχητές μίλησα, αναλύοντας σύντομα την κατάσταση και την
άποστολή μας, έπεκράτησε μεγάλος ένθουσιασμός. Το άπόγευμα
παρακολούθησα άχτίφ των στελεχών δύο πυροβολαρχιών, πού πή-
ραν μέρος μέχρι στοιχειάρχες. Το ίδιο και έδω έπεκράτησε πνεύ-
μα αίσιοδοξίας για τις επικείμενες μάχες. Το βραδάκι δίνω δια-
κταγή στο τάγμα Άλευρά, σε μισή ώρα να είναι συντεταγμένο για
κίνηση. Η άσκηση επέτυχε άπόλυτα και μετά μίλησα σ' όλους τους
άνδρες του τάγματος. Σε συνέχεια με τις διοικήσεις των 2 ταγμα-
των πού διέθετε ή 105 ταξιαρχία και τή διοίκηση ταξιαρχίας, έ-
κανα συνεργασία και καθορίσαμε πραχτικά το πρόγραμμα εκπαί-
δευσης και πολιτικής διαπαιδαγώγησης.

Τήν άλλη μέρα μαζί με Β. Μπαρτζώτα, γυρίσαμε στην έδρα
τής 670 μονάδας. Συνεργάστηκα με πολιτικό έπίτροπό μου Στρίγ-
γο. Μοῦ έκανε έκθεση για τή δουλειά του. Μετά αποφασίσαμε να
στείλουμε στο άρχηγείο Δυτ. Μακεδονίας να παραλάβει όπλους,
να τους όπλίσει και να τους δώσει ρουχισμό. Καθορίσαμε άπ' αυ-
τούς να συγκροτηθεί το 3ο τάγμα τής 105 ταξιαρχίας και μια
διλοχία ταμποτέρ. Του είπα να πάρει τους ανθρώπους πού του χρει-
άζονται και να φύγει άμέσως για να πραγματοποιήσει αυτά τα κα-
θήκοντα. Μετά μαζί με Β. Μπαρτζώτα κάλεσα τον έπιτελάρχη και

κάθε γραφείο ξεχωριστά του έπιτελείου τής μονάδας σέ συνεργασία. γιά νά δοῦμε πῶς δουλεύουν. Διαπιστώσαμε ὅτι: τὸ έπιτελεῖο, ἀρχίζει νά δουλεύει καλά, παρὰ τὸ ὅτι ὄλοι τους εἶναι νέοι καὶ ἄπειροι ἀπὸ δουλειὰ έπιτελείου. Πάντως ἡ συνεδρίαση ποῦχαμε κάνει τοῦ έπιτελείου, πολὺ τοὺς βοήθησε.

Στις 23 Ἀπρίλη παίρνω διαταγή ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, ποῦ διατάζει: ἓνα τάγμα τής 670 μονάδας νά ἀντικαταστήσει: τάγμα τοῦ Ἀρχηγείου Δυτ. Μακεδονίας στὸν τομέα Κόνιτσας πρὸς Πύργο Στράτσανης - Κάμενικ, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ τάγμα θὰ διεισδύσει στὸ ὄφιπλο Ἰωαννίνων. Ἐπίσης μὲ τὴν ἴδια διαταγή, μᾶς διατάσσει σέ συνεργασία μὲ ἀρχηγεῖο Δυτ. Μακεδονίας νά ὀργανώσουμε ἐπιχείρηση πρὸς Μεσοποταμία. Ἀμέσως διέταξα διοίκηση τής 102 ταξιαρχίας ποῦ βρίσκονταν κοντὰ στὴν Πυρσόγιαννη νά ἀντικαταστήσει τὸ τάγμα τοῦ Ἀρχηγείου Δυτ. Μακεδονίας. Ἦρθα σέ ἐπαφή μὲ τὴ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Δ. Μακεδονίας γιά νά ὀργανώσουμε ἐπιχείρηση στὴ Μεσοποταμία. Μοῦ ἀπάντησαν ὅτι μόνο 3 λόχους διαθέτουν. Τότε ἔστειλα διαταγή στὴν 107 ταξιαρχία νά μελετήσει ἐπιχείρηση γιά Μεσοποταμία καὶ μέχρι 27 Ἀπρίλη νά μᾶς γράψουν πῶς σκέφτονται: νά ἐνεργήσουν καὶ μὲ πόσες δυνάμεις.

Τὸ πρῶτ στις 24 Ἀπρίλη μαζί μὲ Β. Μπαρτζώτα, φεύγω ἀπὸ ἔδρα τής 102 ταξιαρχίας. Παρακολοθησαμε ἀχτίφ στελεχῶν τοῦ τάγματος Γρεβενιώτη, μέχρι διμοιρίας. Ἡ κατάσταση τοῦ τάγματος εἶναι καλοῦτσιχη, παρουσιάζει ἀδυναμία στὴν πολιτικὴ δουλειὰ καὶ στὴν πειθαρχία. Πιστεύω ὅτι: τὸ ἀχτίφ πολὺ θὰ βοηθήσει τὰ στελέχη καὶ ὄλο τὸ τάγμα, γιά τὸ ξεπέραςμα τῶν ἀδυναμιῶν. Τὸ βράδυ συγκεντρώσαμε ὄλο τὸ τάγμα καὶ μιλήσαμε στοὺς μαχητές. Τὴ νύχτα μείναμε σέ κάτι καλυβοῦλες. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρῶτ κάναμε ἀχτίφ μέχρι διμοιρίας, στὸ τάγμα Ξυροτύρη. Τὰ στελέχη τους εἶναι ὄλα καλά, ὅμως παρουσιάζονται γκρίνιες γύρω ἀπ' τὸ φατ καὶ αὐτὸ ἐξ αἰτίας τής κακῆς τροφοδοσίας. Τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο μᾶς κρατάει: στὸ Γράμμο χωρὶς νά ἔχει λύσει: τὸ έπισιτιστικὸ πρόβλημα. Καταδίκασα τὴ στάση τής διοίκησης τοῦ τάγματος καὶ εἰδικὰ τοῦ πολιτικοῦ έπιτρόπου τοῦ τάγματος, ποῦ ἔφτυσαν τὸν ἀν-

Ηυπολοχαγὸ Δημητρώγιαννη καὶ τόνισα ὅτι τέτοιες πράξεις ὑποβιάζουσι τὴ μαχητικὴν στάθμην τοῦ μαχητῆ. Τὸ ἀπόγευμα παρακολούθησαμε ἀχτίφ τοῦ τάγματος Κ. Παπαλαιολόγου, ἡ κατάστασις τοῦ τάγματος καὶ τὸ ἠθικὸ τῶν στελεχῶν εἶναι ἄριστη. Παρουσιάζεται κάποια δυσἀρέσκεια στὰ ρουμελιώτικα στελέχη, πού προήλθε ἀπὸ κακὴ μεταχείρισις καὶ ἀπὸ μιὰ ἀδυναμία δική τους στὴν καινούργια προσαρμογή. Μίλησα μαζί τους πάνω στὶς μικροπαρεξηγήσεις καὶ τίς διαλύσαμε. Τὸ βράδυ κάναμε συνεργασία μὲ διολύκηση ταξιαρχίας. Στις 26 Ἀπρίλη, κάλεσα σὲ συγκέντρωσις τοὺς ἄνδρες τῶν 2 ταγμάτων τοῦ Κυροτύρι καὶ Κ. Παλαιολόγου, ἦταν ἔλλοι: τοὺς Ρουμελιώτες, πού μαζί δώσαμε τόσες μάχες στὴ Ρούμελη. Τὸ τάγμα Γρεβενιώτη δὲν πῆρε μέρος, πού μαζί δώσαμε τόσες μάχες στὴ Ρούμελη. Τὸ τάγμα Γρεβενιώτη δὲν πῆρε μέρος, γιατί εἶχε πάρει διάταξις στὸν τομέα πού κατεῖχε τὸ τάγμα τῆς Δ. Μακεδονίας. Μίλησα στοὺς μαχητὲς τῶν 2 ταγμάτων γιὰ τὴν κατάστασις, τὴν ἀποστολὴ τῆς μονάδας μας καὶ τὰ καθήκοντα πού συνοψίζονται στὸ νὰ δώσουμε δυνατὰ χτυπήματα στὸν ἀντίπαλο, ν' ἀνατρέψουμε τὴν ἐκστρατεία του. Ἐπεκράτησε μεγάλος ἐνθουσιασμός.

Μαζί μὲ Β. Μπαρτζώτα φύγαμε καὶ τὸ μεσημέρι φτάσαμε στὴν ἔδρα τῆς 670 μονάδας. Ἀμέσως μὲ Β. Μπαρτζώτα, Στρίγγο καὶ Κικίτσα κάναμε συνεργασία. Μίλησαμε πάνω σ' ὅλη τὴ δουλειὰ πού κάναμε. Διαπιστώσαμε ὅτι παρουσιάζονται σοβαρὲς ἀδυναμίες στὴν πολιτικὴν διαπαιδαγώγησις τῶν τμημάτων καὶ τὴν ἔλλειψις κατανόησις τῆς ἀποστολῆς τῆς μονάδας. Ἐπίσης διαπιστώθηκε ἕνας κακὸς χειρισμὸς τῶν Σλαβομακεδόνων. Ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε σχολὴ πολιτικῶν ἐπιτρόπων μὲ μικρὴ διάρκειαν, γιὰ καλὴ προετοιμασία τους. Καθορίσαμε τὸ πρόγραμμα λειτουργίας τῆς σχολῆς πολιτικῶν ἐπιτρόπων καὶ τὴν ὕλη πού θὰ παραδώσουμε. Στις 28 Ἀπρίλη μαζεύτηκαν οἱ πολιτικοὶ ἐπίτροποι καὶ κάναμε ἔναρξις τῆς σχολῆς. Ἐγὼ ἀνοίξα τὴ σχολὴ τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων τῆς μονάδας καὶ τοὺς τόνισα πρὸς ποιά κατεύθυνση θὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχή τους, γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον πού πρέπει νὰ ἐπιδείχνουν γιὰ ὅλα τὰ προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τοὺς μαχητὲς καὶ τὸ μπάσιμό τους στὸ πνεῦμα ἐνὸς λαϊκοεπαναστατικοῦ στρατοῦ.

Τὸ μεσημέρι μαζί με Β. Μπαρτζώτα καὶ Κικίτσα πήγαμε στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Ἐδῶ μείναμε καὶ τὴ νύχτα. Τὸ πρωτὶ τῆς 29 Ἀπριλίη, στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου ἔγινε σύσκεψη καὶ πῆ-
ραν μέρος ὁ Ν. Ζαχαριάδης, Μ. Βαφειάδης, Β. Μπαρτζώτας, ὁ ὑ-
ποφαινόμενος, Κικίτσας καὶ ὁ ὑπεύθυνος τοῦ III γραφείου. Μίλη-
σα ἐγὼ ἀναπτύσσοντας τὴν ὄλη δουλειὰ πὺ πραγματοποιήσαμε στὴν
670 μονάδα, στὸ ἐπιτελεῖο καὶ στὶς ταξιαρχίες. Πρότεινα, ὅτι ἀ-
φοῦ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καὶ τὸ III τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, θάζει κα-
θῆκον νὰ τσακίσουμε τὴν ἐκστρατεία στὸ χῶρο τῆς Β. Πίνδου καὶ
μετὰ νὰ περάσουμε σὲ ἀντεπίθεση, πρέπει νὰ γίνῃ ἐπεξεργασία ἐ-
νὸς συγκεκριμένου σχεδίου ἀμυνας καὶ ἀντεπίθεσης. Ὑπέδειξα ὅ-
τι χρειάζονται καλὲς πληροφορίες γιὰ νὰ σταθμίσουμε ἀπὸ ποιά
κατεύθυνση ὁ ἀντίπαλος θὰ ρίξει τὸν κύριο ὄγκο τῶν δυνάμεών του.
Νὰ ἔχουμε προωθημένες δυνάμεις στὸ χῶρο τοῦ ἀνατολικοῦ Ζαγο-
ριοῦ καὶ συγκεκριμένα στὸ αὐτὸ Βουβούσας - Τσοῦκα Ρόσα - Κου-
κουροῦτζο, ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν κατεύθυνση Ὀρλιακα. Στὸν κύ-
ριο ὄγκο Βοΐου, Σμόλικα, Γράμμιο, πὺ θὰ δοθοῦν οἱ ἀμυντικὲς μά-
χες, νὰ καθορισθοῦν τὰ στρατηγικὰ σημεῖα πὺ θὰ ὀχυρώσουμε γε-
ρὰ καὶ θὰ θάλουμε δυνάμεις γερές, πὺ νὰ μὴν ἐπιτρέφουν τὸ πέ-
ρασμα τοῦ ἀντιπάλου. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ γίνῃ ἡ φθορά του καὶ ἀ-
πὸ δῶ θὰ βροῦμε τὸ ἀδύνατό του σημεῖο, πὺ θὰ τοῦ δώσουμε τὸ
συγκεντρωτικὸ χτύπημα. Ἐκανα γνωστὸ ὅτι ἡ ἐπισιτιστικὴ κατά-
σταση τῆς 670 μονάδας εἶναι ἄσχημη, δίνουμε 100 γραμ. ψωμί στὸ
μαχητὴ καὶ πολλὰ φορὲς οὔτε φαί, κρέας ἔχουν νὰ δοῦν ἀπὸ ἀρ-
κετὲς μέρες. Ἄν συνεχίσει αὐτὴ ἡ κατάσταση, θὰ ἐπιδράσει ἄσχη-
μα στὸ ἠθικὸ τῶν μαχητῶν καὶ δὲν μποροῦμε νὰ περιμένουμε ἐπί-
δοση πολεμική. Πρότεινα νὰ μοῦ ἐπιτρέψουν με 2 ταξιαρχίες τῆς
670 μονάδας νὰ πραγματοποιήσω διείσδυση στὸ χῶρο τῶν Γρεβε-
νῶν - Νεάπολης, με σκοπὸ νὰ βροῦμε ζῶα γιὰ νὰ λύσουμε τὸ πρό-
βλημα τῶν μεταφορῶν τῆς μονάδας καὶ ταυτόχρονα νὰ λύσουμε καὶ
τὸ ἐπισιτιστικὸ πρόβλημα. Παράλληλα μ' αὐτὸ προετοιμάζουμε καὶ
τὴν μονάδα γιὰ πόλεμο. Τὰ τμήματα τῆς μονάδας προέρχονται ἀπὸ
διάφορες περιφέρειες, ἄλλοι ἔχουν πείρα πολέμου, ἄλλοι οὔτε ἄκου-
σαν τὸν κρότο τῆς σφαίρας, κι ἔτσι μ' αὐτὸ θὰ πετύχουμε νὰ πά-
ρουν τὸ βάπτισμα τοῦ πολέμου.

Τὸ Γενικό Ἀρχηγεῖο καὶ τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἀποδέχτηκε τὴν πρότασή μου γιὰ τὴ διείσδυση στὸ χῶρο Γρεβενῶν - Νεάπολης καὶ μοῦ ἔδωσε διαταγὴ νὰ ὀργανώσω τὴν ἐπιχείρηση μέχρι τῆς 8 Μάη. Μετὰ τὴ συνεδρίαση ἔφυγα ἀπὸ Γενικό Ἀρχηγεῖο καὶ γύρισα στὴν ἔδρα τῆς μονάδας. Ἀμέσως κάλεσα τοὺς ἐπιμελητὲς τῆς μονάδας, τοὺς ἔβαλα καθήκον νὰ βροῦν τροφὴ γιὰ διάρκεια 4 ἡμερῶν, πού θὰ δοθεῖ σὲ κάθε μαχητὴ ὅσο θὰ διαρκέσει ἡ ἐπιχείρηση.

Στις 30 Ἀπρίλη κάλεσα στὴν ἔδρα τῆς μονάδας τοὺς διοικητὲς τῆς 102 καὶ 105 ταξιαρχιῶν, καθὼς καὶ τὸν ἐπικεφαλῆς τοῦ πυροβολικοῦ. Τοὺς ἀνακοίνωσα τὴν ἀπόφασή μας νὰ πραγματοποιήσουμε διείσδυση στὸ χῶρο μεταξὺ Γρεβενῶν - Νεάπολης - Τσοτῖλι μὲ σκοπὸ νὰ ξεκαθαρίσουμε τὸ χῶρο ἀπ' τὶς ἔνοπλες δυνάμεις καὶ νὰ πραγματοποιήσουμε ἐπιμελητειακὴ δουλειά. Ὑπέδειξα ὅτι 2 τάγματα θὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπιμελητειακὴ δουλειά καὶ 2 τάγματα, σὺν σχολῇ ὀμαδαρχῶν, σὺν σχολῇ Γενικοῦ ἀρχηγείου, σὺν τάγμα νεολαίας Δ. Μακεδονίας καὶ τὸ πυροβολικὸ θὰ χτυπήσουν ἀποφασιστικὰ τὶς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου, πού θὰ κινηθοῦν ἀπὸ Σιάτιστα - Γρεβενά - Τσοτῖλι - Πεντάλοφος - Κορυφή - Ὀροπέδιο, θὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ τάνκς καὶ ἀεροπορία καὶ θὰ κρατήσουν λεύτερη ἔβλη τῆ ζώνη τῶν τμημάτων πού θὰ βροῦν, γιὰ ἐπιμελητειακὴ δουλειά γιὰ νὰ μπορέσουν χωρὶς ἐμπόδια νὰ μεταφέρουν τὰ ζῶα καὶ τρόφιμα. Καθορίσαμε ὅτι ἡ κίνηση μέχρι τὴ θέση ἐξόρμησης, θὰ πραγματοποιηθεῖ τὴ νύχτα στίς 5 Μάη καὶ τὴν νύχτα στίς 7 πρὸς 8 Μάη, θὰ γίνῃ ἡ διείσδυση καὶ θὰ καταληφθοῦν οἱ θέσεις ὄλων τῶν τμημάτων σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ. Συζητήσαμε πρακτικὰ πῶς θὰ λύσουμε τὸ πρόβλημα τῆς τροφοδοσίας τῶν μαχητῶν, τὴν καλὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν, τὴν καλὴ ὀργάνωση τῶν διαβιβάσεων μὲ ἀσυρμάτους, ἀσυρματοτηλέφωνα καὶ τηλεφωνικὴ γραμμὴ πού θὰ φτιάχνουν τὰ τμήματα διείσδυσης κατὰ τὴν ὥρα τῆς κίνησής τους. Οἱ διοικητὲς τῶν ταξιαρχιῶν ἔφυγαν, γιὰ νὰ προετοιμάσουν τὰ τμήματά τους γιὰ τὴν ἐπιχείρηση.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΗΣ 670 ΜΟΝΑΔΑΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΓΡΕΒΕΝΩΝ - ΝΕΑΠΟΛΗΣ

Ἀπ' τὴν 1 μέχρι τῆς 4 Μάη, ἀσχολοῦμαι μὲ τὴν προετοιμασία τῆς ἐπιχείρησης στὸ χῶρο Γρεβενῶν Νεάπολης. Προώθησα στὸ Νιτρούζι τοὺς ἐπικεφαλῆς τοῦ Ι καὶ ΙΙ γραφείου γιὰ συγκέντρωση πληροφοριῶν, ἀναγνώριση τοῦ ἐδάφους, νὰ βροῦν ὁδηγοὺς γιὰ τὰ τμήματα διείσδυσης καὶ νὰ βοηθήσουν στὴν προετοιμασία τὸ τάγμα νεολαίας τῆς Δ. Μακεδονίας. Οἱ ἐπιμελητὲς μοῦ ἀνέφεραν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς τροφοδοσίας τῶν τμημάτων, γιὰ ὅλες τὶς μέρες τῆς ἐπιχείρησης λύθηκε. Μὲ ὑπεύθυνο διαβιβάσεων ἀσχολοῦμαι νὰ λύσω τὸ πρόβλημα διαβιβάσεων μὲ ἀσυρμάτους καὶ τηλέφωνα.

Στὶς 3 τοῦ Μάη διατύπωσα τὴ διαταγὴ ἐπιχειρήσεων ποὺ συνοπτικὰ καθορίζει ὅτι ἡ ἐπιχείρηση θὰ γίνῃ στὸ χῶρο μεταξὺ Γρεβενῶν - Νεάπολης - Τσοτίλι μὲ σκοπὸ νὰ ξεκαθαριστοῦν τὰ χωριὰ αὐτῆς τῆς περιοχῆς ἀπὸ κάθε ἔνοπλη ἀντίσταση, νὰ ἐξευρευθοῦν μεταγωγικὰ ζῶα καὶ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐπιμελητειακὴ δουλειά. Νὰ χτυπηθοῦν τμήματα ἀντιπάλου δταν κινηθοῦν, νὰ πραγματοποιηθοῦν κρούσεις, νὰ γίνουιν καταστροφές στὸ δημόσιον δρόμο Γρεβενά, Μαυραναῖοι, Γρεβενά - Βατόλαχο - Κοκκινιά - Γιαγκοβα, νὰ ἀνατιναχθοῦν γέφυρες κλπ. Τὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Μακεδονίας θὰ πραγματοποιήσῃ ἀντιπερισπασμοὺς στὴ Νεάπολη - Τσοτίλι. Τμήματα ποὺ θὰ πάρουν μέρος, 4 τάγματα τῆς 670 μονάδας, σχολὴ ἡμαδαρχῶν σὺν πυροβολαρχία. Τάγμα νεολαίας τῆς Δ. Μακεδονίας καὶ σχολὴ ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου σὰν ἐφεδρεία διοίκησης. Καθόριζε δρομολόγιο κίνησης ὅλων τῶν τμημάτων μέχρι τὸν τελευταῖον χῶρο κάλυψης. Τὴ νύχτα στὶς 6 πρὸς 7 Μάη τὰ τμήματα θὰ βρίσκονται στὸ χῶρο μεταξὺ Καλλονῆς - Μέγαρα καὶ Ἅγιο Ἀθανάσιο Μεσολοριῶν. Ἡ διείσδυση θ' ἀρχίσει τὴ νύχτα στὶς 7 πρὸς 8 Μάη.

Στὶς 4 τοῦ Μάη, ταχτοποίησα ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς ἐπιχείρησης. Ἐφοδίασα τὰ 2 τάγματα ποὺ θὰ διείσδυαν μὲ ἀσυρμάτους καὶ ἀσύρματο τηλέφωνο, θὰ φτιάχναμε τηλεφωνικὴ γραμμὴ μέχρι Κουτσόραχο. Δώσαμε καλοὺς συνδέσμους καὶ ὁδηγοὺς γιὰ τὰ τμήματα διείσδυσης. Δώσαμε ἐκρηκτικὸ ὑλικό. Τὰ τμήματα ἔτοι-

μια για κίνηση. Την άλλη μέρα το πρωί, με τον απαραίτητο μηχανισμό της μονάδας, ξεκίνησα μαζί με τον πολιτικό μου επίτροπο Στριγγό. Μας ζήτησαν να παρακολουθήσουν την επιχείρηση ο Β. Μπαρτζώτας και Κικίτσας, όπου και μās ακολούθησαν. Μετά από 10ωρη πορεία φτάσαμε έξω από Δοτσικό. Τη νύχτα φτάσαν στις πρώτες θέσεις δλα τὰ τμήματα που ανήκουν στην 102 ταξιαρχία, καθώς και το πυροβολικό. Όλη αυτή η δύναμη προορίζονταν για τή διείσδυση. Βρήκαμε κρέας και δώσαμε και φάγαν οι μαχητές. Το πρωί στις 6 Μάη, πραγματοποιώ σύσκεψη της διοίκησης της 102 ταξιαρχίας που πήραν μέρος οι διοικήσεις ταγμάτων και λόχων. Τους ανέλυσα τή διαταγή και ταχτοποιήσαμε όλες τις λεπτομέρειες (συνδέσμους, έπαφή με πυροβολικό, για τις καταστροφές κλπ.). Το βράδυ έφτασε σχολή Γενικού Αρχηγείου, συνεργατήκαμε με διοίκηση και καθορίσαμε τήν αποστολή της.

Απόψε κινούνται δλα τὰ τμήματα για τὸ τελευταίο χώρο κάλυψης. Διέταξα τὸ όρεινό μας χειρουργείο νὰ εγκατασταθῆ Β. Δ. Δοτσικού. Το πρωί στις 7 Μάη κινούμαστε και φτάνουμε στὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο Μεσολοριού. Καλοῦμε σὲ σύσκεψη τή διοίκηση της 105 ταξιαρχίας, συμμετέχουν και οι διοικήσεις ταγμάτων και λόχων. Τους έκανα ανάλυση της διαταγής επιχειρήσεων και από αποστολή των 2 ταγμάτων της ταξιαρχίας και συζητήσαμε όλες τις λεπτομέρειες της επιχείρησης. Η προπαρασκευή τελείωσε και τὸ βράδυ αρχίζει η επιχείρηση. Όλα τὰ τμήματα διείσδυσης και τὰ τμήματα στήριξης φτάσαν στὸν προορισμό τους. Μόλις νύχτωσε κινούνται τὰ τμήματα διείσδυσης και τὰ τμήματα στήριξης.

Στις 8 Μάη ὡρα 4 τὸ πρωί, άρχισε η μάχη. Μία φάλαγγά μας με κατεύθυνση Ἐλεύθερο - Σειρήνια - Μηλιά - Βατόλακκο ξεκαθάρισαν ένοπλες αντιστάσεις και κάναν επιμελητειακή δουλειά. Τα στήριγματα Ἁητοφωλιά και Ἅγιος Δημήτρης τσάκισαν 6 επιθέσεις αντιπάλου. Το πυροβολικό μας προωθήθηκε 4 χιλιόμετρα έξω απ' τὰ Γρεβενά, βομβάρδισε επιτυχῶς τήν πόλη. Ἄλλη φάλαγγά μας περιορίζει τὸν αντίπαλο στην εκκλησία του Ἅη Γιώργη, κάνει επιμελητειακή έκμετάλλευση και ξεκαθαρίζει απ' τις ένοπλες αντιστάσεις τὰ χωριά Κιθωτός, Πολύδενδρο, Κοκκινιά. Πραγματοποιούνται καταστροφές σ' όλες τις άρτηρίες. Στην Κοκ-

κινιά ο αντίπαλος έφερε ενισχύσεις, έδω δίνεται σκληρή μάχη και τὰ τμήματά μας πολέμησαν ήρωικά. Μάχες διεξήχθησαν στον Πεντάλοφο, Κορυφή και Όροπέδι. Το βράδυ έδωσα διαταγή τὰ τμήματα διείσδυσης με τὰ ζώα, τρόφιμα, νεοστρατολογημένους και αιχμαλώτους να συμπύσσονται. Πήραν άργά τή διαταγή γιατί οι διαβιβάσεις δέν λειτούργησαν καλά από τεχνικές έλλείψεις.

Στις 9 Μάη, μετά από 4ωρες μάχες, ο αντίπαλος διαπιστώνει τις πραγματικές προθέσεις μας, γιατί είχε παραπλανηθεί νομίζοντας ότι πάμε να καταλάβουμε τὰ Γρεβενά. Συγκεντρώνει δυνάμεις και με ύποστήριξη πυροβολικού, άεροπορίας, και ντάνκς, επιτίθενται: προς Κυρά Καλή, από Κορυφή προς Άγιο Νικόλα και από Φυτίκι. Παντού χτυπήθηκε από τὰ τμήματά μας αποφασιστικά, τούς καταρρίψαμε κι ένα άεροπλάνο. Τὰ τμήματά μας τής διείσδυσης, άποσύρονται σιγά σιγά και φέρνουν τὰ λάφυρα, νεοστρατολογημένους, αιχμαλώτους και περί τὰ 13.000 πρόβατα, που τὰ φέρνουν για άσφάλεια οι κάτοικοι. Μεγάλη άνωμαλία παρουσιάστηκε στην προώθηση τών τραυματιών. Άνέβαζαν τούς τραυματίες μας και δέν ύπήρχε στή θέση που όρίσαμε, το συνεργείο Πρώτων Βοηθειών και προώθησης τους στο Νοσοκομείο. Αυτό όφειλονταν στο γεγονός ότι ο πολιτικός μου έπίτροπος Λ. Στρίγγος, μέλος και του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ, όχι μόνο δέν έκπλήρωσε τή διαταγή να βρίσκειται έπικεφαλής τών συνεργείων παραλαβής τών τραυματιών και τών συνεργείων παραλαβής του έπιμελητειακού ύλικού, που θα φέρναν τὰ τμήματα διείσδυσης, αλλά άπ' το βράδυ στις 7 προς 8 Μάη που άρχισε ή έπιχείρηση, αυτός εξαφανίστηκε. Έπρεπε να επέμβω προσωπικά παρά το μεγάλο φόρτο τής καθοδήγησης τής μάχης, να φτιάξω τὰ συνεργεία παραλαβής τών τραυματιών, και έπιμελητειακού ύλικού και λαφύρων. Στις 10 Μάη, όλα τὰ τμήματα βρίσκονται στις θέσεις που βρίσκονταν πριν τήν έξόρμηση τής μάχης. Άσχοληθήκαμε με τήν προώθηση τών ζώων και κοπαδιών, με τήν παραλαβή τών λαφύρων: 16 όπλοπολυβόλα. 8 άτομικά αυτόματα, 172 τουφέκια, 50.000 φυσίγγια και 54 αιχμάλωτοι. Τάγμα τής 105 ταξιαρχίας στάλθηκε να βοηθήσει το πέραςμα τών άόπλων πολιτών.

Τήν άλλη μέρα κάναμε σύσκεψη με τή διοίκηση τής 105 τα-

ξιάρχιας και τὰ στελέχη ἑνὸς τάγματος της και βγάλαμε τὰ συμ-
 περάσματα ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση. Μετὰ κινηθήκαμε πρὸς τὰ Καλύ-
 βια τοῦ Ἑφταχωριοῦ. Ἐδῶ συναντῶ τὸν πολιτικό μου ἐπίτροπο
 Λ. Στρίγγο, πού ἔρχονταν ἀπ' τὴν κατεύθυνση τοῦ Γράμμου. Ἀπ'
 τὴν ὥρα τῆς ἑναρξῆς τῆς ἐπιχείρησης πού ἐξαφανίστηκε, μέχρι
 τὴν στιγμή πού τὸν συνάντησα, εἶχαν περάσει 4 24ωρα. Τὸν ρω-
 τῶ πού βρίσκονταν ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα, γιατί ἐγκατέλειψε τὴ
 θέση του κι ἀπὸ πού ἔρχεται. Ἄρχισε ν' ἀνακατεύει τὸ στόμα του
 καὶ νὰ φέρνει σὰν δικαιολογία ὅτι ἤρθε ἐδῶ πέρα, γιὰ νὰ βρεῖ μέ-
 ρος πού θὰ βάλει τὰ ζῶα. Τοῦ ἀπάντησα σὲ ἔντονο ὄφος, ὅτι λυ-
 πᾶμαι γιὰ τὸν ἑαυτό του πού βρίσκει τέτοιες γελοῖες δικαιολογι-
 ες γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴν ἐξαφάνισή του ἀπὸ τὸ πεδίο τῶν ἐπι-
 χειρήσεων. Στὴ στρατιωτικὴ γλῶσσα λέγεται λιποταξία ἐν ὥρα μά-
 χης καὶ μὴ ἐκτέλεση διαταγῆς, καὶ πού γι' αὐτὸ πρέπει νὰ στα-
 λεῖ στοὺς στρατοδικεῖο. Τοῦ εἶπα: Ἐσὺ γιὰ ἓνα ἀπλό παράπτωμα, ἐ-
 πειδὴ πῆγαν ἀντάρτες στὰ σπίτια τους χωρὶς νὰ χουν πάρει ἄδεια,
 τοὺς περνοῦσες ἀπὸ στρατοδικεῖο, τώρα τί πρέπει νὰ ζητήσουν αὐ-
 τοὶ οἱ ἀντάρτες, πού ἡρωϊκὰ πολέμησαν, γι' αὐτὴ σου τὴν πράξη;
 (1) Β. Μπαρτζώτας, πολιτικὸς ἐπίτροπος τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου,
 ἦταν παρὼν ὅταν ἔκανα αὐτὲς τίς παρατηρήσεις στὸν Λ. Στρίγγο,
 μοῦ εἶπε ὅτι ἔχεις δίκιο, ἔτσι εἶναι ἡ ὑπόθεση μὲ τὸ παράπτωμα τοῦ
 Στρίγγου, ὅμως ἐπειδὴ εἶναι μέλος τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ δὲν
 ἔπρεπε νὰ τοῦ κάνεις παρατήρηση, ἔπρεπε νὰ γράψεις στοὺς ΠΓ τῆς
 ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Τοῦ ἀπάντησα ὅτι δὲν συμφωνῶ μ' αὐτὴ του τὴ θέ-
 ση, ἐφ' ὅσον εἶμαι διοικητὴς τῆς μονάδας κι ὁ Στρίγγος εἶναι ἐπί-
 τροπὸς μου καὶ κάτω ἀπὸ τίς διαταγές μου, ἐφ' ὅσον κάνει λάθη ἢ
 παραπτώματα θὰ τοῦ τὰ λέω καὶ δὲν μπορῶ σὲ κάθε παράπτωμά
 του νὰ γράφω στοὺς ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ σ' αὐτὸν νὰ μὴν μι-
 λῶ. Τέτοιος συνεργάτης δὲν μοῦ χρειάζεται καὶ τέτοιες μέθοδοι
 δουλειᾶς τίς θεωρῶ ἀπαράδεχτες.

Στὰ καλύβια τοῦ Ἑφταχωριοῦ ἤρθε ἡ διοίκηση τῆς 101 τα-
 ξιάρχιας, μαζί μὲ διοικήσεις ταγμάτων καὶ λόχων καὶ μιλήσαμε
 πάνω στὰ θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ τῆς ἐπιχείρησης. Ἐδῶ μείναμε ὅ-
 λη τὴ νύχτα. Στις 12 Μάη τὸ μεσημέρι γύρισα στὴν ἔδρα τῆς μο-
 νάδας. Ἀσχολήθηκα μὲ τὴ σύνταξη τοῦ δελτίου δράσης, τὴ δια-

τύπωση έκθεσης για την προετοιμασία και πραγματοποίηση της επιχείρησης, τὰ ἀποτελέσματα, τὴν ταχτική μας, τὸν τρόπο πὸς ἔδρασε ὁ ἀντίπαλος καὶ τὶς ἀδυναμίες πὸς παρουσιάσαμε. Ἐγράψα καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς ἐπιχείρησης, ὅπως βγήκαν ἀπὸ τὰ δύο ἀκτῖφ τῶν στελεχῶν τῆς 105 καὶ 102 ταξιαρχίας. Διαπιστώσαμε ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιχείρησης πέτυχε, ὅπως τὸν ἔταξε ἡ διοίκηση. Τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἀξιόλογα, προκαλέσαμε φθορὰ ἀντιπάλου μέχρι 600 ἄνδρες σὲ νεκροὺς, τραυματίες καὶ αἰχμαλώτους, πήραμε λάφυρα σὲ ὄπλισμό, τρόφιμα, ζῶα, μεταφορικά κ.ἄ. Ἡ ἐπιχείρηση εἶχε καὶ γενικότερη ἐπίδραση στὰ σχέδια τοῦ ἀντιπάλου. Συνέπεσε μὲ ἐπιχειρήσεις τμημάτων τοῦ ΔΣΕ Ρούμελης - Θεσσαλίας πρὸς Κόζακα - Τζουμέρκα. Ἡ ἐπιτυχία ὀφείλεται: στὴν καλὴ ὀργανωτικοτεχνικὴ προετοιμασία τῆς ἐπιχείρησης. Ἡ ταχύτητα τῶν τμημάτων τῆς νύχτας 7 πρὸς 8 Μάη, ἦταν ἐξαιρετικὴ παρὰ τὶς μεγάλες ἀποστάσεις. Μαχητὲς καὶ στελέχη δοκιμάστηκαν σὲ σοβαρὴ ἐπιχείρηση καὶ ἐδραίωσαν τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνη, σὲ βαθμὸ πὸς ἐπιτρέπει νὰ διαπιστώσουμε ὅτι τὰ τμήματα αὐτὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀναλάβουν καὶ σοβαρότερες ἐπιθετικὲς ἐνέργειες. Στὰ συμπεράσματά μας ἐκτεταμένα σταθήκαμε στὶς ἀδυναμίες πὸς παρουσιάσαμε, ὅπως τὴν ὑποτίμηση τοῦ ρόλου τῶν συνδέσεων τῶν μονάδων ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ πάνω, τὶς ἐλλείψεις τῶν διαβιβάσεων. Δὲν χτυπούσαμε μὲ πονηριὰ τὸν ἀντίπαλο καὶ ὅταν τὸν καταδιώκαμε δὲν τὸ ἐκμεταλλευόμασταν ὅσο ἔπρεπε. Παρουσιάσαμε ἀδυναμίες ὅταν κάναμε τὸν ὑποχωρητικὸ ἐλιγμό. Ἀδυναμίες κατὰ τὴν πορεία καὶ κυρίως μὲν τελειώσαμε τὴν ἐπιχείρηση. Βάλαμε καθῆκον νὰ γίνῃ ἐκπαίδευση τῶν τμημάτων σ' ὅλα τὰ σημεῖα πὸς παρουσιάστηκαν ἀδυναμίες, γιὰ τὸ γρήγορο ξεπέρασμά τους καὶ τὴν ἀπόκτηση τῆς εὐκινησίας καὶ ταχυκινησίας τῶν τμημάτων.

Ἐστειλα διαταγὴ στὴν 107 ταξιαρχία νὰ παραδώσει τὸν τομέα τῆς στὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Μακεδονίας καὶ νὰ σταθμεύσει: στὸν Μυροβλήτη καὶ στὰ Φωριάρικα καὶ νὰ ὀχυρώσει αὐτὲς τὶς θέσεις. Στὶς 15 Μάη κατέβηκα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Μίλησα γιὰ τὴν ἐπιχείρηση καὶ τὰ συμπεράσματα. Μετὰ ἀκολούθησε συζήτηση. Μοῦ ἀνακοίνωσαν ὅτι τὸν Λ. Στρίγγο, τὸν παίρνουν ἀπὸ τὴν 670 μονά-

δα και για πολιτικό επίτροπο μου δίνουν τον Λάμπρο (Ν. Κανακαρίδη). Τον άνθρωπο αυτόν τον γνώριζα απ' την Άκροναυπλία, ήταν δυσαρεστημένος από το Γενικό Αρχηγείο, που τον αντικατέστησε από διοικητή του Αρχηγείου Ανατολικής Μακεδονίας. Παρά το ότι είναι επίτροπος στη μεγαλύτερη μονάδα του ΔΣΕ, δεν είναι ευχαριστημένος γιατί κυριαρχείται από τη θεωρία «κάλλιο πρώτος στο χωριό παρά δεύτερος στην πόλη». Εγώ δεν είχα κανένα παράπονο μαζί του, του φέρθηκα φιλικά και συνεργαστήκαμε καλά, μέχρι που διαλύθηκε η μονάδα.

Στις 26 Μάη, καλώ σε συνεργασία το έπιτελείο της μονάδας. Σταθήκαμε στα παραπάνω καθήκοντα. α) Βασική προσπάθεια ή καλή οργάνωση των διαβιβάσεων. Πρότεινα μια σειρά πρακτικά μέτρα για την εκπαίδευση ασυρματιστών σε ασυρμάτους και ασυρματοτηλέφωνα. Για τηλεφωνικές γραμμές και σηματοδοτήσεις. β) Αποφασίσαμε να μελετήσουμε αναλυτικά όλο το χώρο της Β. Πίνδου, φτιάχνοντας και οροδικό δείκτη. γ) Να επεξεργαστούμε μια σειρά θέματα, που πάνω σ' αυτά να αρχίσει έντονη εκπαίδευση των τμημάτων (εὐλυγισία, ταχυκινησία, συνδέσεις κατά την πορεία και μάχη, επίθεση, άμυνα ενεργητική, υποχωρητικός έλιγμός, αγώνας σε κατοκνημένο χώρο, αντιαεροπορική άμυνα κλπ.). δ) Καλύτερη λειτουργία του έπιτελείου.

Πήρα διαταγή Γενικού Αρχηγείου να κινήσω δύναμη μέχρι ταξιαρχία και να εγκατασταθεί στο Τσεπέλοβο - Πάπιγγο και να οχυρωθεί ή Γκαμίλα. Μας καθόριζε ότι μέχρι τις 20 Μάη να έχουν καταληφθεί οι θέσεις που καθορίζει ή διαταγή. Αμέσως διατάζω την 102 ταξιαρχία να κινηθεί μ' όλη τη δύναμή της πλὴν ενός τάγματος. Αφού με μικρές δυνάμεις πιάσει βασικές θέσεις Γκαμίλα - Τσεπέλοβο, με τις άλλες να διεισδύσει αίφνιδιαστικά προς Γχορίτσα για έπιμελητειακή έκμετάλλευση. Έστειλα τον Λάμπρο να κάνει ανάλυση της διαταγής στη διοίκηση της 102 ταξιαρχίας και στις διοικήσεις ταγμάτων και να τους υποδείξει τον τρόπο που θα κινηθούν και θα δράσουν.

Στις 18 Μάη φεύγω για την έδρα της 107 ταξιαρχίας, που βρίσκεται σ' ένα ύψωμα του Τσάρνου. Μ' αυτή την ταξιαρχία ασχολήθηκα μέχρι τις 21 Μάη. Αφού συνεργάστηκα με διοίκηση

ταξιαρχίας, αρχίσα να οργανώνω άκτιφ ταγμάτων, που παίρνουν μέρος μέχρι διοικήσεις διμοιριών. Η κατάσταση του τάγματος καλή, τα στελέχη είναι καλά, ή πολιτική δουλειά είναι αδύνατη. Μετά συγκεντρώνω όλο το τάγμα και μίλησα στους μαχητές. Άλλη μέρα αφιέρωσα για άκτιφ των στελεχών του 539 τάγματος και το σχηματισμό της 107 ταξιαρχίας. Και εδώ ή κατάσταση είναι καλή, όμως έχει αδύνατους πολιτικούς επιτρόπους. Την ίδια μέρα, πραγματοποιώ συνεδρίαση του επιτελείου της ταξιαρχίας και το βράδυ, γενική συγκέντρωση των μαχητών του 539 τάγματος και σχηματισμό ταξιαρχίας όπου τους μίλησα. Το βραδάκι στις 20 Μάη φεύγουμε και φτάσαμε στον Άη Λιά Μυροβλήτη, όπου βρίσκονταν το 538 τάγμα. Αύτη την ώρα το τάγμα πραγματοποιούσε άσκηση σύνταξης του τάγματος. Μίλησα σ' όλους τους μαχητές. Το πρωί στις 21 Μάη, πραγματοποιώ άκτιφ των στελεχών του 538 τάγματος, το τάγμα παρουσιάζει αδυναμίες, το ύλικό είναι καινούργιο. αυτές τις μέρες παρέλαβε 180 καινούργιους μαχητές και χρειάζεται πολύ δουλειά για να αφομοιωθούν. Έχει το τάγμα καλά στελέχη και αποτελούν έγγύηση για να γίνει το τάγμα έτοιμοπόλεμο. Μετά το τέλος του άκτιφ, έκανα συνεργασία με διοίκηση ταξιαρχίας υποδειχνοντας προς τα που πρέπει να στρέφουν την προσοχή τους. Μετά φεύγω για έδρα 670 μονάδας και το βράδυ έφτασα στο λημέρι.

Σ' αυτό το λημέρι παραμείναμε μέχρι 4 Ιούνη. Στο διάστημα αυτό δουλεύουμε έντατικά για την εκπλήρωση των αποφάσεων που πήραμε στο έπιτελείο. Η σχολή για τή λειτουργία των διαβιβάσεων μέχρι λόχου λειτουργεί κανονικά, άτυρματιστές, άτυρματοτηλέφωνα, κρυπτογράφος, τηλεφωνητές κλπ.). Γίνεται καλή προσπάθεια για τή μελέτη του χώρου και καταρτίζεται το όροδικό δείχτη. Στάλθηκαν τα θέματα για την εκπαίδευση των μαχητών. Ο Σπάρτακος έπικεφαλής της έπιμελητείας και μεταφορών, δουλεύει έξαιρετικά. Έχουμε γερό λόχο μεταφορών, ικανό να μεταφέρει τρόφιμα και πυρομαχικά στα τμήματα. Λύσαμε το πρόβλημα της απόκρυψης των έφεδρικών τροφίμων και πυρομαχικών. Καθορίσαμε τον όπλισμό και πυρομαχικά που θα έχουν στα χέρια τους τα τμήματα και πόσα έφεδρικά θα κρατάνε τα τμήματα, έχον-

της και τα ανάλογα ζώα. Ἀσχοληθήκαμε με τὸν πολιτικό μου ἐπι-τροπο, γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς πολιτικῆς δουλειᾶς καὶ γενικά τῆς διαφώτισης. Διαπιστώσαμε ὅτι δύο σειρὲς τῆς σχολῆς πολιτικῶν ἐπιτρόπων ἀπέδωσαν ἀρκετὰ καὶ ἀποφασίσαμε νὰ φτιάξουμε καὶ τρίτη σειρά. Συγκροτήσαμε ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ ἐκδίδουμε κάθε μῆνα ἕνα δελτίο με τίτλο «Ζωὴ καὶ δράση», ποῦ θὰ πιάνουν τὰ θετικά καὶ ἀρνητικά ἀπ' τὴ δουλειά μας καὶ κυρίως πάνω στὸ κεντρικὸ ζήτημα, τὴν ἠθικοπολιτικὴ προετοιμασία τῶν μαχητῶν καὶ τὴν στρατιωτικὴ ἐκπαίδευση.

Στὶς 21 Μάη παίρνω διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου ποῦ ἀφοῦ μοῦ κάνει γνωστό, ὅτι τμήματά μας τῆς Ἡπείρου μπῆκαν στὴν Παραμυθιά, με διατάζει με τμήματα τῆς Μονάδας νὰ δράσουμε στὸ δρόμο Ἀσπραγγελοὶ - Καλμπάκι - Κόνιτσα. Νὰ πραγματοποιήσω κρούσεις πρὸς Κόνιτσα, δίνοντας τὴν ἐντύπωση πὼς θὰ ἐπιτεθοῦμε πρὸς Κόνιτσα. Ἐπίσης νὰ προωθήσω παρατηρητήριον στὴ Τραπεζίτσα, γιὰ νὰ παρακολουθᾶμε κινήσεις ἀπὸ Κόνιτσα. Ἀμέσως ἔδωσα διαταγὴ γιὰ κρούσεις διαρκείας ἀπὸ 25 - 27 Μάη, γύρω ἀπὸ τὴν Κόνιτσα. Τὸ δὲ πυροβολικὸ νὰ προωθηθεῖ καὶ νὰ χτύπησει τὴν Κόνιτσα. Ἐπίσης καὶ κρούσεις στὸ δημόσιον Ἀσπραγγέλων - Καλμπάκι. Τὰ τμήματά μας τῆς 102 ταξιαρχίας κατέλαβαν τὸ Πάπιγγο, χτύπησαν τὴν Κλειδουιάτσα καὶ Γχορίτσα, προκαλώντας ἀπώλειες στὸν ἀντίπαλο καὶ πραγματοποίησαν ἐπιμελητεϊακὴ ἐκμετάλλευση. Οἱ κρούσεις καὶ οἱ ἐπιδείξεις γύρω ἀπ' τὴν Κόνιτσα πραγματοποιήθηκαν με καλὰ ἀποτελέσματα. Με πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα, πραγματοποιήθηκαν οἱ κρούσεις στὸ δρόμο Ἀσπραγγέλων - Καλμπάκι, ἀνατίναξαν στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα, χτύπησαν ἀντίπαλο στοὺς Ἀσπραγγέλους - Δίλοφο κλπ., προκαλώντας του ἀναστάτωση καὶ ὑποχρεώνοντάς τον νὰ κινήσει δυνάμεις. Ἐπίσης ἡ διλοχία μας σαμποτέρ ἀναπτύσσει δράση στὸ δρόμο Γιάννινα - Καλμπάκι - Κόνιτσα. Ἐλεύθεροι σκοπευτὲς μας ἀναπτύσσουν δράση στὸ χωρὸ Νεστόρι καὶ Γρεβενά. Ἀπὸ νεοστρατολογημένους θὰ συγκροτήσουμε ἕνα καινούργιο τάγμα. Διοικητὴ τοῦ τάγματός τοποθετοῦμε τὸν Παναγιώτη Ζάρα, ἦταν ἕνας ἐξαιρετικὸς λοχαγὸς στὰ τμήματα τῆς Ρούμελης.

Τὴν πρώτη Ἰούνη, ὁ ἐπιτελάρχης μου Σοφ'ανός, με διαταγὴ

του Γενικοῦ Ἀρχηγείου φεύγει ἀπ' τὴν 670 Μονάδα πρὸς Ἀνατολικὴ Μακεδονία, γιὰ νὰ φέρεי μιὰ ταξιαρχία στὸ Γράμμο. Ἐπιτελάρχης 670 μονάδας ἔρχεται ὁ Νομέρτζικας (Κώστας Ράφτης). Τὸν γνωρίζω ἀπ' τὴν Ἡπειρο, ἦταν καπετάνιος τοῦ 15 συντάγματος τοῦ ΕΛΑΣ. Μοῦ εἶναι πολὺ συμπαθής, εἶναι ἕνας καλὸς ἀγωνιστὴς καὶ μυαλωμένος ἄνθρωπος. Εἴμαστε φίλοι· καὶ θὰ συνεργαστοῦμε πολὺ καλά. Ἔστειλα ἀνθρώπους τοῦ ἐπιτελείου μου νὰ ἀναγνωρίσουν θέση γιὰ καινούργιο λημέρι· πρὸς Γκρέκο, κοντὰ ἀπ' τὸ χωριὸ Κεράσοβο. Στις 4 Ἰούνη, ἔδωσα διαταγὴ νὰ κινηθεῖ τὸ ἐπιτελεῖο καὶ ὅλοι οἱ σχηματισμοὶ τοῦ πρὸς τὸ καινούργιο λημέρι· στὸ ὕψωμα Βέργος, κοντὰ στὸ Κεράσοβο. Ἐγὼ φεύγω πρὸς τὴν ἔδρα τῆς 105 ταξιαρχίας. Συνεργάστηκα μὲ τὴ διοίκηση τῆς ταξιαρχίας γύρω ἀπ' ὅλη τὴ δουλειὰ τῆς καὶ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει. Τὴν ἄλλη μέρα, μὲ τὸ διοικητὴ ταξιαρχίας Παῦλο Τουμπουλίδη, πήγαμε στὸ Ταμπούρι τῆς Φούρκας ὅπου ἦταν καταυλισμένο τὸ ΙΙΙ τάγμα τῆς 105 ταξιαρχίας. Παρακολούθησα τοὺς λόχους τὴν ὥρα ποὺ πραγματοποιοῦσαν τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκπαίδευσθῆς τους. Κάλεσα σὲ σύσκεψη τὰ στελέχη τοῦ τάγματος μέχρι διοίκηση διμοιριῶν καὶ ζήτησα νὰ μιλήσουν τὰ στελέχη γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ τάγματος. Βγήκε ἀπ' τὴ συζήτηση ὅτι ἡ κατάσταση τοῦ τάγματος βελτιώνεται, εἶναι ἀκόμα ἀδύνατο, δὲν πῆρε τὴ φόρμα του, οἱ μαχητὲς εἶναι σωματικὰ ἀδύνατοι ἀπ' τὸν ὑποσιτισμό, ξυπόλητοι· καὶ γυμνοί. Χρειάζεται σοβαρὴ δουλειὰ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις γιὰ νὰ ξεσηκώσουμε τὸ τάγμα καὶ νὰ τὸ φτιάξουμε ἀξιόμαχο. Τὴν ἄλλη μέρα μὲ διοίκηση ταξιαρχίας πήγα στὸ Γκρέκο, στὸ Ι τάγμα τῆς 105 ταξιαρχίας. Καὶ ἐδῶ παρακολούθησα τοὺς λόχους τὴν ὥρα τῆς ἐκπαίδευσης καὶ μετὰ πραγματοποιῶ σύσκεψη στελεχῶν τοῦ τάγματος, μέχρι διμοιρία. Ἡ κατάσταση τοῦ τάγματος, εἶναι ἀρκετὰ καλὴ, εἶναι μαχητικὸ καὶ καλά δεμένο. Τοὺς μαχητὲς τοὺς πειράζει ἢ κακὴ διατροφή, οἱ τροφές μας εἶναι λίγες καὶ δὲν τρέφονται καλά. Τὸ ἀπόγευμα στὴ Σαμαρίνα, στὸ δεῦτερο τάγμα τῆς 105 ταξιαρχίας, ἔκανα σύσκεψη μ' ὅλα τὰ στελέχη τοῦ τάγματος. Βγήκε ὅτι τὸ τάγμα εἶναι σὲ καλὴ κατάσταση καὶ ἀναποκρίθηκε στὴν ἀποστολὴ γιὰ τὸ πέρασμα τῶν ἀόπλων. Τὸ

θράδου πήρα εντολή από Γενικό Αρχηγείο να κινηθώ προς έδρα του.

Εημερώματα στις 7 του Ιούνη φεύγω από Σαμαρίνα και το μεσημέρι έφτασα στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου. Έδω παρέμεινα το υπόλοιπο της ημέρας και τη νύχτα. Το πρωί της άλλης μέρας μπροστά στο Ν. Ζαχαριάδη, Μ. Βαφειάδη και Β. Μπαρτζώτα, έκανα έκθεση δράσης της 670 μονάδας προς όλους τους τομείς. Μετά την όμιλία μου μίλησε ο Β. Μπαρτζώτας, που αφού θεώρησε ικανοποιητική τη δουλειά μας στην 670 μονάδα, επανέλαβε ξανά ότι: δεν έπρεπε να κάνω παρατήρηση στο Λ. Στρίγγο, γιατί είναι μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ παρά το ότι είχα δίκιο. Ζήτησα να μιλήσω πάνω σ' αυτό το θέμα και μου επιτράπηκε. Αφού εξέλεξα την αποστολή που είχα δώσει στον Στρίγγο, παρουσία και του Β. Μπαρτζώτα, αυτός δεν πραγματοποιεί την αποστολή του, και εγκαταλείπει τη θέση του απ' το πεδίο της μάχης και μετά από 4 μέρες, όταν γυρίσαμε από την επιχείρηση, τον βρήκαμε προς το Γράμμο, σε απόσταση 10 ώρες απ' το σημείο της αποστολής του. Του είπα και το επαναλαμβάνω, ότι αυτό που έκανε δεν είναι μόνο μη εκπλήρωση διαταγής εν ώρα μάχης, αλλά και λιποταξία. Δεν του είπα τίποτε που να ήταν έξω απ' τα πράγματα. Δεν μπορώ να συμφωνήσω με τη θέση του Β. Μπαρτζώτα και δεν θέλω να πιστέψω πως είναι σύμφωνο το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και το Γενικό Αρχηγείο. Δεν μπορεί στην κομματική και στρατιωτική μας πολιτική απέναντι στα στελέχη να έχουμε δύο μέτρα και δύο σταθμά. "Αν είναι παρακατιανό στέλεχος πρέπει να είμαστε αυστηροί και να του τραβάμε τα αυτιά όταν λαθεύει και όταν είναι μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, μπορεί να κάνει παραπτώματα μέχρι λιποταξίας και να μη του μιλάμε για να μη τον θίξουμε και μη του ρίξουμε το κύρος. Το κύρος τα στελέχη το δημιουργούν και το κρατάνε με τη δουλειά τους και όσο πιο ψηλά στέκονται, τόσο πιο απαιτητικοί πρέπει να είμαστε. Στην 670 μονάδα εγώ είμαι διοικητής και αυτός είναι βοηθός μου, συνεπώς εγώ έπρεπε να του μιλήσω για το παράπτωμά του και δεν θεώρησα σωστό να καλέσω το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ να του μιλήσει. Τότε αν πρέπει έτσι να γίνει, δεν έχουν καμιά αξία αυτά που μου είπατε όταν ανέλαβα τη μονάδα:

«Έσύ είσαι διοικητής, έσύ ευθύνεσαι και για τή στρατιωτική και για τήν πολιτική δουλειά τής μονάδας, ό πολιτικός σου έπίτροπος, παρά τό ότι είναι μέλος του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ, βρίσκεται κάτω από τήν καθοδήγησή σου, και έξίσου και περισσότερο άπ' τά άλλα στελέχη, θά τόν έλέγχεις και διατάζεις». Ο Ν. Ζαχαριάδης και Μ. Βαφειάδης κάπως τό παρέκαμψαν αυτό τό ζήτημα στις έμιλιές τους, κάνοντας μιá σιωπηρή έκεχειρία μαζί μου. Μάλλον διαπίστωσαν ότι έγώ αυτό τό ζήτημα τό θεωρούσα ζήτημα άρχών και δέν θά ύποχωρούσα και τό παρέκαμψαν. Ήταν ή πρώτη μου διαφωνία, έπίσημα, σέ σοβαρό ζήτημα άρχών μέ τό ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ. Παρά τό ότι είχα δίκιο και δέν θά ύποχωρούσα ποτέ, ό τέτοιος τρόπος αντιμετώπισης του ζητήματος, μέ τή σιωπηρή έκεχειρία μ' έκανε νά είμαι έπιφυλακτικός άπέναντι στα μέλη του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ και πολλές φορές νά θλέπω τά στραβά τους και νά μήν τά παλεύω τόσο αποφασιστικά.

Μου μίλησαν γενικά για τή θέση του Γενικού Αρχηγείου, για αντιμετώπιση του αντιπάλου στο Γράμμο μέ φθορά και μετά αντίθεση. Νά προσέξω τόν τομέα τής Κόνιτσας και Ζαγόρια. Πάνω σ' αυτό τό ζήτημα δέν μου δίνονταν συγκεκριμένη διάταξη και συγκέντρωση των δυνάμεών μου, σ' ένα τομέα. Τή μονάδα τή σκόρπισαν, μιá ταξιαρχία στα Ζαγόρια, μιá πρós Κόνιτσα και μιá στον Ανατολικό Γράμμο πρós Ψωριάρικα. Ο Μ. Βαφειάδης μου άνακόνησε ότι πρέπει μέ καινούργιους μαχητές, σүн μαχητές τμήματος Υψηλάντη νά συγκροτήσω μιá καινούργια ταξιαρχία τήν 103 ταξιαρχία μέ διοικητή τόν Υψηλάντη (Αλέκο Ρόσο). Μου είπε ότι στην έδρα του Γενικού βρίσκεται ό Υψηλάντης, νά συνεργαστώ και νά πάρω συγκεκριμένα όλα τά μέτρα για τή συγκρότηση τής ταξιαρχίας. Μετά τό τέλος τής συνεδρίασης μέ τά μέλη του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ, κάλεσα τόν Υψηλάντη.

Για πρώτη φορά έκανα γνωριμία μέ τόν Υψηλάντη. Ήταν ένας άνθρωπος πρόσχαρος, γελαστός και μέ καλή άντάρτικη δράση, σαν διοικητής τάγματος. Μου άρεσε ή άπλότητα και αγαθότητά του. Αρχίσαμε τή συζήτηση σαν νά είμαστε παλιοί φίλοι μέ πνεύμα κατανόησης. Συζητήσαμε λεπτομερειακά όλα τά προβλήματα τής συγκρότησης τής ταξιαρχίας και δουλειάς που θά κάναμε

για να την κάνουμε αξιόμαχη, πολύ περισσότερο που σύντομα θα βρεθούμε σε σκληρό πόλεμο. Του έδωσα το τάγμα Ζάρα στη δύναμη της ταξιαρχίας και μιλήσαμε για τα στελέχη από ταγματάρχη, λοχαγό, διμοιρίτη ακόμα και ομαδάρχη που θα χρησιμοποιούσε για τη συγκρότηση της ταξιαρχίας, καθώς και για τους αξιωματικούς που θα χρησιμοποιούσε για το έπιτελείο του και για τους πολιτικούς επιτρόπους. Καθορίσαμε το πρόγραμμα εκπαίδευσης και πολιτικής δουλειάς. Το απόγευμα έφυγα από Γενικό Αρχηγείο και φτάνω στο καινούργιο λημέρι κοντά στο Κεράσοβο.

Την άλλη μέρα έγραψα διαταγή που καθόριζα τους τομείς που θα εγκατασταθούν οι ταξιαρχίες. Καθόριζα 102 ταξιαρχία στον τομέα Ζαγοριών μέχρι Τσουκαρόσα και με καθήκον σύντομα να μελετήσει το χτύπημα ενός στόχου. Η 105 ταξιαρχία στον τομέα Κόνιτσας, από την πλευρά του Σμόλικα. Η 103 ταξιαρχία στην περιοχή Πυρσόγιαννης και η 107 ταξιαρχία έφεδρεία του Γενικού Αρχηγείου στα Ψωριάρικα, με σκοπό να επέμβει και βοηθήσει στην περιοχή του Ανατολικού Γράμμου και Βοΐου το Αρχηγείο Δ. Μακεδονίας. Την ίδια μέρα έκανα συνεργασία με διοικητές της 102 και 105 ταξιαρχίας, πάνω στο πνεύμα της διαταγής. Είδοποίησα για την αύριανή μέρα να βρίσκεται στην έδρα της μονάδας, η διοίκηση του πυροβολικού γιατί παρουσιάζεται άσχημη κατάσταση.

Στις 10 Ιούνη, έφτασε στην έδρα μας η διοίκηση πυροβολικού και άμέσως άρχισε η συνεργασία μαζί τους. Παρουσιάστηκε σοβαρό κρούσμα λιποταξίας, φύγαν 8 άντάρτες προς το μέρος του αντιπάλου. Από τη συζήτηση διαπιστώθηκε ότι δεν οργανώνουν καλά τη δουλειά τους, ότι λείπει τελείως η επαγρύπνηση, ότι η πολιτική δουλειά γίνεται τελείως μηχανικά και το πιο σοβαρό είναι: ότι ο διοικητής με τον πολιτικό επιτρόπο έχουν χωρίσει τη δουλειά τους με σιγά τείχη, χωρίς ο ένας να ενδιαφέρεται για τη δουλειά του άλλου. Επίσης στη διοίκηση επικρατεί πνεύμα αυτοϊκανοποίησης. Τους έκανα αυστηρή κριτική πάνω στον τρόπο δουλειάς τους και τις αδυναμίες που παρουσιάζουν. Καθορίσαμε να οργανώσουμε πλατύ ακτίφ των στελεχών της μονάδας του πυροβολικού και από μέρους της διοίκησής μας, θα παρακολουθήσει το ακτίφ ο επιτρόπος μου Λάμπρος.

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΥΣ

Τὸ πρωὶ στίς 11 Ἰούνη, μαζί με ἐπιτελάρχη μου Νεμέρτσικα φύγαμε γιὰ τὴν ἔδρα τῆς 102 ταξιαρχίας. Μετὰ ἀπὸ 7 ὥρες φτάσαμε στὸ Παληροσέλι. Ἐδῶ μείναμε ὅλη τὴ νύχτα. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ κάλεσα σὲ σύσκεψη ὅλα τὰ στελέχη τοῦ τάγματος Γρεβενιώτη μέχρι διαδάρχη. Ἡ διοίκηση τοῦ τάγματος ἔκανε ἐκθεση γιὰ τὴ δουλειὰ της, ἀπὸ τότε ποῦχε πάρει διάταξη στὴν περιοχή Πυρσόγιαννη. Μίλησαν με ἀντικειμενικότητα γιὰ τὰ ἀρνητικά καὶ τὰ θετικά ποῦ παρουσίασαν. Στὸ τέλος τοὺς μίλησα ἀναλύοντας τὴν κατάσταση καὶ τὴ γραμμὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, γιὰ τσάκισμα τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου καὶ πέρασμα στὴν ἐπίθεση. Ἐπικράτησε ἐνθουσιασμός. Τὰ στελέχη εἶναι καλά, χρειάζεται περισσότερη δουλειὰ στὸν ἠθικο - πολιτικό τομέα γιὰ τὴ μαχητικοποίηση τοῦ τάγματος. Τὸ ἀπόγευμα ἔφυγα καὶ τὸ βράδυ μείναμε στὸ Ἡλιοχώρι. Τὸ πρωὶ στίς 13 Ἰούνη συνέχισα πορεία καὶ μετὰ ἀπὸ 5 ὥρες ἔφτασα στὸ Τσεπέλοβο, ὅπου συναντήθηκα με διοίκηση 102 ταξιαρχίας. Ἀμέσως κάναμε σύσκεψη καὶ ἀποφασίσαμε νὰ χτυπήσουμε τὸ στόχο τῶν Ἀσπραγγέλων.

Οἱ Ἀσπράγγελοι, βρίσκονται 19 χιλιόμετρα ἀπόσταση ἀπ' τὰ Γιάννενα, ἦταν κλειδὶ γιὰ τὰ Ζαγόρια καὶ ἦταν ἐγκαταστημένα ἀμυντικά τὸ 17 τάγμα ἔθνοφρουρῶς, στὰ φυσικὰ ὀχυρὰ ὑψώματα τοῦ Μιτσικελιού, με διάταξη ἓνα λόχο στὸ ὑψωμα Μελίσσι. (ὑψος 1155) ἓνα λόχο στὸ Δόντι Σιπατούρας καὶ ὑπόλοιπη δύναμη στὸ ὑψωμα Καρακαϊδοῦ, στὸ δὲ χωριὸ ὑπῆρξε ὑποδιοίκηση χωροφυλακῆς. Παράλληλα ἓνα τάγμα τους, κατεῖχε τὰ ὑψώματα Σουδενῶν, μὲ διλοχία στὸ Καλμπάκι καὶ παρουσίαζε σοβαρὴ συγκέντρωση δυνάμεων στὰ Γιάννενα μέχρι Μπισδοῦνι. Ἐμεῖς γιὰ τὴν ἐπιχείρηση διαθέταμε δύο τάγματα, διλοχία σαμποτέρ, λόχο αὐτοματιστῶν καὶ σχηματισμοὺς 102 ταξιαρχίας, σὺν οὐλαμὸ πυροβολικοῦ. Θεωρήσαμε ὅτι ἡ ἐπιχείρηση ἔπρεπε νὰ γίνῃ σ' αὐτὸ τὸ στόχο. Γιατὶ θὰ ἀντιμετωπίζαμε ἔθνοφρουρὰ καὶ με μὲ ἐπιτυχία μας θὰ κλονίζαμε περισσότερο τὸ ἠθικὸ τῶν ἔθνοφρουρῶν. Γιατὶ θὰ δίνονταν ἓνα χτύπημα κοντὰ στὰ Γιάννενα, ἀκριβῶς στὴν περίοδο ποῦ ὁ ἀντίπαλος κινούσε δυνάμεις πρὸς Κόνιτσα γιὰ τίς ἐπιχειρήσεις πρὸς Γράμ-

μη. Γιατί θα λύναμε προβλήματα σε πυρομαχικά, στρατιωτικά είδη, τρόφιμα και θα στρατολογούσαμε καινούργιους μαχητές. Το άκνηγμα ανεβήκαμε στα ύψωματα του Τσεπέλοβου και κάναμε άκνημύριση του στόχου. Είδοποίησα άμέσως τά τμήματα να κινήθουν και καταλάβουν τις θέσεις που τους όρίζαμε. Πολύ με άκνημολεί ό τρόπος που θα ένεργήσουμε για να πετύχουμε γρήγορη κνημάληψη των ύψωμάτων και άιχμαλωσία του άντιπάλου.

Καταλήξαμε ότι ή επίθεση θα άρχισε: ή ώρα 24, στις 16 Ίούνη. Καθορίσαμε σα θάρη έξόρμησης τό ύψωμα Πυτούρνα, άνατολικά Έλάτης και ύψωματα Βίτσας. Σ' αυτές τις θέσεις θα φτάναν τή νύχτα στις 15 πρός 16 Ίούνη και μόλις νύχτωνε στις 16 Ίούνη, θα κινούνταν πρός τους στόχους τους και τήν επίθεση θα τήν έκδήλωναν ή ώρα 24. Κανένα τμήμα δέν θα έκδήλωνε πυρά, έστω και άν γινόνταν άντιληπτοί άπ' τόν άντίπαλο και δέχονταν πυρά. Θα πλησίαζαν τους στόχους τους και πρώτοι που θα έκδήλωναν τά πυρά, θα ήταν τό τμήμα που θα ένεργούσε άπό Καρακαϊδοϋ. Καταλήξαμε να ένεργήσουμε ως εξής: Τό τάγμα Γρεβενιώτη με ένα λόχο θα διεισδύσει άνάμεσα άπό τις άντιστάσεις του άντιπάλου στον κομέα Μελισσιού, θα χτυπήσει πλευρικά και άπό τά νώτα δημιουργώντας ρήγμα. Άλλος λόχος του ίδιου τάγματος θα χτυπήσει: κατά μέτωπο, δύο διμοιρίες έφεδρεία του τάγματος και μία διμοιρία άκνημολήση του άντιπάλου στο ύψωμα Παλιόχωρι. Οί έλεύθεροι κομειυτές θα δροϋσαν στο δημόσιο δρόμο μεταξύ Καρακαϊδοϋ - Μελισσι. Τήν κύρια άποστολή θα πραγματοποιούσε τό τάγμα Κ. Παλαιολόγου, με 4 λόχους. Οί δύο λόχοι άπό Σεπετούρα θα κνημυθόνονταν άμέσως πρός Καρακαϊδοϋ και θα επιτίθονταν κατά του στόχου, οι άλλοι δύο λόχοι θα έξουδετέρωναν τόν άντίπαλο άπό Σεπετούρα και σε συνέχεια θα χτυπούσαν τήν Καρακαϊδοϋ σε ένίσχυση των δύο πρώτων λόχων.

Τό πρωτ' στις 16 Ίούνη, ύποδείξαμε στο πυροβολικό τό μέρος που θα τάξει τά πυροβόλα και του ύποδείξαμε τό στόχο που θα χτυπήσει. Όργανώσαμε τά συνεργεία που θα έγκαταστήσουν τηλεφωνική έπικοινωνία των ταγμάτων με τό πυροβολικό και τρόπο σύνδεσης και με άλλα μέσα (φωτοβολίδες, τροχιοδειχτικές κλπ.). Κανονίσαμε έγώ να πάω στο τάγμα Παλαιολόγου, στη θάρη έξόρ-

μησης πού βρίσκονταν και ο διοικητής της ταξιαρχίας Γιαννούλης στο τάγμα Γρεβενιώτης. Μόλις έφτασα στο χώρο κάλυψης του τάγματος, κάλεσα σε σύσκεψη το διοικητή του τάγματος και τους λοχαγούς, τους ανέλυσα την αποστολή τους και συζητήσαμε όλες τις λεπτομέρειες του τρόπου κίνησης και ενέργειας. Μετά καλέσαμε και τα άλλα στελέχη μέχρι ομαδάρχη, τους μίλησα για την αποστολή τους και τον τρόπο πού θα ενεργήσουν. Κατά το απογευματάκι, γίνεται συγκέντρωση όλων των μαχητών και μίλησα και σ' αυτούς για την αποστολή τους. Μόλις σουρούπωσε το τάγμα κινείται: σιγά πρὸς το στόχο, ἐγὼ φεύγω για τὸ σταθμὸ διεύθυνσης ἐπιχείρησης, στὴν Ἁγία Παρασκευὴ Δικόρφου.

Ἡ ἐπιχείρηση ἄρχισε 15 λεπτὰ ἀργότερα δηλαδή ἡ ὥρα 0, 15' στὶς 17 Ἰούνη. Ἐπειδὴ τὸ τμήμα πού πρῶτο θὰ ἐκδήλωνε τὰ πυρά, καθυστέρησε νὰ φτάσει στὴ θέση πού θὰ ἐκδήλωνε τὴν ἐπίθεση. Ἀντίπαλος εἶχε ἀντιληφθεῖ κίνηση τῶν τμημάτων μας καὶ μισὴ ὥρα πρὶν νὰ ἐκδηλωθεῖ ἡ ἐπίθεση ἄρχισε νὰ βάλλει μὲ πυρά, ὅμως τὰ τμήματά μας δὲν ἐκδήλωσαν πυρά καὶ σούρνοντας ἔφτασαν σὲ ἀπόσταση χειροβομβίδας. Ἡ ἐπίθεση τῶν τμημάτων μας ἦταν ὀρμητικὴ καὶ σὲ διάστημα μιᾶς καὶ μισῆς ὥρας κατελήφθησαν τὰ ὑψώματα Μελισσιοῦ καὶ Σεπατούρας καὶ στὶς 5 ἡ ὥρα τὸ πρῶτ, καταλήφθηκε ἡ Καρακαϊδοῦ. Τὸ πυροβολικὸ μας δὲν μᾶς βοήθησε ἀπολύτως σὲ τίποτα, παρὰ τὸ ὅτι καὶ ἐμεῖς καὶ τὰ τμήματα πού μάχονταν τοὺς ὑπόδειχναν τὸ μέρος μὲ τίς ἐκ προτέρων συμπεφωνημένες φωτοβολίδες, τὰ 75 βλήματα τὰ ἔριξαν χωρὶς νὰ ρυθμίσουν τὴ βολὴ τους. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιχείρησης ἦταν ἀπόλυτη, πιάστηκαν 50 αἰχμάλωτοι: καὶ μποροῦσε νὰ εἶχε πιαστῆ τὸ σύνολο τῆς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου, ἂν τὰ τμήματά μας δὲν τοὺς ἄφηναν νὰ διαρρέουν στὶς χαράδρες. Προκάλεσε ἀρκετὲς ἀπώλειες στὸν ἀντίπαλο. Πάρθηκαν πολλὰ λάφυρα σὲ ὅπλισμό, μέσα διαβίβασης, μεταγωγικά, τρόφιμα, ρουχισμό ἀντίσκηνα κλπ.

Ἀπ' τὶς 5 ἡ ὥρα τὸ πρῶτ στὶς 17 Ἰούνη, κινήθηκαν ἐναντίον τῶν τμημάτων μας σοβαρὲς δυνάμεις ἀντιπάλου μὲ τάνκς, θωρακισμένα καὶ αὐτοκίνητα μὲ κατεύθυνση Ἀσφάκα - Ἀσπράγγελοι, ἓνα τάγμα ἀπὸ Λικόστομο - Δικόρφο, ἄλλο τάγμα ἀπὸ Σουδενά - Παλιοχώρι - Μελίσσι. Τὴν ἐπίθεση τους τὴν ὑπεστήριζαν σμή-

νη αεροπορίας και πυροβολικό. Παρά τή μεγάλη ύπεροχή δυνάμεων και μέσων, τὰ τμήματά μας πολέμησαν παλικάρῖσια, ἀντιμετώπισαν όλες τῖς ἐπιθέσεις τους και δὲν τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ προχωρήσουν οὔτε βῆμα, προκαλώντας τους σοβαρὲς ἀπώλειες. Ἐνας λόχος μας πολέμησε και τὴν ἡμέρα 18 Ἰούνη. Ἡ ἐπιχείρηση πέτυχε ἀκρίβητα τοὺς σκοποὺς πὺ ἔβαλε ἡ διεύθυνση ἐπιχείρησης. Γιατὶ ἦσαν καλὰ προπαρασκευασμένη, εἶχε καλὴ ὀργάνωση και ἐκτέλεση. Εἶχαν συγκεντρωθεῖ καλὲς πληροφορίες και εἶχε γίνει καλὴ ἐπιλογή τοῦ στόχου. Εἶχε δοθεῖ ἀναλυτικὰ ἡ ἰδέα ἐνέργειας και ἡ ἀποστολὴ στὰ τμήματα. Εἶχε γίνει καλὴ ἠθοκοπολιτικὴ προετοιμασία. Εἶχε ἐξασφαλιστεῖ ἡ μυστικότητα τῶν κινήσεων, ἡ συνοχὴ και ταχυκίνησια τῶν τμημάτων. Σοβαρὰ συντέλεσε στὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπιχείρησης, ἡ καλὴ λειτουργία τῶν μέσων σύνδεσης. Τὰ τμήματα δοκιμάστηκαν σὲ ἐπιθετικὸ και ἀμυντικὸ ἀγῶνα κάτω ἀπὸ πυρὰ αεροπορίας και πυροβολικοῦ και ἔτσι πλούτισαν τὴν πείρα τους. Παρουσιάστηκαν και ἀδυναμίες: Ὅπως ἀπὸ κάποιο τμήμα μας, μιὰ βραδυκίνησια, ἀδυναμία στὴν αεροάμυνα και στὸ πυροβολικὸ μας. Πιάστηκαν και δύο ἀξιωματικοὶ αἰχμάλωτοι, πὺ μᾶς δῶσαν πολύτιμες πληροφορίες. Μᾶς εἶπαν ὅτι: τὴ νύχτα μὲ καμουφλαρισμένα φῶτα, χιλιάδες αὐτοκίνητα μὲ στρατὸ και πυροβολικὸ και ἄλλα μέσα μεταφέρονται στὴν Κόνιτσα. Ἡ δύναμη ὑπολογίζεται: πάνω ἀπὸ τρεῖς μεραρχίες και στῖς 21 Ἰούνη, θὰ ἐπιτεθοῦν ἀπ' τὸν τομέα Κόνιτσα πρὸς κύριο ὄγκο τοῦ Γράμμου και ὅτι αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ κύρια κατεύθυνση και τὸ κύριο χτύπημα πὺ θὰ δώσουν.

ΟΙ ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΕΣ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

1 9 4 8

Ἡ κατάσταση ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ ἀντιπάλου παρουσιάζεται ὡς ἐξῆς: Ἡ Ἑλλάδα πέρασε ὀλοκληρωτικὰ κάτω ἀπ' τὸν ἔλεγχο τῶν Ἀμερικάνων και ὁ ἀμερικανὸς στρατηγὸς Βὰν Φλίτ, εἶναι ὁ οὐσιαστικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἀντιπάλων δυνάμεων. Κάτω ἀπ' τὸ μαστίγιό του, ἡ ντόπια ἀντ'δραση πρὸς τῖς φαγωμάρες, διατήρησε τὴν «ἐνότητά της». Ἀρχισε μιὰ ἐντατικὴ προετοιμασία τῶν δυνά-

μεών της. Δημιούργησαν μέσα στο χειμώνα 100 τάγματα έθνοφρουράς, για να κρατήσουν τις στατικές θέσεις και να έχουν ελεύθερο το στρατό να τον ρίχνουν κατά μάζες για τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Πραγματοποίησαν επιστράτευση νέων κλάσεων και ή δύναμη του στρατού έφτασε στις 135 χιλιάδες. Δημιούργησε και τους λόχους όρεινων καταδρομών (ΛΟΚ), για νυχτερινά έγχειρήματα. Οι άμερικάνοι, τους έξασφάλισαν άφθονο έφοδιασμό σε είδη επιμελητείας, όπλισμού και πυρομαχικών, πυροβολικού και αεροπορίας. Διακήρυξαν ότι θα είναι πανέτοιμοι για την άνοιξιότικη εκστρατεία τους και θα δώσουν συντριπτικά χτυπήματα στο ΔΣΕ.

Ό ΔΣΕ αντιμετώπιζοντας μια ισχυρή ύπεροχή του αντίπαλου, σε μέσα και δυνάμεις, παρά τις τεράστιες έλλείψεις και δυσχέρειες, έκανε πρόοδο στη στρατιωτικοπολεμική του προετοιμασία. Με τη συνεχή και ακατάπαυστη δράση του, με τους σαμποτέρ, τους ελεύθερους σκοπευτές, με την επιθετική και άμυντική του δράση, προκάλεσε σοβαρές δυσκολίες στον αντίπαλο, στη χειμωνιάτικη του προετοιμασία. Χτύπησε την έθνοφρουρά, τους Μάυδες και τις ταχτικές μονάδες του και τον παρεμπόδισε στην προσπάθειά του να έτοιμάσει με έπιτυχία την άνοιξιότικη εκστρατεία του. Τον ανάγκασε να κρατήσει στις στατικές θέσεις, ταχτικές του μονάδες και να χρησιμοποιήσει σε άγώνα φθοράς μονάδες που τις κρατούσε έφεδρεία. Το σχέδιο του αντίπαλου ήταν να ξεκαθαρίσει τον όρεινό χώρο του Βίτσι και της Ήπειρου και μετά ξεκαθαρίζοντας τη Ρούμελη να ριχτεί με όλο τον όγκο των δυνάμεών του στον κύριο όγκο της Β. Πίνδου στο Γράμμο, για την τελική συντριβή των δυνάμεων του ΔΣΕ.

Γι' αυτό ακριβώς και ή άνοιξιότικη εκστρατεία του, άρχισε πιο νωρίς το 1948, σε σχέση με το 1947. Η ενέργειά του προς Βίτσι δεν εκδηλώθηκε γιατί τον άνέτρεψε ή προληπτική δράση των τμημάτων της Ρούμελης και την κίνηση της φάλαγγας των άόπλων Όλυμπο - Πιέρια - Βέρμιο - Παϊκο με την ταυτόχρονη δράση των τμημάτων της Ρούμελης και την κίνηση της φάλαγγας των άόπλων Ρούμελης. Ένήργησε εκστρατευτικά κατά της Ήπειρου, με βασικό σκοπό την κατάληψη της Μουργκάνας. Η Μουργκάνα είναι σπουδαίο στρατηγικό έρεισμα στο χώρο Λάκκα Πογωνιού και πα-

ράλληλα του εξασφάλιζε τὰ νῶτα, όταν θὰ ἐνεργοῦσε ἐκστρατευτικά ἀπὸ Κόνιτσα πρὸς Γράμμο.

Ἡ ἐπιχείρηση ἐκδηλώθηκε σὲ δύο φάσεις, ἀπ' τὴς 25 Φλεβάρη μέχρι 8 Μάρτη 1948 καὶ ἀπὸ 27 Μάρτη μέχρι 9 Ἀπρίλη 1948. Γιὰ νὰ ἔχει: μιὰ σύντομη καὶ συντριπτικὴ ἐπιτυχία, συγκέντρωσε 4 ταξιαρχίες καὶ δύο μοῖρες ΔΟΚ, πυροβολικὸ καὶ ἀεροπορία. Τὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ στὴν ἀρχικὴ τους κίνηση, τὸν ἀντιμετώπισαν ἀπὸ τὰ ἐλαφρὰ προωθημένα τμήματά του, ἐνεδρευτικὰ γιὰ κούραση καὶ φθορά. Μετὰ μὲ ἐνεργητικὴ ἀμυνα, σὲ ὀρισμένα βασικὰ σημεῖα στηρίγματος καὶ μετὰ στὴς 5 τοῦ Μάρτη, μὲ βάση τὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς Μουργκάνας, πέρασε σὲ ἀντεπίθεση σ' ὅλο τὸ μέτωπο καὶ μὲ ἐπιδέξιο ἐλιγμὸ ἀπ' τὰ ἀριστερὰ τοῦ ἀντιπάλου, τὸν ἀνέτρεψε μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πιαστοῦν 180 αἰχμάλωτοι, νὰ τοῦ προκαλέσει σοβαρὲς ἀπώλειες. Τὸ ἐγχείρημα ὁ ἀντίπαλος τὸ ἐπανάλαβε στὴς 27 Μάρτη, μὲ μεγαλύτερες δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ προσπάθεια του εἶχε ἄσχημα ἀποτελέσματα γι' αὐτόν. Γιὰ δεύτερη φορὰ στὴν Ἡπειρο ἔσπασε τὰ μοῦτρα του.

Σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴς ἐπιχειρήσεις τῆς Ἡπείρου, ἐκστρατεία ἐκδηλώσε καὶ στὰ Κρούσα τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας. Καὶ ἐδῶ ἡ ἐκστρατεία τοῦ ἀντιπάλου ἀντιμετωπίστηκε μὲ ἐπιτυχία ἀπ' τὸν ΔΣΕ. Μετὰ τὴν ἀποτυχία αὐτῶν τῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ ἀντίπαλος ἐτοιμάζεται: νὰ φέρει ἓνα συντριπτικὸ χτύπημα στὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ Ρούμελης. Τὰ τμήματα αὐτὰ ἀποτελοῦσαν σοβαρὸ καρφί γιὰ τὴν ἀντίδραση καὶ γιὰ τὴν πολεμικὴ ἐπίδοση ποὺ παρουσίασαν καὶ γιὰ τὸ ὅτι βρισκόνταν κοντὰ στὴν πρωτεύουσα καὶ ἀποτελοῦσαν μιὰ συνεχὴ σοβαρὴ ἀπειλή.

Ὁ ἀντίπαλος συγκέντρωσε 3 μεραρχίες τὴν I μεραρχία, τὴν IX μεραρχία καὶ τὴν X μεραρχία. Μαζί μὲ τὴς τοπικὲς δυνάμεις, ἡ δυνάμη τους ἔφτασε σὲ 35 χιλιάδες. Σκόπευε νὰ δημιουργήσῃ μ' αὐτὲς τὴς δυνάμεις, ἓνα πυκνὸ καὶ βαθὺ κλοιὸ ἀπὸ Βορρᾶ, δυτικὰ καὶ ἀνατολικὰ νὰ σπρώξει τὰ τμήματά μας πρὸς νότο, νὰ κυκλώσει στὰ κεντρικὰ ὄρεινὰ συγκροτήματα τοῦ τρίγωνου Οἴτης - Γκιώνας - Βαρδούσια καὶ νὰ τὰ ἐκμηδενίσει. Ἡ διάταξη τοῦ ἀντιπάλου, τὴν παραμονὴ τῆς ἔναρξης τῆς ἐκστρατείας ἦταν ὡς ἑξῆς: Ἡ IX μεραρχία ἀναπτύχθηκε Νοτιο - δυτικὰ καὶ Ἀνατολικὰ τοῦ

Καρπενησιού, κατά μήκος του δημόσιου δρόμου Άγρίνιο - Καρπενήσι - Λαμία. Η Χ μεραρχία πήρε διάταξη στον τομέα Μακρακώμης - Σπερχειάδας - Υπάτης και η Ι Μεραρχία με την 51 ταξιαρχία στον Μπράλλο - 51 χιλιόμετρο, με την 3η όρεινή ταξιαρχία Λιδωρίκι - Αμφισσα - Αράχωβα και την 77 ταξιαρχία στον Έλικώνα. Την έκστρατεια του ο αντίπαλος την εκδήλωσε στις 15 Απρίλη 1948, πραγματοποιώντας κινήσεις προς τις καθορισμένες κατευθύνσεις, με τις ΙΧ και Χ μεραρχίες ενώ η Ι μεραρχία διατηρούσε ακόμα τη διάταξή της και ολοκλήρωνε την κατοχή επίκαιρων σημείων του Έλικώνα.

Το Αρχηγείο Ρούμελης έχοντας καλές πληροφορίες για τις δυνάμεις και θέσεις του αντιπάλου, σωστά αντιλήφθηκε τον σκοπό του και επεξεργάστηκε σωστό σχέδιο αντιμετώπισης έκστρατειας. Αφήνει στον κύριο χώρο που θα ενεργούσε ο αντίπαλος 2 διλοχίες, μερικά τμήματα πολιτοφυλακής και ομάδες ελεύθερων σκοπευτών, με αποστολή να χτυπούν τον αντίπαλο κατά την κίνηση σ' όλους τους τομείς, δίνοντάς του την εντύπωση ότι σ' αυτό το χώρο βρίσκονται όλες οι δυνάμεις του Αρχηγείου Ρούμελης και όταν θα θελήσουν να πραγματοποιήσουν τον κλοιό σε μικρά τμήματα, θα ελίσσονται στα διάκενα και στα μετόπισθεν της διάταξής του. Οι κύριες δυνάμεις του Αρχηγείου Ρούμελης στις 16 Απρίλη, συγκεντρώθηκαν έγκαιρα σε καθορισμένο χώρο κι ύστερα από δωρο σκληρό αγώνα, ανέτρεψαν στο χώρο Καρπενησιού σοβαρές δυνάμεις της ΙΧ μεραρχίας και των ΛΟΚ, βγήκαν έξω απ' τον κλοιό και άρχισαν έντονη δράση στα μετόπισθεν του αντιπάλου και τους γειτονικούς χώρους. Τα τμήματα αυτά πέρασαν στο χώρο της Εύρυτανίας και Βάλτου, ενώθηκαν με τα τμήματα Αρχηγείου Θεσσαλίας και με σχεδιασμένη δράση, διέλυσαν τις δυνάμεις του αντιπάλου στις περιοχές Αγράφων, Βάλτου, Νευρούπολης, Κόζακα και Τζουμέρκα. Στην Νευρούπολη και Κόζακα για πρώτη φορά, ύστερα από ένα χρόνο από τη ζημιά που έπαθε το αρχηγείο Κόζακα, με επικεφαλής τον Καρτσώτη, ξανάμπαιναν και σταθεροποιόνταν σοβαρές δυνάμεις του ΔΣΕ. Στα τέλη Απρίλη, ο αντίπαλος αντελήφθηκε ότι οι κύριες δυνάμεις του Αρχηγείου Ρούμελης βρίσκονται έξω απ' το χώρο και η έκστρα-

ταία τους χτύπησε στο κεφάλι. Τη μανία του για την άποτυχία του αυτή, την ξέσπασε πάνω στον άμαχο πληθυσμό, που κυριολεκτικά τον εξόντωσε με φωτιά και σίδερο χωρίς να λυπηθεί μικρά παιδιά και γέροντες.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ 1948

Στις 14 Ιούνη, ο αντίπαλος εκδήλωσε επιχειρήσεις από τον τομέα Νεστορίου. Οι αιχμάλωτοι αξιωματικοί από τους Άσπραγγέλους, μας πληροφόρησαν ότι οι δυνάμεις ενός Σώματος στρατού θα ενεργήσουν από Κόνιτσα, μέρα που θα εξαπολύσουν την επίθεση καθορίστηκε η 21 Ιούνη. Αμέσως πρωί - πρωί στις 18 Ιούνη, φεύγω με ταχύτητα προς το σταθμό Διοίκησης της Μονάδας. Απόσταση 17 ωρών τη διήγυσα σε 11 ώρες και αύθιμους έφθασα στο λημέρι μας. Αμέσως ενημέρωσα το Γενικό Αρχηγείο για τις πληροφορίες και ετοιμαζόμαστε, με τις δυνάμεις που διαθέτουμε, να αντιμετωπίσουμε την εκστρατεία από τον τομέα της Κόνιτσας.

Ο Γούλιας στο σταθμό διοίκησης της 670 Μονάδας στο Γρέκο, στις μάχες του Γράμμου, Ιούλης 1948.

Ο αντίπαλος συγκέντρωσε στο χώρο Σμόλικα - Γράμμο, 6 απ' τις 7 μεραρχίες που διέθετε, ήτοι: την 1η, 2η, 8η, και 9η, 10η και 15η μεραρχία, δύο μοίρες ΛΟΚ και 8 λόχους πολυβόλων, όλους τους σχηματισμούς πυροβολικού και αεροπορίας. Η δύναμή του ξεπερνούσε τους 100.000 σε στρατό, χωροφύλακες και Μάυδες. Το στρατηγικό του σχέδιο ήταν να χτυπήσει και εξοντώσει τις μεγαλύτερες δυνάμεις του ΔΣΕ, που βρίσκονταν στο Γράμμο. Να κυκλώσει και αποκόψει τις δυνάμεις αυτές απ' την υπόλοιπη αντάρτικη περιοχή, να σπάσει όπως διατυμπάνιζε την σπονδυλική στήλη του ΔΣΕ, γι' αυτό και το σχέδιό του το όνόμασε «Κορωνίδα».

Ο ΔΣΕ δέχτηκε τη μάχη να τη δώσει στο χώρο της Β. Πυλίου, γιατί είχε μεγάλο βάθος, υποχρεωτικές διαβάσεις, έλλειψη συγκοινωνιακού δικτύου και θα μπορούσε, παρά τον άνισο συσχετισμό δυνάμεων 1) 10 για τους άνδρες και 1) 50 στα μέσα, να χαλάσει τα σχέδιά τους και να πετύχει τις επιδιώξεις του Γενικού Αρχηγείου, που ήταν: 1) Να δεσμεύσει και φθείρει στον ανώτατο βαθμό τις κύριες δυνάμεις του αντιπάλου. 2) Να δώσει τη δυνατότητα στις δυνάμεις του ΔΣΕ, που δρούσαν στις άλλες περιοχές και πρώτ' απ' όλα στη Θεσσαλία, Ρούμελη, Πελοπόννησο και Ήπειρο, να αναπτύξουν στο ανώτατο όριο τις δυνάμεις τους στο χώρο τους και παράλληλα να δημιουργήσουν στον αντίπαλο καταστάσεις πιο άπειλητικές απ' αυτές που αντιμετώπιζε στο Γράμμο. 3) Να διατηρήσει βασικά αξιόμαχες τις κύριες δυνάμεις του ΔΣΕ που δρούσαν στο Σμόλικα - Γράμμο, για να μπορέσουν στην κατάλληλη στιγμή να έλιχθούν και δράσουν προς την κατεύθυνση που θα έκρινε κατάλληλη το Γενικό Αρχηγείο. Τα τμήματα του ΔΣΕ που δρούσαν σ' αυτό το χώρο, καλούνταν να δώσουν μια μάχη σκληρή, πεισματάρικη, μάχη διάρκειας, μάχη γερού ταχτικού στρατού. Ο ΔΣΕ έδω έπρεπε να περάσει απ' την αντάρτικη ταχτική, που ήταν να δίνει μάχες μικρής διάρκειας και μετά να κάνει τους έλιγμούς του, σε ταχτικό στρατό. Έπρεπε να πραγματοποιήσει τους σκοπούς του Γενικού Αρχηγείου, να εφαρμόσει την ταχτική της ενεργητικής άμυνας.

Από ποιά στοιχεία καθορίζονταν η ενεργητική άμυνα του ΔΣΕ

τ' αὐτὸ τὸ χῶρο: α) Ἀπὸ τῆ σωστῆ διάταξη ποῦ θὰ δίνονταν στίς
 δυνάμεις μας, στὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς Β. Πίνδου. Τὰ χτυπήματα κα-
 τὰ τοῦ ἀντιπάλου ἔπρεπε ν' ἀρχίσουν μὲ ἐλαφρὰ τμήματα, ἀπ' τὶς
 βάσεις ἐξόρμησής του. Μὲ τὸ δυνατὸ κράτημα καὶ γερὸ χτύπημα
 ἀπ' τὴν πρώτη ὀχυρωμένη γραμμὴ ἀναγκάζοντας τὸν ἀντίπαλο κά-
 πτε σπιθαμὴ ἐδάφους νὰ τὴν πληρῶνει ἀκριβῶς. β) Ἀπ' τὴ γερὴ ὀ-
 χύρωση τοῦ ἐδάφους, ἀρχίζοντας ἀπ' τὰ χαμηλότερα σημεῖα καὶ
 συνέχεια σ' ὅλο τὸ βάθος τοῦ ὄρεινοῦ ὄγκου τῆς Β. Πίνδου. Αὐτὸ
 μᾶς ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ δημιουργήσουμε ἰσχυρὴ ἀντίσταση δι-
 αρκείας, νὰ προκαλέσουμε σοβαρὴ φθορὰ στὸν ἀντίπαλο, μὲ ὅσο τὸ
 δυνατόν λίγες δικές μας ἀπώλειες. γ) Ἀπὸ τὴ γερὴ βάση πυρὸς
 ποῦ θὰ διαθέταμε, ἔπρεπε μὲ λίγες δυνάμεις νὰ μπορούμε νὰ πλαι-
 κιώσουμε τριπλάσιο ὄπλισμὸ σὲ ὀπλοπολυβόλα, πολυβόλα, ὄλμους,
 ἀπ' ὅτι πρόβλεπε ἡ κανονικὴ σύνθεση. Τὴ θέση πυρὸς νὰ τὴν ἀξι-
 οποιήσουμε σημαντικὰ, σὲ βαθμὸ ποῦ νὰ μὴν ἀφήνουμε νεκρὴ γω-
 νία καὶ ὁ ἀντίπαλος νὰ θερίζεται ἀπ' ὅποια κατεύθυνση ἐπιχειροῦ-
 με ἐπίθεση. δ) Νὰ χρησιμοποιοῦμε τὸ στοιχεῖο τῆς κίνησης. Ἐ-
 λαφρὰ τμήματα, τὴ στιγμὴ ποῦ οἱ δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου θὰ φτά-
 νουν κοντὰ στίς δυνάμεις μας ἀντίστασης, νὰ τοῦ κολλᾶνε στὰ πλευ-
 ρὰ νὰ τὸν χτυποῦν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοῦ δημιουργοῦν σύγχυση καὶ
 ἐπιπλέον εὐκολία νὰ τὸν θερίζουν τὰ πυρὰ τῶν τμημάτων μας ἀντί-
 στασης. ε) Νὰ πραγματοποιοῦνται ἀντεπιθέσεις στὴν κατάλληλη
 στιγμή. Τότε ποῦ ὁ ἀντίπαλος ὕστερα ἀπὸ μεγάλη κόπωση καὶ φθο-
 ρὰ ποῦ θὰ ἔχει ὑποστῆ, ποῦ ὁμως ἔχει κατορθώσει νὰ μᾶς σπάσει
 τὸ ἐνὸς σημεῖο, ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ ποῦ θὰ πάει νὰ πιάσει τὴ θέση ποῦ
 μὲ εὐλάβει, θὰ τοῦ γίνεταί ἡ ἀντεπίθεση. Ἔτσι θὰ πετυχαίνουμε τὴν
 ἀντιρροπή του καὶ τὴν ἐπιστροφή του στὴ βάση του μισοδιαλυμένου.
 Για νὰ γίνει, εἶναι ἐπιταχτικὸ καθήκον ὄλων τῶν μονάδων, ἀπὸ δι-
 μοιρία καὶ πάνω νὰ διαθέτουν ἐφεδρεία. Θὰ κάνουν τὸ πᾶν, θὰ κά-
 νουν πρὸ ἀραιῆ διάταξη στὰ σημεῖα ἀντίστασης, ὁμως ἐφεδρεία θὰ
 διαθέτουν ὑποχρεωτικὰ στ) Νὰ πραγματοποιοῦμε γερὸ ναρκοπόλεμο.
 Νὰ βάζουμε νάρκες κοντὰ στίς θέσεις τους, τίς κατευθύνσεις ποῦ θὰ
 κινῶνται γιὰ ἐπίθεση, τὰ μετόπισθεν του, σὲ σημεῖο ποῦ νὰ τοὺς
 προκαλοῦμε ἀπώλειες, τέτοιες ποῦ νὰ ἔχουν σοβαρὸ ἀντίχτυπο στὸ
 ἦθός του. ζ) Νὰ πραγματοποιοῦμε νυχτερινὲς κρούσεις μὲ ἐλαφρὰ

τμήματα, πού θα έχει: σαν αποτέλεσμα να κρατάμε τον αντίπαλο σε διαρκή κινήτοποηση και εκνευρισμό. η) Παρά τα φτωχά μέσα πού διαθέτουμε, να οργανώσουμε καλές συνδέσεις. Τηλεφωνική επικοινωνία μέχρι λόχου, ραδιοεπαφή μέχρι τάγμα, με συνδέσμους, τροχοδειχτικές, φωτοβολίδες, κλπ. Πρέπει απαραίτητα να ξέρουμε κάθε στιγμή την ταχτική κατάστασή τους να γίνονται γρήγορα οι επεμβάσεις των διοικήσεων και οι κατάλληλοι συνδυασμοί. θ) Θα χρειαστεί να παρουσιάσουμε σ' όλους τους τομείς έναν οργανωτικό οργανισμό. Στη συγκρότηση και προετοιμασία των νεοστρατολογημένων. Στη γρήγορη ανασυγκρότηση των τμημάτων. Την όσο το δυνατόν σωστή τοποθέτηση των στελεχών και σωστή ανάδειξή τους, σε ανώτερες μονάδες. Την καλή πολιτική ιδεολογική δουλειά, προσαρμοσμένη κατά τη διάρκεια των μαχών. Η δουλειά αυτή πρέπει να είναι: συνεχής, για να βοηθήσει στο ανέδασμα της μαχητικής επίδοσης των τμημάτων μας. Την καλή οργάνωση του εφοδιασμού των τμημάτων σε τρόφιμα και πυρομαχικά, ξεπερνώντας τις δυσκολίες των μεγάλων αποστάσεων και την έλλειψη ζώων μεταφοράς. Την καλή οργάνωση της μεταφοράς των τραυματιών και της ιατρικής περίθαλψης. Αυτά τα στοιχεία συγκροτούσαν την ενεργητική μας άμυνα. Πάνω σ' αυτή τη βάση προσαρμόσαμε τα στελέχη και την επίδοσή μας.

Το ΙΙΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και το Γενικό Αρχηγείο ενώ σωστά σε γενικές γραμμές είχαν καθορίσει τη θέση τους για τη μάχη πού θα δώσουμε στην Β. Πύδο, όμως πρακτικά δεν το αντιμετώπισαν έγκαιρα. Δεν καθορίστηκαν τα τμήματα πού θα κάναν την αντίσταση, έγκαιρα να πάρουν διάταξη και να ταχτοποιήσουν το ζήτημα της οχύρωσης. Αρχικά το Γενικό Αρχηγείο υπολόγιζε ότι για την άμυνα της Β. Πύδου θα χρησιμοποιούσε τις δυνάμεις του Αρχηγείου Δ. Μακεδονίας και ή 670 μονάδα θα παρέμενε έφεδρεία του Γενικού Αρχηγείου και ανάλογα θα ενεργούσε και άμυντικά αν χρειαστεί και επιθετικά. Από αυτή την αντίληψη του Γενικού Αρχηγείου, την τελείως έσφαλμένη βρισκόμαστε τις παραμονές της εκστρατείας με σκόρπιες τις δυνάμεις της 670 μονάδας, ή 102 ταξιαρχία στα Ζαγόρια. ή 107 ταξιαρχία έφεδρεία στον ανατολικό Γράμμο και μόνον ή 105 ταξιαρχία βρίσκονταν στο χώρο του Σμό-

λικά και όχι σε διάταξη στα βασικά σημεία. Ἡ ἐπιθεση τοῦ ἀντιπά-
λου ἀπὸ Κόνιτσα, πού θὰ εἶναι καὶ ἡ κύρια κατεύθυνσή του, μᾶς
ἐρίτκει νὰ τὴν ἀντιμετωπίζουμε μὲ τὴν 105 ταξιαρχία καὶ μὲ
τὴν νεοσυγκροτηθεῖσα 103 ταξιαρχία.

Στις 19 Ἰούνη, συνεργάστηκα μὲ τὸν πολιτικό μου ἐπίτροπο,
κάνω σ' ὅλη τὴ δουλειά μας καὶ τὴν προετοιμασία γιὰ νὰ ἀντιμε-
τωπίζουμε τὴν ἐπίθεση τοῦ ἀντιπάλου. Ἀμέσως ὄρισάμε ομάδα στε-
λεχῶν πού θὰ ἐξετάσει τίς πιθανές κατευθύνσεις ἐπίθεσης τοῦ ἀν-
τιπάλου καὶ τὴν κατάσταση τῆς ὀχύρωσης. Νὰ καθορίσουν τὴ διά-
τάξη τῶν τμημάτων μας στὰ σημεία τῆς κύριας ἀντίστασης καὶ τὴ
διάταξη τῶν ἐλαφρῶν τμημάτων πού θὰ τὸν ἀντιμετώπιζαν ἀπ' τὰ
σημεία ἐξόρμησής του. Καθορίσαμε νὰ γίνῃ ἡ κατανομή πυρομαχι-
κῶν καὶ τροφίμων, κοντὰ στὰ τμήματα πού θὰ μάχονται καὶ τὴν
προετοιμασίαν τοῦ νοσοκομείου. Τὸν πολιτικό ἐπίτροπό μου τὸν στέλ-
νω στὴν 103 ταξιαρχία, νὰ δεῖ πῶς γίνετα: ἡ συγκρότησή τους, ἡ
προετοιμασία τῆς καὶ σὲ τί μπορούμε νὰ ὑπολογίζουμε. Τὴν ἴδια μέ-
ρα ἦρθε στὸ σταθμό μας ὁ διοικητὴς τῆς 105 ταξιαρχίας Παῦλος
Γουμπουλίδης. Ἀφοῦ μιλήσαμε καὶ διαπιστώσαμε ὅτι ἐπισκόμαστε
μὲ πρόθυρα μεγάλης ἐκστρατείας στὸ χῶρο τῆς Κόνιτσας, καθο-
ρίσαμε τὴν παρακάτω διάταξη τῆς ταξιαρχίας: τὸ II τάγμα (Ἀ-
λευρά) μὲ διάταξη: λόχος κορυφογραμμῆς Σούσιτσας καὶ ὑψώμα-
τα Πεκλάρι. Λόχος ὑψώματα Νικάνδρα καὶ δυτικά ὑψώματα Μό-
ριτας. Λόχος στήριγμα στὸ Ἀνόνημο καὶ Κλέφτη καὶ παράλλη-
λα ἐφεδρεία τοῦ τάγματος. Τὸ I τάγμα θὰ ὑποστήριζε τὸν Πύρ-
γο Στράτσανης καὶ τὸ III τάγμα θὰ παρέμενε ἐφεδρεία τῆς διοί-
κητῆς 670 μονάδας. Ἐφεδρεία τῆς 105 ταξιαρχίας καθορίσαμε σὲ
λόχο αὐτοματιστῶν, στὰ δυτικά ὑψώματα Πουρνιάς. Μιλήσαμε ἀ-
νελλιπικὰ πῶς θὰ ἐφαρμόσει τὴν ταχτική τῆς ἐνεργητικῆς ἀμυνας,
ἐλεγχὸ τῶν ὀχυρώσεων πού ὑπάρχουν, βελτίωσή τους καὶ δημι-
ουργία καινούργιων. Κανεὶς δὲν θὰ ὑποχωρεῖ ἀπ' τίς θέσεις τῆς
ἀντίστασης χωρὶς διαταγή. Τοὺς συνέστησα ὅλο τὸ βάρος νὰ τὸ
βρῶν στὸν Κλέφτη, Πύργο Στράτσαλη καὶ Κάμενικ. Αὐτὰ εἶναι
τὰ κλειδιά κι ὅταν τὰ κρατᾶμε ὁ ἀντίπαλος δὲν μπορεῖ νὰ προχω-
ρήσει.

Τὴν ἴδια μέρα ἦρθε ὁ διοικητὴς τοῦ πυροβολικοῦ, ἀφοῦ μιλή-

σαμε για την επικείμενη εκστρατεία στο χώρο της Κόνιτσας, του έδωσα διαταγή άμέσως να κινηθεί να κάνει αναγνώριση του τομέα της Κόνιτσας, να τοποθετήσει σωστά τα πυροβόλα του και να είναι σε θέση να χτυπάει τον αντίπαλο, όταν θα αρχίσει την κίνησή του. Να δημιουργήσει καλά δικά του παρατηρητήρια και καλές συνδέσεις με μαχόμενα τμήματα, για να έπεμδαίνει. Στις 19 και 20 'Ιούνη γίνεται έντατική προετοιμασία των τμημάτων μας και βοηθητικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση εκστρατείας. Στις 20 'Ιούνη με κομπασμό ανακοινώνουν απ' τα ραδιόφωνα, ότι άρχισαν τις επιχειρήσεις στον ανατολικό Γράμμο κι ότι θα μᾶς διαλύσουν και έξοντώσουν. Μ' αυτόν τον κομπασμό τους απ' τή μιᾶ ἤθελαν να ένθαρρύνουν τις δυνάμεις τους κι απ' τήν ἄλλη να μᾶς στρέψουν ὄλη τήν προσοχή μόνο πρὸς τὸν ανατολικό Γράμμο και να μᾶς βροῦν ἀπροπαρασκευάστους στὸν τομέα τῆς Κόνιτσας.

Ἡ ὥρα 4 τὸ πρωτὶ στίς 21 'Ιούνη, ὁ αντίπαλος ἐκδήλωσε τις επιχειρήσεις του στὸν τομέα τῆς Κόνιτσας με τήν 9η και 8η μεραρχία. Σὰν πρῶτο στρατηγικὸ σκοπὸ σ' αὐτὸν τὸν τομέα εἶχε να καταλάβει τὸ ὕψωμα 1846 Κλέφτης, πού στὸν ὄρεινὸ ὄγκο τοῦ Σμόλικα ἔχει σπουδαία στρατιωτικὴ ἀξία. Ἀποτελεῖ τήν πόρτα τοῦ Σμόλικα γιὰ προώθηση στὸν κύριο Γράμμο, κατὰ μῆκος τῶν συνόρων. Σὲ συνδυσμὸ και με τις επιχειρήσεις πού ἐκδήλωσε πρὸς Ἀλεβίτσα, προσπαθοῦσε να ένωθοῦν οἱ δύο αὐτὲς κατευθύνσεις του και να κυριαρχήσει σ' ὄλο τὸ μῆκος τῶν συνόρων. Μετὰ να συμπίεσει τις δυνάμεις μας πρὸς νότο και με παράλληλη ἐνέργεια ἀπὸ νότο, ανατολικά και δυτικά να κυκλώσει τις κύριες δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ, να τις χτυπήσει ἀποφασιστικά σὲ σημείο πού να χάσουν τή συνοχή τους, και να τεμαχίστοῦν σὲ μικρὰ τμήματα. Ἔτσι: θὰ μπορούσαν να πραγματοποιήσουν τήν ὀλοκληρωτικὴ συντριβὴ τῶν δυνάμεών μας τῆς Β. Πίνδου.

Ὁ αντίπαλος ἔκανε προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ πρὸς Σούσνιτσα, πρὸς Γχορίτσα - Μαριά. Ὁ λόχος πού κρατοῦσε αὐτὲς τις θέσεις στήν ἀρχὴ αἰφνιδιάστηκε. Ἀμέσως δίνω διαταγὴ ἕνα τάγμα σὺν λόχος τῆς 103 ταξιαρχίας να πάρει διάταξη και κρατήσει τὸ Κάμενικ και Γκόλιο. Τὸ τάγμα Θύμιου να πάρει διάταξη στὸν Πύργο τῆς Στράτσανης και να τὸ ὑπερασπιστεῖ, με ρητὴ ἐντολή ὅτι δὲν

ἔχει δ:καίωμα νὰ ὑποχωρήσει. Ἐπικεφαλῆς αὐτοῦ τοῦ τομέα, τοποθετῶ τὸν διοικητὴ νῆς 103 ταξιαρχίας Ὑψηλάντη (Ἀλέκος Ρόσος). Στὴν Πουλιάνα - Γύφτισσα ἔβαλα τὸ τάγμα Ζάρα. Ὁ ἀντίπαλος στίς 21 Ἰούνη, πραγματοποίησε 7 ἐπιθέσεις μὲ δύναμη δύο ταξιαρχῶν ἀπὸ Πεκλάρη καὶ Σούσνιτσα καὶ ὅλες ἀποκρούστηκαν. Χτυπήθηκε γερὰ ἀπ' τὰ τμήματά μας στὸν Ἅγιο Νικάνορα καὶ στὴν Ἀγροφωλιά. Τὸ ἴδιο χτυπήθηκε στὸν Ἀμάραντο καὶ Στράτσανη. Ὁ ἀντίπαλος χρησιμοποιοεὶ μαζικὰ τὸ πυροβολικὸ του. Τὰ τμήματά μας ἀρχίζουν νὰ συνηθίζουν καὶ στὸ μπαράζ αὐτοῦ τοῦ ὄπλου. Ὁ ἀντίπαλος ὑπολόγιζε ὅτι στὸν τομέα Κόν:τσας θὰ μᾶς αἰφν:διάζει καὶ θὰ πραγματοποιοῦσε ἕναν εὐκολο περίπατο, ὅμως ἔπαθε αὐτὸς αἰφν:δ:ασμὸς, ἀπ' τὴν ἀντίσταση ποὺ συνάντησε.

Τὸ βράδυ ἤρθε στὸ σταθμὸ μας ὁ Μ. Βαφειάδης, μιλησαμε πάνω στὴν κατάσταση καὶ τὸν τρόπο ἐνεργείας. Τοῦ ὑπέδειξα ὅτι τὸ Γεν:κὸ Ἀρχηγεῖο πρέπει νὰ προσέξει καὶ νὰ κάνει προσεχτικὸ τὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Μακεδονίας στὸν Τάλιαρο, γιατί οἱ δυνάμεις μας ποὺ μάχοντα: στὸ Σμόλικα, στὴν περίπτωση ποὺ χαθεῖ ὁ Τάλιαρος, θὰ βρεθοῦν ἀνάμεσα σὲ 2 μέτωπα. Τὴν ἴδια νύχτα ἔφυγε ὁ Βαφειάδης γιὰ τὸ λημέρι του. Στίς 22 Ἰούνη, ὁ ἀντίπαλος χρησιμοποίησε τὸ πυροβολικὸ καὶ τὴν ἀεροπορία του κατὰ κόρο, τὰ ὑψώματα καίγονταν. Μᾶς ἐπιτέθηκαν μὲ τὴν 41 ταξιαρχία τους, πρὸς Κάμενικ. Τὰ τμήματά μας τοὺς ἀντιμετώπισαν καὶ μετὰ τοὺς καταδίωξαν. Μᾶς ἐπιτέθηκαν μὲ τὴν 42 ταξιαρχία τους πρὸς Πύργο Στράτσανης καὶ ἐδῶ ἀντιμετωπίστηκαν μὲ ἐπιτυχία. Οἱ πιὸ σοβαρὲς τους προσπάθειες γίνονται πρὸς Σούσνιτσα, ὅπου κι ἐδῶ ἀποκρούστηκαν. Οἱ δι:αδ:ιάσεις μας λειτουργοῦν πολὺ καλά. Ἔχουμε ὀργανώσει τμήμα ποὺ κάνει ὑποκλοπὲς τῶν ραδιοτηλεφωνικῶν συνομιλιῶν τοῦ ἀντι:πάλου. Αὐτὸ πολὺ μᾶς βοηθοῦσε νὰ ἀντ:λαμβάνομαστε πρὸς τὰ ποὺ σκοπεύουν νὰ ἐνεργήσουν καὶ εἰδοποιούσαμε τὰ τμήματά μας ἀνάλογα νὰ τὸν ἀντιμετωπίζουνε.

Ἀπ' τὴν ἀναλυτικὴ ἐξέταση τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων βρήκαμε ἀρκετὰ ἄχρηστα, γιατί δὲν εἶχαν πεδίο βολῆς κι οὔτε ἦταν φτιαγμένα σὲ κατευθύνσεις κίνησης τοῦ ἀντιπάλου. Βρήκαμε ὀχυρὰ στίς προσβάσεις καὶ συνέχεια μέχρι τὴν κορυφὴ δὲν ὑπῆρχε ὀχυρὸ. Βρίσκαμε ὀχυρὰ στίς κορυφές καὶ καθόλου στίς προσβάσεις τοῦ ὑψώ-

ματος. Δίνω διαταγή να δουλεύουν νύχτα και μέρα, κατά την ώρα που δεν μάς χτυπάει ο αντίπαλος, για δημιουργία όχυρών από προσβάσεις και διαδοχικά κλιμακωμένα μέχρι κορυφής. Να αλληλοϋποστηρίζονται και με βαθύ χαρακωμα. Το χαρακωμα είναι απαραίτητο για να καλύπτονται οι μαχητές όταν βγαίνουν έξω από το όχυρο και θέλουν να αντεπιτεθούν. Τα όχυρά να σκεπάζονται από 6 ως 7 σειρές κορμούς δέντρων και ενδιάμεσα να βάζουν πέτρες για να αντέχουν στις ρουκέτες, που είχαν διεισδυτική δύναμη. Επέμεινα ότι πρέπει να κάμουν συνείδηση σ' όλα τα στελέχη και μαχητές την εκτέλεση της διαταγής μας, ότι θα κρατάν γερά τις θέσεις τους και ποτέ χωρίς διαταγή μας δεν θα υποχωρούν. Επέμεινα στη σωστή χρησιμοποίηση της ενεργητικής άμυνας, την ύπαρξη έφεδρείας σ' όλα τα κλιμάκια, και τη λογική χρησιμοποίησή της. Πρέπει με τα πυρά μας απ' τις βασικές θέσεις να τον φθείρουμε γερά και μόνο όταν κινδυνεύει ή βασική μας θέση να του αντεπιτεθούμε, ποτέ αντεπιθέσεις άσκοπες που μπορούν να έχουν απώλειες. Ποτέ να μην εκδηλώνουμε απ' τα όχυρά μας πυρά, όταν ο αντίπαλος είναι μακριά γιατί τα επισημαίνει και μάς τ'α χτυπάει με το πυροβολικό και αεροπορία. Θα εκδηλώνουμε τα πυρά μας όταν φτάσει σε 100 ως 150 μέτρα. Για να βοηθήσω τη δουλειά της όχύρωσης, κινητοποιήσαμε 500 πολίτες για την μεταφορά κορμών δένδρων και 500 σαν τραυματιοφορείς.

Στις 23 Ιούνη, απ' το πρωί πήραμε υποκλοπή και διαπιστώσαμε ότι έτοιμάζουν μεγάλη επίθεση προς Πύργο Στράτσανης και Κάμενικ. Αμέσως μίλησα τηλεφωνικά με τον διοικητή του τομέα Υψηλάντη και του υπέδειξα τα μέτρα που θα πάρει για να αποκρουστεί ή επίθεσή τους και ειδικά στον Πύργο Στράτσανης που θα γίνει η κύρια προσπάθεια στον τομέα του. Πράγματι όπως προβλέψαμε έτσι εκδηλώθηκε ή επίθεση. Ο διοικητής του τάγματός μας Θύμιος, που κρατούσε τον Πύργο Στράτσανης, αντί να ετοιμαστεί να αντιμετωπίσει την επίθεση, σύμφωνα με τη διαταγή που πήρε, απέσυρε το τάγμα και άφησε μόνο 5 ομάδες να κρατήσουν το ύψωμα, με αποτέλεσμα να μάς πάρει το ύψωμα ο αντίπαλος. Έδωσα διαταγή να αντικατασταθεί από τη διοίκηση του τάγματος ο Θύμιος και έβαλα καθήκον στη διοίκηση αυτού του μετώπου να φέρει

τὸ κακὸ αὐτὸ παράδειγμα, σὰν ντροπὴ γιὰ τὸ ΔΣΕ καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπ' τὰ στελέχη καὶ μαχητὲς νὰ κρατᾶνε τὶς θέσεις τους καὶ ποτὲ ὑποχώρηση χωρὶς διαταγὴ. Τὴν ἴδια μέρα, σκληρὲς μάχες δόθηκαν στὸν τομέα Μόλιτσας - Σούσνιτσας καὶ ὅλες αἱ ἐπιθέσεις ἀποκρούστηκαν. Τὴν νύχτα, τὰ τμήματά μας πραγματοποιήσαν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς διάταξης τοῦ ἀντίπαλου νυχτερινὲς ἐπιθέσεις. Στὶς 24 Ἰούνη, 4η μέρα ἐπιχειρήσεων στὸν τομέα τῆς Κόνιτσας, ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐκδήλωσε μεγάλῃς ἔκτασης ἐπιχειρήσεις, ἐκτὸς ἀπὸ ἐπιθέσεις πρὸς Σούσνιτσα, Μάκρα, Ἀγροφωλιὰ καὶ πού ὅλες ἀποκρούστηκαν μὲ μεγάλη φθορὰ γιὰ ἀντίπαλο.

Ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο παίρνω διαταγὴ νὰ δώσω τὴν παρακάτω διάταξη: ἡ 102 ταξιαρχία στὸ χῶρο Κούτσουρο, Ἡ Λ:α μέχρι Πουλιάνα - Γύφτισσα. Ἡ 105 ταξιαρχία μὲ δύο τάγματά της, σὺν τὸ τάγμα Κ. Παλαιολόγου τῆς 102 ταξιαρχίας, πού ταχτικὰ μπαίνει στὶς διαταγὲς τῆς 105 ταξιαρχίας, τὸν τομέα ἀνατολικά Κόνιτσας - Σμόλικα. Ἡ 103 ταξιαρχία μὲ 2 τάγματά της, σὺν τάγμα 105 ταξιαρχίας, μπαίνει ταχτικὰ στὶς διαταγὲς του, στὸ χῶρο δυτικὰ Σαρανταπόρου. Αὐτὸ τὸ ταχτικὸ πέρασμα τῶν ταγμάτων ἀπ' τὴ μιὰ ταξιαρχία σὲ ἄλλη, πολὺ μᾶς ζημιώνει καὶ ἐλαττώνουν τὴ μαχητικὴ ἐπίδοση τῆς ταξιαρχίας. Δύο τάγματα τῆς 107 ταξιαρχίας τὰ παίρνουν ἀπ' τὴν 670 μονάδα καὶ τὰ δίνουν ταχτικὰ στὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Μακεδονίας. Ἐδῶσα διαταγὴ στὶς ταξιαρχίες πού μείναν κάτω ἀπ' τὶς διαταγὲς τῆς 670 μονάδας νὰ πάρουν τὴ διάταξη πού καθόριζε τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Τὴν 105 ταξιαρχία τὴ διατάζω νὰ διαθέσει στὸν τομέα τοῦ Κλέφτη καὶ τὸ III τάγμα τῆς τοῦ Πάνου (Εὐρ:πίδη Καπετάνιου). Ἐτσι ἀπὸ Σούσνιτσα - Μόλιτσα - Κλέφτης, εἶχα θάλει σὲ διάταξη 2 τάγματα. Γιὰ τὶς 25 Ἰούνη ὀργανώσαμε ἀντεπιθέσεις στὸν τομέα τῆς Κόνιτσας. Ἡ μιὰ ἀντεπίθεση, μὲ δύναμη τάγματος, πραγματοποιήθηκε στὴν κορυφογραμμὴ τῆς Σούσνιτσας. Ἡ ἐπίθεση λόγω τῆς καλῆς προετοιμασίας, μᾶς ἔφερε καλὰ ἀποτελέσματα. Ἀνακαταλήφθηκαν ὅλες σχεδὸν αἱ κορυφὲς τῆς Σούσνιτσας καὶ ὁ ἀντίπαλος περιορίστηκε στὴν τελευταία κορυφὴ πρὸς τὸν Αὐχένα, ὅπου περνάει ὁ δρόμος Πεκλάρι - Ἐλεύθερο. Πάρθηκαν ὅπλα πολλὰ, 65.000 σφαῖρες κλπ. Μιὰ ἡλιχία τοῦ 583 τάγματος διαλύθηκε τελείως. Ἄλλα τμήματά μας

ἐνήργησαν ἐπίθεση ἀπὸ Κάμενικ, πρὸς Προφήτη Ἡλία. Ἡ μάχη ἦταν σκληρή, ὅμως ἡ ἐπιχείρηση δὲν πέτυχε, γιατί δὲν ἔγινε καλή ἀναγνώριση τοῦ ἐδάφους καὶ ὁ ἀντίπαλος διέθετε μεγάλες δυνάμεις. Ἐπιθετικὴ ἐνέργεια μὲ 2 τάγματα ἐκδήλωσε ὁ ἀντίπαλος κατὰ τῆς Πουλιάνας, ὅμως τὰ τμήματά μας τοὺς δῶσαν δυνατὸ χτύπημα καὶ γύρισαν πίσω μὲ μεγάλη φθορά.

Ἡ κατάσταση τῶν τμημάτων μας στὸ Κάμενικ εἶναι δύσκολη, κάναε κρύο καὶ οἱ μαχητές μας ὑποφέρουν γιατί εἶναι κακοντυμένοι, ὑποφέρουν ἀπὸ νερὸ γιατί δὲν ὑπάρχει, πίνουν ἀπ' τὸ χιόνι ποὺ βρίσκουν ἐκεῖ ψηλά. Στις 26 Ἰούνη, ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐκδήλωσε καμμιὰ ἐνέργεια στὸ χῶρο Κόνιτσας. Ἡ 102 ταξιαρχία ἔφτασε στὴ Φούρκα καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Γιαννούλης, ἦρθε καὶ συνεργαστήκαμε γιὰ τὴ διάταξη ποὺ θὰ πάρει σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Τὴν ὥρα ποὺ πραγματοποιοῦσα τὴ συνεργασία μαζί του, παίρνω ἄλλη διαταγὴ ἀπ' τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ποὺ μὲ διατάζει: ὅτι ἡ 102 ταξιαρχία μὲ τὰ 2 τάγματά της σὺν τάγμα 105 ταξιαρχίας, ποὺ τακτικὰ μπαίνει στίς διαταγές του, νὰ πάρει διάταξη στὸ χῶρο δυτικὰ Σαρανταπόρου, δηλ. τίς θέσεις ποὺ κατέχει ἡ 103 ταξιαρχία καὶ ἡ 103 μὲ τὸ τάγμα Ζάρα, τάγμα Ἐρμῆ καὶ τάγμα Κατλάνη, τὸν τομέα Πουλιάνα - Γύφτισσα - Ταμπούρι μέχρι Κούτσουρο. Αὐτὴ ἡ διαταγὴ μοῦ δημιουργοῦσε δυσκολίες γιατί ἡ 103 ταξιαρχία εἶχε γνωρίσει τὸ χῶρο της, εἶχε προσαρμοστεῖ καὶ ἡ τοποθέτηση μιᾶς καινούργιας ταξιαρχίας σ' ἓνα τέτοιο κλειδί, ποὺ δὲν εἶχε προσαρμοστεῖ στὸ μπαράζ τοῦ πυροβολικοῦ, θὰ μᾶς δυσκόλευε ὥσπου νὰ τὴν προσαρμόσουμε. Μὲ τὸν διοικητὴ τῆς 102 ταξιαρχίας μίλησα γιὰ τὴν καινούργια διάταξη ποὺ θὰ πάρει καὶ τὸν τρόπο ποὺ θὰ δράσει. Καθόρισα ἀναλυτικὰ τὰ μέτρα ποὺ θὰ πάρει, οὕτως ὥστε ἡ ἀντικατάσταση τῆς 103 νὰ γίνεῖ προοδευτικὰ καὶ μὲ καλὸ τρόπο, γιὰ νὰ μὴν τὸ ἐκμεταλλεῦτε ὁ ἀντίπαλος καὶ πάθουμε ζημιὰ.

Στις 28 Ἰούνη, ὕστερα ἀπὸ μπαράζ πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορικὸ βομβαρδισμό, ἀντίπαλος ἐπετέθηκε γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Τσομπάνη - Κλέφτη. Οἱ ἐπιθέσεις του γίνονταν κατὰ κύματα, ὅμως τὰ τμήματά μας παρὰ τὴν κόλαση πυρός, πολέμησαν γενναῖα καὶ ἀπέκρουσαν ὅλες τίς ἐπιθέσεις, προκαλώντας του μεγάλη φθο-

ρά. Τίς ἀπογευματινές ὥρες ὁ ἀντίπαλος ἐκμεταλλεύμενος τὴν ἔλ-
λειψη μέτρων ἀσφαλείας τῶν τμημάτων μας, δεισδύσε ἀπὸ Σού-
σνιτσα, πέρασε στὰ νῶτα τῶν τμημάτων μας καὶ ἔτσι ξαναπῆρε τίς
θέσεις πού εἶχε χάσει στὴν κορυφογραμμὴ τῆς Σούσνιτσας.

Τὶ βραδυνές ὥρες τῆς ἴδιας μέρας ἤρθε ὁ Μ. Βαφε:δάδης, μα-
ζὶ μὲ Π. Ροῦσσο καὶ μεῖναν τὴ νύχτα. Ἔπρεπε νὰ συναντηθοῦν μὲ
κάποια προσωπικότητα γιὰ νὰ συζητήσουν πάνω σὲ εἰρηνικὲς δια-
πραγματεύσεις. Ἐφυγαν πρὶν ξημερώσει καὶ δὲν ἔμαθα τί ἀποτε-
λέσματα εἶχαν ἀπ' αὐτὴν τὴν συνάντηση.

Στίς 29 Ἰούνη ἐκδήλωσε ὁ ἀντίπαλος τὴν π:ὸ σκληρὴ προ-
σπάθεια ἀπὸ 5 κατευθύνσεις πρὸς Τσομπάνη καὶ Κλέφτη. Τὸ πυ-
ροβολικὸ του ἔρριξε χιλιάδες βλήματα, ἡ ἀεροπορία του συνεχῶς
βομβάρδιζε, τὸ ὕψωμα καίγονταν. Ἐκαναν 5 ἐπιθέσεις κατὰ μά-
ζες καὶ κατὰ κύματα. Οἱ μαχητές μας μὲ τὸ τραγούδι καὶ ἀπτόη-
τοι, πολεμοῦσαν καὶ ἀνέτρεψαν ὅλες τίς ἐπιθέσεις προκαλώντας τους
τεράστια φθορά. Τὸ βράδυ ὁ ἀντίπαλος ἐκμεταλλεύτηκε ἓνα σημεῖο
πού ἡ διάταξή μας ἦταν ἀδύνατη καὶ κατέλαβε τὸν Τσομπάνη. Ἐ-
σπευσμένα πήραμε μέτρα καὶ σταθεροποιήσαμε τὴ διάταξη στὸ 1583
Κλέφτης καὶ γύρω του. Ἐστειλα ἐπὶ τόπου τὸν ἐπιτελάρχη μου
Νεμέρτσικα γιὰ σταθεροποίηση τῶν θέσεων αὐτῶν. Ἐδωσα διατα-
γὴ στὴ διλοχία Κ. Παλαιολόγου καὶ μηχανικὸ νὰ κινηθοῦν μὲ τα-
χύτητα πρὸς Ζαγόρια, νὰ καταλάβουν θέσεις πρὸς Κλέφτη καὶ Ν.
Σμόλικα. Στίς 30 Ἰούνη ὕστερα ἀπὸ γερὴ προπαρασκευὴ τοῦ πυ-
ροβολικοῦ καὶ μαζικὴ χρησιμοποίηση τῆς ἀεροπορίας, ἔκανε σοβα-
ρὴ προσπάθεια ἀπὸ 5 σημεῖα πρὸς Κλέφτη. Ὅλες οἱ ἐπιθέσεις τσα-
κίστηκαν, μὲ σοβαρὴ φθορὰ γιὰ τὸν ἀντίπαλο. Σήμερα παρὰ τὴν
σκληρὴ μάχη εἶχαμε μηδαμινές ἀπώλειες κι αὐτὸ γιὰτι ἔχουμε βελ-
τιώσει: τὴν δχύρωση καὶ ζυγισμένες γίνονται οἱ ἀντεπιθέσεις.

Πῆρα διαταγὴ ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, ὁ ἐπιτελάρχης μου Νε-
μέρτσικας νὰ φύγει γιὰ τὴν ἔδρα του, γιὰτι τίθεται στὴ διάθεσή
του. Μοῦ στείλαν τὸν ὑποστράτηγο τοῦ ΔΣΕ Γ. Καλιανέση στὸ στα-
θμικὸ διοίκησης 670 μονάδας, χωρὶς καμιὰ ἐντολὴ γιὰ τὸ πῶς θὰ
χρησιμοποιηθεῖ. Τὸ βράδυ ἤρθε ἀπὸ τὸ Γκόλιο, ὁ πολιτικὸς ἐπίτρο-
πός μου καὶ μὲ κατατόπισε γιὰ τὴν κατάσταση τῶν τμημάτων μας.
Τὸ ἴδιο βράδυ κάλεσα καὶ συνεργάστηκα μὲ διοικητὴ 103 ταξιαρ-

χίας Ύψηλάντη, μιλήσαμε για την κατάσταση της ταξιαρχίας του, για τον τομέα που αναλαμβάνει και την προσοχή που πρέπει να δώσει εφαρμόζοντας την ταχτική μας της ενεργητικής άμυνας. Την 1η Ιούλη, αντίπαλος δεν εκδήλωσε καμμία ενέργεια, είναι αρκετά στραπατσarisμένος γιατί η προσπάθειά του από Κόνιτσα να σπάσει το μέτωπο, βασικά απέτυχε. Το απόγευμα ήρθε στο σταθμό μας ο πολιτικός επίτροπος του Γενικού Αρχηγείου Β. Μπαρτζώτας. Μου ανακοίνωσε ότι τον Καλιανέση θα τον χρησιμοποιήσω σαν βοηθό μου στη διοίκηση για να δυναμώσει ή διοίκηση περισσότερο. Μου ανακοίνωσε ότι το ΙΙΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, θεωρεί ότι δεν δώσαμε την απαιτούμενη προσοχή στον Πύργο Στράτσανης. Του είπα ότι είναι τελείως εσφαλμένη ή αντίληψη τους ότι δεν προσέξαμε τον Πύργο Στράτσανης, γιατί το σημείο που ή ταξιαρχία έριξε το κύριο βάρος, είναι ακριβώς αυτό. Γι' αυτό αποκρούστηκαν οι επιθέσεις τους, το ζήτημα βρίσκεται στην παραβίαση της ρητής διαταγής μας απ' τον ταγματάρχη, που αυθαίρετα τράβηξε το τάγμα του απ' τον Πύργο Στράτσανης. Τον ταγματάρχη αυτόν ούτε καν τον γνωρίζουμε πόσο «ζύγιζε» και μάς έκανε αυτό το φιάσκο. Σε συνέχεια του είπα ότι πρέπει σαν Γ. Αρχηγείο ν' αναγνωρίσετε ότι δεν μάς βοηθήσατε ούτε μάς βοηθάτε, με τον τρόπο που αντιμετωπίζετε τα ζητήματα του πολέμου, ειδικά στον τομέα μας. Ένω μιλούσαμε για εκστρατεία στον Γράμμο, την 670 μονάδα τή διασκορπίσατε, μία ταξιαρχία στα Ζαγόρια, μία στο Σμόλικα και την άλλη στον ανατολικό Γράμμο. Από δικές μας πληροφορίες, που πήραμε από αιχμαλώτους, μάθαμε τή μεγάλη επίθεση που έτοιμαζαν στην Κόνιτσα και σε 3 μέρες με την 105 ταξιαρχία πιάσαμε διάταξη σ' όλο το χώρο με την ελάχιστη δχύρωσή του. Αναγκάστηκα να χρησιμοποιήσω τή νεοσυγκροτημένη 103 ταξιαρχία στα δυτικά του Σαρανταπόρου. Καμμία ταξιαρχία δεν έχει τα τάγματά της, ή μία παίρνει ταχτικά τάγμα από άλλη ταξιαρχία, με αποτέλεσμα να μειώνεται ή απόδοση των ταξιαρχιών, γιατί ο ταξιαρχος το τάγμα που παίρνει ταχτικά δεν το γνωρίζει. Κι' όλα αυτά γίνονται με διαταγές του Γενικού Αρχηγείου. Κάθε στιγμή παίρνω διαταγή που μου αλλάζετε τις τοποθεσίες που θα παίρνουν διάταξη οι ταξιαρχίες. Μέσα σε 2 μέρες έχω δύο διαταγές σας, ή μία καθορίζει για

τήν 102 ταξιαρχία νά πιάσει τόν τομέα Πουλιάνα - Ταμπούρι - Κούσουρο, καί ή άλλη νά πάει νά αντικαταστήσει τήν 103 ταξιαρχία, πού ἔχει διάταξη σέ ἐπίκαιρες θέσεις. Αὐτό μπορεῖ νά μᾶς στοιχίσει πολύ!. Ὁ Β. Μπαρτζώτας μού εἶπε γιά μερικά ζητήματα πού μετέφερε στόν Μ. Βαφειάδη ὁ ἐπιτελάρχης καί διευθυντής τοῦ Ι γραφείου τους, πού εἰπώθηκαν ἀπ' τή διόκηση τῆς 670 μονάδος. Τοῦ εἶπα ὅτι γι' αὐτά πού λέει ἰδέα δέν ἔχουμε καί μόνο ἄνθρωποι κατώτατης ὑπόστασης μποροῦν νά ἐπινοοῦν τέτοια ζητήματα. Κάλεσα τόν πολιτικό μου ἐπίτροπο Λάμπρο καί τοῦ εἶπε κι αὐτός γιά τή συζήτηση πού ἔκανε. Ὁ Β. Μπαρτζώτας ἔμεινε ἀναυδος, ὅταν διαπίστωσε ὅτι ὅλ' αὐτά ἦταν ἐπινοήσεις. Ἐγώ πολύ στενοχωρέθηκα καί τοῦ εἶπα, ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε κατάκοποι ἀπό τήν κούραση, ἀϋπνία καί τήν ἔνταση τοῦ πολέμου καί ἀντί νά ἔχουμε ἐνθάρρυνση, ἔχουμε ν' ἀντιμετωπίσουμε κουτσομπολιά κι ἐπινοήσεις. "Αν δέν σταματήσῃ αὐτό, τότε καλύτερα νά μού πῆτε νά πάρω τὸ καπέλλο μου καί νά πάω ὅπου νομίζετε, γιὰτί κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθήκες δέν μπορῶ νά πολεμῶ. Ὁ Β. Μπαρτζώτας μὲ καθησύχασε καί μού εἶπε ὅτι στό Ν. Ζαχαριάδη θά μεταφέρει τίς σκέψεις μου, γιά τόν τρόπο πού ἐκδίδονται οἱ διαταγές ἀπ' τὸ Γενικό Ἀρχηγεῖο, χωρὶς πρῶτα νά μὲ συμβουλευοῦνται καί γι' αὐτοὺς πού κάνουν τίς ἐπινοήσεις, θά παρθοῦν μέτρα αὐστηρά.

ΤΟ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Τὶς μέρες αὐτές, πού ἐμεῖς στό Γράμμο δίναμε μιὰ ἀπ' τίς πιὸ κληρῆς μάχες μὲ τίς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης, πού βοηθοῦσαν οἱ Ἀμερικάνοι, τὸ Γραφεῖο Πληροφοριῶν τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων κατήγγειλε μὲ εἰδική ἀπόφαση τοῦ τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας, ὅτι ἀκολουθεῖ πολιτικὴ ἀντίθεση μὲ τὸν προλεταριακὸ διεθνισμό, ὅτι μπῆκε στό δρόμο τοῦ ἀστικού ἐθνικισμοῦ, ὅτι ἀρνεῖται νά συζητήσει μὲ τ' ἄλλα ΚΚ τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν τὰ προβλήματα τοῦ Κόμματός του, καθὼς καί τὴ στάση ἀπέναντι στό ΚΚ τῆς Σοβ. Ἐνώσης. Ἀκόμα ὅτι ὑποτιμᾷ τὸ ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης,

τόν ἀγώνα γιά τή δημοκρατία καί τόν σοσιαλισμό, ὅτι υποβάλλει τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ ΚΚ. Ὅτι λείπει ἡ ἐσωκομματική δημοκρατία ἢ κριτική καί αὐτοκριτική. Ὅτι παραμέριζε τήν καλλιέργεια τῆς ζωντανῆς μαρξιστικῆς - λενινιστικῆς θεωρίας καί πράξης γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ κατάσταση πού διαμορφώθηκε στίς σχέσεις τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας καί τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας Γιουγκοσλαβίας, μέ τ' ἄλλα ΚΚ καί τίς Λαϊκές Δημοκρατίες, καί κατά κύριο λόγο μέ τήν Σοβιετική Ἐνωση, εἶχε ἄσχημο καί καταστροφικό ἀποτέλεσμα γιά τόν ἐνοπλο ἀγώνα μας. Εἶχαμε μιᾶ πλήρη ἀλλαγὴ ἀπὸ διεθνή πλευρὰ τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων, σέ βάρος τοῦ ἀριστεροῦ κινήματος τῆς Ἑλλάδας καί τοῦ ΔΣΕ, πού σκληρὰ πολεμοῦσε. Ἐνῶ ἡ ἀντίδραση εἶχε τήν πλήρη ὑποστήριξη τῶν Ἀμερικάνων, ὁ ΔΣΕ ἔχανε τήν ὑποστήριξη. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶχε καθοριστεῖ, ἀπ' ὄλο τὸ ἀριστερὸ καί προοδευτικὸ κίνημα, τὸ κέντρο πού θὰ μᾶς στέλνονταν οἱ βοήθειες καί αὐτὸ τὸ κέντρο ἔκλεινε — παρ' ὄλο πού μέχρι τώρα ψίχουλα εἶδαμε, γιὰτί πάντα μᾶς πρόβαλαν δυσκολίες, ὅπως ἡ ὑπαρξὴ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν παρατηρητῶν τοῦ ΟΗΕ. Στίς 2 Ἰούλη, κάναμε σύσκεψη τοῦ ἐπιτελείου τῆς 670 μονάδας καί ὁ Β. Μπαρτζώτας ἔκανε ἀνάλυση τῆς ἀπόφασης τῶν ΚΚ τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΜΕΤΩΠΟ ΣΤΗ Β. ΠΙΝΔΟ

Ἡ προσπάθεια τοῦ ἀντιπάλου ἀπὸ κατεύθυνση Κόνιτσας καί Ἀλιθίτσας νὰ κυριαρχήσει κατὰ μῆκος τῶν συνόρων ἀπέτυχε. Τότε ὁ ἀντίπαλος, μέ πληροφορίες πού συγκέντρωσε, ἔμαθε ὅτι ὁ Τάλιαρος, βασικὸ ὕψωμα στὸ κεντρικὸ μας μέτωπο, κρατιόνταν ἀπὸ ἐλάχιστες δυνάμεις κι ἦταν ἀνοχύρωτος, καί ὅτι ἡ ράχη Γιότσα ἦταν χωρὶς δυνάμεις. Αὐτὸς ἦταν τομέας τοῦ ἀρχηγείου Δ. Μακεδονίας. Ἡ κατάσταση αὐτή, σ' αὐτὲς τίς τοποθεσίες, προῆλθε ἀπ' τὸ γεγονός ὅτι τὸ Γεν. Ἀρχηγεῖο αὐτὴ τήν κατεύθυνση τὴ θεωροῦσε δευτερεύουσα καί ὁ Μ. Βαφειάδης δὲν θέλησε νὰ πάρει ὑπ' ὄψη του τήν ὑπόδειξή μου, νὰ προσεχτεῖ αὐτὸς ὁ τομέας, γιὰτί ἀπ' αὐτοῦ θὰ χω-

Ποῦν γὰρ νὰ διασπᾶσουν καὶ νὰ ξηλώσουν τὶς δυνάμεις ποὺ μάχοντα: στὴν Κόνιτσα καὶ Σμόλικα. Τὸ πρὸ σοβαρὸ λάθος ποὺ πραγματοποιεῖ ὁ διοικητὴς τοῦ Ἀρχηγείου Δ. Μακεδονίας Χεΐμαρρος (Βασίλης Γκανιάτσας), μὲ ὑπόδειξη τοῦ διοικητῆ τῆς 14 ταξιαρχίας Γεωργιάδης, ἦταν ἐγκατάλειψη τοῦ ὄχυροῦ Ἀη Λιᾶ Πενταλόφου καὶ τῆς Σκούρτσας. Ἐὰν αὐτὰ τὰ δύο ὑψώματα κρατιόνταν, τότε ἡ κατεύθυνση πρὸς Τάλιαρο δὲν θὰ ἦταν κατάλληλη γὰρ τὸν ἀντίπαλο. Πάντως εἶναι ἓνα μεγάλο ἐρωτηματικὸ, γιατί ἐγκατέλειψαν ἀμαχητὶ τὰ δύο ὄχυρὰ ὑψώματα Ἀη Λιᾶ Πενταλόφου καὶ Σκούρτσας καὶ γιατί δὲν ὀχύρωσαν τὸν Τάλιαρο καὶ τὸν κρατοῦσαν μὲ λίγες δυνάμεις.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἐπιτέθηκαν ἡ 2η καὶ 10η μεραρχία τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀμαχητὶ καταλαμβάνουν τὸν Τάλιαρο. Ἐτσι τοῦς ἀνοίχτηκε ὁ δρόμος πρὸς Γαῦρο - Λευκάδια - Κύρκουρι - Προφήτη Ἡλία Φούρκας. Στις 2 Ἰούλη, παίρνω διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου ὅτι ὁ τομέας Γρεβενῶν - Ὀρλιακα περνᾶει στὴ δικαιοσύνη τῆς 670 μονάδας καὶ ὅτι ἡ 16η ταξιαρχία μὲ τμήματα νεοκαίας, περνοῦν κάτω ἀπ' τὶς διαταγές μου. Τὴν ἴδια μέρα ὁ ἀντίπαλος ἔκανε μεγάλη ἐπίθεση πρὸς Κλέφτη ἀλλὰ ὅλες του οἱ προσπάθειες ἀπέτυχαν. Σ' ἓνα σημεῖο ποὺ μπόρεσε νὰ προωθηθεῖ μὲ ἀντεπίθεση ἀνατράπηκε, εἶχε σοβαρὲς ἀπώλειες.

Πραγματοποιῶ σύσκεψη μὲ τὸν πολιτικὸ ἐπίτροπό μου Καλιανέση καὶ τὸν Β. Μπαρτζώτα. Ἐξετάσαμε ὅλη τὴν κατάσταση τῶν μετώπων, τὴ διάταξή μας, τὸν τρόπο ἐνέργειάς μας. Διαπιστώσαμε ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ δράση στὰ μετόπισθεν τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀποφασίσαμε νὰ συγκροτήσουμε ἐμεῖς τὰ ἐλαφρὰ τμήματα καὶ νὰ τοῦς δώσουμε ἀποστολὴ δράσης. Βάλαμε καθήκον νὰ ἐπιμείνουμε τὴν κατὰ βάθος ὀργάνωση τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν δημιουργία πολλῶν νερκοπεδίων. Τὸν Καλιανέση, τὸν στέλνω στὸν Κλέφτη γὰρ νὰ ἐξετάσει ἀπὸ κοντὰ τὴν διάταξη τῶν τμημάτων καὶ γενικὰ πῶς ἐνεργοῦν, ταυτόχρονα νὰ ὀργανώσει καὶ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια. Ἐγὼ φεύγω γὰρ Σαμαρίνα ὅπου ἔφτασα ὥρα 8 τὸ βράδυ. Ἐδῶ συναντήθηκα μὲ διοικητὴ 16 ταξιαρχίας Παλαιολόγου (Γ. Ζυγούρα). Τὸν εἶχα γνωρίσει ὅταν κινούμασταν μὲ τὴ φάλαγγα τῶν ἀόπλων. Τὸ τμήμα του δὲν ἦταν μαθημένο ἀπὸ τέτοιο πόλεμο. Ἐκανα συνεργ-

γασία με διοίκηση 16 ταξιαρχίας. Ἀφοῦ ἐξετάσαμε τὴν κατάσταση σ' αὐτὸν τὸν τομέα καὶ τὶς πιθανές προθέσεις τοῦ ἀντιπάλου μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Τάλιαρου, καθορίσαμε τὴ διάταξη τῶν τμημάτων του. Χρειάστηκε ν' ἀναλύσω ὅσο τὸ δυνατόν ἀπλὰ καὶ συγκεκριμένα τὴν ἐφαρμογὴ τῆς τακτικῆς μας τῆς ἐνεργητικῆς ἄμυνας καὶ νὰ τοὺς μεταδώσω τὴν πείρα ποὺ ἔχουμε, ἀπ' τὶς μάχες ποὺ δώσαμε στὸν τομέα τῆς Κόνιτσας. Μιλῆσαμε πῶς θὰ προχωρήσουν τὴν ὀχύρωση. Πῶς θὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου μὲ σκοπὸ νὰ τοῦ προκαλέσουν μεγάλη φθορά, μὲ τὶς πιὸ ἐλάχιστες δίκές μας ἀπώλειες. Τοὺς ὑπέδειξα νὰ δοθεῖ διαταγὴ σ' ὅλα τὰ στελέχη καὶ μαχητές, οὔτε θῆμα νὰ κάνουν πρὸς τὰ πίσω χωρὶς διαταγὴ. Ἀφοῦ ἀναλυτικὰ καὶ ἐξονυχιστικὰ συζητήσαμε ὅλα τὰ προβλήματα αὐτοῦ τοῦ τομέα, τὴν ἴδια νύχτα γύρισα στὸ σταθμὸ διοίκησης.

Στις 3 Ἰούλη, ὁ ἀντίπαλος συνέχιζε τὶς προσπάθειές του πρὸς Κλέφτη. Ὅλες οἱ ἐπιθέσεις του ἀποκρούστηκαν μὲ ἀντεπιθέσεις τῶν τμημάτων μας. Τοὺς προκαλέσαμε σοβαρὴ φθορά, πιάσαμε 7 αἰχμαλώτους, μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ μόνιμος ἀξιωματικὸς Σταματόπουλος. Πάρθηκαν ἀρκετὰ λάφυρα σὲ ὄπλισμὸ καὶ πυρομαχικά. Στὸν τομέα τῆς 16 ταξιαρχίας ὁ ἀντίπαλος ἐπιτίθεται πρὸς Νιτροῦζι καὶ Βερβέρα ὅπου καὶ τὰ κατέλαβε. Τὰ τμήματά μας τοῦ προκάλεσαν φθορά. Τὴν ἴδια μέρα πραγματοποιῶ συνεργασία μὲ τὸν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἐφοδιασμοῦ Σπάρτακο (Παναγιώτη Τσακανίκα), πᾶνω στὰ προβλήματα τοῦ ἐφοδιασμοῦ σὲ τρῶφιμα καὶ πυρομαχικά καὶ στὴν καλὴ ὀργάνωση τῶν μεταφορῶν, πολὺ περισσότερο τώρα ποὺ ὁ τομέας δράσης μας ἐπεχτάθηκε. Πρόκειται γιὰ πολὺ ἱκανὸ ἄνθρωπο, ἀκούραστο καὶ μὲ μεγάλες ὀργανωτικὲς ἱκανότητες γι' αὐτὸν τὸν τομέα. Δὲν τὸν φοβίζουσι οἱ δυσκολίες καὶ μὲ τὴν πρωτοβουλία ποὺ τὸν διακρίνει, εἰσφέρει τὸν τρόπο ὅλα νὰ τὰ ξεπερνᾷ.

Στις 4 Ἰούλη, ἐπανέλαβε τὴν προσπάθειά του ὁ ἀντίπαλος στὸν Κλέφτη, μὲ γερὴ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ, καὶ κατὰ κόρο χρησιμοποίησε τῆς ἀεροπορίας. Γιὰ νὰ ἐνθαρρύνουν τὰ τμήματά τους στὴν Κόνιτσα, ἦρθε ὁ βασιλιάς Παῦλος, ὁ ἀμερικανὸς στρατηγὸς Βᾶν - Φλήτ καὶ ὁ Γιαντσοῆς. Οἱ προσπάθειές τους ἀπέτυχαν, οἱ ἥρωϊκοὶ ὑπερασπιστὲς τοῦ Κλέφτη, τοὺς δῶσαν ξανά ἓνα μάθη-

μα. Τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο μὲν ὑπεδείξε, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιήσω στὸν τομέα Κλέφτη σ' ἓνα σημεῖο ἀντεπίθεση. Τέτοιες ἐνέργειες νὰ γίνουν καὶ στὸν τομέα Μαριά καὶ δυτικὰ τοῦ Σαρανταπόρου, μὲ σκοπὸ νὰ ἐξοικονομήσουμε δυνάμεις. Ἀπ' τὴς πληροφορίες πὺ πῆρα ἀπ' τὸν τομέα Κόνιτσας καθὼς καὶ τὸν τομέα 16 ταξιαρχίας, ὁ ἀντίπαλος συγκεντρώνει σοβαρὲς δυνάμεις. Ἐπιθετικὴ προσπάθεια μποροῦσαμε νὰ ἐκδηλώσουμε μόνο στὸ 1.174, γιὰ διάλυση τῆς διλοχίας πὺ βρίσκεται σ' αὐτὸ τὸ ὕψωμα καὶ ἀντιπερισπασμούς στοὺς ἄλλους τομεῖς. Τὶς σκέψεις μας αὐτὲς τὶς ἐστειλά στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Εἰδοποίησα τὸν βοηθὸ μου ὑποστράτηγο Καλιανέση, νὰρθεῖ στὸ σταθμὸ διοίκησης. Στις 5 Ἰούλη, δώσαμε διαταγὴ γιὰ τὴν ἴδια βραδιά νὰ γίνει ἡ ἐπίθεση γιὰ κατάληψη τοῦ 1.174 μὲ 3 λόχους, μ' ἓνα λόχο θὰ κρατᾶμε τὸν Τσομπάνη καὶ μὲ λόχο θὰ χτυπήσουμε ἀπ' τὰ νῶτα στὴ Μόλιστα. Ἡ ἐπίθεση ἄρχισε ὥρα 19, ὕστερα ἀπὸ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ. Ἡ μάχη ἦταν σκληρὴ, τὸν ἀντίπαλο τὸν ἐκτοπίσαμε ἀπὸ μερικὰ σημεῖα τοῦ Τσομπάνη, δὲν μπορέσαμε νὰ τὸν ἐκτοπίσουμε τελείως γιὰτὶ ἦταν καλὰ ταμπουρωμένος. Τὸ τμήμα μας πὺ ἐνήργησε στὰ νῶτα, προκάλεσε στὸν ἀντίπαλο μεγάλη φθορά, πάρθηκαν λάφυρα δύο ἀσύρματοι.

Τὴν ἴδια μέρα ὁ ἀντίπαλος πραγματοποίησε 6 ἐπιθέσεις πρὸς Γτσιτσικλή - Καραούλι καὶ ὅλες ἀποκρούστηκαν, τελικὰ μὲ νυχτερινὸ ἐγχείρημα, μᾶς τὸ πῆρε. Ἐπίσης πῆραν καὶ τὸ Κομέντζι. Ὁ ἀντίπαλος πρὸς Βερβέρα - Δοτσικὸ κάνει μεγάλες συγκεντρώσεις τῆς Π-Χ μεραρχίας. Ἡ 670 μονάδα πιέζεται ἀπὸ δύο κατευθύνσεις, σκοπὸς τοῦ ἀντιπάλου εἶναι: νὰ ἀποκόψει τὶς δυνάμεις μας πὺ μάχονται στὸ Σμόλικα ἢ νὰ μᾶς ὑποχρεώσει νὰ τραβηχτοῦμε στὸν κύριο Γράμμο. Ἀντιμετωπίζουμε τὰ 75% τῶν δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου, σὲ στρατὸ καὶ δύναμη πυρός, ἀπ' αὐτὲς πὺ διαθέτει στὸ χῶρο τῆς Β. Πίνδου. Στις 6 Ἰούλη, δίνω διαταγὴ στὴν 16 ταξιαρχία νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν ἐπίθεση τοῦ ἀντιπάλου πρὸς Χονδρά - Δένδρα - Λυκοκρέμασμα. Νὰ ἰσχυροποιήσει τὴ διάταξή του στὰ Λευκάδια, Ράχη Γιότσας, Σκοῦρτζα, Ἀνίτσα, Ταμπούρι, ὕψωματα Πρόσβορου, Σμίξη, Βασιλίτσα. Ἐντολή: οὔτε βῆμα πίσω. Δίνω διαταγὴ στὴν 103 ταξιαρχία νὰ προσέξει τὴ διάταξη καὶ νὰ πάρει ὅλα τὰ μέτρα

ἀπὸ Κούτσουρο - Ἔφη Λιᾶ Ἑπταχωριοῦ - Λευκάδια. Νὰ διαθέσει λόχο στὸ Κίρκουρι, νὰ τακτοποιήσῃ τὴ διάταξη στὴν Πουλιάνη, Πωγωνίσκο - Γύφτισσα. Διατάσσω ἀμέσως νὰ ἀποσυρθεῖ τὸ τάγμα Ἀλευρᾶ καὶ νὰ περάσει στὴ διάθεση τῆς Μονάδας γιὰ ἀναδιοργάνωση, τὶς θέσεις του στὸ Κλέφτη θὰ καταλάβει τὸ τάγμα Κ. Παλαιολόγου. Στὴν 102 ταξιαρχία δίνω διαταγὴ γιὰ διεισδύσεις. Τὰ τμήματά μας ἀνακατέλαβαν τὴν Μαριά.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ ὑποστράτηγος Καλιανέσης, γυρίζοντας ἀπὸ τὸν Κλέφτη στὸν σταθμὸ διοίκησης, ἔπεσε ἀπὸ τὸ ἄλογο καὶ χτύπησε σοβαρὰ στὸ κεφάλι. Τὸ πρωτὶ στὶς 7 Ἰούλη στέλνω τὸν Καλιανέση στὸ νοσοκομεῖο, θὰ χρειαστεῖ τουλάχιστον ἕνα μῆνα νὰ γίνῃ καλά. Ὁ ἀντίπαλος κατέλαβε τὸ Λυκοκρέμασμα. Τὰ τμήματα τῆς νεολαίας ποὺ θρῖσκονται κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὲς τῆς 16 ταξιαρχίας δὲν προσαρμόζονται σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο, συμπτύσσονται μ' εὐκολία. Ἀνέφερα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τὴν κατάσταση καὶ ζήτησα νὰ μοῦ δοθεῖ ἔγκριση τὸ τμήμα νεολαίας νὰ τὸ συγχωνεύσω στὸ τάγμα Ἀλευρᾶ, ποὺ εἶναι ἐμπειροπόλεμο καὶ ταυτόχρονα δυναμώνουμε καὶ τὸ τάγμα. Πῆρα ἀμέσως ἔγκριση. Διατάσσω 250 νεολαίᾳ νὰ συγχωνευτοῦν στὸ τάγμα Ἀλευρᾶ καὶ τὸ βράδυ νὰ πάρεῖ τὸ τάγμα Ἀλευρᾶ διάταξη Λευκάδια - Ράχη Γότσα, Κίρκουρι. Διατάζω τὴν 16 ταξιαρχία νὰ κρατήσῃ σταθερὰ τὴν Σκούρτζα - Ἀνίτσα - Ταμπούρι - Γομάρα καὶ μ' ἑλαφρὸ τμήμα τὴ Βασιλίτσα. Διατάζω τὴν 103 ταξιαρχία μέσα στὴ νύχτα νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴ διάταξή της μὲ διλοχία Παναγιώτη Ζάρα καὶ τὴ διλοχία Καπλάνη στὸν τομέα Κούτσουρο - Προφήτη Ἡλία Ἑπταχωριοῦ - Γάβρο. Ὅλη αὐτὴ τὴ νύχτα ἤμουν ἀνήσυχος γιὰ τὰ τμήματά μας ἀργοῦνε νὰ πάρουν τὴ διάταξη ποὺ τοὺς καθόρισα καὶ κυρίως τὸ ἀριστερὸ μέρος αὐτοῦ τοῦ τομέα, ποὺ ὑπάρχει κίνδυνος ὁ ἀντίπαλος νὰ χωθεῖ. Τὶς πρωινὲς ὥρες στὶς 8 Ἰούλη, τὰ τμήματά μας εἶχαν πάρεῖ τὴ διάταξη ποὺ καθορίσαμε κι ἔτσι ἠσύχασα.

Πῆρα πληροφορίες ὅτι ὁ κύριος ὄγκος τῆς II καὶ X μεραρχίας καὶ ἄλλων μονάδων τοῦ ἀντιπάλου συγκεντρώνονται στὸ χῶρο Τάλιαρο - Τσιτσιφλή - Καραούλι, οἱ προθέσεις του φαίνονται καθαρά καὶ σωστὰ τὶς προβλέψαμε. Μὲ βία τὸν Τάλιαρο θὰ ἐνεργήσῃ πρὸς Κούτσουρο - Προφήτη Ἡλία Ἑπταχωριοῦ - Φούρκα -

Ταμπούρι κι απ' τόν τομέα Κόνιτσας πρὸς Πουλιάνα - Γύφτισσα μὲ σκοπὸ νὰ ἀποκόψει τὰ τμήματα ποὺ μάχονται στὸν Σμόλικα. Κατατοπίζω ὄλους τοὺς διαϊκητὲς τῶν ταξιαρχιῶν γιὰ τὶς προθέσεις τοῦ ἀντιπάλου καὶ κυρίως τὴ διοίκηση τῆς 103 ταξιαρχίας ποὺ θὰ δεχόταν μεγάλο θάρος. Ἔστειλα τὸν πολιτικό μου ἐπίτροπο στὸ τάγμα τοῦ Ἀλευρᾶ, νὰ βοηθήσει στὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ τάγματος καὶ νὰ ἐξετάσει ἀν ἔγινε ἡ διάταξη στὰ Λευκάδια καὶ Ράχη Γιότσας. Διλοχία ἀπὸ Τάλιαρο κινήθηκε πρὸς Προφήτη Ἡλία Ἐπταχωριοῦ, χτυπήθηκε ἀπὸ τὰ τμήματά μας καὶ γύρισε στὴ βάση τῆς.

Πῆρα εἰδοποίηση ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο νὰ βρίσκομαι στὴν ἔδρα του, ἡ ὥρα 8 τὸ βράδυ. Πράγματι ἔφτασα. Μᾶς ἀνεκοίνωσαν ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν καταγγελία ἀπὸ μέρους τοῦ Γραφεῖου Πληροφοριῶν τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων τῆς Γιουγκοσλαβίας, πᾶνε κάθε ὑποστήριξή μας προσωρινῇ σὲ τρῶφιμα καὶ ἄλλα μέσα, γιὰτι ἀπὸ τὸ διεθνὲς προοδευτικὸ ἀντιϊμπεριαλιστικὸ στρατόπεδο, ἡ Γιουγκοσλαβία εἶχε καθοριστεῖ ὁ χῶρος ποὺ θὰ στέλγονται οἱ ἐνισχύσεις. Μᾶς εἶπαν ὅτι ἀντιμετωπίζουμε τὴν ἔλλειψη τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν καὶ μᾶς συνέστησαν μὲ δικὰ μας μέσα νὰ λύσουμε τὸ ζήτημα τῆς διατροφῆς καὶ οἰκονομίας στὰ πυρομαχικά. Στὸ δύσκολο καὶ ἀνισο ἀγῶνα ποὺ διεξάγαμε, προστέθηκε μιὰ πρὸ σοβαρὴ δυσκολία, ποὺ μᾶς ἀνέτρεπε ὄλες τὶς προοπτικές. Ὁ ἀντίπαλος ἔκαιγε τὰ ὑψώματα μὲ τὶς δίδες τῶν πυροβόλων καὶ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῆς ἀεροπορίας του καὶ μεις ἔπρεπε νὰ μετᾶμε τὶς σφαῖρες καὶ νὰ τὸν κτυπᾶμε μόνο ὅταν πλησιάζει. Σ' αὐτὸ προστίθονταν ἡ ἔλλειψη τροφίμων. Συζητήσαμε τρόπους ποὺ θὰ βροῦμε νὰ λύσουμε τὸ ζήτημα τῶν τροφίμων καὶ νὰ κάνουμε τὰ ἀδύνατα δυνατὰ γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση τῶν πυρομαχικῶν. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἦταν νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα παρὰ αὐτὲς τὶς δυσκολίες ποὺ παρεμβάλλονται. Μόλις τέλεωσε ἡ σύσκεψη, τὴν ἴδια νύχτα ἔφυγα καὶ ἔφτασα στὸ σταθμὸ διοίκησης τῆς 670 μονάδας. Δὲν ξέρω ποῦ βρίσκω τὶς δυνάμεις, ὅταν ἐπὶ ὀλόκληρα 24ωρα δὲν ἔχω κλείσει μάτι, ἀλλὰ καὶ τὶς ἄλλες μέρες εἶναι ζήτημα ἀν κοιμᾶμαι 3 ὥρες τὸ 24ωρο.

Στὶς 9 Ἰούλη ἔφτασε στὸ σταθμὸ διοίκησής μας ὁ ὑποστράτηγος τοῦ ΔΣΕ Νίκος Σκοτίδας, ὡς ἐπιτελάρχης μου. Μέσα σὲ 4 μῆ-

νες άλλαξα 4 επιτελάρχες. Τὸν Σκοτίδα τὸν πρωτογώρισα στὰ Πιέρια ὅταν περνούσαμε τὴ φάλαγγα τῶν ἀόπλων. Εἶνα: πολὺ καλὸς ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ τότε εἶχαμε ἤδη φιλικὰ συνδεθεῖ καὶ πιστεύω ὅτι: θὰ συνεργαστοῦμε πολὺ καλά. Ἀμέσως πραγματοποιῶ σύσκεψη μὲ Σκοτίδα καὶ πολιτικό μου ἐπίτροπο Λάμπρο. Τοὺς ἀνάπτυξα ὅλα ὅσα εἰπώθηκαν στὴ σύσκεψη ποὺ πῆρα μέρος στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Ἀποφασίσαμε νὰ μελετήσουμε καὶ νὰ ἔχουμε ἀναλυτικὴ κατάσταση τῶν τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν ποὺ ἔχουν στὰ χέρια τους τὰ τμήματα καὶ τί διαθέτουμε ἐφεδρικά. Ἀποφασίσαμε νὰ δίνουμε 100 δράμια ψωμί καὶ περισσότερο κρέας στοὺς μαχητές. Νὰ καλέσουμε ἀμέσως ὅλους τοὺς ἐπιτρόπους καὶ πολιτικὰ στελέχη καὶ νὰ δάλουμε μπροστὰ τὸ ζήτημα τῆς συγκέντρωσης τοῦ σταροῦ καὶ κρέατος. Τὸ πρῶτ' στίς 10 Ἰούλη, ἔφτασαν οἱ πολιτικοὶ ἐπίτροποι καὶ πραγματοποιοῦμε σύσκεψη μ' αὐτούς. Τοὺς μιλήσαμε γιὰ τίς δυσκολίες ποὺ παρεμβάλλονται σὲ τρόφιμα καὶ πυρομαχικά καὶ τοὺς ὑποδείξαμε τοὺς τρόπους τῆς αὐστηρῆς οἰκονομίας. Τοὺς τόνισαμε ὅτι πρέπει νὰ δουλέψουν ἐντατικά στὴ διαφώτιση τῶν μαχητῶν, γιὰ νὰ κατανοήσουν σωστὰ αὐτὴ μας τὴ θέση καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουμε γιὰ νὰ κρατηθεῖ ἀκμαῖο τὸ φρόνημα τῶν μαχητῶν. Ταυτόχρονα πρέπει συνεχῶς νὰ ἐπιμένουν γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν σωστὴ ἐφαρμογὴ τῆς τακτικῆς μας, τῆς ἐνεργητικῆς ἄμυνας. Μετὰ συζητήσαμε μὲ τὰ πολιτικὰ στελέχη γιὰ τὴ δουλειὰ ποὺ πρέπει νὰ ἀναπτύξουν στὸν πληθυσμὸ, γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν στὴ συγκέντρωση τροφίμων. Καθορίσαμε γιὰ τὴν ἴδια βραδυὰ νὰ γίνεῖ στὸ Πευκόφυτο, σύσκεψη τῶν Λαϊκῶν Συμβουλίων ὅπου πραχτικά θὰ λύσουν τὸ ζήτημα τῆς συγκέντρωσης τροφίμων.

Μ' ἐνταση συνεχίζεται ἡ δουλειὰ γιὰ τὴν ὀχύρωση τοῦ ἐδάφους. Μεγάλῃ σημασίᾳ δίνουμε στὴν ἐπαγρύπνηση, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση νυκτερινῶν κινήσεων τοῦ ἀντιπάλου. Στίς 11 Ἰούλη, ὁ ἀντίπαλος παρουσίασε μόνον δραστηριότητα πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορίας. Οἱ πληροφορίες μας δείχνουν ὅτι ὁ ἀντίπαλος ὀλοκλήρωσε τίς προετοιμασίες του καὶ ἀπὸ σγμὴ σὲ στιγμὴ θὰ ἐκδηλωθεῖ ἡ δεύτερη γενικὴ του προσπάθεια. Ἀπὸ Τάλιαρο πρὸς κατεύθυνση Κούτσουρο Γάβρο - Λευκάδια θὰ ἐπιτεθεῖ μὲ δύναμη ὅ ταξιαρχῶν καὶ ἀπὸ Πουλιάννα - Γύφτισσα μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς

9ης μεραρχίας. Τίς πρωϊνές ώρες στις 12 Ίούλη, πράγματι: ο αντίπαλος εκδήλωσε τήν δεύτερη γενική του προσπάθεια με κύρια κατεύθυνση πρὸς Γάβρο - Προφήτη Ἡλία Ἑπταχωριού - Λευκάδια καὶ ἀντιπερισπαστικά πρὸς Σκούρτζα, χρησιμοποιώντας τὸ σύνολο τῆς δυνάμεως τῶν μεραρχιῶν II καὶ X, καὶ ἀπὸ Πουλιάνα - Γύφτισσα μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς IXης μεραρχίας. Ταυτόχρονα ἐκδήλωσε ἐπίθεση στὸν Κλέφτη. Γιὰ πρώτη φορά χρησιμοποιήσε τόσο πολὺ πυροβολικό, τὰ βλήματα πέφτουν σὰν ριπὲς ὀπλοπολυβόλων. Τὰ τμήματά μας πολεμοῦσαν παλληκαρῶς κάτω ἀπ' τὸ μπαράζ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ ἀντιπάλου καὶ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῆς ἀεροπορίας. Οἱ ἐπιθέσεις γίνονται κατὰ κύματα, οἱ δὲ μαχητὲς μας μὲ τὰ πυρά τους τοὺς θέριζαν. Ὅλες οἱ ἐπιθέσεις τῶν μεραρχιῶν τοῦ ἀντιπάλου IIης, Xης καὶ IXης ἀποκρούστηκαν. Πέτυχαν μόνο στὰ Λευκάδια νὰ γαντζωθοῦν σὲ κάτι ἀντερείσματα. Στὸν Κλέφτη πέτυχε νὰ μᾶς πάρει ἓνα ὕψωμα γιατί αἰφνιδιαστικὴ τὸ τμήμα τοῦ Κ. Παλαιολόγου. Ἡ μάχη αὐτῆς τῆς μέρας ἦταν μιὰ πραγματικὴ τιτανομαχία. Ὁ ἀντίπαλος εἶχε τεράστιες ἀπώλειες, ἐμεῖς εἶχαμε 100 νεκροὺς καὶ τραυματίες.

Τίς πρωϊνές ώρες στις 13 Ίούλη, δυναμώσαμε τὴ διάταξή μας πρὸς Λευκάδια - Ταμπούρι καὶ Προφήτη Ἡλία Φούρκας μὲ δύο τάγματα Θεσσαλικά, πού ἤρθαν σὲ ἐνίσχυσή μας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Φεραῖο. Ὁ ἀντίπαλος σήμερα ἐπιτίθεται μὲ ἰσχυρὲς δυνάμεις πρὸς τὰ Λευκάδια καὶ Ράχη Γιότσας. Σ' αὐτὰ τὰ σημεῖα διεξήχθη ὅλη τὴν ἡμέρα σκληρότατη μάχη, ὁ ἀντίπαλος εἶχε πάθει σοβαρὴ ζημιὰ, μόλις τὸ βράδυ μπόρεσε νὰ καταλάβει τὰ Λευκάδια. Ἐπίσης τὰ στρατεύματά μας πολέμησαν ἡρωϊκὰ στὸν Γάβρο, τὸ βράδυ ἀναγκάστηκαν νὰ τὸν ἐγκαταλείψουν, γιατί ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάρρευση τῶν Λευκαδιῶν βρῖσκονταν σὲ μειονεκτικὴ θέση. Τὸ βράδυ ἔδωσα διάταγὴ νὰ τραβηχτοῦν ἀπὸ Κούτσοуро καὶ Προφήτη Ἡλία Ἑπταχωριού, νὰ πιαστοῦν γερὰ ὁ Προφήτης Ἡλίας Φούρκας - Ταμπούρι καὶ Δεξιὰ μὲ τάγμα Θεσσαλῶν. Ἐπίσης ἰσχυροποιῶ τὸ 1810 Γκρέκο - Κίρκουρ: μὲ σοβαρὲς δυνάμεις. Ἡ διάταξη παίρνει σχῆμα πετάλου μὲ ἰσχυρὰ τὰ ἄκρα. Στὴν Πουλιάνα χτυπήθηκε τὸ 528 τάγμα τοῦ ἀντιπάλου καὶ ὅπως πληροφορηθήκαμε στασίασε.

Στις 14, ὁ ἀντίπαλος συνεχίζει τίς ἐπιθέσεις του ἀπὸ Λευκά-

δια πρὸς Ράχη Γότσας καὶ πρὸς Σκουρτσά, ὅλες οἱ ἐπιθέσεις του ἀποκρούστηκαν μὲ σοβαρὰς ἀπώλειες γι' αὐτόν, οἱ ἀπώλειές του ἔγιναν πρὸς σοβαρὰς γιὰτὶ πέσαν σὲ ναρκοπέδιά μας. Στὸν τομέα τῆς Κόνιτσας ὁ ἀντίπαλος παρουσιάζει σημάδια ἀποσύνθεσης, ἐκτὸς τῆς στάσης τοῦ 528 τάγματος ἀρνήθηκαν νὰ πραγματοποιήσουν διαταγὴ καὶ οἱ στρατιῶτες τῆς 43 ταξιαρχίας. Τὰ τμήματά μας κάνουν ἔντονη διαφωτιστικὴ δουλειὰ στὸ στρατὸ τοῦ ἀντιπάλου. Τοὺς μιλάνε ἀπὸ τὸν τηλεθόρα καὶ τοὺς καλοῦν νὰ μὴν ἀλληλοσκοτωνόμαστε γιὰτὶ εἶμαστε ἀδελφοί. Νὰ μὴν ἐκτελοῦν τίς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων τους. Οἱ μαχητὲς μας ἐφευρίσκουν κάθε μέρα καὶ καινούργιες μέθοδοις προπαγάνδας. Τοὺς κολλᾶνε στὰ δένδρα ταυτότητες σκοτωμένων στρατιωτῶν καὶ τοὺς καλοῦν νὰ μὴν πολεμοῦν καὶ σκοτῶνται. Τοὺς τραγουδοῦν τραγούδια πατριωτικὰ κλπ.

Συνεχίζεται ἔντονα ἡ ὀργάνωση τοῦ ἐδάφους. Στὸν Προφήτη Ἥλια Ἐπταχωριοῦ πιάστηκαν 4 αἰχμάλωτοι. Καὶ στίς 15 Ἰούλη, ὁ ἀντίπαλος ἐπιτέθηκε ἀπὸ Λευκάδια πρὸς 1810 καὶ Ράχη Γότσας πρὸς Κίρκουρι, ὅλες οἱ ἐπιθέσεις του ἀποκρούστηκαν μὲ σοβαρὰς ἀπώλειες γι' αὐτόν. Ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ Κλέφτη ἐκδήλωσε μικρὴ κίνηση πρὸς Πουρνιά ὄπου καὶ καταδιώχθηκε. Ἐπίσης μὲ διλοχία ἐκδήλωσε ἐπίθεση στὸ Κάμενικ, τὰ τμήματά μας τὴν χτύπησαν καὶ ἀναγκάστηκε νὰ συμπτυχθεῖ. Σήμερα μᾶς παρουσιάστηκαν τρεῖς αὐτόμολοι ἀπὸ τὸ στρατὸ τοῦ ἀντιπάλου. Στίς 16 - 17 - 18 Ἰούλη, ὁ ἀντίπαλος δὲν παρουσίασε σοβαρὴ δραστηριότητα ἐκτὸς ἀπ' τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ μικροεπιθέσεις πρὸς Πουλιάνα - Πωγωνίσκο ὄπου καὶ ἀποκρούστηκαν. Καὶ στίς 19 καὶ 20 Ἰούλη ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐκδήλωσε σοβαρὰς ἐπιθετικὰς ἐνέργειες. Χρησιμοποιεῖ ἔντατικὰ τὸ πυροβολικὸ του, ρίχνοντας χιλιάδες βλήματα. Ἐπίθεση ἐκδήλωσε μὲ δύο διλοχίες ἀπὸ Ζούζουλη πρὸς 1525 ὄπου καὶ ἀποκρούστηκε μὲ σοβαρὰς ἀπώλειες. Τὰ ἐλαφρὰ τμήματά μας ποὺ διεσδύουν στὴν διάταξιν τοῦ ἀντιπάλου μᾶς φέραν δύο αἰχμαλώτους καὶ πήραμε πολύτιμες πληροφορίες. Γίνεται ἀμιλλα μεταξὺ τῶν ἐλαφρῶν τμημάτων, ποῖός μὲ τίς διεσδύσεις θὰ φέρεῖ πρὸς πολλὰς γλῶσσες, ἔτσι ὀνομάζουμε τοὺς αἰχμαλώτους, ποὺ πιάνανε γιὰτὶ πήραμε πληροφορίες ἀπ' αὐτούς.

Στὴν 102 ταξιαρχία μας στὸν τομέα Κάμενικ, παρουσιάστηκαν

λιποταξίες. Αυτό είναι άσχημο κρούσμα. Δείχνει ότι δεν προσέχουν τους μαχητές σ' αυτό το δύσκολο σημείο που υποφέρουν οι μαχητές από κρύο. Έστειλα αναλυτικό γράμμα στη διοίκηση ταξιαρχίας, που τους υποδείχνω τρόπους και μέτρα που θα πάρουν για να ξεκουράζουν τους μαχητές και να τους εξασφαλίζουν νερό και ρουχισμό για να μην κρυώνουν. Στο σταθμό διοίκησης μας ήρθαν οι ύπουργοι της Προσωρινής Δημοτικής Κυβέρνησης, Π. Ρούσσος και Μ. Πορφυρογέννης. Τους έστειλα στα τμήματά μας που βρίσκονται στον Γκρέκο να μιλήσουν και να συζητήσουν με τους μαχητές. Μας βοήθησαν πάρα πολύ γιατί ξεσήκωσαν ενθουσιασμό στους μαχητές. Στις 21 Ιούλη, ενέργεια επιθετική ο αντίπαλος εκδήλωσε μόνο στο 1525, όπου απεικρούσθηκε με σοβαρές απώλειες. Απόψε οι ύπουργοί μας μίλησαν στους μαχητές μας στον Κλέφτη και Ταμπύρι.

Στις 22 Ιούλη, σ' όλα τα μέτωπα της μονάδας μας, ο αντίπαλος δεν εκδήλωσε καμιά επιθετική ενέργεια εκτός από τη μαζική χρησιμοποίηση του πυροβολικού και της αεροπορίας. Ύστερα από τις λιποταξίες που παρουσιάστηκαν στην 102 ταξιαρχία, έστειλα τον πολιτικό μου επίτροπο για να εξετάσει την κατάσταση και να πάρει μέτρα για αλλαγή στελεχών και να τραβήξει αυτό το τμήμα σαν έφεδρεία για να γίνει καλή προπαρασκευή. Ταυτόχρονα είδωποίησα το Γενικό Αρχηγείο να αποσυρθεί ή 102 ταξιαρχία και να μείνει έφεδρεία του Γενικού, στη θέση της να σταλεί ή 107 ταξιαρχία. Πρότεινα τον τομέα αυτό να καθοδηγεί το Γενικό Αρχηγείο άπευθείας, γιατί είναι κοντά του, ενώ ή 670 μονάδα αδυνατεί να τον καθοδηγεί γιατί βρίσκεται μακριά. Το Γενικό Αρχηγείο συμφώνησε να καθοδηγεί αυτό τον τομέα της 102 ταξιαρχίας, όμως αρνήθηκε να την αντικαταστήσει με την 107 ταξιαρχία, περιορίστηκε μόνο να αλλάξει τον πολιτικό επίτροπο της ταξιαρχίας Μακρυγιάννη και στη θέση του στέλνει τον Ν. Μπελογιάννη. Η λύση αυτή δεν ήταν σωστή, γιατί ο Μπελογιάννης ήταν καλός και ικανός σύντροφος, όμως ή διαφώτιση στο τμήμα αυτό δεν ήταν αρκετή, χρειάζονται μέτρα ριζικά, τέτοια που είχα προτείνει. Οι ύπουργοί μας μίλησαν στους μαχητές μας του πυροβολικού στον Προφήτη Ηλία της Φούρκας και Ξφυγαν.

Στις 23 - 24 και 25 'Ιούλη, σ' όλους τους τομείς τῆς μονάδας δὲν παρουσιάστηκαν σοβαρὲς ἐπιθετικὲς ἐνέργειες ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦ ἀντιπάλου, μόνο δραστηριότητα πυροβολικοῦ γιὰ νὰ καταπονεῖ τὰ τμήματά μας. Ἡ δράση τοῦ πυροβολικοῦ του ἐπεκτείνεται σ' όλους τοὺς τομείς τῆς μονάδας. Ἐμεῖς μὲ τὴ σειρά μας ἐντείνουμε τὶς παρενοχλήσεις μὲ ἐλαφρὰ τμήματα καὶ συνεχῶς μᾶς φέρνουν αἰχμαλώτους. Αὐτὴ τὴν ἀνάπαυλα, ὁ ἀντίπαλος τὴν χρησιμοποιοῦν γιὰ ἀναδιοργάνωση τῶν τμημάτων του, ὕστερα ἀπὸ τὴ σοβαρὴ φθορὰ ποὺ ἔπαθε καὶ γιὰ συγκεντρώσεις δυνάμεων γιὰ νὰ ἐξαπολύσει καινούργια μαζικὴ ἐπίθεση. Τὸ πυροβολικὸ μας χτύπησε εὐστοχα συγκεντρώσεις στρατοῦ καὶ μεταγωγικὰ προκαλώντας του σοβαρὴ φθορὰ. Τὸ βράδυ στὶς 25 'Ιούλη, δεχτήκαμε μπαραζ πυροβολικοῦ στὸ σταθμὸ διοίκησης τῆς μονάδας μας. Βρισκόμουν ἔξω ἀπὸ τὸ ὄχυρὸ μαζί μὲ Καραγιώργη (Κ. Γυφτοδήμου) καὶ μὲ Ζήση Ζωγράφου, παρ' ὀλίγο νὰ σκοτωθοῦμε. Εἶχα νεκρὸ τὸν ἐπιμελητὴ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς μονάδας ποὺ ἦταν παπὰς καὶ 5 τραυματίες.

Στις 26 'Ιούλη, ὕστερα ἀπὸ τὴν προετοιμασία ποὺ ἔκανε ὁ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε γενικὴ προσπάθεια σ' ὅλα τὰ μέτωπα τῆς μονάδας μας μὲ κυριώτερη προσπάθεια πρὸς Κλέφτη καὶ πρὸς Προφήτη Ἡλία Φούρκας. Ἡ ὥρα 4 τὸ πρωτὶ ἄρχισε ἔντονη προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ. Στὸν Κλέφτη χτυποῦσαν 25 ὄβιοι καὶ δεκάδες πυροβόλα, τὸ ὕψωμα καίγονταν, μετὰ ἄρχισαν τὴν ἐπίθεση κατὰ μάζες. Στὸν Κλέφτη διεξάγονταν μιὰ ἀπὸ τὶς σκληρότερες μάχες, φτάσαν νὰ παλεύουν σῶμα μὲ σῶμα. Ἡ πάλη αὐτὴ κράτησε μέχρι τὴν ὥρα 12, τέλος οἱ μαχητὲς μας τοὺς ἀνέτρεψαν καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ ἐπιστρέψουν στὶς θέσεις τους ἀποδεκατισμένοι. Ὁ ἀντίπαλος τὴν ὥρα ποὺ δίνονταν οἱ μάχες σῶμα μὲ σῶμα, βιάστηκε νὰ ἀνακοινώσει ὅτι πῆρε τὸν Κλέφτη καὶ αὐτὸ τὸ κάνει γιὰ τρίτη φορά, ὁμοίως καὶ αὐτὴ τὴν φορά διαψεύστηκε. Οἱ μαχητὲς μας μὲ τὰ ὄπλα τους ρίξαν 2 ἀεροπλάνα καὶ ἓνα ἄλλο χτυπημένο προσγειώθηκε ἀνώμαλα. Στὴν ὑποχώρησή του ὁ ἀντίπαλος ἄφησε στὸ πεδίο τῆς μάχης ἀρκετὸ ὄπλισμὸ καὶ πυρομαχικά. Ἐμεῖς λόγω τῆς καλῆς ὀχύρωσης καὶ τῆς σωστῆς ταχτικῆς τῆς ἐνεργητικῆς ἀμυνας, εἶχαμε ἐλάχιστες ἀπώλειες, τρεῖς νεκροὺς καὶ 29 τραυματίες. Ἡ δευτέρη σοβαρὴ προσπάθεια τοῦ ἀντιπάλου τὴν ἴδια μέρα ἐκδηλώθη

κε από Κούτσουρο - Γάβρο - Προφήτη Ἡλία Ἑφταχωριού και πρὸς 1496 ἀντέρεισμα Γκρίμπομαν και πρὸς Ντοκανάρι Φούρκας. Ἡ μάχη ἐδῶ ἄρχισε στὶς 2.30' τὸ πρωτὸ σὲ σοβαρὲς δυνάμεις, ὑποστηριζόμενες ἀπὸ μαζικὰ πυρὰ πυροβολικοῦ και συνεχεῖς βομβαρδισμοὺς ἀεροπορίας. Ὁ ἀγῶνας και ἐδῶ ἦταν σκληρὸς μὲ ἐναλλασσόμενες φάσεις. Οἱ ἐπιθέσεις του συνεχίστηκαν μέχρι τὶς 8 τὸ βράδυ και ὅλες ἀπέτυχαν. Τὸ βράδυ στὶς 8, τὰ τμήματά μας πέρασαν στὴν ἀντεπίθεση. Πραγματοποιήσαμε 8 ἀντεπιθέσεις και ὥρα 4 τὸ πρωτὸ στὶς 27 Ἰούλη, πετύχαμε νὰ τὸν καταδιώξουμε και νὰ γυρίσει στὶς θέσεις ἐξόρμησής του. Ἐδῶ τὰ τμήματά μας πολέμησαν χωρὶς διακοπὴ ἐπὶ 26 ὥρες, τὴν ἡμέρα ἀμυντικὰ και τὴν νύχτα ἐπιθετικὰ. Οἱ ἀπώλειες τοῦ ἀντιπάλου ξεπερνοῦν τοὺς 300 νεκροὺς και τραυματίες, δικέες μας 3 νεκροὶ και 34 τραυματίες. Τὴν ἴδια μέρα, μὲ μικρότερες δυνάμεις ὁ ἀντίπαλος ἐνήργησε ἐπὶ θέσεις στὴν Πουλιάνα, πρὸς τὸ 1786 και πρὸς Κάμενικ, ὅλες αὐτὲς οἱ ἐνέργειές του ἀποκρούστηκαν.

Οἱ ἀποτυχίες τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀντιπάλου προκάλεσαν κρίση ἐπὶ τὴν κυβέρνηση. Ὁ Σοφούλης ὑπέβαλε παραίτηση, ἀλλὰ δὲν ἐγίνε δεκτή. Μπρὸς τὸ ἀδιέξοδο πὸν βρισκόνταν ἀναγκάστηκαν νὰ ἀλλάξουν ταχτικὴ. Ἐπιτίθεντα: σὲ ἓνα σημεῖο κατὰ μάζες, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς ἀπώλειες ἀρκεῖ νὰ πάρουν ἓνα ὕψωμα, γιὰ νὰ κηκώσουν τὸ πεσιμένο ἠθικὸ τοῦ στρατοῦ τους και νὰ παρουσιάσουν και στοὺς ἀμερικάνους, πὸν μὲ ἀφθονία ὄλα τους τὰ δίναν, ὅτι ἔχουν ἐπιτυχίες. Στὶς 27 Ἰούλη, ὁ ἀντίπαλος ἐπανελάβε τὴν προκλίσιά του γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Κλέφτη. Ἐκανε 3 ἐπιθέσεις, ἡ μάχη διήρκεσε ἀπὸ τὸ πρωτὸ μέχρι τὸ βράδυ. Ὁ ἀντίπαλος ἔπαθε πραγματικὴ πανωλεθρία. Σοβαρὴ ἐπιθετικὴ προσπάθεια πραγματοποιήθηκε ἐπίσης και πρὸς Παναγία Φούρκας - Γκρίμπομαν και ἐδῶ ἐπὶ τὴν ἡμέρα διεξήχθη σκληρὴ μάχη. Τὸ βράδυ ὥρα 8.30' τὰ τμήματά μας ἀντεπιτίθενται και τὸν ἀνατρέπουν. Οἱ ἀπώλειες τοῦ ἀντιπάλου εἶναι σοβαρὲς. Πάρθηκαν πολλὰ λάφυρα σὲ ὄπλισμό και πυρομαχικά. Τμήματά μας πραγματοποιήσαν ἀντεπίθεση στὴ Ράχη Γιόττας και Λυκοκρέμασμα, προκαλώντας τὸν ἀντίπαλο σοβαρὴ φθορά.

Στὶς 28 Ἰούλη, ὁ ἀντίπαλος πραγματοποιήθηκε σοβαρὴ προσπά-

θεια. Ἄφου ἔκανε γερή προπαρασκευή πυροβολικοῦ καὶ ὀλμων, ἄρ-
χισε τὶς κατὰ κύματα ἐπιθέσεις. Ἀπὸ ὥρα 7 τὸ πρωτὶ μέχρι ὥρα
12.30' πραγματοποίησε 8 ἐπιθέσεις καὶ ὅλες τσακίστηκαν, μὲ σο-
βαρὲς ἀπώλειες γιὰ τὸν ἀντίπαλο. Στους ἄλλους τομεῖς τοῦ μετώ-
που τῆς μονάδας μας ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐκδήλωσε ἐνέργεια, ἐκτὸς ἀ-
πὸ πυρὰ πυροβολικοῦ. Ἐλαφρὰ τμήματά μας διείδυσαν στὰ μετώ-
πισθεν καὶ φέρανε ἕναν αἰχμάλωτο ἀπὸ τὴ Μόλιστα. Πῆρα εἰδοποι-
ησι ἀπὸ Γενικό γὰ θρίσκομαι τὸ θράδυ στὴν ἔδρα του. Ἡ ὥρα 3
τὸ ἀπόγευμα φεύγω καὶ ὥρα 10 φτάνω στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρ-
χηγείου.

Ἡ ΤΕΤΑΡΤΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ

Στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου στὴν Πέτρα Μούκα, σὲ
ἕνα καλύδι, ἦταν συγκεντρωμένα ὄλα τὰ μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ.
Περίμεναν ἐμένα, μόλις ἔφτασα, ἀμέσως ἀνοίγει ὁ Ν. Ζαχαριάδης
τὶς ἐργασίες τῆς 4ης Ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Ἡ Ὀλομέλεια
ἀσχολήθηκε μὲ τὰ παρακάτω θέματα: α) ἡ ἀνάλυση τῆς πολεμι-
κῆς καὶ πολιτικῆς κατάστασης μὲ εἰσηγητὴ τὸν Μ. Βαφειάδη. β)
ἡ θέση μας πάνω στὴν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν τῶν
Κομμουνιστικῶν Κομμάτων γιὰ τὸ ΚΚΓ:ουγκοσλαβίας, γ) ἡ δου-
λειά μας στους Σλαβομακεδόνες. Διατυπώθηκε ἀπόφαση πάνω στὴν
πολεμικοστρατιωτικὴ κατάσταση καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ Κόμματος,
καθὼς καὶ τὴ δουλειά στους Σλαβομακεδόνες, ἐπίσης διατυπώθηκε
καὶ μιὰ δεύτερη ἀπόφαση γιὰ τὴ θέση μας ἀπέναντι στὸ ΚΚΓ:ουγ-
κοσλαβίας.

Στὴν ἀρχὴ ἡ ἀπόφαση ἐξέφραζε τὸ θαυμασμὸ τῆς καὶ χαι-
ρέτιζε τοὺς μαχητὲς καὶ ἀξιωματικούς τοῦ ΔΣΕ, πὸ κάτω ἀπὸ ἄ-
νισες συνθήκες ἐπὶ 6 ἐβδομάδες ἀντιμετωπίζουν ἀποτελεσματικά
τὸν ἀντίπαλο καὶ ἀπόδειξαν ὅτι ἡ ὑπόθεση τῆς λευτεριάς, τῆς δη-
μοκρατίας καὶ ἀνεξαρτησίας, τῆς ἡσυχίας καὶ εἰρήνης τοῦ τόπου
ποῦ γι' αὐτὸ παλεύει, τελικὰ θὰ θριαμβεύσει. Διαπίστωση ὅτι ἡ πο-
λιτικὴ τῶν μοναρχοφασιστῶν πὸ ὑποδούλωσαν ὀλοκληρωτικὰ τὴ
χώρα στους ἀμερικάνους, ὀδηγεῖ τὸ λαὸ στὴν πείνα καὶ θὰ συσσω-
ρεύσει ἐρείπια καὶ καταστροφές. Γιὰ γὰ ἀντιμετωπίσει τὸ λαϊκὸ ξε-

τήκωμα, αντιπραθέτουν σάν κύρια γραμμή τόν ολοκληρωτικό πόλεμο και τήν ολοκληρωτική τρομοκρατία. Ἡ πολιτική τους αὐτή ἔχει ἀποτυχίες. Οἱ στρατιωτικές ἀποτυχίες τους και ἐπανειλημμένες εἰρηγικές προτάσεις τῆς Προσωρινῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης, φουντώνουν τήν ἀγανάκτηση στό λαό και στούς φαντάρους, κι' ἀπ' τήν ἄλλη μεγαλώνει ἡ σύγχυση, οἱ ἀντιθέσεις και οἱ φαγωμάρες στό κυβερνητικό στρατόπεδο.

Ἡ ἀπόφαση διαπιστώνει ὅτι ἀπό ἀδυναμίες πού παρουσίασε τὸ ΚΚΕ, πού δὲν ἐκμεταλλευτήκαμε τίς εὐνοϊκές ἀντικειμενικές συνθήκες κι' ἀπ' τήν ἀδυναμία νά ξεσηκώσουμε στίς πόλεις μαζικό κίνημα, δὲν μπόρεσαν νά πραγματοποιηθοῦν οἱ ἀποφάσεις τῆς Τρίτης Ὀλομέλειας τοῦ ΚΚΕ, γιά τὸ δυνάμωμα ἀρ.θμητικά τοῦ ΔΣΕ. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἀντίδρασης στή Β. Πίνδο και ἡ δύναμη και ἡ ἀντοχή πού δείχνει ὁ ΔΣΕ, δημιουργοῦν καινούργια κατάσταση στήν Ἑλλάδα. Ἄν ἡ ἐποποιία στή Β. Πίνδο θά ἀνοίξει στό λαό και τὸ κίνημά μας τὸ δρόμο γιά θετικά και ἄμεσα ἀποτελέσματα, θά ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴ δουλειά τῶν κομμουνιστῶν, ὅπου κι' ἂν βρίσκονται και δουλεύουν.

Βασικό καθήκον ἔβαλε νά κερδίσουμε τὴ μάχη στή Β. Πίνδο και νά τὴν κάνουμε ἀφετηρία γιά νά δώσουμε δυνατὰ χτυπήματα στόν ἀντίπαλο και νά βελτιώσουμε σοβαρὰ τὴ στρατιωτική μας θέση και τὴν πολιτική μας κατάσταση ἐσωτερικά και διεθνῶς. Κάλεσε ἄλλους τοὺς κομμουνιστὲς και εἰδικὰ αὐτοὺς πού ἐργάζονται στίς πόλεις νά ξεπεράσουν τίς ἀδυναμίες και ταλαντεύσεις και μὲ τὴ δράση τους νά βοηθήσουν τὸ μαχόμενο ΔΣΕ στή Β. Πίνδο. Ἔβαλε σάν κληθόντα: Νά διπλασιαστεῖ ἡ δύναμη τοῦ ΔΣΕ και νά δημιουργηθοῦν μεγάλες ἐτοιμοπόλεμες ἐφεδρεῖες τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Νά καλυτερεύσουμε τὸν ἐξοπλισμὸ και κυρίως τὸ πυροβολικό. Νά βελτιώσουμε τὸν ἐπισιτισμὸ, τὴν ὑπόδηση και τὸν ρουχισμὸ τοῦ ΔΣΕ. Νά ἀναδείξουμε πολλὰ ἱκανὰ στελέχη κλπ. κλπ.

Ἡ ὀλομέλεια ὑπογράμμισε τὴν ἐξαιρετική συμβολὴ τῶν Σλαυομακεδόνων στό κοινὸ ἔργο τῆς λευτεριάς, γιά τὴν λεύτερη ἐθνική ζωή. Ἡ Ὀλομέλεια ἐπανέλαβε τίς εἰρηνευτικές προτάσεις, γιά μίαν ἐντιμὴ δημοκρατική συνεννόηση. Στὴ δεύτερη ἀπόφαση γιά τὸ Γιουγκοσλαβικό, ἡ Ὀλομέλεια ἐνέκρινε τὴν ἀπόφαση τοῦ Γραφεί-

ου Πληροφοριῶν γὰ τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας. Ὅμως ἡ Ὀλομέλεια παίρνοντας ὑπ' ὄψη τὴν ἰδιορρυθμὴ θέση τοῦ ΚΚΕ καὶ τοῦ κινήματός μας ἀπέναντι στὴ Γιουγκοσλαβία, ἀπεφάσισε νὰ ἀποφύγει πρὸς τὸ παρὸν τὴ δημοσίευση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς, πού θὰ μπεῖ μόνον ἐσωκομματικά.

Μέλη τῆς ΚΕ καὶ τοῦ ΠΓ τοῦ ΚΚΕ στὴν 4ῃ Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, στὴν Πέτρα Μούκα στὸ Γράμμο, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1948. Στὸ μέσον διακρίνεται ὁ Ν. Ζαχαριάδης, ἔχοντας δεξιὰ του τὸν Γούσια καὶ ἀριστερά του τὸν Μ. Βαφειάδη.

Οἱ ἐργασίες τῆς Ὀλομέλειας τέλειωσαν τὸ πρωτὶ στίς 29 τοῦ Ἰούλη. Χρειάστηκε νὰ κοιμηθῶ λίγο καὶ τὸ ἀπόγευμα μαζί με Καραγιώργη καὶ Ζήση Ζωγράφο φύγαμε γιὰ τὴν ἔδρα τῆς 670 Μονάδας. Τὴν νύχτα ἔφτασα στὸ Ταμπούρι, στὴν διοίκηση τῆς 103 ταξιαρχίας. Μὲ τὸν διοικητὴ τῆς ταξιαρχίας Ὑψηλάντη συνεργαστήκαμε πάνω στὴν κατάσταση τοῦ τομέα του καὶ τὰ καθήκοντά τους. Τὰ μεσάνυχτα ἔφτασα στὸ Σταθμὸ Διοίκησης τῆς Μονάδας.

ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΜΑΧΕΣ ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΟ

Στίς 29 Ἰούλη, ὁ ἀντίπαλος μόνο δραστηριότητα πυροβολικοῦ παρουσίασε σὲ ὄλα τὰ μέτωπα τῆς Μονάδας. Τὰ τμήματά μας ἐνήρ-

γησαν σειρές κρούσης σέ όλα τὰ μέτωπα και φτιάξαμε πολλά ναρκοπέδια στα μετόπισθεν του αντιπάλου, απ' τις κατευθύνσεις κίνησής του με αποτέλεσμα να του προκαλέσουν σοβαρή φθορά. Στις 30 Ιούλη, ύστερα από γερή προπαρασκευή πυροβολικού προς Προφήτη Ἡλία Φούρκας και Γκρίμπομαν αντίπαλος ἐπετέθη με δύναμη τριῶν ταξιαρχῶν από 1089 και από Μοναστήρι Φούρκας, για κατάληψη του Γκρίμπομαν. Τις δυνάμεις ἐπέθεσης τις είχαν κλιμακωμένες κατά βάθος με πρώτο κλιμάκιο 3 τάγματα. Οἱ ἐπιθέσεις γίνονται κατά διαδοχικά κύματα. Διεξήχθη μιά από τις σκληρότερες μάχες, τὰ πολυβόλα μας και γενικά τὰ ὅπλα μας θέριζαν. "Υστερα από σκληρή πάλη κατόρθωσαν να μᾶς κάνουν ρήγμα σ' ένα λόχο μας, αφού πέρασαν πάνω από τὰ πτώματα τῶν ἡρωϊκῶν ὑπερασπιστῶν μας. Μόνο αφού πέσανε ἡρωϊκά μέχρι τὸν τελευταῖο ὑπερασπιστή, κατέλαβαν τὸ Γκρίμπομαν. Τὰ τμήματά μας πολεμῶντας παλληκαρίσια καθήλωσαν τὸν αντίπαλο σ' αὐτὴ τὴ θέση και δὲν του ἐπέτρεψαν να καταλάβει τὸν Προφήτη Ἡλία Φούρκας. Ἡ ὥρα 8 τὸ βράδυ τμήματά μας ἐνήργησαν ἐπίθεση στὰ Λευκάδια και Ράχη Γιότσας, κατέλαβαν ἀρκετὲς θέσεις του αντιπάλου και του προκάλεσαν σοβαρή ζημιά. Ἐπίσης τμήμα μας ἐνήργησε ἐπίθεση στὸ Λυκοκρέμασμα κατά διλοχίας, καθὼς και κατά του Ἀνώνουμου Κλέφτη.

Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας μέρας κινήθηκε ὁ σταθμὸς διοίκησης τῆς (170) μονάδας από Κεράσοβο - Ταμπούρι και τὸ πρωὶ τῆς 31 Ιούλη, φτάσαμε στὴ χαράδρα τῆς Ἀητομηλίτσας και ἐγκατασταθήκαμε προσωρινά. Στις 31 Ιούλη, ὁ αντίπαλος ὕστερα από προπαρασκευή πυροβολικού με τὴν ἴδια ἔνταση ἐπιτίθεται για να καταλάβει τὸν Προφήτη Ἡλία Φούρκας. Ὑστερα από σκληρὴ μάχη και μεγάλη φθορά τὸν κατέλαβε. Οἱ ἐπιθέσεις του προς Ζακίρι αποκρούστηκαν με σοβαρὲς ἀπώλειες για τοὺς ἐπιτιθεμένους. Στὸν τομὲα του Κλέφτη ἡ ἐπίθεση από Ἀνώνυμο προς Κλέφτη αποκρούστηκε. Τάγμα αντιπάλου πὸ ἀποπειράθηκε να περάσει τὸν Ἀῶο χτυπήθηκε, ἔπεσε και σὲ ναρκοπέδιο και γύρισε πίσω με μεγάλη φθορά. Τὸ ἴδιο ἔπαθε και ἄλλο τους τμήμα πὸ πέρασε από Καλύβια - Καλὴ τὸν Ἀῶο.

Τις πρωινὲς ὥρες τῆς 1 Αὐγούστου, ὕστερα από σοβαρὴ προ-

παρασκευή πυροβολικοῦ καὶ ὀπλων, ὁ ἀντίπαλος ἐπιτίθεται μὲ σοβαρὲς δυνάμεις καὶ ἀνεβαίνει στὸ ὑψωμα τοῦ Κλέφτη. Τὰ τμήματά μας τὸν ἀντιμετώπισαν ὅλη τὴ μέρα προκαλώντας του σοβαρὴ φθορά. Ὑστερα ἀπὸ τὴν κατάσταση ποὺ διαμορφώθηκε ὁ Κλέφτης δὲν ἀποτελοῦσε πιά γιὰ μᾶς σημεῖο ποὺ ἔπρεπε νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγώνα. Ἐπὶ 40 μέρες οἱ ἥρωϊκοὶ ὑπερασπιστὲς τοῦ Κλέφτη, ἔκαναν στὸ ἀκέραιο τὸ καθήκον τους. Τώρα ἔπρεπε νὰ τὸ ἐγκαταλείψουμε, γι' αὐτὸ δίνω διαταγὴ νὰ συμπυχθοῦν αὐτὲς οἱ δυνάμεις καὶ νὰ πάρουν θέσεις στὸ Ταμπούρι καὶ ὑψώματα Θεοτόκου Ὁξυᾶς. Τὴν ἴδια μέρα ὁ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε σοβαρὴ ἐπίθεση ἀπὸ Προφήτη Ἡλία Φούρκας πρὸς Ταμπούρι, διεξήχθη σκληρὴ μάχη καὶ κατέλαβε τὸ 1844, ὅμως μὲ ἀντεπίθεση τῶν τμημάτων μας ἀνατράπηκε καὶ καταδιώχθηκε ἀφήνοντας στὸ πεδίο τῆς μάχης πολλὰ ὄπλα καὶ πυρομαχικά. Καλέσαμε τοὺς πολιτικούς ἐπιτρόπους τῶν ταξιαρχιῶν καὶ κάναμε ἀνάλυση τῶν ἀποφάσεων τῆς 4ης Ὀλομέλειας τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ.

Στις 2 Αὐγούστου μὲ αἰφνιδιασμὸ ὁ ἀντίπαλος κατέλαβε τὸ Κάμενικ. Τὸ ὑψωμα αὐτὸ ἦταν φυσικὸ ὄχυρό, ποὺ μὲ λίγη ἀξιόμαχη δύναμη καὶ ἐπαγρύπνηση δὲν μποροῦσε νὰ καταληφτεῖ. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔδειξε ὅτι ἢ μὴ ἔγκριση τῆς πρότασής μου ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, γιὰ ἀλλαγὴ αὐτοῦ τοῦ τμήματος ἀπ' αὐτὸν τὸν τομέα, ὕστερα ἀπὸ τὶς λιποταξίες ποὺ παρουσιάστηκαν, ἦταν σοβαρὸ λάθος. Ἡ κίνηση τοῦ ἀντιπάλου πρὸς Γκόλιο ἀναχαιτίσθηκε. Τὸν σταθμὸ διοίκησης τῆς 670 μονάδας τὸν μεταφέραμε πρὸς Λιόχο. Τὴν ἄλλη μέρα πῦρ πυροβολικοῦ ἐκδηλώθηκαν πρὸς τὸ Ταμπούρι. Στις 4 Αὐγούστου, ὁ ἀντίπαλος ἐκδηλώνει σφοδρὴ ἐπίθεση ἀπὸ Ζεκίρι καὶ Προφήτη Ἡλία Φούρκας πρὸς τὸ Ταμπούρι, μὲ δύναμη 3 ταξιαρχιῶν. Ἐκανε τρεῖς ἐπιθέσεις, ἡ πρώτη ὥρα 7.30', ἡ δευτέρη στίς 15.15' τὸ ἀπόγευμα ὅπου ἀποκρούστηκαν, τὴν τρίτη τὴν πραγματοποιεῖ ὥρα 5 τὸ ἀπόγευμα καὶ κατόρθωσε νὰ καταλάβει μερικὰ σημεῖα καὶ νὰ περισφίγγει τὸ Ταμπούρι. Ἡ μάχη αὐτῆς τῆς μέρας ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σκληρὲς καὶ φονικότερες. Ὁ ἀντίπαλος εἶχε περὶ τοὺς 1000 νεκροὺς καὶ τραυματίες, ἀπώλειες εἴχαμε καὶ μεῖς. Τὰ τμήματά μας ρίξαν ἓνα ἀεροπλάνο.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν κατάσταση ποὺ διαμορφώθηκε, δίνω διατα-

γή στα τμήματα που βρίσκονται στο Ταμπούρι - Πουλιάνα - Γύφτισσα να συμπυχθούν και περάσουν δώθε Σαρανταπόρου. Στις 5 Αυγούστου, στα τμήματα που συμπύχθηκαν έδωσα διάταξη να πάρουν διάταξη από Ζέρμα μέχρι συμβολής Σαρανταπόρου και Γοργοποτάμου. Βάλαμε καθήκον να δχυρώσουν το έδαφος γιατί ήταν έντελως ανοχύρωτο. Ο αντίπαλος εκδήλωσε επίθεση ενάντια στα τμήματα της 102 ταξιαρχίας μας στο Γκόλιο. Τα ύψώματα αυτά άμέσως κατελήθησαν, γιατί δεν πολεμάνε αυτά τα τμήματα, το δάζουν άλαφιασμένοι στα πόδια. Ένας λοχαγός της ταξιαρχίας μας παραδόθηκε. Με ταχύτητα δώσαμε διάταξη στα ύψώματα Άσσημοχωριού - Λιόκου. Η 102 ταξιαρχία παίρνει διάταξη στην Μπάτρα και Παλιομοναστήρι Λιόκου. Τα τμήματά μας κατέριψαν ένα άεροπλάνο.

Το βράδυ συζήτησα με Γενικό Αρχηγείο πάνω στην κατάσταση και τους είπα ότι είναι αδύνατο να κρατήσουμε περισσότερο από 15 ημέρες, τους πρότεινα ότι πρέπει να εγκαταλείψουμε σ' αυτό το διάστημα το Γράμμο, να έλιχθούμε σ' άλλο χώρο που θα μπορούμε να αναδιοργανωθούμε κι απ' τις καινούργιες θέσεις να αντιμετώπισουμε από καλύτερες θέσεις τυχόν καινούργια έκστρατεία. Τους υπέδειξα ότι προς Β. Ήπειρο αποκλείεται, γιατί απ' αυτή την κατεύθυνση έχει συγκεντρώσει τις κύριες δυνάμεις ο αντίπαλος και σε μεγάλο βάθος. Μας χρειάζεται να διαλέξουμε χώρο και σε μία νύχτα να περάσουμε σ' αυτόν και σαν τέτοιο είναι το Βίτσι. Στις 6 Αυγούστου ο αντίπαλος βομβάρδισε την Άετομηλίτσα και Πέτρα Μούκα, επίσης πυροβόλησε την περιοχή μεταξύ Ηλικάτη και Σταυρό.

Την νύχτα ήρθε ο πολιτικός επίτροπος του Γενικού Αρχηγείου Β. Μπαρτζώτας στο σταθμό διοίκησής μας, για να μείνει μερικές μέρες μαζί μας. Το πρωί στις 7 Αυγούστου, στέλνω τον πολιτικό μου επίτροπο Λάμπρο στην 102 ταξιαρχία για να δει την κατάσταση του τμήματος και την διάταξή του. Ο αντίπαλος εκδήλωσε επίθεση προς Μπάτρα - Χιονιάδες και απέκρούσθη. Επίθεση εκδήλωσε από Πυρσόγιαννη προς Παλιομοναστήρι - Λιόκο και κατόρθωσε να προωθήσει θέσεις του, γιατί η 102 ταξιαρχία δεν πήρε τα ανάλογα μέτρα. Με τις δυνάμεις του λόχου ασφαλείας

της 670 μονάδας, μπορέσαμε να αναχαιτίσουμε τον αντίπαλο.

Προτείνω στο Γενικό Αρχηγείο με σύμφωνη γνώμη και του Β. Μπαρτζώτα να συγχωνευτεί ή 102 ταξιαρχία στην 103 ταξιαρχία με διοικητή τον Ύψηλάντη. Το τάγμα του Κ. Παλαιολόγου να πιάσει διάταξη στην Μπάτρα. Έπικεφαλής όλου αυτού του τομέα να δάλουμε τον Ύψηλάντη — με επίβλεψη του επιτελάρχη μου Ν. Σκοτίδα. Πρότεينا ο ταξίαρχος της διαλυμένης 102 ταξιαρχίας Γιαννούλης, να μπει στη διάθεση του Γενικού Αρχηγείου. Το Γενικό Αρχηγείο συμφωνάει: για συγχώνευση, όμως στην Μπάτρα να παραμείνει ο Γιαννούλης και στο μεταξύ το Γενικό θα εξετάσει τις ζημιές της ταξιαρχίας του. Έδω για δεύτερη φορά ο Μ. Βαφειάδης, δεν θέλει να πάρει υπ' όψη του τις προτάσεις μου και δημιουργεί δυσκολίες για την καλή έκβαση της μάχης και προς ζημιά του ταξιάρχου Γιαννούλη.

Στις 7 Αυγούστου ο αντίπαλος κινήθηκε επίθετικά από 3 κατευθύνσεις προς Όξυά - Θεοτόκου. Διεξήχθη σκληρή μάχη, τελικά μπόρεσε να καταλάβει το αντέρεισμα μεταξύ Θεοτόκου - Αγ. Τριάδας. Άλλο του τμήμα που κινήθηκε προς Χιονιάδες χτυπήθηκε και γύρισε πίσω. Έπίσης ενήργησε επίθεση προς Γέφυρα Κάντσικου. Έδω τα τμήματά μας τον χτύπησαν γερά και αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω με σοβαρές απώλειες, αφήνοντας στο πεδίο της μάχης αρκετό όπλισμό. Από τα αντιαεροπορικά μας πυρά ρίξαμε ένα αεροπλάνο. Και στις 9 Αυγούστου, ύστερα από προπαρασκευή πυροβολικού, ο αντίπαλος εκδήλωσε 4 επιθέσεις προς Προφήτη Ήλια Όξυας και από Καλάμι προς Τσεκούρα Δέντρα. Όλες οι προσπάθειες τσακίστηκαν με σοβαρές απώλειες. Το πυροβολικό μας διέλυσε διλοχία αντιπάλου. Την άλλη μέρα συνέχισε ο αντίπαλος τις επιθέσεις του θόρεια Άσημοχωριού προς Κούστα, από Γοργοπόταμο προς Λούτσες και προς Καλάμι. Όλες οι προσπάθειές του τσακίστηκαν με σοβαρές απώλειες. Στις 11 Αυγούστου ο αντίπαλος παρουσίασε μικροκινήσεις προς Προφήτη Ήλια Όξυας και εκδιώχθηκε από τα τμήματά μας. Δραστηριότητα παρουσίασε σε πυροβολικό και αεροπορία. Την νύχτα μετακίνησα σταθμό Διοίκησής μας από Λόχο και εγκατασταθήκαμε στη Μούκα.

Στις 12 Αυγούστου ύστερα από γερή προπαρασκευή πυροβο-

αεροπορίας, ο αντίπαλος εκδήλωσε σφοδρή επίθεση προς Προφήτη Ἡλία Ὁξυᾶς ἀπὸ νότια καὶ νοτιοδυτικὴ κατεύθυνση, κίβν ἀρχὴ τὰ τμήματά μας τοὺς ἀπέκρουσαν, μετὰ μπόρεσαν νὰ τὸν καταλάβουν. Τὰ τμήματά μας μὲ ἀντεπίθεση τὸν ἀνακατέλαβαν καὶ ἐκτὸς ὁ ἀντίπαλος τὸν κατέλαβε. Ἡ μάχη ἦταν σκληρὴ, ὁ ἀντίπαλος εἶχε πάθει μεγάλες ζημιές. Εἴχαμε καὶ μεῖς ζημιές, μᾶς σκοτώθη ὁ διοικητὴς τῶν σαμποτέρ Τηπάδης. Τάγμα ἀντιπάλου χτυπήθηκε ἀπὸ πυροβολικὸ μας στὴ Λαγκάδα καὶ διαλύθηκε. Τὴν νύχτα ἐκτὸς τμήματά μας κᾶναν κρούσεις. Στὶς 13 Αὐγούστου ὁ Β. Μπαρτζώτας, ἀφοῦ ἔμεινε μιὰ ὀδομάδα μαζί μας ἔφυγε γιὰ τὸ Γενοκὸ Ἀρχηγεῖο. Αὐτὴ τὴ μέρα ὁ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε κινήσεις ἀπὸ Λαγκάδα Θεοτόκου, ἀπὸ Θεοτόκου - Σομολάτα, ἀπὸ Λαγκάδα - Σαραντάπορο, ὅλες οἱ κινήσεις ἀποκρούστηκαν.

Μαχητρίες τοῦ ΔΣΕ στὶς μάχες τοῦ Γράμμου.

Ὁ Μ. Βαφειάδης μὲ πῆρε στὸ τηλέφωνο, τὸν ἐνημέρωσα γιὰ τὴν κατάσταση. Ἀφοῦ μὲ ἄκουσε μοῦ εἶπε ὅτι: σοῦ δίνουμε διαταγή νὰ μὲ κλιβίσεις ὅλες τὶς δυνάμεις σου καὶ ἀπ' τὸ Σαραντάπορο νὰ ἐπι-

τεθείς να καταλάβεις τή Θεοτόκου και Προφήτη Ἡλία Θεοτόκου. Τοῦ ἀπάντησα ὅτι αὐτό θά ἦταν μιὰ πραγματική καταστροφή, μιὰ αὐτοκτονία. Σέ ἀπάντηση μου εἶπε νά πραγματοποιήσεις τή διαταγή μας. Τοῦ εἶπα ὅτι δέν πραγματοποιῶ διαταγές διὰ τηλεφώνου. Νά μου στείλεις γραπτή διαταγή και τότε τήν πραγματοποιῶ. Φυσικά διαταγή γραπτή δέν μου ἔστειλε και ἔτσι δέν πραγματοποιήσαμε αὐτή τήν τρέλλα. Στίς 14 Αὐγούστου, μόνο δραστηριότητα πυροβολικοῦ και ἀεροπορίας παρουσίασε ὁ ἀντίπαλος. Ἐμεῖς μέ τὸ πυροβολικό μας χτυπήσαμε τάγμα πού βρίσκονταν μεταξύ Λαγκάδας και Θεοτόκου. Πραγματοποιήσαμε νυχτερινές κρούσεις. Τὸ βράδυ πραγματοποιήσαμε σύσκεψη στελεχῶν τοῦ ἐπιτελείου μονάδας και ἀναλύσαμε τίς ἀποφάσεις τῆς 4ης ὀλομέλειας τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ.

Μαχητὲς τοῦ ΔΣΕ.

Μεσάνυχτα πρὸς 15 Αὐγούστου, ὁ ἀντίπαλος ἀπ' τή χαράδρα μεταξύ Κούστας - Μπάτρας, αἰφν.δίασε ὅλο τὸ τάγμα και τή διοίκηση Γιαννούλη - Κ. Παλαιολόγου. Ἐνα μέρος τοῦ τάγματος τὸ ἔρριξε πρὸς Ἀλθανία και τὸ ἄλλο πρὸς Πλυκάτη και κατέλαβε

τις όχυρές θέσεις Μαύρη Πέτρα - Μπάτρα χωρίς ντουφεκιά κι αυτό γιατί ή διοίκηση τó θράδυ απέσυρε τó τμήμα πού προστάτευε τήν χαράδρα. Τώρα ό αντίπαλος άνενόχλητος προχωρεί γιά νά καταλάβει τήν ψηλή κορυφή τού Γράμμου 2522. Δημιουργείται σοβαρός κίνδυνος γιά όλα τά τμήματά μας. Τήν κατάληψη τής Μπάτρας τήν άντελήφθηκαν τά παρατηρητήριά μας από τις φωτοβολίδες. Άμέσως διατάζω μιá διμοιρία, τροχάδην νά κινηθεί και νά δάλει πόδι στο 2522 και νά τó κρατήσει μέχρι νά φτάσουν άλλες δυνάμεις. Διατάζω επίσης μιá διλοχία νά κινηθεί και γρήγορα νά πάρει διάταξη στο 2522. Άνέφερα κατάσταση πού δημιουργήθηκε στο Γενικό Άρχηγείο. Συμφωνήσαμε ό Ύψηλάντης νά πάρει διάταξη από Σακούλι μέχρι Γράμμιστα. Έγκαταλείψαμε τά Λιανούρια - Λιόκου και στον Παύλο Τομπουλίδη, διοικητή τής 105 ταξιαρχίας δίνουμε διάταξη στην Νιέσκα - Σκάλα. Στη σχολή Άξιωματικών τού Γενικού Άρχηγείου στην Κιάφα. Στην 16 ταξιαρχία στην Κάτω Άρένα, τήν Άρένα - Τσούμα - Μαύρη Πέτρα. Τά τμήματά μας τήν νύχτα πήραν τήν καινούργια διάταξη. Ευτυχώς πού τά τμήματά μας πού έστειλα στο 2522, τó κατέλαβαν με διαφορά στήθους πιο γρήγορα από τόν αντίπαλο κι έτσι έχουμε περιθώρια νά πολεμήσουμε. Στις 16 Αύγουστου ό αντίπαλος με δύναμη τριών ταγμάτων ενήργησε προς Ζέρμα και προς Μούκα και τά κατέλαβε. Τά τμήματά μας δουλεύουν έντατικά γιά νά όχυρώσουν καινούργιες θέσεις. Τό έδαφος παρουσιάζει δυσκολίες γιατί είναι πετρώδες και τελείως γυμνό.

Με κάλεσαν στην έδρα τού Γενικού Άρχηγείου στη Φούσα και τó θραδάκι έφτασα. Έκει ήταν και ό Μ. Βλαντάς, πολιτικός έπίτροπος τού άρχηγείου Δ. Μακεδονίας. Σε μένα και στον Βλαντά παρουσιάστηκε μόνο ό Β. Μπαρτζώτας όπου από μέρος τού Π.Γ. τής Κ.Ε. τού ΚΚΕ μās ανακοίνωσε ότι ό Μ. Βαφειάδης περνάει σοβαρή νευρική κρίση κι ότι σε μās πέφτει βαρεια εϋθύνη. Τόν ρώησα αν αυτή τήν κρίση τήν έχει από πολύ καιρό. Μοϋ απάντησε από τήν διάρκεια των μαχών τής Β. Πίνδου, όμως τώρα χειροτέρευσε. Τού αναφέρθηκα στην τηλεφωνική διαταγή πού μοϋ έδωσε και τήν άρνησή μου νά τήν έχτελέσω γιατί θά ήταν καταστροφική γιά τά τμήματά μας. Τόν παρεκάλεσα νά προσέχουν τις διατα-

γές που δίνουν τηλεφωνικώς και γραπτώς, γιατί καλά που εγώ άντέδρασα, αν ήταν άλλος θα ύποχωρούσε και θα έξοντώναμε τὰ τμήματά μας. Καταλήξαμε ύστερα από τήν κατάσταση που διαμορφώθηκε νά τραθήξουμε για έλιγμό, όμως θα καταβάλλουμε όλες τις προσπάθειες όσο μπορούμε νά κρατηθούμε. Άποφασίσαμε για ένια'α διοίκηση όλων τών τμημάτων του μετώπου του Γράμμου κάτω από τήν καθοδήγηση του Γενικού Άρχηγείου. Έμεις θα είμαστε αντιπρόσωποι του Γενικού Άρχηγείου στο μέτωπο. Άποφασίσαμε νά άποσυμφορήσουμε τους μηχανισμούς της 670 μονάδας και του άρχηγείου Δ. Μακεδονίας, νά κρατήσουμε λίγο προσωπικό, ή έπιμελητεία και διαβιβάσεις θα καθοδηγούνται από Γενικό Άρχηγείο. Τήν ίδια νύχτα γύρισα στο Σταθμό Διοίκησής μου. Στις 17 Αυγούστου ο αντίπαλος διενήργησε σφοδρή επίθεση προς Σταυρό. Δόθηκε ολοήμερη μάχη, τελικά τὸ κατέλαβε καθώς και τὸ 2165 και έφτασε μέχρι Αύχένα 2444.

Παίρνω διαταγή του Γενικού Άρχηγείου με τήν ύπογραφή του Μ. Βαφειάδη νά συγχωνεύσω τήν 103 με τήν 105 ταξιαρχία και έπι κεφαλής νά μπει ο Ύψηλάντης. Ο Γιαννούλης νά μείνει χωρίς νά χρησιμοποιηθεῖ στην 103 ταξιαρχία, μέχρι που τὸ Γενικό Άρχηγείο θα στείλει ανθρώπους νά ξεκαθαρίσει τὰ ζητήματα των συχνών αίφνιδιασμών που έπαθε. Ο ταγματάρχης Κ. Παλαιολόγου πούχε κουφαθεῖ από τους πολλούς κρότους του πυροβολικού, νά αντικατασταθεῖ από τὸν ταγματάρχη Καπλάνη.

Ο αντίπαλος ενήργησε επίθεσεις προς Μαύρη Πέτρα και Κάτω Άρένα, οί επίθεσεις του άποκρούστηκαν. Άπόψε τὰ τμήματά μας θα καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες για νά οργανώσουν τις θέσεις τους. Τὸν Σκοτίδα τὸν έστειλα νά πάρει όλα τὰ μέτρα για νά κρατηθεῖ τὸ 2444. Άποσυμφορίσαμε τήν 670 μονάδα, 53 άνδρες τους έστειλα στα τμήματα. Στις 18 Αυγούστου ο αντίπαλος από τις 4 ή ώρα τὸ πρωί, άρχισε σφοδρή επίθεση προς 2522 όπου και άπεκρούσθη. Τὸ ίδιο άποκρούσθηκαν στο 2444 και στη Σκάλα.

Τήν ώρα που ήμουν πολὺ άπασχολημένος για τήν δ εύθυνη των επιχειρήσεων, παρουσιάζεται ο πολιτικός μου έπ'τροπος Λάμπρος (Νίκος Κανακαρίδης) και μου λέει οτι πήρε διαταγή από τὸ Γενικό Άρχηγείο νά πάει προς τήν 103 ταξιαρχία, για νά ανα-

κρίνει τον Γιαννούλη κι ότι αυτός δεν μπορεί να κάνει αυτή την δουλειά. Του είπα ότι: εγώ δεν έχω καμιά απόλυτως άρμοδιότητα πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Ξέρεις ότι: έδω πια είμαι αντιπρόσωπος του Γενικού Αρχηγείου για την διεύθυνση των επιχειρήσεων και την διεύθυνση την έχει το Γενικό Αρχηγείο με επικεφαλής τον Μ. Βαφειάδη. "Αν έχεις αντιρρήσεις πάρε τηλέφωνο και πέστο στο Γενικό Αρχηγείο. Μίλησε πράγματι με το Γενικό Αρχηγείο, μετά ήρθε, με αποχαίρησε και μου είπε ότι: τον κατσάδιασαν από το Γενικό Αρχηγείο και φεύγει για να εκτελέσει τη διαταγή τους. Πώς χειρίστηκε την υπόθεση Γιαννούλη δεν ξέρω, ούτε και έμαθα. Με τον Λάμπρο (Νίκο Κανακαρίδη) δεν συνεργάστηκα ξανά, γιατί δούλευε από τότε σαν βοηθός του πολιτικού επιτρόπου του Γενικού Αρχηγείου. "Όταν περάσαμε το Βίτσι έμαθα ότι: τον Γιαννούλη τον βρήκαν ένοχο γιατί συνεδητά τράβηξε τον λόχο απ' τη χαράδρα της Κούστας - Μπάτρας και έτσι: ο έχθρος μπόρεσε να μās αλφινδιάσει. Αυτό το θεώρησαν προδοσία και μαζί με αυτό τον κατηγορούσαν ότι: ήρθε στις γραμμές μας από τους ΠΛΟτζήδες. Για την πράξη, που την θεώρησαν προδοσία, το Στρατοδικείο του Γενικού Αρχηγείου τον καταδίκασε και τον εκτέλεσε.

Στις 19 Αυγούστου, ο αντίπαλος ύστερα από ζημιές που έπαθε δεν εκδήλωσε ενέργεια. Η ώρα 5 το απόγευμα παίρνω διαταγή του Γενικού Αρχηγείου που καθόριζε έλιγμό των τμημάτων του Γράμμου προς Βίτσι: για τη νύχτα στις 20 Αυγούστου. Με διέταξε τη νύχτα στις 19 προς 20 Αυγούστου να συγκεντρώσω τα τμήματα στον Τσάρνο και να αφήσω δύο διλοχίες για να κρατήσουν την φυσιογνωμία του μετώπου, ώσπου να γίνει: ο έλιγμος και μετά να έλιχθούν στον χώρο Γράμμο - Σμόλικα. Τα τμήματά μου βρίσκοντα: σε διάταξη: ή ώρα είναι περασμένη. "Έπρεπε να ενεργήσουν με ταχύτητα.

ΕΛΙΓΜΟΣ ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΟ ΠΡΟΣ ΒΙΤΣΙ.

Μέσα στή νύχτα στις 19 προς 20 Αυγούστου τα τμήματα καθήκονταν να πάρουν τις θέσεις που τους καθορίσαμε. Πρωτ - πρωτ

στις 20 Αὐγούστου ἔφτασα στό Γενικό Ἀρχηγείο μ' ὄλους τοὺς διοικητὲς τῶν ταξιαρχιῶν καὶ τὴν διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου Δ. Μακεδονίας. Συγκεντρώθηκαμε ὄλοι: καὶ ἤρθε ὁ Ν. Ζαχαριάδης, Μ. Βαφειάδης καὶ Β. Μπαρτζώτας. Μᾶς μίλησε ὁ Μ. Βαφειάδης καὶ εἶπε τὰ ἐξῆς ἐν συντομία: ὅτι ὄλες οἱ δυνάμεις ποὺ πολέμησαν στόν Γράμμο θὰ ἐλιχθοῦν πρὸς Βίτσι, ἐκτὸς ἀπ' αὐτὲς ποὺ ἡ διαταγή καθορίζει ὅτι: θὰ κρατήσουν τὴν φυσιογνωμία τοῦ μετώπου καὶ ποὺ μετὰ τὸν ἐλιγμὸ θὰ ἐλιχθοῦν καὶ αὐτὲς. Καθόρισε ἐπικεφαλῆς ὄλων τῶν τμημάτων ποὺ θὰ ἐλιχθοῦν καὶ ὑπεύθυνο γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ ἐλιγμοῦ τὸν ὑποστράτηγο Γούσια.

Μοῦ ἀνατέθηκε μιὰ πολὺ σοβαρὴ εὐθύνη. Ἔπρεπε νὰ περάσω μεγάλες δυνάμεις ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν κλειστὴ διάταξη τοῦ ἀντιπάλου. Ἔπρεπε καὶ ρῆγμα νὰ πραγματοποιήσουμε καὶ νὰ μὴν ἀντιληφθεῖ ἔγκαιρα τὸν ἐλιγμὸ μας ὁ ἀντίπαλος καὶ ἀρχίσει τὴν καταδίωξή μας. Παρακάλεσα τοὺς παρευρισκόμενους νὰ μείνουν στίς θέσεις τους γιὰ νὰ συζητήσουμε πῶς πρακτικὰ θὰ πραγματοποιήσουμε τὸν ἐλιγμὸ. Οἱ Ζαχαριάδης, Μ. Βαφειάδης καὶ Β. Μπαρτζώτας ἀποσύρθηκαν. Ὅλοι: αὐτοὶ μαζί μὲ Βλαντᾶ πέρασαν ἀπὸ τὴν Ἀλβανία. Ἐκανα μιὰ σύντομη ἀνάλυση τῆς διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ποὺ πρόβλεπε ὅτι ὁ ἐλιγμὸς θὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ τὴν διάσπαση τῆς διαταγῆς τοῦ ἀντιπάλου στό φυλάκιο Γκίνοβας (Γιανοβίσκο) καὶ μὲ ταχύτητα θὰ κινηθοῦμε στόν ἄξονα Γκίνοβα φυλάκιο - Καλὴ Βρύση - Διποταμιά - Κομνηνάδες - Κορφούλα - Πολυάνεμο - Ἅγιος Δημήτριος - Κρυσταλλοπηγή. Δύο διλοχίες τῆς 670 μονάδας θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν φυσιογνωμία τοῦ μετώπου καὶ θὰ κρατήσουν ὄλη τὴ μέρα στίς 20 Αὐγούστου τίς θέσεις 2522 - 2442 Κιάφα - Σούφλιακα - Γκουρίτσα - Σκάλα καὶ μετὰ θὰ ἐλιχθοῦν. Ἡ 14 ταξιαρχία τὴν ἴδια νύχτα θὰ ἐλίσσονταν πρὸς Πύργο - Δαμασκηνιά - Σινιάτσιο.

Τὴν ἐπίθεση κατὰ τῆς Γκίνοβας γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ρῆγμα, θὰ πραγματοποιοῦσε τὸ τάγμα Ἀλευρᾶ τῆς 16 ταξιαρχίας. Ταυτόχρονα ἡ διλοχία τῆς Σχολῆς Ἀξωματικῶν καὶ διλοχία τῆς 107 ταξιαρχίας θὰ διεισδύσουν στὴν διάταξη τοῦ ἀντιπάλου καὶ θὰ ἐγκαταστήσουν σταθερὲς πλαγιοφυλακὲς στὰ ὑψώματα Ρεβένη ΒΑ. Ἀλιβίτσας καὶ ὕψωμα Κομνηνάδων. Διλοχία τῆς 107 ταξιαρχίας

αρχίας ώρα 8.30' θα εκδηλώσει επίθεση κατά των Νοτιοανατολικών έρεισμάτων της Άλιβίτσας, με σκοπό να τραβήξει προς το μέρος της όλη την προσοχή του αντιπάλου και έτσι να μην γίνει το πέραςμα της φάλαγγας αντιληπτό. Καθορίσαμε ότι όλα τα άλλα τμήματα θα είναι καλά συνταγμένα και θα βρίσκονται σε διάταξη πορείας, ή ώρα 7 το βράδυ, με την μύτη της φάλαγγας προς Μονόπυλο και ή κάθε φάλαγγα θα πάρει την σειρά της ως εξής: 16 ταξιαρχία πλήν διλοχίας, Σχολή Άξιωματικών Γενικού Αρχηγείου, σχηματισμοί Γενικού Αρχηγείου, Σχηματισμοί 670 μονάδας, 103 ταξιαρχία και πυροβολικό 670 μονάδας, 107 ταξιαρχία με σχηματισμούς και πυροβολικό Αρχηγείου Δ. Μακεδονίας. Συνέστησα να γίνει καλή ιδεολογική προετοιμασία των μαχητών, καλή προετοιμασία και ευκίνησία των τμημάτων. Να πάρουμε όλα τα μέτρα για γρήγορη πορεία και διατήρηση της συνοχής των τμημάτων.

Έγώ με τον άξιωματικό επιχειρήσεων του Γενικού Αρχηγείου συνταγματάρχη Γιώργη Κατεμή και ταξίαρχο Παλαιολόγου (Μ. Ζυγούρα) φύγαμε προς την κατεύθυνση που βρίσκονταν συγκεντρωμένη ή 16 ταξιαρχία, για να προετοιμάσουμε τα τμήματά της που θα πραγματοποιούσαν το ρήγμα στη Γκίνοβα. Μόλις φτάσαμε καλέσαμε σε σύσκεψη τα στελέχη της 16 ταξιαρχίας: τους ταγματάρχες και λοχαγούς. Μίλησα στους συγκεντρωμένους και τους είπα ότι: ή έκστρατεία του αντιπάλου απέτυχε στον βασικό του σκοπό που ήταν να μās συντρίψει. Παρά την υπεροχή δυνάμεων 10 προς 1 για ό,τι αφορά την δύναμη σε άνδρες και 50 προς 1 για το όπλικό και μέσα που χρησιμοποιήθηκαν, χρειάστηκαν 70 ήμέρες για να καταλάβει το Σμόλικα - Γράμμο. Ο ΔΣΕ πέτυχε τον σκοπό του να φθείρει τον αντίπαλο, και στη δύναμη κρούσης του έπαθε φθορά που φθάνει το 30% της δυνάμης του. Τώρα πρέπει να έλιχθοῦμε και είναι ή κατάλληλη στιγμή, γιατί μās χρειάζεται να βγοῦμε οργανωμένο και αξιόμαχοι για να πραγματοποιήσουμε μιὰ ανασυγκρότηση και ανάπαυση των τμημάτων. Με την πραγματοποίηση του έλιγμου δίναμε ένα στρατηγικό χτύπημα στον αντίπαλο και ένα μάθημα στον Βάν Φλήτ που δέν το έμαθε 70 μέρες που χρειάστηκε να καταλάβουν τον Σμόλικα - Γράμμο, αφού

τούς βγήκε ή γλώσσα, όμως ή δύναμη που έπρεπε να έξοντώσουν τούς έφυγε σε άλλες καλύτερες θέσεις, ό κλοιός τους θα πιάσει φρέσκο άέρα. Διαλέξαμε αυτήν την κατεύθυνση γιατί είναι τό άδύνατο σημείο τους, έχουν την 15 Μεραρχία τους στην Άλιβίτσα - Γκίνοβα και την 33 ταξιαρχία στην Φλώρινα, αυτές έχουμε βασικά να αντιμετωπίσουμε. Οι κύριες δυνάμεις τους Ιη - ΙΙη - Χη - ΙΧη - VIIIη μεραρχία έχουν διάταξη από Γκουρούσα - Γράμιμο - Κόνιτσα. Η 16 ταξιαρχία έχει σοβαρή αποστολή γά τό πέραςμα της φάλαγγας και τό καθήκον αυτό με τιμή θα τό εκπληρώσουν. Τούς υπέδειξα να ελαφρώσουν τούς μαχητές από τό βάρος, άμέσως να οργανώσουν συσκέψεις στελεχών κατά τάγμα μέχρι όμαδάρχη και να τούς προετομάσουν για την αποστολή της ταξιαρχίας τους, στο τέλος να μιλήσουν προς όλους τούς μαχητές.

Στέλνω τόν συνταγματάρχη Γ. Κατεμή, με άξιωματικούς του τάγματος Άλευρά που θα επιτίθεντο κατά του αντίπαλου στην Γκίνοβα, να κάνουν αναγνώριση του στόχου και να πάρει συνδέσμους που θα οδηγήσουν τά τμήματα σε σημεία επίθεσης για να μην χάνουμε καιρό. Έκανα ειδική σύσκεψη με διοίκηση και στελέχη του τάγματος Άλευρά και συζητήσαμε αναλυτικά για τόν τρόπο που θα ενεργήσουν για να έξουδετερώσουν τόν αντίπαλο και δώσουν την δυνατότητα να περνάει ή φάλαγγα.

Μόλις σουρούπωσε με την 16 ταξιαρχία βρόσκομα στο Μονόπουλο. Όλες οι δυνάμεις κοντά στη χαράδρα στο Μονόπουλο ήταν σε διάταξη πορείας κι όλοι είχαν καταλάβει τή σειρά τους. Μπροστά με ταχύτητα κινείται τό τάγμα Άλευρά για να άρχισει π ό γρήγορα την επίθεση. Έγώ βαδίζω μαζί με 16 ταξιαρχία και πίσω μας ακολουθεί όλη ή φάλαγγα. Η επίθεση κατά της Γκίνοβας άρχισε ή ώρα 10.30' τή νύχτα. Ο αντίπαλος ήταν γερά όχυρωμένος, οι μαχητές μας από άπόσταση 30 μέτρων με πάντσερ και χειροβομβίδες τινάζουν τις όχυρώσεις και μπαίνουν στα πυροβολεία τους. Όλα τά πολυβολεία τους καταλαμβάνονται και περιορίζουν τόν αντίπαλο στο φυλάκιο. Τό τμήμα που θα ενεργούσε αντιπερισπαστικά στην Άλιβίτσα εκδήλωσε την επίθεση. Η φάλαγγα καθυστέρησε τό πέραςμα για λίγο, όμως άρχισε να περνάει από διάδρομο περίπου 500 μέτρων ενώ ή μάχη συνεχίζονταν στην

Γκίνοβα. Διλοχία 107 ταξιαρχίας, τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν πῆρε τὴ διάταξη πλαγιοφυλακῶν στὰ ὑψώματα Ρεβένι καὶ βορειοανατολικά Ἀλιθίτσας. Στὰ ὑψώματα Κομνηνάδων, Πολυάνεμου καὶ βορειότερα ἔχουν ἐγκατασταθεῖ σταθερές πλαγιοφυλακές ἀπὸ τὰ τμήματα τῆς 18 ταξιαρχίας ἀφοῦ ἀνέτρεψαν τὶς δυνάμεις πού τὶς κατεῖχαν. Ἡ ὥρα 5 τὸ πρωὶ στὶς 21 Αὐγούστου, ἡ κεφαλὴ τῆς φάλαγγας ἔφτασε στὰ ὑψώματα Πολυανέμου καὶ μέχρι τὶς 8 ἡ ὥρα τὸ πρωὶ συγκεντρώθηκαν καὶ οἱ ὀπισθοφυλακές στὸν χῶρο τοῦ Πολυανέμου. Πέρασαν κανονικά ὅλοι οἱ μαχητὲς τοῦ Γράμμου τῆς φάλαγγας πού εἶχε καθοριστεῖ γιὰ τὸν ἐλιγμό. Ἡ 14 ταξιαρχία δὲν πραγματοποιοῦσε τὸν ἐλιγμὸ πρὸς Σινιάτσικο καὶ τὴν ἄλλη μέρα πέρασε κι αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἴδια κατεύθυνση, ὅμως παραβίασε τὸ ἀλβανικὸ ἔδαφος. Πήραμε διάταξη ὑψώματα Κομνηνάδων, Κορφούλα, Πολυάνεμο - 960.

Τὴν ἡμέρα τῆς 21 Αὐγούστου, ὁ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε κίνηση ἀπὸ Φαλτσάτα πρὸς Πολυάνεμο καὶ ἀπὸ Χιονάτο πρὸς ὑψώματα Κομνηνάδων - Διποταμιᾶς. Τὰ τμήματά μας τοὺς καταδίωξαν καὶ ἐπέστρεψαν στὶς θέσεις τους. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας, ἡ φάλαγγα κινήθηκε μέσω χαράδρας Ἁγ. Δημήτρη καὶ τὰ τμήματα κατευθύνονται νὰ καταλάβουν τὶς θέσεις πού καθορίσαμε. Ἡ 107 ταξιαρχία στὰ ὑψώματα Βέλα Βόδα - Βίγλα. Ἡ 103 ταξιαρχία Βίτσι - Γάβρο, ἡ 16 ταξιαρχία Μάλι - Μάδι. Τὰ μεσάνυχτα ἔφτασα στὴν Κρυσταλλοπηγὴ ὅπου καὶ ἔμεινα μέχρι τὸ πρωί.

Ὁ ἐλιγμὸς πέτυχε ἀπόλυτα μὲ ἐλάχιστες ἀπώλειες 25 νεκροὺς καὶ 100 τραυματίες. Ὁ ἀντίπαλος αἰφνιδιάστηκε ὀλοκλήρωτικὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνέργεια, πέρασαν δυὸ μέρες γιὰ νὰ ἀντιληφθεῖ αὐτὸ πού ἔγινε. Αὐτοὶ στὸ διάστημα αὐτὸ φάγναν στὸ Γράμμο νὰ θροῦν ἀντάρτες γιὰ νὰ ἐξοντώσουν καὶ μετὰ καταλάβαν ὅτι χτυποῦσαν στὸ κενό. Πέτυχε ὁ ἐλιγμὸς γιὰτὶ κάναμε πιστὰ τὴν ἐκλογή τῆς κατεύθυνσης Μονόπουλο - Γκίνοβα, Ἀλιθίτσα - Πολυάνεμο πρὸς Βίτσι, γιὰτὶ ἡ διάταξη τοῦ ἀντιπάλου δὲν εἶχε βάθος καὶ μὲ τὸ πρῶτο σπᾶσιμο μπαίναμε σὲ ἐλεύθερο χῶρο καὶ γιὰτὶ τὰ τμήματά μας χωρὶς μεγάλη ταλαιπωρία θὰ καταλάμβαναν καινούργιο χῶρο στὸ Βίτσι, ἔτσι θὰ τοὺς δινόταν ἡ δυνατό-

τητα γ:ά γρήγορη ανασυγκρότηση και δράση. Πέτυχε ο έλιγμός γ:ατί ένεργήσαμε σωστά γ:ά τὸ άνοιγμα τοῦ ρήγματος χτυπώντας τήν Γκίνοβα άπό τή μ:ά, τίς πλαγιοφυλακές άπό τήν Άλιβίτσα, έθασφαλ΄ζοντας διάδρομο πὸ άνενόχλητα περνούσε ή φάλαγγα. Μὲ τὸν άντιπερ:σπασμὸ πὸ πραγματοποιοίησαν άνάμεσα Βολ:ά - Άλιβίτσα έξαπατήσαμε τὸν άντίπαλο σχετικὰ μὲ τίς προθέσεις μας και πετύχαμε τὸν α:ίφν:διασμὸ. Έτσι έληξε ή μεγάλη μάχη τοῦ Γράμμου και ο έλιγμὸς πρὸς Βίτσι.

Στίς 22 Αύγουστου κάλεσα σύσκεψη τῆς διοίκησης τῆς 16ης ταξ:αρχίας και τοὺς ταγματάρχες και συζητήσαμε πάνω στὰ συμπεράσματα πὸ βγαίνουν άπό τακτικῆς άπόφσεως, άπ' τήν μάχη τοῦ Γράμμου στὴν έφαρμογή τῆς ένεργητικῆς άμυνας. Θεώρησα σωστὸ αὐτὸ νὰ τὸ κάνω άμέσως, γ:ά νὰ βοηθήσω τὰ τμήματά μας μαζί μὲ τήν αναδιοργάνωση νὰ έτοιμάζονται: γ:ά νὰ αντιμετωπίσουν τυχὸν καινούργια έκστρατεία σ' αὐτὸν τὸν χῶρο. Τὰ γενικὰ συμπεράσματα θὰ βγαίνουν άπό τὸ Γενικὸ Άρχηγεῖο και τήν καθοδήγηση τοῦ ΚΚΕ. Στὴν σύσκεψη αὐτὴ έμεῖς διαπιστώσαμε τὰ παρακάτω: α) στὴν δχύρωση παρουσιάσαμε λάθη. Δέν φτ:άχναμε δχυρὰ σὲ θάθος πὸ νὰ άλληλοποστηρίζονται. Δέν φτ:άχναμε δρύγματα πὸ νὰ συγκοινωνοῦν τὰ δχυρὰ και νὰ τὰ χρησιμοποιοῦμε γ:ά νὰ καλύπτονται οἱ δυνάμεις πὸ θὰ άντεπιτίθενται. Δέν φτ:άχναμε πολλές άτομικὲς θέσεις και ψεύτικα πυροβολεῖα. Στίς άναγνωριστικὲς κινήσεις τοῦ άντιπάλου εκδηλώναμε δλα τὰ πυρὰ μας και άποκαλύπταμε τὰ πολυβολεῖα μας, μὲ άποτέλεσμα νὰ τὰ καθορίζε: και μετὰ νὰ τὰ βομβαρδίζε:. β) Δέν χρησιμοποιούσαμε πάντα σωστὰ τίς έλαφρὲς ομάδες. Δέν τίς τοποθετούσαμε σὲ τέτοιες θέσεις πὸ δταν ο άντίπαλος κινεῖται: νὰ τοῦ κολλᾶνε στὰ πλευρὰ. Έπρεπε τὴ στιγμὴ πὸ ο άντίπαλος χτυποῦσε μὲ τὸ πυροβολικὸ πὸ σήμαινε δτ: έτοιμαζε επίθεση, άμέσως τὰ έλαφρὰ τμήματα θὰ κινοῦνται άπό θέσεις πὸ δέν βάλλονται, ὥστε νὰ βρίσκονται κοντὰ του τὴν ὥρα πὸ θὰ εκδηλῶνε τὴν επίθεση, έτσι: θὰ χτυπιόταν άπό τὰ πλευρὰ και μετωπικά. γ) Μεγάλη άδυναμία παρουσιάστηκε στὸ ζήτημα τῶν έφεδρειῶν. Οἱ διοικήσεις τῶν τμημάτων βάζουν δλες τίς δυνάμεις σὲ διάταξη, πιάνοντας δλες τίς τοποθεσίες, χωρὶς νὰ κρατᾶνε έφεδρείες. Έτσι: ο άντίπαλος μὲ τὸν

όγκο του πυροβολικού, της αεροπορίας και των δυνάμεών του όταν μας πραγματοποιούσε ρήγμα, δεν είχαμε αρκετές φορές τις έφεδρείες για άντεπίθεση. Απαραίτητος όρος σ' όλους τους κρίκους των διοικήσεων να υπάρχουν έφεδρείες. Η διμοιρία θα έχει μία ομάδα ακόμα, ο λόχος μία διμοιρία, το τάγμα έναν λόχο και ή ταξιαρχία ένα τάγμα. Η έφεδρεία θα τοποθετείται κατάλληλα, για να μπορεί να την χρησιμοποιεί την στιγμή που θέλει ο διοικητής. Σε διάταξη θα θάζουμε τις δυνάμεις μας σε βασικά σημεία, ενώ άλλες δευτερεύουσες θέσεις θα τις ελέγχουμε με πυρά, περιπόλους, ναρκοπέδια κλπ. Άδυναμίες παρουσιάστηκαν και κατά την χρησιμοποίηση των έφεδρειών, πολλές φορές τις ρίχναμε στη μάχη μόλις ο αντίπαλος έπαιρνε έπαφή με τα τμήματά μας και τις φθείραμε. Η έλλειψη έφεδρείας μας έβλαψε γιατί όταν κατορθώναμε και τον ανατρέπαμε, δεν είχαμε την δυνατότητα να τον καταδιώξουμε και αιχμαλωτίσουμε. δ) Ήταν αδύνατη ή δράση μας στα μετόπισθεν του αντιπάλου. Η δράση στα μετόπισθεν πολύ θα μας βοηθούσε. Αυτή ή αδυναμία ξεκίνησε απ' την έλλειψη έφεδρειών. Φτάσαν διοικήσεις να θάλουν σε διάταξη και τους ελεύθερους σκοπευτές. ε) Τμήματά μας αϊφνιδιάστηκαν με άσχημες συνέπειες για την έκβαση της γενικής μάχης. Αυτό συνέβηκε γιατί δεν παίρνονταν μέτρα έπαγρύπνησης και ελέγχου των χαραδρών. Δεν κρατούσαμε την νύχτα την μισή δύναμη σε συναγεριμό και τή μισή να κοιμάται κι ακόμα δεν κρατούσαμε έπαφή νύχτα - μέρα με τον αντίπαλο. στ) Παρά την πρόοδο που είχαμε στις διαβιβάσεις και όω παρουσιάσαμε αδυναμίες στο τηλεφωνικό δίχτυο, άσυρμάτους, σηματοφόρους, συνδέσμους κλπ. ζ) Δεν χρησιμοποιήσαμε πάντα σωστά τα θαρεια μας όπλα (όλμους, πολυβόλα, κανόνια). Έπρεπε το καθένα απ' αυτά να έχει την κύρια και δευτερεύουσα αποστολή. Χρειάζεται καλύτερη όργάνωση του άγεφοδιασμού σε πυρομαχικά και τρόφιμα καθώς και στην μεταφορά και περίθαλψη των τραυματιών.

Με βάση αυτά τα συμπεράσματα έβαλα καθήκον να άνασυγκροτήσουν άμέσως την ταξιαρχία, να κάνουν συσκέψεις τα στελέχη και μαχητές και να αναλύσουν αυτά τα συμπεράσματα και να έτοιμαστούν στο χώρο που καταλαμβάνουν για τον άμυντικό άγώνα,

σέ συνδυασμό με μαζικές επιθετικές ενέργειες. Μετά πήγα στην 103 ταξιαρχία, μίλησα στά στελέχη τής ταξιαρχίας πάνω στο πνεύμα πού μίλησα και στην 16 ταξιαρχία. Σέ συνέχεια συναντήθηκα με διοίκηση 107 ταξιαρχίας και διοίκηση πυροβολικού, πού ανέπτυξα τά καθήκοντά τους πάνω στο πνεύμα πού πιο πάνω ανέφεθηκε.

Τό βράδυ ήρθε αυτοκίνητο για να με μεταφέρει στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου. Μετά από δύο περ'που χρόνια έρχομαι σ' έπαφή με τον κόσμο, με την ζωή των ανθρώπων, μπαίνω σ' αυτοκίνητο. Μόλις έφτασα στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου άμέσως πραγματοποιήθηκε σύσκεψη από μένα, τον Β. Μπαρτζώτα, τον Βλαντά και Κικίτσα. Ρώτησα τον Β. Μπαρτζώτα για τον Μ. Βαφειάδη, πού βρίσκεται και μου άπάντησε ότι πήγε για θεραπεία στην Μόσχα. Καταλήξαμε στον χώρο Βίτσι - Μάλι Μάδ: να έάλουμε σέ διάταξη τρεις ταξιαρχίες κι άλλες τρεις θα είναι: εφεδρείι τοποθετημένες κατάλληλα πίσω από τις πρώτες. Άποφασίσαμε να μελετήσουμε επιχείρηση για κατάληψη τής πόλης Φλώρινας και γρήγορα να φέρουμε τον όπλισμό πού θα χρειαστεί. Στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου κοιμήθηκα και όλη την μέρα στις 23 Αυγούστου, γιατί ήμουν κατάκοπος από την μεγάλη κούραση και άυπνία. Τό βράδυ στις 23 Αυγούστου έφτασα στο Βατοχώρι. Τό πρωί στις 24 Αυγούστου πήγα στην έδρα τής 103 ταξιαρχίας, καλέσαμε άκτιφ στελεχών τής ταξιαρχίας. Κάναμε άνάλυση των συμπερασμάτων των μαχών του Γράμμου και του έλιγμου. Βάλαμε καθήκον μέσα σέ δύο ήμέρες να τελειώσει ή αναδιοργάνωση, κάναμε ξεκαθάρισμα στελεχών. Τους τόνισα ότι στο χώρο πού παίρνουν διάταξη δέν θα αντιμετώπισουμε στατικά τον αντίπαλο, αλλά θα κάνουμε μαζικά επιθετικές ενέργειες.

Ό αντίπαλος άρχισε να πραγματοποιεί κινήσεις προς Γάβρο-Βίτσι. Γρήγορα προώθησα την 14 ταξιαρχία και τάγμα 103 ταξιαρχίας για να τον αντιμετώπισει. Τό πρωί στις 25 Αυγούστου, έφυγα από την 103 ταξιαρχία και μετά από 5 ώρες, έφτασα προς Γιώργη Κλάδα όπου βρίσκονταν ή 107 ταξιαρχία. Άπό Βίγλα έκανα αναγνώριση όλου του τομέα Μπέλα Βόδα - Φλώρινα. Άπό τό μεσημέρι μέχρι τό βράδυ κάναμε άκτιφ στελεχών τής ταξιαρ-

χίας, πάνω στα ίδια ζητήματα που συζητήσαμε στην 103 ταξιαρχία. Ο πολιτικός επίτροπος της ταξιαρχίας Πουρναράς, παρά το ότι είναι ικανός, πολιτικά και οργανωτικά στέκεται αρκετά ψηλά, είναι παλληκάρι, όμως από το τραύμα του κι απ' την πολλή κούραση έχει πέσει και ζήτησε αντ.κατάσταση. Με μεγάλη λύπη τον αντικατέστησα, μαζί του δούλεψα στην "Ηπειρο και στη φάλαγγα των άοπλων που τον είχα τοποθετήσει διοικητή. Πρωί - πρωί στις 26 Αυγούστου, με διοικητή της 107 ταξιαρχίας ανεβήκαμε στη Μεγάλη Βίγλα, εκεί συνάντησα και τον διοικητή της 1η ταξιαρχίας, κάναμε αναγνώριση του εδάφους και καθορίσαμε τις θέσεις που θα πάρει διάταξη ή 18 ταξιαρχία και που θα σταθεί ή 107 ταξιαρχία, εάν εφεδρεία. Μετά με διοικητή 18 ταξ)ας, κινήθηκα προς το σταθμό διοίκησης αυτής της ταξ)ας. Μας περίμεναν όλα τα στελέχη της ταξιαρχίας και κάναμε ακτίφ. Μίλησα και έδω για τα συμπεράσματα των μαχών του Γράμμου και του έλιγμου, τους έβαλα καθήκον να αρχίσουν έντονα την οχύρωση του εδάφους. Το απόγευμα ήρθε αυτοκίνητο και με πήρε για την έδρα του Γενικού Αρχηγείου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ

Το πρωί στις 27 Αυγούστου, πραγματοποιείται η συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, πήραν μέρος οι Ν. Ζαχαριάδης, Β. Μπαρτζώτας, Μ. Βλαντάς, Α. Στρίγγος, πήρα μέρος και εγώ, παρ' ότι δεν ήμουν μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ. Στην αρχή έγινε μια ανακοίνωση για την στάση του Μ. Βαφειάδη κατά την διάρκεια των μαχών της Β. Πίνδου. Μας είπαν ότι σχεδόν από την αρχή που εκδηλώθηκαν οι επιχειρήσεις, άρχισε να απομονώνεται στο καλύδι του και δεν έδειξε διάθεση να πηγαίνει στις διοικήσεις, που σηκώναν το βάρος του πολέμου. Μετά άρχισε να ονειρεύεται έραστές της γυναίκας του. Ένα αντάρτη Βασίλη Θεσσαλό, πολύ καλό παιδί, που έκανε τον φωτογράφο στο Γενικό Αρχηγείο τον ύπο-

πτεύθηκε για έραστή της γυναίκας του επειδή την φωτογράφησε και τον πυροβόλησε, πράγμα που κόντεψε να γίνει ρεζίλι. Η γυναίκα του ήταν πολύ σοβαρή και σεμνή γυναίκα και μόνον άνθρωπος ανσώβροπος μπορούσε να θάλει τέτοιες ιδέες για αυτήν. Μετά άρχισε να θεωρεί για άντραστή του τον επιτελάρχη του Τζουμρκιώτη και σαν δικαιολογία πρόβαλε ότι πηγαίνει πολλές φορές στο καλύβι του και το κάνει με σκοπό να βλέπει την γυναίκα του, ενώ ο άμοιρος πήγαινε να του δίνει τα τηλεγραφήματα που ξπαιρνε από τους διοικητές του μετώπου. Ύστερα από αυτές τις ύπόνοιες που εκδήλωσε κατά του επιτελάρχη του, ο άνθρωπος με το δίκιο του θίχτηκε και ζήτησε μετάθεση και πράγματι στάλθηκε στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Μετά τα επεισόδια αυτά που δημιούργησε ο Μ. Βαφειάδης, θεωρήθηκε ότι αρρώστησε και είναι ψυχοπαθής και για αυτό στάλθηκε στην Μόσχα για θεραπεία.

Ο Ν. Ζαχαριάδης πρότεινε να μπω εγώ επικεφαλής των πολεμικών επιχειρήσεων του ΔΣΕ. Ύστερα από πρότασή μας αποφασίστηκε ο Ν. Ζαχαριάδης να αναλάβει Διοικητής του ΔΣΕ και για να έρθει φυσιολογικά και να μην δημιουργήσουμε σύγχυση στην στιγμή του πολέμου, αποφασίστηκε ο Μ. Βαφειάδης να μείνει ύπουργός στρατιωτικών στην Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση, να ιδρυθεί πολεμικό συμβούλιο πιδ πλατύ, με πρόεδρο τον Ν. Ζαχαριάδη με μέλη όλα τα μέλη του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και μερικούς διοικητές ανωτέρων μονάδων του ΔΣΕ και μερικά μέλη της Δημοκρατικής Κυβέρνησης. Έτσι με τον τίτλο του Προέδρου του Πολεμικού Συμβουλίου ο Ν. Ζαχαριάδης, αναλάμβανε την Διοίκηση του ΔΣΕ, εγώ επικεφαλής των πολεμικών επιχειρήσεων του ΔΣΕ, ο Β. Μπαρτζώτας πολιτικός επίτροπος του Γενικού Αρχηγείου, ο Βλαντάς του έφοδιασμού και προτομασίας έφεδρειών, ο Στρίγγος για κυβερνητική δουλειά.

Δεύτερο θέμα συζητήσαμε για την μάχη του Γράμμου όπου και διατυπώθηκε απόφαση, με τον τίτλο «Η έποποτα στην Β. Πίνδο, πολιτικά και στρατιωτικά συμπεράσματα και διδάγματα». Αποφασίσαμε την διάλυση των αρχηγείων περιοχής και την δημιουργία μεραρχιών. Η Ι μεραρχία στο χώρο Θεσσαλίας, η ΙΙ στη

Ρούμελη, ή IIIη στην Πελοπόννησο, ή VIIIη στην Ήπειρο, ή VIη στην Κεντρική Μακεδονία, ή VIIη στην Ανατ. Μακεδονία - Θράκη και ή IXη, Xη και XIη μεραρχίες στο Βίτσι, στο Καϊμακτσαλάν συγκροτήθηκε ή 24η ταξιαρχία που καθοδηγούνταν απ' ευθείας από τὸ Γενικό Ἀρχηγείο, καθώς και ή ταξ:αρχία σαμποτέρ. Τίς Iη, IIη και IIIη μεραρχίες καθοδηγοῦσε τὸ κλιμάκιο Γεν.κοῦ Ἀρχηγείου Ν. Ἑλλάδας που λειτουργοῦσε από τὸν Μάρτη 1948.

Ἀποφασίστηκε ή προαγωγή τοῦ Γούσια σὲ ἀντιστράτηγο τοῦ ΔΣΕ γιὰ τίς καλές ὑπηρεσίες που προσέφερε στίς μάχες τῆς Β. Πίνδου, καθώς και σὲ ὑποστράτηγους τῶν Β. Μπαρτζώτα, Μ. Βλαντά, Ὑψηλάντη (Ἀλέκο Ρόσο), Παλαιολόγου (Μ. Ζυγούρα) και ἄλλων ἀνώτερων, μεσαίων και κατώτερων ἀξιωματικῶν.

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΧΗ ΣΤΗΝ Β. ΠΙΝΔΟ

Στήν ἀρχή ή ἀπόφαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ χαρακτηρίζε: τήν μάχη στην Β. Πίνδο, που κράτησε από τίς 14 Ἰούνη μέχρι τίς 21 Αὐγούστου 1948, σάν τήν πιό σημαντική στο λαϊκοαπελευθερωτικό ἀγώνα που ὁ λαός μας διεξάγει, πάνω από 2 χρόνια, ἐναντία στοὺς ἀγγοαμερικάνους και ντόπια ἀντίδραση. Μ' αὐτή τήν μάχη οἱ ἀμερικάνοι εἶχαν σάν σκοπὸ νὰ ἐκμηδενίσουν τίς κύριες δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ γιὰ νὰ μπορέσουν ἔτσι νὰ συντρίψουν τὸ λαϊκοαπελευθερωτικό κίνημα τοῦ λαοῦ, νὰ κατοχυρώσουν δριστικά τήν κυριαρχία τους στην Ἑλλάδα και νὰ τή μετατρέψουν σὲ στρατιωτικοπολεμικό προγεφύρωμα ἐναντία στίς χώρες τῶν Λ. Δημοκρατιῶν. Ἡ πολιτικοστρατιωτική ἡγεσία τοῦ ΔΣΕ συγκέντρωσε τίς κύριες δυνάμεις της στον χώρο Σμόλικα - Γράμμου, γιὰ νὰ ἐνεργήσῃ με τὸν ὄγκο τῶν δυνάμεών της ἀκρ:ῶς σ' αὐτή τήν περιοχή.

Βασική ἐπιδίωξη τοῦ ΔΣΕ ἦταν: α) Νὰ δεσμεύσει και φθείρει στον ἀνώτατο βαθμὸ τίς κύριες δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. β) Νὰ δόσει τήν δυνατότητα στίς δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ τῆς Θεσσαλίας, Ρούμελης, Πελοποννήσου, Ἡπείρου, ΔΑ. Μακεδονίας νὰ ἀναπτύξουν, στο ἀνώτατο δυνατὸ ὄριο τίς δυνάμεις και τὸν χώρο τους, δημιουρ-

γώντας πιο απειλητικές καταστάσεις στον αντίπαλο απ' αυτές που αντιμετώπιζε στον Γράμμο. γ) Να διατηρήσει βασικά αξιόμαχες τις κύριες δυνάμεις του ΔΣΕ που δρούσαν στον Σμόλικα - Γράμμο, γι'α να μπορέσουν την κατάλληλη στιγμή να δράσουν και έλιχθούν προς την κατεύθυνση, που θα έκρινε κατάλληλη το Γενικό Αρχηγείο.

Τα αποτελέσματα της μάχης στην Β. Πίνδο, δείχνουν ότι: βασικά απέτυχε το στρατηγικό σχέδιο των αμερικάνων και εφαρμόστηκε και πέτυχε στην κύρια γραμμή, το σχέδιο του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ. Η αποφασιστική άμυνα των μαχητών μας ανάγκασε τον αντίπαλο, ύστερα από την αρχική αποτυχία του στα δύο άκρα, να αναπροσαρμόσει το σχέδιό του εκμεταλλευόμενος το βασικό λάθος της εγκατάλειψης του Προφήτη Ηλία Πενταλόφου - Παλιοκρίμινι και την υποτίμηση του Τάλιαρου, να στραφεί προς το κέντρο.

Η ήρωική αντίσταση των μαχητών μας υποχρέωσε τον αντίπαλο να ρίξει όλες τις εφεδρείες του. Παρουσίασε μια υπεροχή που φτάνει 1 προς 10 στην αριθμητική δύναμη των ανδρών και 1 προς 50 στα μέσα πυρός. Παρά την μεγάλη του υπεροχή του χρειάστηκαν 70 μέρες να καταλάβει το Σμόλικα - Γράμμο και με μια φθορά που ξεπερνάει τα 30% της δύναμης κρούσης του. Κι αν δεν παρουσιάζονταν το βασικό λάθος της υποτίμησης του Τάλιαρου και οι απaráδεχτοι αίφνιδιασμοί στο Κάμενικ - Γκόλιο και Μπάτρα θα μπορούσαμε στο Σμόλικα - Γράμμο να είχαμε πιο σημαντικά αποτελέσματα. Ο αντίπαλος κι όταν κατόρθωνε να προχωρήσει, ποτέ δεν μπόρεσε να εκμηδενίσει ή να αιχμαλωτίσει τμήμα μας ούτε να μας ανάγκασει σε ανοργάνωτη υποχώρηση και σύμπτυξη. Όλες οι κινήσεις των τμημάτων μας έγιναν βάσει σχεδίου. Έτσι, ο ΔΣΕ ξεκλείωσε την μάχη στον Γράμμο όπως αυτός ήθελε. Οι κύριες δυνάμεις του διέσπασαν τον κλοιό του αντιπάλου και έλιχθηκαν σύμφωνα με το σχέδιό μας στα μετόπισθεν του κι ο αντίπαλος τελικά χτύπησε στο κενό. Οι δυνάμεις του ΔΣΕ βγήκαν συντεταγμένες, πιο έμπειροπόλεμες, με ανώτερο ήθικo και έτοιμες να πραγματοποιήσουν καινούργια αποστολή του Γενικού Αρχηγείου.

Στο διάστημα που διεξάγονταν οι μάχες στη Β. Πίνδο τα τμή-

ματα του ΔΣΕ που δροῦσαν στὶς ἄλλες περιοχές ἐκμεταλλεῦόμενες τὴν συγκέντρωση τῶν συνολικῶν δυνάμεων τους σ' αὐτὴ τὴν μάχη ἀνέπτυξαν ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα. Τὰ τμήματά μας τῆς Θεσσαλίας, μετὰ τὸν ἐλιγμὸ που πραγματοποίησαν πρὸς Ἡπειρο, ἐπανῆλθαν στὸν χῶρο τῆς Θεσσαλίας καὶ ἀναπτύσσουν σοβαρὴ δράση, ἀπελευθερώνοντας καινούργιες περιοχές. Στὴν Πελοπόννησο τὰ τμήματά μας μὲ τὴν ὀρμὴ καὶ τὴν μαχητικότητά τους δημιούργησαν γιὰ τὸν ἀντίπαλο κρίσιμες καταστάσεις. Στὴν Ἡπειρο δυνάμωσε τὰ τμήματά του ὁ ΔΣΕ καὶ κατάφεραν ἀδ.ἀκοπα χτυπήματα. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦταν πῶς θετικά γιὰ μᾶς, ἂν οἱ μονάδες καὶ οἱ Διοικήσεις τοῦ ΔΣΕ τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης πραγματοποιοῦσαν τὸ καθήκον τους ὅπως καὶ σ' ὅλη τὴν ἄλλη Ἑλλάδα.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ διαπιστώνει ὅτι ὁ φαναρισμὸς καὶ ἡ θριαμβολογία τῶν βασιλιάδων, πρωθυπουργῶν καὶ ἀμερικάνων καὶ ἄγγλων στρατηγῶν ὅτι μὲ τὸ σχέδιό τους «Κορωνίδα» ἡ μάχη τῆς Ἑλλάδας τελειώνει, γρήγορα κατακάθ.σε. Ἡ ἀποτυχία τους ὄξυνε καὶ θάθυγε τὴν κρίση στὴν κυβέρνηση τῆς Ἀθήνας, οἱ φαγομάρες ξανάρχισαν, ἡ στρατιωτικὴ τῆς ἡγεσία ἔχει πελαγώσει. Ἐκδηλα σημάδια, φυσικῆς, ψυχικῆς καὶ ἠθικῆς κούρασης παρουσιάζονται στὸν στρατὸ τοῦ ἀντιπάλου, ὁ λαὸς ζητᾷ εἰρήνη καὶ ἡσυχία. Οἱ λαϊκὲς μάζες παίρνουν θάρρος ἀπὸ τὴν λαϊκὴ ἐποποιία τοῦ ΔΣΕ στὸν Γράμμο. Αὐτὰ τὰ φαινόμενα ὑποσκάπτουν τὴ θέση τῆς ἀμερικανοκρατίας καὶ τοὺς χαλνᾷ τὰ σχέδιά τους γιὰ νὰ μετατρέψουν τὴν Ἑλλάδα σὲ ἀποικία καὶ στρατιωτικοπολεμικὸ προγεφύρωμα.

Ἡ ἀπόφαση παρακάτω ἀναφέρει ὅτι πρέπει νὰ ἀφομοιωθεῖ δημιουργικά, ἡ πλούσια πείρα τῆς μάχης τῆς Β. Πίνδου καὶ ἰδιαιτέρα νὰ προσεχθοῦν τὰ παρακάτω. 1) Ὅτι ὑποτιμήθηκε τὸ ζήτημα τῆς ἐπιχειρησιακῆς ὁσο καὶ τῆς τακτικῆς ἐφεδρείας. Τὸ ζήτημα τῆς ἔλλειψης τῶν ἐφεδρειῶν ἔπαιξε σοβαρὸ ρόλο στὴν ἔκβαση τῆς μάχης. Ἡ ἀνεπάρκεια αὐτὴ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι οἱ κομματικὲς ὀργανώσεις τῶν πόλεων, δὲν ἔκαναν τὸ καθήκον τους, γιὰ τὸ δυνάμωμα ἀριθμητικὰ τοῦ ΔΣΕ. 2) Τὸ σχέδιο τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἀντιπάλου ἔφηνε στὴν διὰ-

ταξη των δυνάμεων του ΔΣΕ σοβαρό κενό, ιδιαίτερα στον τομέα του Τάλιαρου. Ακόμα έλλειψε από μέρους του Γενικού Αρχηγείου μια ζωντανή και άμεση παρακολούθηση της κατάστασης και συνεργασία με τις διοικήσεις που διηύθυναν άμεσα τις επιχειρήσεις. Στη συνέχεια ή απόφαση του ΠΓ αναφέρεται στα προβλήματα τακτικής και τα διδάγματα που βγαίνουν. Σ' αυτά έχω αναφερθεί στις αναλύσεις που κάναμε στα τμήματα.

Με βάση αυτές τις διαπιστώσεις και συμπεράσματα χρειάζεται: μια άπλοποίηση του μηχανισμού, για να εξασφαλιστεί ή άμεση και ζωντανή διοίκηση του στρατού και ή διεύθυνση των επιχειρήσεων. Χρειάζεται: μια πιο κολλητικιστική συνεργασία και διοίκηση του ΔΣΕ, γι' αυτό το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ συστήνει να δημιουργηθεί Πολεμικό Συμβούλιο του ΔΣΕ. Το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ καλεί όλους τους κομμουνιστές της Ελλάδας, τους συμπαθούντες και πατριώτες να βοηθήσουν τον αγώνα του ΔΣΕ που με ήρωισμό έπραξε το καθήκον του στην Β. Πίνδο. Τέλος το ΠΓ διακηρύσσει: για άλλη μια φορά, την ανάγκη της ειρήνευσης του τόπου και προτείνει: μια έντιμη δημοκρατική συνεννόηση.

Η ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΒΙΤΣΙ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΚΟΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΚΡΑΤΙΑΣ

Περνώντας τα τμήματά μας στο Βίτσι, γρήγορα ανασυγκροτούνται και παίρνουν διάταξη στο χώρο του Βίτσι. Σ' όλα τα τμήματα γίνονται άχτίφ, συνελεύσεις. Συζητούν γύρω από την μάχη του Γράμμου, βγάζουν τα συμπεράσματά τους και ετοιμάζονται: για καινούργιες μάχες. Απ' την πείρα των μαχών του Γράμμου, βγήκε το συμπέρασμα ότι: στο χώρο του Βίτσι, ή τακτική μας πρέπει να συμπληρωθεί. Θα αντιμετωπίζουν τον αντίπαλο με την τακτική της ενεργητικής άμυνας, αλλά θα συνδυαστεί και με μαχητικές επιθετικές ενέργειες. Στις επιθετικές ενέργειες, θα παίρνουν μέρος οι περισσότερες δυνάμεις μας και θα εκδηλώνονται: μετά τα πρώτα γερά χτυπήματα που θα δίνουμε στις φάλαγγες του αντιπάλου, που

θά κινουῦνται πρὸς τὸν χῶρον μας. Μαζὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δράσης, θά πραγματοποιήσουμε διεισδύσεις καὶ χτυπήματα στόχων.

Στὴ σύσκεψη ποὺ πραγματοποιήθηκε στὸ Γεν.κὸ Ἀρχηγεῖο ἀπὸ Ν. Ζαχαριάδη, ἐμένα, καὶ Β. Μπαρτζώτα ἐγινε ἡ πρόταση νὰ χτυπήσουμε καὶ καταλάβουμε τὴ Φλώρινα, τῶρα ποὺ δὲν ὑπάρχουν σοβαρὲς δυνάμεις τοῦ ἀντ.πάλου. Ἀποφασίστηκε νὰ πάρουν μέρος σ' αὐτὴ τὴν ἐπιχείρηση ἡ 103 ταξιαρχία, ἡ 16, ἡ 107 ταξιαρχίες καὶ 2 τάγματα τῆς 18ης ταξιαρχίας. Ἐγγραψα τὴ διαταγὴ ἐπιχειρήσεως γιὰ κατάληψη Φλώρινας, τὴν κύρια ἐνέργεια κατάληψης τῆς πόλης ἀπὸ τὸ ὕψωμα 1033 δεσπόζον ὕψωμα τῆς πόλης, θά πραγματοποιήσῃ ἡ 107 ταξιαρχία μὲ 4 τάγματα. 2 τάγματα τῆς 18 ταξιαρχίας θά ἐπιτίθεντο κατὰ τῆς μικρῆς Βίγλας. 3 τάγματα τῆς 103 ταξιαρχίας κατὰ τοῦ Δερβένι. Ἡ 16 ταξιαρχία πρὸς Καλογερίτσα καὶ συνέχεια ὅλο τὸ ἀντέρεισμα ποὺ κατεβαίνει πρὸς Φλώρινα. Ἴππικὸ καὶ λόχος σαμποτέρ θά ἀνέπτυσσαν δράση στὴν Κέλη. Τάγμα μας θά χτυποῦσε τὸ Κλειδί καὶ 1008 καὶ θά ἐμπόδιζε ἐνισχύσεις ἀντ.πάλου.

Ὁ ἀντίπαλος συγκεντρώνει δυνάμεις. Ἐκδήλωσε στὶς 28 Αὐγούστου ἐπιθετικὴ ἐνέργεια πρὸς κορυφὴ Βίτσι. Τὰ τμήματά μας πιέζονται, μὲ ἀντεπίθεση τὸν ἀνατρέπουν. Στὶς 30 Αὐγούστου τὸ πρωτὶ, μαζὶ μὲ Β. Μπαρτζώτα θρῖσκόμεστε στὴν ἔδρα τῆς 107 ταξιαρχίας, ἐδῶ ἦρθε καὶ ὁ Διοικητὴς τῆς 18 ταξιαρχίας, μιλήσαμε γιὰ τὴν ἐνέργεια πρὸς Φλώρινα. Διαταγὲς ἔστειλα στὴν 103 καὶ 16 ταξιαρχία. Τὴν ἴδια μέρα ὁ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε ἰσχυρὴ ἐνέργεια πρὸς Μάλι Μάδι. Τὴν 108 ταξιαρχία μας τὴν ἀνέτρεψαν καὶ προχωροῦν ὀλοταχῶς. Ὑστερα ἀπ' αὐτό, γύρισε ἡ 16 ταξιαρχία μας καὶ μὲ ὀρμητικὴ ἀντεπίθεση ἀνέτρεψε τὸν ἀντίπαλο καὶ τὸν κυνήγησε. Αὐτὸ μᾶς ἀναγκάζει νὰ μὴν πραγματοποιήσουμε τὴν ἐπίθεση κατὰ τῆς Φλώρινας. Στὶς 31 Αὐγούστου ὁ ἀντίπαλος κινήθηκε ἐπιθετικὰ καὶ κατέλαβε τὰ Κουλκουθούρια.

Κάλεσα σὲ σύσκεψη τοὺς 3 διοικητὲς τῶν μεραρχιῶν καὶ συζητήσαμε γύρω ἀπ' τὴν κατάσταση καὶ γιὰ τὴν ἐπιχείρηση τῆς Φλώρινας. Διαπιστώσαμε ὕστερα ἀπ' τὴν κατάσταση ποὺ δημιουργήθηκε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἐπιχείρηση. Ἀποφασίσαμε ἡ 16 ταξιαρχία, νὰ ἀντιμετωπίσει μαζὶ μὲ 108 ταξιαρχία, τὶς ἐπι-

θέσεις του αντιπάλου που γίνονται με δύναμη 5 ταξιαρχιών και με 103 ταξιαρχία και με Σχολή Ἀξιωματικών να καταλάβουμε τα Κουγκουθούρια και Δερβένι. Με δύναμη 107 ταξιαρχίας συν ένα τάγμα 18 ταξιαρχίας, να διεισδύσουν στον κάμπο Φλώρινας για στρατολογία και να διαλύσουν τις δυνάμεις του αντιπάλου από ύψωμα Φλώρινας μέχρι σύνορα. Την νύχτα στις 31 Αυγούστου, προς 1 Σεπτέμβρη έβρεχε δυνατά, ξημέρωσε και υπήρχε μεγάλη ομίχλη. Τα τμήματά μας που από ή ώρα 3 το πρωί άρχισαν την επίθεση προς τα Κουγκουθούρια, δεν μπόρεσαν να καταλάβουν τον στόχο, λόγω της ομίχλης και γιατί δεν ενήργησαν οργανωμένα. Ἡ Σχολή Ἀξιωματικών που χτύπησε το Δερβένι, άνέτρεψε τον αντίπαλο παίρνοντας λάφυρα και προξενώντας του άπώλειες. Ἡ διοίκηση της επίχειρησης παρουσίασε τσαπατσουλιά και δεν κρατούσε έπαφή μαζί μας για να τή βοηθήσουμε με πυροβολικό.

Ἡ 107 ταξιαρχία πέτυχε την διείσδυση στον κάμπο Φλώρινας, μπήκε μέσα στα χωριά και καταδίωξε τις φρουρές του αντιπάλου. Στο Μάλι Μάδι ο αντίπαλος συνεχίζει να πιέζει τα τμήματά μας, κατέλαβε το Βούτσι. Το πυροβολικό τους μάς προκαλεί τραυματίες, κυρίως άπ' τις πέτρες, γιατί το έδαφος είναι πετρώδες. Τα μεσάνυχτα της ίδιας ημέρας έφτασα στο Γενικό Ἀρχηγείο και συζητήσαμε πάνω στην κατάσταση και άμέσως έφυγα για το Βατοχώρι. Εκεί συνάντησα τον διοικητή της ΙΧης μεραρχίας Παλασιολόγου (Μ. Ζυγούρα) και άμέσως άνεβήκαμε στο Μάλι Μάδι. Ὁ διοικητής της μεραρχίας μας ήταν άνήσυχος αν θα μπόρεσει να κρατήσει. Παρ' όλο που είναι μαχητικός, τά χάνει όταν του παρουσιαστούν άπώλειες. Ὁ αντίπαλος είχε καταλάβει την Μεσκίνα, έμεις κρατούσαμε την Ραμπατίνα - Πόποθα - Μάλι Μάδι - Ἄγιο Ἀθανάσιο - Ἱεροπηγή. Στη Ραμπατίνα μίλησα με τους ταγματάρχες και διοικητές των ταξιαρχιών και την διοίκηση της μεραρχίας. Τους τόνισα την ανάγκη να κρατήσουν τις θέσεις τους και φθείρουν όσο το δυνατόν τον αντίπαλο, ούτως ώστε να μάς δώσουν χρόνο να φέρουμε δυνάμεις για να ενεργήσουμε άντεπίθεση. Γκκτοποιήσαμε μαζί τους μιá σειρά ζητήματα οργανωτικής φύσης.

Ἡ 107 ταξιαρχία αναπτύσσει εξαιρετική δράση στον κάμπο της Φλώρινας με καλά άποτελέσματα. Συνεχίζω να βρίσκομαι και

στις 3 Σεπτέμβρη στο Μάλι Μάδι. Σήμερα ο αντίπαλος έκανε σοβαρή προσπάθεια προς Ραμπατίνα αλλά αποκρούστηκε. Το πετρώδες έδαφος μας προκαλεί ζημιές. Είδοποιώ το Γενικό Αρχηγείο και του προτείνω να μου διατεθούν 2 τάγματα της 107 ταξιαρχίας για άντεπίθεση. Το μεσημέρι έφυγα για Μακροχώρι στην έδρα της Χης μεραρχίας μας, μόλις έφτασα πήρα ειδοποίηση άμέσως να γυρίσω στον σταθμό του Γενικού Αρχηγείου. Πράγματι τα μεσάνυχτα γύρισα.

Στις 4 Σεπτέμβρη, ο αντίπαλος εκδήλωσε σοβαρή προσπάθεια προς Ραμπατίνα - Μάλι Μάδι - και προς Φραγκόβιτσα. Το βράδυ ο διοικητής της ΙΧης μεραρχίας μας, μου δάξει ζήτημα ότι δεν μπορεί να κρατήσει το μέτωπο. Τον διατάζω ότι με κάθε θυσία θα κρατηθεί, ούτε βήμα υποχώρησης ώσπου να προετοιμάσουμε άντεπίθεση. Πραγματοποιούμε σύσκεψη της διοίκησης του Γεν. Αρχηγείου. Συζητήσαμε πάνω στην κατάσταση που παρουσιάζει το μέτωπο στο Μάλι Μάδι. Έκανα πρόταση για άντεπίθεση και συμφωνήσαν όλοι. Το πρωί στις 5 Σεπ) βρη έδωσα διαταγή στην 107 ταξιαρχία να κινήθει με 2 τάγματά της και τις πρωϊνές ώρες της άλλης μέρας να βρίσκονται καλυμμένοι βόρεια του Αγ. Δημητρίου. Δίνω διαταγή στην 103 ταξιαρχία με 2 διλοχίες την ίδια ώρα να βρίσκονται καλυμμένες στα Γιάματα.

Καταρτίσαμε το σχέδιο ένεργείας. Η 107 ταξιαρχία να περάσει από Πολυάνεμο στα μετόπισθεν του αντιπάλου, Οινόη - Αγία Κυριακή - Δενδροχώρι και να καταστρέψει τα πυροβόλα του αντιπάλου. Η 103 ταξιαρχία να διεισδύσει από Όσσί - Βούτσι. Τα τμήματά μας από Ραμπατίνα θα έπιτεθούν προς Μεσκίνα για άντατροπή του αντιπάλου. Τα τμήματα άρχισαν τις κινήσεις τους. Τα ξημερώματα της 6ης Σεπτέμβρη έφτασα στην Κρυσταλλοπηγή. Η ώρα 6 το πρωί πραγματοποιούμε σύσκεψη με διοικητή της ΙΧης μεραρχίας, διοικητές ταξιαρχιών και ταγματάρχων που θα πάρουν μέρος στην άντεπίθεση. Τους ανέπτυξα το σχέδιο έπιχειρήσεων και συμφωνήσαμε ή κίνηση ν' άρχισει το βράδυ και αύριο το πρωί να εκδηλωθεί ή άντεπίθεσή μας. Ο αντίπαλος πραγματοποιεί σοβαρή έπίθεση με ισχυρές δυνάμεις, με συνοδεία πυροβολικού και αεροπορίας προς Ραμπατίνα - Πόποβα και ή ώρα 11 τις κατέλαβε. Δη-

μιουργόταν κίνδυνος να μᾶς πετάξουν πέρα ἀπὸ τὴν Κρυσταλλοπηγή. Ἀναγκάστηκα νὰ στείλω δυνάμεις 107 καὶ 103 ταξιαρχίας, γιὰ νὰ κρατήσουμε τὴν κατάσταση καὶ ἡ ἀντεπίθεση νὰ γίνεῖ πάνω σὲ καινούργια βάση. Καθορίσαμε 107 ταξιαρχία μὲ ἓνα τάγμα θὰ διεισδύσει καὶ καταλάβει τὴν Μεσκίνα καὶ μετὰ νὰ χτυπήσει πλευρικὰ τὴν Ραμπατίνα. Τὸ τάγμα Ζάρα θὰ χτυπήσει μετωπικὰ τὴ Ραμπατίνα. Ἡ 103 ταξιαρχία μὲ μιὰ διλοχία θὰ χτυπήσει τὴν Πόποβα καὶ μὲ τὴν ἄλλη πρὸς Γάβρο.

Τὶς πρωινὲς ὥρες στὶς 7 Σεπτέμβρη, ἄρχισε ἡ ἐπίθεσή μας. Τὸ ἓνα τάγμα μας διέσδυσε πρὸς Μεσκίνα καὶ πήρε ὄλο τὸν ἐφοδισμὸ τῆς 73 ταξιαρχίας τοῦ ἀντιπάλου καὶ 100 μεταγωγικά. Ὁ ἀντίπαλος αἰφνιδιάστηκε, ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείψει τὴν προσπάθειά του πρὸς Μάλι Μάδι, ἀφήνει γερὰ στηρίγματα στὴν Ραμπατίνα καὶ Πόποβα καὶ γυρίζει νὰ κυνηγήσει τὰ τμήματά μας ποὺ διείσδυσαν στὴν Μεσκίνα. Ἀπ' τὰ πυρὰ τῶν ὅπλων μας ὁ ἀντίπαλος εἶχε σοβαρὲς ἀπώλειες. Ἐπίσης τσακίζεται ἡ προσπάθεια τοῦ ἀντιπάλου πρὸς Γάβρο καὶ Ἱεροπηγή. Ὁ ἀντίπαλος εἶχε περισσότερους ἀπὸ 500 νεκροὺς καὶ τραυματίες. Μὲ τὴν ἐπιθεσή μας μπορεῖ νὰ μὴν τὸν ἐκτοπίσαμε ἀπὸ τίς θέσεις του, ὅμως τοῦ φέραμε σύγχυση καὶ τοῦ προκαλέσαμε ἀπώλειες, πράγμα ποὺ μᾶς δίνει χρόνο γιὰ ἄλλη ἐπιθετικὴ ἐνέργειά μας. Πήραμε διάταξη πρὸς Μπούτσι - Σαμοδάτα - Γκρέκα - Μάλι Μάδι καὶ μέχρι Ἱεροπηγή. Τὴν νύχτα γύρισα στὸ σταθμὸ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου.

Στὶς 8 Σεπτέμβρη μίλησα μὲ Ν. Ζαχαριάδη καὶ Β. Μπαρτζώτα, γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ μετώπου στὸ Μάλι Μάδι. Τοὺς πρότεινα ὅτι ἀμυντικὸ ἀγῶνα δὲν μποροῦμε νὰ συνεχίσουμε στὸ Μάλι Μάδι, γιὰτὶ μᾶς προκαλεῖ ἀπώλειες καὶ πρέπει νὰ σκεφτοῦμε γιὰ πῶς σοβαρὴ ἐπιθετικὴ προσπάθεια ἢ ἐλιγμό. Ὁ διοικητὴς τῆς IXης μεραρχίας μας πάλι κλονίζεται καὶ ζητᾶ νὰ ἀποσυρθεῖ, ὁ ἀντίπαλος τὸν πιέζει στὸ Μπούτσι. Τελικὰ κρατήσαμε τίς θέσεις μας. Ἐδωσα διάταγὴ νὰ κρατήσουν δύο μέρες τίς θέσεις τους, γιὰ νὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ ὀργανώσουμε πῶς μεγάλη ἀντεπίθεση.

Στὶς 9 Σεπτέμβρη ἔγινε ἡ σύσκεψη τῆς διοίκησης τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ καταλήξαμε νὰ σηκώσουμε τίς δυνάμεις ἀπὸ διάταξη καὶ νὰ ἐνεργήσουμε ἀντεπίθεση. Καταρτίσαμε τὸ παρακά-

τω σχέδιο επιχειρήσεων. Ἡ 107 ταξιαρχία σὺν διλοχία ΙΧης μεραρχίας ἀφοῦ θὰ ἄφηνε στήριγμα στὸν Πολυάνεμο, θὰ διείσδυε στὴν Οἰνὴ - Ἀγία Κυριακή, μὲ ἓνα τάγμα θὰ πᾶσει τὰ πυροβόλα τοῦ ἀντιπάλου καὶ θὰ τὸν ἀντιμετωπίζει μετωπικά, μὲ δυὸ τάγματα θὰ ἐνεργήσει ἀπὸ Οἰνὴ - Δενδροχώρι καὶ θὰ χτυπήσει ἀπὸ τὰ νότια τὸ Βούτσι, θὰ τὸ καταλάβανε μὲ σκοπὸ νὰ ἀποκλείσει τὸν ἀντίπαλο στὸ Μάλι Μάδι, ἓνα τάγμα θὰ χτυποῦσε τὴ Ραμπατίνα μετωπικά. 2 Διλοχίες τῆς 103 ταξιαρχίας ἀπὸ Γιάματα θὰ χτυπήσουν πρὸς Ὅσοδο - Πόποδα. 2 διλοχίες θὰ διεισδύσουν ἀπὸ Κουλέ στὴ Μεσχίνα. Ἐνα τάγμα μετωπικά καὶ πλευρικά ἀπὸ Μπούτσι πρὸς Πόποδα - Νέβα. Τίς ἐπιθέσεις θὰ βοηθοῦσε τὸ πυροβολικό μας. Ἐδωσα γραπτὴ διαταγὴ στὰ τμήματά μας καὶ ἄρχισαν τίς κινήσεις τους. Ἡ ὥρα 01 στίς 10 Σεπτέμβρη, ἔφτασαν οἱ διοικήσεις τῶν 2 μεραρχιῶν ΙΧης καὶ Χης μὲ τοὺς ταξιαρχοὺς στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Τοὺς ἀνέλυσα τὴν διαταγὴν ἐπιχειρήσεων, μίλησαν ὅλα τὰ στελέχη, συμφώνησαν μὲ τὸν τρόπο ἐνεργείας. Μετὰ καθορίσαμε μιὰ σειρὰ πρακτικὰ ζητήματα. Ὅλα τὰ στελέχη φύγαν γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ προετοιμάσουν τὰ τμήματά τους. Ἡ ἐπιχείρηση θὰ ἐκδηλωνόταν τὴν νύχτα στίς 11 πρὸς 12 Σεπτέμβρη.

Ἐγὼ ἔφυγα γιὰ Κρυσταλλοπηγὴ καὶ βοήθησα τὴν προετοιμασία τῆς 107 ταξιαρχίας καθὼς τῆς 16 καὶ 108 ταξιαρχίας. Συγκρότησα μιὰ διλοχία ἀπὸ τοὺς ἄνδρες τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοὺς τοποθέτησα στὸ Μπούτσι, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ἀποσπάσω δύναμη γιὰ τὴν ἐπίθεση. Τὴν νύχτα ἐγύρισα στὸ σταθμὸ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Ἡ ἀντεπίθεσή μας γινόταν σὲ κατάλληλη στιγμή, γιὰτὶ ὁ ἀντίπαλος εἶχε πάθει σοβαρὴ φθορά. Μὲ τὴν ἐπίθεσή μας εἶχαμε σκοπὸ νὰ περικυκλώσουμε καὶ αἰχμαλωτίσουμε τίς δυνάμεις τῆς 3ης ὀρεινῆς ταξιαρχίας, τῆς 75 ταξιαρχίας, καθὼς τῆς 22 καὶ 45 ταξιαρχίας τοῦ ἀντιπάλου.

Ἡ ἀντεπίθεσή μας ἄρχισε τὴν νύχτα στίς 11 πρὸς 12 Σεπτέμβρη. Τὰ τμήματα τῆς 103 καὶ 107 ταξιαρχίας, μόλις νύχτωσε ἄρχισαν τίς κινήσεις τους γιὰ νὰ πετύχουν οἱ ἐλιγμοὶ καὶ διεισδύσεις. Ἡ πρώτη ἐνέργεια ποὺ ἦταν καὶ βασικὴ τῆς 107 ταξιαρχίας, γιὰτὶ θὰ κυκλώναμε ὅλες τίς δυνάμεις τῶν 4 ταξιαρχιῶν τοῦ ἀντιπάλου στὸν χῶρο τοῦ Μάλι Μάδι, ἀπέτυχε γιὰτὶ ἀγκιστρώθηκε μὲ

τόν στόχο τοῦ Πολυανέμου. Ἐντὶ μιὰ μικρὴ δύναμη νὰ τὸν ἀπασχολεῖ καὶ μὲ ταχύτητα νὰ διεισδύσει, καθηλώνεται μ' ὀλόκληρη τὴν δύναμή της στὸν Πολυάνεμο. Ἐλείψε ἡ ἀποφασιστικότητα ἀπὸ τὴν διοίκηση τῆς ταξιαρχίας, ἀκόμα παρουσίασε μεγάλη βραδύτητα στὴν κίνηση, δρόμο 2 ὥρων τὸν ἔκανε σὲ 6 ὥρες. Ἡ διείσδυση τῶν 2 διλοχιῶν τῆς 103 ταξιαρχίας πέτυχε στὰ πλευρὰ τοῦ ἀντιπάλου, κατελήφθη τὸ 1228, πού βοήθησε σημαντικὰ στὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπιχείρησης. Τὰ τμήματα πού διείσδυσαν ἀπὸ Κουλε πρὸς Μεσκίνα, πέτυχαν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ρήγμα καὶ κατέλαβαν τὴν Μεσκίνα. Καὶ ἐπίσης τὰ τμήματά μας κατέλαβαν τὴν Ραμπατίνα καὶ περικύκλωσαν τίς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου στὴν Πόποβα - Νέβα. Μιὰ καὶ ἡ 107 ταξιαρχία ἀπέτυχε τὴ διείσδυση πού τῆς ἀναθέσαμε, ἀλλάζουμε τὴν κατεύθυνση ἐπίθεσής της. Δίνω διαταγὴ στὴν 107 ταξιαρχία, μὲ τὴν κύρια δύναμή της νὰ μπεῖ στὸ ρήγμα πού δημιουργήσαμε Κουλε - Μεσκίνα, νὰ ἐπιτεθεῖ καὶ νὰ καταλάβει τὸ Βούτσι. Παρὰ τὸ ὅτι ὁ ἐλιγμός στὰ νῶτα δὲν πέτυχε στὴν πρώτη μέρα, εἶχαμε σοβαρὴ ἐπιτυχία. Ὁ ἀντίπαλος ἔπαθε σοβαρὴ ζημιὰ, διαλύθηκε, ἐγκαταλείπει τὰ πάντα καὶ οἱ ἄνδρες τοὺς σκόρπιοι, γυμνοὶ καὶ ξυπόλητοι σὰν τραμαγμένο κοπάδι σκόρπισαν στὰ χωράφια καὶ χωριὰ χωρὶς ὄπλα. Στις 12 Σεπτέμβρη ἡ μάχη συνεχίζεται. Δώσαμε διαταγὴ τὰ τμήματά μας πού κατέλαβαν τὴν Μεσκίνα νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ καταλάβουν τὸ Βούτσι καὶ Δευδροχώρι. Τὸ τάγμα πού βρίσκονταν στὴν Ραμπατίνα νὰ χτυπήσει τὴν Πόποβα - Νέβα. Ἐπίσης τὸ τάγμα ἀπὸ Μπούτσι καὶ οἱ 2 διλοχίες τῆς 103 ταξιαρχίας ἀπὸ 1228 νὰ ἐπιτεθοῦν πρὸς Πόποβα Νέβα γιὰ νὰ αἰχμαλωτίσουμε τίς κυκλωμένες δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. Πράγματι τὰ τμήματά μας χτύπησαν γερὰ τὸν ἀντίπαλο, τὸ πυροβολικὸ μας ἔδρασε ἔξοχα, ὁ ἀντίπαλος διαλύθηκε τελείως, ὅμως χάρη στὸν κακὸ τρόπο δουλειᾶς τῆς διοίκησης τῆς 103 ταξιαρχίας, πού δὲν ἔκλεισε τίς χαράδρες, διέρρευσαν σὲ κακὰ χάλια οἱ ἄνδρες τοῦ ἀντιπάλου ξυπόλητοι καὶ χωρὶς ὄπλα ἀπὸ τίς χαράδρες. Καὶ σήμερα πετύχαμε νὰ καταλάβουμε τίς θέσεις τῆς Πόποβας - Ὅσοι, ὅμως χάσαμε 1.500 αἰχμαλώτους πού τοὺς εἶχαμε στὸ χέρι, ἀπὸ λάθη τῆς 103 ταξιαρχίας.

Στις 13 Σεπτέμβρη δίνω διαταγὴ νὰ ὀργανωθεῖ ἐπίθεση καὶ

καταληφθεί τὸ Βούτσι - Ὁρλοβο. Πράγματι: τὸ ἀπόγευμα ἔγινε ἡ ἐπίθεση, ὁ ἀντίπαλος φεύγει πανικόβλητος ἐγκαταλείποντας τὰ πάντα. Τὰ τμήματά μας κατέλαβαν τὸ Βούτσι - Ὁρλοβο καὶ Γράφιστα. Στὴν τριήμερη μάχη ὁ ἀντίπαλος εἶχε πάνω ἀπὸ 2.000 ἀπώλειες, ἡ 22η, ἡ 3η ὀρεινὴ, ἡ 73η καὶ 45η ταξιαρχίες τοῦ ἀντιπάλου ἔπαθαν σοβαρὲς ζημιές, ἀποδιοργανώθηκαν, ἐγκατέλειψαν ὅλα τὰ ἐφόδια καὶ ὄπλισμό καὶ πανικόβλητοι καὶ διαλυμένοι φύγανε. Πετύχαμε μεγαλειώδη νίκη ὅμως δὲν μπορέσαμε νὰ ἐξοντώσουμε καὶ αἰχμαλωτίσουμε τὴ δύναμη τῶν 4 ταξιαρχῶν ποὺ ἦταν στὸ χέρι μας, ἐξ αἰτίας τῶν ἀδυναμιῶν καὶ λαθῶν ποὺ παρουσιάστηκαν.

Τὸ χτύπημα αὐτὸ ποὺ καταφέραμε στὸν ἀντίπαλο δημιούργησε σοβαρὴ κρίση στὴν πολεμικοπολιτικὴ ἡγεσία τῆς ἀμερικανοκρατίας. Ἄν τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τοῦ ΔΣΕ αὐτὴ τὴ στιγμή διέθετε 15.000 ἀντάρτες, θὰ μπορούσαμε νὰ δώσουμε δυνατὸ χτύπημα στὰ φοβισμένα καὶ χωρὶς ἠθικὸ τμήματα τοῦ ἀντιπάλου καὶ θὰ πετυχαίναμε στρατηγικὸ ἀποτέλεσμα μὲ κυριαρχία στὸ ὑψίπεδο Κοζάνης καὶ τὴν κατάληψη ὅλου τοῦ ἀνεφοδισμοῦ ποὺ διέθετε ὁ ἀντίπαλος. Σωστὰ ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ στὴν 3η Ὀλομέλειά του, ἔθετε τὸ ζήτημα τῶν στρατηγικῶν ἐφεδρειῶν καὶ τὴν ἀριθμητικὴ ἀνάπτυξη τῶν ἀρχηγείων. Ἄν δὲν ἔφτασε ἡ δύναμη τῶν ἀρχηγείων καὶ τῶν ἐφεδρειῶν στὸν ἀριθμὸ ποὺ καθόρισε ἡ 3η Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ὀφείλεται στὰ ψεύτικα στοιχεῖα ποὺ ἔδωσε ὁ διοικητὴς τοῦ ΔΣΕ Μ. Βαφειάδης καὶ μετὰ στίς λαθεμένες ἀποστολές ποὺ ἔδωσε στὰ τμήματα. Ἄν ἀπὸ τὸ 1946 ἔμπαινε σὰν βασικὸ καθήκον ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου τοῦ ΔΣΕ ἡ στρατολογία ἀνταρτῶν, στὰ τέλη τοῦ 1947 καὶ μέχρι ἀνοξὴ 1948, μπορούσαμε νὰ ἔχουμε συγκεντρώσει αὐτὲς τίς ἐφεδρεῖες ποὺ ἦταν ἀπαραίτητες γιὰ τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Ἡ ἀντιμετώπιση τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1948 στὸν ὄγκο τῆς Β. Πίνδου: ὡς πρὸς τὸ πρῶτο μέρος, τὴ φθορὰ τοῦ ἀντιπάλου καὶ τὴν δημιουργία τῶν προϋποθέσεων γιὰ ἀνατροπὴ καὶ ἐπέκταση τοῦ χώρου τὸ πετύχαμε, ὅμως τὸ δεύτερο μέρος, τὴν ἐκμετάλλευση τῶν προϋποθέσεων ἀπὸ τίς ἀμυντικὲς μάχες στὴν Β. Πίνδο καὶ Βίτσι γιὰ γενικὴ ἀντεπίθεση, δὲν μπορέσαμε νὰ τὸ πραγματοποιήσουμε ἀπὸ ἔλλειψη ἐφεδρειῶν. Ὅμως πε-

τύχαμε νά δημιουργήσουμε Έναν Ισχυρό στρατό, Ικανό νά δίνει άμυντικές και έπιθετικές μάχες και με συνδυασμό τήν ταχτική του άνταρτοπολέμου πετάξαμε τόν αντίπαλο στόν κάμπο και του προκαλέσαμε σοβαρές ζημιές.

Τήν ήθική κατάπτωση του στρατού του αντιπάλου τήν περιγράφουν και άνώτατα στρατιωτικά του στελέχη. Ο στρατηγός Ζαφειρόπουλος στο βιβλίο του «ό αντισυμμοριακός άγών» στην σ. 533 γράφει: «Ήτο χαρακτηριστική ή ήθική κατάπτωσις κατά τήν άφιξίν των εις τήν περιοχήν Βίτσι των 2 διοικητών ταγμάτων συνοδευομένων υπό άτάκτων και άνευ συνοχής ομάδων έξ άξιωματικών και όπλιτών... Ολόκληρος Ιεραρχία τής 22 ταξιαρχίας έγένετο ύπάτιος τής διαλύσεως των τμημάτων της και του καταπλημμυρισμού τής Καστοριάς δια πανικοβλήτων φυγάδων». Κι ό στρατηγός Τσακαλώτος στο βιβλίο του (Β' σελ. 168) γράφει: «Απόδειξις του ήθικού καμάτου όστις έπικράτει, ύπήρξε τό γεγονός ότι άπασα ή 15η μεραρχία έπανοκολήθη τήν πρωία τής 28ης Οκτωβρίου 1948, καθ' ήν ώρα έφάλετο δοξολογία εις Μεσοποταμίαν όπου ό σταθμός διοίκησης τής μεραρχίας, όρειβατικών πυροβόλων των συμμοριτών, προωθηθέν έπί προχείρου εκ λίθων κατασκευασθέν πολυβολείου βορείως Γκραδίστας, άρχισε θάλλον κατά του σταθμού διοικήσεως τής μεραρχίας». Τό πόσο μεγάλη ύπήρξε ή άνησυχία και ταραχή στην πολιτικοστρατιωτική ήγεσία χαρακτηριστικά τήν περιγράφει ό στρατηγός Τσακαλώτος στο βιβλίο του (Β' σελ. 166). «...Ο πέπλος τής άπαισιοδοξίας καλύπτει από άκρο εις άκρον τάς μονάδας και άνωτάτας διοικήσεις του Β' Σώματος Στρατού, επικίνδυνος δια κατάρρευσιν, έδημιούργησε άνησυχίαν τόσο εις τήν πολιτικήν ήγεσίαν ως και εις των άνωτάτων στρατιωτικών τοιούτων...». Ο ύπουργός Ρέντης πού προσέτρεξε με τόν γηραιόν Σοφούλη, ρωτούσε τόν σύνδεσμο Λουτεράκη: «Μήπως θάχουμε πάλι Μικρασιατικήν καταστροφήν;».

Η κατάρρευση του μετώπου Μάλι Μάδι, δημιούργησε προϋποθέσεις για κυριαρχία στο ύψιπεδο Κοζάνης. Νά τι γράφει ό στρατηγός Ζαφειρόπουλος στο βιβλίο του σελ. 464. «Είνα: άληθές ότι όπισθεν τής Καστοριάς δέν ύπήρχαν έθνικαί γενικαί έφεδρεία: και συνεπώς ύπήρχε εύκαιρία εύρείας εκμεταλλεύσεως τής έπι τυ-

χίας υπό τῶν συμμοριτῶν μέχρι καί αὐτῆς τῆς Κοζάνης, μέ τὰς σοβαρὰς συνεπε΄ας τῆς καταστροφῆς τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ ἀεροδρομίου καί τῶν γενικῶν ἀποθηκῶν τροφίμων τῆς Κοζάνης».

Νά γιατί λέμε μέ βεβαιότητα πῶς ἂν εἶχαμε στά χέρια μας 15.000 ἀντάρτες, εἶχαμε ὅλες τίς δυνατότητες ὕστερα ἀπό τήν κατάσταση πού δημιουργήσαμε μέ τίς ἀμυντικές μάχες στόν ἀντίπαλο, νά πετύχουμε στρατηγικό ἀποτέλεσμα μέ ἐπέχταση τοῦ χώρου καί ἀριθμητική ἀνάπτυξη τοῦ ΔΣΕ, πράγμα πού θά μᾶς ἔδινε τήν δυνατότητα νά πάρουμε πρωτοβουλία.

Στίς 14 Σεπτέμβρη, εἰδοποίησα νά συγκεντρωθοῦν στό Τρίβουνο ὅλα τὰ στελέχη πού πῆραν μέρος στίς ἐπιχειρήσεις, δηλαδή διοικήσεις Μεραρχιῶν καί ταξιαρχιῶν γιά τίς 12 τῆ νύχτα. Πράγματι συναντηθήκαμε. Στή σύσκεψη πῆραν μέρος ἐκτός ἀπό ἐμένα, ὁ Β. Μπαρτζώτας καί Μ. Βλαντᾶς. Ἐκανα μιᾶ σύντομη εἰσήγηση γιά τή διαταγή τῆς ἐπιχείρησης, τί ἔγινε στή διάρκεια τῆς μάχης, ποιές μετατροπές ἔγιναν στήν πορεία τῆς μάχης καί ποιᾶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης. Μίλησαν ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι στή σύσκεψη καί ἔκαναν γόνιμη κριτική καί αὐτοκριτική. Στό τέλος ἔκλεισα τήν συζήτηση τῆς σύσκεψης μέ τὰ ἑξῆς συμπεράσματα: 1) Ἡ ζωὴ ἔδειξε ὅτι τὸ σχέδιο ἐπιχειρήσεων ἦταν σωστό καί σωστά πρόβλεπε τήν ἐξέλιξη πού θά εἶχαμε. 2) Ἀπό ἔλλειψη ἀποφασιστικότητας, ἡ διοίκηση τῆς 107 ταξιαρχίας δέν πραγματοποίησε τὸν ἐλιγμό, πού ἡ μάχη θά εἶχε τελειώσει ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα καί θά ἐξοντώναμε τίς 4 ταξιαρχίες τοῦ ἀντιπάλου. 3) Ἡ 103 ταξιαρχία μετὰ τήν πρώτη ἐπιτυχία τῆς, ἔχασε τήν συνοχή τῶν τμημάτων τῆς γιατί ἀσχολήθηκαν μέ τήν λαφυραγώγηση καί δέν πῆραν μέτρα γιά νά μὴν διαφύγουν οἱ περικυκλωμένες δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. 4) Τὸ τάγμα ἀπὸ Μπούτσι ἐνήργησε ἄσχημα. 5) Στά στελέχη δέν ἐπικρατοῦσε πνεῦμα τόλμης καί πρωτοβουλίας, ἦταν ἐπηρεασμένα ἀπὸ τήν ἀμυνα. 6) Παρὰ τίς ἀδυναμίες πού παρουσιάσαμε πραγματοποίησαμε μεγάλη νίκη μέ τήν ἀνατροπὴ τοῦ ἀντιπάλου ἀπὸ τὸν χώρο τοῦ Μάλι Μάδι καί τὸ πέταγμα στόν κάμπο. Τοῦ προκαλέσαμε σοβαρὴ πολιτικοστρατιωτικὴ κρίση. Γιά μᾶς δημιουργοῦνται εὐνοϊκὲς συνθήκες πού πρέπει νά τίς ἐκμεταλλευ-

τοῦμε. Τὸ ἀκτίφ τέλειωσε τὸ πρῶτ στὶς 15 Σεπτέμβρη.

Ἄμέσως ἐγώ, Β. Μπαρτζώτας καὶ Βλαντᾶς πήγαμε στὸ σταθμὸ Διοίκησης τῆς ΙΧης Μεραρχίας. Ἀσχοληθήκαμε μὲ τὴν ἀναδιοργάνωση γιὰ τὸς δὶναμε καινούργιους μαχητές. Μετὰ κάναμε κριτικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ Βλαντᾶς πῆγε στὴν 16 ταξιαρχία γιὰ νὰ μιλήσει στὰ στελέχη καὶ μαχητές, ἐγώ καὶ Β. Μπαρτζώτας πῆγαμε στὴν 108 ταξιαρχία. Κάναμε ἀκτίφ στελεχῶν καὶ μετὰ μιλήσαμε στοὺς μαχητές. Στὴν 107 ταξιαρχία δὲν μπορέσαμε νὰ πᾶμε γιὰτὶ ἦταν σὲ διάταξη. Δώσαμε διαταγὴ νὰ τραθηχτεῖ στὶς 16 Σεπτέμβρη καὶ νὰ πραγματοποιήσουμε ἀκτίφ στελεχῶν καὶ ἀναλύσεις στοὺς μαχητές. Τὸ βράδυ μείναμε στὴν Κρυσταλλοπηγή. Στὶς 16 Σεπτέμβρη πήγαμε στὸ Σταθμὸ Διοίκησης τῆς Χης Μεραρχίας μας. Κάναμε ἀκτίφ τῆς 103 ταξιαρχίας. Μετὰ συνεργαστήκαμε μὲ διοίκηση τῆς Χης Μεραρχίας. Τὸ ἀπόγευμα φύγαμε παίρνοντας μαζί μας τοὺς Διοικητὲς τῶν 3 Μεραρχιῶν καὶ τὰ μεσάνυχτα φτάσαμε στὸν Σταθμὸ Διοίκησης τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου.

Τὸ πρῶτ γίνεται συνεδρίαση τῆς διοίκησης τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου μαζί μὲ τοὺς διοικητὲς τῶν 3 μεραρχιῶν ΙΧης, Χης καὶ ΧΙης. Μίλησα πάνω στὴν κατάσταση ποὺ διαμορφώθηκε μετὰ τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιχείρησης καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ κινήματος. Στάθηκα στὶς ἀδυναμίες ποὺ παρουσιάζουν οἱ μέραρχοί μας καὶ ὑπέδειξα τὸ ξεπέρασμα αὐτῶν τῶν ἀδυναμιῶν. Ἐγίνε γόνιμη συζήτηση, στὸ τέλος μίλησε ὁ Ν. Ζαχαριάδης ἀναλύοντας τὴν κατάσταση καὶ τὶς προοπτικὲς ποὺ δημιουργοῦνται, κάνοντας πολὺτιμες ὑποδείξεις. Στὶς 18 Σεπτέμβρη κάναμε συνεδρίαση τῆς διοίκησης τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, πῆραν μέρος Ν. Ζαχαριάδης, Γούσιας, Β. Μπαρτζώτας, Μ. Βλαντᾶς καὶ Λ. Στρίγγος. Μίλησα πάνω στὴν στρατιωτικὴ κατάσταση, τὴν πολεμικοπολιτικὴ κρίση τῆς ἀμερικανοκρατίας καὶ τὶς εὐνοϊκὲς συνθήκες γιὰ μᾶς. Τόνισα ὅτι ἂν εἶχαμε ἐφεδρεῖες αὐτῆ τῆ στιγμῆ 15.000 ἀνδρῶν, μπορούσαμε νὰ πραγματοποιήσουμε γενικὴ ἀντεπίθεση, πράγμα ποὺ θὰ μᾶς ἔδινε τὴν δυνατότητα νὰ διαλύσουμε ὅλες τὶς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου στὸ χῶρο τῆς Καστοριάς, τὴ διείσδυση πρὸς Κοζάνη καὶ τὴν

κατάληψή της. Αύτη τή στιγμή ο αντίπαλος βρίσκεται σε κακά χάλια, αλλά και μεϊς δέν έχουμε φρέσκες δυνάμεις και άρκετες γ.ά σοβαρή δράση. Πρότεινα ότι αυτό που μπορούμε να κάνουμε αύτη τήν στιγμή, είναι να οργανώσουμε επιχείρηση με δύναμη 4 ταξιαρχιών πρὸς τὸ χῶρο τῆς Καστοριάς με σκοπὸ να τσακίσουμε τήν τρίτη ὀρεινή ταξιαρχία τοῦ ἀντιπάλου και να τοῦ δημιουργήσουμε κατάσταση που να μὴν μπορέσει να πραγματοποιήσει τήν ἀναδιοργάνωση τῆς 22 ταξιαρχίας του, καθὼς και στις ἄλλες ταξ αρχίες και να τὸν κάνουμε ἀνίκανο να ἀναλάβει τὸ 1948, καινούργια ἐκστρατεία. Πρότεινα τὸ παρακάτω σχέδιο ἐνεργείας. Τὸ κύριο χτύπημα να δοθεῖ στήν Ἄρπένισκα - Βρύση - Νίτσα - Γιάννη Κεφάλι - Πλατύδρομο. Τίς κύριες αὐτές δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου να τίς περικυκλώσουμε και ἐξοντώσουμε. Πρὸς Φαλτσάτα ἀπασχόληση τοῦ ἀντιπάλου. Πρὸς Μπίκοβιτς - Τούμπα - Σκέρτσα, ἀπασχόληση με διείσδυση και κατάληψη τοῦ Καζάνι με σκοπὸ να στρέψουμε τήν προσοχή τοῦ ἀντιπάλου πρὸς αὐτὴ τήν κατεύθυνση και πετύχει κύρια προσπάθεια. Ἡ ἐπίθεση θὰ ἐκδηλωθεῖ τῆ νύχτα στις 20 με 21 Σεπτεμβρίου. Ὅλοι συμφώνησαν να γίνει ἡ ἐπιχείρηση. ἀναλυτικά οἱ ἀποστολές θὰ καθοριστοῦν στήν σύσκεψη με τίς Διοικήσεις τῶν Μεραρχιών και ταξιαρχιών. Στήν ἐπίθεση θὰ παίρναν μέρος ἡ 16η, ἡ 108, ἡ 107 και 14 ταξιαρχία.

Τὸ πρωτὶ στις 19 Σεπτέμβρη, ἔφτασα στὸ Μπάρο ὅπου ἐκεῖ ἦταν συγκεντρωμένες οἱ διοικήσεις μεραρχιών και ταξιαρχιών που θὰ παίρναν μέρος στήν ἐπιχείρηση. Ἐκάνα ἀνάλυση ὅλου τοῦ σχεδίου ἐπιχείρησης. Πῆραν μέρος στή συζήτηση ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι, ἐρῆκαν σωστὸ τὸ σχέδιο, τὸ κατανόησαν και προχώρησαν στις ἀποστολές κατὰ δύναμη στὰ τμήματα που θὰ ἐνεργοῦσαν. Ἀποστολές: α) Μία ταξιαρχία θὰ διείσδυε στὰ γῶτα τοῦ ἀντιπάλου και με τάγμα θὰ ἔπιανε τὸ Ἑβραῖο Κεφάλι, ἀπὸ κει θὰ ἀπασχολοῦσε τὸν ἀντίπαλο ἀπὸ Μεσοποταμία και θὰ χτυποῦσε ἀπ' τὰ γῶτα τὸν Πλατύδρομο. Με τὰ ἄλλα δύο τάγματα θὰ χτυποῦσε και ἐξόντωνε τὸν ἀντίπαλο ἀπὸ Πλατύδρομο και Γιάννη Κεφάλι. β) Μία ταξιαρχία θὰ πραγματοποιοῦσε, με λόχο διείσδυση, στήν Κορομηλιά συνδεόμενη με πυρὰ με τὰ τμήματα τοῦ Ἑβραίου Κεφάλι και με τίς ἄλλες δυνάμεις της πλευρικά και μετωπικά θὰ ἐξόντωνε τὸν

ἀντίπαλο ἀπὸ Ἀρμπένισκα - Νίτσα - Βρύση. γ) Μ:ὰ ταξιαρχία, μὲ τάγμα θὰ χτυποῦσε τὸν ἀντίπαλο στὴν Ἀγία Κυριακή καὶ μὲ τίς ἄλλες δυνάμεις θὰ χτυπήσουν τὸ Στάροβο καὶ στή συνέχεια θ' ἀπασχολοῦσε τὸν ἀντίπαλο στὴν Φαλτσάτα. δ) Ἄλλη ταξιαρχία θὰ πραγματοποιοῦσε διείσδυση καὶ θὰ καταλάμβανε τὸ Καζάνι, θὰ ἀπασχολοῦσε καὶ θὰ ἀπομόνωνε τὸν ἀντίπαλο ἀπὸ Τούμπα - Σκέρτσα, θὰ ἀπασχολοῦσε τὸ Μπίκοβικ. Μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Καζαν:οῦ θὰ ὀλοκλήρωνε τὴν κατάληψη τοῦ Μπίκοβ:κ. Ἡ ταξιαρχία αὐτὴ μὲ τὴν ἐνέργειά της ἔπρεπε νὰ προσελκύσει ὅλη τὴν προσοχή τοῦ ἀντιπάλου γ:ὰ νὰ πετύχει ἢ κύρια προσπάθεια τῶν ἄλλων ταξιαρχ:ῶν. Οἱ διοικητὲς ποὺ θὰ παίρναν μέρος στὴν ἐπιχείρηση, ἀφοῦ πῆραν τὴν διαταγὴ ἐπιχειρήσεων φύγαν γ:ὰ νὰ προετοιμάσουν τὰ τμήματά τους.

Τὸ ἀπόγευμα κάναμε ἀκτίφ τῆς 14ης ταξιαρχίας. Πῆραν μέρος μέχρι διοικήσεις διμο:ριῶν. Ἐκάναν ἔκθεση πάνω στὴν δουλειά τους καὶ τὴν κατάσταση τοῦ τμήματος. Στὸ τέλος μίλησα ἐγὼ πάνω στὴν κατάσταση καὶ τὰ συμπεράσματα τῶν μαχῶν καὶ τοὺς ἔβαλα καθῆκον νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ τὴ μάχη ποὺ θὰ δώσουμε. Μόλις νύχτωσε ἔφυγα ἀπὸ τὸ Μακροχώρι καὶ μετὰ ἀπὸ 5 ὥρες ἔφτασα στὴν Κρυσταλλοπηγή, ἐδῶ ξημέρωσα. Πρωτὶ πρωτὶ ἀνεβήκα στὴν ἔδρα τῆς ΧΙης Μεραρχίας καὶ στή συνέχεια ἀνεβήκαμε ἢ Διοίκηση Μεραρχίας καὶ ταξιαρχ:ῶν στὸ Μάλι Μάδι. Ἀπὸ κεῖ κάναμε ἀναγνώριση καὶ καθορίσαμε ἀναλυτικὰ καὶ ἐπὶ τόπου τίς ἀποστολές. Μετὰ ὅλο: φύγαν γ:ὰ νὰ συνεχίσουν τίς ἀναγνωρίσεις μὲ τὰ στελέχη τους. Ὅλη τὴν ἡμέρα τακτοποίησα μιὰ σειρὰ ζητήματα ὅπως τὸ ζήτημα τῶν συνδέσεων κλπ. Τὸ βράδυ γύρισα στὸ σταθμὸ διοίκησης τοῦ Γεν:κοῦ Ἀρχηγείου.

Ἀπὸ τὴν νύχτα στίς 20 πρὸς 21 τὰ τμήματά μας ἄρχισαν τίς κινήσεις καὶ διεισδύσεις, κατόρθωσαν ὅλα τὰ τμήματα νὰ φτάσουν στὰ καθορισμένα σημεῖα, χωρὶς νὰ γίνουν ἀντιληπτά. Κατορθῶνουν νὰ καταλάβουν τὰ ὑψόμενα Ἀγίας Κυριακῆς, τὸ Στάροβο, τὸ Ἑβραίου Κεφάλι, μπαίνουν στὴν Κορομηλιά. Ὁ ἀντίπαλος τὰ ἐγκαταλείπει καὶ φεύγει προτροπάδην. Π:άστηκαν ἀρκετοὶ αἰχμάλωτοι. Οἱ στόχοι Πλατύδρομος, Γιάννη Κεφάλι, Ἀρμπένισκα, Βρύση Νίτσα καταλαμβάνονται ἀργὰ τὴν νύχτα. Καὶ ἐδῶ προκαλέσαμε σο-

βαρές ζημιές στον αντίπαλο και πιάστηκαν αρκετοί αιχμάλωτοι, όμως ο αντίπαλος διέφυγε. Το τάγμα της ταξιαρχίας μας που διείσδυσε στην Αγία Κυριακή αίφν. διάσε τον αντίπαλο και έπιασε 25 αιχμαλώτους. Το άλλο τάγμα που έπιτέθηκε στο Στάροβο δ έλυσε τον αντίπαλο, έπιασε 35 αιχμαλώτους, όμως ή διοίκηση του τάγματος δέν πήρε μέτρα ενάντια στα τάνκς και μόλις δέχτηκε επίθεση απ' αυτά υποχώρησε. Η ταξιαρχία που ενήργησε στον τομέα Καζάνι πέτυχε την διείσδυση, από έλλειψη συντονισμού των τμημάτων μας στην επίθεση δέν καταλήφθηκε το Καζάνι, όμως ή σκοπός που βάλαμε για άπασχόληση των δυνάμεων του αντιπάλου και δημιουργίας εντύπωσης πως πάμε για Καστοριά πέτυχε. Και με την επιθετική μας αυτή ενέργεια προκαλέσαμε σοβαρές άπώλεες στον αντίπαλο, δημιουργήσαμε σοβαρή κατάσταση στο στρατό και αξιωματικούς του αντιπάλου, που με το πρώτο το δάζουν στα πόδια.

Κατά τή διεξαγωγή αυτής της επιθετικής ενέργειας παρουσιάσαμε και αδυναμίες που συνοψίζονται: α) Έπρεπε ή ενέργεια να γίνει με ταχύτητα και να μήν παραταθεί. Γι' αυτό έπρεπε ή διεύθυνση της επιχείρησης να καθορίσει τα όρια της διάρκειας, πράγμα που θα βοηθούσε τα στελέχη να καταλάβουν τή σημασία της γρήγορης ενέργειας. β) Ένω οι διεισδύσεις πέτυχαν, τα στελέχη μας δέν δείξαν τή απαιτούμενη αποφασιστικότητα και γρηγοράδα. Δέν έριχναν τα τμήματα διαδοχικά κατά του αντιπάλου, για να του σπάσουν γρήγορα τις θέσεις. γ) Δέν πάρθηκαν μέτρα κατά των τάνκς και μερικά τμήματά μας αίφν.διάστηκαν απ' αυτό το όπλο. δ) Μερικοί διοικητές τμημάτων χάναν τήν συνοχή των τμημάτων τους. Σ' αυτό χρειάζεται σοβαρή δουλειά πάνω στα στελέχη μας για να μάθουν να διοικούν το τμήμα τους σε όλες τις φάσεις της μάχης. Παρά τις αδυναμίες μας απ' όλες τις μάχες στο Γράμμο, με τον έλιγμο προς Βίτσι, τις μαζικές επιθετικές ενέργειες στο Βίτσι, ο ΔΣΕ βγήκε πιο δυνατός και είναι έτοιμος να πολεμήσει κάτω από όποιεσδήποτε συνθήκες.

Τήν νύχτα στις 21 προς 23 Σεπτέμβρη, μαζί με Μ. Βλαντά, φύγαμε απ' το Γενικό Αρχηγείο και τα ξημερώματα φτάσαμε στην Κρυσταλλοπηγή στο σταθμό διοίκησης της ΙΧης ταξιαρχίας μας.

Με διοίκηση μεραρχίας πήγαμε στο σταθμό διοίκησης τής 16ης ταξιαρχίας όπου συγκεντρώθηκαν και οι διοικήσεις τής 108 και 107 ταξιαρχίας. Μιλήσαμε για τόν τρόπο πού ἐνήργησαν και βγάλαμε τὰ συμπεράσματα, ὅπως πὺ πάνω τὰ ἀναφέραμε. Βάλαμε καθήκον νὰ ἀρχίσει ἐντονη πολιτική δουλειά, δώσαμε διάταξη στήν 16 και 108 ταξιαρχία, στήν δὲ 107 ταξιαρχία δώσαμε διαταγή νὰ ἀποσυρθεῖ στήν Κότα. Τὸ βράδυ γυρῖσαμε στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Τὸ ἴδιο βράδυ ἔγινε ἡ συνεδρίαση τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου, κάναμε κριτική τῆς τελευταίας ἐπιθετικῆς ἐνέργειας και ἀναφερθήκαμε στὰ θετικά και ἀρνητικά αὐτῆς τῆς μάχης. Ἀποφασίσαμε κάθε Μεραρχία νὰ συγκροτήσῃ λόχο κυνηγῶν ἀρμάτων, ἐφοδιασμένα με ἀντιτακτικές νάρκες και πάντσερ. Ἀκόμα καθορίσαμε τὰ μέτρα πού πρέπει νὰ παρθοῦν για νὰ ἀντιμετωπίσουμε τυχόν καινούργια ἐκστρατεία τοῦ ἀντιπάλου. Ἀποφασίσαμε νὰ κινηθοῦμε ὅλοι πρὸς τὶς ταξιαρχίες και νὰ ἀναπτύξουμε ἐντονη πολιτική δουλειά.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗ ΜΟΥΡΓΚΑΝΑ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΕΛΙΓΜΟΣ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΣΕ

Οἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ 1948, πού ὁ ἀντίπαλος τὶς ἀρχισε ἀπὸ τὴ Μουργκάνα, με σκοπὸ νὰ ξεκαθαρίσει τὰ μετόπισθέν του για νὰ μπορέσει ἀπερίσπαστος νὰ στραφεῖ πρὸς Σμόλικα - Γράμμο, ἀπέτυχαν. Μετὰ τὸν ἐλιγμὸ τῶν τμημάτων τοῦ ΔΣΕ πρὸς Βίτσι, ὁ ἀντίπαλος ἀρχισε νέες ἐπιχειρήσεις πρὸς Μουργκάνα. Σκοπὸς νὰ ἐξοντώσει τὶς ἐκεῖ δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ ἢ νὰ τὶς σπρώξει μέσα στήν Ἀλβανία. Ὁργανώνει πὺ συστηματικά και καλύτερα τὴν ἐπιχείρηση. Συγκέντρωσε 2 μεραρχίες τὴν VIIIη και Χη, 4 τάγματα ἐθνοφρουρᾶς, 60 πυροβόλα, τάνκς, ἀντιαρματικά και ἀεροπορία. Ἐφτιαξε 3 δημόσιους δρόμους μέσα στὰ ριζὰ τῆς Μουργκάνας. Τὴν Μουργκάνα τὴν ὑπεράσπιζαν 3 τάγματα τοῦ ΔΣΕ στή γραμμὴ, ἕνας λόχος δημοκρατικῆς νεολαίας και διλοχία Σουλίου.

Ἐπὶ 19 ἡμέρες οἱ δυνάμεις μας αὐτές, ἀντιμετώπισαν τὸν ἀσύγκριτα ἀνώτερο ἀντίπαλο. Στὶς 16 Σεπτέμβρη τὰ τμήματά μας δίνουν σκληρὲς μάχες. Ὁ ἀντίπαλος παραβιάζοντας τὸ Ἀλβανικὸ

Έδαφος μπήκε και κατέλαβε το Μεσοβούνι και ενεργοῦσε να καταλάβει: τὸ 1806. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν δύσκολη κατάσταση ποὺ δημιουργήθηκαν σ' αὐτὸ τὸ μέτωπο, στείλαμε διαταγὴ ἀπὸ μέρους τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου νὰ ἐλιχθοῦν πρὸς Ζαγόρια. Ἀπ' τὰ Ζαγόρια τὰ τμήματα αὐτὰ μποροῦσαν νὰ ἀναπτύξουν σοβαρὴ δράση πρὸς Ἡπειρο καὶ Γράμμο. Μόνον τὴ διλοχία ποὺ θρῖσκονταν στὸ Σούλι, θὰ τὴν ἄφηνε γιὰ δράση σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ. Παρὰ τὴν διάταξη σὲ βάθος ποὺ διέθετε ὁ ἀντίπαλος, τὰ τμήματά μας μὲ παραπλανητικὲς ἐνέργειες ὅτι σκοπεῖουν νὰ ἐλιχθοῦν πρὸς Σούλι, διέσπασαν τὴν διάταξη τοῦ ἀντιπάλου καὶ σὲ τριήμερο ἀγώνα κατόρθωσαν νὰ ἐλιχθοῦν πρὸς Ζαγόρια, μ' ὄλους τοὺς σχηματισμοὺς καὶ τὸν βαρὺ τους ὅπλισμό. Τὰ τμήματά μας μετὰ τὴν φθορὰ ποὺ προκάλεσαν στὸν ἀντίπαλο στὴν Μουργκὰνα θγαίνουσι συνταγμένα καὶ καταλαμβάνουσι καλύτερες θέσεις, πράγμα ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψει ν' ἀπλώσουν τὴν δράση τους σ' ὅλη τὴν Ἡπειρο καὶ χῶρο Σμόλικα - Γράμμο.

Ἀμέσως μετὰ τὸν ἐλιγμὸ μας ἀπὸ Γράμμο, συγκροτήσαμε ἀπόσπασμα μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Κ. Παλαιολόγου, ὅπου μ' ἕναν ἀποφασιστικὸ ἐλιγμὸ μπήκε στὸν Γράμμο καὶ ἄρχισε νὰ δίνει χτυπήματα στὰ τμήματα τοῦ ἀντιπάλου ποὺ θρῖσκονταν σ' αὐτὸ τὸν χῶρο.

Δίνουμε διαταγὴ στὴ διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Ἡπείρου ποὺ μετονομάστηκε σὲ VIIIη μεραρχία τοῦ ΔΣΕ, μετὰ τὸν ἐλιγμὸ τους στὰ Ζαγόρια νὰ διαθέσουν τὴ διλοχία Λεπενιώτη μαζί μὲ Κ. Παλαιολόγου γιὰ δράση πρὸς Ψωριάρικα, Τσάρνο καὶ πρὸς Ἀλιβίτσα μέχρι Γούπατα. Ἐνα τάγμα νὰ τὸ διαθέσουν γιὰ δράση πρὸς Πεντάλοφο. Ἐνα τάγμα πρὸς Σμόλικα - Κόνιτσα. Μιὰ διλοχία στὰ Ζαγόρια. Οἱ δὲ διλοχίες Βασιλάρα - Παπαγεωργίου, θὰ ἀναπτύξουν δράση στὸ Σούλι. Τώρα ἀνοίγαμε ἕνα καινούργιο σοβαρὸ μέτωπο στὴ Β. Πίνδο καὶ Ἡπειρο.

Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΣΕ ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Στὴν νότια Ἑλλάδα ὁ ΔΣΕ διέθετε 3 μεραρχίες. Θεσσαλίας, Ροῦμελῆς καὶ Πελοπόννησου. Ὁ χῶρος αὐτὸς ἔχει μεγάλη στρατη-

γική και πολιτική σημασία. Ἡ Θεσσαλία πού κόβει τήν Ἑλλάδα στά δύο, μέ τὸ ὄρεινὸ συγκρότημα τῆς κεντρικῆς Πίνδου (Κόζακα - Ἄγραφα) καὶ διαθέτει τοὺς βασικοὺς δρόμους ἀνεφοδίασμοῦ τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ Θεσσαλία μέ παράδοση λαϊκοαπελευθερωτικὴ καὶ μέ μεγάλη ἐπιρροή γιὰ τὸ κίνημά μας ἀποτελεῖ πηγή γιὰ τὴν ἐξασφάλιση ἐφεδρεῶν γιὰ τὸν ΔΣΕ. Ἔχει τὴν Ρούμελη μέ τὴν ὀρεινὴ συγκρότησή της καὶ τίς καλὲς παραδόσεις τοῦ ἀντάρτικου κινήματος, μπορεῖ ὁ ΔΣΕ νὰ φέρε: τὸν πόλεμο λίγα χιλιόμετρα ἔξω ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Ἔχει τὴν Πελοπόννησο πού ἀποτελεῖ τὸ πρὸ εὐαίσθητο σημεῖο τοῦ ἀντιπάλου καὶ μποροῦν τὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ νὰ δημιουργήσουν ἓνα δεῦτερο μέτωπο, μέ τεράστιες συνέπειες γιὰ τὴν κυβέρνησις τῆς Ἀθήνας.

Στὸ κλιμάκιο τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου Νότιας Ἑλλάδας πού καθοδηγεῖ αὐτὲς τίς δυνάμεις, δόθηκε ἡ παρακάτω στρατηγικὴ ἀποστολή: μεγάλη στρατολογία μαχητῶν γιὰ τὸ ΔΣΕ, πού νὰ μπορέσει τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο νὰ λύσει στὸ μεγαλύτερο μέρος τίς ἀναγκαῖες ἐφεδρεῖες. Ἀνάπτυξη ἔντονης πολεμικῆς δράσης πού νὰ προσελκύσει καὶ φθείρει σοβαρὲς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. Τὰ τμήματά μας τῆς νότιας Ἑλλάδας, στὴν περίοδο τοῦ 1948 μέχρι τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου τὸ 1948, ἀνέπτυξαν πλούσια καὶ πολύπλευρη δράση. Βγήκαν πρὸ ἰσχυρὰ καὶ μέ πλούσια πείρα ἀπὸ ἀντάρτικη δράση, ἀκόμα καὶ ταχτικὲς μάχες. Ἡ δράση τους συνοψίζεται στὰ παρακάτω:

Π ε λ ο π ό ν ν η σ ο ς: Στους πρώτους μῆνες τοῦ 1948, τὰ τμήματά μας εἶχαν νικηφόρα ἀντιμετωπίσει τίς ἐκστρατεῖες τοῦ ἀντιπάλου στὸν Πάρωνα, Ταῦγετο, Μαίναλο καὶ εἶχαν κερδίσει μιὰ σειρά μάχες, ὅπως στὴ Σπάρτη, Ἐξωχώρι, Ἄργα Ταυγέτου, Γεράκι τοῦ Πάρωνα, στὸ Χαλκὸ, στὴν Ἀμαλιάδα, τὸ Αἶγιο καὶ Ἀνδρίτσαινα. Τὰ τμήματά μας ἦταν ὀλιγάριθμα λόγω τῆς πυκνῆς κατοχῆς καὶ μέ ἔλλειπὴ ὀπλισμό, ἦταν ὁμως φημένα μέσα στοὺς σκληροὺς ἀγῶνες πού διεξῆγαν. Στις πρώτες μέρες τοῦ Γενάρη 1948, ἀπ' τὴ Ρούμελη περνάει στὴν Πελοπόννησο ὀμάδα στελεχῶν μέ ἐπικεφαλῆς τὸ Στέφανο Γκιουζελῆ, πού ἀναλαμβάνει τὴν ἡγεσίαν τῶν τμημάτων τῆς Πελοποννήσου καὶ συγκροτεῖ τὸ ἀρχηγεῖο Πε-

λοποννήσου. Ἄμεσως πραγματοποιοῦν ἀνασυγκρότηση τῶν τμημάτων με βάση τὰ συγκροτημένα τμήματα τοῦ ΔΣΕ τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδας. Μελέτησε τὴν διάταξη τοῦ ἀντιπάλου καὶ διαπίστωσε τὰ ἀδύνατα σημεῖα του. Με συγκεντρωμένη δύναμη δίνει μιὰ σειρά συγκεντρωτικὰ χτυπήματα γιὰ τὸ ξήλωμα τῶν στόχων χωροφυλακῆς καὶ ἐθνοφρουρᾶς. Με σωστὴ ἐκλογή τοῦ στόχου ποὺ θὰ δίνονταν τὸ χτύπημα καὶ με τὴν ταχτικὴ τοῦ αἰφνιδιαστικοῦ χτυπήματος, ξηλώθηκαν πολλοὶ στόχοι καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς θόρειας καὶ κεντρικῆς Πελοποννήσου πέρασε στὰ χέρια τοῦ ΔΣΕ. Οἱ σοβαρότερες μάχες ποὺ εἶχαν ἐπίδραση στὴν τέτοια ἐξέλιξη τῆς κατάστασης ἦταν οἱ μάχες τῆς Βαρδόνιας, τοῦ Βάγκου, τῶν Τροπαίων, τῶν Καλαβρύτων, οἱ μάχες στὸ δρόμο Σπάρτης - Τρίπολης, ἡ μάχη τῆς Βαμβακοῦς, ποὺ βγήκαν ἐκτὸς μάχης ἀρκετὰ τάγματα ἐθνοφρουρᾶς. Οἱ ἐπιτυχίες αὐτὲς σήκωσαν τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ καὶ παρυσίαστηκε κύμα ἐθελοντικῆς κατάταξης στὸ ΔΣΕ.

Με τὴν ἀπασχόληση τῶν κύριων δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου μετὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκστρατεία στὴ Ρούμελη καὶ μετὰ στὸ Σμόλικα Γράμμο, δημιουργήθηκαν εὐνοϊκὲς συνθήκες γιὰ τὰ τμήματά μας στὴν Πελοπόννησο, γιὰ πρὸ ἀποφασιστικότερη δράση καὶ ἀνάπτυξή τους. Ἡ δράση ἐξαπλώθηκε σ' ὅλο τὸ χῶρο τῆς Πελοποννήσου. Ὁργανώθηκε ἐντονο σαμποτάζ πάνω σ' ὅλες τὶς ὁδικὲς καὶ σιδηροδρομικὲς ἀρτηρίες, με ἀποτέλεσμα νὰ διακοπεῖ τελείως ἡ ὁδικὴ συγκοινωνία Πάτρας - Καλαβρύτων, Πύργου - Καλαβρύτων, καὶ Τρίπολη - Πύργου. Ἀρκετὲς φορὲς διακόπηκε ἡ συγκοινωνία στὶς σιδηροδρομικὲς καὶ ὁδικὲς ἀρτηρίες Κόρινθος - Πάτρα, Πάτρα - Πύργος - Καλαμάτα, Τρίπολη - Σπάρτη καὶ Τρίπολη - Κόρινθος. Ὁργανώθηκαν μ' ἐπιτυχία μιὰ σειρά μάχες. Μετὰ τὶς μάχες Παπαδούση καὶ Κρεσταίνων τὰ τμήματά μας κυριαρχοῦν στὴν περιφέρεια τῆς Ὀλυμπίας. Μετὰ τὶς μάχες στὰ Καβάσιλα - Λεχαινά - Ἀνδραβίδα ἀνάγκασαν τὸν ἀντίπαλο νὰ περιοριστεῖ στὴν περιοχὴ Ἡλείας, στὸν Πύργο καὶ Ἀμαλιάδα. Μετὰ τὴν μάχη τῆς Χαλανδρίτσας, πέρασε ὁ βασικὸς χῶρος τῆς Ἀχαΐας στὰ χέρια τοῦ ΔΣΕ, ποὺ ὁ ἔλεγχος ἔφθασε ἔξω ἀπὸ τὴν Πάτρα. Στὴν Ἀργολιδοκορινθία τὰ τμήματά μας πραγματοποίησαν διείσδυση στὴν ὄρε γῆ Ἀργολίδα καὶ ἐπεκτείνανε τὸν ἔλεγχό τους πρὸς τὴν Κόρινθο - Ἄργος -

Ναύπλιο. Στην νότια Πελοπόννησο ο αντίπαλος προσπάθησε να πάρει την πρωτοβουλία και εξοντώσει τα έκεϊ τμήματά μας, όμως τα χτυπήματα που δόθηκαν στις μάχες Μάλοβο και Νέδουσα Τρυγέτου τα σχέδια τους αυτά ανατράπηκαν.

Οι έπιτυχίες τών τμημάτων θά ήταν πολύ πιό μεγάλες, αν εκμεταλλευόνταν τις έπιτυχίες που πραγματοποιούνταν στην κεντρική Πελοπόννησο και συνέχιζαν τα χτυπήματα σ' αυτόν τόν τομέα και σε άλλες θέσεις όπως τα Λαγκάδια, Δάρα, κλπ., πράγμα που θά εξασφάλιζε στα τμήματά μας καινούργιες έπιτυχίες. 'Αντ' αυτού σκόρπισαν τή δύναμη προς Μεσσηνία και δώσαν τόν καιρό στον αντίπαλο ν' ανασυγκροτηθεί. Σφάλμα παρουσίασαν και με τó γά δίνουν μάχες παρατεταμένες, όπως στα Καλάδρυτα που κράτησε 3 μέρες, ενώ έπρεπε γρήγορα να έλιχθούν σ' άλλο χώρο. Στην Πελοπόννησο ο ΔΣΕ τó 1948, έγινε ισχυρός και δημιούργησε ένα μέτωπο στα μετόπισθεν του αντιπάλου. 'Η άμερικανοκρατία καταταράχτηκε απ' αυτές τις έπιτυχίες και σοβαρή άνησυχία προκάλεσε στην πολιτικοστρατιωτική ήγεςία τών 'Αθηνών. Τήν άγωνία τους αυτή να πώς τήν εκφράζει ο στρατηγός Θ. Πεντζόπουλος στο δελτίο του, σελ. 196: «Είς τας πόλεις ούδεις κοιμάται ήσυχος και ούδεις είναι θέβαιος αν θά ξυπνήσει χωρίς καπνούς και φλόγας γύρω του. 'Ολα έχουν παραλύσει και μόνο ο χτύπος τής άγωνίας ακούγεται... από κάθε γωνία τής Πελοποννήσου εκπέμπονται σήματα άπογνώσεως... ούδεις κινείται από πόλεως εις πόλιν... ούδεις πλέον πιστεύει εις τίποτα». Μετά τήν άποτυχία στο Γράμμο και Βίτσι, ο αντίπαλος αρχίζει να συγκεντρώνει δυνάμεις για να ενεργήσει: εκστρατεία κατά τών τμημάτων μας του ΔΣΕ Πελοποννήσου. Τα τμήματά μας θά παλαίψουν κι αυτή τήν έπιδρομή του αντιπάλου.

Ρ ο ύ μ ε λ η: 'Η άνοιξιάτικη εκστρατεία του αντιπάλου, που έγινε με σοβαρές δυνάμεις σε άνδρες και μέσα απέτυχε, γιατί ο κύριος όγκος τών δυνάμεών μας έσπασε τόν κλοιό. έλίχθηκε και έκανε θαθείες δεισδύσεις στην 'Αμφιλοχία και 'Αρτα. Στόν χώρο τής Ρούμελης μείναν έλαφρά τμήματα. 'Ο αντίπαλος πέτυχε αυτό που δεν μπόρεσε τó 1947, να ξεκληρίσει τα χωρά άπ' τόν

πληθυσμό και να τὰ μαντρώσει στις πόλεις, πράγμα που στερούσε τὰ τμήματά μας απ' τήν πολύτιμη λαϊκή βοήθεια. Δημιούργησε δυσκολίες στον επιμελητειακό τομέα και στο πληροφοριακό δίκτυο. Ως ένα σημείο με τήν προπαγάνδα, κλόνησε μιὰ μερίδα πληθυσμού που νόμιζε ότι τὸ ἀντάρτικο τῆς Ρούμελης διαλύθηκε τελείως.

Τὰ τμήματα τῆς Ρούμελης που δρούσαν βορείως Καρπενησιού, ὕστερα ἀπὸ διαταγή τοῦ κλιμακίου Γενικοῦ Ἀρχηγείου νότιας Ἑλλάδας μπαίνουν στὸ χῶρο τους στις 27 Ἰούλη. Μαζὶ με τὶς δυσκολίες που δημιουργήθηκαν, ἔλλειψη τροφίμων και πληροφοριῶν, προστίθονταν ὁ καινούργιος τρόπος ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου. Ὁ ἀντίπαλος χρησιμοποιοῦσε τὰ τμήματα ἐθνοφρουρᾶς γιὰ κατοχή στατικῶν θέσεων και τὶς ἄλλες δυνάμεις τὶς κινούσε σὲ διάφορες κατευθύνσεις, ἀνάλογα με τήν κατάσταση με σκοπὸ νὰ θέτει σὲ συνεχὴ κίνηση τὰ τμήματά μας και νὰ τὰ καταπονεῖ. Τὰ τμήματά μας μόλις γύρισαν στὸ χῶρο, ἀντιμετώπισαν ἐπίθεση τοῦ ἀντιπάλου που καταλήγει στις 28 Ἰούλη στὴ διάλυση ὁ λόχων του. Τὰ τμήματά μας με τὰ τμήματα τῆς πολιτοφυλακῆς, τὸ κέντρο πληροφοριῶν και τῶν ἐλεύθερων σκοπευτῶν, ἀπασχολοῦσαν τὸν ἀντίπαλο και τὸν καθυστεροῦσαν στὴν κίνηση και με συγκεντρωμένες δυνάμεις, τοῦ κατάφεραν συγκεντρωτικὰ χτυπήματα κυρίως στὴν κίνηση που ἦταν ἐκτεθειμένος. Ἡ μάχη γιὰ τὸ κέρδισμα τοῦ χώρου κράτησε 3 μῆνες και ἔκλεισε με τὴ διάλυση ἑνὸς τάγματος τοῦ ἀντιπάλου στὶς 22 Ὀκτώβρη. Ἡ δράση τῶν τμημάτων τῆς Ρούμελης ἀπὸ Ἀγραφα και Τυμφρηστὸ ὡς τὸν Παρνασσὸ και Ἑλικώνα, στις 90 αὐτὲς μέρες κάτω ἀπὸ σκληρὲς συνθήκες, διαρκεῖς πορεῖες, πείνα, ξυπολησιά, ἔδωσε 145 μάχες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες 45 σὲ κατοικημένους χώρους, 20 σὲ οργανωμένες θέσεις, 41 ἐνεργοαμυντικὲς και 39 ἀμυντικὲς. Χτυπήθηκαν 18 τάγματα και διαλύθηκαν 15 λόχοι τοῦ ἀντιπάλου.

Τὰ συμπεράσματα που βγάλαν τὰ τμήματά μας απ' τὴν μάχη τοῦ χώρου, εἶναι ὅτι τὸν ἀντίπαλο πρέπει νὰ τὸν ἀντιμετωπίζουν ἐπιθετικὰ με συγκεντρωμένες δυνάμεις, με ἀπαραίτητο συνδυασμὸ διεισδύσεων γιὰ παραπλάνηση και ἀπασχόληση και καθυστέρηση με δράση μικροομάδων. Κατάτμηση τοῦ τμήματος σὲ μικροομάδες γιὰ δράση χωρὶς τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς σοβαρῆς δυνάμεις εἶναι βλαβερή,

ἀκαρπη κ. ἐπικίνδυνη. Τὰ τμήματά μας τῆς Ρούμελης πού κέρδισαν τὸ χῶρο καὶ ἐγῆσαν πιὸ δυνατὰ ἀπ' τὴ δοκιμασία τῶν ἐπιχειρήσεων πού διεξήγαγαν, βάζουν νὰ λύσουν μὲ τὸν πόλεμο τὸ πρόβλημα τῆς στρατολογίας καινούργιων μαχητῶν, τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιμελητείας, τὴν ἐπανασύνδεση μὲ τὸ λαὸ καὶ ἀνάπτυξη τοῦ πληροφοριακοῦ δικτύου.

Θ ε σ σ α λ ί α : Ὁ ΔΣΕ σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ μὲ ὁρμὴ ἀναπτύσσεται: τὸ 1946. Στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ χρόνου ὑπῆρχαν δυνατὰ περιφερειακὰ ἀρχηγεῖα στὰ Ἀντιχάσια, Κόζακα, Ἀγραφα Νευρούπολης, Ὀλυμπο, Κίσαδο, τμήματα στὸ Μαυροβούνι, Πήλιο καὶ Ὄθρυ. Σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ ἂν ὑπῆρχε μιὰ καλὴ καθοδήγηση, μπορούσε ἄνετα νὰ φθάσει ἡ δύναμή μας στὰ τέλη 1947 στοὺς 15.000 ἀντάρτες. Ἀντ' αὐτοῦ στὰ 1947, ὅχι μόνον ἀνάπτυξη καὶ πολεμικὴ δράση σοβαρὴ δὲν παρουσίασαν τὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ σ' αὐτὸ τὸ χῶρο, ἀλλὰ πάθαν σοβαρὲς ζημιές τὰ ἰσχυρὰ ἀρχηγεῖα τοῦ Κόζακα καὶ Ἀντιχασίων, ἀπὸ λαθεμένο προσανατολισμὸ καὶ διαταγές πού πῆραν ἀπ' τὴν Διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας καὶ προσωπικὰ ἀπ' τὸ Διοικητὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου Μ. Βαφειάδη. Τὰ χτυπήματα πού δέχτηκαν τὰ ἀρχηγεῖα αὐτά, πού φτάσαν μέχρι τὴ διάλυσή τους, εἶχαν σὰν συνέπεια νὰ δεχτεῖ σοβαρὸ χτύπημα ὀλόκληρη ἡ περιοχὴ τοῦ κάμπου καὶ τῶν πόλεων Τρικάλων, Καλαμπάκας, Καρδίτσας, ἀκόμα καὶ τοῦ Κάμπου τῆς Λάρισας. Ὁ ἀντίπαλος κατόρθωσε νὰ κυριαρχήσει στὸν Κόζακα - Ἀντιχάσια μὲ συνέπεια νὰ κόψει τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα στὰ δύο στῆν βόρεια καὶ νότια, καθὼς καὶ τὴν Ἡπειρο ἀπ' τὴν Θεσσαλία καὶ ταυτόχρονα μᾶς στεροῦσε ἀπ' τίς καλύτερες σὲ ἀνθρώπινο ὕλικὸ καὶ ἐπιμελητεία θάσεις. Σ' αὐτὸ προστέθηκε ἡ λαθεμένη θέση πού πῆρε ὁ Μ. Βαφειάδης, μὲ τὸ νὰ κρατήσει ἐπὶ 5 μῆνες τίς κύριες δυνάμεις τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας καὶ τὴν διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου ἔξω ἀπ' τὸ χῶρο τῆς στῆν περιοχὴ Δ. Μακεδονίας.

Ἡ κατάσταση ἄρχισε ν' ἀλλάζει ἀπ' τὸ Φλεβάρη τοῦ 1948, πού ἄλλαξε ἡ Διοίκηση τοῦ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας καὶ μὲ τὴν ἰδρυση τοῦ Κλιμακίου Γενικοῦ Ἀρχηγείου Νότιας Ἑλλάδας. Τὸ Φλεβάρη τοῦ 1948 μεγάλη ἀναστάτωση στῆν ἀντίδραση στῆν Λάρισα καὶ Βόλο προκάλεσε τὸ πέρασμα τῆς φάλαγγας τῶν ἀόπλων

της Ρούμελης και τὰ χτυπήματα πού δώσανε στὸν κάμπο, τὰ τμήματα πού συνόδευαν τὴν φάλαγγα. Ὅταν ἡ φάλαγγα βρισκόνταν στὸ Μαυροβούνι, τμήματα Θεσσαλίας χτύπησαν αἰφνιδιαστικὰ τὸν Ἄλμυρὸ καὶ Εὐξινούπολη. Σὲ συνέχεια χτύπησαν τὴν Ἀγχιάλο, τὴ Σούρπη καὶ στρατολόγησαν 600 καινούργιους μαχητές. Ὅταν πραγματοποιόνταν αὐτὲς οἱ ἐπιχειρήσεις στὴ νότια Θεσσαλία, ἔμπαιναν στὸ Θεσσαλικὸ χῶρο τὰ Θεσσαλικά τμήματα, στὴ Β. Θεσσαλία, Ἀντιχάσια καὶ Κάτω Ὀλυμπο. Δῶσαν μιὰ σειρά μάχες στὴν Ἀνάληψη Ἐλασσόνας, στὴ Βουβάλα, Βούρμα, Γιαννωτά, στὸν κάμπο Καλύβια Σπαρμοῦ, Πολιάνα, Δερελί, Νεζερό, Λευκοκαρυά, Καρυά κλπ. Πέρασαν στὸ Κίσαβο καὶ Μαυροβούνι καὶ μέσω κάμπου πέρασαν στὴν Ὄθρυ καὶ συνέχεια πρὸς Ἀγραφα. Ἐνα Θεσσαλικὸ τάγμα, σὲ συνεργασία μὲ τὰ ρουμελιώτικα τάγματα τοῦ Πυθαγόρα καὶ τῆς δημοκρατικῆς Νεολαίας, πού γύρισαν ἀπὸ τὴν ἀποστολή τους, πού ὑποστήριξαν τὴν φάλαγγα τῶν ἀόπλων, ἔδωσαν λαμπρὴ μάχη στὰ Φάρσαλα καὶ τὰ κατέλαβαν ἐξ ἐφόδου. Μιὰ τρίμηνη σοβαρὴ δράση παρουσίασαν τὰ Θεσσαλικά τμήματα σ' ὅλο τὸ χῶρο τῆς Θεσσαλίας, ἐκτὸς ἀπ' τὴν περιφέρεια Νευρούπολη - Κόζακα - Τρίκαλα.

Πρῶτη στρατηγικὴ ἀποστολὴ πού ἀνατέθηκε στὸ κλιμάκιο τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου νότιας Ἑλλάδας, ἦταν νὰ καταλάβει καὶ σταθεροποιήσῃ τις θέσεις του στὸ χῶρο Κόζακα - Τζουμέρκα καὶ νὰ κλείσῃ τὸ κενὸ πού μᾶς δημιουργήθηκε ἀπὸ πολλοὺς μῆνες, νὰ βρίσκεται χωρισμένη ἢ θόρεια μὲ τὴ νότια Ἑλλάδα. Αὐτὸ τὸ καθήκον τὸ πραγματοποιοῦν τὰ Ἀρχηγεία Ρούμελης καὶ Θεσσαλίας. Οἱ κύριες δυνάμεις τοῦ Ἀρχηγείου Ρούμελης πού ἐλίχθηκαν ἔξω ἀπὸ τὸν κλοιὸ πού πῆγε νὰ πραγματοποιήσῃ ὁ ἀντίπαλος στὸ χῶρο τῆς Ρούμελης μὲ τὴν ἐαρινή του ἐκστρατεία, διείσδυσαν στὸ Βάλτο μέχρι Ἄρτα καὶ ἀνέπτυξαν ἐξαιρετικὴ δράση. Οἱ δυνάμεις τοῦ ἀρχηγείου Θεσσαλίας, ἀρχίζοντας μὲ τὴ μάχη τῆς Τσοῦκας, πάνω ἀπ' τὸ δρόμο Καρπενήσι - Μακρακώμη, συνέχεια στὴν Κερασιὰ Κλειτσοῦ, πραγματοποιοῦν σφοδρὴ ἐπίθεση κατὰ τοῦ ὀχυρωμένου στόχου Τσαρδακιοῦ Νευρούπολης καὶ κλείνουν μὲ μιὰ σειρά ἐπιχειρήσεις στὰ Κανάλια Γράνιτσας καὶ ἄλλα χωριὰ τοῦ κάμπου Καρδίτσας. Τὸ ἴδιο Ἀρχηγεῖο ἀρχὲς Μάη εἰσέβαλε στὸ Κόζακα

και τον κατέλαβε ύστερα από μάχες που έδωσε με τον αντίπαλο στο Δραμλί, Τύρνα, Κλίνοβα, Χρυσομηλιά κλπ. Στις αρχές της μεγάλης μάχης του Σμόλικα - Γράμμου, το Γενικό Αρχηγείο έδωσε διαταγή στο κλιμάκιο να αναπτύξει σοβαρή δράση στο ύψιπεδο Ιωαννίνων και στο δρόμο Φιλιππιάδα - Γιάννενα, χτύπημα της Φιλιππιάδας και Αμφιλοχίας, με σκοπό να δημιουργήσει απειλή στα νότια του αντιπάλου και να τον αναγκάσει να τραβήξει δυνάμεις του από τον κύριο μέτωπο και ταυτόχρονα να πραγματοποιήσει στρατολογία.

Το Αρχηγείο Θεσσαλίας σε συνεργασία με Αρχηγείο Ρούμελης, πραγματοποιούν τολμηρή εισβολή στα Τζουμέρκα και Βάλτο. Στον τομέα Βάλτου, για δεύτερη φορά, διαλύθηκαν οι βάσεις του αντιπάλου στο Σακαρέτσι - Παντόπουλο - και τα Ρουμελιώτικα και Θεσσαλικά τμήματά μας κατέλαβαν την Αμφιλοχία, παρά την προστασία των πυρών του πολεμικού ναυτικού που έριξε 10.000 βλήματα. Η εισβολή των Θεσσαλικών τμημάτων στα Τζουμέρκα και η δράση του τμήματος της Ηπείρου που δρούσε στο Σούλι, έφεραν τα τμήματά μας στα πρόθυρα Γιαννίνων, Άρτας και Φιλιππιάδας. Για όρισμένο διάστημα κόπηκε ο δρόμος Πρέβεζα - Γιάννενα, διαλύθηκαν οι ένοπλες ομάδες σε όλη αυτή την περιοχή. Επί 24 μέρες, τα τμήματά μας μάχονται στην νότια Ήπειρο. Η μάχη για την έδραίωσή μας στον Κόζακα - Τζουμέρκα και Βάλτο, είχε έξαιρετικά αποτελέσματα. Κατ' αρχήν διέλυσε τους ένοπλους τρομοκράτες και έδωσε τη δυνατότητα να αναθαρρύνει ο πληθυσμός αυτής της περιοχής. Ένωσε την βόρεια με νότια Ελλάδα και αντίστροφα. Προκάλεσε σοβαρή άνησυχία στην κυβέρνηση της Αθήνας αυτή η δράση του ΔΣΕ.

Κατά την διάρκεια της μεγάλης μάχης του Σμόλικα - Γράμμου, το Γενικό Αρχηγείο διατάζει τη διοίκηση του κλιμακίου να πάρει τις Θεσσαλικές δυνάμεις που βρίσκονταν στον Γράμμο και μαζί με Αρχηγείο Θεσσαλίας να πραγματοποιήσει διείσδυση και δυνατά χτυπήματα σε πόλεις και χωριά στη βόρεια και ανατολική Θεσσαλία, πράγμα που θα του επιτρέψει να ελέγχει τις βασικές αρτηρίες Τρίκαλα - Καλαμπάκα, Μέτσοβο - Καλαμπάκα, Γρεβενά - Τρίκαλα, Λάρισα - Τύρναβο, Ελασσόνα - Κοζάνη. Η έδραίωση

τῶν τμημάτων μας σ' αὐτὸ τὸ χῶρο θὰ ἔδινε τὴ δυνατότητα γιὰ διεισδύσεις στὸν κάμπο, γιὰ στρατολογία καινούργιων μαχητῶν καὶ ἐπιμελητειακὴ δουλειά. Ἡ διείσδυση τῆς διοίκησης τοῦ κλιμακίου καὶ Ἀρχηγείου Θεσσαλίας πρὸς βόρεια καὶ ἀνατολικὴ Θεσσαλία, ποὺ ἄρχισε στὶς ἀρχὲς Αὐγούστου, διήρκεσε 45 μέρες. Ἀκολούθησαν τὴν ταχτικὴ τῶν διαδοχικῶν χτυπημάτων χωρὶς ἀνάπαυλα καὶ μὲ θάση ἐξόρμηση ἀπὸ ἀρκετὸ θάθος, πράγμα ποὺ τοὺς ἔδινε τὴ δυνατότητα πάντα νὰ αἰφνιδιάζουν τὸν ἀντίπαλο καὶ νὰ πετυχαίνουν τὴν κατάληψη τοῦ στόχου. Ὄταν δίνονταν τὸ ἓνα χτύπημα τὸ διαδέχονταν ἄλλο, ἀπὸ τελείως ἀντίθετη κατεύθυνση, ποὺ ὁ ἀντίπαλος δὲν τὸ περίμενε.

Ἀκολουθώντας αὐτὴν τὴν ταχτικὴ ἐπιτίθενται καὶ αἰφνιδίως καταλαμβάνουν τὴν Καλαμπάκα, μετὰ πραγματοποιοῦν τὴν ἐπιχειρήση τῆς Μίκανης, γιὰ ν' ἀκολουθήσει ἡ ἐπιχειρήση τοῦ κάμπου Φαρκαδῶνας, τοῦ κάμπου Τρικάλων, Μπουγούνιτσας καὶ τέλος ἡ ἐπίθεση στὴν πόλη Τρικάλων. Μετὰ ἀπ' αὐτές, τίς μὲ πλήρη ἐπιτυχία ἐπιχειρήσεις, μὲ ταχύτητα τὰ τμήματα περνοῦν τὸν Κάτω Ὀλύμπο καὶ Κίσαβο καὶ πραγματοποιοῦν σεῖρά ἀπὸ ἐπιθετικῆς ἐπιχειρήσεις, ὅπως ἐπίθεση κατὰ τοῦ Τυρνάβου, τῆς Ἀγυῖας τῆς ἐπαρχίας Ἀγυῖας, τοῦ κάμπου τῆς Λάρισας, τῆς Λεπτοκαρυῆς τοῦ Ἄνω Ὀλύμπου, στὸ Κουτσόχειρο καὶ τέλος ἐπίθεση στὴν ἴδια τὴν πόλη τῆς Λάρισας. Μὲ τὴν διείσδυση τῶν τμημάτων Θεσσαλίας στὴν βόρεια καὶ ἀνατολικὴ Θεσσαλία, πραγματοποίησαν 6 ἐπιθετικῆς ἐπιχειρήσεις μέσα σὲ πόλεις καὶ κωμοπόλεις, ἀρκετὲς συγκρούσεις μὲ ἀντίπαλο στὴν κίνηση στὰ Ἀντιχάσια, Ὀλύμπο, Μαυροβούνι καὶ στὸν Κάμπο. Στρατολόγησαν 2.500 καινούργιους μαχητές. Διέλυσαν τίς ἔνοπλες ομάδες στὰ Ἀντιχάσια καὶ πραγματοποίησαν μεγάλες προμήθειες τροφίμων. Μεγάλῃ ἀναταραχῇ προκάλεσαν στίς ἀντιδραστικῆς δυνάμεις καὶ στὴν πολιτικοστρατιωτικὴ ἡγεσία τῆς Ἀθήνας. Μόλις τέλειωσαν αὐτές οἱ ἐπιχειρήσεις, τὸ Ἀρχηγεῖο Θεσσαλίας παίρνει ἐντολὴ ἀπὸ μέρος τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ν' ἀναπτύξει δράση στὸ δρόμο Σαρανταπόρου μέχρι Κοζάνη καὶ νὰ διευκολύνει τίς ἐπιχειρήσεις τῶν τμημάτων μας, ποὺ μάχονται στὸ Βίτσι, ἐπίσης μὲ τάγμα τους νὰ δράσουν στὰ Βέντσα. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἀποστολὴ βασικὰ ἀνταποκρίθηκαν. Τὸ

Ἄρχηγείο Θεσσαλίας πού μετονομάστηκε σέ I μεραρχία τοῦ ΔΣΕ στά 1948, μετετράπηκε σέ μιὰ ἀπό τίς ἀξιόμαχες δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ, ἱκανή νά ἐκπληρώσει τὰ καθήκοντα πού τῆς ἀνατίθενται.

Τὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ στή νότια Ἑλλάδα ἦταν σέ θέση ἐφ' ὅσον λύναμε τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνεφοδίασμοῦ τους σέ πυρομαχὰ καὶ τρόφιμα, νά δημιουργήσουν στήν Πελοπόννησο, στά νῶτα τοῦ ἀντιπάλου, ἓνα πραγματικό δεύτερο μέτωπο. Στή Ρούμελη καὶ Θεσσαλία νά λύσουν τὸ πρόβλημα τῶν στρατηγικῶν ἐφεδρειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου στὸ μεγαλύτερο μέρος καὶ μὲ τὴν ὀχύρωση τοῦ ἑδαφικοῦ χώρου πού θὰ δι᾿άλεγαν νά φθείρουν μὲ λίγες δυνάμεις τὸν ἀντίπαλο ὅταν θὰ κινοῦνταν ἐκστρατευτικά.

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΣΕ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Τὰ τμήματά μας τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας, τὸ Φλεβάρη τοῦ 1948, πραγματοποιοῦν τρομερὴ διείσδυση στὸν κάμπο Θεσσαλονίκης καὶ μὲ τὸ πυροβολικὸ ἔρριξαν 150 βλήματα σέ στόχους στήν πόλη Θεσσαλονίκης. Ἡ διείσδυση αὐτὴ συνδυάστηκε καὶ μὲ χτυπήματα σέ ἄλλους στόχους ὅπως στήν δυτ. Λαγκάδα, σαμποτάζ στὸ δρόμο Θεσσαλονίκης - Σερρῶν. Μπήκαν στὸ χωριὸ Λαϊνὰ Λαγκάδα καὶ στὸ χωριὸ Ὠραιόκαστρο, 7 χιλιόμετρα ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη. Τέλη Μάρτη ἐνέργεια ἀντιπάλου μὲ ἰσχυρὲς δυνάμεις καὶ χρησιμοποῖηση σέ μεγάλη κλίμακα τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὰνκς ἀποκρούσθηκε στίς θέσεις Λαχανᾶ, Μοράδα, Ταπλάκια, Καλύδια καὶ ἄλλα ὑψώματα. Ἐπίσης μὲ ἐπιτυχία ἀντιμετωπίστηκε ἀντίπαλος μὲ δύναμη 2 ταξιαρχιῶν στά Κεδρίλια, στίς 30 καὶ 31 Μάρτη 1948. Στά τέλη Μάη, τὰ τμήματά μας στήν περιοχή τῆς Κρούσας στά ὑψώματα Τσεροπούλου, χτύπησαν τμήματα ἀντιπάλου δύναμη 2 ταξιαρχιῶν πού κινοῦνταν ἐκστρατευτικά ἀπὸ πλευρὰ καὶ νῶτα, μὲ ἀποτέλεσμα νά ἀποκρούσουν ἐπίθεσή του. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὲς τίς μάχες ἐκδήλωσαν τὰ τμήματά μας καὶ μερικὲς ἄλλες ἐπιθετικὲς ἐνέργειες ἐναντία σέ τμήματα Μάυδων, ἔθνοφρουρᾶς καὶ ὀχυρωμένων τοποθεσιῶν, ὅπως στήν περιοχή Κορώνας Κιλκίς, πού διέλυσαν δι-

λοχία αντιπάλου. Γενικά όμως το Ἀρχηγείο αὐτὸ περιορίστηκε σὲ μικροεπιθέσεις καὶ σαμποταριστικὴ δράση καὶ δὲν ἐκμεταλλεύτηκε τὸ ἄδειασμα τοῦ χώρου τῆς, ἀπὸ σοβαρὲς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου στὴν περίοδο τῶν μεγάλων μαχῶν τοῦ Γράμμου - Βίτσι, γιὰ ν' ἀναπτύξει σοβαρὲς ἐπιθετικὲς ἐνέργειες μὲ σκοπὸ νὰ περισφίγγει ἀντίπαλο πρὸς Θεσσαλονίκη, νὰ πραγματοποιοῦει στρατολογία μαχητῶν καὶ ν' ἀναγκάσει τὸν ἀντίπαλο νὰ φέρει δυνάμεις γιὰ νὰ ὑπερασπίσει τὴν νευραλγικὴ αὐτὴ θέση. Μετὰ ἀπ' τὴν κριτικὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἡ δουλειὰ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχηγείου βελτιώνεται καὶ φτάνει στὸ ὕψος τῶν ἄλλων Ἀρχηγείων, ἰδίως ἡ 20 ταξιαρχία μας διακρίνεται σὰν μιὰ ἀπ' τὲς πρώτες ταξιαρχίες τοῦ ΔΣΕ.

Τὸ πιὸ καθυστερημένο Ἀρχηγείο ἀπὸ ἄποψη πολεμικῆς δράσης καὶ πολιτικῆς δουλειᾶς, ἦταν τὸ ἀρχηγείο Ἀνατολικῆς Μακεδονίας - Θράκης μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Λασσάνη καὶ πολιτικὸ ἐπίτροπο τὸν Βατουσιανό. Τὸ Ἀρχηγείο αὐτὸ διέθετε μεγάλο ἀπόθεμα τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν καὶ δροῦσε σὲ μιὰ περιοχὴ μὲ μεγάλη συμπάθεια στὸ δικό μας κίνημα. Ἀντὶ νὰ ἐκμεταλλευτεῖ αὐτὲς τὲς εὐνοϊκὲς συνθήκες καὶ τὴν ἀραιὴ κατοχὴ ἀπ' τὸν ἀντίπαλο, νὰ προσαρμόσει μιὰ ταχτικὴ βαθειῶν διεισδύσεων καὶ συγκεντρωτικῶν χτυπημάτων, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν δράση τῶν ἐλεύθερων σκοπευτῶν καὶ τῶν τμημάτων σαμποτέρ, ἔτσι πού νὰ μποροῦσε νὰ κυριαρχήσει σὲ χωριά, κωμοπόλεις καὶ πόλεις καὶ νὰ πραγματοποιήσει σημαντικὴ στρατολογία μαχητῶν, κράτησε στάση παθητικὴ καὶ ἔπεσε σὲ πλήρη ἀδράνεια. Ὁλητὴ δράση του, σ' ὅλη τὴν περίοδο τοῦ 1948 καὶ κατὰ τὲς μάχες τοῦ Γράμμου - Βίτσι περιορίζεται: σὲ σαμποταριστικὴ δράση καὶ μικροενέργειες μὲ μικρὰ τμήματα ἐνόπλων, σὲ ἀντιλαϊκὲς πράξεις καὶ σὲ διαστρέβλωση τῆς γραμμῆς τοῦ Κόμματος καὶ τῶν νόμων τῆς Προσωρινῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης.

Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, μὲ τὴν ἀπόφασή του στὲς 3 Σεπτέμβρη 1948, ἀφοῦ κάνει αὐστηρὴ κριτικὴ τῆς καθοδήγησης αὐτοῦ τοῦ Ἀρχηγείου, θάζει τὰ παρακάτω καθήκοντα: νὰ καταργηθεῖ τὸ Ἀρχηγείο Ἀνατολικῆς Μακεδονίας - Θράκης καὶ σχηματισθεῖ ἡ 7η Μεραρχία τοῦ ΔΣΕ, μὲ καινούργια διοίκηση. Νὰ γίνῃ καλὴ

ἐπιλογή τῶν στελεχῶν πού θά πλαισιώσουν τίς ταξιαρχίες, τάγματα, λόχους κλπ. Νά καλύτερεύσει ἡ ἰδεολογική προετοιμασία τῶν μαχητῶν. Νά καλύτερεύσουν οἱ σχέσεις μέ τὸ λαὸ καὶ νά σταματήσουν οἱ ἀντιλαϊκὲς πράξεις. Ἀποστολή τῆς Μεραρχίας καθορίζεται νά δίνει ἀδιάκοπα χτυπήματα στίς ἐνοπλες ομάδες, τὰ τάγματα τῆς ἐθνοφρουρᾶς καὶ ἄλλους στρατιωτικούς στόχους. Νά στρατολογήσει μέχρι τέλος τοῦ χρόνου 5.000 καινούργιους μαχητές. Νά ἀναπτυχθεῖ ποσοτικά καὶ ποιοτικά τὸ σαμποτάζ στὸ βασικὸ συγκοινωνιακὸ δίκτυο, καθὼς καὶ ἡ δράση τῶν ἐλεύθερων σκοπευτῶν καὶ τοῦ ἵππου. Μετὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἡ δράση τῆς 7ης μεραρχίας αἰσθητὰ βελτιώνεται.

* * *

Μὲ βάση τὸν ὄρεινὸ ὄγκο τοῦ Καϊμακτσαλάν, τὸ περιφερειακὸ ἀρχηγεῖο μέ τὸ ἴδιο ὄνομα, πού μετὰ μετατρέπεται σὲ ταξιαρχία, ἀναπτύσσει δράση σ' ὅλο τὸ χῶρο δυτικὰ τοῦ Ἀξιού. Πραγματοποιεῖ χτυπήματα κατὰ ἐνόπλων καὶ τμημάτων ἐθνοφρουρᾶς καὶ κρούσεις στίς πόλεις αὐτῆς τῆς περιοχῆς. Γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ πολεμικοῦ πνεύματος μέσα στίς πόλεις καὶ τὰ ὀχυρωμένα χωριά καὶ κωμοπόλεις πού ἔχουν μαντρώσει χιλιάδες ξεσπιτωμένους ἀπ' τὰ ὄρεινά χωριά. Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς διαφωτιστικῆς δουλειᾶς μέσα στίς ἐργαζόμενες μάζες τῶν πόλεων καὶ χωριῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἀγώνων, γιὰ ψωμί καὶ λευτεριά. Γιὰ τὴν συγκέντρωση πληροφοριῶν ἀπ' τίς πόλεις καὶ τὰ χωριά πού εἶναι μαντρωμένα ἀπὸ τὸν ἀντίπαλο καὶ τὴν ἀνάπτυξη εἰδικῆς δουλειᾶς μέσα στὸ στρατὸ τοῦ ἀντιπάλου γιὰ τὴ συναδέλφωση. Γιὰ τὴ στρατολογία καινούργιων μαχητῶν ἀπ' τίς πόλεις καὶ τὰ χωριά, τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ἀπὸ τὸ Μάη τοῦ 1948, δημιουργεῖ τὸν θεσμὸ τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων γιὰ τίς πόλεις καὶ λίγο ἀργότερα τὸν θεσμὸ τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων τῆς ὑπαίθρου.

Μὲ τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας ἀντιπάλου τὸ 1948 σ' ὅλες τίς πόλεις τῆς Ἑλλάδας ὑπῆρχαν πολιτικοὶ ἐπίτροποι πόλεων καὶ εἶχαν ἀναπτύξει καλὴ δράση πολεμική. Ἡ δουλειὰ ἄρχισε στὴ Θεσσαλονίκη μέ τὰ ὑποδειγματικὰ χτυπήματα πού δόθηκαν στὴν πό-

λη τῆς Θεσσαλονίκης, κάτω ἀπ' τὴν καθοδήγηση τοῦ συνταγματάρχη πολιτικοῦ ἐπιτρόπου Μήτσου Βαμβακᾶ, πού ἔπεσε πολεμῶντας ἡρωϊκά. Πλούσιο εἶναι τὸ δελτ'ο πολεμικῆς δράσης στὶς πόλεις καὶ καὶ τὰ χωριὰ τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων καὶ ὑπῆρχαν οἱ προϋποθέσεις, μ' αὐτὸ τὸ θεσμὸ νὰ μεταφέρουμε τὸ μικροπόλεμο μέσα στὶς φωλιές τῆς ἀμερικανοκρατίας καὶ νὰ δημιουργηθεῖ γιὰ τὸ ΔΣΕ ἓνα τρίτο μέτωπο.

* * *

Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰκόνα πού παρουσιάζεται στὰ 2 ἀντιμαχόμενα μέρη, ἡ κατάσταση δυνάμεων καὶ ἠθικοῦ. Ἡ ἀμερικανοκρατία καὶ πολεμικοπολιτικὴ ἡγεσία τῆς Ἀθήνας, μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν ἐκστρατειῶν στὶς διάφορες περιοχές τῆς Ἑλλάδας, μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν ἐαρινῶν ἐκστρατειῶν στὶς διάφορες περιοχές τῆς Ἑλλάδας, μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐκστρατείας στὸ Σμόλικα - Γράμμο καὶ τὴν ἀνατροπὴ τους στὸ Βίτσι, βρίσκονται σὲ σοβαρὴ κρίση, μὲ ἀποδιοργανωμένο καὶ πεσμένο τὸ ἠθικὸ τοῦ στρατοῦ τους. Ἀπ' τὴν ἄλλη ὁ ΔΣΕ ἀπ' αὐτὲς τίς μάχες βγῆκε πρὸ ἰσχυρός, πρὸ ἐτοιμοπόλεμος καὶ μὲ πλούσια πείρα ἀνταρτοπολέμου, ἱκανὸς νὰ δίνει ταχτικὲς μάχες ἀμυντικὲς καὶ ἐπιθετικὲς, καθὼς καὶ συγκεντρωτικὰ αἰφνυδαστικὰ χτυπήματα σὲ πόλεις χρησιμοποιοῦντας τὸ στοιχεῖο τοῦ ἐλιγμοῦ καὶ τῆς θαθεῖας διεΐσδυσης. Διαθέταμε ἀξιόμαχες 9 μεραρχίες καὶ τὴν ταξιαρχία Καϊμακτσαλάν, τὰ τμήματα ἐλεύθερων σκοπευτῶν καὶ σαμποτέρ, οἱ δὲ ομάδες τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων πόλεων καὶ ὑπαίθρου πού δὲν ἄφηναν στιγμὴ ἡσυχία στὸν ἀντίπαλο. Μ' αὐτὲς τίς δυνάμεις, τὴν σωστὴ ὀργανωτικὴ τους μορφή καὶ ταχτικὴ, μπορούσαμε ἐφ' ὅσον λύναμε τὸ πρόβλημα τοῦ ἐφοδισμοῦ τους σὲ ὄπλισμό καὶ τροφίμα νὰ δώσουμε ἀποφασιστικὲς μάχες καὶ σὲ σύντομο διάστημα, ἀκόμα στὸ 1949, νὰ κερδίζαμε τὴν καμπὴ τοῦ πολέμου πρὸς ὄφελος τοῦ ΔΣΕ.

ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ ΣΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Μετὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ ἀντιπάλου στὸ Βίτσι καὶ τὴν εὐνοϊκὴν κατάστασιν πού δημιουργήθηκε γιὰ τὸν ΔΣΕ, ὁ Ν. Ζαχαριάδης μὲ

τήν ιδιότητα του Γεν. Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ και Προέδρου του Πολεμικού Συμβουλίου του ΔΣΕ, πήγε στη Μόσχα για συνομιλίες με την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης και της Κυβέρνησης. Πράγματι συναντήθηκε με τον Στάλιν, Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΣΕ και πρωθυπουργό της Σοβιετικής Ένωσης και με τ' άλλα μέλη της σοβιετικής ηγεσίας. Τους ανέπτυξε την κατάσταση την πολεμική και πολιτική, με στοιχεία τους παρουσίασε την πλούσια βοήθεια που παίρνει η κυβέρνηση της Αθήνας απ' τους Άγγλοαμερικάνους και πώς ο ΔΣΕ μπόρεσε νησιτικός και άοπλος να τους αντιμετωπίσει. Ζήτησε να εκδηλωθεί η υποστήριξη του σκληρά δοκιμασμένου ΔΣΕ απ' τη Σοβιετική Ένωση, τις Λαϊκές Δημοκρατίες και απ' όλο τον προοδευτικό αντιιμπεριαλιστικό κόσμο. Βοήθεια σε όπλισμό, τρόφιμα και ρουχισμό, την ιατροφαρμακευτική βοήθεια και θεραπεία των τραυματιών μας, την βοήθεια για την στρατολογία Ελλήνων που ζούνε στο εξωτερικό.

Η σοβιετική ηγεσία μ' επίκεφαλής τον Στάλιν, συμφώνησε να δοθεί αυτή η βοήθεια. Καθόρισαν ένα πολεμικό έργοστάσιο να δουλεύει για λογαριασμό του ΔΣΕ. Έπρεπε μέχρι τέλος του χειμώνα του 1948 - 49, εκτός από τ' άλλα όπλα, να φτάναν στα χέρια του ΔΣΕ 1.000 κανόνια διαφόρων διαμετρημάτων με 1.000.000 βλήματα, 1.000 κανόνια αντιαεροπορικά με περισσότερο από 1.000.000 βλήματα, 1.000 κανόνια αντιαρματικά, αεροπλάνα για να εφοδιάζουν τα τμήματά μας Πελοποννήσου, Ρούμελης, Θεσσαλίας. Αποφασίστηκε να μᾶς βοηθήσουν για να περάσουμε περί τις 8.000 Έλληνες, που θα στρατολογήσαμε απ' τις δυτικές χώρες.

Γυρίζοντας ο Ν. Ζαχαριάδης στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ από τη Μόσχα, μᾶς ανακοίνωσε τη συζήτηση που πραγματοποίησε και την πλήρη συμφωνία της Σοβιετικής ηγεσίας και του Στάλιν, να μᾶς βοηθήσουν με τις ποσότητες σε όπλισμό που ανέφερα, καθώς και τρόφιμα, ρουχισμό και το δικαίωμα να περάσουμε τους έθελοντές Έλληνες απ' τις δυτικές χώρες. Αυτή η ειδήση σκόρπισε χαρά, ήταν δικαίωση των σκληρών αγώνων του ΔΣΕ και του λαού μας και μᾶς δυνάμωσε περισσότερο την πίστη προς τη Σοβιετική Ένωση. Αμέσως συγκεντρώσαμε όλους τους ἀ-

ξιωματικούς πιλότους τῆς ἀεροπορίας καὶ μερικὰ ἄλλα στελέχη καὶ τοὺς στείλαμε γιὰ ἐκπαίδευση γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ παραλάβουν τὰ ἀεροπλάνα. Ἐτοιμάσαμε ἀεροδρόμια καὶ εἰδοποιήσαμε στὴ Νότιο Ἑλλάδα νὰ καθορίσουν σημεῖα ρίψεων στὴν Πελοπόννησο, Ρούμελη καὶ Θεσσαλία.

Μὲ βάση αὐτὴ τὴ συμφωνία, προχωρήσαμε γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἐπιχειρήσεων τῆς χειμωνιάτικης περιόδου, θὰ ἀναπτύσσονταν παντοῦ ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις, μὲ σκοπὸ τὴν καταπόνηση τοῦ ἀντιπάλου, νὰ μὴν τοῦ δώσουμε ἀνάπαυλα γιὰ ξεκούραση καὶ ἀνασυγκρότηση τῆς δυνάμεώς του καὶ νὰ τὸν ὑποχρεώσουμε νὰ καθηλώσει: πολλὲς δυνάμεις σὲ διάταξη ἐλαττώνοντας τὴν δύναμη κρούσης του. Προετοιμασία γιὰ ἀντιμετώπιση τῆς ἐκστρατείας του, προκαλώντας του σοβαρὴ φθορὰ καὶ μετὰ ἀντιχτύπημα μὲ σοβαρὲς δυνάμεις, πού θὰ μᾶς ἐπέτρεπε νὰ κυριαρχήσουμε σὲ μιὰ μεγάλη περιοχὴ τῆς χώρας.

ΟΙ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΟΥ 1948 ΣΤΟ ΒΙΤΣΙ

Μετὰ τὶς ἐπιθετικὲς μας ἐπιχειρήσεις στὶς 21 ὡς 24 Σεπτέμβρη στὸ Βίτσι, ἀρχίσαμε μιὰ ἐντονη πολιτικὴ καὶ ὀργανωτικὴ δουλειά. Συγκροτήθηκαν οἱ λόχοι κυνηγῶν ἀρμάτων, τοὺς ἐξοπλίσαμε μὲ φιάλες, νάρκες, πάντσερ καὶ τουφέκια ἀντιαρματικά. Τοὺς τοποθετήσαμε στὰ βασικὰ σημεῖα πρὸς Ἱεροπηγὴ, Γαῦρο, Πισωδέρη. Στὰ σημεῖα αὐτὰ θάλαμε πολυβόλα ἀντιαρματικά τῶν 20 χιλιοστῶν καὶ πυροβόλα ἀντιαρματικά τῶν 37 χιλιοστῶν. Στὴν 18 ταξιαρχία δώσαμε ἀποστολή, νὰ προωθήσει ἓνα τάγμα τῆς στὸ Σινιάτικο γιὰ χτύπημα Πτολεμαΐδας καὶ χωριὰ κάμπου, μὲ καθήκον νὰ πραγματοποιήσει στρατολογία καινούργιων μαχητῶν, μὲ τὴν ἄλλη δύναμή της νὰ πραγματοποιήσει διεισδύσεις καὶ νὰ δράσει στὸν κάμπο τῆς Φλώρινας.

Στὰ ὑπόλοιπα τμήματα πού θρίσκονται στὸ Βίτσι, δώσαμε διάταξη καὶ ἀποστολή νὰ εἶναι ἔτοιμα ν' ἀντιμετωπίσουν καινούργια ἐπιθετικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀντιπάλου καὶ ταυτόχρονα νὰ πραγματο-

ποιήσουν επιθετικές επιχειρήσεις, για κατάληψη καινούργιων θέσεων. Αποφασίσαμε να πραγματοποιήσουμε επιθετική επιχείρηση κατά οχυρωμένης τοποθεσίας Μπίκοβιτς. Το βράδυ στις 6 Οκτώβρη πραγματοποιούμε σύσκεψη με Διοίκηση Χ μεραρχίας και 14 ταξιαρχίας που θα πραγματοποιούσε την επιχείρηση. Μας ανέπτυξαν το σχέδιο που μελέτησαν για την επιχείρηση του Μπούκοβιτς, όμως το βράδυ δεν καταλήξαμε. Την άλλη μέρα με τα ίδια στελέχη, πραγματοποιούμε αναγνώριση του στόχου και καταλήξαμε ή επιχείρηση να πραγματοποιηθεί στις 9 προς 10 Οκτώβρη με δύναμη 14 ταξιαρχίας. Το χτύπημα θα δίνονταν από 2 κατευθύνσεις, από Δόντι και ενδιάμεσο 1341 Μπίκοβιτς, με μικρή δύναμη θα κατελάμβανε το 1341 και Άη Λιά Σιδηροχωριού. Έγινε η προετοιμασία των τμημάτων που θα πραγματοποιούσαν την επιχείρηση.

Την νύχτα ώρα 12 στις 9 προς 10 Οκτώβρη άρχισε η επιχείρηση, μέχρι το πρωί τα τμήματά μας δεν μπόρεσαν να κάνουν ρήγματα στα συρματοπλέγματα του αντιπάλου, ούτε να ξεκαθαρίσουν τα ναρκοπέδια. Το πρωί γύρισαν πίσω, χωρίς να πετύχει η επιχείρηση στο Μπούκοβιτς. Το πρωί της 10 Οκτώβρη, ο αντίπαλος με την 10η μεραρχία του, εκδηλώνει επίθεση με κύρια κατεύθυνση τον Άγιο Αθανάση και με δύο τάγματα προς Άγιο Δημήτριο και Όρλοβο. Γίνεται σκληρή μάχη κι ο αντίπαλος κατέλαβε τον Άγιο Αθανάση. Στην Κουκουδίτσα:να γίνεται πραγματική τιτανομαχία, τα τμήματά μας ανατρέπουν όλες τις έχθρικές επιθέσεις, με τεράστιες για τον αντίπαλο απώλειες, το ίδιο έπαθε στο Όρλοβο και Άγιο Δημήτρη.

Το απόγευμα έφτασα στο Μάλι - Μάδι στην έδρα της 9ης μεραρχίας μας και οργανώσαμε για την νύχτα αντεπίθεση, για ανακατάληψη του Αγίου Αθανάση. Η αντεπίθεση πραγματοποιήθηκε, πήραμε τον Άγιο Αθανάση και εκτοπίσαμε αντίπαλο απ' όλες του τις θέσεις. Επίθεση του αντιπάλου με τάνκς αντιμετωπίστηκε από τον λόχο κυνηγών αρμάτων καταστρέφοντας 5 τάνκς. Δύο ταξιαρχίες της Χ μεραρχίας του αντιπάλου έπαθαν σοβαρές ζημιές, οι απώλειές τους ξεπερνούν τους 1.000 σε νεκρούς και τραυματίες. Στις 11 Οκτώβρη, πήγα στον Μπάρο όπου κάναμε κριτική της επιχείρησης του Μπίκοβιτς. Βγήκε συμπέρασμα ότι δεν πάρθηκαν

δλα τὰ μέτρα γιά τήν αντιμετώπιση τῶν ναρκοπεδίων καί διάνοξη τῶν συρματοπλεγμάτων. Δέν κρατήθηκε ἡ συνοχή τῶν τμημάτων. Ἐνῶ τμήμα μας πραγματοποιεῖ ρήγμα καί διεισδύει δέν ρίχνουν οἱ διοικητές τὰ τμήματα διαδοχικά πίσω ἀπ' τὸ τμήμα πού πραγματοποίησε τὸ ρήγμα καί δέν ἐκμεταλλεύονται τίς εὐνοϊκές περιπτώσεις, ὅπως τὸ 1341 στὸ Δόντι κλπ.

Στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο καλοῦμε στίς 13 Ὀκτώβρη, τῆ δ οἴκηση τῆς 10ης Μεραρχίας καί 14ης ταξιαρχίας καί συζητήσαμε ἐπάνω στή μάχη τοῦ Μπούκοβιτς. Βγήκαν τὰ συμπεράσματα πού πῶ πάνω ἀναφέρω, μπῆκε καθήκον νὰ ἐπαναλάβει τὴν ἐπιχείρηση, ἀφοῦ ὀργανωτικὰ πάρει δλα τὰ μέτρα γιά νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν οἱ ἀδυναμίες πού παρουσιάστηκαν. Τὴν ἴδια μέρα τὸ τάγμα τῆς 18 ταξιαρχίας μας πού δρᾷ στὸ Σινιάτσικο, χτύπησε φάλαγγα ἀντιπάλου ἀπὸ 240 αὐτοκίνητα καί τὰ κατέστρεψε δλα, προκαλώντας τους σοβαρὲς ζημιές.

Στίς 14 Ὀκτώβρη, ὁ ἀντίπαλος μὲ ἐπίθεση κατέλαβε τὴν Πρεσέσκα, τὰ τμήματά μας μάχονται. Κίνηση ἀντιπάλου ἀπὸ Κουλκουθούρια πρὸς Πολένακα καί ἀπὸ Πολυπόταμο πρὸς Πλατὺ - Κούλα ἀπεκρούστη. Πολὺ πρῶτ' στίς 17 Ὀκτώβρη, ἐνῶ πῆγα:να πρὸς Μακροχώρι, μαθαίνω πὼς ὁ ἀντίπαλος αἰφνιδιαστικὰ κατέλαβε τὸ Βίτσι, ὕψος 2121. Ὁ πολιτικὸς ἐπίτροπος τῆς 103 ταξιαρχίας πού βρίσκονταν ἐκεῖ κοντά, ὄχι μόνον δέν ἔκανε τίποτε γιά νὰ ἀποφύγει τὸν αἰφνιδιασμό, ἀλλὰ πανικοβλήθηκε καί ἐπίμονα ζητοῦσε νὰ ἀποσυρθεῖ καί ἀπὸ ἄλλες θέσεις. Στείλαμε ἄλλον στήν θέση του καί πράγματι κρατήθηκαν οἱ θέσεις, πού αὐτὸς ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψει. Τάγμα τῆς 18 ταξιαρχίας πού βρίσκονταν στὰ Γκλάβατα, ἔκανε κάπως καθυστερημένα τὴν ἀντεπίθεση καί δέν μπόρεσε νὰ ἀνακαταλάβει τὸ 2121. Ὀργανώσαμε ἀντεπίθεση γιά τὰ ξημερώματα τῆς ἄλλης μέρας ἀφοῦ φέραμε διλοχία τῆς 9ης μεραρχίας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ Σοφιανό. Ἡ ἀντεπίθεση στὸ Βίτσι δέν πέτυχε. Ἀντίπαλος πραγματοποιεῖ σφοδρὴ ἐπίθεση στὰ Γκλάβατα καί τὰ καταλαμβάνει. Τὸ βράδυ στίς 18 Ὀκτώβρη, καλοῦμε τὸν Ν. Σκοτίδα καί Ὑψηλάντη καί συζητήσαμε γιά τὴν κατάσταση πού δημιουργεῖται στὸν τομέα τῆς 10ης μεραρχίας. Καταλήξαμε νὰ παρθοῦν δλα τὰ μέτρα γιά νὰ ἀντιμετωπίσουν τίς ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου πρὸς Κού-

λα - Πλατύ και για τις 23 'Οκτώβρη να ετοιμάσουν άντεπίθεση.

Στις 19 'Οκτώβρη ο αντίπαλος κάπως εύκολα μᾶς πήρε την Κούλα χωρίς να χτυπηθεί όπως ξπρεπε. Στις 20 'Οκτώβρη, ισχυρή επίθεση του αντιπάλου προς Πλατύ από Κούλα και Πολυπόταμο. Διεξήχθη σκληρή μάχη. 'Αντίπαλος κατέλαβε το Πλατύ, με άντεπίθεση το κατέλαβαν τὰ τμήματά μας και προς το θράδυ, το ξαναπήρε ο αντίπαλος. Τή νύχτα ή διοίκηση τής Χης Μεραρχίας μου ζητάει να πραγματοποιήσει αναδιάταξη ἐγκαταλείποντας το Κάμινο - Μανιτόρετς και να κρατηθούμε στα Γκλάβατα - Ρότο. Τους δίνω διαταγή με τὰ δόντια να κρατήσουν τή θέση τους, τους ἔκανα γνωστό ότι ο αντίπαλος ἔχει πάθει σοβαρές ζημιές και πρέπει να κερδίσουμε χρόνο για άντεπίθεση. 'Η άντεπίθεση καθορίστηκε να πραγματοποιηθεί το μεσημέρι τής 23ης 'Οκτώβρη, με τάγμα Κοσάντζα τής 107 Ταξιαρχίας από Κρέστο προς Κούλα, με τάγμα Χ μεραρχίας προς Πλατύ και με δύναμη 18 ταξιαρχίας θά κτυπούσε από τὰ νῶτα από Τριανταφυλλιά προς Κούλα με πέντε λόχους και ἕνα τάγμα από Πολυπόταμο προς Πλατύ. Κανονίσαμε ὅλες τις λεπτομέρειες συντονισμού του πυροβολικού, ὀλμων κλπ. Στις 21 'Οκτώβρη ο αντίπαλος ἔκανε προσπάθεια προς Κρέστο, που όμως ανατράπηκε με σοβαρές ἀπώλειες.

Στις 23 'Οκτώβρη, ανέβηκα στο παρατηρητήριο του Λέσιτς, για να παρακολουθήσω τήν επίθεση τῶν τμημάτων μας. 'Η επίθεση ἄρχισε ὠρα 14.15, μέσα σε 15 λεπτά τής ὠρας κατέλαβαν τὰ τμήματά μας τήν Κούλα. Μάχη σκληρή διεξάγεται στο Πλατύ, το πυροβολικό μας και οί ὀλμοι κτυπᾶνε καλά. 'Υστερα από πολύωρη μάχη, κατά τις πρωινές ὠρες τής ἄλλης μέρας, καταλάβαμε και το Πλατύ. 'Η 18η ταξιαρχία που κτύπησε από τὰ νῶτα, διέλυσε τελείως τρία τάγματα, ἔξαιτίας που το τάγμα Πολυπόταμο δέν ἐνήργησε καλά, χάσαμε 800 αἰχμαλώτους, πιάσαμε μόνο 30. 'Ο αντίπαλος ἔπαθε σοβαρές ζημιές και ἄφησε στο πεδίο τής μάχης ὀπλισμό 3 ταγμάτων. 'Εμεῖς χάσαμε τὸν ἥρωα ταγματάρχη Κοσάντζα.

Στις 24 'Οκτώβρη πραγματοποιούμε σύσκεψη του Πολεμικού Συμβουλίου, όπου ανέπτυξα πῶς πραγματοποιήσαμε τήν επίθεση προς Πλατύ Κούλα και τις ἐπιτυχίες αὐτῆς τής μάχης. 'Αποφα-

σίσαμε νά αλλάξουμε τήν διοίκηση τῆς Χ μεραρχίας, τὸ διοικητὴ Ὑψηλάντη καὶ τὸν ἐπίτροπό του, γὰ ἀνεπάρκεια καὶ στὴ θέση τους νά βάλομε διοικητὴ τὸν Ν. Σκοτίδα καὶ πολιτικὸ ἐπίτροπο τὸν Ν. Μπελογιάννη. Ἀποφασίσαμε νά ἐπεξεργασθοῦμε τὸ σχέδιο τῆς χεμικονομικῆς δράσης τοῦ ΔΣΕ. Καλέσαμε στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο τὸ διοικητὴ τῆς 18 ταξιαρχίας Π. Βαῖνᾶ καὶ τοῦ ἀναθέσαμε ἀποστολὴ νά διεσδύσει μὲ ὅλη τὴ δύναμή του πρὸς Σινιάτικο καὶ νά χτυπήσει τὴν Ἐράτερα, Σιάτιστα, Πτολεμαίδα, Ἀμύντεο καὶ Καμποχώρια γιὰ στρατολογία. Ἡ δράση αὐτὴ θὰ γίνεῃ μέχρι 20 Νοέμβρη. Στὴ διοίκηση τῆς Χ μεραρχίας βάλαμε καθῆκον νά πάρει ὅλα τὰ ὀργανωτικὰ μέτρα καὶ νά προετοιμάσει τὴν ἐπιχείρηση γιὰ κατάληψη τοῦ Μπίκοβιτς. Ἡ ἐπιθεσις θὰ πραγματοποιηθῆναι τὴν νύχτα στίς 10 πρὸς 11 Νοέμβρη.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν μας τὴν ἀποτυχία τῆς πρώτης μας προσπάθειας, βάλαμε σὰν καθῆκον νά γίνεῃ μιὰ δεκαήμερη ἐκπαίδευση τῶν διμοιριῶν καταστροφῆς συρματοπλεγμάτων καὶ ναρκοπεδίων καὶ νά χρησιμοποιήσουμε τὰ ἐνδεδειγμένα μέσα καταστροφῆς τους. Οἱ λόχοι νά συγκροτηθοῦν μὲ βάση τὴν ἀποστολὴ καὶ τὰ μέσα πού θὰ χρησιμοποιήσουν. Νά γίνεῃ ἐξονυχιστικὴ ἀναγνώρισις τοῦ στόχου, νά διαπιστώσουμε τὰ ἀδύνατα σημεῖα τῆς διάταξης τοῦ ἀντιπάλου, τὰ σημεῖα κίνησής τους καὶ νά βροῦμε τὸ στρατηγικὸ σημεῖο γὰ τὴν ἀνατροπὴ ὅλης τῆς διάταξής τους, ἀποφεύγοντας τὸ βάθος τῆς ὀχύρωσης. Νά δοθεῖ σωστὴ διάταξη τῶν τμημάτων μας κατὰ τὴν ἐπίθεσις, πού νά τροφοδοτεῖ τὸ ρήγμα μὲ διαδοχικὰ κύματα. Νά ἐξασφαλισθοῦν ἐφεδρεῖες τόσο στὴν κύρια κατεύθυνση τοῦ ρήγματος, ὅσο καὶ γιὰ μεγαλύτερη ἐκμετάλλευση τῆς ἐπιτυχίας. Μὲ βάση τίς ὁδηγίες μας ἡ 14η ταξιαρχία, ἔκανε ἐντατικὴ ἐκπαίδευση τῶν λόχων γιὰ τὸ ρήγμα καὶ δοκιμάζοντας στὴν πράξη, διέλεξε τὰ μέσα πού εἶναι ἀποτελεσματικὰ γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν συρματοπλεγμάτων, ναρκοπεδίων καὶ ὀχυρώσεων. Σὰν τέτοια μέσα θὰ χρησιμοποιήσῃ σταυροὺς ἀπὸ τυποποιημένα γεμισμάτα, πάντσερ, ψαλίδες καὶ ἀντιαρματικά τῶν 20 χιλιοστομέτρων γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τοῦ σχεδίου πυρὸς τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ ἐπίθεσις καθορίστηκε νά γίνεῃ νύχτα, γιὰτὶ δίναμε λίγο στόχο καὶ ἀποφεύγαμε τὴν ἀεροπορία.

Ἡ μάχη ἄρχισε ἡ ὥρα 23.30 στίς 10 Νοέμβρη, μέχρι τὸ πρῶν εἶχε καταλαφθεῖ τὸ Μπίκοβιτς, ἐκτός ἀπὸ τὸ 1341 καὶ αὐτὸ ἀπὸ λάθος τοῦ διοικητῆ τοῦ τάγματος, ποὺ ἐνῶ τὰ τμήματά μας τὸ εἶχαν καταλάβει αὐτὸς κτύπησε τὰ τμήματά του κατὰ λάθος καὶ ἔδωσε τῇ δυνατότητα αὐτῇ τῇ σύγχυση νὰ τὴν ἐκμεταλλευθεῖ ὁ ἀντίπαλος. Ἡ ἐπιχείρηση στὸ Μπίκοβιτς ἔγινε μὲ τέχνη καὶ μεγάλη αποφασιστικότητα καὶ ἀπέδειξε ὅτι τὰ τμήματα τοῦ ΔΣΕ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ πραγματοποιοῦν ἐπιχειρήσεις σὲ σοβαροὺς στόχους, μὲ γερὴ ὀχύρωση καὶ νὰ τοὺς καταλάβουν. Ἐνα τάγμα τοῦ ἀντίπαλου διαλύθηκε τελείως, πιάσαμε 25 αἰχμαλώτους καὶ πολλὰ λάφυρα. Ἡ ὥρα 12 ὁ ἀντίπαλος μὲ ὑποστήριξη πυροβολικοῦ, ἀεροπορίας καὶ μὲ ἰσχυρὲς δυνάμεις πραγματοποιεῖ ἀντεπίθεση. Τρεῖς διαδοχικὲς του προσπάθειες ἀποκρούσθηκαν, τὸ βραδάκι παίρνει τὸ Μπίκοβιτς, ὅμως μὲ ἀντεπίθεση τῶν τμημάτων μας τὸ ἀνακαταλαμβάνουμε, πολεμώντας σῶμα μὲ σῶμα. Ἀπ' τὶς πρῶινες ὥρες στίς 12 Νοέμβρη, ὁ ἀντίπαλος πραγματοποιεῖ ἰσχυρὲς ἐπιθέσεις, ὅμως ὅλες σπάζουν στὴν ἡρωϊκὴ ἀντίσταση τῶν μαχητῶν μας. Στίς δύο ἡμέρες ὁ ἀντίπαλος ἔρριξε πάνω ἀπὸ 30.000 βλήματα πυροβολικοῦ. Δυσκολία μεγάλη παρουσιάζεται: στὰ τμήματά μας, ποὺ δὲν ἔχουν ὀχυρώσεις ἀπὸ τὴν πλευρὰ ποὺ πολεμοῦν τὸν ἀντίπαλο καὶ μὲ τὴν συνεχῆ χρησιμοποίησι τοῦ πυροβολικοῦ του, δὲν δίνει τὸ χρόνο στὰ τμήματά μας νὰ φτιάξουν πολυβολεῖα. Στίς 13 Νοέμβρη μετὰ ἀπὸ πολύωρη προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ ἐπαλαμβάνει τὶς ἐπιθέσεις τοῦ ὁ ἀντίπαλος καὶ ἀποκρούεται μὲ σοβαρὲς ἀπώλειες, ζημιὲς ἔπαθε καὶ ἀπὸ ναρκοπέδια. Πραγματοποίησαν ἐπίθεση καὶ πρὸς τὸ Κάμινο καὶ ὕστερα ἀπὸ 3 ὥρες μάχες τὸ κατέλαβαν.

Σ' αὐτὸν τὸν τομέα τὰ τμήματά μας δὲν πολέμησαν καλὰ γιατί εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ τσακίσουν τὸν ἀντίπαλο καὶ νὰ μὴ χάσουν τὶς θέσεις τους. Σὲ συνέχεια μετὰ τὸ Κάμινο πῆραν καὶ τὸ Μαγιτόρετς.

Φεύγω πρὸς Ρότο ὅπου τακτοποίησα τὴν διάταξη στὰ Γκλάβατα καὶ Ρότο. Ἐπίσης δώσαμε διαταγὴ νὰ κινηθοῦν δύο ὀλοχίες καὶ νὰ βοηθήσουν τὰ τμήματα ποὺ μάχονται στὸ Μπίκοβιτς καὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ εὐρύνουν τὸν χώρο. Στίς 14 Νοέμβρη, ὁ ἀντί-

παλος συγκέντρωσε μεγάλες δυνάμεις και από το πρωί άρχισε την επίθεσή του. Η πρώτη επίθεσή του αποκρούστηκε με σοβαρές ά- πώλειες, μετά επαναλαμβάνει δεύτερη, πιο ισχυρή επίθεση και κα- τέρθωσε να καταλάβει το Μπίκοβιτς. Οι δυνάμεις του αντίπαλου ήταν ισχυρές και γι' αυτό δεν διατάξαμε άντεπίθεση. Δώσαμε δια- τάγή τα τμήματα που άποσύρονται από Μπίκοβιτς να πάρουν δια- τάξη στο Μπάρο και Γιάματα. Στην τετραήμερη μάχη που δώ- σανε τα τμήματά μας, προκάλεσαν άπώλειες του αντίπαλου πάνω από 1.600 νεκρούς και τραυματίες, πιάσαμε και αιχμαλώτους, πήραμε πολλά λάφυρα. Από αυτή τή μάχη, τα τμήματά μας βγή- κανε με πλούσια πείρα γιά κατάληψη γερά όχυρωμένης τοποθε- σίας. Το άδύνατο σημείο γιά το κράτημα τής θέσης, ήταν ή άνυ- παρξία όχύρωσης από την πλευρά που τα τμήματά μας πολεμούσαν τον αντίπαλο, γι' αυτό βγήκε το συμπέρασμα ότι το τμήμα που μάχεται δεν είναι: σε θέση να σκάψει πολυβολείο, αλλά ειδικό τμή- μα τή νύχτα να άσχοληθεί με αυτή τή δουλειά. Πήραμε πληροφο- ρίες ότι ο αντίπαλος συγκεντρώνει ισχυρές δυνάμεις στο χώρο του Βίτσι. Η Διοίκηση του Γενικού Άρχηγείου δίνει έντολή να εί- ναι έτοιμα τα τμήματά μας να άντιμετωπίσουν τυχόν επίθεση του αντίπαλου και με άντεπιθέσεις να τον άνατρέψουνε. Δώσαμε έντο- λή να οργανώσουν μικροχτυπήματα και να μήν αφήσουν ούτε στι- γμή άνάπαυλα στον αντίπαλο. Μετά το τέλος τής μάχης του Μπί- κοβιτς κλείνουν και οι έκστρατείες του αντίπαλου το 1948. Μετά από τρεις μήνες σκληρών μαχών στο Βίτσι ο αντίπαλος παντού άν- τιμετωπίστηκε, άνατράπηκε, έπαθε σοβαρές ζημιές και περνάει σο- βαρή κρίση.

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΔΣΕ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Στις 29 Οκτώβρη, συνεδρίασε το Πολεμικό Συμβούλιο και συζητήσαμε πάνω στο σχέδιο τής χειμωνιάτικης δράσης του ΔΣΕ σ' όλη την Ελλάδα, τελικά καταλήξαμε να συζητήσουμε το όλο θέμα στη σύσκεψη που θα έπαιρνε μέρος κι' ο Καραγιώργης. Στις

31 Ὀκτώβρη, ἦρθε στό Γενικό Ἀρχηγείο ὁ Καραγιώργης, ἐπι κεφαλῆς τοῦ κλιμακίου Νοτίου Ἑλλάδας. Τήν ἴδια μέρα πραγματοποιοῦμε σύσκεψη Πολεμικοῦ Συμβουλίου πού πῆρε μέρος καί ὁ Καραγιώργης. Ἐκανα εἰσήγηση πάνω στή στρατιωτική κατάσταση ἀπό τήν πλευρά τοῦ ἀντιπάλου καί ἀπ' τήν πλευρά τῶν δικῶν μας δυνάμεων. Καθόρισα καθήκοντα γιά τά τμήματα τοῦ κλιμακίου Νοτίου Ἑλλάδας, γιά τά τμήματα Κεντρικῆς καί Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, γιά τά τμήματα τοῦ Βίτσι καθώς καί Ἡπείρου. Τήν πρώτη Νοέμβρη πραγματοποιοῦμε συνεδρίαση τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου καί τοῦ Π.Γ. τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ὅπου ὁ Καραγιώργης ἔκανε ἔκθεση γιά τή δουλειά τοῦ κλιμακίου. Τό ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἐξέδωσε ἀπόφαση γιά τή δουλειά τοῦ κλιμακίου τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου Νοτίας Ἑλλάδας. Στήν ἀρχή ἡ ἀπόφαση δίνει μιᾶ καλή ἐκτίμηση τῶν τμημάτων τοῦ ΔΣΕ τῆς Νοτίας Ἑλλάδας, στήν Πελοπόννησο, Ρούμελη καί Θεσσαλία, πού σέ προηγούμενο κεφάλαιο ἀναφέρω. Σημειώνει τίς ἀδυναμίες πού παρουσιάστηκαν στή δ ἀρκεια τῶν μαχῶν πού ἔδωσαν στήν ἀπόκρουση τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου, τόσο στίς ἐπιθετικές ἐπιχειρήσεις τῶν τμημάτων μας κατὰ τῶν πόλεων καί κωμοπόλεων, ὅσο καί στήν πολιτική δουλειά. Καθορίστηκε ἡ στρατηγική ἀποστολή τοῦ κλιμακίου, στά γενικά πλαίσια τῆς πολιτικῆς μας, γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας μέ βάση τή στρατιωτική κατάσταση πού βρίσκονταν πιά ὁ ΔΣΕ καί σύμφωνα μέ τίς συμφωνίες πού εἶχαν πραγματοποιηθεῖ, γιά τήν ἐνίσχυσή μας σέ πολεμικό ὕλικό, τρόφιμα καί ρουχισμό. Ἡ στρατηγική ἀποστολή τοῦ κλιμακίου συνίστατο, στήν ἀδιάκοπη καί ἀποφασιστική πολεμική δράση πού σάν σκοπό θά ἔχει νά πραγματοποιήσει μεγάλη στρατολογία, σύμφωνα μέ τὸ σχέδιο τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, τήν προσέλκυση στό χῶρο τῆς Νοτίας Ἑλλάδας ὅσον τὸ δυνατόν σοβαρῶν δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου, τέλος νά προκαλέσει σοβαρή φθορά τοῦ ἀντίπαλου καί νά τσακίσει τίς ἐπιθετικές του προσπάθειες. Γιά τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς, ἡ ἀπόφαση ὑπόδειχνε μιᾶ σειρά μέτρα πού πρέπει νά παρθοῦν γιά τήν βελτίωση τῆς στρατιωτικῆς ἐπίδοσης, ὅσο καί τῆς πολιτικῆς δουλειᾶς στά τμήματά μας στίς πόλεις καί κωμοπόλεις.

Με βάση την απόφαση του ΙΓ και τη γενική στρατηγική επιδίωξη που καθορίσαμε για το 1949, σαν χρόνο κερδίσματος της καμπής του πολέμου, εκδόσαμε διαταγές που καθορίζαμε την αποστολή των κλιμακίων, τις χειμωνιάτικες επιχειρήσεις που θα πραγματοποιήσεται, τη στρατολογία που θα επιτύχει και τις έφεδρες που θα στείλει στο Γενικό Αρχηγείο. Για να ενισχύσουμε την πολιτική δουλειά του κλιμακίου, αποφασίζουμε να στείλουμε τον Κολιγιάννη σαν πολιτικό επίτροπο του κλιμακίου. Με βάση αυτές τις αποφάσεις στέλνω διαταγή στην VIII Μεραρχία μας, ο Κ. Κολιγιάννης να παραδώσει την διοίκηση στον Νεμέρτζικα (Κώστα Ράφτη) και να παρουσιαστεί επειγόντως στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου. Στις 7 του Νοέμβρη, ο Κολιγιάννης παρουσιάζεται στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου. Την άλλη μέρα γίνεται η συνεδρίαση του Πολεμικού Συμβουλίου που παίρνει μέρος ο Καραγιώργης και ο Κολιγιάννης. Κατ' αρχήν έκανε ανακοίνωση ο Ν. Ζαχαριάδης, ότι ο Κολιγιάννης αναλαμβάνει πολιτικός επίτροπος του Κλιμακίου και τη Διοίκηση της VIII Μεραρχίας αναλαμβάνει ο Νεμέρτζικας. Μετά έκανε έκθεση ο Κολιγιάννης για τη δράση της VIII Μεραρχίας. Μετά τη συζήτηση που έγινε καταλήξαμε να δώσουμε πολιτικό επίτροπο του Νεμέρτζικα το Νίκο Ακριτίδη, να φτιάξει όλη η Μεραρχία τέσσερις ταξιαρχίες και μέχρι τέλος Γενάρη 1949, να ξεκαθαρίσει το Σμόλικα - Γράμμο - Βόϊο. Μετά συνεχίσαμε τη συζήτηση για την δουλειά του κλιμακίου Νότιας Ελλάδας και τις επιχειρήσεις που πρέπει να προετοιμάσουμε το χειμώνα του 1948 - 1949.

Στις 9 Νοέμβρη έγραφα τη διαταγή για την VIII Μεραρχία και για το κλιμάκιο, σύμφωνα με τις αποφάσεις που πάρθηκαν στο Πολεμικό Συμβούλιο. Πραγματοποιώ συνεργασία με Καραγιώργη και σταθήκαμε πιο αναλυτικά στις επιχειρήσεις που θα οργανώσει το κλιμάκιο στη Καρδίτσα, Καρπενήσι, Κάμπο Θεσσαλίας και στη Ρούμελη. Με βάση την πείρα που αποκομίσαμε απ' τον τρόπο που ο αντίπαλος ενεργεί εναντίον μας, καταλήξαμε για την τακτική που πρέπει να ακολουθήσουν. Ν' ανάψουν παντού τον μικροπόλεμο με τις ομάδες των πολιτικών επιτρόπων, με τους ελεύθερους σκοπευτές, με τις ομάδες πολιτοφυλακής και το κέντρο

πληροφοριῶν, σὲ σημεῖο πού νά μὴν ἀφήσουμε στὸν ἀντίπαλο οὔτε στιγμή ἡσυχίας. Συγκέντρωση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς δύναμης στὰ χέρια τῆς διοίκησης καὶ νά δίνουν συγκεντρωτικὰ χτυπήματα. Στὴν Πελοπόννησο, ἡ Διοίκηση νά κρατᾷ: δύο ταξιαρχίες στὰ χέρια τῆς καὶ μὲ τίς ἄλλες δυνάμεις νά ἀπασχολεῖ τὸν ἀντίπαλο. Ἀποφασίσαμε νά τοὺς στείλουμε ἀμέσως μιὰ φάλαγγα ἀπὸ ζῶα φορτωμένα μὲ ὄπλισμό, μέσω Σινιάτικο καὶ καθορίσαμε πρακτικὰ πῶς θὰ γίνῃ ἡ προώθηση ἀπὸ τμήματα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ τοῦ κλιμακίου. Ἀκόμα τοῦ ἔκανα γνωστὸ ὅτι: θὰ σταλοῦν βενζινόπλοια μὲ ὄπλισμό καὶ φαρμακευτικὸ ὑλικὸ στὴν Πελοπόννησο. Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας οἱ Καραγιώργης καὶ Κολιγιάννης ἔφυγαν γιὰ Νότια Ἑλλάδα.

Καθορίσαμε ἓνα τάγμα τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου νά συνοδεύσῃ τὴ φάλαγγα πού μεταφέρει τὰ ὄπλα πρὸς Θεσσαλία, μέχρι Σινιάτικο. Στις 20 Νοέμβρη, πῆγα στὴ σχολὴ ἀξιωματικῶν καὶ καθορίσαμε τὸ τάγμα Νώντα νά πραγματοποιήσῃ: αὐτὴ τὴν ἀποστολὴ. Μίλησα σ' ὄλο τὸ τάγμα γιὰ τὴν ἀποστολὴ τους καὶ μὲ χειροκροτήματα τὴν δέχτηκαν. Τοὺς ἔδωσα τὴν διαταγὴ καὶ τὸ τάγμα ἐτοιμάζεται. Τὴν ἴδια μέρα ἔκανα ἀκτίφ καὶ στὸ ἄλλο τάγμα τῆς σχολῆς τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Σὲ συνέχεια ἐπισκέφθηκα τὰ ἔμπεδα, ἔδω διαπίστωση σοβαρῆς ἐλλείψεως σὲ στελέχη, ρουχισμό καὶ στὴν ἐκπαίδευση. Καθορίσαμε μιὰ σειρά μέτρα πού θὰ παρθοῦν γιὰ τὸ ξεπέραςμα αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων.

Ἡ φάλαγγα πού μεταφέρει τὰ ὄπλα ἔγινε ἀντιληπτὴ ἀπ' τὸν ἀντίπαλο καὶ συγκεντρῶναι δυνάμεις στὸ Σινιάτικο, γιὰ νά τὴν χτυπήσῃ. Δώσαμε διαταγὴ στὴ 18ῃ ταξιαρχία μας, πού δρᾷ σ' αὐτὸν τὸν χώρο νά ὑποστηρίξῃ τὴν φάλαγγα. Στις 23 Νοέμβρη, δύο μοῖρες ὄρειῶν καταδρομῶν καὶ ἓνα τάγμα τοῦ ἀντιπάλου ἔκαναν ἐπίθεση πρὸς Βλάση. Δόθηκε ὄλη τὴν ἡμέρα σκληρὴ μάχη καὶ τὸ βράδυ τὰ τμήματά μας πραγματοποιοῦν σφοδρὴ ἀντεπίθεση, καταδίωξαν τὸν ἀντίπαλο καὶ τοῦ προκάλεσαν σοβαρῆς ζημιῆς. Ἔτσι ἡ φάλαγγα τῶν ὄπλων πέρασε καὶ στις 27 Νοέμβρη, βρέθηκε στὰ Ἀντιχάσια. Ὅσο γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς Πελοποννήσου πετύχαμε νά στείλουμε ἓνα βενζινόπλοιο μὲ πολεμικὸ καὶ φαρμακευτικὸ ὑλικό. Τὸ δεύτερο βενζινόπλοιο ἐνῶ ἔφθασε καλὰ, ἔγινε

άμέσως αντιληπτό άπ' τόν πολεμικό ναυτικό του αντιπάλου και τόν κατέστρεψε πριν ξεφορτωθεί.

ΤΟ ΣΠΑΣΙΜΟ ΤΟΥ Μ. ΒΑΦΕΙΑΔΗ

Ο Μ. Βαφειάδης, έπικεφαλής του ΔΣΕ στό κατακόρυφο των μεγάλων μαχών στό Σμόλικα - Γράμμο, έσπασε. Έκδηλώθηκε άμέσως μετά τήν άναγγελία για τήν καταγγελία τής Γιουγκοσλαβίας άπ' τόν γραφείο πληροφοριών των ΚΚ. Τόν σπασίμό του τόν εκδήλωσε μέ τόν κλείσιμο στό καλύδι του, παραμένοντας μακριά άπ' τόν πόλεμο και άποφεύγοντας τή συνεργασία μέ τούς διοικητές των μονάδων πού μάχονταν. Μετά άρχισε νά εκδηλώνει τάσεις αντιζηλίας για τή γυναίκα του και νά πραγματοποιεί «ήρωϊσμούς» πυροβολώντας τόν άμοιρο μαχητή, φωτογράφο πού φωτογράφησε τή γυναίκα του. Μετά τόν έβαλε μέ τόν έπιτελάρχη του Τζουμερκιώτη. Έλεγε ότι τόν επισκέπτεται συχνά στό καλύδι του, μέ σκοπό νά βλέπει τή γυναίκα του. Άποτέλεσμα ήταν νά φύγει ό έπιτελάρχης άπό τόν Γενικό Άρχηγείο. Οι εκδηλώσεις του αυτές θεωρήθηκαν σαν κλονισμός του νευρικού συστήματος και ψυχοπάθεια και στάλθηκε στη Μόσχα μαζί μέ τή γυναίκα του για θεραπεία. Στη Βίλλα πού έμενε στη Μόσχα, πραγματοποιεί καινούργιους «ήρωϊσμούς». Πιάνει τή γυναίκα του άπό τόν λαιμό, τήν θάζει κάτω και τής θάζει τόν μαχαίρι στό λαιμό. Τήν άπειλοῦσε ότι θά τή σφάζει άν δέν πει ότι ό Ν. Ζαχαριάδης τής έκανε έρωτικές προτάσεις. Η γυναίκα φώναξε βοήθεια, τρέξαν οι σοβιετικοί και τήν λευτέρωσαν άπ' τόν χέρι του. Η γυναίκα του γύρισε στην Ούγγαρία και άπό εκεί έγραψε γράμμα στην ΚΕ του ΚΚΕ, για τόν πάθημά της και κατηγορηματικά δήλωνε ότι δέν θέλει νά έχει καμιά σχέση μ' αυτόν τόν άνθρωπο. Ζητούσε νά σταλεί σ' όποια δουλειά θέλει τόν Κόμμα. Πού νά ξέρανε οι μαχητές και τά στελέχη του ΔΣΕ, πού σκληρά πολεμούσαν και δίναν τή ζωή τους στό Γράμμο - Βίτσι και μάλιστα όρκίζονταν σ' όνομά του, για τά χάλια του άρχηγού τους.

Ο Μ. Βαφειάδης γύρισε άπ' τή Μόσχα, στην έδρα του Γενι-

κου Ἀρχηγείου. Στις 15 Νοέμβρη, γίνεται συνεδρίαση τοῦ Π.Γ. τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. στή συνεδρίαση αὐτή κλήθηκαν νά πάρουν μέρος καί τὰ μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καί τῆς ΚΕ Ἐλέγχου, πού βρίσκονταν στήν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Σ' αὐτή πῆρε μέρος καί ὁ Μ. Βαφειάδης, ὕστερα ἀπό τρίμηνη ἀπουσία. Δόθηκε ὁ λόγος στό Μ. Βαφειάδη πού ὄλη ἡ ὁμιλία του περιστράφηκε σέ βρσιές ἐναντίου σέ μέλη τοῦ ΠΓ, προσωπικά κατὰ τοῦ Ν. Ζαχαριάδη, γύρω ἀπό προσωπικά ζητήματα καί τίς φαντασίες του πού δημιούργησε γιά ἀντεραστές. Μᾶς ἔφαγε ὀλόκληρες ὥρες γύρω ἀπ' αὐτές τίς ἀνοησίες. Αἰσθανόμουν ἀηδία γιά τὸ κατάντημα αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί παράλληλα μιὰ δυσαρέσκεια γιά τὴν καθοδήγηση τοῦ Κόμματος. Αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὸ 1933, ὅταν ἦταν στὰ Γιάννενα, τὸν γνώρισα ἀπ' τὰ μαλώματα πού ἔκανε καί εἶδα πόσο κατώτατης στάθμης ἄνθρωπος εἶναι. Τὸν εἶδα στήν Ἀκροναυπλία, πού ὄλη ἡ ἀσχολία του ἦταν τὸ τάβλι. Ἀποροῦσα πὼς τόσο ἀβασάνιστα ἀνέδειξαν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο καί μάλιστα νά τὸν ἀφήνουν μόνον του, στήν π.ὸ ἀποφασιστικὴ στιγμή τοῦ ἀγώνα τοῦ ΔΣΕ νά τὸν διευθύνει μὲ ἀποτέλεσμα νά μᾶς προκαλέσει ζημιές καί νά χάσουμε τίς ἐφεδρεῖες πού εὐκολα μπορούσαμε νά συγκεντρώσουμε τὸ 1946 - 47.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς πολύωρης καί ἀηδιαστικῆς συζήτησης, ὁ Βλαντᾶς ρωτᾷ τὸν Μ. Βαφειάδη. «Μᾶς ἔφαγες ὀλόκληρες ὥρες γύρω ἀπὸ τὸ φουστάνι τῆς γυναίκας σου, πές μας τὴ γνώμη σου γύρω ἀπ' τὸν πόλεμο καί τὴ δουλειὰ τοῦ Κόμματος». Ὁ Μ. Βαφειάδης ἀπάντησε ὅτι ἔχει νά πεῖ καί κάτι γι' αὐτὸ καί μᾶς ἔδωσε ἓνα γράμμα του, μᾶς εἶπε ὅτι ἔστειλε ἓνα ἀντίγραφο καί στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Ἡ συνεδρίαση διαλύθηκε χωρὶς νά θελήσει νά μᾶς ἀναπτύξει τίς ἀπόψεις του. Τὸ γράμμα δακτυλογραφήθηκε καί μᾶς τὸ δώσανε νά τὸ διαβάσουμε.

Τὸ βασικὸ πού ἔβγαινε ἀπ' αὐτὸ τὸ γράμμα ἦταν: α) ὅτι θεωροῦσε πὼς ὁ μοναρχοφασισμὸς πέτυχε μιὰ πολιτικοστρατιωτικὴ σταθεροποίηση. β) Μὲ βάση αὐτὴ του τὴ διαπίστωση καθόριζε δύο δρόμους: Τὴ δημοκρατικὴ συνεννόηση πού ζητᾷ: τὸ Κόμμα γιά εἰρηνικὴ λύση τοῦ ἐλληνικοῦ προβλήματος, ἀλλὰ τέτοια πιθανότητα δὲν ὑπάρχει αὐτὴ τὴ στιγμή. Ὁ ἄλλος δρόμος, ἡ συνέχιση τοῦ

Ένοπλου αγώνα με έντονη παρτιζάνικη δράση σ' ολόκληρη τήν Ελλάδα. Να διαλυθούν οι σχηματισμοί των τακτικών μονάδων. γ) Έκτος απ' αυτή του τήν κεντρική ιδέα, έκανε επιθέσεις για τήν έσωτερική ζωή του Κόμματος ότι, από παράδοση δεν υπάρχει δημοκρατία και ότι: τα στελέχη αναδειχονται με βάση το λιβάνισμα. Μιλάει για λαθεμένη θέση του Κόμματος στο ζήτημα τής αποχής από τις εκλογές του 1946, καθώς και για λαθεμένη τοποθέτηση των λαθών στη γερμανοφασιστική κατόχη και Δεκέμβρη.

Με απόφασή του το ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ αρκετά διεξοδικά αποκρούει αυτές τις απόψεις σαν συκοφαντικές και πανικόβλητες. Ο Ισχυρισμός ότι τα στελέχη αναδειχονται λιβανίζοντας είναι συκοφαντικός. Κι' αν ένας που αναδείχτηκε αντικομμουνικά ήταν ο ίδιος, — ο Ζαχαριάδης τον επέβαλε επικεφαλής του ΔΣΕ και τον ονόμασε στρατηγό απ' τα γραφεία του ΚΚΕ στην Αθήνα, παρά τις επιφυλάξεις που εκδήλωσαν άλλα στελέχη του Κόμματος. Απεναντίας τον χαρακτηρίζει ένας παθολογικός έγωϊσμός. Γύρω του συγκέντρωνε άνικανους και όσους τον ξεσκονίζανε και όποιος του έφερνε αντιρρήσεις τον κατεδίωκε. Ήρθε σε σύγκρουση με όλα σχεδόν τα ανώτερα στελέχη του ΔΣΕ. Ο Μ. Βαφειάδης πήρε μέρος στη 12η Όλομέλεια και στο 7ο Συνέδριο, όπου εκλέχθηκε μέλος τής ΚΕ του ΚΚΕ. Πήρε μέρος στη Δεύτερη Όλομέλεια, πήρε μέρος στην Τρίτη Όλομέλεια όπου ή στρατιωτική επτροπή, κάτω απ' τή δική του καθοδήγηση, επεξεργάσθηκε το στρατιωτικό σχέδιο που ο ίδιος το υπόγραψε. Το Γενάρη του 1948, ήταν συνεισηγητής στη σύσκεψη των πολιτικών και στρατιωτικών στελεχών του ΔΣΕ. Επεξεργάσθηκε το περίφημο σχέδιο «Σ», που έβαζε καθήκον για κυριαρχία στο 1948, του ύψιπεδου Κοζάνης κλπ. Στην 4η Όλομέλεια ήταν ο μόνος εισηγητής πάνω στο θέμα για τήν πολιτική και στρατιωτική κατάσταση. Στην 3η Όλομέλεια, εκλέγεται μέλος του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ και μέλος τής γραμματείας, επικεφαλής του ΔΣΕ και Πρόεδρος τής Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης. Σ' όλα αυτά τα σώματα, μέχρι τον έλιγμο από Γράμμο - Βίτσι ο Μ. Βαφειάδης, μίλησε και εισηγήθηκε χωρίς ούτε μιá φορά να κάνει νύξη, για όσα άραδιάζει στην ήττοπαθή πλατφόρμα του. Η ψυχονευρική κρίση του είχε βαθύτε-

ρα αίτια και ήταν πολιτική κρίση, που την εκδήλωσε με την πλατφόρμα του, στο πιο αποφασιστικό σημείο της πάλης του ΔΣΕ.

Ο Μ. Βαφειάδης, απ' την αρχή που βγήκε στο βουνό φανταζόταν την νίκη εύκολη και σαν αποτέλεσμα μιας άνοργάνωτης παρτιζάνικης δράσης. Ο Μ. Βαφειάδης δεν κατάλαβε ότι υπάρχει μια βασική διαφορά ανάμεσα στον ένοπλο αγώνα που κάναμε στην περίοδο της γερμανοφασιστικής κατοχής κι' αυτόν που κάναμε τώρα, ενάντια στον Άγγλοαμερικάνικο ιμπεριαλισμό και την γτόπια αντίδραση. Τότε ο αγώνας μας ήταν μια μικρή μόνο συμβολή στην προσπάθεια που έκανε ή Σοβιετική Ένωση και οι σύμμαχοί της, για την συντριβή του Χιτλερισμού. Για αυτόν τον αγώνα που κάναμε τότε, μπορεί να έφτανε παρτιζάνικος στρατός και πόλεμος. Τώρα την απελευθέρωση της Ελλάδας βασικά θα την φέρει σε πέρας ο ΔΣΕ. Γι' αυτό σήμερα χρειάζεται γερός τακτικός στρατός, ικανός να τὰ βγάλει πέρα με την τεράστια προσπάθεια που κάνει ο μοναρχοφασισμός, με την δλόπλευρη βοήθεια του Άγγλοαμερικάνικου φασισμού. Ο Μ. Βαφειάδης δεν καταλαβαίνει ότι ο καινούργιος ένοπλος αγώνας, μέσα στις συνθήκες της Άγγλοαμερικάνικης κατοχής, θα είναι πολύ πιο δύσκολος απ' τον πρώτο και ότι μεταβαρικιζιανά έπρεπε οι μάζες, με την ίδια τους την πείρα να πειστούν, ότι το ΚΚΕ και το ΕΑΜ ειλικρινά πάλευαν για την όμαλή δημοκρατική εξέλιξη στη χώρα μας και για τή συμφιλίωση του λαού, όπως ειλικρινά παλεύει τώρα για την ειρήνη, ότι ή Άγγλοαμερικάνικη ιμπεριαλιστική πολιτική, ή όλη γραμμή της γτόπιας πλουτοκρατίας έκανε αδύνατη την τέτοια εξέλιξη και ότι ή νέα ένοπλη αντιπαράθεση γινόταν έτσι αναπόφευκτη γιατί μόνοι απ' αυτήν εξαρτιόντανε ή ανεξαρτησία της Ελλάδας και ή απελευθέρωση και ή σωτηρία του λαού.

Τα γεγονότα και ή δράση του Μ. Βαφειάδη, δείχνουν ότι ποτέ το πρόβλημα της απελευθέρωσης της Ελλάδας δεν το συνέλαβε πολιτικά, στρατηγικά. Απ' αυτού πηγάζει ή αδυναμία του να καταλάβει την ανάγκη μά και το πνεύμα ενός λαϊκού - απελευθερωτικού έπαναστατικού στρατού. Η συμβολή του στον τομέα αυτό ήταν ουσιαστικά άρνητική. Δεν κατάλαβε την ανάγκη της δημιουργίας και της εξάσκησης των στρατηγικών έφεδρειών του Γε-

νικού Ἀρχηγείου. Δὲν κατάλαβε καὶ τὸ βασικὸ νόημα τῆς στρατηγικῆς μας τὸ 1948, ποὺ ἦταν νὰ τραβήξουμε καὶ νὰ ἐξασθενίσουμε τὸν μοναρχοφασιστικὸ στρατὸ στὴ Β. Πίνδο, ὥστε νὰ δημιουργήσουμε βασίμες προϋποθέσεις γιὰ ἐπιτυχίες σ' ὅλη τὴ χώρα. Αὐτὸ βασικὰ τὸ πετύχαμε παρὰ τὴν καθυστέρησή μας μὲ τὶς στρατηγικὲς ἐφεδρεῖες καὶ παρὰ τὸ σπάσιμο τοῦ πανικόβλητου Μ. Βαφειάδη στὸ Γράμμο. Σήμερα τὸ κίνημα καὶ ὁ ΔΣΕ εἶναι πὸ γερὸς καὶ πὸ ἀκμαῖος σ' ὅλη τὴ χώρα. Οἱ δυσκολίες εἶναι ἀκόμα πολὺ μεγάλες, μὰ ὁ λαὸς καὶ ὁ ΔΣΕ ἔχει ὅλη τὴ δύναμη νὰ τὶς ξεπεράσει.

Ὁ Μ. Βαφειάδης βασικὰ εὐθύνεται γιὰ τὸ χάσιμο τῶν Θεσσαλικῶν τμημάτων καὶ γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν τμημάτων τοῦ Κόζακα. Αὐτὰ τὰ δυὸ γεγονότα ἔφεραν τὸ κίνημά μας στὴ Θεσσαλία πάνω ἀπὸ ἓνα χρόνο πίσω, πράγμα ποὺ εἶχε ἐξαιρετικὰ σοβαρὸ ἀντίκτυπο στὴν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος σ' ὅλη τὴ χώρα. Βασικὴ εὐθύνη ἔχει ὁ Μ. Βαφειάδης γιὰ τὴν ἀποτυχία στὸ Μέτσοβο, καθὼς καὶ στὴν ἐπιχείρηση τῆς Κόνιτσας καὶ ποὺ προσπαθοῦσε νὰ τὶς ἀποτινάξει καὶ νὰ τὶς φορτώσει πάντα στοὺς ἄλλους. Ὁ Μ. Βαφειάδης ἔκανε σύγκριση ἀνάμεσα στὸ σπαθὶ ποὺ τοῦ ἔδωσε τὸ Κόμμα γιὰ νὰ πολεμήσει γιὰ τὸ λαὸ καὶ στὸ σπαθὶ ποὺ σήκωσε αὐτὸς ἐνάντια στὸ Κόμμα. Τὸ Κόμμα τὸν βοήθησε νὰ ἀναπτύξει τὶς ἱκανότητές του καὶ νὰ διορθώσει τὰ μεγάλα λάθη καὶ τὶς ἐλλείψεις του. Νίκησε ὅμως ὁ μικροαστικὸς ἐγωῖσμός του καὶ ἡ ἀρρωστιαρική φιλοδοξία του καὶ ὅταν ἔσπασε στὸ Γράμμο δὲν εἶχε τὸ Μποσεβίτικιο θάρρος νὰ φανεῖ εἰλικρινῆς πρὸς τὸ Κόμμα του.

Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, τὸν στιγματίζει ὡς ἀρρεβίστα, τυχοδιώκτη, πανικόβλητο καὶ συνθηκολόγο φραξιονιστὴ. Καὶ ἀποφασίζει νὰ φέρεῖ τὸ ζήτημά του στὴν πρώτη συνεδρίαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ.

Αὐτὴ ἦταν σὲ γενικὲς γραμμὲς ἡ πολιτικὴ ἀπόφαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ στὶς 15 Νοέμβρη τοῦ 1948, πάνω στὶς ἐκδηλώσεις καὶ τὴν πλατφόρμα τοῦ Μ. Βαφειάδη. Στὶς 19 Νοέμβρη, ἔγινε ἡ συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ὅπου πῆρα μέρος καὶ πάρθηκε ἡ ἀπόφαση: Νὰ μὴν γίνεῖ καμία ἀνακοίνωση, γύρω ἀπ'

τήν απόφαση πού πάρθηκε για τον Μ. Βαφειάδη. Να γίνει ανακοίνωση ότι άρρώστησε και τὰ καθήκοντα του πολέμου θὰ τὰ διευθύνει τὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο, ὅτι ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν προσωρινά, ἀναλαμβάνει ὁ Β. Μπαρτζώτας και Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης ἀναλαμβάνει ὁ Γιάννης Ἰωαννίδης.

Μπαίνει ἐρώτημα, γιατί ὁ Μ. Βαφειάδης πού μέχρι νὰ φύγει, δῆθεν ἄρρωστος για τὴ Μόσχα κι' ὕστερα ἀπ' τὶς τέτοιες ψυχολογικὲς ἐκδηλώσεις του, μετὰ ἀπὸ τρεῖς μῆνες πού γύρισε ἀπ' τὴ Μόσχα ἦρθε μὲ ἀπόψεις; Μάλιστα ἐνῶ στὴ συνεδρίαση μᾶς ἀπασχόλησε μὲ τὶς ἀηδίες του γύρω ἀπὸ τὶς ἀντιζηλίες του, λέξη δὲν μᾶς εἶπε για διαφωνίες. Μόνο ὕστερα ἀπὸ πρόκληση πού τοῦ ἔγινε, πέταξε τὸ σημεῖωμα μὲ τὶς ἀπόψεις του. Αὐτὸ δείχνει καθαρά ὅτι οἱ ἀπόψεις πού παρουσίασε δὲν ἦταν δικές του, τοῦ τὶς ὑπαγόρευε ὁ Πετρώφ, ὑπἄλληλος στὸ τμήμα ἐξωτερικῶν τοῦ ΚΚΣΕ. Μὲ τὴ θέση πού ἔβαζε νὰ τεμαχίσουμε τὸν ΔΣΕ σὲ μικρὲς ὀμάδες, γι' αὐτὴ τὴν περίοδο σήμαινε διάλυση τοῦ ΔΣΕ και σταμάτημα τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα. "Ἄλλωστε εἶδαμε τί πάθανε τὰ τμήματα στὴ Ν. Ἑλλάδα. "Οπου, μείναν μικρὲς ὀμάδες, ὅλες ἐξοντώθηκαν. Γιατὶ ὁ ἀντίπαλος εἶχε ἀδειάσει τὴν ὄρεινὴν περιοχή ἀπὸ κόσμο. Εἶχε πυκνὴ κατοχὴ μὲ τὰ τμήματα ἔθνοφρουρᾶς και μεγάλες μονάδες πού χτένιζαν τὸν χῶρο. Μόνον δυνατὸ τμήμα μποροῦσε νὰ δίνει χτυπήματα, νὰ κάνει ρήγματα και νὰ ἐλίσσεται. Εἶχε παρουσιαστῆ σ' αὐτὴν τὴν περίοδο, τὸ ζήτημα τοῦ Τίτο και θέλαν νὰ σταματήσει ὁ ΔΣΕ νὰ τοὺς ζητάει βοήθεια και βρήκαν τὸν κατάλληλο ἄνθρωπο και λόγω τῆς θέσης πού κατεῖχε στὸ ΔΣΕ, τὸν βρήκαν και ψυχικὰ σπασμένο και τὸν βάλαν νὰ πάρει αὐτὴν τὴ θέση, οὕτως ὥστε νὰ φανεῖ πὼς ἡ ὑποχώρηση τοῦ ΔΣΕ προῆρθε ἀπὸ δικὴ του ἀπόφαση.

Ἐδῶ ἔχουμε μιὰ διπλὴ πολιτικὴ. Ἀπὸ τὴ μιὰ τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ, πού συμφωνοῦσε μὲ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ και ὑπόσχονταν βοήθεια και μιὰ δεύτερη ἀπ' τοὺς ὑπαλλήλους τους, πού ὀργάνωναν και ἄναθαν τὸ φραξιογισμό στὸ ΚΚΕ. Αὐτὴ τὴ διπλὴ πολιτικὴ θὰ τὴ δοῦμε νὰ ἐκδηλώνεται πιὸ ἔντονα και ἀπροκάλυπτα μετὰ τὴν ὑποχώρηση τοῦ ΔΣΕ.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΤΟΥ ΔΣΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΕΛΗ 1948 ΚΑΙ 1949

Με την άνατροπή των επιχειρήσεων του αντιπάλου το 1948 στο Βίτσι και όλες τις επιθετικές επιχειρήσεις που πραγματοποιήσαμε σ' όλη την Ελλάδα, ο ΔΣΕ βγήκε πιο ισχυρός και με πλούσια πείρα αντάρτικου πολέμου και τακτικών μαχών. Το πιο σημαντικό απ' όλα που πραγματοποιήσαμε με τις μάχες αυτές, την περίοδο του 1948, ήταν ότι εξύναμε την ελόπλευρη κρίση στο καθεστώς της Αμερικανοκρατίας και δημιουργήσαμε προϋποθέσεις να κερδίσουμε την καμπή του πολέμου. Η καθοδήγηση του ΚΚΕ και η ηγεσία του ΔΣΕ έκανε σωστή εκτίμηση της πολιτικοστρατιωτικής κατάστασης άμέσως μετά την ήττα του αντιπάλου στο Μάλι - Μάδι και έβαλε σωστά καθήκοντα. Πρόβλεψε το σχέδιο του αντιπάλου μετά την ήττα του στο Βίτσι που συνίστατο: στην κατάπνιξη με όλα τα μέσα της ήττοπάθειας και αντίστασης που εκδηλώθηκε στο στρατό του (άλλαγή διοικήσεων, στρατοδικεία που καταδίκαιζαν αξιωματικούς και στρατιώτες). Κατάπνιξη με φωτιά και σίδερο της λαϊκής πάλης. Αντιμετώπιση των επιθετικών επιχειρήσεων του ΔΣΕ, για να τον εμποδίσει να λύσει το πρόβλημα των εφεδρειών, προς αυτό το σκοπό δυνάμωσε τις δυνάμεις των πόλεων και κωμπούλεων που κρατούσε μαντρωμένο τον πληθυσμό των πόλεων και των χωριών. Γερή δούρωση των στρατηγικών σημείων που κρατούσε. Προετοιμασία μεγάλων στρατευτικών δυνάμεων εξοπλισμένων με άφθονα μέσα, που τους προμήθευαν οι Αμερικανοάγγλοι για αποφασιστική αναμέτρηση με το ΔΣΕ, αρχίζοντας από Νότο προς Βορρά και αποφασιστική αναμέτρηση στο Βίτσι και στο Γράμμο.

Με βάση τη σωστή εκτίμηση της πολιτικοστρατιωτικής κατάστασης, της πρόβλεψης του σχεδίου του αντιπάλου και την συμφωνία που πετύχαμε για ενίσχυση του ΔΣΕ σε πολεμικά μέσα, τρόφιμα και ρουχισμό, καθόρισε σωστά τη στρατηγική επιδίωξη του ΔΣΕ για την περίοδο τέλη 1948 και 1949, που συνίστατο: Ασταμάτητο πόλεμο για φθορά του αντιπάλου και επιτάχυνση της αποσυνθετικής πορείας που είχε αρχίσει στο στρατό του. Να απο-

τρέφουμε τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀντιπάλου καὶ νὰ μὴν τοῦ ἀφήσουμε ἕνα λεπτὸ ἡσυχία. Μεταφορὰ τοῦ πολέμου στὶς πόλεις καὶ μετόπισθεν τοῦ ἀντιπάλου μὲ τὶς δμάδες τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων, τμήματα τῶν σαμποτέρ, ἐλεύθερους σκοπευτὲς καὶ ἑλαφρὰ τμήματα. Μεγάλες ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις στὰ κατεχόμενα σημεῖα καὶ μαζικὴ στρατολογία μαχητῶν γιὰ τὸ ΔΣΕ. Ἀνέβασμα τῶν στελεχῶν καὶ μαχητῶν μέσα στὸν πόλεμο, μὲ τὴν ἐντατικὴν ἐκπαίδευση καὶ πολιτικὴν δουλειά. Φθορὰ καὶ τσάκισμα τῆς ἐπιθετικῆς προσπάθειας τοῦ ἀντιπάλου στὴν Πελοπόννησο - Ρούμελη - Θεσσαλία. Μεγάλη φθορὰ καὶ συντριβὴ τῆς μεγάλης ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου στὸ Βίτσι καὶ στὸ Γράμμο τὸ 1949 καὶ στρατηγικὴ ἀντεπίθεση γιὰ ἀνατροπὴ του μὲ πλατὺ ἐλιγμὸ πρὸς Ἕπειρο καὶ ἀπελευθέρωσής της.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΣΕ ΣΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΜΗΝΕΣ ΤΟΥ 1948.

Ἡ διοίκηση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, μὲ δάση τὶς στρατηγικὲς ἐπιδιώξεις πού διατύπωσε γιὰ τὸ τέλος τοῦ 1948 καὶ 1949, ἔδωσε καὶ συγκεκριμένους διαταγὲς γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις πού πρέπει νὰ πραγματοποιήσουν τὰ τμήματά μας τῆς Ν. Ἑλλάδας, τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀν. Μακεδονίας, τοῦ Καϊμακτσαλάν, τῆς VIIIης μεραρχίας στὸ Γράμμο - Σμόλικα - Ζαγόρια - Σούλι, στὶς μονόδες πού θρῖσκονται στὸ Βίτσι. Τοὺς τρεῖς τελευταίους μῆνες τοῦ 1948, ἔχουμε πλούσια δράση τῶν τμημάτων μας μὲ χτύπημα μικροστόχων, σαμποταριστικὴν δουλειά, δράση τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων, πού δὲν θὰ σταθῶ ἀναλυτικὰ σ' αὐτές. Θὰ ἀναφερθῶ στὶς πιὸ σπουδαιότερες.

Τὰ τμήματά μας τῆς IIIης μεραρχίας Πελοποννήσου στὶς 5 Δεκέμβρη, διέλυσαν διλοχία Μακρονησιωτῶν, πιάστηκαν 17 αἰχμάλωτοι καὶ πάρθηκαν λάφυρα. Ἐλεύθεροι σκοπευτὲς τῆς ἴδιας μεραρχίας, ἀπὸ 1η μέχρι 8 Δεκέμβρη, μπῆκαν τέσσερις φορές στὴν Καλαμάτα, δίνοντας χτυπήματα στὴν πόλη. Τμῆμα πολιτικοῦ ἐπιτρόπου Τρίπολης, αἰχμαλώτισε διμοιρία Μακρονησιωτῶν, ἀνά-

μεσα στους 27 οι δώδεκα ήταν αξιωματικοί. Από τις 19 Δεκέμβρη, άρχισε με τυμπανοκρουσίες και παράτες ο αντίπαλος την εκστρατεία του κατά των τμημάτων του ΔΣΕ. Στην επίθεσή τους χρησιμοποίησαν 44.000 στρατό ξηράς, χωρίς να υπολογίσουμε την αεροπορία, ναυτικό και μηχανοκίνητες μονάδες. Τα τμήματά μας της ΙΙης μεραρχίας, εφαρμόζοντας σωστά την λαϊκοεπαναστατική τακτική τους δίνουν γερά χτυπήματα στον αντίπαλο στην κίνηση, κατά μέτωπο και στα πλευρά, τον χτυπούν στα γόνατα, τους σταθμούς διοίκησης, καταυλισμούς, στις βάσεις τους, όπως, στην Καλαμάτα, Γαλαρό, Σπάρτη, Κόρινθο και Πύργο. Ο λαός βοηθάει τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο και καταστρέφει τις συγκοινωνίες του αντιπάλου.

Στη Ρούμελη τα τμήματα της ΙΙης μεραρχίας μας στις 14 Οκτώβρη, κατέλαβαν τον Δομοκό. Μια δλόκληρη διμοιρία του αντιπάλου από 27 άνδρες προσχώρησε στον ΔΣΕ και πιάστηκαν 12 αιχμάλωτοι. Τμήματα της ίδιας μεραρχίας στις 27 Νοέμβρη, κυριάρχησαν στο οχυρωμένο χωριό Μάκρη, στην κοιλάδα του Σπερχειού.

Στη Θεσσαλία η Ιη μεραρχία του ΔΣΕ ενήργησε επίθεση ενάντια στο γερά οχυρωμένο στόχο Βουλγαρέλι. Ύστερα από θωρη σκληρή μάχη ανέτρεψε τον αντίπαλο και τον καταδίωξε προς Άρτα. Έβδομήντα δύο στρατιώτες Μακρονησιώτες πέρασαν στις γραμμές μας.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Σύμφωνα με διαταγή του Γενικού Αρχηγείου, το κλιμάκιο Ν. Ελλάδας με τις κύριες δυνάμεις της Ιης και ΙΙης μεραρχίας του ΔΣΕ, ενήργησε επίθεση κατά της πόλης Καρδίτσας. Η μάχη αυτή ήταν η μεγαλύτερη που δίνουν τα τμήματα Ν. Ελλάδας. Η μάχη αυτή θα αποτελούσε ένα αντιπερισπασμό για το μέτωπο του Βίτσι, καθώς και αντιπερισπασμό για τις επιχειρήσεις του αντιπάλου στην Πελοπόννησο. Θα μεγάλωναν την σύγκριση στο στρατό της αμερικανοκρατίας και θα έρριχναν περισσότερο το ήθικό

του στρατού του. Θα πετυχαίναμε την στρατολογία μαχητών για το ΔΣΕ. Θα λύνονταν σε σημαντικό βαθμό το ζήτημα της τροφοδοσίας και ιματισμού των τμημάτων μας της Ρούμελης - Θεσσαλίας, καθώς και όπλισμού.

Η επιχείρηση άρχισε ή ώρα 9 το βράδυ στις 11 Δεκέμβρη. Ήταν αρκετά σφοδρή οι βασικοί στόχοι πέσαν και μερικοί απομονώθηκαν. Η πόλη βασικά πέρασε στα χέρια του ΔΣΕ και παρέμεινε επί δύο μέρες. Προκάλεσαν σοβαρές απώλειες στον αντίπαλο, πιάστηκαν 91 αιχμάλωτοι. Πάρθηκαν άφθονα λάφυρα και προσχώρησαν στον ΔΣΕ 1.100 καινούργιοι μαχητές. Μετά από μια εβδομάδα τμήματά μας του κλιμακίου Ν. Ελλάδας, χτύπησαν την φρουρά των Σοφάδων και μπήκαν στην πόλη, ενώ άλλο τμήμα μας πραγματοποίησε ισχυρή κρούση στην Καρδίτσα.

ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΟ

Το απόσπασμα του ΔΣΕ που δρούσε στο Γράμμο, στις 15 Οκτώβρη, με όρμητική επίθεση χτύπησε το 620 τάγμα και δύναμη Μάυδων τους προκάλεσε απώλειες σοβαρές, συνέλαβε 14 αιχμαλώτους και πλούσια λάφυρα. Μπήκε στα χωριά Μονόφυλο, Σλήμνιτσα, Γράμμοστα, Μυροβλήτη και Πευκόφυτα. Στις 28 Νοέμβρη το απόσπασμα ύστερα από αλληπάλληλες επιθέσεις στην Κιάφα, Μαύρη Πέτρα, Αητομηλίτσα υποχρέωσε τον αντίπαλο να συμπτυχθεί στον Άη Γιώργη Λυκορράχης και το τμήμα μας να καταλάβει τη ραχοκοκκαλιά του Γράμμου 2522, Κιάφα, Μαύρη Πέτρα. Τα τμήματά μας στο Γράμμο στις 3 Δεκέμβρη, κατέλαβαν τα ύψωματα Παπούλη, Αύχένα Παπούλη και Τσάρνο. Επίσης πραγματοποίησαν επιθέσεις στις περιοχές Λυκορράχης - Θεοτόκου - Κάντσικου προκαλώντας απώλειες στον αντίπαλο και συνέλαβαν αιχμαλώτους. Στις 8 Δεκέμβρη, τα τμήματά μας χτύπησαν τάγμα αντιπάλου στον Άη Γιώργη Λυκορράχης και του προκάλεσαν σοβαρή φθορά, συνέλαβαν δύο αιχμαλώτους, δύο στρατιώτες προσχώρησαν στο ΔΣΕ και 45 νέοι μαχητές της περιοχής Βοΐου, μπήκαν στις γραμμές του ΔΣΕ.

Τμήματα τῆς VIII Μεραρχίας τοῦ ΔΣΕ στίς ἀρχές Ὀκτώβρη, σέ ἑξαήμερες μάχες ἐλευθέρωσαν 26 χωριά τῆς περιοχῆς Βοῦτου - Γρεβενῶν. Στίς 2 Δεκέμβρη κατέλαβαν στό Γράμμο τήν Πέτρα Μούκα. Στίς 14 Δεκέμβρη, πραγματοποοῦν ἐπιθέσεις στήν κοιλάδα Σαρανταπόρου Ζέρμα, προκαλώντας σοβαρή φθορά στόν ἀντίπαλο.

ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Τμήματά μας τῆς VII μεραρχίας Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἐπετέθησαν κατά τῆς πόλης Φέρρες καί μέ ὀδομαχίες μπήκαν στό κέντρο τῆς πόλης στίς 8 Νοέμβρη. Προκάλεσαν φθορά στόν ἀντίπαλο καί 26 νέοι μαχητές προσχώρησαν στό ΔΣΕ.

Τμήματα τῆς 20ῆς ταξιαρχίας μας στήν Κ. Μακεδονία, κτύπησε καί ἐξουδετέρωσε τίς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου στήν κωμόπολη Δάφνη. Κατέλαβε τήν Δάφνη, ἔπιασε 24 αἰχμαλώτους, 30 νέοι μαχητές προσχώρησαν στό ΔΣΕ, πάρθηκαν πολλά λάφυρα. Τήν ἄλλη μέρα τμήμα ἀντιπάλου πού κινήθηκε ἀπό Νιγρίτα μέ τάνκς κτυπήθηκε καί γύρισε πίσω. Τμήματά μας τῆς Κ. Μακεδονίας στίς 2 Δεκέμβρη, κατέλαβαν τή βάση τοῦ ἀντιπάλου Δράβσκος, περιοχῆς Ροδολείθου. Ἐπίσης κατέλαβαν τήν Λευρώνα Σερρών. Τμήματα ἀντιπάλου πού κινήθηκαν κατά τῶν τμημάτων μας ἀπεκρούσθηκαν μέ ἀρκετές ζημιές, καταστράφηκαν δύο τάνκς καί δύο ἀεροπλάνα καταρίφθηκαν. Τμήματα τῆς 20 ταξιαρχίας μας τῆς Κ. Μακεδονίας, κτύπησαν τόν ἀντίπαλο στίς 19 Δεκέμβρη στή Ὀρμόλια Χαλκιδικῆς. Κτυπήθηκαν οἱ ἐνισχύσεις τοῦ ἀντιπάλου πού κινήθηκαν ἀπό Μουδανιά καί Πολύγυρο ἀπό τμήματά μας καί τοὺς ρίξαν σέ ναρκοπέδια.

Ἄλλα τμήματα τῆς Κ. Μακεδονίας, κατέλαβαν τήν ἴδια μέρα τήν κωμόπολη Εὔζωνοι — Κιλκίς. Ὅλες οἱ ἐνισχύσεις τοῦ ἀντιπάλου κτυπήθηκαν καί διαλύθηκαν. Προκάλεσαν φθορά στόν ἀντίπαλο, πιάστηκαν 8 αἰχμάλωτοι, πάρθηκαν πολλά λάφυρα καί 26 νέοι μαχητές προσχώρησαν στό ΔΣΕ. Στίς 24 Δεκέμβρη, τμήμα τῆς 20ῆς ταξιαρχίας τῆς Κ. Μακεδονίας, κτύπησε τήν φρου-

ρά του αντιπάλου και κατέλαβε τὸ Πολύκαστρο Κιλκίς. Στις 25 Δεκέμβρη, τμήματα τῆς 20ῆς ταξιαρχίας κτύπησαν με πυροβολικό στόχο στὸ Κέντρο τῆς πόλης Θεσσαλονίκης. Τμήματά μας πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ κτύπησαν τοὺς συνοικισμοὺς Θεσσαλονίκης, Καπουτσ'δα, Καλαμαριά καὶ Τούμπα, τὶς ἀποθήκες Ντουντουλάρ, τὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ καὶ ἄλλους στόχους. Ἄλλες δυνάμεις μας με ὄμβρους, κτύπησαν τὸ ἀεροδρόμιο Σέδες, τὴν πόλη Λαγκαδά καὶ τὶς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου Λαγκαδά — Χρυσουγῆς. Ἐπίσης τμήμα μας μπῆκε στὴν Νιγρίτα καὶ κτύπησε τὸ ἠλεκτρικὸ ἐργοστάσιο.

ΧΙ ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΔΕΣ

Ἡ ΧΙ μεραρχία πού βρίσκονταν στὸ μέτωπο τοῦ Βίτσι, με διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, στέλνει τὴν 18η ταξιαρχία γιὰ δράση στὸ Σινιάτικο καὶ κάμπο Φλώρινας. Στις 18 Ὀκτώβρη ἢ 18η ταξιαρχία διείσδυσε στὰ Καϊλάρια, ἐξουδετέρωσε ὅλες τὶς ἀντιστάσεις καὶ ἔγινε κύρια τῆς πόλης. Τὶς βραδυνὲς ὥρες τῆς 1ης Νοέμβρη, ἡ ἴδια ταξιαρχία κατέβαλε τὴν φρουρὰ τῆς Ἐράτειρας καὶ κατέλαβε τὴν κωμόπολη. Προκάλεσε φθορὰ στὸν ἀντίπαλο, πιάστηκαν 8 αἰχμάλωτοι, πάρθηκαν πολλὰ λάφυρα καὶ περὶ τοὺς 100 νέοι μαχητὲς προσχώρησαν στὸ ΔΣΕ. Στις 5 Νοέμβρη ἡ ἴδια ταξιαρχία κυριάρχησε στὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ χωριοῦ Ἀναράχη ἔξω ἀπ' τὴν Πτολεμαῖδα, 17 νέοι προσχώρησαν στὸ ΔΣΕ. Φάλαγγα πού κινήθηκε στὸν δρόμο Καστοριάς — Κοζάνης, ἔπεσε σὲ ναρκοπέδιο πού ἔστησε τμήμα μας ἔξω ἀπὸ Χρούπιστα καὶ καταστράφηκαν δέκα αὐτοκίνητα καὶ δύο τάνκς. Στις 8 Νοέμβρη, τμήμα τῆς ἴδιας ταξιαρχίας κυριάρχησε στὰ χωριὰ Ποντοκύμη καὶ Μαυροδένδρι Κοζάνης. Ἐξήντα πέντε νέοι μαχητὲς προσχώρησαν στὸ ΔΣΕ, τέσσερα αὐτοκίνητα καὶ ἓνα τάνκς πού κινήθηκαν γιὰ ἐνίσχυση, καταστράφηκαν. Στις 12 Νοέμβρη, ἢ 18η ταξιαρχία μας πραγματοποιεῖ ἰσχυρὴ ἐπίθεση ἐναντία στὴν φρουρὰ τῆς Σιάτιστας, καὶ κατέλαβε τὴν πόλη. Πιάστηκαν 35 αἰχμάλωτοι καὶ 45 νέοι μαχητὲς προσχώρησαν στὸ ΔΣΕ. Στις 20 Νοέμ-

βρη, ή ίδια ταξιαρχία μας κτύπησε τήν φρουρά του αντιπάλου τής πόλης Πτολεμαίδας. Ήξουδετέρωσαν 11 πολυβολεία, 6 όχυρωμένα σπίτια και κυριάρχησαν στην πόλη, εκτός από όρισμένα κτίρια, που απομονώθηκαν. Ανατίναξαν δύο τάνκς, πάρθηκαν πολλά λάφυρα και 61 νέοι μαχητές προσχώρησαν στο ΔΣΕ. Στις 23 Νοέμβρη, τμήματα τής ίδιας ταξιαρχίας σε συνεργασία με ήπικες Θεσσαλίας, στο Σινιάτσικο, σε όλοήμερο σκληρό αγώνα, συνέτριψαν τήν επίθεση του αντιπάλου προκαλώντας σοβαρές απώλειες στην Α και Β μοίρα ΛΟΚ. Πιάστηκαν πέντε αιχμάλωτοι και πάρθηκαν πολλά λάφυρα.

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Τόν Νοέμβριο του 1948 έφθασε στην έδρα του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ αντιπροσωπεία του ΑΚΕΛ, αποτελουμένη από τόν Παπαϊωάννου, γραμματέα του ΑΚΕΛ και Ζερτίδη, μέλος του ΠΓ του ΑΚΕΛ. Αφού μās μίλησαν για τήν κατάσταση στην Κύπρο και στην αλλαγή τής καθοδήγησής, γιατί είχε λαθεμένη γραμμή, έβαζε σαν θέση δικαίωμα στα πλαίσια τής Αγγλικής αυτοκρατορίας και όχι απελευθερωτικό αγώνα.

Συμφωνήσαμε να πραγματοποιήσουν μέτωπο κοινής πάλης των Έλληνοκυπρίων με Τουρκοκυπρίους, πάνω στη βάση των άμεσων οικονομικών και πολιτικών διεκδικήσεων και ανέβασμα αυτής τής πάλης σε ανώτερο επίπεδο. Να οργανώσουν ανταρτοσυνάδες στην ύπαιθρο και στις πόλεις και να αρχίσουν αγώνα κατά τής Αγγλικής κατοχής. Η μαζική και ένοπλη πάλη να θέσει συγκεκριμένα τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων, σε μιá μελλοντική λεύτερη Κύπρο και να μην αφήσουν τους Τουρκοκυπρίους να τους παρασύρει ή σοβινιστική Τουρκία.

Ρίξαμε τó σύνθημα Έλεύθερη Κύπρος, σε Έλεύθερη Ελλάδα, πουταν τελείως σωστό για αυτήν τήν περίοδο, που ό Έλληνικός Λαός πάλευε με τó όπλο στο χέρι για τις έλευθερίες του. Η εξέλιξη των γεγονότων έδειξε ότι ή πάλη για τó Κυπριακό

έγινε κρίκος πού ξετυλίχτηκαν σοβαροί αγώνες στην Ελλάδα και την Κύπρο.

Αν τὸ ΑΚΕΛ πάλευε με συνέπεια στην γραμμή πού χαραξάμε, δὲν θὰ ἔπαυε ὁ Γρίβας τὴν πρωτοβουλία τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα. Τώρα ἂν ὁ Ζαχαριάδης, χαρακτηρίζει τρακατροῦκες τὴν δράση τοῦ Γρίβα, αὐτὸ δὲν ἀφοροῦσε τὸν ἔνοπλο ἀγώνα, ἀλλὰ τὸν τρόπο πού τὸν διέυθυε ὁ Γρίβας.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΔΕΣΣΑ — ΑΡΔΕΑ—ΝΑΟΥΣΑ

Στις 29 Νοέμβρη, συνήλθε σὲ σύσκεψη τὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο, πού πήραν μέρος ὁ Ν. Ζαχαριάδης, ἐγώ, ὁ Β. Μπαρτζώκας καὶ ὁ Μ. Βλαντάς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀποστολές πού δώσαμε στὸ κλιμάκιο Ν. Ἑλλάδας γιὰ κτύπημα Καρδίτσας, μετὰ Καρπενησιοῦ καὶ τὴν VIII Μεραρχία μας, νὰ ξεκαθαρίσει τὸ Γράμμα μέχρι τέλος Γενάρη 1949, ἀποφασίσαμε στὸ Βίτσι νὰ μείνουν σὲ διάταξη μόνον τρεῖς μεραρχίες. Ἡ Χ μεραρχία μετὰ τὶς 103 καὶ 14 ταξιαρχίες, ἢ 18η ταξιαρχία μας, οἱ σαμποτέρ, τὸ ἱππικὸ θὰ δράσουν ἔξω ἀπ' τὸν χῶρο τοῦ Βίτσι. Συγκεκριμένα, ἢ Χη μεραρχία μετὰ τὶς δύο ταξιαρχίες της καὶ δύναμη Καϊμακτσαλάν θὰ κτυποῦσαν τὴν Ἑδεσσα. Ταυτόχρονα ἢ 18η ταξιαρχία θὰ κτυπήσει τὴν Νάουσα. Ὅλες οἱ δυνάμεις θὰ κτυποῦσαν τὴν Ἀρδέα καὶ μετὰ τὸν κάμπο Γιαννιτσῶν, τὴν ἐπιστροφή θὰ πραγματοποιοῦσαν δράση, στὸν κάμπο τῆς Φλώρινας.

Τὴν 1η Δεκέμβρη, ἀσχολήθηκα μετὰ τὸ πυροβολικὸ καὶ τὰ πυροβόλα πού θὰ κινούνταν γιὰ τὴν ἐκστρατεία. Τὴν ἴδια μέρα ἔστειλα ἀξιωματικὸ τοῦ ἐπιτελείου στὸ Καϊμακτσαλάν γιὰ νὰ μελετήσῃ μετὰ τὸν ἐπικεφαλῆς ταξιαρχίας Καϊμακτσαλάν τοὺς στόχους Ἑδεσσα — Ἀρδέα — Νάουσα. Νὰ πάρουν συγκεκριμένα στοιχεῖα γιὰ τὶς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου πού ὑπάρχουν, τὴν διάταξή τους, τὸν τρόπο ὀχύρωσης καὶ νὰ μᾶς προτείνουν τὸν τρόπο ἐνέργειας. Νὰ ὀργανώσουν τὴν ὑποδοχὴ τῶν τμημάτων μας, τοὺς χώρους κάλυψης καὶ πολλοὺς συνδέσμους πού θὰ ὀδηγήσουν τὰ τμήματα πρὸς τοὺς στόχους τῆς ἐπίθεσης.

Τὸ πρῶτ' στίς 2 Δεκέμβρη, πῆγα στήν ἔδρα τῆς 14ης ταξιαρχίας ὅπου μὲ περίμεναν οἱ διοικήσεις τῆς Χης καὶ ΙΧης μεραρχίας μας. Τοὺς ἀνακοίνωσα τὴν ἀπόφασή μας, ὅτι τὸν χῶρο θὰ τὸν κρατήσουν τρεῖς ταξιαρχίες καὶ καθορίσαμε τὸ προοδευτικὸ τράβηγμα τῶν δύο ταξιαρχιῶν τῆς Χης μεραρχίας καὶ τὸ πιᾶσιμο τῶν θέσεων αὐτῶν ἀπ' τὴς ταξιαρχίες ποὺ θὰ μένανε. Μίλησα μὲ τὴν διοίκηση τῆς Χης μεραρχίας Ν. Σκοτίδα καὶ πολιτικὸ ἐπίτροπο Ν. Μπελογιάννη, γιὰ τὴν ἀποστολὴ ποὺ ἀναλαμβάνουν. Τοὺς ἔδωσα ἐντολὴ νὰ μοῦ δώσουν σύντομα στοιχεῖα γιὰ ἄντρες ποὺ χρειάζονται νὰ συμπληρώσουν τὴς ταξιαρχίες, νὰ ξεκαθαρίσουν ὅσοι εἶναι ἀνίκανοι γιὰ τέτοια κίνηση, νὰ μοῦ στείλουν κατὰσταση γιὰ ἀνάγκες σὲ τρόφιμα, γιὰ τὸ διάστημα ποὺ θὰ θρῖσκονταν σὲ κίνηση, ρουχισμὸ καὶ τὸν ὄπλισμὸ ποὺ τοὺς εἶναι ἀπαραίτητος. Ἔβαλα καθῆκον νὰ ἀρχίσει ἡ ἐκπαίδευση γιὰ κίνηση μέρα καὶ νύχτα, ἀκόμη γιὰ τὴ διατήρηση τῆς συνοχῆς κατὰ τὴν κίνηση καὶ τὴ μάχη, γιὰ διεισδύσεις, γιὰ ἄνογμα συρματοπλεγμάτων, καταστροφὴ ναρκοπεδίων, γιὰ καταστροφὴ ὀχυρωμένων σπιτιῶν καὶ ὀχυρῶν θέσεων.

Στίς 3 Δεκέμβρη ἔστειλα στὸ διοικητὴ τῆς 18ης ταξιαρχίας μας Βαϊνᾶ νὰ βρῖσκεται στίς 8 Δεκέμβρη στὸ Βίτσι, μὲ ὄλη του τὴ δύναμη, τοὺς σαμποτέρ, καὶ ἰππικὸ. Μέχρι τὴς 17 Δεκέμβρη, ἀσχοληθήκαμε μὲ τὴν προετοιμασίαν τῆς 10ης Μεραρχίας, πάνω στὸ πνεῦμα ποὺ πῶ πάνω ἀναφέρνω. Ἡ 18η ταξιαρχία ἔφτασε στὸ Βίτσι, κάναμε ἀκτίφ τῶν στελεχῶν καὶ πῆραν μέρος διμοιρίτες. Μιλήσαμε πάνω στὴν καλὴ δράση ποὺ ἀνάπτυξαν καὶ βάλουμε καθῆκον νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ καινούργιες ἐπιχειρήσεις. Στίς 16 Δεκέμβρη, κάναμε ἀκτίφ τῶν στελεχῶν τῆς 10ης μεραρχίας μέχρι διοικήσεις λόχων. Τοὺς ἔκανα ἀνάλυση τῆς ἀποστολῆς τους καὶ τοὺς τόνισα ὅτι πρέπει νὰ πετύχουμε τὸ αἰφνιδιαστικὸ χτύπημα τῆς Ἔδεσσας, καὶ αὐτὸ θὰ καθοριστεῖ ἀπ' τὸ κέρδιμα τῆς μάχης τῆς κίνησης πρὸς τὸ στόχο. Πρέπει νὰ κινηθοῦν νύχτα καὶ νὰ καλυφθοῦν τὴ μέρα. Νὰ μὴν ἀφήσουν βραδυποροῦντα καὶ νὰ προδοθεῖ ἡ κίνηση. Καθορίσαμε δρομολόγιο καὶ θέσεις κάλυψης στὸ κάθε ἄλμα. Μὲ διοίκηση τῆς μεραρχίας καὶ διοικήσεις τῶν δύο ταξιαρχιῶν, τοὺς μίλησα γιὰ τὸ

πώς θα χτυπήσουμε την Έδεσσα και τους έδωσα σχεδιάγραμμα της πόλης με την διάταξη στην πόλη και γύρω απ' την πόλη κι όλους τους στόχους. Καθορίσαμε ότι κίνηση της μεραρχίας για το πρώτο άλμα και κάλυψη στο Ραντόσι θα γίνει τη νύχτα στις 17 προς 18 Δεκέμβρη. Έδωσα διαταγή στη 18η ταξιαρχία να κινηθεί προς Βέρμιον και να χτυπήσει τη Νάουσα, την νύχτα στις 21 προς 22 Δεκέμβρη. Πραγματοποιώ άκτιφ του ίππικού του Νέστορα. Μιλήσαμε για την δράση που πραγματοποίησαν και για τα καινούργια τους καθήκοντα.

Το απόγευμα της ίδιας μέρας στο Μελλά, συγκεντρώνεται όλη η 18η ταξιαρχία, παραβρέθηκαν αντιπροσωπείες της 107ης ταξιαρχίας, της 10ης μεραρχίας και ο πολιτικός επίτροπος της XI μεραρχίας Βασίλκος. Παρέδωσα την σημαία της άμύλλας στον επιτελάρχη της XIης μεραρχίας Πύραυλο και στον πολιτικό επίτροπο της Μεραρχίας Βασίλκο, που την κέρδισαν στις μάχες που έδωσαν. Μίλησα στους συγκεντρωμένους μαχητές, που όλοι απάντησαν πως θα συνεχίσουν να δίνουν πιο δυνατά χτυπήματα. Οι μαχητές της XIης μεραρχίας παρέλασαν με τη σημαία. Ήταν μια πραγματική γιορταστική ατμόσφαιρα. Ξανά συνεργάστηκα για τελευταία φορά, με διοικητή 18ης ταξιαρχίας τον Βαϊνά, για το πέρας στο Βέρμιον και την πραγματοποίηση της αποστολής του. Τα μεσάνυχτα γύρισα στο Γενικό Αρχηγείο.

Στις 17 Δεκέμβρη, αφού παρέδωσα το άρθρο που έγραψα για το περιοδικό του ΔΣΕ «Η ταχτική του ΔΣΕ το 1948» έφυγα μαζί με το Βενετσιανόπουλο, αξιωματικό του επιτελείου του Γενικού Αρχηγείου, για το Καϊμακτσαλάν. Μετά από κουραστική πορεία, την άλλη μέρα το μεσημέρι, έφτασα στην έδρα του αρχηγείου Καϊμακτσαλάν. Άμέσως πραγματοποιώ σύσκεψη, που πήραν μέρος ο επικεφαλής του αρχηγείου Καϊμακτσαλάν Χείμαρρος (Γκανιάτσας), ο αντισυνταγματάρχης του ΔΣΕ Λαζαρίδης Λευτέρης (Λευτεριάς), ο επιτελάρχης του Καϊμακτσαλάν Φωτεινός και ο Βενετσιανόπουλος. Αναλυτικά σταθήκαμε στη δύναμη που διαθέτει ο αντίπαλος στην πόλη και στο περίγυρο και τις κατευθύνσεις που θα χρησιμοποιήσουν οι δυνάμεις που θα έρθουν σε ένισχυση. Καθορίσαμε συγκεκριμένα τους στόχους στην πόλη

και έξω και βαθμὸ ὀχύρωσης. Καταλήξαμε γιὰ τὸν τρόπο ἐνέργειας και δρομολόγια κίνησης τῶν τμημάτων μας. Καταλήξαμε ὅτι οἱ δύο ταξιαρχίες τῆς Χ μεραρχίας, θὰ ἀσχοληθοῦν ἀποκλειστικά με τὸ χτύπημα τῆς πόλης Ἐδεσσας και τὴν ἐκμετάλλευση σὲ στρατολογία, ἐπιμελητειακὴ δουλειὰ και πάρσιμο τῶν λαφύρων σὲ ὀπλισμό. Τὸν ἐξωτερικὸ στόχο, στὸ ὕψωμα Λύκων, ποὺ δέσποζε τὴν πόλη, θὰ χτυποῦσε τμημα ἀρχηγείου Καϊμακτσάλαν, ἐπίσης θὰ ἔπιανε και τοὺς δρόμους γιὰ νὰ ἐμποδίσαι τις δυνάμεις ποὺ θὰ ἔρχονταν γιὰ ἐνίσχυση. Τὸ χτύπημα θὰ τοῦ τὸ δίναμε νύχτα, γιὰ νὰ πετύχουμε τὸ πρωὶ νὰ ἔχουμε χωθεῖ στὴν πόλη. Ἀπὸ τὴν ὄρεια παρυφὴ τῆς πόλης θὰ χτυποῦσε ἡ 103η ταξιαρχία. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν πλευρὰ ἦταν συγκεντρωμένες οἱ βασικὲς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου. Ἀπὸ τὴν νότια πλευρὰ, ὅπου βρίσκονταν οἱ στρατῶνες, θὰ χτυποῦσε ἡ 14η ταξιαρχία. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν πλευρὰ δὲν ὑπῆρχαν δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου, ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα μικρὸ τμημα στὸν στρατῶνα και αὐτὸ γιὰτὶ ἦταν στὸν κάμπο ἀπ' τὴ μεριὰ τῶν δημόσιων δρόμων, και τὴν προφύλασε τὸ ποτάμι Βόδας. Χρειάζονταν ἐλιγμὸς με βαθειὰ διείσδυση. Αὐτὸς ὁ ἐλιγμὸς με τὴ διείσδυση μᾶς ἐξασφάλιζε και τὴν ἐπιτυχία γιὰτὶ, χτυπάγαμε με μεγάλη δύναμη στόχο ἑνὸς λόχου ἀπὸ τὴν πλάτη και παίρναμε τὴν πόλη ἄνετα, αὐτὴ ἡ ταξιαρχία εἶχε και τὴν ἀποστολὴ τῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ἐπιτυχίας.

Καθορίσαμε συγκεκριμένα πῶς θὰ γίνονταν ἡ ὑποδοχὴ τῶν τμημάτων, τοὺς τόπους τοποθέτησῆς τους, ξεκούρασης και ζεστῆς τροφῆς. Καθορίσαμε συγκεκριμένα πιά στελέχη θὰ δοθοῦν σύνδεσμοι: στὰ τμήματα, ποὺ θὰ τὰ ὀδηγήσουν στὴν πόλη. Πήραμε μέτρα γιὰ τὴν συγκρότηση τοῦ συνεργείου ποὺ θὰ στήσαι: τὴ γέφυρα στὸ Βόδα, ὥστε νὰ περάσουν τὰ τμήματα χωρὶς καθυστέρηση. Στὶς 19 Δεκέμβρη, πολὺ πρωί, γράψαμε τὴν διαταγὴ ἐπιχείρησης. Στὸ Λαζαρίδη Λευτέρη (Λευτερ:ᾶ) ἀναθέταμε νὰ συγκεντρώσαι ὅλους τοὺς συνδέσμιους ποὺ ξέρουν καλά τὰ δρομολόγια κίνησης και τὴν πόλη και τὸ θράδυ νάρθει μαζί με συνδέσμιους στὸ Κρέπεν. Ἐγὼ με τὸν Χείμαρρο πήγαμε γιὰ τις Κερασές και ἀπὸ κοντὰ μελετήσαμε τὸν στόχο.

Τὸ θράδυ συναντηθήκαμε με Λαζαρίδη, Βενετσιανόπουλο και

ταγματάρχες τῶν τμημάτων Καϊμακτσαλάν Στάθη καὶ Μαῦρο. Πῆρα πληροφορίες ὅτι ἡ X μεραρχία μας ἔφτασε στὸ Βύσσομα, μᾶς εἰδοποίησαν ὅτι θὰ περάσουν ἀπὸ τὸ πάνω δρομολόγιο, δὲν προλάβουμε νὰ τοὺς εἰδοποιήσουμε νὰ μὴν ἀλλάξουν δρόμο. Ἡ δὲ 18η ταξιαρχία ἔφτασε στὸ Ράντοσι, γιατί δὲν μπορούσε νὰ φτάσει στὸ Βέρμιο.

Στις 20 Δεκέμβρη πραγματοποιῶ σύσκεψη μὲ Χεϊμαρρο, Λαζαρίδη, Μαῦρο, Στάθη, καὶ Βεγετσιανόπουλο. Ἐπὶ συζητήσαμε τὸν τρόπο ἐνέργειας. Οἱ διοικητὲς τῶν ταγμάτων Καϊμακτσαλάν μίλησαν πάνω στὴν ἀποστολή τους, γιὰ ξεκαθάρισμα τοῦ στόχου Λύκων καὶ παρεμπόδιση ἐνισχύσεων πρὸς Ἔδεσσα. Ὅλοι τους συμφωνήσαν γιὰ τὶς κατευθύνσεις ἐπίθεσης τῶν δύο ταξιαρχιῶν τῆς X μεραρχίας.

Συμφωνήσαμε σὰν ἐνδεδειγμένα σημεῖα τῆς διεύθυνσης τῆς ἐπιχείρησης τὶς θέσεις ἀνάμεσα Λύκους καὶ Ἔδεσσα. Ἡ διεύθυνση ἐπιχειρήσεων νὰ μὴν κρατῆσει ἐφεδρεία, γιατί ὅσο κοντὰ ἂν βρεθεῖ ἀπὸ τὴν πόλη, ἢ ἀπόσταση ἀπ' τὶς ταξιαρχίες θὰ εἶναι μεγάλη, λόγω τοῦ μήκους τῆς πόλης καὶ τὰ φυσικὰ ἐμπόδια, πού προβάλλονται ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ ἔτσι θὰ μείνει ἄχρηστη, ἐνῶ ἀπ' τὴν ἄλλη ἀδυνατίζουμε τὴν δύναμη ἐπίθεσης τῶν ταξιαρχιῶν. Γι' αὐτὸ συμφωνήσαμε νὰ κρατῆσει γερὴ ἐφεδρεία κάθε ταξιαρχία πού ἐνεργεῖ, γιὰ νὰ ἔχουν μαζί μὲ τὸν αἰφνιδιασμὸ καὶ γρήγορο ἀποτέλεσμα ἀπ' τὸ γερὸ συγκεντρωτικὸ χτύπημα. Ἡ διεύθυνση ἐπιχείρησης πρέπει νὰ ἐξασφαλίσει γερὰς συνδέσεις γιὰ νὰ συντονίσει τὴ δράση τῶν τμημάτων.

Καταλήξαμε γιὰ τὰ δρομολόγια καὶ τοὺς συνδέσμους πού θὰ ὀδηγήσουν τὰ τμήματα. Καθορίσαμε νὰ ὀργανώσουμε καλὰ παρατηρητήρια καὶ νὰ κινητοποιήσουμε τὸ σύστημα τῶν πληροφοριῶν, γιὰ νὰ μάθουμε ἔγκαιρα ἂν ἔχουμε ἀλλαγὴ στὴ διάταξη καὶ δύναμη τοῦ ἀντιπάλου. Κανονίσαμε νὰ μεταφερθοῦν τὰ τρόφιμα καὶ νὰ ἐτοιμάσουν ζεστὸ φαί γιὰ τὰ τμήματα πού ἔρχονται. Κάνουμε σύσκεψη μὲ τοὺς συνδέσμους καὶ τοὺς χωρίσαμε γιὰ τὶς δύο ταξιαρχίες. Μὲ τὴ 14η ταξιαρχία, πού θὰ χτυποῦσε ἀπ' τὴν πλευρὰ τῶν στρατώνων, θὰ πηγαινε ὁ Λαζαρίδης πού ἤξερε τὸ δρομολόγιο σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ καὶ τὴν πόλη σὲ κάθε γωνιά της. Τοῦ δώσα-

με και τὸ συνεργεῖο πὺ θὰ φτιάξει τὸ γεφύρι: μὲ τὰ ὑλικά και τοῦ εἴ-
πομε πὺ θὰ τὸ εἶχαν στήσει πρὶν φτάσουν τὰ τμήματα. Ἡ Χ με-
ραρχία καθυστέρησε γιατί τὴν ἐπίασε χιονοθύελλα και ἐμείναν στὸ
Τσέγανο. Ἡ 18η ταξιαρχία ὕστερα ἀπὸ 15 ὥρες πορεία, ἔφτασε
στὴν Μπουρίκα. Μεσάνυχτα στὶς 20 πρὸς 21 Δεκέμβρη, μπαίνουν
τὰ τμήματα τῆς Χ μεραρχίας στὶς Κερασές, πρὶν ξημερώσει: ὅλα
τὰ τμήματα εἶχαν μπεῖ στὰ σπίτια. Τοὺς δώσαμε τροφή και τοὺς
βάλαμε νὰ ξεκουραστοῦν και νὰ κοιμηθοῦν.

Κάλεσα τὴ διοίκηση τῆς μεραρχίας, τοὺς διοικητὲς ταξιαρ-
χιῶν, τὸν διοικητὴ τοῦ Καῦμακτσαλάν και τὰ στελέχη του, καθὼς
και τὸν Βενετσιανόπουλο. Τοὺς ἔκανα ἀνάλυση τοῦ σχεδίου ἐνέρ-
γειας και τίς ἀποστολὲς τῶν ταξιαρχιῶν πὺ θὰ δράσουν στὴν
πόλη, τὰ δρομολόγια κίνησης και τοὺς συνδέσμους πὺ θὰ πάρουν
μαζὶ τους, τίς ἐπαφές πὺ θὰ διατηρήσουν μὲ τὴ διεύθυνση ἐπι-
χειρήσεων και μεταξὺ τους, οἱ ταξιαρχίες. Τοὺς δώσαμε σχε-
διάγραμμα δρομολογίου κίνησης, σχεδιάγραμμα τῶν στόχων πὺ
θὰ χτυπήσουν στὴν πόλη. Ποῖός θὰ κάνει τὴν ἐκμετάλλευση σὲ
στρατολογία, λάφυρα ὀπλισμοῦ και ἐπιμελητειακὴ ἐκμετάλλευση.
"Ολοὶ τους συμφώνησαν νὰ γίνει: νύχτα ἢ ἐπιχειρήση και αὐτὴ
τὴ βραδυά, γιατί ἂν καθυστερήσουμε 24 ὥρες, θὰ χάσουμε τὸν
αἰφνιδιασμό, γιατί τὴν προηγούμενη μέρα ἔγινε ἀντιληπτὴ ἢ κί-
νηση τῆς φάλαγγας. Ὁ μόνος πὺ ἔφερε ἀντιρρήσεις ἦταν ὁ Γε-
ωργιάδης, διοικητὴς τῆς 14ης ταξιαρχίας. Στὴν ἀρχὴ ζήτησε
24ωρη ἀναβολὴ γιὰ μεγαλύτερη ξεκούραση, μὲ και ὅλα τὰ στε-
λέχη ἀντέδρασαν, ἄρχισε νὰ παζαρεύει ζητώντας νὰ ἐνεργήσει:
αὐτὸς ἀπ' τὴν μεριὰ τῆς 103ης ταξιαρχίας, γιατί αὐτὸς εἶναι κου-
ρασμένος. Μπροστὰ μου ἔχω τὸν ἄνθρωπο πὺ μᾶς προκάλεσε ζη-
μιές και χάσαμε ἐπιχειρήσεις στὴν Ρούμελη και γι' αὐτὸν τὸν
λόγο τὸν διώξαμε. Μετὰ τὸ Ἀρχηγεῖο Δ. Μακεδονίας τὸν καθάι-
ρεσε στὴν μεγάλη μάχη τοῦ Γράμμου, γιατί μακέλεψε τὸ τμήμα
του μὲ τίς ἀσκοπες ἀντεπιθέσεις και γιατί μὲ πρότασή του και μὲ
ἔγκριση τοῦ Χείμαρρου ἐγκαταλείπεται τὸ ὄχυρό τοῦ "Αη Λιά
Πενταλόφου και ἀνοιξε τὸν δρόμο στὸν Τάλιαρο, ἀπ' ὅπου μᾶς
σπάσαν στὸν κεντρικὸ τομέα τοῦ Γράμμου. Δὲν ξέρω πῶς και ποῖός
τὸν ἔβαλε ταξίαρχο.

Βρισκόμουν σὲ δύσκολη θέση, ἐνῶ ἔχω ὅλη τὴν εὐθύνη στὸ κεφάλι μου, ἔχω δεμένα τὰ χέρια γιατί πρέπει νὰ πάρω ἀδεια ἀπὸ τὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο γιὰ τὴν ἀλλαγὴ του ἀπὸ ταξίαρχο, καὶ γιὰ τέτοιο πράγμα δὲν εἶχα. Ἐκανα μιὰ νύξη στὸν Γεωργιάδη ἂν εἶναι κουρασμένος αὐτὸς νὰ μὴν πάρει μέρος στὴν ἐπιχείρηση, ὅμως ἀρνήθηκε. Μίλησα ἰδιαίτερα μὲ τὸν Ν. Σκοτίδα καὶ Ν. Μπελογιάννη, γιὰ τοὺς ἐνδοιασμοὺς ποὺ ἔχω γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο καὶ πρότεινα νὰ πάει ἓνας ἀπ' αὐτοὺς μαζί του. Αὐτοὶ μοῦ ἀπάντησαν ὅτι εἶναι στρυφνὸς ἀλλὰ στὸ τέλος θὰ πραγματοποιήσει τὴν ἀποστολὴ του. Τοῦ δίνουμε καὶ τὸν ἀντισυνταγματάρχη Λαζαρίδη μαζί του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἐφαρμόσει τὴν διαταγὴ. Ὑποχώρησα καὶ αὐτὸς ὁ συνασθηματισμὸς μου ποὺ δὲν στάθηκα ἀποφασιστικὸς μᾶς στοίχισε πολὺ.

Τὰ τμήματα ἡ ὥρα 17 στίς 21 Δεκέμβρη, ἄρχισαν τὴν κίνησή τους, ἀφοῦ προηγούμενα τοὺς μίλησα γιὰ τὴν ἀποστολὴ τους καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸ τὴ δέχτηκαν. Ἡ ἐπίθεση καθορίστηκε γιὰ τὴν 3η πρωῒνῃ στίς 22 Δεκέμβρη, πράγματι ἡ 103η ταξιαρχία ἄρχισε τὴν ἐπίθεση ἡ ὥρα 3.30, προχώρησε καλὰ καὶ κατέλαβε τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς της. Κατέλαβε τὸ Καραϊμάν, τὸ Κιουπρί καὶ προχωροῦσε πρὸς ἔδρα ἐθνοφρουρᾶς, ὅπου ὁ τελευταῖος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς. Ἀπ' τὴ 14η ταξιαρχία δὲν ἔχουμε εἶδηση. Ἡ 103η ταξιαρχία μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἀπ' τὴ μεριὰ τῆς 14ης ταξιαρχίας δὲν ἀκούγεται οὔτε ντουφεκιά. Ἡ ὥρα 5 τὸ πρωῒ ἄρχισε ἡ ἐπίθεση κατὰ τῶν Λύκων, δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ καταλάβουν, τότε ἀναγκαστήκαμε νὰ ἀπομονώσουμε τὸν στόχο τῶν Λύκων. Τὸ μεσημέρι ἡ 103η ταξιαρχία μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι ἡ 14η ταξιαρχία δὲν φαίνεται καὶ δέχεται πίεση. Πολέμησε μέχρι τὸ βράδυ προκαλώντας φθορὰ στὸν ἀντίπαλο καὶ τὴ νύχτα στίς 22 πρὸς 23 Δεκέμβρη ἀποσύρθηκε μὲ διαταγὴ μας. Ἡ 14η ταξιαρχία ἔκοψε τὴν ἐπαφὴ μαζί μας, ἀπὸ συνδέσμοις ποὺ στείλαμε μᾶς εἰδοποιοῦν ὅτι ἡ ταξιαρχία αὐτὴ δὲν πραγματοποιοῦσε διαταγὴ καὶ συμπτύσσεται χωρὶς διαταγὴ. Ἡ 18η ταξιαρχία ἐπετέθη κατὰ τῆς Νάουσας, σύμφωνα μὲ διαταγὴ μας. Κατέλαβε τὸν Προφήτη Ἡλία, τὸ Κουκούλι, μπήκαν στὴν πόλη καὶ ἡ μάχη συνεχίζεται στὴν πόλη. Τὸ τμήμα ποὺ θὰ ἐνεργού-

σε από Θεολόγο δὲν ἔφτασε καὶ δὲν ἐνήργησε. Τὸ ἀπόγευμα δι-
εισδύει στὴν πόλη τὸ τμήμα τοῦ Θεολόγου, πιάσαν 40 αἰχμα-
λώτους καὶ στρατολόγησαν 85 νέους μαχητές. Δίνουμε διαταγὴ
νὰ περάσει στὸ Καϊμακτσαλάν.

Στις 23 Δεκεμβρῆ, συγκεντρώθηκαν τὰ τμήματα τῆς Χ με-
ραρχίας γύρω στὶς Κερασές. Τὸ βράδυ κάναμε σύσκεψη τῶν στε-
λεχῶν τῆς μεραρχίας μέχρι διμοιρία. Πῆραν μέρος οἱ ἀξιωματι-
κοὶ σύνδεσμοι καὶ ἡ διοίκηση τοῦ ἀρχηγείου Καϊμακτσαλάν. Ἀπ’
τις ἐπιπέδες τοῦ ἀντισυνταγματάρχη Λαζαρίδη Λευτέρη (Λευτε-
ριᾶ) ὁδηγοῦ τῆς 14ης ταξιαρχίας πρὸς τὴν πόλη καὶ τοὺς στό-
χους ποὺ θὰ χτυποῦσε, τῶν ταγματάρχων, λοχαγῶν καὶ πολιτι-
κῶν ἐπιτρόπων τῶν τμημάτων τῆς 14ης ταξιαρχίας, βγήκε ὅτι
ὁ διοικητὴς τῆς Γεωργιάδης, ἔδειχνε ἀδιαφορία καὶ καθυστεροῦ-
σε τὴν κίνηση τῆς φάλαγγας, ἰδίως στὸ ποτάμι ποὺ χάθηκαν 2
ῥες. Παρὰ τὸ χάσιμο αὐτοῦ τοῦ χρόνου, φτάσαν στὸν στόχο ἡ
ῥα 5 τὸ πρωί, δηλαδὴ εἶχαν 3 περίπου ῥες νύχτα. Ὁ ἀντίπα-
λος δὲν ἀντιλήφθηκε ἀπολύτως τίποτα, τὸ τμήμα του, ποὺ θρι-
σκοῦταν στὸν στρατῶνα κοιμόνταν καὶ μποροῦσε μὲ ἓνα πῆδημα
νᾶχαν πιαστεῖ στὸν ὕπνο. Τὸ πρῶτο τάγμα τῆς ταξιαρχίας πρα-
γματοποιεῖ τὸ ρήγμα καὶ μπαίνει ἓνας λόχος στὴν πόλη. Ὁ Γε-
ωργιάδης, ἀντὶ νὰ μπάσει τὸ τμήμα στὴν πόλη, τὸν ταγματάρ-
χη ποὺ ἔκανε τὸ ρήγμα τὸν βγάζει ἔξω, φώναζε δυνατὰ καὶ δὲν
ἔταξε τὰ ὄπλα κατὰ τοὺς στρατῶνες, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ξυπνήσει
τὸν στρατὸ ἀπ’ τοὺς στρατῶνες καὶ γυμνοὶ βγήκαν μὲ τὰ ὄπλα
καὶ χτυποῦσαν. Ἀντὶ νὰ τοὺς χτυπήσει καὶ μὲ τίς δυνάμεις του
νὰ μπεῖ στὴν πόλη, φεύγει μ’ ὅλη τὴν ταξιαρχία του μακριὰ
πρὸς ἓνα δασύλλιο καὶ κάθεται ὅλη τὴν ἡμέρα, τὴν στιγμὴ ποὺ
ἡ 103η ταξιαρχία μάχονταν, ταυτόχρονα διακόπτει τὴν ἐπαφὴ
καὶ μεταξύ μας καὶ μὲ τὴν 103η ταξιαρχία. Τὸ λόχο, ποὺ εἶχε
μπεῖ στὴν ἄκρη τῆς πόλης τὸν ἐγκατέλειψε καὶ αὐτὸς ἔμεινε ἐ-
κεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα, χωρὶς νὰ δεχτεῖ πυρὰ, γιατί σ’ αὐτὸ τὸ μέρος
τῆς πόλης δὲν ὑπῆρχαν δυνάμεις.

Ὅλα τὰ στελέχη μὲ ἀγανάκτηση χαρακτήρισαν τὴν πράξη
τοῦ Γεωργιάδη ὡς συνειδητὸ σαμποτάρισμα τῆς ἐπιχείρησης, κα-
θαρὴ λιποταξία. Φάνηκε ὅτι ἂν δὲν εἶχαμε αὐτὸ τὸ σαμποτάρι-

σρια και η ταξιαρχία ξεπαιρνε μέρος στην μάχη, με την πιο μεγάλη ευκολία ολοκληρωη η πόλη απ' τις πρωινές ώρες, θα βρισκόταν στα χέρια μας και θα πετυχαίναμε όλους τους σκοπούς μας. Όταν ήρθε η σειρά να μιλήσει ο Γεωργιάδης, αυτός που πάντα είχε την ικανότητα όταν έκανε ζημιές να δικαιολογείται, τώρα ήταν τελείως αποπλισμένος και το μόνο που είπε ήταν:

«Δέν ξέρω τί έπαθα, αναγνωρίζω όλα όσα είπαν, δώστε μου το δικαίωμα: αν θέλετε να πολεμήσω σαν άπλος μαχητής, για να ξεπλύνω την ζημιά που έκανα».

Η ζημιά που μας έκανε ήταν σοβαρή, μας χάλασε όλο το σχέδιο επιχειρήσεων. Αυτή η επιχείρηση ήταν από τις πιο προετοιμασμένες επιχειρήσεις, απ' όλες τις πλευρές. Από 20 μέρες ένωρίτερα είχε αρχίσει η μελέτη των στόχων και η άγρυπνη παρακολούθηση του αντιπάλου για κάθε τυχόν μεταβολή της διάταξης και της δύναμής του.

Είχαν όλοι οι στόχοι καλά επισημανθεί. Είχαν καλά καθοριστεί τα δραμολόγια κίνησης προς τους στόχους. Είχαν δοθεί σύνδεσμοι για την κίνηση και την υπόδειξη του στόχου και το αδύνατο σημείο του στόχου. Είχε καλά γίνει η υποδοχή των τμημάτων στον τελευταίο χώρο κάλυψης. Είχε γίνει καλά η εκπαίδευση και προετοιμασία των ταξιαρχιών για κίνηση, που να μη γίνει αντιληπτός ο έλιγμός, καθώς και για τον τρόπο της πραγματοποίησης των ρηγμάτων και κατοχή των στόχων. Πέτυχε βασικά η κίνηση από Βίτσι στο Καϊμακτσαλάν. Πετύχαμε τον αίφνιδιασμό. Χάσαμε την ολοκληρωτική κατάληψη της πόλης και την εκμετάλλευση της επιτυχίας, γιατί η μισή μας δύναμη, η 14η ταξιαρχία, έφυγε χωρίς να ρίξει ντουφεκιά και συνεδητά ο διοικητής της δέν πραγματοποίησε την αποστολή του και τις διατάγες που πήρε.

Μπορούσαμε να αποφύγουμε αυτή τη ζημιά; Μπορούσαμε, αν εγώ, μόλις είδα τις αντιρρήσεις του και τα παζαρέματα του Γεωργιάδη τον αντικατιστούσα επί τόπου και ως έλεγαν ότι ήθελαν από το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, μ'ά και ήξερα τον άνθρωπο. Δέν έπρεπε να υποχωρήσω ούτε στον Ν. Σκοτίδα και τον Ν.

Μπελογιάννη, πού με παρακάλεσαν νά τόν αφήσω τόν Γεωργιάδη και νά μὴν δώσω σημασία στήν μουργούρα του. Τὸ ἐλάχιστο ἔπρεπε μαζί με τόν Γεωργιάδη νά εἶχα στείλει και τόν Ν. Μπελογιάννη και νά μὴν ξαναὑποχωροῦσα δταν ἔκανα αὐτὴ τὴν πρόταση στὸν Ν. Σκοτίδα, ὅτι μὲν και σὺν Διοίκηση Μεραρχίας διευθύνουν τὴν ἐπιχείρηση, πρέπει ὁ ἐπίτροπός του νά μείνει κοντά του.

Τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ὕστερα ἀπὸ σύσκεψη, πού ἔκανε, ἀναγνώρισε ὅτι ἀποφασιστικός παράγων τῆς ἀποτυχίας ἦταν ἡ συμπεριφορὰ τοῦ διοικητῆ τῆς 14ης ταξιαρχίας, ὅμως ἔβαζε και ζητήματα πού δὲν ἦταν σωστά γιὰ τὴ μάχη αὐτὴ, με τὴ φυσικὴ διαμόρφωση τοῦ χώρου. Ἐβαζε ὅτι ἡ διεύθυνση ἐπιχείρησης ἔπρεπε νά κρατήσῃ ἐφεδρεῖες και ὄντας πὺλ κοντὰ στήν πόλη νά ἐπέμβῃ. Αὐτὴ ἡ θέση ἦταν λαθεμένη γιὰτὶ ἐνεργοῦσαν μόνο δύο ταξιαρχίες και ἡ ἀπόσταση τῆς μιᾶς κατεύθυνσης ἀπ' τὴν ἄλλη, ἦταν 7 τουλάχιστον ὥρες ἀπόσταση ἀπ' τὸ πὺλ κοντινὸ μέρος τῆς πόλης. Δὲν μπορούσε νά κρατήσῃ παραπάνω ἀπὸ ἕνα τάγμα στὰ χέρια της, πράγμα πού θὰ ἀδυνατόζε τὴ δύναμη ἐπίθεσης και ἂν θὰ ἤθελε νά ἐπέμβῃ θὰ χρειαζόταν πολλές ὥρες. Μὲ τὴ φυγὴ τῆς ταξιαρχίας μ' ἕνα τάγμα τίποτα δὲν ἔκανες. Συνεπῶς ἦταν σωστὴ ἡ θέση τῆς διεύθυνσης τῆς ἐπιχείρησης, ἡ ἐφεδρεία νά θρῖσκεται στὰ χέρια τῶν ταξιαρχιῶν πού ἐνεργοῦσαν.

Ἄλλα τὰ στελέχη ἀπαίτησαν τὴν ἀντικατάσταση τοῦ Γεωργιάδη και τὴν παραπομπή του στὸ Στρατοδικεῖο, τὴν ἀντικατάσταση τοῦ πολιτικοῦ ἐπιτρόπου τῆς ταξιαρχίας, πού στάθηκε ἀπαθῆς και δὲν ἐπέμβηκε παρὰ τις διαμαρτυρίες τοῦ Λαζαρίδη Λευτέρη, πού τοὺς φώναζε ὅτι αὐτὸ πού κάνεται εἶναι καθαρὸ σαμποτάζ. Ἡ διοίκηση τῆς Μεραρχίας Ν. Σκοτίδας — Ν. Μπελογιάννης, μοῦ ζήτησαν νά τόν ἀντικαταστήσω ἀμέσως και Διοικητῆ τῆς 14ης ταξιαρχίας νά βάλουμε τὸν Λαζαρίδη Λευτέρη (Λευτεριά) και τὸ δικαίωμα ποινικῶν κυρώσεων. Τοὺς ἀπάντησα: Νά γράφουν τηλεγραφικὴ ἐκθεση πρὸς τὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο, γιὰ τὰ αἴτια τῆς ἀποτυχίας και νά κάνουν τις προτάσεις τους. Στὴν ἐκθεση πού ἔστειλαν ἔγραψα ὅτι συμφωνῶ και ἐγώ. Πράγματι, τὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο ἐνέκρινε τὴν ἀντικατάσταση

τοῦ Γεωργιάδη καὶ ὅταν γυρίσουν στὸ Βίτσι νὰ προχωρήσουν καὶ σὲ δικαστικά μέτρα. Βάλαμε καθήκον νὰ γίνῃ σοβαρὴ πολιτικὴ δουλειὰ στὰ τμήματα τῆς μεραρχίας καὶ ἀναλύσουμε τὰ συμπεράσματα τῆς μάχης. Βάλαμε καθήκον νὰ μελετήσουμε καὶ συνεχίσουμε τὴν ἀναγνώριση τοῦ στόχου Ἀρδέας. Στις 26 Δεκέμβρη, κάναμε σύσκεψη τῶν στελεχῶν τῆς 10ης μεραρχίας καὶ τῶν στελεχῶν τοῦ Ἀρχηγείου Καϊμακτσαλάν, καὶ μὲ βάση τὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχαμε γιὰ τὸν στόχο Ἀρδέας καὶ ἀπ' τὶς γνώμες πολλῶν στελεχῶν, ποὺ ξέραν καλὰ τὴν Ἀρδέα καὶ τὸν γύρω χῶρο της, καταλήξαμε γιὰ τὸν τρόπο ἐνέργειας. Τὴν ἴδια μέρα ἔφτασε καὶ ἡ 18η ταξιαρχία, ἀφοῦ ἔκανε πορεία κάτω ἀπὸ χιονοθύελλα.

Ἀρχισε ἡ προετοιμασία τῶν τμημάτων γιὰ τὴν ἐπίθεση κατὰ τῆς Ἀρδέας, καθορίστηκαν τὰ σημεῖα ποὺ θὰ γίνονταν τὰ ρήγματα καὶ οἱ δυνάμεις ποὺ θὰ ἐνεργοῦσαν στὴν πόλη. Δώσαμε σὲ τμημα μας ἀποστολὴ νὰ χτυπήσει ἀντιπερισπαστικά τις Πιπεριές καὶ σὲ ἄλλο τμημα, τὴν κατάληψη τοῦ ὑψώματος Γκορίτσα. Ἐγιναν οἱ προετοιμασίες καὶ τὴ νύχτα στις 27 πρὸς 28 Δεκέμβρη, τὰ τμήματά μας θρῖσκονται στοὺς χώρους κάλυψης. Ὅλη τὴν ἡμέρα τὰ τμήματα μεῖναν στοὺς χώρους κάλυψης. Μόλις σουρούπωσε ἄρχισε ἡ κίνηση καὶ ἡ ὥρα 10 στις 28 Δεκέμβρη, ἄρχισε ἡ ἐπίθεση. Ὁ ἀντίπαλος εἶχε ἐνισχυθεῖ καὶ μᾶς περίμενε. Συνεπῶς δὲν εἶχαμε πετύχει τὸ στοιχεῖο τοῦ αἰφν.δ.ασμοῦ, μόνον τὸ στοιχεῖο τῆς νύχτας. Ἐγινε σκληρὴ μάχη, τὰ τμήματά μας πραγματοποιήσαν ρήγματα, ὅμως ὁ ἀντίπαλος τὰ ἔκλεινε γρήγορα. Τὸ νὰ συνεχίσουμε τὴν μάχη ἡμέρα δὲν ἦταν συμφέρον γιὰ μᾶς, γιατί τὸ μέρος γύρω ἀπ' τὴν Ἀρδέα ἦταν πεδινὸ καὶ ἀκάλυπτο, πράγμα ποὺ θὰ μᾶς προκαλοῦσε ζημιές, γι' αὐτὸ ἔδωσα διαταγὴ νὰ συμπτυχθοῦν. Αὐτὴ τὴ βραδυὰ ἔκανε φοβερὸ κρύο, πάγωναν τὰ ἄρβυλα καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ τὰ θγάλουμε. Ἔτσι, ἡ μάχη τῆς Ἀρδέας πῆρε χαρακτήρα κρούσης. Τὸ τμημα ποὺ ἐνέργησε στις Πιπεριές στρίμωξε τις δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ. Τὸ τμημα ποὺ χτύπησε τὸ ὑψωμα Γκορίτσα, δὲν τὸ κατέλαβε.

Στις 29 Δεκέμβρη, εἶχαν ὄλα τὰ τμήματα ἀποσυρθεῖ. Ἐγὼ ἀρρώστησα, ἔχω πολὺ πυρετὸ καὶ κάνω ἐμετοὺς καὶ ἔχω φοβεροὺς

πονους στην μέση. Είναι: κρουολόγημα και ίσως σκωληκοειδίτης ή νεφρά. Στις 30 Δεκέμβρη, κάναμε σύσκεψη και διαπιστώσαμε ότι ή επανάληψη της επ'χειρήσης της 'Αρδέας, δεν μπορεί να γίνει: γιατί πρόκειται: για γερά δχυρωμένο στόχο και τὸ ἔδαφος δὲν προσφέρεται: για μάχη τὴν ἡμέρα. Βάλαμε καθῆκον νὰ γίνει: δουλειὰ στὰ τμήματα και νὰ ἀντιμετωπίσουμε ἐσφαλμένες ἀπόψεις πὸς ξεκινούσαν ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τροφίμων και τὴν ἀποτυχία τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ πυρετὸς ἀνεβαίνει: και οἱ ἔμετοὶ συνεχίζονται: δύσκολα κρατιέμα: στὰ πόδια.

Ἔστερα ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς κατάστασης πὸς ἔκανα και τίς πληροφορίες πὸς πήραμε, δτι: ὁ ἀντίπαλος συγκεντρώνει δυνάμεις: για νὰ κινηθεῖ πρὸς Καϊμακτσαλάν, σκέφτηκα δτι: εἶναι εὐκαιρία νὰ ἐλιχθοῦμε με ταχύτητα με τίς τρεῖς ταξιαρχίες πρὸς Βέρμιο και αἰφνιδιαστικά νὰ χτυπήσουμε τὴν πόλη τῆς Νάουσας. Ἔτσι: αὐτὸ πὸς χάσαμε στὴν Ἔδεσσα νὰ τὸ πετύχουμε στὴ Νάουσα. Ἀπὸ τὸ χτύπημα πὸς ἔδωσε ἡ 18η ταξιαρχία στὴ Νάουσα, εἶδα δτι: εἶναι στόχος πὸς εὐκολα παίρνεται:, πολὺ περισσότερο πὸς θὰ πῆσουν 3 ταξιαρχίες. Παρὰ τὸ δτι: ἤμουν ἄρρωστος σοβαρά, κάλεσα τὴν διοίκηση τῆς X μεραρχίας και τίς διοικήσεις τῶν ταξιαρχιῶν 103, 14, 18 και τοὺς ἔκανα γνωστὸς τίς σκέψεις μου και ζήτησα τὴ δικὴ τους γνώμη. Τοὺς τόνισα δτι: ἡ ἐπιτυχία θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὸν καλὸ και ταχὺ ἐλιγμὸ τῶν τμημάτων στὸ Βέρμιο, για νὰ κερδίσουμε τὸν αἰφνιδιασμὸ. Τοὺς ἐξήγησα δτι: δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐπηρεάσει ἡ ἀποτυχία πὸς εἶχαμε, γιατί αὐτὴ ὀφείλεται: σὲ καθαρὰ δικά μας λάθη. Ἄν δὲν κάναμε αὐτὰ τὰ λάθη και δὲν στέλναμε ταξίαρχο στὴ μάχη πὸς δὲν ἤθελε νὰ πολεμήσει:, ἡ νίκη θὰ ἦταν δικὴ μας. Νὰ δουλέψουμε ἐντατικά στοὺς μαχητὲς, νὰ τοὺς ἐμπνεύσουμε τὴν πίστη στὶς δυνάμεις μας και μπορούμε νὰ κερδίσουμε δτι: χάσαμε. Ὅλα τὰ στελέχη συμφώνησαν νὰ γίνει ἡ ἐπιχείρηση. Στις 2 Γενάρη 1949, ξανά πραγματοποιῶ σύσκεψη με τὰ στελέχη τῆς X μεραρχίας και καταλήξαμε ἡ ἐπιχείρηση νὰ γίνει στίς 10 Γενάρη τοῦ 1949. Στείλαμε ἀμέσως στελέχη για ἀναγνώριση τοῦ στόχου και βάλαμε καθῆκον στὸ τμήμα μας τοῦ Βερμίου νὰ παρακολουθεῖ τὸ στόχο και νὰ κάνει: προετοιμασίες ὑποδοχῆς τῶν τμημάτων και νὰ ἔχει: συνδέσιμους.

Ἔστειλα τηλεγράφημα στήν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου πού ζητοῦσα τήν τροποποίηση πού ἔκανα στό σχέδιο ἐπιχείρησης καί νά ἐγκρίνουν τὸ χτύπημα τῆς Νάουσας. Ταυτόχρονα νά στείλει: ὑλικὸ ἐκρηκτικὸ καί Πάντσερ. Ἡ κατάσταση τῆς υἱείας μου χειροτερεύει, ἐξαντλήθηκα ἀπ' τοὺς ἐμετοὺς καί τοὺς πόνους. Στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο δὲν ἀνέφερα ὅτι εἶμαι ἄρρωστος, γὰρ νόμιζα ὅτι θὰ βελτιώνονταν ἡ κατάσταση καί θὰ μπορούσα νά πάω γὰρ τὴ Νάουσα. Ἡ διοίκηση τῆς Χ μεραρχίας εἰδοποίησε τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ὅτι εἶμαι ἄρρωστος.

Στις 4 Γενάρη ἦρθε ὁ Μ. Βλαντᾶς στὸ Καϊμακσαλάν, μιλῆσαμε γιὰ τὴν πορεία τῆς προετοιμασίας τῶν τμημάτων γιὰ τὸν ἐλγμὸ πρὸς Βέρμιο καί χτύπημα Νάουσας. Ἀποφασίστηκε ἀπὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο νά μὲ προωθήσουν γιὰ ἰατρικὴ ἐξέταση καί νά μείνει: ὁ Βλαντᾶς, μὲ τὰ τμήματα πού θὰ πραγματοποιοῦσαν τὴν ἐπιχείρηση. Στις 5 Γενάρη, μὲ μετακίνησαν μὲ φορεῖο γιὰτὶ δὲν μπορούσα νά σταθῶ ἀπ' τοὺς πόνους. Τὴν ἄλλη μέρα σταμάτησαν οἱ ἐμετοὶ καί οἱ πόνου, στίς ἀκτίνες δὲν βρῖσκταν τίποτα μὲ τὴν ραδιογραφία τὴν ἀπλή πού κάνανε. Στις 8 Γενάρη τοῦ 1949, φτάνω στήν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καί ξεκουράζομαι, ἄρχισα νά τρώω. Ὁ Βλαντᾶς πραγματοποιεῖ ξανά σύσκεψη τῶν στελεχῶν καί ἐξέτασα τὰ αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῆς μάχης τῆς Ἔδεσσας. Πείστηκε γιὰ τὴν εὐθύνη τοῦ Γεωργιάδη καί στέλνει γράμμα στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, πού συμφωνεῖ μὲ τὴν πρόταση τῆς Διοίκησης τῆς Χ μεραρχίας νά δικαστεῖ ὁ Γεωργιάδης. Πράγματι δταν γύρῃσε ἡ μεραρχία στὸ Βίτσι: τὸν δίκασε στὸ στρατοδ:κειο γιὰ λ:ποταξία καί ἐκτελέστηκε, ἀφοῦ τὸ Πολεμικὸ Συμβούλιο ἀπέρριψε τὴν αἴτηση χάριτος.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ἵστερα ἀπὸ μιὰ ἔντονη πολιτικὴ δουλειὰ στὰ τμήματά μας, πραγματοποιεῖται ὁ ἐλιγμὸς ἀπὸ Καϊμακτσαλάν πρὸς Βέρμιο, μὲ ἀπόλυτη μυστικότητα σὲ τρία ἄλματα. Γιὰ παραπλάνηση τοῦ ἀντιπάλου πραγματοποιοῦνται δύο σοβαρὲς κρούσεις στήν Ἔδεσσα, τὴ νύχτα στίς 10 πρὸς 11 Γενάρη 1949 καί στίς 11 πρὸς 12 Γενάρη

ρη, καθώς και προς "Αγρυ - Μουχαρέρ από τμήματα του "Αρχηγείου Καϊμακτσαλάν. Η εξασφάλιση της μυστικότητας του έλιγμού και παραπλάνηση του αντιπάλου με τις κρούσεις στην "Εδεσσα, έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο για την επιτυχία του αίφνης:δασμού. Η μάχη για την κατάληψη της Νάουσας άρχισε ώρα 11.15' την νύχτα στις 11 προς 12 Γενάρη. Η μάχη στις 12 Γενάρη συνεχίζεται στην πόλη της Νάουσας, αφού κατέλαβαν τα τμήματά μας τις έξωτερικές αντιστάσεις του αντιπάλου. Η μάχη συνεχίστηκε και στις 13 Γενάρη ή ώρα 19.30' είχε τελείως καταλυφθει ή πόλη. Στις 14 Γενάρη δόθηκαν μάχες με τις δυνάμεις του αντιπάλου που έρχονταν για ενίσχυση. Το βράδυ στις 14 Γενάρη, τα τμήματά μας αποσύρθηκαν απ' την πόλη. Προκάλεσαν σοβαρές απώλειες στον αντίπαλο, πιάσαν 230 αιχμαλώτους και 600 κεινούργιοι μαχητές προσχώρησαν στον ΔΣΕ.

Κατά τη διάρκεια της μάχης της Νάουσας, το Γενικό "Αρχηγείο έστειλε τηλεγράφημα προς όλες τις Μεραρχίες και τις διατάζει να εντείνουν τη δράση τους για να βοηθήσουν τη μάχη της Νάουσας. Η 107 ταξιαρχία του Βίτσι, πραγματοποίησε ισχυρή κρούση στη Φλώρινα τη νύχτα στις 14 προς 15 Γενάρη. Για να βοηθήσουμε την κίνηση των τμημάτων μας που πολέμησαν στη Νάουσα για να περάσουν στο Βίτσι, στείλαμε δύο διλοχίες και πιάσαν τα ύψώματα Ράντος. Πράγματι ή φάλαγγα έφτασε στις 16 Γενάρη στο Ράντος. Έπαθε μερικές απώλειες κατά την κίνηση από αεροπορία. Στο Ράντος ή φάλαγγα αντιπάλου που πήγε να χτυπήσει τμήματά μας, απεκρούσθη. Στις 17 Γενάρη, ή φάλαγγα που πολέμησε στη Νάουσα πέρασε στο Βίτσι.

Ο έλιγμος των τμημάτων του Βίτσι για επιχειρήσεις έπιθετικές στο χώρο "Εδεσσας, με κατάληψη της "Εδεσσας και αντιπερισπαστικό χτύπημα στη Νάουσα, έκλεισε βασικά με επιτυχία. Η διαφορά είναι: ότι λόγω της άποτυχίας στην "Εδεσσα, το σχέδιο έπιχειρήσεως άλλαξε και βασικός στόχος κατάληψης έγινε ή Νάουσα και στην "Εδεσσα έγινε αντιπερισπασμός. Αυτές οι επιχειρήσεις είχαν μεγάλη πολιτική και στρατιωτική σημασία. Έδειξαν ότι στην περίοδο, που ο αντίπαλος είχε περιχαράκωσε τις πόλεις, κωμοπόλεις και βασικά χωριά, ο μόνος τρόπος για να σπάσουμε

τόν αποκλεισμό που πήγε να μάς δημιουργήσει, ήταν τα συγκεντρωτικά χτυπήματα ενάντια σ' αυτούς τους στόχους. Η επιτυχία αυτών των χτυπημάτων εξαρτιόταν απ' τις μικρές κρούσεις των ελαφρών τμημάτων μας, τα αντιπερισπαστικά χτυπήματα που θα παραπλανούσαν τον αντίπαλο. Έλιγμος στο βάθος, για επιτυχία του αϊφνιδιασμού και μετά χτύπημα συγκεντρωτικό. Η εφαρμογή αυτής της ταχτικής έφερε σοβαρά αποτελέσματα και στη Νότιο Ελλάδα και στη Βόρεια Ελλάδα κλπ.

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ

Με βάση τη διαταγή του Γενικού Αρχηγείου προς το κλιμάκιο του Γενικού Αρχηγείου Νότιας Ελλάδας για κατάληψη της πόλης του Καρπενησιού, κράτημά της όσο το δυνατό περισσότερο, φθορά στον αντίπαλο και εκμετάλλευση της επιτυχίας με στρατολογία, πάρσιμο του όπλισμού, τροφίμων και ρουχισμού, και ύστερα από καλή προετοιμασία των Μεραρχιών μας I και II, η επιχείρηση άρχισε στις 19 Γενάρη 1949 ώρα 23.

Η μάχη στο Καρπενήσι ήταν σκληρή, οι ταξιαρχίες δεν κατόρθωσαν να πραγματοποιήσουν ρήγμα. Στις 20 Γενάρη, το τάγμα Μπρίκου από Ρόδια, διείσδυσε στην πόλη και μάχεται. Το Γενικό Αρχηγείο είχε συνεχή επαφή με τη διεύθυνση επιχείρησης. Δίνε διαταγή απ' το ρήγμα του Μπρίκου να μπουν και άλλα τμήματα και να δώσουν χτύπημα δυνατό προς το κέντρο της πόλης, που θα κλονίσει όλη την αντίσταση. Πράγματι αυτό έγινε και τις πρωϊνές ώρες στις 21 Γενάρη, το Καρπενήσι έπεσε στα χέρια των τμημάτων μας. Οι ενισχύσεις του αντιπάλου που κινήθηκαν από Αργίλιο και Λαμία, χτυπήθηκαν και καθηλώθηκαν. Ο αντίπαλος είχε απώλειες, πιάστηκαν 550 αιχμάλωτοι, 400 νέοι προσχώρησαν στον ΔΣΕ. Κυριεύθηκαν μεγάλες ποσότητες όπλισμού και πυρομαχικών, μεγάλες ποσότητες τροφίμων και είδη ρουχισμού, καθώς και 100 μεταγωγικά.

Η επιτυχία αυτής της επιχείρησης είχε μεγάλη πολιτικο - στρατιωτική σημασία, γιατί ο αντίπαλος έχανε πρωτεύουσα νομού,

στην καρδιά της νότιας Ελλάδας και ένα προωθημένο κέντρο για τις επιχειρήσεις που ετοίμαζε κατά των τμημάτων μας της Ρούμελης και της Θεσσαλίας. Τον αναγκάζουμε να χρησιμοποιήσει δυνάμεις για την ανακατάληψή του, απ' αυτές που ήθελε να τις ξεκουράσει και να διοργανώσει. Ανακουφίζουμε τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο που από ένα μήνα αντιμετωπίζουν την εκστρατεία του αντιπάλου. Παράλληλα δημιουργούμε ευνοϊκές δυνατότητες και για άλλα χτυπήματα.

* * *

Μετά απ' αυτές τις επιχειρήσεις στις 24 Γενάρη 1949, πραγματοποιήσαμε σύσκεψη του Πολεμικού Συμβουλίου, όπου μίλησα με τις επιχειρήσεις που πραγματοποιήσαμε, την ταχτική που ακολουθήσαμε, τις επιτυχίες που παρουσιάσαμε και τις αδυναμίες. Σε συνέχεια έκανα μιιά ανάλυση της στρατιωτικής κατάστασης. Αποφασίσαμε να στείλουμε τηλεγραφικές διαταγές σ' όλες τις Μεραρχίες για έντονη δράση μικροπολέμου, σαμποτάζ και συγκεντρωτικά χτυπήματα κατά του αντιπάλου, φέρνοντας σαν παράδειγμα τα τελευταία χτυπήματα στη Νάουσα και Καρπενήσι.

Έγινε πρόταση να χτυπήσουμε και καταλάβουμε τη Φλώρινα. Έδω πρόκειται για μιιά επιχείρηση, που για πρώτη φορά πραγματοποιεί ο ΔΣΕ. Η Φλώρινα βρίσκεται σε άμεση επαφή με το μέτωπο μας στο Βίτσι. Έχει γερή εξωτερική και εσωτερική οχύρωση, έχει σοβαρές δυνάμεις στην πόλη, πολλές οχυρωμένες θέσεις και πολλά οχυρωμένα σπίτια. Τελικά από τα εμπόδια και τις δυσκολίες που παρουσίαζε αυτή η επιχείρηση, αποφασίσαμε να καλέσουμε τα στελέχη των δύο μεραρχιών μας και να θέσουμε αυτή την πρόταση προς συζήτηση.

Στις 25 και 26 Γενάρη, πραγματοποιούμε συνεργασία με Γ. Έρυθράδη και Β. Βασσανά για τη δουλειά στην Κεντρική Μακεδονία και Θεσσαλονίκη. Μετά κάναμε συνεργασία με Α. Στρίγγο, που μας πρότεινε για αντικατάσταση Λασσάνη από Διοικητή της VII μεραρχίας μας της Ανατολικής Μακεδονίας. Μετά πραγματοποιούμε σύσκεψη IX μεραρχίας Παλαολόγου (Μ. Ζηγούρα) και Δημο Σιδηρόπουλο καθώς και με διοικητές ταξιαρχιών της Πάνο

Ζάρα και Ήλια Άλευρά. Μιλήσαμε πάνω στην κατάσταση της μεραρχίας και βάλουμε καθήκοντα γι'α να αναλάβουν επιχειρήσεις και έντεινουν μακροπόλεμο.

Στις 27 Γενάρη, πραγματοποιούμε σύσκεψη των διοικήσεων Χ και ΧΙ μεραρχιών και διοικήσεις ταξιαρχιών, πήραν μέρος Ν. Σκοτίδας, Ν. Μπελογιάννης, Άχιλλέας Παπαϊωάννου, Μήτσος Βίσσος, Λευτέρης Λαζαρίδης (Λευτεριάς), Παντελής Βαϊνᾶς, Πασχάλης Μητρόπουλος, Βασίλκος, Παῦλος Τομπουλίδης, Βελησάρης. Από μέρος του Πολεμικού Συμβουλίου τή σύσκεψη παρακολούθησε ο Ν. Ζαχαριάδης, ἐγὼ και ο Βλαντᾶς. Ανακοίνωσα οτι στην ΧΙ μεραρχία τοποθετούμε διοικητή τον Παντελή Βαϊνᾶ. Μετά τους ανακοίνωσα τή σκέψη μας γι'α επίθεση κατά της Τλώρινας. Τους ανέπτυξα σέ χοντρές γραμμές τὸ σχέδιο και οτι ἡ ἐπιχείρηση θά ἐκτελεστεί ἀπ' τις δύο μεραρχίες. Τους βάλουμε ζήτημα να μελετήσουν τὸ στόχο και να μᾶς πουν τή γνώμη τους, πῶς βλέπουν τήν ἐπιχείρηση αὐτή και καθορίσαμε να ξαναμαζευτούμε στις 2 Φλεβάρη και τότε να καταλήξουμε. Στις 28 Γενάρη, πήγα στην ἔδρα της ΙΧ μεραρχίας και πραγματοποίησα σύσκεψη με διοίκηση Μεραρχίας και ταξ'άρχους. Τους πρότε:να να μελετήσουν τὸ στόχο Καστοριά με συνεχείς κρούσεις και σὰν ἀντι:περισπασμὸ γι'α ἄλλη ἐπιχείρηση.

Η 5η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΕ

Στις 30 Γενάρη 1949, στὸ Γράμμο ἄρχισαν οἱ ἐργασίες της 5ης Ὀλομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ. Πήραν μέρος: Ν. Ζαχαριάδης, Γιάννης Ἰωαννίδης, Βασίλης Μπαρτζώτας, Μήτσος Βλαντᾶς, Λ. Στρίγγος, Πέτρος Ρούσσο, Γ. Βοντίτσος (Γούσιος), Κώστας Κολιγiάννης, Ζήσης Ζωγράφος, Καραγιώργης (Κώστας Γυφτοδήμος), Βασίλης Κοτσάδρας, Γ. Ἐρυθριάδης, Βαγγέλης Βασθανᾶς, Παναγιώτης Μαυρομάτης, Χρύσα Χατζηθασλείου, Ἀλέγκρα, Κώστας Λουλές, Μιχάλης Συνάκος, Μιλτιάδης Πορφυρογέννης, Θανάσης Χατζῆς, Φῶκος Βέτας, Μιχάλης Τσάντης, Ἀπόστολος Γκρόζος, Πολύδωρος Δανηγίλδης, Μάρκος Βαφειάδης, Μήτσος Βατουσια-

νός. Από μέρος της ΚΕ του ΚΚΣΕ παρακολούθησε ο Πετρώφ και από μέρος της ΚΕ του Κόμματος Έργασίας Άλβανίας, ο Μεχμέτ Σέχου. Η Όλομέλεια συζήτησε τὰ παρακάτω θέματα:

1) Η Έλλάδα στο δρόμο πρὸς τὴ νίκη. Μπροστά στὴν ἀποφασιστικὴ καμπή, μὲ εισηγητὴ τὸ Ν. Ζαχαριάδη. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ἡ Όλομέλεια ψήφισε ἀπόφαση ὅπου δημοσιεύτηκε. Η ἀπόφαση αὐτὴ ἀφοῦ δίνει μιὰ ἐκτεταμένη ἀνάλυση τῆς πολιτικοστρατιωτικῆς κατάστασης, ὅπως διαμορφώθηκε μετὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου 1948 καὶ μὲ τὶς ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις τοῦ ΔΣΕ, βάζει τὰ καθήκοντα σ' ὅλες τὶς μονάδες τοῦ ΔΣΕ, γιὰ νὰ κερδίσουμε τὴν καμπὴ τοῦ 1949. Τὰ καθήκοντα αὐτὰ καὶ τὶς ἀποστολὲς τῶν μονάδων μας, ἀνέπτυξα σ' ἄλλο μέρος, ἔχοντας ὑπ' ὄψη, τὶς ἐνισχύσεις ποὺ θὰ μᾶς δοθοῦν σὲ πολεμικὰ μέσα, τρῶφιμα καὶ ρουχισμό.

Η Όλομέλεια ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξη καὶ βελτίωση τοῦ ΔΣΕ καθόρισε καθήκοντα: Τὴν ἐξασφάλιση ἐφεδρείας κατὰ περιοχὴ, Μεραρχία, Γενικὸ Ἀρχηγεῖο μὲ βάση τὶς προβλέψεις τοῦ σχεδίου. Νὰ ἀνεδιάζουμε τὴν ἠθικοπολιτικὴ στάθμη τοῦ ΔΣΕ βελτιώνοντας διαρκῶς τοὺς δεσμούς του μὲ τὸ λαὸ καὶ ξεριζώνοντας κάθε ὑπερβάσια σὲ μέρος του. Πρέπει νὰ χτυπήσουμε τὸ πλιάτσικο κατακέφαλα ποὺ ἀτιμάζει τὸν μαχητὴ ποὺ τὸ κάνει. Τὴν περιουσία τοῦ ἐπαγγελματία καὶ βιοτέχνη δὲν πρέπει νὰ τὴν πειράζουμε σὲ καμιά περίπτωση, ἀπ' τὰ λαϊκὰ στρώματα πρέπει νὰ εἰσπράτουμε μόνον τὴν ἐθνικὴ εἰσφορά. Στὶς πόλεις πρέπει ν' ἀποφεύγουμε τὶς ἄσκοπες καταστροφές. Ἀδιάκοπη, συστηματικὴ, ἐπίμονη πολιτικοστρατιωτικὴ βελτίωση τῶν στελεχῶν τοῦ ΔΣΕ, κατάχτηση τῆς πολεμικῆς ἐπιστήμης. Νὰ ἐξασφαλίσουμε τὸν ἀπαραίτητο ἐφοδισμό στὸ ΔΣΕ σὲ ὅλα τὰ εἶδη καὶ ὕλικά, νὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν ἀναγκαία δύναμη πυρός. Νὰ στερεώσουμε τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ἀπόλυτη ἐκτέλεση τῆς διαταγῆς, ν' ἀποκλείσουμε ὁποιοδήποτε τραμπουκισμό ἀπὸ τὰ πάνω πρὸς τὰ κάτω, νὰ στερεώσουμε τὴν ἐσωτερικὴ δημοκρατικὴ ζωὴ στὸ ΔΣΕ, μὲ βάση τὴ δημοκρατικὴ συνέλευση, ὅπου ὁ κάθε μαχητὴς θὰ μπορεῖ νὰ κριτικάρει καὶ διορθῶνει ὅλα ὅσα ἐμποδίζουν τὴ βελτίωση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ ΔΣΕ. Νὰ προετοιμάσουμε ἀπὸ κάθε ἀποψη, ἰδεολογικὰ καὶ ὀργανωτικοτεχνικὰ

μαχητές και στελέχη, για να κάνουν τους πιο δύσκολους έλιγμους και πορείες και να δίνουν αποφασιστικά χτυπήματα στους στόχους που κάθε φορά καθορίζει το Γενικό Αρχηγείο.

Η Όλομέλεια στον τομέα της στρατιωτικοπολεμικής επίδοσης του ΔΣΕ καθόρισε: Με άμεσα και αδιάκοπα χτυπήματα σ' όλη τη χώρα να εμποδίσουμε και παραλύσουμε στο ανώτατο δυνατό σημείο, τις προετοιμασίες του αντιπάλου για το 1949. Να στερεώσουμε και επεχτείνουμε τις λεύτερες περιοχές στη Β. Δ. Ελλάδα καταχτώντας και αστικά κέντρα. Η Θεσσαλία και Ρούμελη με την αποφασιστική πολεμική δράση τους να εξαντλήσουν όσο το δυνατόν στο δικό τους χώρο την έκστρατεια του αντιπάλου το 1949. Η Πελοπόννησος να τσακίσει την έκστρατεια του αντιπάλου και με τα χτυπήματα της να δημιουργήσει ένα πραγματικό δεύτερο μέτωπο στα νότια του αντιπάλου. Η 6η και 7η Μεραρχία να δυναμώσουν τα χτυπήματά τους κατά του αντιπάλου, αυξάνοντας προοδευτικά και αδιάκοπα την πίεση προς τη Θεσσαλονίκη. Τα αποτελέσματα της σχεδιασμένης αυτής επίδοσης του ΔΣΕ σ' όλη τη χώρα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να κερδίσουμε μέσα στο 1949 την καμπή στην έσωτερική εξέλιξη.

Η Όλομέλεια διαπίστωσε μια βελτίωση της στρατιωτικοπολεμικής δουλειάς στις πόλεις, που οφείλεται στην καθέρωση του θεσμού των πολιτικών επιτρόπων για τις πόλεις. Παράλληλα τονίζει: ότι πρέπει να γίνει μια ριζική στροφή στη δουλειά μέσα στο λαό και σε όλες τις μαζικές οργανώσεις, ξεκινώντας από τα πιο μικρά ζητήματα και από τις πιο απλές μορφές πάλης, ανεβάζοντας αδιάκοπα τη μαζική αυτή πάλη και συνδυάζοντας την με την ένοπλη πάλη στις πόλεις, σ' όλα τα μετόπισθεν, σ' όλα τα νευραλγικά σημεία του αντιπάλου, δημιουργώντας το τρίτο μέτωπο του πολέμου, να το κάνουμε αποφασιστικό παράγοντα για το αδυνάτισμα και ξεχαρβάλωμα του έχθρου, για τη νίκη.

Η Όλομέλεια εξάρει τον με ήρωισμό και αυτοθυσία αγώνα στο ΔΣΕ των σλαβομακεδόνων, καυτηριάζει τις σωβινιστικές εκδηλώσεις που προκαλούν δυσάρεσχα στους μακεδόνες, καθώς και τις διασπαστικές ενέργειες από ξενοκίνητα στοιχεία που θέλουν να διασπάσουν την ενότητά τους. Η Όλομέλεια καθορίζει τη θέση ότι:

«Δέν πρέπει νά υπάρχει καμιά ἀμφιβολία ὅτι: σάν ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τοῦ ΔΣΕ καί τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης, ὁ μακεδονικός λαός θά βρεῖ τήν πλήρη ἐθνική ἀποκατάστασή του ἔτσι ὅπως τή θέλει ὁ ἴδιος, προσφέροντας σήμερα τὸ αἷμα του γιά νά τήν ἀποκτήσει!».

Ἡ θέση αὐτή γιά τοὺς μακεδόνες πού μπήκε μέ σκοπὸ νά προσελκύσει τοὺς μακεδόνες γιά τίς ἐπικείμενες μάχες ἦταν λαθεμένη καί μέ κανένα τρόπο δέν ἔπρεπε ν' ἀλλάξει ἡ θέση τοῦ ΚΚΕ γιά ἰσοτιμία στίς μειονότητες. Μετὰ ἀπὸ μερικοὺς μῆνες στήν 6ῃ Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ διορθώθηκε τὸ λάθος καί ἐπανῆλθε ἡ παλιά θέση γιά ἰσοτιμία.

2) Ἡ δεξιὰ ὀπορτουниστική παρέκκλιση μέσα στο ΚΚΕ. Εἰσηγητής Μ. Βλαντάς. Τὸ θέμα αὐτὸ ἀφοροῦσε τίς ἐκδηλώσεις καί ἀπόψεις τοῦ Μ. Βαφειάδη. Ἡ Ὀλομέλεια τίς καταδίκασε ὁμόφωνα καί τὸν καθαίρεσε ἀπὸ μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Οἱ ἐργασίες τῆς Ὀλομέλειας συνεχίστηκαν καί στίς 31 Γενάρη 1949.

3) Συζητήθηκε τὸ θέμα ἀλλαγῆς στὴ σύνθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Καθαιρέθηκαν ἀπ' τὴν ΚΕ τοῦ ΚΚΕ σάν ἀνίκανα γι' αὐτὸ τὸ πόστο ὁ Μ. Βατουσιανός καί Θ. Χατζῆς, καθὼς καί τὰ ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, Φ. Βέτας καί Μ. Τσάντης. Ἡ Ὀλομέλεια ἀποφάσισε νά δημοσιεύσει γιά Μ. Βαφειάδη ὅτι, ἡ Ὀλομέλεια παίρνοντας ὑπ' ὄψη ὅτι: εἶναι βαρεῖα ἄρρωστος καί δέν μπορεῖ νά ἀνταποκριθεῖ στὰ σοβαρὰ καθήκοντά του, ἀποφάσισε νά τὸν ἀπαλλάξει ἀπὸ κάθε κομματικὴ δουλειά.

Ἐγινε συμπλήρωση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Τὰ ἀναπληρωματικά μέλη Γιώργης Βοντίτσος (Γούσιας), Κώστας Καραγιώργης, Κώστας Κολιγιάννης, Βασίλης Κοτσάβρας, Βαγγέλης Βασθανᾶς γίνονται ταχτικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ γίνονται: ὁ Στέφανος Γκιουζελῆς καί Χαρίλαος Φλωράκης (Γιώτης). Ἐκλέγεται Πολιτικὸ Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἀπ' τοὺς Ν. Ζαχαριάδη, Γιάννη Ἰωαννίδη, Μ. Παρτσαλίδη, Β. Μπαρτζώτα, Μ. Βλαντά σάν ταχτικά μέλη καί σάν ἀναπληρωματικά μέλη τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ τοὺς Γιώργη Βοντίτσο (Γούσια), Λ. Στρίγγο καί Π. Ρούσο.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Στις 2 Φλεβάρη, πραγματοποιούμε σύσκεψη τῶν στελεχῶν τῶν δύο Μεραρχιῶν μας 10ης καὶ 11ης καὶ συνεχίζουμε τὴ συζήτηση γιὰ τὴν ἐπιχείρηση τῆς Φλώρινας. Ἀπ' ὅλους ἔγινε ἡ διαπίστωση, ὅτι ἡ ἐπιχείρηση τῆς Φλώρινας εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ ἡ πιὸ δύσκολη ἀπ' ὅσες ἔχουμε κάνει μέχρι τώρα σὲ κατοικημένους τόπους. Γιατὶ βρίσκεται σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸ μέτωπό μας στὸ Βίτσι. Δὲν ἔχουμε νὰ παλαίψουμε μὲ τμήματα ἔθνοφρουρᾶς ποὺ χτυπήσαμε σὲ ἄλλες πόλεις, ἀλλὰ μὲ ὁλόκληρη Μεραρχία τοῦ ἀντιπάλου, τὴν 11η του μεραρχία, μὲ τμήματα ΛΟΚ, πυροβολικὸ καὶ μηχανοκίνητο. Μὲ αὐτὲς τὶς ἰσχυρὲς δυνάμεις περιστοιχίζει τὸν γύρο χῶρο τῆς Φλώρινας, τὴν πόλη μὲ πολλὰ πολυβολεῖα καὶ ὀχυρωμένα σπίτια. Ἀποφασίσαμε νὰ ἐνεργήσουμε μὲ δύναμη 4 ταξιαρχιῶν γιὰ τὴν κατάληψη τῶν ὑψωμάτων ποὺ τὴν περιστοιχίζουν καὶ κατάληψη πόλης. Δύο διλοχίαι τῆς 108 ταξιαρχίας ἀντιπερισπαστικά πρὸς Σκόπια, ἵππικὸ καὶ τάγμα Καϊμακτσαλὰν νὰ ἐμποδίσουν κίνηση ἐνισχύσεων. Ἡ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου ἐφεδρεία τῆς διεύθυνσης ἐπιχείρησης. Ἡ κύρια κατεύθυνση τοῦ χτυπήματος ἀποφασίστηκε νὰ δοθεῖ στὸ 1641 Σολίτσιτο - 1033 γιὰ κυριαρχία σ' ὅλη αὐτὴ τὴ ραχοκοκκαλιά, πράγμα ποὺ θὰ μᾶς ἐπέτρεπε τὴν κατάληψη καὶ κράτημα τῆς πόλης καὶ ἀπόκρουση ἀντεπιθέσεων τῶν ἐνισχύσεων τοῦ ἀντιπάλου. Αὐτὴ τὴν ἀποστολὴ ἀνέλαβε ἡ 11η μεραρχία, ποὺ μὲ τὴν 107 ταξιαρχία θὰ κατελάμβανε τὸ Σολίτσιτο - 1033 καὶ τὴν 18 ταξιαρχία, ποὺ ταυτόχρονα ἀπ' τὴν πλευρὰ στρατῶνες, θὰ ἔμπαινε στὴν πόλη. Σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση θὰ βρίσκονταν ἡ διεύθυνση τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν ἐφεδρεία τῆς ἐπιχείρησης. Ἡ 10η μεραρχία μὲ τὴν 14 ταξιαρχία θὰ χτυποῦσε τὴν πόλη ἀπὸ δρόμο Πισωδεργιοῦ, μὲ ἀποστολὴ ν' ἀνοίξει μεγάλο ρήγμα, σταθεροποίηση τοῦ ρήγματος καὶ διείσδυση στὴν πόλη. Ἡ 103 ταξιαρχία θὰ καταλάμβανε τὴ Λίπα μέχρι Γιούπκα. Παρὰ τὸ ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς τῆς ταξιαρχίας ἦταν δευτερεύουσα, ἡ κατάληψη τοῦ 1215 - 1115 Γιούπκας, ἀποτελοῦσαν βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὸ κράτημα τῆς πόλης. Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπιχείρησης καὶ ἀπόκτηση ὑπεροχῆς μας

μέ σοβαρές δυνάμεις, στην πρώτη φάση της επιχείρησης έπρεπε να πραγματοποιήσουμε τολμηρή διείσδυση, παρακάμπτοντας και απομονώνοντας μεγάλες δυνάμεις του αντιπάλου, που ήταν καλά οχυρωμένες στο Λιστάτο — ύψος 1414 — Δερβένι - Κουλκουθούρια, στην Μικρή Μπέλα - Βόντα, Μικρή Βίγλα, ύψος 1206.

Τονίστηκε, ότι ή επιχείρηση αυτή θα έχει μεγάλη πολιτική σημασία, που βρίσκεται στο πνεύμα των επιχειρήσεων του χειμερινού πολέμου μας, που σκοπό έχει: τή φθορά του αντιπάλου, στραπατσάρισμα των προετοιμασιών του για έκστρατεια του ενάντιά μας στο 1949. Βάλαμε καθήκον να γίνει όλη ή οργανωτική διάρθρωση των τμημάτων, με βάση τις αποστολές. Να εξοπλιστούν με τα απαραίτητα μέσα. Να γίνει ανάλογη εκπαίδευση και πολιτική προετοιμασία. Να γίνουν οι αναγνωρίσεις των στόχων και δρομολογίων διείσδυσης. Στις 3 και 4 του μήνα, ασχολήθηκα με την επεξεργασία των πληροφοριών, σχεδιαγράμματα των στόχων, την αποστολή των πολεμικών μέσων που θα χρειαστούν για την δημιουργία των ρηγμάτων και την καταστροφή πολυβολείων και οχυρωμένων θέσεων.

Στις 5 Φλεβάρη, πήγα στην έδρα της 11ης μεραρχίας και πραγματοποιήσαμε σύσκεψη που πήραν μέρος οι Μ. Βλαντάς, Ν. Σκοτίδας, Ν. Μπελογιάννης, Παλαιολόγου (Μ. Ζηγούρας), Π. Βαϊνάς, Βασίλκος, Άχιλλέας Παπαϊωάννου, Λευτέρης Λαζαρίδης, Βελισάρης, Π. Τομπουλίδης, Πύραυλος Σοφιανός, Π. Ζάρας και ο επικεφαλής του πυροβολικού Κ. Ίωσηφίδης. Τους διάβασα το σχέδιο διαταγής. Έγινε σοβαρή συζήτηση και γίναν μιá σειρά προτάσεις. Αποφασίσαμε ο Π. Ζάρας να χτυπήσει τή Σκόπια. Στην 9 Μεραρχία αναθέσαμε αντιπερισπαστικές ενέργειες. Εανά τονίσαμε τήν ανάγκη της καλής προετοιμασίας. Επιστήσαμε ειδικά στις δυνάμεις της 14 και 18 ταξιαρχίας, που θα ενεργήσουν στην πόλη, ότι πουθενά άλλου τόσοσ μεγάλος κίνδυνος δέν υπάρχει, όσο στή μάχη της πόλης. Γι' αυτό πρέπει να γίνει γερò ρήγμα και στεραίωσή του. Τò πρώτο τμήμα θα προχωρήσει στο στόχο, ενώ τò δεύτερο ξεκαθαρίζει μικροαντιστάσεις, φτιάχνει στηρίγματα και οδοφράγματα, τò τρίτο αποτελεί έφεδρεία κι όταν προχωρεί τò δεύτερο, αυτό καταλαμβάνει τὰ στηρίγματά του.

Μετά πραγματοποιήσαμε σύσκεψη με γι'ατρούς, για τήν εξα-

σφάλιση τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας. Πραγματοποιήσαμε σύσκεψη μὲ τοὺς ἐπικεφαλῆς πού θὰ πραγματοποιοῦσαν τὴν ἐπιμεληταιακὴ ἐκμετάλλευση καὶ τὴ στρατολογία μαχητῶν. Ἐπίσης καὶ μὲ ἐπικεφαλῆς διαβιβάσεων γιὰ τὴν ἐξασφάλιση συνεχοῦς ἐπαφῆς, σ' ὄλο τὸ διάστημα τῶν ἐπιχειρήσεων, μὲ τὶς διοικήσεις τῶν τμημάτων ἀπὸ τάγμα - Ταξιαρχία - Μεραρχία καὶ διεύθυνση ἐπιχείρησης. Στις 6 Φλεβάρη, στείλαμε τὸν ἀξιωματικὸ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Γενικοῦ ἀρχηγείου Βενιτσάνοπουλο, νὰ δώσει τὴ διαταγὴ στὸ Ἀρχηγεῖο Καϊμακτσαλάν καὶ ἱππικὸ γιὰ τὸν τρόπο πού θὰ δράσουν.

Πραγματοποιῶ συνεργασία μὲ στελέχη 11ης μεραρχίας καὶ συζητήσαμε πάνω στὴν πορεία τῆς προετοιμασίας. Τὸ ἀπόγευμα, στὸ Τρίγωνο, πραγματοποιεῖται σύσκεψη κομματικῶν στελεχῶν τῆς 10ης μεραρχίας. Πῆραν μέρος 310 στελέχη, παρακολούθησε κι ὁ Ν. Ζαχαριάδης. Τὸ βράδυ ἔμεινα στὸ Τρίγωνο, συνεργάστηκα μὲ διοίκηση μεραρχίας, μὲ διοίκηση 14ης Ταξιαρχίας καὶ ταγματάρχες. Διέπιστῶσα ὅτι δὲν ἔγινε ἀναγνώριση ἀπὸ κοντὰ τοῦ στόχου. Ἔβαλα καθῆκον ἀμέσως νὰ πραγματοποιηθεῖ ἀναγνώριση τοῦ στόχου. Στις 7 τοῦ Φλεβάρη, πραγματοποιῶ συνεργασία μὲ διοίκηση τῆς 10ης μεραρχίας καὶ διοίκηση 103 ταξιαρχίας μὲ ταγματάρχες. Κάνουμε λεπτομερειακὴ ἀνάλυση τῆς ἀποστολῆς τῆς ταξιαρχίας καὶ τῆς ὅλης προετοιμασίας. Μετὰ πῆγα στὴν ἔδρα τῆς 11ης Μεραρχίας καὶ σ' αὐτὴ τὴ Μεραρχία πραγματοποιοῦμε σύσκεψη τῶν κομματικῶν στελεχῶν, πῆραν μέρος 320 στελέχη. ἔκανα ἀνάλυση τῆς ἀπόφασης τῆς 5ης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, στὸ τέλος μίλησε ὁ Ν. Ζαχαριάδης.

Στις 8 Φλεβάρη, πραγματοποιῶ σύσκεψη μὲ διοίκηση 11ης Μεραρχίας καὶ στελέχη 18 ταξιαρχίας. Πῆραν μέρος 17 στελέχη. Κάνουμε λεπτομερειακὴ ἀνάλυση τῆς ἀποστολῆς του. Σὲ συνέχεια, μὲ τὴν Διοίκηση τῆς ἴδιας Μεραρχίας καὶ 12 στελέχη τῆς 107 ταξιαρχίας, συζητήσαμε ἀναλυτικὰ τὴν ἀποστολή τους. Μετὰ πραγματοποιῶ σύσκεψη μὲ διοίκηση τῆς 10ης Μεραρχίας καὶ στελέχη τῆς 14 ταξιαρχίας, πού μ' αὐτοὺς συζητήσαμε ἀναλυτικὰ γύρω ἀπὸ τὴν ἀποστολή τους. Ἐφυγα γιὰ τὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου.

Στις 9 Φλεβάρη, πραγματοποιεῖται ἡ συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ καὶ μιλήσαμε πάνω στὴν πορεία τῆς προετοιμασίας

της επιχείρησης. Ἀμέσως φεύγω και φτάνω στο Ἐνταρτικό. Μίλησα με διοικητή της 11ης Μεραρχίας Βαϊνά, για την μεγάλη σημασία που πρέπει να δειχτεί στην κατάληψη και διατήρηση του 1033, γιατί είναι το βασικό κλειδί της επιχείρησης. Ἐχοντας αυτό το ύψωμα, θα μπορέσουν με άνεση να πολεμήσουν οι 2 ταξιαρχίες στην πόλη.

Τις βραδυνές ώρες τα τμήματα κινούνται για τους χώρους κάλυψής τους. Ἡ 11η Μεραρχία για τον Μπούφη και 10η Μεραρχία για τον Αύχένα Πισωδεργίου. Το πρωί στις 10 Φλεβάρη, παίρνω ειδοποίηση ότι η 11η Μεραρχία δεν πέρασε όλες τις δυνάμεις της στο Μπούφη. Δημιουργείται σοβαρό ζήτημα. Φεύγω μαζί με Βλαντά και φτάνουμε στον Αύχένα Πισωδεργίου. Ἡρθαμε σ' επαφή με Διοικήσεις 10ης και 11ης Μεραρχίας, διαπιστώσαμε σαν τελείως αδιακολόγητη την πράξη της 11ης Μεραρχίας, που απόσταση 4 ωρών να μην μπορέσει να την διανύσει σε 12 ώρες. Είδαμε ότι δεν μπορούσε να γίνει η επιχείρηση για τη νύχτα στις 10 προς 11 Φλεβάρη και την αναβάλαμε για 24 ώρες. Τα τμήματα Καϊμακτσαλάν και το ἱππικό δεν μπορούν να τα προλάβουν και θα εκδηλωθούν νωρίτερα. Στις 11 Φλεβάρη κάνουμε συνεργασία με διοίκηση της 10ης Μεραρχίας και στελέχη της. Μιλήσαμε για τον τρόπο που θα κινήθουν και εκτελέσουν αποστολή τους.

Το απόγευμα ξεκίνησα μαζί με Βλαντά από Πισωδέργι, περάσαμε το 1812, το Μπούφη - Τρόπαια και μεσάνυχτα φτάσαμε στα Τσουκάτα, ἐδῶ ἐγκαταστάθηκε η διεύθυνση της επιχείρησης. Ὅλα τα τμήματά μας πραγματοποίησαν τις διεισδύσεις, χωρίς να γίνουν αντιληπτά και πλησίασαν τους στόχους. Ἡ επίθεση εκδηλώθηκε ταυτόχρονα ἀπ' όλα τα σημεία, ὅπως καθόριζε η διαταγή η ώρα 0,30 στις 12 Φλεβάρη. Το πυροβολικό μας χτυπούσε την πόλη, για να προκαλέσει σύγχυση. Το πρώτο μέρος του σχεδίου μας με τη διείσδυση να κάμψουμε και απομονώσουμε δυνάμεις του καλά ὀχυρωμένου αντιπάλου το πετύχαμε, επίσης πετύχαμε την ὑπεροχή δυνάμεών μας στους ἐξωτερικούς στόχους που δέσποζαν την πόλη, που ἡμεῖς ἔπρεπε να καταλάβουμε.

Ἡ 107 ταξιαρχία μας ἔπρεπε να καταλάβει τα ὑψώματα Σολίστο και 1033, που ήταν το κλειδί για το πάρισμο και κράτημα

της πόλης. Κατέλαβε το 1641, ύστερα από σκληρή μάχη. Το 1033 δέν το κατέλαβε, παρά το ότι έκανε 2 επίθεσεις. Αυτό όφείλονταν στο ότι ή διοίκηση, δέν έκανε σωστή αναγνώριση του στόχου και διάλεξε λαθιμένη κατεύθυνση επίθεσης. Αυτό μάς καθυστέρησε. Πηγαίνω προσωπικά στο 1033, αλλάζω κατεύθυνση επίθεσης και ό στόχος κατελήφθη. Έτσι ή ραχοκοκκαλιά 1641 Σολίσ:το - 1033 που μάς έπιτρέπει την κατάληψη και κράτημα της πόλης, βρίσκει-ται στα χέρια μας.

Η 18 ταξιαρχία μας, που θα διείσδυε στην πόλη, παρακάμ-πτοντας το 1033, που ήταν άπασχολημένο σε μάχη με την 107 τα-ξιαρχία, φθάνει μπρός στα έξωτερικά φυλάκια της Φλώρινας κι άν-τι να ριχτεί με όρμη άπάνω τους, σταματάει κι αρχίζει να δίνει ά-ποστολή στους ταγματάρχες. Ο αντίπαλος είδε τις κινήσεις, εκ-μεταλλεύτηκε αυτήν τή χωρίς λόγο συγκέντρωση και βάλλει με τους όλμους στο χωριό. Επιτέλους ή 18 ταξιαρχία σπάζει μερικά έξω-τερικά φυλάκια, αλλά έπειδή βρήκε και άλλη σειρά από φυλάκια, που δέν είχε γι' αυτά πληροφορίες, με δισταγμό και καθυστέρηση κινείται. Παραπέρα συναντάει μιá χαραδρούλα μ' ένα πολυδόλο και καθηλώνεται, άντι να στήσει τή θάση πυρός της και με τμήμα της να έπιτεθει και να το καταλάβει. Στο μεταξύ ό αντίπαλος, από χωριό Πρώτη κερδίζει χρόνο και της έπιτίθεται. Έανά ή ταξιαρ-χία μας δέν κάνει το καθήκον της. Αντι με την κατάσταση που δη-μιουργήθηκε να δώσει διάταξη μάχης για άπόκρουση της επίθε-σης και διείσδυση στην πόλη, κλωθογυρίζει και ύποχωρεί άτακτα.

Η μη έκπλήρωση της άποστολής άπ' την 18 ταξιαρχία μας, έδωσε την δυνατότητα στον αντίπαλο, που ήταν άρκετά στριμωγμέ-νος, μετά την κατάληψη της ραχοκοκκαλιάς 1641, Σολίσ:το - 1033 κι άρχισε να θγάζει το πυροβολικό του έξω από την πόλη, να συγ-κεντρώνει ενισχύσεις και με σοβαρές δυνάμεις να έπιτεθει και να ξανακαταλάβει το 1033. Φυσικά για την ανακατάληψη του 1033 έπαιξε και ή 107 ταξιαρχία τον άρνητικό της ρόλο, που άφου το κατέλαβε δέν έστησε όλο τον όπλισμό της πολυδόλα και όλμους για ν' άντιμετωπίσει τις άντεπιθέσεις. Άπ' την πλευρά που ένεργούσε ό Π. Ζάρας, όχι μόνο άντιπερισπαστικά ένήργησε στην Σκόπια, άλ-λά την κατέλαβε. Άκόμα κατέλαβε και το ύψωμα της Γκούπκας,

πού έπρεπε νά τó καταλάβει ή 103 ταξιαρχία. Ή 14 ταξιαρχία, πού ένεργοῦσε ἀπό τó δρόμο Πισωδεργίου στήν πόλη, έκανε πράγματα τελείως έξωφρενικά. Ἀντί μέ τήν πρώτη διλοχία της νά πραγματοποιήσε: πραγματικό ρήγμα μέ γερά στηρίγματα, άνοξε μιá πόρτα περίπου 2 μέτρων κι' απ' αὐτή τήν πόρτα χώθηκε κάτω απ' τά πυρά του άντιπάλου και πέρασε στήν πόλη. Δέν χρησιμοποίησε τó δρειβατικό κανόνι και τά αντιαρματικά για νά καταστρέψουν τά 2 πολυβολεία. Προχωρώντας, βρísκει: ένα σπουδαίο ύψωματάκι, γερά όχυρωμένο, μέ πολυβολεία και χαρακώματα, έγκαταλειμμένο απ' τόν άντίπαλο, ήταν πρós τήν κατεύθυνση του στόχου πού θά ένεργοῦσε ή διλοχία και τó αφήνει: αὐτό τó θαυμάσιο στηρίγμα, πράγμα πού έδωσε τήν δυνατότητα νά τó καταλάβει: ó άντίπαλος. "Ετσι: τó μόνο πού κάναν ήταν νά θάλουν στή φάκα τούς μαχητές μας. Συνεπώς από δω ήταν τελείως άποτυχία, από τελείως άστοχη ένεργεια της διοίκησης της ταξιαρχίας. Ἀλλά και ή διοίκηση της 10ης μεραρχίας έμενε άπλός θεατής και οὔτε ένημέρωνε τή διεύθυνση της έπιχείρησης.

Ἐνῶ είχαμε πετύχει: στήν πρώτη φάση, τήν κατάληψη τῶν ύψωμάτων πού δεσπόζαν τήν πόλη, καταλάβαμε 4 πυροβόλα του άντιπάλου, κι ήταν φανερό ότι άφου πέσαν οι βασικοί στόχοι:, μπορούσαμε νά καταλάβουμε τήν πόλη άφου τμήματά μας μπήκαν σ' αὐτή, από άσκοπη ένεργεια τῶν διοικήσεων της 18 και 14 ταξιαρχίας πού ένεργοῦσαν στήν πόλη, χάσαμε και τó βασικό ύψωμα τó 1033. Αὐτό μάς δημ.ούργησε κατάσταση, φθάσαμε στό σημείο πού βρισκόμασταν πριν άρχίσει: ή έπιχείρηση. Ἀλλά μέ κατάσταση άλλαγμένη, ή ύπεροχή στους στόχους πού χτυπήσαμε 1033 άλλαξε, γιατί έγκαταστάθηκε μεγάλη δύναμη πού θά μάς στοίχιζε μιá καινούργια προσπάθεια. Οι τρεις ταξιαρχίες μας 18, 107, 14 θέλαν άνασυγκρότηση. "Αν ρίχναμε τήν έφεδρεία μας για νά ανακαταλάβουμε τó 1033, εκτός πού θά ήταν δύσκολο, αλλά και αν τó πετύχαμε, τίποτε δέν κερδίζαμε γιατί δέν είχαμε δύναμη ίκανή νά ενεργήσε: στήν πόλη. Γι' αὐτό θεωρήσαμε σωστό νά διακόψουμε τήν έπιχείρηση και νά τραθηχτοῦν τά τμήματά μας.

Ἀπό τήν εξέταση για τήν διεξαγωγή της έπιχείρησης, βγήκε απ' όλους τó συμπέρασμα ότι είχαμε σωστό σχέδιο ενεργείας,

Άλλωστε ή κατάληψη τών βασικών στόχων που δεσπόζαν τήν πόλη τὸ θεβαιώναν καὶ κατὰ συνέπεια ἦταν εὐκολο μὲ τίς δυνάμεις που ρίξαμε στήν πόλη νά τήν καταλάβουμε, ἂν δὲν γίνονταν τὰ σοβαρά λάθη που ἔγιναν. Φάνηκε ὅτι τὰ στελέχη μας εἶναι περισσότερο ἐπηρεασμένα ἀπὸ τήν ἀντάρτικη ταχτική καὶ δὲν συνδυάζουν τήν μαστοριά τοῦ πολέμου καὶ τήν ἱκανότητα τῆς γρήγορης ἀναπροσαρμογῆς τῆς δράσης τους, μὲ βάση τήν κατάσταση που συναντοῦν. Δὲν χρησιμοποιοῦν σωστά τὰ μέσα πολέμου που διαθέτουν, χειροβομβίδες, πάντσερ, ὀλμους, πολυβόλα, ἀντιαρματικά κλπ. Δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι ἡ μάχη αὐτὴ διαφέρει πολὺ ἀπ' τίς μάχες που δώσαμε καὶ καταλάβαμε πόλεις. Ὁ ἀντίπαλος ἄρχισε νά θριαμβολογεῖ γιὰ μεγάλη νίκη του στή μάχη τῆς Φλώρινας. Ἡ μάχη αὐτὴ νίκη του δὲν ἦταν, γιατί ξύλο ἔφαγε, τὸ μόνο που πέτυχε ἦταν ὅτι δὲν ἐξοντώθηκε ἡ δεύτερη μεραρχία του καὶ τὸ πέρασμα προσωρινὰ τῆς πόλης στὰ χέρια μας.

Οὔτε καὶ αὐτὸ που ἰσχυρίζονταν, ὅτι ἀφοῦ δὲν ἔχουμε ὑπεροχή νά μὴν ἐπιχειροῦμε τέτοιες μάχες. Αὐτὸ γιὰ ἓνα λαϊκοεπαναστατικὸ στρατὸ δὲν μπαίνει, γιατί ἀπὸ μόνη της αὐτὴ ἡ ὑπεροχὴ δὲν ἔρχεται, ἀλλὰ κερδίζεται στή μάχη, καὶ τήν κερδίζουν μὲ τίς διεισδύσεις τους καὶ τοὺς αἰφνιδιασμούς, τήν κερδίζουμε μὲ διεισδύσεις παρακάμπτοντας καὶ ἀπομονώνοντας ἰσχυρὲς δυνάμεις τοῦ ἀντιπάλου ἔτσι ὅπως κάναμε στή Φλώρινα. Ἀπ' ὅλες τίς μάχες ἀμυντικές, ἐπιθετικές καὶ κατὰ ὀχυρωμένων στόχων καὶ πόλεων, ἀνεβάζουμε τὸ ἐπίπεδο τῶν στελεχῶν καὶ μαχητῶν μας, γινόμαστε στρατὸς ἱκανὸς νά ἐκπληρώσουμε τήν ἀποστολή μας, οἱ ἐπιτυχίες καὶ οἱ ἀποτυχίες, τὰ λάθη καὶ οἱ ἀδυναμίες μᾶς διδάσκουν. Ἔχουμε τὴ δύναμη νά μὴν φουσκώνουμε ἀπ' τίς ἐπιτυχίες, ὅσο καὶ νά μὴν τὰ χάνουμε ἀπὸ τίς ἀποτυχίες. Μετὰ τὸ τράβηγμα τῶν δυνάμεών μας, ἀπὸ τήν Φλώρινα μέχρι τίς 20 Φλεβάρη, ἀσχοληθήκαμε μὲ συσκέψεις τῶν στελεχῶν τῆς 14, 103, 18, 107 ταξιαρχίας καὶ τῶν 2 διλοχιῶν τῆς 108 ταξιαρχίας, που ἐνήργησαν στήν Σκόπια. Ἐγινε ἀναλυτικὴ συζήτηση γιὰ τὸν τρόπο που ἐνήργησαν στήν Φλώρινα καὶ βγήκαν τὰ συμπεράσματα. Ἐγινε συζήτηση στὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ πάνω στήν ἐπιχείρηση τῆς Φλώρινας καὶ ἀποφασίσαμε νά γίνε: σοβαρὴ πολιτικὴ δουλειὰ στὰ τμήματα καὶ ν' ἀνα-

λυθούν τα συμπεράσματα της μάχης της Φλώρινας. Από τα έμπε-
δα στείλαμε μαχητές στις ταξιαρχίες για να συμπληρώσουν τα κε-
νά τους.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΜΑΣ ΒΙΤΣΙ - ΓΡΑΜΜΟΥ ΓΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Στις 22 Φλεβάρη, πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ. Αποφασίσαμε να μπουν σε διάταξη οι 14, 107, 18 ταξιαρχίες στον τομέα του Βίτσι και να θγούν από διάταξη ή 16, 108 και 103 ταξιαρχίες, με σκοπό ν' αναλάβουν επιθετικές επιχειρήσεις. Αποφασίσαμε να πραγματοποιήσουμε επιχείρηση για κατάληψη της Φαλτσάτας, με δυνάμεις της 9ης μεραρχίας μας. Να γίνει επιχείρηση στα Βόλια - Αμούδα - Αλεβίτσα, με δύναμη 8ης μεραρχίας και 103 ταξιαρχίας μας. Συζητήσαμε για την ανάπτυξη της στρατολογίας και αποστολές απ' όλες τις μονάδες έφεδρεϊών για το Γενικό Αρχηγείο.

Με βάση αυτές τις αποφάσεις, πραγματοποιούμε σύσκεψη της διοίκησης της 9ης Μεραρχίας Παλαιολόγου (Μ. Ζυγούρα) και Δ. Σιδηρόπουλου, με διοικητές ταξιαρχιών Π. Ζάρα, Ήλία, Αλευρά, Αχιλλέα Παπαϊωάννου, Σοφιανό, Ηλιάδη, τους επιτρόπους των ταξιαρχιών και το διοικητή του πυροβολικού Κ. Ίωσηφίδη. Ανταλλάξαμε σκέψεις για πραγματοποίηση επιχείρησης Φαλτσάτας. Βάλαμε καθήκον να γίνουν αναγνωρίσεις κι όλες οι προετοιμασίες και να θγούν από διάταξη οι ταξιαρχίες τους, γιατί θά πάρουν διάταξη ή 14, 107 και 18 ταξιαρχίες. Μετά στην έδρα της 10ης μεραρχίας πραγματοποιούμε σύσκεψη με διοικήσεις των 3 μεραρχιών, της 10ης Ν. Σκοτίδας, Ν. Μπελογιάννης, της 11ης Βαϊνάς, και της 9ης Παλαιολόγου. Διοικητές ταξιαρχιών 14 Σοφιανός, Ηλιάδης, 107 Τομπουλίδης Παύλος, 18 Βελισάρης. Βάλαμε καθήκον να πάρουν διάταξη στο Βίτσι και να θγούν από διάταξη ή 16, 108 και 103 ταξιαρχίες.

Πραγματοποιούμε σύσκεψη με στελέχη πυροβολικού Κ. Ίωσηφίδη, Στέφανο Παπαγιάννη, Γιάννη Κελισμανή, Ξηροτύρι, Κα-

ραφωτιά, Ζέρβα, Κοκμάδι, Στράτο. Συζητήσαμε πάνω στην κατάσταση του πυροβολικού και την αποστολή τόσο για άμυντικές μάχες στο Βίτσι - Γράμμο, όσο και συμμετοχή στις επιθετικές μας επιχειρήσεις.

Πραγματοποιούμε σύσκεψη με διοικητή 8ης μεραρχίας Γ. Καλιανέση, διοικητή 9ης μεραρχίας Παλαιολόγο και διοικητή 103 ταξιαρχίας Ἀχιλλέα Παπαϊωάννου, για πραγματοποίηση επιχειρήσεων και κατάληψη, τῶν ὑψωμάτων Βόλια - Ἀμούδα - Ἀλεβίτσα με δυνάμεις 8ης μεραρχίας και 103 ταξιαρχίας. Βάλαμε καθήκον ἢ 103 ταξιαρχία νὰ κάνει ἀναγνώριση στὴν Ἀλεβίτσα - Τρία Αὐγὰ - Ἀμούδα - Νικολέρ και νὰ μελετήσει τρόπο πὸς θὰ ἐνεργήσουν δυνάμεις μας. Ἡ δὲ 8η μεραρχία ἐπίσης νὰ κάνει ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Γράμμου, ἀναγνώριση στὰ Βόλια - Ἀμούδια - Πετρεπελέν - Νικολέρ - Ἀλιβίτσα και τὸν τρόπο πὸς θὰ ἐνεργήσει. Ἡ 103 ταξιαρχία θὰ ἐπιτεθεῖ και καταλάβει Νικολέρ - Ἀμούδα, μετὰ τὴν κατάληψή τους συνέχεια στὴν Ἀλιβίτσα. Ἡ δὲ 8η μεραρχία θὰ ἐνεργήσει στὰ Βόλια - Ἀμούδα - Πετρεπελέν.

Ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα στὶς 5 και 6 Μάρτη, πραγματοποιήθηκε ἡ Β' κομματικὴ σύσκεψη τῶν καθοδηγητικῶν, στρατιωτικῶν και πολιτικῶν στελεχῶν, τὴν εἰσήγηση ἔκανε ὁ Β. Μπαρτζώτας. Ἡ σύσκεψη ἔβγαλε συμπεράσματα ἀπὸ τὴν δράση τοῦ ΔΣΕ τὸ 1948, ἐπιτυχίες και ἑλλείψεις. Γιὰ τὴ δράση στοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1949 ἐπιτυχίες, ἀδυναμίες και μπῆκαν συγκεκριμένα καθήκοντα πάνω στο πνεῦμα τῆς 5ης ὀλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Μίλησαν ἀρκετοὶ ὀμιλητές, στο τέλος ἔκλεισε ὁ Ν. Ζαχαριάδης, πὸς ἔπιασε βασικά ζητήματα στρατηγικῆς και ταχτικῆς. Ἡ σύσκεψη ἀπέδωσε και θὰ βοηθήσει στὴν καλύτερη πολεμικὴ μας ἀπόδοση.

Τὸ πρῶτὸ στὶς 7 τοῦ Μάρτη, πραγματοποιοῦμε σύσκεψη μετὰ τὰ στελέχη τῆς 8ης μεραρχίας Γ. Καλιανέση, Βαγγέλη Παπαδόπουλο (Φωκᾶ), Παναγιώτη Μποῦτσο (Λεπενιώτη), Ν. Ἀκριτίδη, Καραντάν, καθὼς και διοικητὴ 9ης μεραρχίας Παλαιολόγο και ταξίαρχο Παπαϊωάννου σχετικά μετὰ τὸν τρόπο πὸς θὰ δράσουν στο Νικολέρ, Ἀμούδα, Ἀλεβίτσα - Βόλια - Πετρεπελέν. Ἐπίσης συνεργαστήκαμε μετὰ Χείμαρρο (Γκανιάτσα), γιὰ τὴν δράση τοῦ Καϊμακτσαλάν.

Στις 8 Μάρτη, έγινε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και εισηγήθηκα τή σκέψη τή δική μου και του Βλαντά: 1) Νά συστήσουμε επιτροπή μελέτης για τήν άμυνα του Βίτσι. 2) Μετά τήν επιχέρηση τής Φαλτσάτας νά στείλουμε τήν 9η μεραρχία στον Γράμμο και νά πραγματοποιήσουμε επιχείρηση για τήν ανακατάληψη του Γράμμου. Το ΠΓ συμφώνησε με προτάσεις μας. Στο ΠΓ αποφασίσαμε νά μὴν τὰ χαλάσουμε με Γιουγκοσλάβους, νά χεριστούμε ἔτσι τὸ πρόβλημα, πὸ νά μὴν διαταράξουμε τὶς σχέσεις μας, γιατί ἐκεῖ ἔχουμε νοσοκομεία, τραυματίες καὶ ὑλικά. Νά στείλουμε ὑλικὸ στὸ Καϊκματσαλάν ἀπὸ τὸ ἀποθηκευμένο καὶ νά τοὺς δώσουμε ταχτικά, τὸ ἱππικὸ τοῦ Νέστορα.

Με βάση τὶς ἀποφάσεις πὸν πήραμε θγάλαμε διαταγή γιὰ συγκρότηση ἐπιτροπῆς πὸν θὰ μελετήσῃ τὸ ὄλο πρόβλημα τῆς ἄμυνας τοῦ Βίτσι. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελέσθη ἀπὸ τὸν Ν. Σκοτίδα (Θεοχαρόπουλο), Θωμᾶ Ζούλα καὶ Γ. Κατεμῆ. Μὲ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἄμυνας τοῦ Βίτσι, κάναμε σύσκεψη καὶ καθορίσαμε πὸς θὰ πιάσουν τὸ ὄλο πρόβλημα (διάταξη, δχύρωση, μέσα πυρός, πιθανές κατευθύνσεις τῆς ἐπίθεσης τοῦ ἀντιπάλου, τρόπο: ἀντιμετώπισης, ἐφεδρεῖες κλπ.).

Πραγματοποιήσαμε σύσκεψη με διοίκηση 9ης μεραρχίας, μαζί με διοικητὲς ταξιαρχιῶν καὶ συζητήσαμε τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιχείρησης Φαλτσάτας. Σὲ συνέχεια πραγματοποιοῦμε σύσκεψη τῆς 16 ταξιαρχίας, πὸν πήραν μέρος διοικήσεις ταγμάτων καὶ λόχων, μιλήσαμε πάνω στὸ ζήτημα τῆς ἐπιχείρησης Φαλτσάτας. Ἐπακολούθησε σύσκεψη με τήν 108 ταξιαρχία με στελέχη τῆς μέχρι διοίκηση λόχων, με ἴδιο θέμα. Ἡ ἐπιχείρηση Φαλτσάτας ἀποφασίστηκε γιὰ τὶς 16 Μάρτη. Τήν παραμονὴ τῆς ἐπιχείρησης λιποτάκτησε ἓνας ἀξιωματικὸς μας με μιὰ κοπέλλα, δὲν ξέρουμε πὸν πῆγε, ἴσως νά πῆγε στὸν ἀντίπαλο καὶ νά πρόδωσε τήν ἐπιχείρηση. Αὐτὸ μᾶς ἔκανε νά τήν ἀναβάλλουμε. Στις 15 Μάρτη, γίνεται συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Ὑστερα ἀπ' τὴ λιποταξία ἀξιωματικοῦ τῆς 9ης Μεραρχίας μας, ἀποφασίζεται νά μὴν γίνει ἡ ἐπιχείρηση τῆς Φαλτσάτας. Ἀποφασίσαμε μέχρι τέλος Μαρτίου νά περάσει ἡ 9η μεραρχία μας με τὶς 2 ταξιαρχίες τῆς, τήν 16 καὶ 108 στὸ Γράμμο, ἐπίσης νά περάσει καὶ ἡ σχολὴ ἀξιωματικῶν τοῦ

Γενικού Ἀρχηγείου στο Γράμμο και μαζί με την 8η μεραρχία και απόσπασμα Γράμμου ν' αρχίσει το ξεκαθάρισμα του Δυτικού Γράμμου. Καθορίσαμε ἐγὼ νὰ προετοιμάσω τεχνικά τὰ τμήματα και τὸ πέρασμα πρὸς Γράμμο, ὃ δὲ Βλαντᾶς νὰ παρακολουθεῖ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἐπιχείρησης στο Γράμμο. Συζητήσαμε πρόταση τοῦ κλιμακίου Νοτίου Ἑλλάδας γιὰ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια πρὸς Βάλτο - Ἄρτα και ἀπαντήσαμε πὼς ἐγκρίνουμε. Στὴ Διοίκηση τοῦ Κλιμακίου ἔμεινε ὁ Κ. Κολιγιάννης, γιατί ὁ Καραγιώργης ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν 5η ὀλομέλεια τραυματίστηκε ἀπὸ ἀδέσποτη νάρκη και ἔμεινε στο Γενικὸ Ἀρχηγεῖο.

Στις 16 Μάρτη, πῆγα στὴ σχολὴ ἀξιωματικῶν και πραγματοποιοῦ σύσκεψη με διοικητὴ τῆς Κόλια και ἐπίτροπό του, τοὺς ἀνακοίνωσα ὅτι παίρνουν ἀποστολὴ νὰ ἐλιχθοῦν ἀπὸ Φτεριά - Δαμασκηνιά - πρὸς Λάβδα, νὰ δημιουργήσουν ἐντύπωση πὼς πᾶνε νὰ χτυπήσουν τὰ Γρεβενὰ και ἀπὸ Λάβδα θὰ βγοῦν στο Γράμμο και θὰ τοὺς ἀνακοινώσουμε τὴν ἀποστολὴ τους στο Γράμμο. Τοὺς θάξω καθῆκον νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ τὴν ἀποστολὴ τους. Τὸ βράδυ πῆγα στὴν Κρυσταλλοπηγή, ἔκανα σύσκεψη με διοίκηση 9ης μεραρχίας και διοικήσεις 16 και 108 ταξιαρχιῶν, τοὺς ἀνακοίνωσα ὅτι θὰ περάσουν στο Γράμμο, καταλήξαμε ὅτι θὰ περάσουν στο Γράμμο ἀπὸ τὴν κατεύθυνση ποὺ πραγματοποιήσαμε τὸν ἐλιγμὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1948 ἀπὸ Γράμμο - Βίτσι. Καθορίσαμε ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς προετοιμασίας τῶν τμημάτων και τὸν τρόπο περάματος.

Στις 17 Μάρτη, ἀσχολήθηκα με τὴν διάταξη τῶν τμημάτων μας, στο χωρὸ τοῦ Βίτσι και τὴν ὀργάνωση τῆς ἄμυνας. Πραγματοποιοῦ σύσκεψη με Ν. Σκοτίδα και Π. Βαῖνᾶ διοικητὲς μεραρχιῶν 10ης και 11ης, τὸν ταξίαρχο Π. Τομπουλίδη και συνταγματάρχη Γ. Κατεμῆ με θέμα διάταξη στο Μάλι - Μάδι, τὸ σύστημα τῆς ἄμυνας και τὶς ἐλλείψεις ποὺ παρατηροῦμε. Μετὰ πῆγαμε στὴν Κόττα, πραγματοποιοῦ σύσκεψη με διοίκηση τῆς 18 ταξιαρχίας, τὴν ἐπιτροπὴ ἄμυνας, Ν. Σκοτίδα, Θ. Ζούλα, Γ. Κατεμῆ και Βαῖνᾶ. Ἐξετάσαμε τὴν διάταξή μας στὸν κεντρικὸ τομέα Βίτσι και ὅλο τὸ σύστημα ἄμυνας, διαπιστώσαμε ἐλλείψεις και ὑποδείξαμε ὅλα ποὺ χρειάζονται νὰ γίνουν γιὰ νὰ ἔχουμε μιὰ γερὴ και ὀλοκληρωμένη ἄμυνα. Βάλαμε καθῆκον ν' ἀρχίσει ἡ ὀχύρωση τοῦ Λέσιτς, βασικὸ

στρατηγικό ύψωμα στη διάταξη του κεντρικού τομέα. Να δχυρω-
θει τὸ τρίγωνο ἀντέρεισμα Λέσιτς - Δημόσιο, Μπροφέτζα - δημό-
σιο καὶ Βάρμπα δημόσιο. Στις 18 Μάρτη πραγματοποιῶ σύσκεψη
μὲ Ν. Μπελογιάννη, πολιτικό ἐπίτροπο 10ης μεραρχίας, ἐπιτελάρ-
χη μεραρχίας, διοικητὴ 14 ταξιαρχίας Σοφιανὸ Ἡλιάδη, γιὰ διά-
-αξη τοῦ τομέα ἀπὸ Γιουγκοσλαβικά σύνορα μέχρι Λουντσερ, γιὰ διά-
τά μέτρα ἀμυνας, τίς ἐλλείψεις καὶ τί χρειάζεται νὰ γίνει.

Γυρίζοντας πρὸς τὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, στὴν Πύ-
λη συνάντησα τὸν Μῆτσο Παρτσαλίδη ποὺ μόλις εἶχε φτάσει ἀπ' τὴν
Ἀθήνα. Στις 19 Μάρτη πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση τοῦ ΠΓ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ὅπου πῆρε μέρος καὶ ὁ Μ. Παρτσαλίδης. Ἀποφα-
σίσαιμε νὰ μπεῖ Πρόεδρος τῆς Προσωρινῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνη-
σης ὁ Μῆτσος Παρτσαλίδης, νὰ γίνει ἀνασχηματισμὸς τῆς κυβέρνη-
σης καὶ νὰ γίνει πιδ πλατὺ τὸ πολεμικὸ συμβούλιο μὲ Πρόεδρο τὸν
Ν. Ζαχαριάδη. Μετὰ ἐγὼ ἔκανα ἔκθεση γιὰ τὸ πῶς προετομάζεται
ἡ σχολὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καὶ ἡ 9 Μεραρχία, γιὰ τὸ πέρα-
σμα στὸ Γράμμο. Σὲ συνέχεια μίλησα καὶ γιὰ τὴ δουλειὰ ποὺ κά-
νουμε γιὰ τὴν ἀμυνα στὸ Βίτσι, τίς ἐλλείψεις ποὺ παρατήρησα καὶ
τὰ μέτρα ποὺ προτείνω γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν οἱ ἐλλείψεις.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδρίασης τοῦ Π.Γ, καλέσαμε τὸν Β.
Βασθανᾶ ὅπου μᾶς ἔκανε ἔκθεση γιὰ τὸ πῶς ἀντιμετώπισαν τὴν
ἐκστρατεία ποὺ ἐκδήλωσε στὰ Κεδρίλια ὁ ἀντίπαλος ἀρχὲς Μάρ-
τη. Διαπιστώθηκε ὅτι τὰ τμήματά μας πάλαιψαν καλὰ καὶ προκάλε-
σαν σοβαρὴ φθορὰ στὸν ἀντίπαλο. Κατὰ τὸν ἐλιγμὸ εἶχαν μερικές
ἀπώλειες τὰ τμήματά μας, ἀπὸ δική τους ὑπαιτιότητα, γιὰτὶ δὲν
κρατοῦσαν οἱ διοικήσεις τὴ φάλαγγα στὰ χέρια τους.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Ν. Ζαχαριάδης, Μ. Παρτσαλίδης καὶ ἐγὼ κα-
λέσαμε τὸν Κανακαρίδη καὶ Κρίτωνα καὶ τοὺς δώσαμε ἀποστολὴ
νὰ δράσουν στὸν Ἔβρο. Καλέσαμε τὸν Ὑψηλάντη καὶ τοῦ ἀναθέ-
σαμε τὴ διοίκηση τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν τοῦ Ἀρχηγείου καὶ
νὰ διευθύνει τὸν ἐλιγμὸ πρὸς Γράμμο. Πρέπει ἐδῶ νὰ σημειώσω ὅτι
τὸν Ὑψηλάντη, μὲ εἰσήγηση τοῦ Βλαντᾶ στὸ Ν. Ζαχαριάδη, ποὺ
ἔκανε τελείως ἀπὸ προσωπικὴ ἐμπάθεια, τὸν εἶχαν τιμωρήσει ἄδικα
μὲ ἀφαίρεση κάθε διοικητικῆς δουλειᾶς ἀπ' τὸ ΔΣΕ καὶ μὲ τὸ
στάσιμό του στὶς Λαϊκὲς Δημοκρατίες, αὐτὸ ἔγινε ἐν ἀγνοία

μου. Όταν τὸ ἔμαθα παρουσιάστηκα στὸν Ν. Ζαχαριάδη καὶ διαμαρτυρήθηκα γι' αὐτὸ ποὺ ἔγινε, ἀνέφερα ὅτι αὐτὸ ἔγινε ἀπ' τὸν Βλαντᾶ, ἐπειδὴ ὁ Ὑψηλάντης τὸν εἰρωνεύτηκε γιὰ προσωπικά ζητήματα καὶ ἀπαίτησα τὴν ἐπιστροφή του καὶ τοποθέτησή του στὴ διοίκηση τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν. Ὁ Ζαχαριάδης συμφώνησε, δόθηκε ἐντολὴ καὶ ἐπέστρεψε.

Ἀποφασίσαμε ὁ Νεμέρτσικας νὰ ἀναλάβει διοικητὴς τοῦ Καϊμακτσαλᾶν καὶ ὁ Χείμαρρος διοικητὴς τῆς 7ης ταξιαρχίας Ἀνατ. Μακεδονίας. Στὶς 20 Μάρτη, πραγματοποιεῖται ἀχτίφ τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων περιοχῆς Βίτσι, πῆραν μέρος καὶ στελέχη ἀπὸ ἄλλες περιοχές. Τὸ ἀχτίφ τὸ παρακολούθησαν κι ὅλα τὰ μέλη τοῦ ΠΓ. Εἰσήγηση ἔκανε ὁ Μ. Μπαρτζώτας, μὲ θέμα τὴ βελτίωση τῆς πολιτικῆς μας δουλειᾶς στὸν τομέα τοῦ Βίτσι. Ἦταν ἀρκετὰ ἀποδοτικό, ἀσχοληθήκαμε μὲ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἐπιχείρησης τῆς ἀνακατάληψης τοῦ δυτικοῦ Γράμμου.

Στὶς 21 Μάρτη, πραγματοποιεῖται ἡ συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, πῆραν μέρος καὶ μέλη τῆς ΚΕ. Στὴ συνεδρίαση παραβρίσκονταν ὁ Ν. Ζαχαριάδης, Μ. Παρτσαλίδης, Β. Μπαρτζώτας, Ν. Βλαντᾶς, Γούσιος, Καραγιώργης, Κοτσάβρας. Θέμα τῆς συνεδρίασης ἦταν ἡ μάχη γιὰ τὴν ἀνακατάληψη τοῦ δυτ. Γράμμου. Καταλήξαμε, μὲ ταξιαρχία σχολῆς ἀξιωματικῶν, ἀφοῦ πραγματοποιήσουμε τὸν ἐλιγμὸ δίνοντας τὴν ἐντύπωση πὼς θὰ χτυπήσει τὰ Γρεβενά, νὰ μπεῖ στὸν Γράμμο καὶ νὰ καταλάβει τὸν Προφήτη Ἡλία Φούρκας, ἀπομονώνοντας τὸ Κούτσουρο - Ταμπούρι - Γύφτισσα - Πουλιάνα, χτύπημα στὸ Κάντσιο. Μὲ δυὸ διλοχίες νὰ καταλάβουν τὸν ἀνατολικὸ Γράμμο, μ' ἓνα λόχο νὰ καταληφθεῖ ὁ Πύργος Κοτύλης, νὰ κρατηθεῖ τὸ Μπουχέτσι. Μὲ 3 τάγματα, σὺν διλοχία ξεκαθάρισμα τοῦ Ἀσημοχωριοῦ - Πυρσόγιανης καὶ συνέχεια τῆς υπόλοιπης ἐχθρικής δύναμης. Ἡ 9η μεραρχία θὰ πραγματοποιήσει τὸ πέρασμα στὸ Γράμμο ἀπὸ Ἀλεβίτσα. Καταλήξαμε νὰ γίνουν ἀντιπερισπαστικά, ἐπίθεση γιὰ κατάληψη Κορυφῆς Βίτσι, ἐπιχείρηση μὲ δυνάμεις τῶν τμημάτων Βίτσι καὶ Καϊμακτσαλᾶν στὴν Βεύη καὶ Ἀμύνταιο. Νὰ ἀρχίσουν ἐντονη δράση τὰ τμήματα νότιας Ἑλλάδας πρὸς Κατσανοχώρια - Γιάννενα καὶ τὸ τμήμα Σουλίου πρὸς Γιάννενα. Δράση ἐντονη ὅλων τῶν τμημάτων μας, σ' ὅλη

τήν Ἑλλάδα. Οἱ σαμποτέρ ν' ἀναπτύξουν δράση στό δρόμο Τσοτί-
λι καί ἄλλους δημόσιους δρόμους, γιά νά ἐμποδίσουν κινήσεις ἀν-
τιπάλων.

ΜΑΧΗ ΓΙΑ ΑΝΑΚΑΤΑΛΗΨΗ ΒΟΪΟΥ - ΓΡΑΜΜΟΥ - ΣΜΟΛΙΚΑ

Με βάση τίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν, φτιάξαμε τήν διαταγή ἐπιχείρησης γιά ἀνακατάληψη τοῦ Γράμμου. Δώσαμε τίς ἀποστο-
λές τῶν τμημάτων καί καθορίσαμε διεύθυνση ἐπιχειρήσεων στόν
Γράμμο ἀπό Β. Μπαρτζώτα καί Μ. Βλαντά. Ἡ σχολή ἀξιωματι-
κῶν θ' ἀρχίσει τήν κίνηση πρὸς Φτεριά - Δαμασκησιά - Λάβδα, τή
νύχτα τῆς 24ης Μάρτη. Ἡ ἐπιχείρηση στό δυτικό Γράμμο θ' ἀρ-
χίσει τή νύχτα τῆς 1ης Ἀπρίλη καί τήν ἴδια νύχτα θά περάσει
ἡ 9η μεραρχία μέ 16η ταξιαρχία ἀπό Ἀλεδίτσα πρὸς Γράμμο. Γρά-
ψαμε διαταγές γιά τίς ἀντιπερισπαστικές ἐπιχειρήσεις.

Στίς 22 Μάρτη, πῆγα στή Λευκίνα κι ἔκανα κατανομή τῶν
καινούργιων μαχητῶν γιά συμπλήρωση τῶν 4 ταξιαρχιῶν. Συνερ-
γάστηκα μέ Βότσικα, ὑπεύθυνο μεταφορῶν, νά στείλει 2 λόχους
μέ 135 ζῶα στό Γράμμο γιά τὸ ἀναγκαῖο ὕλικό. Συνεργάστηκα μέ
ἐπικεφαλῆς πυροβολικοῦ Κ. Ἰωσηφίδη, γιά νά ἐτοιμάσει 7 πυρο-
βόλα τῶν 75 μέ δῆματα, 4 ἀντιαρματικά, 2 ἀντιαεροπορικά μέ
τὸν ἀναγκαῖο κόσμο γιά ἀποστολή στό Γράμμο. Πῆγα στήν Κρυ-
σταλλοπηγή καί πραγματοποίησα σύσκεψη μέ διοίκηση σχολῆς ἀ-
ξιωματικῶν Ὑψηλάντη καί Κόλια. Τοὺς ἔδωσα διαταγή γιά τήν
ἀποστολή τους καί συζητήσαμε ἀναλυτικά πάνω στήν πραγματο-
ποίηση τῆς ἀποστολῆς τους. Καθορίσαμε στίς 27 Μάρτη νά βρῖ-
σκονται στό Μεσολούρι. Συνεργάστηκα μέ διοικητὴ τῆς 9ης μεραρ-
χίας Παλαιολόγου, γιά τὸ πέρασμά του στό Γράμμο καί τοὺς ἔδωσα
τὴ διαταγή. Συνεργάστηκα μέ διοικητὴ 11ης μεραρχίας Βαϊνᾶ
καί τοῦ δίνω διαταγή νά ἐνεργήσει ἐπίθεση γιά κατάληψη κορυφῆς
Βίτσα: τή νύχτα στίς 31 Μάρτη.

Ἡ σχολή ἀξιωματικῶν ἄρχισε τήν κίνηση στίς 23 Μάρτη,
κινήθηκε πρὸς Πολυάνεμο καί στίς 24 Μάρτη κινεῖται ἀπὸ Φτε-
ριά πρὸς Δαμασκησιά. Τὸ διάστημα μέχρι 1η Ἀπρίλη πού ἄρχισε

ή επίθεση κι ανακατάληψη του Γράμμου, παρακολουθώ όλες τις προετοιμασίες για τή μάχη (ἀποστολή, σαμποτέρ, ἀποστολή υλικών στο Γράμμο, προετοιμασία κι ἀποστολή του πυροβολικού). Παράλληλα μαζί με Ν. Σκοτίδα και Γ. Κατεμή γράψαμε τὸ σχέδιο ἄμυνας στο Βίτσι πὸ πρόβλεπε τή διάταξη τῶν τμημάτων, τίς ἐφεδρείες, τίς ὀχυρώσεις και σύστημα πυρός, ναρκοπέδια, τίς πιθανές κύριες κατευθύνσεις ἐπίθεσης τοῦ ἀντιπάλου, διαπιστώσαμε ὅτι αὐτή τή φορά ὁ ἀντίπαλος θὰ θελήσει: νὰ δώσει τὸ κύριο χτύπημα στο κεντρικὸ μέτωπο ἀπὸ κοιλάδα Μελά πρὸς Λέσιτς, γιατί μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσει τὰ μηχανοκίνητα για νὰ κόψει τὸ μέτωπο στα δύο. Γι' αὐτὸ με τή διάταξη πὸ δίναμε και τὸ σύστημα πυρός τοῦ προετοιμάσαμε μιὰ φάκα, πὸ ἀπὸ ἐκεῖ δὲν θὰ ἔβγαίνε. Μὲ χτύπημα μετωπικὸ και πλευρικὸ θὰ τὸν κλείναμε και με ἀντεπίθεση θὰ τὸν αἰχμαλωτίζαμε. Γι' αὐτὸ καθορίστηκε στο Λέσιτς νὰ ὑπάρχει δύναμη ταξιαρχίας, ἔτοιμη για ἀντεπίθεση στὴν κατάλληλη στιγμή μαζί με τὰ τμήματα πὸ χτυπᾶνε πλευρικά. Πάρθηκε ὑπ' ὄψη κι ἡ κατεύθυνση Μάλι - Μάδ: και ὑποδείχναμε ὄλο τὸν τρόπο ἀντιμετώπισης τοῦ ἀντιπάλου.

Τὴν νύχτα στίς 31 Μάρτη, κινήθηκε ἡ 9η μεραρχία με 16η ταξιαρχία και καλύφθηκε στον Πολυάνεμο. Τὴν ἴδια νύχτα τμήμα τῆς 11ης μεραρχίας πραγματοποίησε τὴν ἐπίθεση στὴν κορυφή Βίτσι. Ὁ αἰφνιδιασμὸς πέτυχε, δμως λόγω ἔλλειψης ἀποφασιστικότητας δὲν κατέλαβαν τὸν στόχο. Ὁ ἐλιγμὸς τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν παρὰ τὸ κρῦο και τὸ πολὺ χιόνι πέτυχε. Δημιούργησε τὴν ἐντύπωση ὅτι πᾶνε νὰ χτυπήσουν τὰ Γρεβενὰ και με ταχύτητα κινεῖται πρὸς Σμόλικα, για νὰ ἐκδηλώσει τὴν ἐπίθεση βάσει διαταγῆς μας. Τὴν 1η Ἀπρίλη συγκροτήσαμε τὸ σκελετὸ μιᾶς καινούργιας ταξιαρχίας, μελετήσαμε τὰ στελέχη τῆς καινούργιας ταξιαρχίας μέχρι ὀμαδάρχη.

Τὴν νύχτα τῆς 1ης πρὸς 2 Ἀπρίλη, ἀρχίζει ἡ μάχη για τὴν ανακατάληψη τοῦ Γράμμου. Ἡ 9η μεραρχία με 16η ταξιαρχία πέρασε τὸ Γράμμο. Τὰ τμήματά μας στο Γράμμο στίς 2 Ἀπρίλη, κατέλαβαν τὰ ὕψωματα πὸ ἀντίπαλος δὲν κατεῖχε Προφήτη Ἡλία Φούρκας, Ταμπούρι, Γύφτισσα, Πουλιάνα, Πύργος Στράτσανης, Ἀμάραντο, Γκόλιο, και κλείσαν τὴν 75 ταξιαρχία τοῦ ἀντιπάλου. Ἐ-

πίσης ἐνήργησαν ἐπίθεση πρὸς Γοργοπόταμο, Ἀσημοχώρι, ὅπου καὶ τὰ κατέλαβαν διαλύοντας ἓνα τάγμα τοῦ ἀντιπάλου. Τὰ τμήματά μας πὺν πέρασαν ἀπὸ Ἀλεβίτσα πιάσαν αἰχμαλώτους καὶ σκόρπισαν σύγχυση στὸν ἀντίπαλο. Ἀπ' τὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου παρακολουθοῦμε τὴ μάχη τοῦ Γράμμου, στέλνουμε τὶς πληροφορίες πὺν συγκεντρώσαμε στὸ Β. Μπαρτζώτα καὶ Μ. Βλαντᾶ γιὰ κινήσεις ἀντιπάλου. Τοὺς στέλνουμε τὴ γνώμη μας νὰ προσέχουνε τὸν τομέα τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν καὶ κυρίως τὰ ὑψώματα Ταμπούρι καὶ Προφήτη Ἡλία.

Στις 4 Ἀπρίλη, τὰ τμήματά μας στὸ Γράμμο κατέλαβαν τὴν Πυρσόγιαννη ὅπου ἦταν ἡ ἔδρα τῆς 75 ταξιαρχίας τοῦ ἀντιπάλου. Πάρθηκε ὄλο τὸ ὑλικὸ τῆς ταξιαρχίας σὲ πολεμοφόδια, τρόφιμα, ρουχισμό, μεταγωγικά. Στὴ σχολὴ ἀξιωματικῶν δόθηκαν πολλές ἀποστολές καὶ ἡ δύναμη λίγη, γι' αὐτὸ μπόρεσε ὁ ἀντίπαλος νὰ ἀνακαταλάβει τὸ Ταμπούρι καὶ Προφήτη Ἡλία Φούρκας. Στείλαμε διαταγὴ στὸ τμήμα Νότιας Ἑλλάδας, νὰ χτυπήσουν πρὸς Καστανοχώρια μὲ κατεύθυνση Γιάννενα. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ ἀπόσπασμα Σούλι νὰ δράσει πρὸς Γιάννενα. Στις 5 Ἀπρίλη τὰ τμήματά μας στὸ Γράμμο, συνεχίζουν ἐπιθέσεις πρὸς Προφήτη Ἡλία Ὁξυᾶς.

Γράψαμε ἀνακοινωθὲν γιὰ τὴ μάχη τοῦ Γράμμου. Τὸ ἀνακοινωθὲν λέει ὅτι μὲ σειρά παραπλανητικῶν ἐνεργειῶν ὅπως: κίνηση τμημάτων τοῦ κλιμακίου Νότιας Ἑλλάδας πρὸς Ἄρτα, ἀπόσπασαν προσοχὴ καὶ δυνάμεις 8ης Μεραρχίας ἀντιπάλου, μὲ διείσδυση στὶς 24 πρὸς 25 Μάρτη ἀνάμεσα ἀπὸ διάταξη τῆς 1ης καὶ 10ης μεραρχίας τοῦ ἀντιπάλου μέσω περιοχῆς Καστανοχωριῶν καὶ Γρεβενῶν ἔφτασε σοβαρὴ δύναμη τοῦ ΔΣΕ στὸ Σμόλικα, ἀφοῦ παραπλάνησε ἀντίπαλο ὅτι πηγαίνει πρὸς Γρεβενὰ καὶ τὸν ὑποχρέωσε νὰ προσανατολίσει πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση τὴν 77η ταξιαρχία του. Στὴν πορεία τοὺς αὐτὰ τὰ τμήματά μας, ἀνέτρεψαν σειρά ἀντιστάσεων καὶ αἰχμαλώτισαν τὸ μεγαλύτερο μέρος λόχου ὀρεινῶν μεταφορῶν. Μὲ χτύπημα ἀντιπερισπαστικὸ στὴν κορυφὴ τοῦ Βίτσι: στὶς 31 Μάρτη, ἔδωσαν τὴν δυνατότητα σὲ ἰσχυρὲς δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ, νὰ περάσουν ἀπ' τὴν διάταξη τῆς 1ης καὶ 10ης μεραρχίας τοῦ ἀντιπάλου, νὰ συντρίψουν λόχο τοῦ 620 τάγματος στὴν Ἀλεβίτσα καὶ νὰ πιάσουν 18 αἰχμαλώτους. Ἀπ' τὶς 2 Ἀπρίλη ἀρχι-

σαν συνδυασμένες επιθέσεις των τμημάτων μας, κύκλωσαν και διέλυσαν την 75 ταξιαρχία του αντιπάλου, όλα τα υλικά και αρχεία της περιήλθαν στα χέρια μας. Απελευθερώθηκαν οι περιοχές Ἀσημοχωριού, Βούλπιανης, Στράτσανης, Ἀμαράντου, κατελήφθησαν στο Σμόλικα οι θέσεις Γύφτισσα, Πουλιάνα, Κάντσικο και τα γύρω ύψώματα. Οι επιθέσεις αντιπάλου προς τον Πύργο Στράτσανης αποκρούστηκαν στις 4 Ἀπρίλη, με σοβαρές απώλειες. Τὴν ἴδια μέρα τμήματά μας χτύπησαν τὰ ὄχυρά Κανάλια στὸν τομέα Κόνιτσας, στὸν τομέα Πενταλόφου αἰφνιδιαστικά κατελήφθησαν τὰ ύψώματα Σμάρρα, κορυφές Ἑφταχωριού. Ὁ ἀντίπαλος σ' ἐνίσχυση τῶν 75 και 74 ταξιαρχιῶν του μετακίνησε ἐσπευσμένα ἀπ' τὴν περιοχή Ἄρτας τὴν 76η ταξιαρχία, ἀπὸ Μέτσοβο τὴν 45η ταξιαρχία και τὴν 77η ταξιαρχία Κοζάνης. Μὲ τὶς παραπάνω δυνάμεις ἐνήργησε ἐπιθέσεις γιὰ κατάληψη τοῦ Πύργου Στράτσανης και Κάντσικο. Ὅλες οἱ ἐπιθέσεις του ἀπέτυχαν. Ὁ ΔΣΕ σὲ 3 μέρες τοὺς ἀνακατέλαβε περιοχές στοῦ Γράμμο, πὸ τὸ 1948 ὁ ἀντίπαλος χρειάστηκε 70 μέρες νὰ τὶς καταλάβει και νὰ πάθει τεράστιες απώλειες.

Τὸ χτύπημα στοῦ Γράμμο προκάλεσε σύγχυση στὴν ἡγεσία τὴν πολιτικοστρατιωτικὴ τῆς Ἀθήνας, τοὺς ἀνέτρεπε τὰ σχέδια, χρειάζονταν νὰ κάνουν καινούργιες ἀναδιοτάξεις. Στις 6 Ἀπρίλη, ἡ μάχη στοῦ Γράμμο συνεχίζεται. Ὁ ἀντίπαλος ἐπιτίθεται στὸν Πύργο Στράτσανης, διεξάγονται σκληρές μάχες και ὅλες οἱ ἐπιθέσεις του ἀπεκρούστησαν. Δώσαμε διαταγὴ στοῦ διοικητῆ τῆς 10ης μεραρχίας μας Ν. Σκοτίδα, μὲ δύναμη 103 ταξιαρχίας νὰ ἐπιτεθεῖ κατὰ τοῦ Ἀμύνταιου. Τὸ χτύπημα νὰ γίνῃ τὴ νύχτα στις 13 Ἀπρίλη. Ἀπ' τὶς 7 μέχρι τὶς 13 Ἀπρίλη, ὁ ἀντίπαλος κάνει κάθε μέρα ἰσχυρές ἐπιθέσεις κατὰ Πύργου Στράτσανης και ὅλες ἀποκρούστηκαν, τὸ ἴδιο και στοῦ 1700. Στις 16 Ἀπρίλη, ἡ 103 ταξιαρχία μας καθὼς και ἡ 24η τοῦ Καϊμακτσαλάν, χτύπησαν τὴν Βεύη, Μελίτι και Ἀμύνταιο, προκάλεσαν σοβαρὴ φθορὰ στὸν ἀντίπαλο.

Ὁ Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ.

Στις 11 Ἀπρίλη τοῦ 1949, ὅταν διεξάγονταν οἱ μάχες στοῦ Γράμμο και τὸν ἀνακατάλαβαμε, ὁ Ν. Ζαχαριάδης κλήθηκε νὰ

παι: στη Μόσχα. Δοκιμάσαμε χαρά γιατί νομίζαμε ότι τέλος πάντων η άρχισουν να έρχονται: τα όσα είχαν συμφωνηθεί σε πολεμικά μέσα και τρόφιμα, για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο, που από 4 μήνες διεξάγουν σκληρές μάχες και αντιστέκονται στην έκστρατεια του αντιπάλου. Θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε τα τμήματα Ρούμελης και Θεσσαλίας για να ανοίξουμε ένα καινούργιο μεγάλο μέτωπο. Θα μπορέσουμε στο Βίτσι και στο Γράμμο να ανοίξουμε άλλα δύο μεγάλα μέτωπα και με την ένταση του μικροπολέμου και τα χτυπήματα που δίνουν τα τμήματά μας σε όλη την Ελλάδα, να πετύχουμε την καμπή του πολέμου το 1949. Στις 19 Απρίλη γύρισε ο Ζαχαριάδης. Εγώ ορισκόμουν στα τμήματα και γύρισα στο σταθμό του Γενικού Αρχηγείου, τα ξημερώματα. Μόλις είχα ξαπλώσει το πρωί στις 20 Απρίλη, ήρθε και με ξύπνησε ο Μ. Παρτσαλίδης και μου είπε: Γιώργη - Γιώργη, μεγάλο κακό πάθαμε, ο Στάλιν μας έβαλε ζήτημα να υποχωρήσουμε, να σταματήσουμε τον ένοπλο αγώνα. Γιατί έχουν πληροφορίες, ότι τώρα το καλοκαίρι, με το πρόσχημα επιχειρήσεων κατά του ΔΣΕ, οι Αμερικάνοι θα επιτεθούν και θα πάρουν την Αλβανία. Η Σοβιετική Ένωση λόγω της διακοπής των σχέσεών της με τη Γιουγκοσλαβία, δεν μπορεί να βοηθήσει την Αλβανία, γιατί αυτό πρέπει να αποφύγουμε να τους δώσουμε αυτό το πρόσχημα».

Ακούγοντας αυτή τη θλιβερή είδηση ταραχτήκα και για πολλή ώρα δεν μπόρεσα να συνέλθω. Αυτή η μέρα ήταν η πιο πικρή και θλιβερή μέρα της ζωής μου, γιατί θα άρχιζε μια μεγάλη Οδύσσεια για μας όλους τους πολεμιστές, που λέγεται: έμιγκράτσια και που μας πότισε τα περισσότερα φαρμάκια.

Το πρωί στις 20 Απρίλη, μαζευτήκαμε ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Μ. Παρτσαλίδης κι εγώ. Ο Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε τις συνομιλίες που είχε με το Στάλιν και άλλα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΣΕ. Του είπαν ότι η Αλβανία και η Βουλγαρία από την 1η Μάη 1949, κλείνουν τα σύνορά τους και δεν μπορούμε να παίρνουμε απολύτως τίποτα κι όπως μπαίνει: θα κρατείται. Καμιά βοήθεια δεν μπορούν να μας δώσουν, γιατί έτσι θα μπορέσουν να αποφύγουν τον πόλεμο με τους Αμερικάνους και την κατάληψη

της Ἀλβανίας ἀπὸ τοὺς Ἀμερικάνους. Τοῦ ὑπέδειξαν νὰ ὑποχωρήσουμε στὰ τέλη τοῦ Μάη καὶ νὰ σταματήσουμε τὸν πόλεμο. Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω αὐτὴ τὴ θέση τῆς ἡγεσίας τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης. Γιατὶ ὕστερα ἀπὸ 3χρονο ἀγῶνα σκληρό, πού μὲ τὰ στήθια μας, νηστικοὶ καὶ ξυπόλητοι δημιουργήσαμε ἓνα δυνατὸ λαϊκοεπαναστατικὸ στρατὸ καὶ εὐνοϊκὲς συνθήκες, νὰ μᾶς ἐγκαταλείπουν καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ὑποχωρήσουμε. Ὅταν ὁ ἀντίπαλός μας ἔπαιρνε τεράστια βοήθεια ἀπ' τοὺς Ἀγγλοαμερικάνους, γιατί τὸ στρατόπεδο τὸ σοσιαλιστικὸ καὶ ἀντιϊμπεριαλιστικὸ δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς βοηθήσει;

Ἀναρωτήθηκα γιατί ἄραγε σ' αὐτὸν τὸν ὑπέροχο ἐλληνικὸ λαὸ κι αὐτὸ τὸ μεγάλο λαϊκοαπελευθερωτικὸ του κίνημα, τοῦ ἐπιφυλάσσονταν μιὰ τέτοια τύχη; Ὅταν μεγάλες χῶρες ὑποκύπταν καὶ σὲ λίγες μέρες τοὺς σάρωναν τὰ χιτλεροφασιστικὰ τάνκς, αὐτὸς ὁ ὑπέροχος ἐλληνικὸς λαὸς μὲ τὰ στήθια του κι ἐμπιστοσύνη στὸν δίκαιο ἀγῶνα του γιὰ ἀνεξαρτησία καὶ λευτεριά, σταμάτησε τὶς ὀρδὲς τοῦ Μουσσολίνι καὶ τὸν κυνήγησε ἀρκετὰ μακριὰ ἀπ' τὰ ἐλληνοαλβανικὰ σύνορα. Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ τοῦ λαοῦ μας, σκόρπισε ἐνθουσιασμό σ' ὄλους τοὺς καταπιεζόμενους λαοὺς πού βρέθηκαν κάτω ἀπ' τὴ χιτλερική μπότα καὶ σ' ὄλους πού τὸν πολεμοῦσαν. Πέφτει ὁ μῦθος τοῦ ἀήττητου Γερμανοφασιστικοῦ στρατοῦ. Ἡ νίκη τοῦ λαοῦ μας κατὰ τοῦ Μουσσολίνι, ἀνάγκασε τὸ Χίτλερ νὰ καθυστερήσει τὴν ἐπίθεσή του κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης γιὰ ἓνα τρίμηνο, ἔτσι πού τὸν βρῆκε ὁ χειμῶνας ἔξω ἀπὸ τὴ Μόσχα. Στὴν περίοδο τῆς χιτλεροφασιστικῆς κατοχῆς, ὁ λαὸς μας πρόβαλε τεράστια ἀντίσταση. Τὸ κίνημα τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης, ἦταν ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ ἰσχυρὰ κινήματα τῆς Εὐρώπης. Μὲ τὰ ἀδιάκοπα χτυπήματα στὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά, προκαλέσαμε σημαντικὴ φθορὰ στὰ χιτλεροφασιστικὰ στρατεύματα, σοβαρὲς δυνάμεις τὶς καθηλώσαμε καὶ δὲν πῆγαν στὸ ἀνατολικὸ μέτωπο καὶ γενικὰ στὰ συμμαχικὰ μέτωπα, οὔτε ἓνας Ἕλληνας ἐργάτης δὲν πῆγε νὰ δουλέψει στὴ Γερμανία. Τὸ ἐπιστέγασμα αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα ἦταν νὰ ἐπιτραπεῖ στὴν Ἀγγλία νὰ μᾶς ἐπιβάλλει τὴ δική της κατοχή, ἀντικαθιστώντας τοὺς χιτλερικοὺς καὶ νὰ ἐξαπολύσει μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς συνεργάτες τῶν Γερμανῶν ἓναν ἀμείλικτο διωγμὸ ἐνάντια

αυτούς πατριώτες που πολέμησαν το χιτλερισμό και βοήθησαν τον συμμαχικό αγώνα. Ο λαός αυτός βρήκε ξανά τη δύναμη να άμυνθεί το δολοφονικό έργο που ξαπόλυσαν οι Άγγλοι και με σκληρές θυσίες, δημιούργησε το λαϊκοεπαναστατικό του στρατό, που είναι έγγυηση ότι μπορεί να θάλει τέρμα στην καινούργια αγγλοαμερικανική κατοχή και το δολοφονικό έργο που ξαπόλυσαν. Όμως το προοδευτικό στρατόπεδο και οι αντιιμπεριαλιστικές δυνάμεις, παρά τις υποσχέσεις που μας έδωσαν για βοήθεια ύλική, δεν μας την προσέφεραν. Το 1945 - 47 μας είπαν ότι υπάρχει βαλκανική επιτροπή του ΟΗΕ, είναι γνωστό ότι αυτήν την επιτροπή τη φτιάξαν για να αποτρέψουν τη βοήθεια που έπρεπε να μας προσφέρουν ή Σοβιετική Ένωση κι οι Λαϊκές Δημοκρατίες, την ίδια στιγμή που οι Αμερικάνοι δπλιζαν μέχρι τα δόντια την ντόπια αντίδραση και γιόμιζαν την Ελλάδα με συμβούλους. Μετά την ανατροπή του αντιπάλου στο Βίτσι μας υποσχέθηκαν βοήθεια, για να έρθουν τώρα να μας την αρνηθούν λόγω έξυσης της διεθνούς κατάστασης και απειλής της Αλβανίας από εισβολή των Αμερικάνων.

Μπροστά μας έμπαινε ή να μείνουμε και έξοντωθούμε μια και μας κλείναν τα σύνορα ή να υποχωρήσουμε και να πάρουμε το δρόμο της έμιγκράτσιας. Δεν είχαμε τίποτα άλλο να κάνουμε από το να πειθαρχήσουμε και να προτιμήσουμε την υποχώρηση, όσο πικρή κι αν ήταν. Ο Ζαχαριάδης πρότεινε να φτιάξουμε ένα κατάλογο τροφίμων και πολεμικού ύλικού που χρειαζόμαστε για τα τμήματά μας στο Βίτσι και Γράμμο, για διάστημα 2 μηνών. Όλα αυτά έπρεπε σε 10 μέρες να τα μεταφέρουμε γιατί την 1η Μάη του 1949 τα σύνορα κλείναν. Να φτιάξουμε ένα σχέδιο συγκέντρωσης όλων των δυνάμεων της Ρούμελης και Θεσσαλίας προς Γράμμο - Βίτσι. Πρότεινε ή Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση να φτιάξει μια έκκληση προς τον ΟΗΕ, προς το παγκόσμιο συνέδριο ειρήνης, που θα προτείνει να μεσολαθήσουν για μια έντιμη δημοκρατική ειρήνευση του τόπου και ότι θα είναι έτοιμη για σταμάτημα του πολέμου, έφ' όσον εξασφαλισθεί αυτή ή ειρήνη.

Στις 21 Απρίλη έφτιαξα τον κατάλογο των τροφίμων και πολεμικού ύλικού, καθώς και τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουμε για τη μεταφορά. Επίσης έφτιαξα το σχέδιο συγκέντρωσης όλων

των δυνάμεων στο Γράμμο. Η συγκέντρωση πρέπει να τελειώσει μέχρι τέλος Μαΐου, γιατί τότε καθορίστηκε η υποχώρηση. Στις 22 Ἀπρίλη ήρθε ο Β. Μπαρτζώτας απ' το Γράμμο και πραγματοποιούμε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ· πήραν μέρος ο Ν. Ζαχαριάδης, Γιάννης Ἰωαννίδης Μ. Παρτσαλίδης Β. Μπαρτζώτας και ο Γούσιος. Ὁ Ζαχαριάδης μίλησε γιὰ τις συζητήσεις πού ἔκανε στη Μόσχα και τὸ ζήτημα τῆς υποχώρησης πού τοῦ ἔβαλαν. Εἶπε ὅτι ὅπως διαγράφτηκε ἡ διεθνὴς κατάσταση πρέπει νὰ υποχωρήσουμε. Δὲν ἔχουμε ἄλλο δρόμο. Πρότεινε τοὺς τρόπους πού θὰ πραγματοποιήσουμε τὴν υποχώρηση τεχνικά και πολιτικά, ἀκριβῶς ὅπως τὴν πρότεινε και στὴν προηγούμενη σύσκεψη πού κάναμε οἱ 3 μας. Μετὰ συζητήσαμε γιὰ τις μάχες πού διεξάγονται στὸ Γράμμο και τὴ διαφορά πού προέκυψε μεταξὺ Β. Μπαρτζώτα και Μ. Βλαντᾶ, πού τοὺς ὀδήγησε νὰ μαλώσουν. Αἰτία αὐτοῦ τοῦ μαλώματος ἦταν ὁ Μ. Βλαντᾶς, πού μετὸν ἀκράτητο ἐγωϊσμό του και τὴν τάση νὰ προβάλλει τὸν ἑαυτό του, τὸν ὀδηγοῦσε νὰ μὴν λογαριάζει συνεργάτες, νὰ αὐθαιρετεῖ και νὰ φέρνεται ἄσχημα και σὲ μᾶς τὰ μέλη τῆς καθοδήγησης. Ὁ Β. Μπαρτζώτας ἦταν ὑπομονετικὸς ἀπέναντί του, ὅμως δὲν θάσταξε ὅταν ὁ Βλαντᾶς πῆγε νὰ τὸν στραπατσάρει μπροστὰ στὰ κατώτερα στελέχη. Ὅλα αὐτὰ τὰ κατάγγειλε ὁ Β. Μπαρτζώτας. Πάρθηκε ἀπόφαση νὰ πάω ἐγὼ στὸ Γράμμο και νὰ διευθύνω τις ἐκεῖ ἐπιχειρήσεις μαζί μετὸν Β. Μπαρτζώτα και ὁ Βλαντᾶς νὰ γυρίσει στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Ἀποφασίσαμε νὰ στείλουμε τὴν 107η ταξιαρχία στὸ Γράμμο και τὴ διλοχία σαμποτέρ γιὰ δράση στὸ δρόμο Τσοτλί - Πεντάλοφο. Στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο εἶχε δημιουργηθεῖ εἰδικὴ ὑπηρεσία ἐπαφῆς μετὸν ἀσύρματος τοῦ Ν. Ζαχαριάδη, μετὸν ἡγεσία Σοβιετικῆς Ἐνωσης, γιὰ τὸ διάστημα μέχρι πού θὰ πραγματοποιόνταν ἡ υποχώρησή μας.

ΣΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδρίασης τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἔφυγα ἀμέσως γιὰ τὴν ἔδρα τῆς 10ης μεραρχίας μας, ὅπου πραγμα-

υποϊω σύσκεψη με διοικητές των Μεραρχιών 10ης και 11ης, καθώς και με διοικητές των ταξιαρχιών 103 και 107. Συζητήσαμε το ζήτημα της αντικατάστασης της 107 ταξιαρχίας από την 103 και ή 107 ταξιαρχία να έτοιμασται και τή νύχτα στις 27 προς 28 'Απρίλη, να περάσει προς Γράμμο από 'Αλεβίτσα. Έδωσα και τις διαταγές αντικατάστασης και κίνησης της 107 ταξιαρχίας. Τήν άλλη μέρα 23 'Απρίλη, συνεργάστηκα με Βρατσάνο, διοικητή ταξιαρχίας σαμποτέρ και του έδωσα διαταγή γιά πέρασμα και δράση μεταξύ Τσατίλι - Πεντάλοφο.

Τήν ίδια μέρα έφυγα απ' τόν Βίτσι γιά τήν καινούργια αποστολή που ανέλαβα. Στις 24 'Απρίλη μπήκα στό Γράμμο συναντήθηκα με διοικητή της 16ης ταξιαρχίας 'Ηλία 'Αλευρά. Κάναμε συνεργασία και κατατοπίστηκα γύρω απ' τή διάταξη της ταξιαρχίας και τήν κατάστασή της. Συνεχίζω τήν πορεία και τόν θραδάκι φθάνω στό Καζάνι, στην έδρα της διεύθυνσης των επιχειρήσεων Γράμμου. Συνεργάστηκα με Β. Μπαρτζώτα και Μ. Βλαντά πάνω στό ζήτημα της διάταξης των τμημάτων μας στό μέτωπο του Γράμμου και ποιές ενέργειες πρέπει να πραγματοποιήσουμε.

Τήν ίδια μέρα ό αντίπαλος κινήθηκε με τάγμα επιθετικά στόν 'Αγιο Κωνσταντίνο Πυρσόγιαννης. Καθηλώθηκε, τόν θράδου με άντεπίθεση ανατράπηκε και καταδιώχτηκε με σοβαρές απώλειες. Στις 25 'Απρίλη ό αντίπαλος εξαπόλυσε επίθεση με τις 76, 74, 45 ταξιαρχίες του, δύο μοίρες όρεινών καταδρομών και ένα τάγμα κατά του Πύργου Στράτσανης και Κάμενικ. Δύο συντάγματα πυροβολικού και αεροπορία βομβάρδιζαν τις θέσεις μας. 'Υστερα από σκληρή μάχη ό αντίπαλος κατόρθωσε να διεισδύσει ανάμεσα στό 1615 του Προφήτη 'Ηλία, τόν 1615 κυκλωμένο άμύνεται. Τόν θράδου τόν τμήματά μας πραγματοποιούν όρμητική άντεπίθεση. 'Η μάχη κράτησε όλη τή νύχτα και τις πρωινές ώρες της άλλης μέρας ό αντίπαλος ξηλώθηκε απ' τις θέσεις που κατέλαβε και άφηνοντας όλα στό πεδίο της μάχης, φεύγει. Τόν τμήματά μας ένώθηκαν με τούς ύπερασπιστές του 1615. 'Ενισχύσαμε αυτόν τόν τομέα μ' ένα λόχο. Στις 26 'Απρίλη ό αντίπαλος συνεχίζει προσπάθειά του προς Πύργο Στράτσανης. 'Όλες οι επιθέσεις του ανατράπηκαν. Σήμερα τήν κυριώτερή του προσπάθεια ό αντίπαλος τήν παρουσιά-

ζει από "Αη Γιάννη προς Ισώματα και προς 1133, για να κυκλώσει τόν Πύργο Στράτσανης. Οι επιθέσεις του συνεχίστηκαν μέχρι τὰ μεσάνυχτα και όλες αποκρούστηκαν.

Βγάλαμε διαταγή προς όλους τούς μαχητές, που τούς πληροφορούμε για τήν έκβαση τής μάχης στον Πύργο τής Στράτσανης και συγχαίρουμε τούς ήρωικούς μαχητές του Πύργου Στράτσανης και του 1615. Ένισχύσαμε αυτόν τόν τομέα με άλλους δύο λόχους. Στις 27 'Απρίλη απ' τὸ πρωί, ὁ αντίπαλος ἐξαπέλυσε μιὰ απ' τις πιὸ μεγάλες ἐπιθέσεις του στον Πύργο Στράτσανης. Δόθηκε σκληρή μάχη κι ὕστερα ἀπὸ μεγάλες ζημιές που ἔπαθε ὁ αντίπαλος, κατέλαβε τὸ 1192 και τὸ 1133 και ἐπιτίθεται: προς Ισώματα, για να κλείσει τὰ τμήματά μας. Για να μὴν κυκλωθοῦν τὰ τμήματά μας τούς δώσαμε διαταγή να συμπτυχθοῦν στις θέσεις που κατέχουν τὰ τμήματα Β.Δ. 1615, Κόκοβο, Τούμπα και δυτικά.

Βγάλαμε διαταγή προς όλους τούς μαχητές που τούς πληροφορούσαμε, ὅτι ὕστερα ἀπὸ 26 μέρες σκληρῶν μαχῶν τῶν μαχητῶν μας στον Πύργο Στράτσανης και τὴ μεγάλη φθορά που προκαλέσαμε στον αντίπαλο, ἐγκαταλείψαμε τὸ δοξασιμένο ὄχυρό, που ἔγινε σύμβολο ὅπως ὁ Κλέφτης τὸ 1948. Ἐμπνεόμενοι οἱ μαχητές μας απ' τὰ κατορθώματα του Πύργου Στράτσανης, θὰ συνεχίσουν απ' τις θέσεις Κάμενικ, Γκόλιο τὰ ἴδια κατορθώματα. Στις 28 'Απρίλη ὁ αντίπαλος κατέλαβε με εὐκολία τὸ 1615 και αὐτὸ ἀπὸ ἀδελφία τής διοίκησης τής 8ης μεραρχίας, που δὲν ἐνίσχυσε τὸ ὕψωμα και δὲν πραγματοποίησε τὸ σχέδιο τής ἀντεπίθεσης. Ἡ 107 ταξιαρχία πέρασε ἀπὸ Ἀλεβίτσα χωρὶς καμμιά ἀπώλεια, βρίσκεται στη χαράδρα δυτικά απ' τὰ Ψωριάρικα. Ἀποφασίσαμε να βγάλουμε ἀπὸ διάταξη τὴν 8η μεραρχία ἀπὸ Κάμενικ - Γκόλιο και τὴν θέση της να πάρει ἡ 107 ταξιαρχία. Καλέσαμε τὴ διοίκηση τής 107 ταξιαρχίας Βελισάρη και του δώσαμε διαταγή ν' ἀναγνωρίσουν τὸ χῶρο που κατέχει ἡ 8η μεραρχία και να πάρει: διάταξη στὸ χῶρο Κάμενικ - Γκόλιο - Στενὸ - Πυροσόγιαννη. Στείλαμε ἡμερήσια διαταγή στα τμήματα Γράμμου για τὴν Πρωτομαγιά.

Τὴν 1η Μάη, ὁ αντίπαλος δὲν ἐκδήλωσε καμμιά ἐνέργεια, τὰ τμήματά μας δυναμώνουν τὸ μικροπόλεμο σ' ὄλο τόν τομέα του Γράμμου. Τὸν αντίπαλο τὸν κρατᾶνε σὲ συναγερμὸ και συνεχῆ ἐκ-

νευρισμό. Τὸ βράδυ στὸ σταθμὸ διεύθυνσης ἐπιχειρήσεων Γράμμου ἦρθε ὁ Ν. Ζαχαριάδης καὶ Μ. Βλαντᾶς. Ὁ Ζαχαριάδης μᾶς δίνει νὰ διαβάσουμε ἕνα τηλεγράφημά του πρὸς τὴ διοίκηση τοῦ κλιμακίου Νότιας Ἑλλάδας, πού τοὺς ἔδινε ἐντολὴ γιὰ προετοιμασία πύριπτου, καθὼς καὶ τὸ σχέδιο σύμπτυξης τῶν κύριων δυνάμεων ἐν πρὸς Γράμμο. Μᾶς εἶπε νὰ τὸ διαβάσουμε καὶ τὴν ἄλλη μέρα νὰ τὸ συζητήσουμε. Τὸ πρῶτὸ στίς 2 Μάη, κάναμε συνεδρίαση καὶ πήραν μέρος ὁ Ν. Ζαχαριάδης, Β. Μπαρτζώτας, Γούσιος καὶ Μ. Βλαντᾶς. Ἐγινε συζήτηση πάνω στὸ σχέδιο σύμπτυξης τῶν δυνάμεων τῆς Νότιας Ἑλλάδας. Καθορίσαμε στὸ χῶρο Ρούμελης - Θεσσαλίας νὰ μείνουν 4 λόχοι μὲ ἀσύρματο, γιὰ νὰ κρατήσουν τὴ φυσιογνωμία τοῦ χῶρου καὶ γιὰ ἀποστολὴ στελεχῶν στίς πόλεις, γιὰ δημιουργία ὀργανώσεων. Μετὰ συζητήσαμε γιὰ τὴ μάχη τοῦ Γράμμου πού ἔκλεισε ἕνα μῆνα καὶ καθορίσαμε καινούργια καθήκοντα. Τὴν ἴδια μέρα ὁ Ν. Ζαχαριάδης καὶ Βλαντᾶς φύγανε γιὰ τὸ Βίτσι.

ΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ

Μετὰ ἀπὸ 2 μέρες ἀπὸ τὸ φευγιὸ τοῦ Ζαχαριάδη ἀπὸ Γράμμο, μᾶς στέλνει τηλεγράφημα πού μᾶς πληροφορεῖ ὅτι δημιουργήθηκε νέα κατάσταση γιὰ τὴν ὥρα. Τὰ μέτρα μας γιὰ υποχώρηση ἀναστέλλονται. Ὅλα ἐπανέρχονται ὅπως καὶ πρῶτα. Μᾶς συστήνει ἐντονη δράση. Τὸ τηλεγράφημα αὐτὸ ἀπὸ πρώτη ματιᾶ, μοῦ προκαλοῦσε χαρὰ, γιὰτὶ δὲν υποχωροῦμε. Ὅμως παράλληλα μοῦ προκαλοῦσε καὶ θαθεῖα λύπη καὶ ἀνησυχία. Δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω. Ὅλο ἀναρωτιόμου πού πᾶμε; Τί εἶναι αὐτὸ πού μᾶς λένε, πῶς τὸ σκέφτονται αὐτὸ τὸ νὰ ἐντείνουμε τὴ δράση; Τὰ τμήματά μας στὴν Πελοπόννησο, τὰ γονάτισε ὁ ἀντίπαλος μὲ τίς συνεχεῖς ἐπιχειρήσεις πού ἐνεργεῖ ἐναντίον τους, ἀπὸ τίς 19 Δεκεμβρίου 1948 καὶ αὐτὸ ἀπὸ παντελῆ ἔλλειψη πυρομαχικῶν, γιὰτὶ ὁ ἀντίπαλος ἄλλαξε τὸν ἀγγλικὸ ὅπλις μὲ ἀμερικάνικο καὶ τὰ πολεμοφόδια πού πέσαν στὰ χέρια τῶν τμημάτων μας ἦταν ἀχρηστα. Στὴν Ρούμελη καὶ Θεσσαλία τὰ τμήματά μας συνεχῶς μάχονται καὶ ἀντι-

μετωπίζουν ἐπιθέσεις ἀντιπάλου, πῶς θὰ μπορέσουν νὰ πραγματοποιήσουν μέτωπο καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τροφή σὲ τόσο μεγάλο τμήμα; Στὸ Βίτσι καὶ Γράμμο μὲ τὰ φίχουλα πού παίρνουμε, πῶς θὰ κρατήσουμε, θὰ φθείρουμε καὶ θὰ δώσουμε χτυπήματα γιὰ ἀνατροπή;

Θεωρῶ ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν συμφωνιῶν τῆς Προσωρινῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης μὲ σοσιαλιστικὲς χώρες καὶ μὲ ἄλλες δημοκρατικὲς ἀντιιμπεριαλιστικὲς κυβερνήσεις καὶ δημοκρατικὰ κινήματα γιὰ ἐξασφάλιση πολεμικῶν μέσων, τροφίμων καὶ ὑλικῶν, πρέπει νὰ εἶναι τὸ βασικὸ καὶ πρωταρχικόν. Χωρὶς τὴν ἐξασφάλιση αὐτῶν τῶν μέσων, ὁ ἔνοπλος ἀγῶνας μας μὲ τὴν ἔνταση πού πῆρε, δὲν μπορεῖ νὰ νικήσει. Δὲν πολεμάμε μὲ τὶς ἐσωτερικὲς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης. Πίσω της στέκει ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Ἀγγλία πού τῆς παραχωρεῖ ἄφθονα καὶ τέλεια πολεμικὰ μέσα, συμβούλους καὶ αὐτοὶ διευθύνουν τὴν Ἑλλάδα. Τὸ δημοκρατικὸ κίνημα τῆς χώρας μας, δημιούργησε ἕνα πραγματικὸ λαϊκοεπαναστατικὸ στρατὸ ὅπου 3 χρόνια πολεμαίει καὶ μὲ τὴν ταχτικὴ τοῦ πολέμου πού διεξάγει, φάνηκε ἀνώτερος ἀπ' τὸν ἀντίπαλο. Κατάφερε βαρεῖα χτυπήματα μὲ τὰ λιανοτούφεκα καὶ μὲ ἐλάχιστα πυρομαχικὰ καὶ μὲ ἄλλα ἐφόδια πού διέθετε, ἐνάντια σὲ ἀντίπαλο πού εἶχε δεκαπλάσια ὑπεροχὴ σὲ ἀνδρες, ἐξοπλισμένους μὲ τὰ πρῶτα μοντέρνα πολεμικὰ μέσα, ἄφθονα πυρομαχικὰ καὶ ἄλλα ἐφόδια, καθὼς καὶ τὴν ἀμεση βοήθεια τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων κατοχῆς, πού στάθμευαν στὰ πρῶτα ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς χώρας. Ὅμως αὐτὴ τὴ στιγμή ἔχουμε μιὰ κρίσιμη κατάσταση, γιὰ τὸν ἀντίπαλο ἄδειασε τὰ χωριά καὶ τὸν κόσμον τὸν μάντρωσε στὶς ὀχυρωμένες πόλεις καὶ κωμοπόλεις. Ἔτσι κατόρθωσε νὰ μᾶς στερήσει ἀπ' τὴ βοήθεια πού παίρναμε ἀπ' τὸ λαὸ σὲ τροφίμα καὶ μαχητές. Μὲ τὶς συνεχεῖς ἐκστρατεῖες καὶ τὸ σπρώξιμον τῶν τμημάτων μας στὰ βουνά, θὰ μᾶς ὀδηγοῦσε νὰ χάσουμε κόσμον ἀπ' τὴ πείνα. Ἄν θὰ συνεχιστεῖ ἡ ταχτικὴ τῶν ὑποσχέσεων ὅτι: θὰ μᾶς βοηθήσουν, ὅπως ἐγίνε μέχρι τώρα καὶ οἱ ὑποσχέσεις μένου ἀπραγματοποίητες, δὲν μπορούμε νὰ συνεχίσουμε ὅπως συνεχίζουμε. Αὐτὲς οἱ σκέψεις μὲ βασάνιζαν ὕστερα ἀπ' τὸ τηλεγράφημα τοῦ Ζαχαριάδη, ὅτι ἀναστέλλεται ἡ ὑποχώρηση καὶ ἐντείνεται ἡ δράση μας. Πιστεύω

ἔτι ἦταν λάθος πού ἀναστείλαμε τὴν ὑποχώρηση. Ἐπρεπε νὰ κρατηθοῦν ἑλαφρὰ τμήματα γιὰ νὰ κρατᾶνε τὴ φυσιογνωμία τοῦ μετώπου καὶ οἱ κύριες δυνάμεις ν' ἀποσυρθοῦν. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα γίνονταν ἄσκοπη αἱματοχυσία.

ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΕΝΤΟΛΗ

Μὲ βάση τὴν καινούργια ἐντολὴ πού πήραμε, στείλαμε διαταγὴ στὰ τμήματα τοῦ Γράμμου ν' ἀρχίσουν ἐντονη ἐπιθετικὴ δράση, νὰ μελετήσουν στόχους πού θὰ χτυπήσουν καὶ ἐντείνουν τὸν μικροπόλεμο. Ἡ 107 ταξιαρχία πήρε διάταξη στὸ Κάμενικ - Γκόλιο καὶ θάλαμε καθήκον νὰ προετοιμάσουμε τὴν ἀμυνα τοῦ τομέα τους. Στείλαμε τὸν Παῦλο Τομπουλίδη νὰ ἐξετάσει τὴν διάταξη τῶν τμημάτων μας στὸν ὑπόλοιπο χῶρο τοῦ Γράμμου καὶ νὰ μᾶς ἐνημερώσει γιὰ τὴν κατάσταση τῆς ἀμυνας στὸ Γράμμο. Στις 6 Μάη, πραγματοποιοῦμε σύσκεψη τῶν πολιτικῶν ἐπιτρόπων τῶν τμημάτων τοῦ Γράμμου καὶ ἐγένε συζήτηση πάνω στὸ ζήτημα τῆς πολιτικῆς δουλειᾶς τῶν τμημάτων τοῦ Γράμμου, στὴ διάρκεια τῶν μαχῶν. Ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐκδηλώνει ἐπιθετικὴ ἐνέργεια. Ἀπ' τὸ χῶρο τῆς Κόνιτσας ἀπέσυρε τὴν 45 ταξιαρχία του.

Ἀπ' τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, πήραμε σχέδιο τηλεγραφήματος γιὰ τὴ Νότια Ἑλλάδα, πού τοὺς γίνεται ἡ κριτικὴ γιὰ τὴν τέλεια ἀπραξία τους καὶ τοὺς γίνεται πρόταση γιὰ ἐπιχειρήσεις στὸ Βόλο. Τὸ βράδυ ἔφτασε στὸ σταθμὸ μας στὸ Γράμμο ὁ Μ. Παρτσαλίδης, μαζί μὲ 7 ἄλλους ὑπουργοὺς τῆς Προσωρινῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης. Στις 7 Μάη, ἐγὼ μὲ Β. Μπαρτζώτα στείλαμε τηλεγράφημα μὲ τὴ γνώμη μας γύρω ἀπ' τὸ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσουμε στὸ Γράμμο. Τοὺς προτείναμε ὅτι ὕστερα ἀπ' τὸ τράδηγμα δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου πρὸς κεντρικὴ Πίνδο, ὁ ἀντίπαλος δὲν σκοπεύει ἄμεσα νὰ ἐνεργήσῃ ἐπιθετικὰ στὸ Γράμμο, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ὀργανώσουμε γερὴ ἀμυνα (ὀχύρωση, βαρὺ ὀπλισμὸ). Τοὺς ζητούσαμε μέσα γιὰ πραγματοποίησιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, σὲ συνδυασμὸ μ' αὐτὸ τοὺς προτείναμε νὰ ὀργανώσουν μιὰ σειρά ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις. Βάλαμε καθήκον στὴ σχολὴ τοῦ Γενι-

κοῦ Ἀρχηγείου νὰ μελετήσῃ ἐπιχείρησιν στὰ Πατώματα. Καλέσαμε τὸν Καλιανέση καὶ Φωκᾶ (Β. Παπαδόπουλος), ἀνακοινώσαμε ὅτι: ὁ Καλιανέσης θὰ μείνῃ νὰ δουλέψῃ διπλα στὴ διεύθυνση ἐπιχειρήσεων Γράμμου, ὁ Φωκᾶς ἀναλαμβάνει διοικητὴς τῆς 8ης μεραρχίας καὶ τὰ τμήματά τους ποὺ βρίσκοντα: στὸ Γράμμο νὰ τὰ συμπύξουν σὲ μιὰ ταξιαρχία. Συνεργαστήκαμε μὲ Ἀριανὸ γιὰ τὴν ὁχύρωση καὶ καταλήξαμε νὰ φτιάξουμε σχέδιο ὁχύρωσης Γράμμου, ζῶνες εὐθύνης ὁχύρωσης τῶν τμημάτων καὶ ζῶνες ποὺ θὰ ὁχυρώσουμε ἑμεῖς μὲ τὸ μηχανικὸ μας. Ζητήσαμε ἀπ' τὴν 8η μεραρχία νὰ μᾶς στείλῃ τὸν Παπαδημήτρη καὶ Ἀχιλλέα Προυτσάλη. Τὸν πρῶτο τὸν τοποθετοῦμε διοικητὴ τῆς 16 ταξιαρχίας καὶ τὸν δεύτερο στὴ διοίκηση τῆς σχολῆς ἀξιωματικῶν.

Στις 11 Μάη, γύρισε στὸ σταθμὸ μας ὁ Μ. Παρτσαλίδης μὲ τοὺς ὑπουργοὺς ἀπ' τὴν ἐπίσκεψιν ποὺ κάναν στὴν 107 καὶ 108 ταξιαρχία καὶ στὴν 8η μεραρχία. Πήραμε ἓνα γράμμα ἀπὸ Βλαντᾶ σὲ ἀπάντησιν τοῦ τηλεγραφήματός μας μὲ τίς προτάσεις ποὺ κάναμε, ποὺ ἀπευθύνονταν στὸν Β. Μπαρτζώτα μὲ γενικότητες, χωρὶς ν' ἀπαντᾶ πάνω στις προτάσεις μας. Στείλαμε τηλεγράφημα καὶ παρακαλοῦμε νὰ μᾶς δώσει μιὰ ἀπάντησιν συγκεκριμένη, πάνω στις προτάσεις μας. Στις 13 Μάη ἡ σχολὴ ἀξιωματικῶν ἔφτιαξε σχέδιο ἐπιχείρησιν, γιὰ κατάληψιν τοῦ Πατώματος. Τὸ σχέδιο εἶνα: καλὸ καὶ ἡ κατάληψιν πολὺ θὰ βοηθήσῃ τὴν ἐν γένει ἀμυνά μας στὸ Γράμμο. Πραγματοποιοῦμε σύσκεψιν μὲ Καλιανέση, Τομπουλίδην, Βενιτσανόπουλο. Ὁ Τομπουλίδης μᾶς μίλησε γιὰ τὴν διάταξιν τῆς 9ης μεραρχίας μας καὶ παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἀμυνα αὐτοῦ τοῦ τομέα. Καταλήξαμε νὰ φτιάξουμε τὸ σχέδιο ἀμυνας τοῦ Γράμμου.

Στις 15 Μάη, πηγαίνω κοντὰ στὴν Ἀητομηλίτσα καὶ πραγματοποιῶ σύσκεψιν μὲ διοικητὴ 9ης μεραρχίας Παλαιολόγου, Στέφανο Παπαγιάννη, Γιώργη Καλιανέση, Παῦλο Τομπουλίδην, Γ. Ἀσοῦρα, Π. Ζάρα, Ἀχιλλέα Προυτσάλη. Συζητήσαμε πάνω στὴν ἐπιχείρησιν γιὰ κατάληψιν τοῦ Πατώματος. Καθορίσαμε τὴν κύρια κατεύθυνσιν τοῦ χτυπήματος, ἀντιπερισπαστικὲς ἐνέργειες, χτύπημα ἐνισχύσεων τοῦ ἀντιπάλου. Βάλαμε καθήκον νὰ γίνῃ προετοιμασία καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν τμημάτων. Ἀπ' τίς 16 ὡς τίς 19 Μάη, ἀσχολήθηκα μὲ περιοδεῖα στὴν ἔδρα τῆς 8ης μεραρχίας. Πραγμα-

ισοποιῶ ἀχτίφ με 100 στελέχη. Ἔγινε ἡ κριτικὴ τῶν μαχῶν ποὺ θίσαμε, πάνω στὴν ἀνασυγκρότηση ποὺ πραγματοποιήσαμε, τὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν προετοιμασία τους γιὰ ἐπιθετικὲς ἐνέργειες.

Μετὰ πηγαίνω στὸν Γκόλιο, στὴν ἔδρα τῆς 107 ταξιαρχίας. Πραγματοποιῶ σύσκεψη με διοίκηση ταξιαρχίας καὶ διοικητὲς ταγματῶν. Ἀφοῦ συζητήσαμε τὴν κατάσταση τῆς ταξιαρχίας, τὴν διάταξή της καὶ τὴν ὀργάνωση τῆς ἀμυνας, ἡ διοίκηση τῆς ταξιαρχίας μᾶς ἀνέπτυξε πῶς σκέπτεται νὰ ἐνεργήσει ἐπιθετικὰ στοὺς στόχους, ποὺ με διαταγὴ τοὺς καθορίσαμε. Στὴν ταξιαρχία ὑποδείχναμε νὰ ἐπιτεθεῖ με δύναμη τάγματος μεταξὺ Ἀμάραντου καὶ 1615 καὶ νὰ πάρει τὰ μεταγωγικὰ τῆς 74 ταξιαρχίας τοῦ ἀντιπάλου. Μετὰ νὰ ἐνεργήσει ἐπίθεση γιὰ κατάληψη τοῦ 1615. Τὸ σχέδιο τῆς ταξιαρχίας παρουσιάζει σοβαρὲς ἐλλείψεις καὶ θάλαμε σὰν καθῆκον, νὰ μελετηθεῖ σὰν ἐπιχείρηση με προοπτικὴ νὰ συνεχίσουμε τὴν μάχη. Σὲ συνέχεια πῆγα στὸ Λιόκου στὴν 108 ταξιαρχία, πραγματοποιήσα σύσκεψη με διοίκηση ταξιαρχίας καὶ διοικήσεις ταγματῶν, μιλήσαμε πάνω στὴ διάταξή τους, κάναμε μερικὲς μετατροπὲς στὴ διάταξη γιὰ ἐξοικονόμηση τῆς ἐφεδρείας. Σταθήκαμε περισσότερο στὴν ἀνάπτυξη τοῦ μικροπολέμου ἐνάντια στὰ φυλάκια καὶ μετόπισθεν.

Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ κατὰ τὶς πρωινὲς ὥρες στὶς 19 Μάη, ἔφτασα στὸ σταθμὸ διοίκησης τοῦ Γράμμου. Στὸ Βίτσι τὰ τμήματά μας, τὶς πρωινὲς ὥρες στὶς 13 Μάη, αἰφνιδιαστικὰ ἐπιτέθηκαν κατὰ τῶν καλὰ ὀχυρωμένων ὑψωμάτων Κουλκουθαρίων - 1696 - Ἄνωνυμο, τὰ τμήματά μας σπάσαν τὶς ὀχυρώσεις τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἐπὶ 3 μέρες ἀντιμετώπισαν σειρὰ ἀπὸ ἰσχυρὲς ἀντεπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου, προκαλώντας του σοβαρὲς ἀπώλειες καὶ ἀναστάτωση στὴ διάταξη του στὸ χῶρο τοῦ Βίτσι.

ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΗ ΜΕ Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Στὸ σταθμὸ διοίκησης τοῦ Γράμμου, δταν γύρισα ἀπ' τὴν περιοδεία μου, βρίσκω ἓνα γράμμα τοῦ Ν. Ζαχαριάδη ποὺ ἀπευθύνονταν στὸν Β. Μπαρτζώτα καὶ σὲ μένα. Στὸ γράμμα αὐτὸ ἔκανε μία

ἐπίθεση καὶ ἔδινε χαρακτηρισμοὺς ἔξω ἀπ' τὰ ἐπιτρεπτά ὄρια, χωρὶς νὰ ἔχει κάποια σοβαρὴ δικαιολογία. Πειράχτηκαν γιὰ τὸς ζητούσαμε νὰ μᾶς ἀπαντήσουν συγκεκριμένα στὶς προτάσεις ποὺ κάναμε, γύρω ἀπὸ τὸ πῶς σκεπτόμαστε νὰ ἐνεργήσουμε στὸ Γράμμα. Μᾶς ἔγραφε ὅτι: «ἀφ' ὑψηλοῦ ἀτενίζουμε ἰσότη:μο σύντροφο», ὅτι: θέλουμε νὰ ἐπιβάλλουμε ἀπόψεις μας καὶ δημιουργοῦμε γκρίνιες, ὅτι: ὄχι: μόνο ἐπιθετικὲς ἐνέργειες δὲν σκεπτόμαστε νὰ κάνουμε μὰ οὔτε κὶ ἐνεργητικὴ ἀμυνα. Τὸ γράμμα μοῦ προκάλεσε μεγάλη στενοχώρια καὶ μιὰ ἀπογοήτευση, γιὰ τὴν διέκρινε ὅτι: πίσω ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀδικαιολόγητο ξέσπασμα τοῦ Ζαχαριάδη κρύβεται: μ' ἄ τάση δι-ἀσπασῆς τῆς ἐνότητας τῆς καθοδήγησῆς. Ἀπὸ κάμποσο καιρὸ εἶχα ἀντιληφθεῖ ὅτι: δὲν ὑπάρχει: ἀρμονία στὰ μέλη τῆς καθοδήγησῆς κὶ ὅτι: κάτὶ: ὑπάρχει: ποὺ σιγὰ καὶ ὑπόκωφα δουλεύει: διαλυτικὰ γιὰ τὸ σπάσιμο τῆς ἐνότητας.

Μὲ τὸν Β. Μπαρτζώτα συζητήσαμε πάνω στὸ περιεχόμενο τοῦ γράμματος. Τοῦ εἶπα ὅτι: θεωρῶ ἀπαράδεχτο ἀπὸ μέρους τοῦ καθοδηγητῆ τοῦ Κόμματος, μιὰ τέτοια ἀνάρμοστη συμπεριφορά. Δὲν τοῦ δώσαμε οὔτε τὴν παραμικρὴ ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐπιτίθεται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ νὰ δίνει: τέτοιου εἶδους χαρακτηρισμοὺς. Ἡ κατάσταση εἶναι σοβαρὴ καὶ κρίσιμη γιὰ τὸ Κόμμα. Μᾶς δῶσαν οἱ Σοβιετικοὶ ἐντολὴ νὰ ὑποχωρήσουμε καὶ φτιάξαμε τὸ σχέδιο ὑποχώρησῆς, ἀπότομα χωρὶς νὰ μᾶς δίνουν ἐξηγήσεις, μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι: ὄλα μένουν ὅπως πρῶτα καὶ ἀναπτύξατε δράση. Τοὺς στείλαμε τὴ γνώμη μας πῶς νομίζουμε ὅτι: πρέπει νὰ δράσουμε στὸ μέτωπο τοῦ Γράμμου καὶ ἐπειδὴ δὲν πήραμε ἀπάντηση συγκεκριμένη στὶς προτάσεις μας μὲ τὸ γράμμα τοῦ Βλαντᾶ, τοὺς ζητᾶμε νὰ μᾶς δώσουν ἀπάντηση. Σὲ τί τέλος πάντων θίξαμε τὸν Βλαντᾶ κὶ ἔρχεται ὁ Ζαχαριάδης νὰ τὸν πάρει: ὑπὸ τὴν προστασία του; Ἐμεῖς ὄχι: μόνον δὲν τὸν θίξαμε ποτὲ σὲ τίποτα, ἀλλὰ κατάπιαμε πολλές φορές τὴν κακὴ συμπεριφορά του καὶ ἀπέναντι σὲ μένα καὶ ἀπέναντι σὲ σένα. Πόσες φορές ἦρθα καὶ σοῦ εἶπα γιὰ τὶς αὐθαιρεσίες του καὶ τὶς ἐπεμβάσεις του στὴ δουλειά μου; Πήγγαινε χωρὶς νὰ χεῖ δικαίωμα στὰ τμήματα καὶ ἐν ἀγνοία μου ἔκανε ἀλλαγὲς στὴ διάταξη, ἀλλαγὲς στὰ στελέχη, μιλοῦσε μὲ αὐθάδη τρόπο μπροστὰ στὰ στελέχη κὶ ἀν δὲν συγκρούστηκα μαζί του ὀφείλεται στὸ ὅτι: ὑποχωροῦσα, γιὰ τὴν

δὲν ἤθελα ἀπὸ δευτερεύουσας σημασίας ζητήματα νὰ σπάσουμε τὴν ἐνότητα τῆς ἡγεσίας τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατί ὁ Ζαχαριάδης χωρίζει τὴν ἡγεσία τοῦ Κόμματος καὶ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου στὸ ἐμεῖς καὶ ἐσεῖς; Ποιὰ τέλος πάντων ἐνέργεια ἐπιθετικὴ ἢ ἀμυντικὴ ἔγινε ἀπὸ τότε πού περάσαμε ἀπὸ Γράμμιο στὸ Βίτσι, πού νὰ μὴν τίς ἀποφασίσαμε, τίς ὀργανώσαμε καὶ ἐκτελέσαμε μαζί; Τρέχω σὰν ἄγριο θηρίο πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ, νὰ πιάσω ὅσο μπορῶ περισσότερα, ἀκόμη δὲν γνῶρισα μιὰ ὥρα ἀνάπαυλας καὶ λίγο ὕπνο κι ἀπὸ πάνω ν' ἀκούω καὶ προσβολές ὅτι δὲν σκεφτόμαστε γιὰ ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις, οὔτε γιὰ ἐνεργητικὴ ἀμυνα; Πρέπει νὰ δώσουμε ἀπάντηση πάνω σ' αὐτὴ τὴ θάση πρὸς Ζαχαριάδη καὶ στ' ἄλλα δύο μέλη τοῦ ΠΓ Μ. Παρτσαλίδη καὶ Βλαντᾶ, γιατί τὸ γράμμα τῷστειλε καὶ μὲ δική τους συγκατάθεση.

Ὁ Β. Μπαρτζώτας μοῦ εἶπε ὅτι εἶναι σωστὸ πῶς τὸ γράμμα αὐτὸ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς συντροφικότητας καὶ καλῆς συνεργασίας. Πιστεύω ὅτι ἐκεῖνος πού ἐξαπάτησε τὸν Ζαχαριάδη καὶ τὸν ὤθησε πρὸς αὐτὴ τὴν ἐνέργεια, εἶναι ὁ Βλαντᾶς. Ὁ Ζαχαριάδης δὲν μπόρεσε νὰ δεῖ τίς ἀδυναμίες τοῦ Βλαντᾶ καὶ πολλές φορές ἐπηρεάζεται ἀπ' αὐτόν. Ἐμεῖς πρέπει νὰ ἀπαντήσουμε μὲ τέτοιο τρόπο, πού νὰ δείξουμε ὅτι δὲν εἴχαμε οὔτε ἔχουμε πρόθεση νὰ θίξουμε συντρόφους καὶ νὰ δοθηθῶμε τὸν Ζαχαριάδη, μόνος του νὰ δεῖ τὸ λάθος του. Πρέπει νὰ κάνουμε τὸ πᾶν αὐτὴ τὴ στιγμή, νὰ μὴν σπάσουμε τὴν ἐνότητά μας. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ συζήτηση γράψαμε τὸ γράμμα. Ἀναφέραμε τὸ περιεχόμενο τῶν προτάσεών μας. Στέλναμε τὸ γράμμα τοῦ Βλαντᾶ, πού καθόλου δὲν ἀπαντοῦσε στὶς προτάσεις μας. Γράψαμε ὅτι τὸ καθῆκον, τὸ συμφέρον τοῦ ἀγώνα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς καλῆς συνεργασίας μᾶς ἔκανε νὰ σᾶς στείλουμε πῶς σκεφτόμαστε καὶ πάνω σ' αὐτὲς τίς σκέψεις ζητούσαμε ἀπάντηση. Στὸ γράμμα μας ρωτᾶμε τὸν Ζαχαριάδη νὰ μᾶς πεῖ, ἀφοῦ τὰ πράγματα εἶναι ἔτσι, πού βρίσκει αὐτὸ πού γράφει «Τὸ ἀφ' ὑψηλοῦ ἀτενίζομεν ἰσότιμο σύντροφο;». Ποῦ βλέπει ὅτι θέλουμε νὰ ἐπιβάλλουμε τὴ γνώμη μας καὶ προκαλοῦμε γκρίνιες; Ὅσο γιὰ τὸ ἀν θέλουμε νὰ κάνουμε ἐπιχειρήσεις, τὰ γεγονότα μιλάνε, ὅμως εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ δεχτοῦμε κάθε πρότασή τους. Τὸ γράμμα μας ἦταν καλὰ ντοκουμενταρισμένο καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Ζαχαριάδης κάλμαρε πά-

ρα πολύ και δέν ἔδωσε συνέχεια, οὔτε τῶθαλε γιὰ συζήτηση στή
συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ.

ΣΥΝΕΧΙΖΩ ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΓΡΑΜΜΟΥ

Στις 20 Μάη, στό σταθμό διοίκησης Γράμμου, πραγματοποιοῦμε σειρά συσκέψεων. Ἔκανα συνεργασία μέ Β. Μπαρτζώτα και τόν κατατόπισα γιὰ τήν δουλειά πού πραγματοποιήσα κατά τήν περιοδεία μου στήν VIIIη Μεραρχία, τήν 107 ταξιαρχία και 108 ταξιαρχία. Πραγματοποιήσαμε σύσκεψη μέ Παλαιολόγου (Μ. Ζυγούρας) Π. Τομπουλίδη, Γ. Ἀσούρα, Ἀχιλλέα Προυτσάλη και συζητήσαμε πάνω στήν προετοιμασία τῆς ἐπιθετικῆς ἐπιχείρησης στά Πατώματα. Καθορίσαμε ἡ μάχη νά γίνει: στίς 26 Μάη. Συνεργαστήκαμε μέ Ν. Ἀκριτίδη γιὰ τή δουλειά τῆς νεολαίας.

Καλέσαμε τόν Ἡλία Ἀλευρᾶ γιὰ νά τοῦ ἀνακοινώσουμε ἀπόφαση τοῦ ΠΓ γιὰ ἀντικατάστασή του ἀπό διοικητή τῆς 16 ταξιαρχίας. Ὁ Μ. Βλαντᾶς εἶχε στείλει γι' αὐτόν στό ΠΓ ὅτι εἶναι ἐγωϊστής, λέει φέματα, φτειαχνει κλίκες κι ὅτι ἔχασε τόν Πύργο Κοτίλης. Μὲ θάση αὐτά ζητοῦσε τήν ἀντικατάστασή του, ὅπου ἐγκρίθηκε. Ἐγὼ μέ τόν Ἀλευρᾶ εἶχα πολεμήσει στόν Γράμμο τὸ 1948 και στό Βίτσι, δέν εἶχα παρατηρήσει τέτοια πράγματα, εἶχα καλή γνώμη γι' αὐτόν. Τώρα τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Βλαντᾶ, ἔρχονταν ὁ Βενιτσανόπουλος νά τοὺς ἐπιβεβαιώσει. Δέν εἶχα νά πῶ τίποτα ὅταν παρουσιάζονταν τέτοιες κατηγορίες. Ὅταν τόν καλέσαμε, ὁ Ἀλευρᾶς ἀρνιόταν ὅλα αὐτά κι ἀπέδειχνε ὅτι εἶναι φέματα αὐτά πού λέγονται ὅτι ἔχασε τόν Πύργο Κοτίλης, γιὰτί ποτέ δέν τόν καταλάδαμε. Πραγματικά ἔμεινα ἀναυδος γιὰ τὸ φέμα τοῦ Βλαντᾶ, πού ἐνώ δέν πῆραν τόν Πύργο Κοτίλης, μᾶς ἔστειλε στό Γενικό Ἀρχηγεῖο ὅτι τόν κατέλαβαν και τὸ δίναμε στό ἀνακοινωθέν, μετὰ μᾶς στέλνει ὅτι τόν ἔχασε ὁ Ἀλευρᾶς ἀπὸ αἰφνιδιασμό. Φυσικά δέν μπορούσα σὲ τίποτα νά ἀντιδράσω, πολὺ περισσότερο πού ἐξαιτίας τοῦ Βλαντᾶ, οἱ σχέσεις μας μέ Ν. Ζαχαριάδη ἦταν τεταμένες.

Ἀπ' τήν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου παίρνω τηλεγράφημα πού μοῦ προτείνουν, νά στείλουμε μία ταξιαρχία γιὰ δράση στό χῶ-

ρο Γρεβενών. Ἀπαντήσαμε ὅτι δὲν εἶμαστε σύμφωνοι νὰ στείλουμε μιὰ ταξιαρχία στὸ χῶρο Γρεβενών, γιατί προετοιμάζουμε ἐπιχείρηση στὰ Πατώματα καὶ γιατί θὰ ζημιώσῃ αὐτὴ ἡ λύση. Τοὺς προτείνουμε νὰ στείλουμε τὴ διλοχία Κ. Παλαιολόγου, νὰ δράσει: μαζί με ταξιαρχία Βρατσάνου ποὺ ἤδη ἀναπτύσσει: καλὴ σαμποταριστικὴ δουλειά. Ἀμέσως δώσαμε διαταγὴ νὰ περάσει: ἡ διλοχία Κ. Παλαιολόγου, μαζί με ἀποστολὴ Θεσσαλῶν, πρὸς Σαμαρίνα καὶ μετὰ νὰ δράσει: στὸ χῶρο Γρεβενών - Νεάπολη.

Στὶς 25 Μάη, πῆγα στὴ Μούκα καὶ πραγματοποιῶ σύσκεψη τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν μέχρι λοχαγό, πῆραν μέρος καὶ ἡ διοίκηση τῆς VIIIης Μεραρχίας με ταγματάρχες τῆς, καθὼς καὶ τὰ στελέχη τοῦ πυροβολικοῦ. Συζητήσαμε καὶ καθορίσαμε σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειες πῶς θὰ διεξαχθεῖ ἡ ἐπίθεση στὰ Πατώματα. Καταλήξαμε: 1) Δύο τάγματα Σχολῆς Ἀξιωματικῶν θὰ ἐνεργήσουν ἀπ' τὴν κύρια ΒΔ κατεύθυνση. 2) Ἐνα τάγμα τῆς VIIIης Μεραρχίας ἐφεδρεία στὴ Μούκα. 3) Μιὰ διμοιρία τῆς ἴδιας μεραρχίας μας, θὰ ἐνεργήσει: ἀντιπερισπαστικά ἀπὸ Ἀνατολικὴ πλευρά. 4) Ἐνας λόχος θὰ πιάσει τὸ Σαπολάζαρο γιὰ νὰ κλείσει: ἀντίπαλο ἀπὸ τὰ νῶτα. 5) Ἡ βάση θὰ ἐγκατασταθεῖ 500 μέτρα ἀπὸ στόχο, με δύο ὀρειβατικὰ πυροβόλα ποὺ θὰ χτυπᾶνε με ἄμεση βολή, 2 τῶν 37 χιλιοστομέτρων, 6 πολυβόλα, 6 ὄλμοι. Κλιμάκιο τῆς βάσης πρὸς σὲ ἀπόσταση 250 μέτρων ἀπὸ τὸ στόχο, με πολυβόλα καὶ ἕνα τῶν 37 χιλιοστομέτρων. 6) Τμῆμα σαμποτέρ θὰ προηγηθεῖ γιὰ νὰ χαλάσει: τὰ ναρκοπέδια.

Τὴν ἴδια μέρα παίρνομε τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν Ν. Ζαχαριάδη, ποὺ μᾶς εἰδοποιεῖ νὰ βρισκόμαστε στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου τὸ βράδυ στὶς 27 τοῦ Μάη. Ἀμέσως μιλήσαμε με Παλαιολόγο, διοικητὴ IXης Μεραρχίας καὶ τοῦ ἀνακοινώσαμε ἡ ἐπιχείρηση νὰ πραγματοποιηθεῖ τὴ νύχτα στὶς 30 τοῦ Μάη, ἐπειδὴ θὰ λείπαμε. Καλέσαμε τὸν Π. Τομπουλίδη καὶ τὸν ἀφήσαμε νὰ μείνει: στὴν ἔδρα τῆς διοίκησης Γράμμου, μέχρι νὰ γυρίσουμε. Μαζί με Β. Μπαρτζώτα φύγαμε καὶ τὴ νύχτα στὶς 27 Μάη, φτάσαμε στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου.

Στὶς 28 Μάη, πραγματοποιεῖται: συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ με συμμετοχὴ τοῦ Ν. Ζαχαριάδη, Μ. Παρτσαλίδη, Γιάν-

νη Ίωαννίδη, τοῦ Β. Μπαρτζώτα, Μ. Βλαντά, καὶ Γούσια. Ἐκα-
νε εἰσήγηση ὁ Ν. Ζαχαριάδης καὶ μᾶς ἐξέθεσε τοὺς λόγους ποὺ μᾶς
ὕποχρεώνουν νὰ ἀναστειλοῦμε τὴν ὑποχρέωση, ὕστερα ἀπὸ εἰδοποι-
ηση τῶν σοβιετικῶν. Μᾶς ἐξέθεσε τὴ δύσκολη κατάσταση τοῦ μο-
ναρχοφασισμοῦ καὶ τὴν μεγάλη ἀπήχηση ποὺ βρῆκαν οἱ προτάσεις
τῆς Προσωρινῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης, ποὺ θάξει ὅτι δεχό-
μαστε νὰ σταματήσουμε τὸν πόλεμο καὶ νὰ μᾶς ἐξασφαλιστεῖ μιὰ
ἐντιμὴ εἰρήνη. Μᾶς εἶπε ὅτι ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση μέσω τοῦ Γκρο-
μίνκο, ἔκανε προτάσεις εἰρήνης καὶ κατάπαυσης τοῦ πολέμου στὴν
Ἑλλάδα. Ὅτι οἱ προτάσεις αὐτὲς τῆς Σ.Ε., ἔχουν προκαλέσει με-
γάλο ἐνδιαφέρον καὶ ὑπάρχουν δυνατότητες γιὰ μιὰ εἰρηνικὴ λύ-
ση τοῦ ἐσωτερικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδας. Τόνισε ὅτι θὰ βοη-
θήσει αὐτὴ τὴν προσπάθεια, ὅταν ὁ ἀντίπαλος δεῖ ὅτι δὲν τὸ κάνου-
με ἀπὸ ἀδυναμία. Γι' αὐτὸ μπαίνει καθήκον νὰ συνεχίσουμε τὰ χτυ-
πήματα, νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὶς ἐπιθέσεις τους τὸ καλοκαίρι καὶ
νὰ τὶς σπάσουμε. Ἐγίνε πρόταση νὰ πραγματοποιηθεῖ ἐπιχείρηση
στὸ χῶρο Γρεβενῶν. Νὰ στείλουμε μιὰ ταξιαρχία γιὰ δράση στὸ
Σινιάτικο. Νὰ γίνε ἡ ἐπιχείρηση στὰ Πατώματα. Νὰ μελετήσου-
με ἐπιχείρηση στὴν Νεάπολη. Νὰ ἐνταθεῖ ὁ μικροπόλεμος καὶ τὰ
χτυπήματα σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Νὰ συγκεντρωθοῦν 2 ταξιαρχίες
τῆς Ν. Ἑλλάδας καὶ νὰ χτυπήσουν τὴν Κατερίνη. Μετὰ δύναμη 2
ταξιαρχῶν τῆς νότιας Ἑλλάδας νὰ σταθεῖ στὸν χῶρο Ὀρλιακα-
-Ζαγόρια. Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδρίασης τοῦ ΠΓ, ἐγὼ μὲ Β.
Μπαρτζώτα φύγαμε ἀμέσως γιὰ Γράμμο. Σ' αὐτὴ τὴν συνεδρίαση
τοῦ ΠΓ δὲν ἔβαλα τὴν ἀποψή μου τῆς ὑποχώρησης καὶ τὸ κράτημα
μὲ μικρὲς δυνάμεις τῆς φυσιογνωμίας τοῦ μετώπου. Αὐτὸ χρωστιέ-
ται: στὸ ὅτι δὲν θέλησα νὰ ὀξύνω τὶς σχέσεις στὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ
σ' αὐτὴ τὴ δύσκολη στιγμή, μιὰ καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν ἠλεκτρι-
σμένη, μετὰ τὴν παραξήγηση ποὺ δημιουργήθηκε. Ὑστερα ἀπὸ
κουραστικὴ πορεία φτάσαμε στὸ σταθμὸ διοίκησης τοῦ Γράμμου καὶ
μὲ Π. Τομπουλίδη φεύγω γιὰ τὴ μάχη στὰ Πατώματα.

Τὸ πρωτὴ ἡ ὥρα 5 στίς 30 Μάη, ἄρχισε ἡ ἐπίθεση στὰ Πατώ-
ματα. Στὸ στόχο ὑπῆρχε δύναμη περίπου τάγματος τοῦ ἀντιπάλου.
Ὁ στόχος ὑπερασπιζόνταν ἀπὸ ναρκοπέδιο βάθους 250 μέτρων, 3
σειρὲς συρματοπλέγματα, συρματοπλέγμα στὰ πυροβολεῖα καὶ ξε-

χωριστά στα 3 ύψώματα με δική τους αυτοτέλεια. Έγινε γερή προ-
παρασκευή πυροβολικού και υπήρχε ή καλή σύνδεση με την κίνη-
ση των πεζών μας. Η μάχη ήταν σκληρή κράτησε 11 ώρες και τε-
λικά κατελήφθη ο στόχος. Λόγω της κύκλωσης που πραγματοποιή-
σαμε, δεν διέφυγε κανείς απ' τη δύναμη του αντιπάλου, ούτε και έ-
νισχυση μπόρεσε να πάρει. Περί τους 200 ήταν αιχμάλωτοι και
τραυματίες και πήραμε όλο τον όπλισμό και έφοδιασμό. Βάλαμε
καθήκον για έδραίωση των θέσεών μας, καθορίσαμε τη διάταξη
στά Πατώματα και είμαστε έτοιμοι για να αποκρούσουμε άντεπι-
θέσεις. Στείλαμε συγχαρητήρια στα τμήματα που πήραν μέρος και
κατέλαβαν τα Πατώματα. Την πρώτη Ίούνη από ή ώρα 4, ο άν-
τίπαλος που κινήθηκε από Θεοτόκου με δύναμη 5 ταγμάτων, επι-
τίθεται στα Πατώματα. Δίνεται όλη την ήμέρα σκληρή μάχη, ο άν-
τίπαλος σκόλασε στο Σαπολάζαρο και χαμηλά άντερείσματα του
Πατώματος. Η ώρα 22 με άντεπίθεση τους πετάξαμε προς Θεο-
τόκου κι έπαθαν σοβαρή ζημιά. Κουράστηκα πάρα πολύ, επί 20
ώρες από το παρατηρητήριο, διηύθυνα την βολή πυροβολικού. Η
έπιτυχία μας στα Πατώματα είναι σοβαρή γιατί καταλάβαμε μια
σοβαρή θέση και τον άντίπαλο τον στριμώχναμε στη Θεοτόκου. Με-
τά από το χτύπημα που δόθηκε, δεν έκδηλώθηκε έπιθετικά ο άν-
τίπαλος για μερικές μέρες. Ο μικροπόλεμος στον Γράμμο συνεχί-
ζεται με ένταση, κυρίως στον χώρο της Θεοτόκου.

Με II. Τομπουλίδη που ήρθε από τα Πατώματα, κάναμε συ-
νεργασία πάνω στην κατάσταση των τμημάτων μας. Βάλαμε κα-
θήκον να συγκεντρωθούν στοιχεία για τη δύναμή μας στον Γράμ-
μο, για την διάταξή μας και να φτειάζουμε σχέδια αντιμετώπισης
έκστρατείας του αντιπάλου για τις πιθανές κατευθύνσεις που θα έ-
πιτεθεί, για τις δυνάμεις που θα παίρναμε από τα σημεία που δεν
δέχονται έπίθεση, για να μπορέσουμε να τον χτυπήσουμε από την
κατεύθυνση που κινείται. Καθορίσαμε να γίνει σύσκεψη με τους δι-
οικητές των ταξιαρχιών.

Πήρα είδοποίηση άμέσως να κινηθώ προς Βίτσι. Πράγματι
κινήθηκα και στις 6 Ίούνη, δρισκόμουν στην έδρα του Γενικού
Άρχηγείου. Έγινε σύσκεψη του Γενικού Άρχηγείου και συζητή-
σαμε πάνω στις προθέσεις του αντιπάλου στο Βίτσι, καθορίσαμε τον

τρόπο πού θά τόν αντιμετώπισουμε στό Βίτσι, καί στόν Γράμμο, καθώς καί αποστολές τμημάτων σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα. Μαζί μέ Βλαντά καί Καραγιώργη διατυπώσαμε τὸ σχέδιο αντιμετώπισης τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου στό Γράμμο καί στό Βίτσι, καί ἀποστολή τῶν τμημάτων μας σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα. Μετά ἀπ' αὐτὴ τὴ δουλειά ἀμέσως φεύγω γιὰ Γράμμο. Μόλις ἔφτασα πραγματοποιήσα συνεργασία μέ Β. Μπαρτζώτα καί τὸν ἐνημέρωσα γιὰ τὶς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν στό Γενικὸ Ἀρχηγεῖο. Ἀποφασίσαμε γιὰ τὴν ἄλλη μέρα νὰ καλέσουμε σὲ σύσκεψη τοὺς διοικητὲς τῶν μεραρχιῶν καί ταξιαρχιῶν, γιὰ νὰ συζητήσουμε τὸ θέμα: "Ἀμυνα στό Γράμμο καί ἀποστολές τῶν τμημάτων Γράμμου σὲ περίπτωση ἐνέργειας τοῦ ἀντιπάλου. Ὁ ἀντίπαλος στόν Γράμμο, ὕστερα ἀπ' τὸ σφίξιμο πού τοῦ κάναμε στόν τομέα Θεοτόκου, ἀναγκάστηκε νὰ τὸν ἐγκαταλείψει, τὸ ἴδιο καί τὴν Ὁξυά.

Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας πού ἔφτασα στόν Γράμμο, συναντήθηκα μέ γαλλικὴ ἀντιπροσωπεία μέ ἐπικεφαλῆς τὸν Πῶλ Ἐλυάρ πού ἦρθε καί ἐπισκέφθηκε τὸ Γράμμο. Τὴν ἴδια νύχτα παίρνω τηλεγράφημα ἀπ' τὸν Ζαχαριάδη νὰ γυρίσω στό Βίτσι. Στις 9 Ἰούνη τὸ πρωτῆ, πραγματοποιοῦμε σύσκεψη τῶν στελεχῶν τοῦ Γράμμου. Ἔκανα εἰσήγηση γιὰ τὴν ἀμυνα τοῦ Γράμμου πάνω στὴν ἐξῆς βάση: Διάταξη τμημάτων, σύστημα ὀχύρωσης καί βάση πυρός, πιθανὲς κατευθύνσεις κίνησης τοῦ ἀντιπάλου, τρόπος αντιμετώπισης, ἐφεδρεία πού θά ἐξοικονομοῦμε ἀπὸ σημεῖα πού δὲν δέχονται πίεση. Ὑπόδειχνα καί τὸν τρόπο ἐνεργείας τῶν τμημάτων τοῦ Γράμμου σὲ περίπτωση ἐπίθεσης ἀντιπάλου στό Βίτσι. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση οἱ 107, 108 ταξιαρχίες καί Σχολὴ Ἀξιωματικῶν νὰ εἶναι ἔτοιμοι γιὰ δράση. Στάθην ἀρκετὰ στό φούντωμα τοῦ μικροπολέμου. Μετά τὸ τέλος τῆς σύσκεψης μαζί μέ Π. Τομπουλίδη φύγαμε γιὰ Βίτσι.

ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΙΟ ΤΟΥ ΒΙΤΣΙ

Στις 10 Ἰούνη γύρισα στό Γενικὸ Ἀρχηγεῖο, κάναμε σύσκεψη καί καθορίσαμε πρακτικὰ ὅλη τὴ δουλειά τὴν προπαρασκευα-

ητική που θα κάνουμε για να είναι έτοιμα τα τμήματα του Βίτσι να δράσουν. Αποφασίσαμε ή Σχολή Αξιωματικών να γυρίσει από το Γράμμο στο Βίτσι και να πάρει θέση στο στρατηγικό ύψωμα του κεντρικού μετώπου του Βίτσι, στο Λέσιτς και να χρησιμοποιηθεί και για δύναμη αντιμεπίθεσης.

Στο διάστημα που έμεινα στο Βίτσι από 10 ως 30 Ιούνη, πραγματοποιήσαμε μια έντονη οργανωτική και πολιτικοηθική προετοιμασία των στελεχών των τμημάτων του Βίτσι. Στις 11 Ιούνη πραγματοποιούμε άχτιφ στελεχών της 10ης Μεραρχίας με θέμα ή άμυνα στο Βίτσι. Τήν εισήγηση τήν έκανε ο Ν. Ζαχαριάδης, έγιναν πολλές προτάσεις και γόνιμες συζητήσεις. Στις 12 Ιούνη, ή επιτροπή που στείλαμε να κάνει καταγραφή των μετόπισθεν υπηρεσιών, κατέληξε ότι 1000 μαχητές μπορεί να παρθούν χωρίς να σταματήσουν οι δουλειές των μετόπισθεν. Συγκροτήσαμε 2 τάγματα και 300 τους στείλαμε για να συμπληρώσουν τα κενά οι ταξιαρχίες. Μετά πήγα στην Χη Μεραρχία και έκανα άχτιφ κατά τάγμα, που πήραν μέρος από ομαδάρχη και πάνω. Μόλις τέλειωσα αυτά τα άχτιφ πηγαίνω στο Λουντσερ και πραγματοποιώ άχτιφ 2 ταγμάτων, που πήραν μέρος 110 στελέχη. Παντού εξέτάζαμε το ζήτημα της άμυνας, διαπιστώναμε τις έλλείψεις και καθορίζαμε τα μέτρα που θα παρθούν για το ξεπέρασμά τους. Το σύνθημα που δάζαμε ήταν: ο αντίπαλος δέν θα περάσει. Στο 1818 πραγματοποιώ άχτιφ με 90 στελέχη 2 ταγμάτων. Και δώ παρατηρήσαμε έλλείψεις στην οχύρωση στο Κάστρετς, 2024, 2110. Μετά πραγματοποιώ σύσκεψη στελεχών της 14ης ταξιαρχίας και στελεχών πυροβολικού. Έγινε πλατιά συζήτηση για το πώς θα αντιμετωπίσουμε τήν κα.νούργια έκστρατεία στον τομέα τους. Πηγαίνω στην Τούμπα και πραγματοποιώ άχτιφ στελεχών. Στη συνέχεια πραγματοποιώ άχτιφ των στελεχών που κρατάνε τήν Μπέλλα Βόδα. Πήγα στον τομέα του Μάλι Μάδι στην 103 ταξιαρχία και πραγματοποιούμε άχτιφ στελεχών. Διαπιστώσαμε αδυναμίες στην οχύρωση της Ραμπατίνα - 1600 - 1634 - 1531.

Στις 18 Ιούνη έγινε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ με συμμετοχή του Ν. Ζαχαριάδη, Μ. Παρτσαλίδη, Γιάννη Ίωαννίδη, Μ. Βλαντά και Γούσια. Μίλησα για τις συσκέψεις και άχτιφ

πού πραγματοποιήσα, τις ἐλλίψεις πού παρατήρησα, πρότεινα ἢ 105 ταξιαρχία νὰ σταθεῖ ἐφεδρεία στὸ Μάλι Μάδ: . Ἀποφασίσαμε γιὰ τὴν ὀργανωτικὴ καὶ διοικητικὴ διαίρεση τοῦ χώρου. Τὸ Μάλι Μάδ: θὰ ἀναλάβει ἢ Χη Μεραρχία μὲ συντονιστὴ τὸν Π. Τομπουλίδη. Ἀπὸ Λοῦντσερ μέχρι Γάδρο ἢ ΧΙ μεραρχία. Ἀπὸ Πισωδγέρι μέχρι σύνορα Γιουγκοσλαβίας ἢ 14 ταξιαρχία. Σὲ συνέχεια πραγματοποιοῦμε σύσκεψη τῶν στελεχῶν τῆς ΧΙης μεραρχίας, ἔκανα εἰσήγηση πάνω στὴν ἀποστολὴ τῆς μεραρχίας. Τόν:σα ὅτι τὸ κεντρικὸ μέτωπο τοῦ Βίτσι, ποῦχει διάταξη αὐτὴ ἢ Μεραρχία, θὰ ἀντιμετωπίσει τὴν κύρια προσπάθεια τοῦ ἀντιπάλου, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶμαστε ἔτοιμοι γιὰ χτυπήματα μετωπικά, πλευρικά καὶ ἀντεπίθεση γιὰ νὰ τσακίσουμε τὴν προσπάθειά του.

Μετὰ ἄρχισα νὰ ἐπισκέπτομαι ὅλα τὰ ὑψώματα πού κρατοῦσε ὁ ἀτάξη ἢ ΧΙη Μεραρχία, ἀρχίζοντας ἀπ' τὴν 18 ταξιαρχία. Ἐπι 3 ἡμέρες ἀσχολήθηκα μὲ ἔλεγχο τῆς διατάξης στὸ Μπάρο - Γιάματα, μετὰ στὸ Ρότο καὶ συνέχεια στὸ Πλατὺ καὶ Πολένατα. Ἐκανα συσκέψεις στελεχῶν τῶν ταγμάτων πού κρατοῦσαν αὐτὰ τὰ ὑψώματα. Διαπιστώσαμε ἐλλείψεις στὴν ὀχύρωση καὶ τὴν ἀπαιτούμενη ἐφεδρεία. Βάλαμε χρονικὸ ὄριο 15 ἡμερῶν γιὰ ὀλοκλήρωση ὀχύρωσης καὶ ἐξοικονόμησης τῆς ἀπαρατητῆς ἐφεδρείας, ὅπως ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση οἱ διοικήσεις τῶν ὑψωμάτων νὰ ἐπεμβαίνουν. Μετὰ ἀπ' ὅλη τὴ δουλειὰ πού κάναμε μὲ τὰ τμήματα τῆς 18 ταξιαρχίας, πραγματοποιῶ ἀχτίφ τῆς διοίκησης ταξιαρχίας τῶν ταγμάτων τῆς, καθὼς καὶ διοίκηση πυροβολικοῦ αὐτοῦ τοῦ τομέα. Ἀπ' τὴν εἰσήγηση τοῦ διοικητῆ τῆς ταξιαρχίας Μπρίκου, φάνηκε ἢ ἔλλειψη τῆς ἐφεδρείας. Ἀποφασίστηκε μὲ 110 ἄνδρες νὰ ἐνισχύσουν τὰ τάγματα. Νὰ ὀλοκληρωθεῖ στὸ σύντομο διάστημα ἢ ὀχύρωση. Καθορίσαμε τὶς κατευθύνσεις κίνησης τοῦ ἀντιπάλου καὶ τὴ συνεργασία πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ.

Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ πραγματοποιεῖται συνεργασία ἀπὸ Ν. Ζαχαριάδη, Γούσια καὶ Βλαντᾶ. Τοὺς ἐνημέρωσα γιὰ ὅλη τὴν δουλειὰ πού ἔκανα. Καταλήξαμε ὅτι ὁ τομέας ὁ κεντρικὸς τοῦ Βίτσι εἶναι ὁ πιὸ βασικός. Ἀποφασίσαμε ἢ διλοχία Τζαβέλα, πού ὀροῦσε στὸν κάμπο, νὰ μπεῖ στὸ Βίτσι καὶ νὰ μείνει ἐφεδρεία τῆς 18 ταξιαρχίας. Νὰ φτιάξουμε διοίκηση πού θὰ διευθύνει τὰ τμή-

μικτα Μπάρο - Γιάματα με επικεφαλής τον Τζαβέλα. Ο Αργύρης θα αναλάβει τον Λούντσερ. Η 102 ταξιαρχία να πάρει διάταξη στο 1111 και στο Λέσιτς. Να δάλουμε έναν λόχο μεταξύ Μπάρο - Γιάματα και ή Σχολή Αξιωματικών του Γενικού Αρχηγείου να βρίσκεται στο Λέσιτς, έφεδρεία της μεραρχίας και να χρησιμοποιείται για άντεπιθέσεις.

Στις 26 Ιούνη στην έδρα της ΧΙης μεραρχίας πραγματοποιούμε σύσκεψη που πήραν μέρος οι διοικήσεις Χης και ΧΙης μεραρχιών, οι διοικήσεις ταξιαρχιών Σοφιανός Ηλιάδης της 14ης, Μπρίκος της 18, Αργύρης διοικητής του Λούντσερ, διοικητής πυροβολικού Κ. Ίωσηφίδης και Θ. Ζούλας του μηχανικού. Έκανα εισήγηση που έπιασε τα παρακάτω ζητήματα: Τή διάταξη των τμημάτων του μετώπου του Βίτσι, τις έφεδρείες που διαθέτουμε, τις πιθανές κατευθύνσεις κίνησης του αντιπάλου. Τις άντενέργειες τις δικές μας. Τήν όχύρωση, τήν άντιαεροπορική άμυνα, τις διαβιβάσεις. Τήν οργανωτική και διοικητική διαίρεση των τομέων. Τόν συντονισμό δράσης στα σημεία έπαφής, τή συνεργασία πεζικού και πυροβολικού, τα ναρκοπέδια και τή δράση κατά των άρμάτων μάχης. Έγινε πλατιά και πλούσια συζήτηση, καταλήξαμε σε πρακτικά μέτρα και σχεδόν λύσαμε όλα τα ζητήματα. Διαπιστώσαμε ότι ή κύρια κατεύθυνση επίθεσης του αντιπάλου θα είναι ή κοιλάδα Μελά - Λέσιτς, με σκοπό να διχοτομήσει τό μέτωπο του Βίτσι και πετύχει στρατηγική έπιτυχία. Γι' αυτό δάλαμε στή διαταγή της άμυνας Βίτσι, σαν κύρια κατεύθυνση του αντιπάλου, τήν κατεύθυνση που πιο πάνω αναφέρω και σαν έφεδρεία της ΧΙης μεραρχίας που κρατάει τό μέτωπο αυτό τή Σχολή Αξιωματικών του Γενικού Αρχηγείου που θα έγκατασταθεί στο Λέσιτς. Με τή διάταξη της 18 ταξιαρχίας, του Αργύρη άπ' τό Λούντσερ και της 102 ταξιαρχίας μπορούσαμε στον αντίπαλο στήν κοιλάδα Μελά, να του προκαλέσουμε μεγάλη φθορά χτυπώντας τον πλευρικά και μετωπικά και μετά με άντεπίθεση της Σχολής Αξιωματικών και τμημάτων των ταξιαρχιών να τόν έγκλωβίσουμε και αίχμαλωτίσουμε.

Στις 27 Ιούνη πήγα στο Λέσιτς, πραγματοποιώ άχτίφ των 2 ταγμάτων της 102 ταξιαρχίας άπό διοίκηση ταξιαρχίας μέχρι ομαδάρχη. Μιλήσαμε πάνω στήν κατάσταση των τμημάτων τους

και τὰ καθήκοντά τους. Βάλαμε καθήκον σὲ 15 μέρες νὰ τελειώ-
σει ἡ ὀχύρωση τοῦ Λέσιτς, συγχρόνως νὰ τελειώσει καὶ ἡ ἐκπαί-
δευση, νὰ λυθοῦν ζητήματα ἐφοδισμοῦ. Μ' ὄλες αὐτὲς τίς συσκέ-
ψεις τέλειωσε ὁ γύρος γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἀμυνας τοῦ Βίτσι.

Στις 29 Ἰούνη πραγματοποιοῦμε στὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο συνεργα-
σία ἀπὸ Ν. Ζαχαριάδη, Γούσια καὶ Βλαντᾶ. Τοὺς ἐνημέρωσα γιὰ
τὸ πῶς διατυπώσαμε τελικὰ τὴ διαταγὴ ἀντιμετώπισης τῆς ἐκστρα-
τείας στὸ Βίτσι καὶ ὅλα τὰ μέτρα ποὺ πάρθηκαν ὕστερα ἀπὸ τὴν τε-
λικὴ σύσκεψη τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου μὲ διοικήσεις Μερarchiῶν,
ταξiαρχiῶν καὶ πυροβολικοῦ. Καταλήξαμε νὰ φύγω ἀμέσως γιὰ
Γράμμο γιὰ μερικὲς ἡμέρες, γιὰ νὰ ἐξετάσω καὶ νὰ ὀργανώσουμε
τὴν ἀμυνα τοῦ Γράμμου.

Τὴν 1η Ἰούλη ὕστερα ἀπὸ κοπιαστικὴ πορεία, ἔφτασα στὸν
Γράμμο. Ἐκανα ἀμέσως συνεργασία μὲ διοίκηση τομέα Γράμμου
Β. Μπαρτζώτα καὶ Καραγιώργη, μιλήσαμε πάνω στὴν κατάσταση
τῶν τμημάτων Γράμμου, τὴ δύναμή τους, τὴ διάταξη, τὴν ὀχύρω-
ση, τίς ἐφεδρεῖες, τὰ στελέχη, τὸν ὀπλισμὸ καὶ ἐπιχειρήσεις ποὺ θὰ
πραγματοποιήσουμε. Ἀποφασίσαμε νὰ κάνω βόλτα ὅλο τὸν ἀνατο-
λικὸ Γράμμο, τὸ Μπουχέτσι μέχρι Θεοτόκου, νὰ μελετήσω ὅλα τὰ
στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου στὸ
Γράμμο καὶ στις 5 Ἰούλη νὰ πραγματοποιήσουμε σύσκεψη τῶν δι-
οικήσεων Μερarchiῶν καὶ ταξiαρχiῶν.

Πράγματι ἔφυγα γιὰ τὴν ἔδρα 16 ταξiαρχiῶν καὶ ἐκεῖ πραγ-
ματοποιῶ συνεργασία μὲ Μέρarcho Παλαιολόγου καὶ διοικητὴ τα-
ξiαρχiῶν. Μετὰ ἀνεβήκαμε στὸ παρατηρητήριο τοῦ Τσάρνου, ὑπῆρ-
χαν οἱ Διοικητὲς τῶν ταγμάτων. Ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση διαπιστώ-
σαμε ἐλλείψεις στὴ διάταξη στὸ Θεοθύρου καὶ Καψάλια, καθὼς καὶ
σὲ βαρὺ ὀπλισμὸ. Μελετήσαμε τίς κατευθύνσεις κίνηση τοῦ ἀντιπά-
λου καὶ τοὺς τρόπους ἀντιμετώπισής του. Μετὰ μὲ Μέρarcho Παλαι-
ολόγου, πολιτικὸ τοῦ ἐπίτροπο Δῆμο Σιδηρόπουλο, Βενιτσανόπου-
λο, Ἀσοῦρα καὶ ταγματάρχη Χρυσόστομο ἀνεβήκαμε στὴν ἀπάνω
Ἀρένα καὶ παρατηρήσαμε τὴν διάταξη Καρυές - Ἀράπηδες, Κλέ-
φτες. Διαπιστώσαμε ὅτι πρέπει νὰ δάλουμε τμῆμα στὴν Γχορίτσα,
σὲ ἕνα ὕψωμα ΒΔ Λούγκας καὶ δεξιὰ Ἀράπηδων. Ὅλοι μας συ-
νεχίσαμε τὴν πορεία γιὰ κάτω Ἀρένες, ὅσο νὰ φτάσουμε κατατσα

κιστήκαμε στην κούραση. Και έδω κάναμε αναγνώριση και αναλυτική συζήτηση για την διάταξη από Καρυές μέχρι Κλέφτες και κάναμε συμπληρώσεις, όπου διαπιστώσαμε ότι ήταν αδύνατη σε δύναμη και καθορίσαμε τον βαρύ όπλισμό που θα διαθέσουμε.

Μετά από το τέλος των αναγνωρίσεων του τομέα της ΙΧης μεραρχίας, πήγα στην έδρα της VIIIης μεραρχίας. Πραγματοποιώ σύσκεψη με διοικητή Μεραρχίας Φωκά και ταγματάρχες Παρλαπάνου, Λάμπρο, Καμίση, Λιακόπουλο. Έξετάσαμε την διάταξη των τμημάτων τους από Μπουχέτσι - Πηγαδίτσα, Γκουσεμίτσα, Πατώματα - Θεοτόκου και Όξυά. Επίσης συζητήσαμε πάνω σ' όλα τα ζητήματα της άμυνας που αφορά τον τομέα τους. Τελειώνοντας την επίσκεψη των τμημάτων και διοικήσεων του τομέα Γράμμου, γύρισα στο σταθμό διοίκησης του μετώπου Γράμμου.

Έγγραφα σχέδιο με συγκεκριμένες υποδείξεις για την άμυνα του Γράμμου, που έπιανα τα έξης σημεία: 1) Νά συμπληρωθεί ή δύναμη μερικῶν ταξιαρχιῶν και νά εξοικονομήσουμε δύναμη από μηχανισμούς. 2) Διάταξη των τμημάτων και διοικητική διαίρεση των τομέων. 3) Διάθεση βαρύ όπλισμού, περισσότερο σε πολυβόλα και δλμους. 4) Χρησιμοποίηση μαζικά του πυροβολικού με βάση τις κατευθύνσεις κίνησης του αντίπαλου. Στην κατεύθυνση κίνησης νά χτυποῦν 10 έως 12 πυροβόλα, γι' αυτό ή τοποθέτησή τους νά γίνει κατ' αυτόν τον τρόπο που νά μπορούν νά χτυπάνε σε πολλές κατευθύνσεις. 5) Για την όχύρωση που πρέπει νά πραγματοποιήσει κάθε μονάδα μας. 6) Νά δάλουμε λίγη δύναμη για στήριγμα της Άρένας, Τσοῦμα, Μαύρη Πέτρα. 7) Κατευθύνσεις κίνησης αντίπαλου και τρόπος αντιμετώπισής τους. Έξοικονόμηση έφεδρείας από σημεία που δέν θα μᾶς πιέζει ο αντίπαλος. 8) Ζητήματα ασφαλείας και εκπαίδευσης. 9) Αντιαρματική και αντιαεροπορική άμυνα. 10) Προβλήματα έφοδιασμού και υγειονομικής ύπηρεσίας. 11) Ανάπτυξη του μικροπολέμου και έντατικής πολιτικής διαφωτιστικής δουλειᾶς και ανέβασμα του ήθικου των μαχητῶν.

Τὸ σχέδιο αὐτὸ τὸ μελέτησαν ὁ Β. Μπαρτζώτας καὶ Καραγιώργης καὶ μείναν σύμφωνοι. Γιὰ τὴν ἄλλη μέρα καταλήξαμε νά γίνει σύσκεψη τῶν διοικητῶν Μεραρχιῶν καὶ ταξιαρχιῶν πού βρίσκοντα: στὸν Γράμμο. Πράγματι στίς 5 Ἰούλη πραγματοποιήθηκε

σύσκεψη. Πήραν μέρος οί Γούσιας, Β. Μπαρτζώτας, Καραγιώργης, Μέγαρχοι Παλαιολόγου και Φωκᾶς, Βελισάρης, Ν. Ζάρας, Καλιανέσης, Λάμπρος, Βενιτσανόπουλος, Ἀσούρας, παρακολούθησε τή σύσκεψη και ὁ Διοικητής τῆς Ἰης Θεσσαλικῆς μεραρχίας Γ. ὠτής, πού τότε βρίσκονταν στό Γράμμο. Ἐκανα εἰσήγηση γιά τὸ σχέδιο ἄμυνας τοῦ Γράμμου, πάνω στό πνεῦμα πού πῶ πάνω γράφω. Ἐγινε πλατεῖα συζήτηση και καταλήξαμε συγκεκριμένα γιά ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἀντιμετώπισης ἐπιχειρήσεων στό Γάμμο και διατυπώσαμε τελικά τήν διαταγή γιά τήν ἄμυνα στό Γράμμο. Μετά τὸ τέλος τῆς σύσκεψης φεύγω γιά τὸ Βίτσι, στήν ἔδρα τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Στίς 6 Ἰούλη πραγματοποιεῖται συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Πήραν μέρος ὁ Ν. Ζαχαριάδης, Μ. Παρτσαλίδης, Γιάννης Ἰωαννίδης, Μ. Βλαντᾶς και ὁ Γούσιας. Ἐκανα εἰσήγηση γιά τὸ πῶς θρῖσκόμεστε ἀπὸ ἄποψη προετοιμασίας, γιά ἀντιμετώπιση τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἀντιπάλου και ἡ ὅλη δουλειά πού ἔγινε στό Βίτσι. Τὸ ἴδιο και γιά τή δουλειά πού κάναμε στόν Γάμμο γιά ἀντιμετώπιση και ἐκεῖ τῆς ἐνδεχόμενης ἐκστρατείας. Ὅλα τὰ μέλη τοῦ ΠΓ μείναν σύμφωνοι με τήν εἰσήγηση και ὑποδείχτηκαν λίγες μικροσυμπληρώσεις.

ΔΙΑΚΟΠΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕ ΚΚ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Πέρασε σχεδὸν ἕνας χρόνος ἀπὸ τότε πού τὸ Γραφεῖο Πληροφοριῶν τῶν ΚΚ εἶχε καταγγεῖλει: τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας και τήν κυβέρνηση τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας ὅτι ἀκολουθοῦν ἐθνικιστική πολιτική, ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ και μπήκαν στήν ὑπηρεσία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Τὸ ΚΚΕ, στήν ἀπόφασή του τῆς 4ης Ὀλομέλειας τὸ καλοκαίρι τοῦ 1948, ἐνέκρινε τήν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν, ὅμως ἡ ἀπόφαση αὐτὴ δὲν δόθηκε σὲ δημοσιότητα και ἀποφασίστηκε νὰ μὴν κόψουμε τίς σχέσεις με τοὺς Γιουγκοσλάβους. Ἡ διατήρηση τῶν σχέσεων ἦταν ἀναγκαῖα, γιατί εἶχαμε ἀρκετὲς χιλιάδες ἀγωνιστὲς πρόσφυγες, τραυματίες μας και ἐφόδια πού μᾶς εἶχαν στείλει ἀπὸ ἐράνους. Σχέσεις διατηρήσαμε, ὅμως δὲν βρίσκονταν σὲ

ἐπίπεδο πού νά μπορεί νά περιμένεις μιὰ οὐσιαστική βοήθεια, τέτοια πού εἶχαμε ἀνάγκη σέ πολεμικά μέσα καί τρόφιμα γιά νά διεξάγουμε τόν πόλεμο. Ἐμᾶς μᾶς ἱκανοποιούσε νά διατηρήσουμε τίς σχέσεις ἔστω καί σ' αὐτό τὸ ἐπίπεδο, γιατί μπορούσαμε νά θεραπεύσουμε τραυματίες μας καί νά πάρουμε αὐτὰ τὰ ἐφόδια πού εἶχαμε ἐκεῖ σέ ἀποθήκες. Περιμέναμε νά φέρουμε στό Βίτσι περί τοὺς 4.000 τραυματίες μας πού θεραπεύτηκαν καί πολιτικούς πρόσφυγες πού θέλαν νά πολεμήσουν.

Κι αὐτὴ ἡ πηγὴ χάθηκε γιά τὸ ΔΣΕ, ὕστερα ἀπὸ τὴν ὄξυνση τῶν σχέσεων τοῦ ΚΚΕ καί τοῦ ΚΚΓ στὰ τέλη Ἰούνη 1949. Ἡ πρωτοβουλία τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων ἔγινε ἀπὸ τοὺς Γιουγκοσλάβους, μὲ τὴν ἀπόφασή τους νά κλείσουν τὰ σύνορά τους. Κάθε ἀντάρτης τοῦ ΔΣΕ πού ἔμπαινε στό Γιουγκοσλαβικὸ ἔδαφος ἀφοπλίζονταν καί στέλνονταν στό στρατόπεδο τῶν πολιτικῶν προσφύγων, πού ὑπῆρχε στὴν Γιουγκοσλαβία. Τὰ ἐφόδια πού εἶχαμε στὶς ἀποθήκες κατασχέθηκαν καί δὲν ἐπιτράπηκε νά γυρίσουν στό ΔΣΕ οἱ τραυματίες μας. Τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΓ τὸν Ἰούνη τοῦ 1949 ἀπὸ μέρους τοῦ ΚΚΕ, πραγματοποίησε ὁ Μιλτιάδης Πορφυρογέννης. Οἱ Γιουγκοσλάβοι πρότειναν στὸν Πορφυρογέννη νά στείλει τὸ ΚΚΕ ἀντιπροσωπεία στό συνέδριο τοῦ ΚΚΓ πού θὰ συνέρχονταν. Τοῦ εἶπαν ὅτι εἶστε τὸ μόνο ΚΚ πού δὲν διακόψατε τίς σχέσεις μαζί μας, πρέπει νά διατηρήσουμε τίς σχέσεις καί νά ἀντιπροσωπευτεῖτε στό συνέδριό μας.

Στις 23 Ἰούλη, πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Ἡ συνεδρίαση ἀσχολήθηκε μὲ μόνον θέμα ν' ἀκούσει τὸν Πορφυρογέννη, γιά τὴ δουλειὰ πού πραγματοποίησε στό ἐξωτερικό. Στὴν ἐκθεσὴ του ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἄλλη δουλειὰ πού πραγματοποίησε, στάθηκε στὴ συνάντηση μὲ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΓ καί ἀναφέρθηκε στὶς προτάσεις πού τοῦ ἔγιναν γιά τὴ συμμετοχὴ τοῦ ΚΚΕ στό συνέδριό του. Ὁ Ζαχαριάδης ἀνακοίνωσε ὅτι παρακάλεσε τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ νά μὴν διακόψουμε τίς σχέσεις μὲ τὴν Γιουγκοσλαβία, ὅμως πῆρε ἀπάντηση ἀρνητικὴ καί μάλιστα τοῦ ὑπέδειξαν ὅτι πρέπει νά βγεῖ καί δημόσια νά καταγγεῖλλει τὸ ΚΚΓ. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ πάρθηκε ἀπόφαση ν' ἀπορριφθεῖ ἡ πρόταση γιά τὴ συμμετοχὴ

του ΚΚΕ στο Γιουγκοσλαβικό συνέδριο και να γίνει αποδεκτή ή πρόταση του ΚΚΣΕ.

Μετά την απόρριψη της πρότασης των Γιουγκοσλάβων για συμμετοχή στο συνέδριό τους, δέν πέρασαν 2 ως 3 ημέρες και μās ανακοινώνουν την απόφαση των Γιουγκοσλάβων για κλείσιμο των συνόρων. Σ' αυτή τή δύσκολη στιγμή για τὸ ΔΣΕ ἡ απόφαση αὐτὴ των Γιουγκοσλάβων ἦταν ἄσχημο χτύπημα, γιατί χάναμε τὶς 4.000 μαχητὲς πὸν περιμέναμε γιὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιήσουμε στὶς ἐπικείμενες ἐπιχειρήσεις στὸ Βίτσι. Τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα ἦταν ὅτι ἀνέτρεπε τὴν προσπάθεια πὸν καταβάλλονταν, γιὰ εἰρηγ.κὴ δευθέτηση τοῦ ἐλληνικοῦ προβλήματος μέσω τοῦ ΟΗΕ. Ἡ ἀμερικάνικη κυβέρνηση τῆς Ἀθήνας, τὴν ἀνέπνεε ἤσυχια καὶ δέν εἶχαν κανένα λόγο νὰ πραγματοποιήσουν μὲ μās διαπραγματεύσεις, μιὰ καὶ ἤξεραν ὅτι μείναμε μόνοι μας καὶ μόνον ἡ ὑποστήριξή μας θὰ περιοριζόταν σὲ διαμαρτυρίες, πὸν ἀπ' αὐτὲς δέν ἴδρωνε τὸ αὐτὶ τους. Μετὰ τὸ κλείσιμο των συνόρων, Σλαβομακεδόνας πὸν εἶχαν περάσει στὴν Γιουγκοσλαβία, μιλοῦσαν στὰ σύνορα τοῦ Βίτσι μὲ τηλεβόες πρὸς τὰ τμήματά μας. Λέγαν πετάξτε τὰ ὅπλα, ἀφήστε τὸ Ζαχαριάδη πὸν σᾶς πρόδωσε καὶ ἐλάτε σὲ μās.

Στὸ Γενικό Ἀρχηγεῖο μας ἤρθε ἡ πληροφορία, ὅτι ὁ ἀντισυνταγματάρχης Πετρόπουλος διοικητὴς τοῦ 516 τάγματος, σὲ ἀναφορά του στὸν ἀντιστράτηγο Γρηγορόπουλο διοικητὴ τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, ἔκανε γνωστὸ ὅτι στὴν Περιοχὴ Ποποβόλεσι τοῦ Καϊμακτσαλάν στὶς 4 Ἰούλη 1949, πραγματοποίησε συνάντηση μὲ Γιουγκοσλάβους ἀξιωματικούς καὶ ὅτι στὴ συνάντηση παρευρέθηκαν ἀμερικάνοι καὶ ἄγγλοι ἀξιωματικοί. Δέν εἶμαι σὲ θέση νὰ δηλώσω τὴν ἀπόλυτη ἀκρίβεια αὐτῆς τῆς εἴδησης.

Παίρνουμε τηλεγράφημα ἀπὸ πολιτικὸ ἐπίτροπο τῆς ταξιαρχίας μας, πὸν δροῦσε στὸ Καϊμακτσαλάν Ἀλέκο Παπαπαναγιώτη καὶ πὸν δέχονταν σοβαρὴ πίεση ἀπὸ ἰσχυρὲς δυνάμεις, ὅτι τμήματα ἀντιπάλου στὶς 5 Ἰούλη, χρησιμοποίησαν τὸ Γιουγκοσλαβικὸ ἔδαφος καὶ ὑπερφαλάγγισαν τὰ τμήματά μας στὸ Καϊμακτσαλάν. Ἀπὸ τὴ διοίκηση τῆς ἴδιας ταξιαρχίας μας, πληροφοροῦμεθα ὅτι τμήμα μας πὸν πῆστηκε ἀπὸ ἀντίπαλο μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀμόντα, ὁ-

πυκρεώθηκε να μπει σε γιουγκοσλαβικό έδαφος και άμεσα όλοι οι άνδρες μας άφοπλίστηκαν και στάλθηκαν σε στρατόπεδο.

Μετά από όλα αυτά ο Ν. Ζαχαριάδης δημοσίευσε το άρθρο με τίτλο: Το σιλέτο του Τίτο χτυπάει πίσώπλατα τη λαϊκοδημοκρατική Ελλάδα. Το άρθρο γράφτηκε στις 23 Ιούλη 1949 και δημοσιεύτηκε στο περιοδικό της 1ης Αυγούστου του 1949 του Γραφείου Πληροφοριών «Για διαρκή ειρήνη, για λαϊκή δημοκρατία».

Στην αρχή του άρθρου του ο Ν. Ζαχαριάδης γράφει, ότι το λαϊκοδημοκρατικό κίνημα στη χώρα μας αντιμετώπιζε και στο παρελθόν δυσκολίες στον τραχύ δρόμο του για τη νίκη και ότι χάρη στην ένοπλη επέμβαση των Άγγλων το Δεκέμβρη και μετά στην δλόπλευρη ύποστήριξη των άγγλοαμερικάνων στηρίζεται το αντιδραστικό καθεστώς της Ελλάδας. Κι αυτό γιατί ή Ελλάδα, τους παρέχει μια έξαιρετικής σπουδαιότητας στρατηγική θέση στην Άν. Μεσόγειο. Παρακάτω γράφει ότι το 1947 στο Γράμμο - Βίτο. κατέρρευσαν οι στρατηγικές επιδιώξεις και κλονίστηκε ή θέση των άμερικάνων στην Ελλάδα. Ο ΔΣΕ δυνάμωσε, προωθούσε και στερέωνε την θέση του στην Πελοπόννησο, Ρούμελη, Θεσσαλία, στα νησιά Σάμο, Εύβοια, ακόμα και στην Μυτιλήνη, Ίκαρία, Κεφαλλονιά, Κρήτη. Η κυβέρνηση της Αθήνας άποδεικνύονταν άνίκανη, παρά την τεράστια ύπεροχή της, να πνίξει και έξοντώσει το κίνημα, περνούσε δύσκολες στιγμές. Οι ήγγέτες του στρατού της όμολογούσαν στις έκθέσεις τους την κάμψη του ήθικου του στρατού, ο Παύλος μιλούσε για ήθικη κρίση στο στρατό. Ξένοι και ντόπιοι πολιτικοί παράγοντες, που κάθε άλλο παρά φίλοι μας μπορούσαν να θεωρηθούν, άρχισαν να βλέπουν διέξοδο σε μια ειρηνική λύση και συνενόηση. Στην Άμερικοί άκούστηκαν φωνές ότι τσάμπα ξοδεύουν τα δολλάρια τους στην Ελλάδα. Σε συνέχεια γράφει, ότι ακριβώς τη στιγμή που ή κρίση της έλληνικής αντίδρασης έτεινε προς αυτή την όξύτετα, παρουσιάστηκε ή προδοσία του Τίτο. Αυτό το γεγονός ήρθε να προσθέσει μια καινούργια σοβαρή δυσκολία στο λαϊκοδημοκρατικό κίνημα της Ελλάδας, γιατί άπ' τη μία μεριά διασπούσε την άλληλεγγύη του παγκόσμιου δημοκρατικού κινήματος για τον άγώνα του λαού μας, ενώ άπ' την άλλη δεκαπλασίαζε την άπόφαση των άγγλοαμερικάνων να διατηρήσουν με κάθε θυσία

τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ εὐρύνουν τὸ προγεφύρωμα πρὸς τὰ Βαλκάνια. Ἡ προδοσία τοῦ Τίτο διευκόλυνε τοὺς ἀμερικάνους νὰ κρατήσουν τὴν Ἑλλάδα, τὸ δὲ κίνημά μας δεχόνταν μιὰ μαχαίρᾳ πίσώπλατα.

Παρακάτω ἀποκαλύπτει ὅτι ἀπ' τὸ 1943, ὁ Τίτο ἐκδήλωσε τὸν μεγαλοσέρβικο σωβινισμό του ἀπέναντι στὸ κίνημα ἀντίστασης στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ΕΑΜ. Ἀπὸ τότε ἔλεγε στοὺς Σλαβομακεδόνες τῆς Ἑλλάδας ὅτι τὸ ΚΚΕ καὶ τὸ ΕΑΜ σᾶς προδίδει καὶ πῶς ὁ λαὸς τῆς Μακεδονίας, τοῦ Αἰγαίου, θὰ βρεῖ τὴν ἀπελευθέρωσή του στὰ πλαίσια τῆς Γιουγκοσλαβίας. Χιλιάδες πράχτορες ἔστειλε στὸ ΚΚΕ καὶ στὸ ΕΑΜ γιὰ νὰ τὸ διασπάσει, μὲ μόνον σκοπὸ νὰ πετύχει τὴν προσάρτηση τῆς Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου, μαζί μὲ τὴ Θεσσαλονίκη στὴ Γιουγκοσλαβία. Παρουσιάζει στοιχεῖα πῶς χρησιμοποίησε τὸν Γκότσε — Κεραμιτζιέφ καὶ παρέσυραν τμημα τοῦ ΕΛΑΣ ἀπὸ Σλαβομακεδόνες νὰ στασιάσει καὶ νὰ περάσει στὴ Γιουγκοσλαβία τὶς παραμονὲς τῆς μάχης τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1944 καὶ δημιούργησαν ἓνα ρεῦμα προσφυγῶν Μακεδόνων πρὸς τὴν Γιουγκοσλαβία. Στὸ ἄρθρο ἀναφέρεται στὰ τελευταῖα γεγονότα μὲ τὸ κλείσιμο τῶν συνόρων, ποὺ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Τίτο δήλωσε στὴν Πόλα στις 11.7.1949, ὅτι θὰ κλείσει τὰ σύνορα. Στὴν συνάντηση ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀθήνας μὲ Γιουγκοσλάβους καὶ τὴν χρησιμοποίησε τὸν γιουγκοσλαβικὸν ἔδαφος γιὰ τὴν ὑπερφαλάγγιση τῶν τμημάτων τοῦ ΔΣΕ στὸ Καϊμακτσαλάν. Πάνω σ' αὐτὸ γράφει ὅτι ὁ Τίτο δὲν ἀμφισβητεῖ τὴν συνάντηση, ἀλλὰ δὲν ἀναγνωρίζει ὅτι τοὺς ἐπέτρεψε νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ ἔδαφός τους. Ὁμως, ἡ Βαλκανικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ΟΗΕ στὴν ἀνακοίνωσή της, παραδέχεται τὴν συνάντηση καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Γιουγκοσλαβίας καταπατήθηκε ἀπὸ ἀεροπορία καὶ πυροβολικόν.

Σὲ συνέχεια γράφει ὅτι οἱ «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου, σὲ κύριον ἄρθρον τους στις 14.7.1949, πάνω στὴ δήλωση τοῦ Τίτο γράφουν: «Τίποτα δὲν θὰ προσέφερε μεγαλύτερη βοήθεια στὸν Ἑλληνικὸ στρατὸ ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῶν ἑλληνογιουγκοσλαβικῶν συνόρων ἀπ' τὸν Τίτο». Τὴ δήλωση αὐτὴ τοῦ Τίτο, τὴν χρησιμοποίησαν γιὰ συκοφαντικὰς ἐπιθέσεις καὶ πίεση ἀπὸ μέρους τῶν ἀγγλοαμερικάνων κατὰ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας. Τέλος τὸ ἄρθρον γράφει ὅτι ὁ Τίτο παίζει τὸ παιγνίδι τῶν ἀγγλοαμερικάνων. Μὲ τὴν προ-

δοσία του μᾶς ἐδημιούργησε σοβαρές δυσκολίες, μᾶς ἔμπηξε τὸ μαχαίρι: στὴν πλάτη.

Αὐτὰ ἐν συντομία γράφει τὸ ἄρθρο τοῦ Ν. Ζαχαριάδη, γιὰ τὴν ἡγεσία τοῦ ΚΚΓ. Τὰ στοιχεῖα πού ἀναφέρουν ὅτι στὴν περίοδο τῆς χιτλεροφασιστικῆς κατοχῆς μᾶς ὑπονόμευσαν τὸν ΕΛΑΣ καὶ τὸ ΕΑΜ εἶναι σωστά καὶ ὅλοι οἱ ΕΛΑΣίτες καὶ ΕΑΜίτες τῆς Δ. Μακεδονίας τὸ ξέρουν. Τὰ καινούργια στοιχεῖα γιὰ κλείσιμο συνόρων καὶ συκοφαντικῶν ἐπιθέσεων ἐναντίον μας, ἐπίσης εἶναι σωστά. Δὲν παραδέχονται οἱ Γιουγκοσλάβοι ὅτι παρεχώρησαν τὸ ἔδαφός τους γιὰ νὰ περάσει ὁ στρατός. Κι ἔτσι νὰ εἶναι, δὲν ἀλλάζει ἡ ζημιὰ πού μᾶς προκάλεσε τὸ Γιουγκοσλαβικὸ ζήτημα.

Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω τίς βαθύτερες αἰτίες πού δημιούργησαν τὴν ὄξυνση τῶν σχέσεων μεταξύ ΣΕ καὶ τῶν ἄλλων ΚΚ, μὲ τὸ ΚΚΓ. Ἔνα εἶναι: γεγονός, ὅτι τὴν ὄξυνση αὐτὴ τῶν σχέσεων ἡ σοβιετικὴ ἡγεσία μᾶς παρουσίασε σὰν βασικὴ αἰτία, πού δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν συμφωνία τῆς γιὰ βοήθεια σὲ ὄπλιση καὶ σὲ τρόφιμα, φτάνοντας νὰ μᾶς βάλῃ ζήτημα ὑποχώρησης. Ἡ θέση τῆς Γιουγκοσλαβίας γιὰ κλείσιμο τῶν συνόρων, διέκοψε τὸν διάλογο πού εἶχε ἀρχίσει γιὰ εἰρηνικὴ λύση τοῦ ἐλληνικοῦ προβλήματος. Αὐτὴ ἡ κατάσταση ἦταν μιὰ ἀπὸ τίς αἰτίες νὰ μείνῃ ὁ ΔΣΕ μόνος, ἀβοήθητος καὶ νὰ δεχτεῖ τὸ βάρος τῶν ἀγγλοαμερικάνων.

Τὸ ΚΚΕ πάντα φέρθηκε φιλικὰ ἀπέναντι στοὺς Γιουγκοσλάβους, δὲν ἔδωσε ἀφορμὴ γιὰ προστριβές καὶ πάντα προσπάθησε νὰ δευτετῆσει τίς παρεξηγήσεις πού προέρχονταν ἀπὸ τοὺς Γιουγκοσλάβους. Τὸ ΚΚΕ πειθάρχησε στὴν ἀπόφαση τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν. Ὅμως τὴν ἀπόφασή του δὲν τὴν δημοσίευσε καὶ κράτησε σχέσεις μὲ τοὺς Γιουγκοσλάβους. Ἡ ἀπαίτηση τῶν Γιουγκοσλάβων νὰ πάρουμε μέρος στὸ συνέδριό τους, στὴν ὀξυμένη κατάσταση σχέσεων πού ὑπῆρχαν μεταξύ αὐτῶν καὶ τῆς ΣΕ ἦταν παράλογη. Ὅπως παράλογη ἦταν καὶ ἡ ἐχθρική στάση πού πήραν ἀπέναντί μας, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀρνησῆς μας.

ΟΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ ΤΟ 1949 ΣΤΗΝ ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Ο αντίπαλος, μετά την ανατροπή στο Βίτσι, περιούσε κρίση, έβλεπε με τρόμο την ανάπτυξη της δράσης του ΔΣΕ στην Πελοπόννησο, Ρούμελη και Θεσσαλία, και γι' αυτό προσπάθησε να αντιμετωπίσει αυτόν τον κίνδυνο κατ' αρχήν. Τις εκκαθαριστικές του επιχειρήσεις τις αρχίζει απ' το Νότιο και θα προχωρούσε προς Βορρά.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ: Ο ΔΣΕ στην Πελοπόννησο, δημιούργησε σοβαρό μέτωπο στα μετόπισθεν του αντιπάλου. Η δράση των τμημάτων μας σ' αυτόν τον χώρο, προκάλεσε σοβαρή άνησυχία στην πολιτικοστρατιωτική ήγεσία της Αθήνας.

Για να αντιμετωπίσουν το φούντωμα του λαϊκού κινήματος στην Πελοπόννησο, το Δεκέμβρη του 1948, συγκέντρωσαν σοβαρές δυνάμεις που φθάσαν στους 45.000 άντρες, εκτός την αεροπορία, ναυτικό και μηχανοκίνητες μονάδες.

Πριν αρχίσουν την εκστρατεία ξαπόλυσαν μια χωρίς προηγούμενο τρομοκρατία. Πιάστηκαν χιλιάδες πολίτες που στην πλειοψηφία τους ήταν φιλήσυχοι άνθρωποι και τους κλείσαν σε στρατόπεδα, μόνον όσους παίρναν όπλα και πολεμούσαν δίπλα τους, τους άφησαν ελεύθερους. Μ' αυτή την τακτική και με το άδειασμα των χωριών πήγαν να στερήσουν τα τμήματά μας απ' την εξεύρεση τροφίμων. Άλλαξαν τον όπλισμό τους τον αγγλικό με αμερικάνικο, για να μη μπορούν τα τμήματά μας να χρησιμοποιήσουν τα πυρομαχικά που θα πέφταν στα χέρια τους. Αφού πήραν αυτά τα μέτρα και συγκέντρωσαν τις σοβαρές δυνάμεις και πολεμικά μέσα που πιο πάνω γράφω, άρχισαν την εκστρατεία τους στις 19 Δεκέμβρη του 1948. Στην πρώτη φάση της εκστρατείας τους, σ' όλα τα κέντρα και κατοικημένους τόπους, τοποθέτησε ο αντίπαλος δύναμη χωροφυλάκων και Μάυδων και τις δχύρωσε. Πύκνωσε την κατοχή και δχύρωση βασικών σημείων με σκοπό να περιορίσει τα τμήματά μας στις χιονισμένες βουνοκορφές. Με τις υπόλοιπες δυνάμεις κινούνταν κατά χώρο, με σκοπό

τήν κύκλωση και εξόντωση τῶν δυνάμεών μας. Μὲ τὴν τακτικὴ τῆς συνεχοῦς κίνησης προσπαθοῦσε νὰ καταποντίσει τὰ τμήματά μας καὶ νὰ τὰ ὑποχρεώσει νὰ μάχονται γιὰ νὰ ἐξαντλήσουν τὰ πυρομαχικά τους.

Στὴν τέτοια τακτικὴ, τὰ τμήματά μας στὴν Πελοπόννησο ἐφάρμοσαν τὴν δική τους λαϊκὸ - ἐπαναστατικὴ τακτικὴ. Δίταν γερὰ χτυπήματα στὸν ἀντίπαλο στὴν κίνηση, κατὰ μέτωπο, στὰ πλευρά, στὰ νῶτα, στοὺς σταθμοὺς διοίκησης τους, στοὺς καταυλισμοὺς κλπ. Τέτοια χτυπήματα δῶσαν στὴν Καλαμάτα, Γαλαρό, Σπάρτη, Κόρινθο, Πύργο, στὶς συγκοινωνίες του. Τὰ τμήματά μας ἐπὶ τέσσερις μῆνες, ἀντιμετώπισαν τὶς συνεχεῖς ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου. Μέχρι τέλος τοῦ Μάρτη, τοῦ 1949, τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο διατηροῦσε ἐπαφὴ μὲ τὴ διοίκηση τῆς IIIης Μεραρχίας μας. Τὰ τμήματά μας ὕστερα ἀπὸ δεκάδες μάχες ποὺ ἔδωσαν, ἔμειναν χωρὶς πυρομαχικά καὶ τρόφιμα, ἀναγκάστηκαν νὰ τεμαχιστοῦν σὲ μικρὰ κομμάτια. Αὐτὸ ἐπέτρεψε στὸν ἀντίπαλο νὰ τὰ διαλύσει πιὸ εὐκόλα καὶ νὰ τὰ ἐκμηδενίσει. Αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν μοιραῖο μιά καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ τοὺς ἐφοδιάσουμε σ' ὄπλισμὸ καὶ τρόφιμα. Εἶναι ἄγνωστες γιὰ μᾶς οἱ λεπτομέρειες τοῦ ἀνισοῦ ἀγώνα τῆς IIIης μεραρχίας ἀπὸ τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1949, μέχρι τὴν διάλυση τῶν τμημάτων αὐτῶν. Βέβαιον εἶναι ὅτι παλληκαρίσια πάλεψαν μὲ τὰ γυμνά τους στήθια, τὸν πολυάριθμο καὶ μέχρι τὰ δόντια ἐξοπλισμένο ἀντίπαλο.

ΡΟΥΜΕΛΗ — ΘΕΣΣΑΛΙΑ: Μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Καρπενησιοῦ ἀπ' τὰ τμήματα τῆς πρώτης Θεσσαλικῆς μεραρχίας καὶ τῆς IIης Μεραρχίας Ρούμελης καὶ τὸν ἐπὶ δώδεκα ἡμέρες ἀγώνα μέσα καὶ ἔξω ἀπ' τὴν πόλη, χάρις στὴ μεγάλη ὑπεροχὴ τοῦ ἀντιπάλου, τὰ τμήματα μας ἀποσύρθηκαν ἀπ' τὸ Καρπενήσι. Ἀπὸ τότε σχεδόν, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Φλεβάρη τοῦ 1949 τὰ τμήματά μας τῆς Ρούμελης καὶ Θεσσαλίας ἀντιμετώπισαν τὴν ἐκστρατεία τοῦ ἀντιπάλου στὸ χῶρο τους, ποὺ κράτησε μέχρι τέλος Ἰουνίου τοῦ 1949. Μετὰ τὴν ἰσχυρὴ πίεση ποὺ δέχθηκαν οἱ μεραρχίες μας τῆς Ρούμελης καὶ Θεσσαλίας στὸν χῶρο Καρπενησιοῦ, πραγματοποιήσαν μὲ τὸ σύνολο τῶν δυνάμεών τους ἐλιγμὸ πρὸς Εὐ-

πάλιον και συνέχεια πρὸς Βάλτο. Μετὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ δράση τῶν δύο μεραρχιῶν μας σ' αὐτὸν τὸν χῶρο, ἡ πρώτη μεραρχία διεισδύει πρὸς Ἄρτα, ἡ δὲ Πη μεραρχία γυρίζει και ἀναπτύσσει δράση στὸν χῶρο τῆς Ρούμελης. Ἡ Πη μεραρχία ἀπ' τὸ Βάλτο μὲ ταχύτητα διεισδύει στὸν κύριο ὄγκο Γκιώνα — Βαρδούσια. Κατὰ τὴν διαδρομὴ του χτύπησε και καταδίωξε τμήματα τοῦ ἀντιπάλου. Ἐνα τέτοιο δυνατὸ χτύπημα ἔδωσε στὶς 21 Φλεβάρη 1949 στὰ ὑψώματα Λιχωριοῦ Δωρίδας, ὅπου οὐσιαστικὰ διέλυσε ἕνα τάγμα τοῦ ἀντιπάλου και πῆρε πολλὰ λάφυρα.

Ὅταν ἔφθασε στὸν ὄρεινὸ ὄγκο Γκιώνα — Βαρδούσια, ὁ ἀντίπαλος κινήθηκε ἐναντίον τῆς Πη μεραρχίας μας, μὲ δύναμη δώδεκα ταγμάτων. Μὲ καλὴ ἐνέδρα ἡ μεραρχία μας διέλυσε ὀλοκληρωτικὰ ἕνα τάγμα, μετὰ χτυπάει διαδοχικὰ κατὰ τὴν κίνηση τὸν ἀντίπαλο, προτοῦ πραγματοποιήσουν τὸν κλοιὸ στὸ ἐπίκεντρο, θγαίνει: στὰ μετόπισθὲν του, χωρὶς νὰ γίνουν ἀντιληπτὰ τὰ τμήματά μας.

Ὅταν κινήθηκαν τὰ τμήματα τοῦ ἀντιπάλου πρὸς τὶς θέσεις τῆς μεραρχίας μας γιὰ τὴν ἐγκλωβισή της, κτύπησαν στὸ κενό, ἐνῶ αὐτὴ τὴν στιγμή ἡ Πη μεραρχία μας χτυπάει τὴν πόλη Λιδωρίκι, τὴν 1η Μάρτη τοῦ 1949 και τὴν καταλαμβάνει. Μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Λιδωρικιοῦ, παρὰ τὴν πυκνὴ κατοχὴ ποὺ παρουσίαζε ὁ βασικὸς ὄρεινὸς ὄγκος τῆς Ρούμελης τὰ τμήματά μας ἀναπτύσσουν σοβαρὴ δράση. Μιὰ ἐξαιρετικὴ ἐνέργεια ἦταν και ἡ διάλυση τοῦ 2ου ἐλαφροῦ τάγματος τοῦ 41 συντάγματος στὴ Φθιώτιδα, στὶς 14 Ἀπρίλη, ποὺ πιάστηκαν 115 αἰχμάλωτοι. Μετὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐπιτυχίες, ὁ ἀντίπαλος ξαπόλυσε μεγάλης ἔκτασης ἐκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις. Τὰ τμήματά μας ἐλίσσονται και ἀναπτύσσουν ἐπιθετικὴ δράση, μπαίνουν στὸ Δρυμόνα Τριχωνίας και στὴν Τσόκα Φθιώτιδας, κυριεύοντας λάφυρα.

Σ' ὄλο τὸ διάστημα τοῦ Ἀπρίλη — Μάη 1949, ἡ Πη μεραρχία μας ἀντιμετωπίζει: μὲ ἐπιτυχία τὶς συνεχεῖς ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ συνεχὴς κίνηση, μάχες, ἡ ἔλλειψη τροφίμων προκάλεσε μιὰ διαρροή τῶν νεοστρατολογημένων μαχητῶν. Στὶς ἀρχὲς τοῦ δευτέρου δεκαήμερου τοῦ Ἰούνη, ὕστερα ἀπὸ μεγάλη πίεση τοῦ ἀντιπάλου στὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς Ρούμελης, ἡ διοίκηση

της Πης μεραρχίας ελίσσεται, θγαίνει από τον κλοιό που πήγαινε να πραγματοποιήσει. ο αντίπαλος προς τον χώρο της Εύρυτανίας, ή ενέργεια αυτή του διοικητή της Πης μεραρχίας μας Διαμαντή, ήταν εξαιρετική. Από την καινούργια θέση που ήταν ασφαλισμένη έπρεπε να κινήσει μικρομάδες για ανασυγκρότηση των δυνάμεων που είχαν τεμαχιστεί και πολεμούσαν. Ο Διαμαντής από συναίσθηματισμό και λόγω της μεγάλης εμπιστοσύνης του στις αντάρτικες ικανότητές του, μπαίνει ξανά στον όρεινό όγκο Οϊτη, Γκιώνα, Βαρδούσια, που ήταν πυκνή ή διάταξη του αντιπάλου. Μπλέκεται σε μάχες και στις 21 Ιούνη του 1949, σκοτώθηκε. Ήταν μεγάλη απώλεια για το ΔΣΕ. Οι μαχητές του δεν χάσαν το κουράγιο, ανασυντάχθηκαν, δώσαν στην Πη μεραρχία το όνομα μεραρχία Διαμαντής και συνέχισαν την δράση.

Η Ιη Θεσσαλική μεραρχία, μετά τον έλιγμό της μαζί με την Πη μεραρχία προς Εύπάλιο και μετά στο Βάλτο, μόνη της πραγματοποιεί διείσδυση προς Άρτα και αναπτύσσει δράση στον χώρο Άρτας — Τζουμέρκα. Σ' όλη την περίοδο, Μάρτης — Απρίλης — Μάης 1949, αντιμετωπίζει την έκστρατεια του αντιπάλου στον χώρο της. Τμήματά της αναπτύσσουν επιθετικές επιχειρήσεις στα Άγραφα, Όθρυ, Αντιχάσια, και τον Ιούνη ελίσσονται προς την Β. Πίνδο. Το κλιμάκιο της Ν. Ελλάδας, με επικεφαλής τον Κ. Κολιγιάννη, μετά την μάχη του Καρπενησιού που άρχισε ή έκστρατεια του αντιπάλου, έχασε τον προσανατολισμό του και έπαψε να παίζει ρόλο Διοίκησης. Τελικά έχασε και την έπαφή με τις μεραρχίες του και σαν τμήμα ανεξάρτητο ελίχθηκε προς Β. Πίνδο.

Στις 18 Ιούνη, το Γενικό Αρχηγείο παίρνει έπαφή με τη διοίκηση της Ιης μεραρχίας Γιώτη και Γκριτζώνα που είχαν φθάσει στην Β. Πίνδο. Τους δίνουμε έντολή να μπούν στον Γράμμο και να παρουσιασθούν στο Γενικό Αρχηγείο. Στις 24 Ιούνη του 1949, ο Γιώτης και ο Γκριτζώνας, φθάσαν στο Γενικό Αρχηγείο. Το απόγευμα έγινε ή συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, όπου έκανε ο Γιώτης έκθεση για την δράση της Ιης μεραρχίας από την μάχη του Καρπενησιού μέχρι τον Ιούνη 1949. Από την έκθεση του βγήκαν τα παρακάτω συμπεράσματα: 1) Δεν υπήρ-

χε σωστή προοπτική για την μάχη και διατήρηση του Καρπενησιού. 2) Όταν δέχθηκαν σοβαρή πίεση και εκτοπίστηκαν από το Καρπενήσι, αντί να ακολουθήσουν την τακτική της αποκέντρωσης και μετά να πραγματοποιήσουν συγκέντρωση για συγκεντρωτικό κτύπημα, κάναν το λάθος όλος ο όγκος των δύο μεραρχιών να συγκεντρωθεί στον στενό χώρο του Ευπάλιου. 3) Δεν εξέτασαν την κατάσταση των τμημάτων και πραγματοποιούν λαθεμένα τον έλιγμο προς Βάλτο. 4) Η διείσδυση προς Άρτα, από άποψη οργάνωσης και διοίκησης ήταν τελείως πρόχειρη. 5) Τους διέρρευσε περί τους 2.500 νεοστρατολογημένους εξατίας της πείνας. Έγινε αυτό γιατί δεν είχαν σωστό προσανατολισμό. Μια και είδαν ότι δεν έχουν τρόφιμα, έπρεπε τους νεοστρατολογημένους να τους προωθήσουν στο Γράμμο ή στο Βίτσι. Το ότι σούρνανε έναν τόσο όγκο δύναμης από πεινασμένους ανθρώπους, επέδρασε και στο ήθικό των άλλων μαχητών για την καλύτερη αντιμετώπιση έκστρατείας του αντιπάλου. 6) Η πολιτική δουλειά ήταν μηδαμινή. Με βάση αυτά τα συμπεράσματα αποφασίστηκε να διατυπωθεί απόφαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ.

Στις 26 Ιούνη, ξανασυνέρχεται το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ παίρνοντας μέρος ο Γιώτης και ο Γκριτζώνας. Συζητήσαμε πάνω στην απόφαση που διατυπώθηκε για την δουλειά της 1ης μεραρχίας και για την καινούργια αποστολή της. Αποφασίσαμε στη θέση του Γκριτζώνα να αναλάβει ο πολιτικός επίτροπος της μεραρχίας, ο Ν. Μπελογιάννης. Στην θέση του Διαμαντή, που σκοτώθηκε, αποφασίσαμε να αναλάβει ο Παν. Ζάρας, με πολιτικό επίτροπο τον Βασίλη Ασπρίδη. Αποφασίστηκε οι δύο διοικήσεις να κρατάνε παράλληλη επαφή, για ανταλλαγή πληροφοριών και συντονισμό δράσης.

Στις 29 Ιούνη, ήρθε στο Γενικό Αρχηγείο ο Παν. Ζάρας, και ο Βασ. Ασπρίδης και το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ τους ανακοινώνει την αποστολή τους και τα κθήκοντα της μεραρχίας του Διαμαντή, στον χώρο της Ρούμελης. Μετά από αυτές τις συζητήσεις τους προωθήσαμε στον Γράμμο και από εκεί αφού προετοιμαστούν, να φύγουν για τους χώρους τους. Μετά από μερικές

μέρες μπήκε στον Γράμμο και ή διοίκηση του κλιμακίου Ν. Ελλάδας, Κώστας Κολιγιάννης και Ζήσης Ζωγράφος.

Τήν νύκτα στις 11 Ιούλη, έφθασαν στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου, οι Β. Μπαρτζώτας, Καραγιώργης, Κ. Κολιγιάννης, Ζήσης Ζωγράφος, Γιώτης, Άλέγκρα.

Στις 12 Ιούλη, πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ με θέμα ή κατάσταση του κλιμακίου Ν. Ελλάδας. Στη συνεδρίαση πήραν μέρος ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Γιάννης Ίωαννίδης, ο Β. Μπαρτζώτας, ο Μ. Βλαντάς και ο Γούσιας. Παρακολούθησαν και οι Καραγιώργης, Κ. Κολιγιάννης, Ζήσης Ζωγράφος, Γιώτης και Άλέγκρα. Ύστερα από διεξοδική συζήτηση που έγινε, από την δράση του κλιμακίου βγήκε συμπέρασμα: πως το κλιμάκιο δέν πραγματοποίησε την αποστολή του. Γιατί, δέν είχε σωστή προοπτική και προσανατολισμό ανάλογα με τή διαμόρφωση της κατάστασης, θεωρήθηκε σαν σοβαρό λάθος από μέρος του Καραγιώργη (Κ. Γυφτοδήμου), που ενημέρωσε το ΠΓ του ΚΚΕ έσφαλμένα ότι διέθετε τρόφιμα για να συντηρήσει: τους 3.000 νεοστρατολογημένους και πέτυχε έγκριση απ' το ΠΓ να τους κρατήσει στην Ν. Ελλάδα, με τον όρο να του σταλούνε όπλα για να τους εξοπλίσει. Το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ του έστειλε όπλισμό για να εξοπλιστούν 3.500 άντρες, όμως από έλλειψη τροφίμων χάσανε περί τους 3.000 νεοστρατολογημένους και άλλους μαχητές και δυσκόλεψαν τήν δράση και των άλλων μαχητών. Δέν έκανε σωστή οργανωτική συγκρότηση των τμημάτων και προσαρμοσμένη τακτική με βάση τις δυνατότητές τους. Έλειψε ή πολιτική δουλειά και το κόμμα ήταν ανύπαρκτο. Πάρθηκε απόφαση να διαλυθεί το κλιμάκιο της Ν. Ελλάδας. Ο Γιώτης θα παραμείνει διοικητής της 1ης μεραρχίας και ο Ζάρας θα αναλάβει διοικητής της 2ης μεραρχίας — Διαμαντή, ο Κολιγιάννης θα σταλεί στην διοίκηση Γράμμου και ο Καραγιώργης θα μείνει στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου. Για τήν συγκέντρωση των σκόρπιων τμημάτων της Δ. Θεσσαλίας, αποφασίσθηκε να σταλεί ο Μπαντέκος, με Στάθη Καραγιώργη. Καθήκοντα που ανατέθηκαν στις διοικήσεις των δύο μεραρχιών Θεσσαλίας και Ρούμελης ήταν: να συγκεντρώσουν τα σκόρπια τμήματα. Συγκεν-

τρωτικά κτυπήματα και μετά αποκέντρωση. Στο κέντρο της προσοχής τους τὸ ἐπιμελητειακὸ πρόβλημα.

Ὅταν ὁ Π. Ζάρας, με Β. Ἀσπρίδη, πραγματοποιοῦσαν τὴν διείσδυση ἀπὸ τὸν Γράμμο πρὸς Νότο, ὁ Π. Ζάρας ἀπὸ ἀδέσποτη σφαίρα σκοτώθηκε. Στὴν θέση του στείλαμε γιὰ τὴν Ρούμελη τὸν Γιώργη Ἀθανασίου.

ΣΤΟ ΚΑΪΜΑΚΤΣΑΛΑΝ: Στις 3 Ἰούλη 1949, ὁ ἀντίπαλος με ἰσχυρὲς δυνάμεις ἄρχισε ἐκστρατεία κατὰ τῆς 24ης ταξιαρχίας μας τὸ Βέρμιο — Καϊμακτσαλάν. Τὰ τμήματά μας ὕστερα ἀπὸ τέσσερις μέρες σκληρὲς μάχες, στις 7 Ἰούλη, με τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν δυνάμεών τους, πραγματοποιοῦν ἐλιγμό. Ἐνα μικρὸ τμήμα ποὺ πιέστηκε με ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀμύντα, μπῆκε στὸ Γιουγκοσλαβικὸ ἔδαφος ἀφοπλίσθηκαν ἀπὸ τοὺς Γιουγκοσλάβους καὶ στάλθηκαν σὲ στρατόπεδο.

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΟ ΑΠΟ 5 ΕΩΣ 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1949

Ἀπ' τὶς 6 Ἰούλη ποὺ γύρισα ἀπὸ τὸν Γράμμο στὸ Βίτσι, ἐκτὸς τῆς ἄλλης δουλειῆς, ἀσχολήθηκα μέχρι τὶς 24 Ἰούλη με τὴν ὀλόπλευρη προετοιμασία τῶν τμημάτων τοῦ Βίτσι, γιὰ ἀντιμετώπιση ἐκστρατείας καὶ ἀνάπτυξη τοῦ μικροπολέμου. Πραγματοποίησα συσκέψεις διοικήσεων μεραρχιῶν καὶ ταξιαρχιῶν καὶ ἐξετάσαμε τὴν πορεία τῆς προετοιμασίας τους γιὰ τὴν ἀμυνα στὸ Βίτσι. Πραγματοποιῶ σύσκεψη με πυροβολάρχες ἀντιαρματικῶν, λοχαγῶν κυνηγῶν ἀρμάτων, ἐπιτελάρχες ταξιαρχιῶν καὶ μεραρχιῶν, διοίκηση πυροβολικοῦ καὶ συντονιστὲς τῶν μοιρῶν, ὅπου συζητήσαμε τὸ ζήτημα τῆς ἀντιαρματικῆς ἀμυνας. Μετὰ πραγματοποιοῦμε σύσκεψη γιὰ τὴν ἀντιαεροπορικὴ ἀμυνα καὶ πήραμε μιὰ σειρά μέτρα γιὰ τὴν συμπλήρωση τῶν τεχνικῶν ἀτελειῶν, ὅπως ἡ σκόπευση, ἡ ἀπόσταση κλπ. Νὰ καθοριστῆι ἀνὰ δύο ἕως τρία πυροβόλα ὁ χῶρος καὶ ἀνάλογα τὸ ἕνα πυροβόλο νὰ εἶναι ὁδηγός. Νὰ ἔχουμε κινητὰ πυροβόλα γιὰ ἐνέδρα. Νὰ δοθοῦν μυδράλλια γιὰ τὶς ἐφορμήσεις τῶν ἀεροπλάνων, τὰ τμήματα πρώτης γραμμῆς νὰ ἔχουν μυδράλλια γιὰ ἀντιαεροπορικὴ βολή.

Στις 20 Ίούλη, μᾶς ἤρθαν πληροφορίες ὅτι γίνονται συγκεντρώσεις δυνάμεων στὸν Γράμμο, μὲ πιθανὸ σκοπὸ νὰ πραγματοποιήσουν ἐκστρατεία. Στείλαμε τηλεγράφημα στὴν διοίκηση τοῦ Γράμμου, γιὰ ὀλόπλευρη προετοιμασία καὶ ἐπαγρύπνηση. Στις 24 Ίούλη, συνεδρίασε τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ πού πῆραν μέρος ὁ Ν. Ζαχαριάδης, ὁ Μ. Παρτσαλίδης, ὁ Μ. Βλαντάς καὶ ὁ Γούσιος. Ἀφοῦ ἔκανε ὁ Παρτσαλίδης ἔκθεση γιὰ τὸ ταξίδι του στὸ ἐξωτερικό, συζητήσαμε πάνω στὴν κατάσταση τοῦ πολέμου. Εἶδαμε ὅτι εἴμαστε στὰ πρόθυρα τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων στὸ Βίτσι — Γράμμο. Ἐγίνε πρόταση νὰ φύγω στὸν Γράμμο, γιὰ νὰ διευθύνω τὴν ἐκστρατεία πού θὰ ἐκδηλώσει ὁ ἀντίπαλος. Εἶπα ὅτι ἂν συγκεντρώνει δυνάμεις καὶ ἀρχίσει ἐπιθετικὴ δράση στὸ Γράμμο θὰ ἔχει περισσότερο παραπλανητικὸ χαρακτήρα καὶ ὅτι στὸ Βίτσι θὰ κάνει τὴν κύρια προσπάθεια, γι' αὐτὸ πρότεινα νὰ μὴν φύγω γιὰ τὸν Γράμμο. Ὁ Ζαχαριάδης ἐπέμενε νὰ φύγω γιὰ τὸν Γράμμο καὶ ἂν ἀρχίσουν οἱ ἐπιχειρήσεις στὸ Βίτσι θὰ μὲ καλέσει.

Πράγματι, ἔφυγα γιὰ τὸν Γράμμο καὶ τὸ βράδυ στὶς 25 Ίούλη, ἔφθασα στὴν διοίκηση τοῦ μετώπου Γράμμου. Ἀμέσως ἀπ' τὴν ἄλλη μέρα ἀρχίσαμε μιὰ ἔντονη δουλειὰ στρατιωτικῆς προετοιμασίας τῶν τμημάτων γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐκστρατείας. Στις 2 Αὐγούστου τὸ πρωὶ ἢ ὠρα 5.30 ἀρχισε σφοδρὴ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ στὴν Γκίνοβα καὶ 12 ἀεροπλάνα βομβάρδιζαν. Σκόρπισαν πολλὰ καπνογόνα ἀπὸ τὴν Γκίνοβα μέχρι τὶς θέσεις τους. Παράλληλα, τὸ πεζικὸ τοῦ ἀντιπάλου ἐπετέθηκα κατὰ Ἀλβανικοῦ φυλακίου, τὸ ἀνέτρεψε καὶ κατέλαβε τὸ 1709 Νότια Βεντέχοβας καὶ συνέχεια κατέλαβε τὴν Ἀλβανικὴ Γιάννοβα. Ὁ ἀντίπαλος ἀπὸ τὶς πλεονεκτικὲς θέσεις στὸ Ἀλβανικὸ ἔδαφος πού κατέλαβε ἐπετίθετο κατὰ τμημάτων μας. Ὁ ἀγὼνας πῆρε σφοδρὸ χαρακτήρα, ἡ μάχη γινόταν σῶμα μὲ σῶμα. Μετὰ ἀπὸ 5 ὥρες σκληρὸ ἀγὼνα, κατέλαβαν τὸ 1425. Τακτοποιήσαμε τὴν καινούργια διάταξη στὸ Μέντο καὶ Μέντζοβα.

Στις 3 Αὐγούστου ἀπὸ ὠρα 0.30, ὁ ἀντίπαλος μὲ δύναμη δύο ταγμάτων ἐπετέθηκα ἀπὸ Δέσε — Λάκκο καὶ Σκάλα — Λάκκο, γιὰ ὑπερφαλάγγιση τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου Πυρσόγιαννης.

Με δύναμη τάγματος από "Αγιο Δημήτριο Πυρσόγιαννης πρὸς Πυρσόγιαννη. Τὰ τμήματά μας τοὺς κτύπησαν καὶ τοὺς καθήλωσαν. Τέσσερα τάνκς, πλησίασαν καὶ κτυποῦσαν τὶς θέσεις μας στὸν "Αγιο Χριστόφορο μετὰ τὰ ἀντιαρματικά πυρά μας καταστρέψαμε τὰ τρία. Με δύναμη διλοχίας ὁ ἀντίπαλος ἐνήργησε πρὸς Μοχολύδο. Με δύναμη διλοχίας πρὸς "Ανώνυμο — Κάμενικ καὶ με διλοχία πρὸς Θεοτόκο. "Όλες οἱ προσπάθειές τους ἀποκρούσθηκαν καὶ τὶς βραδυνές ὥρες, με ὀρμητικές ἀντεπιθέσεις κυνηγήθηκαν καὶ ἐπέστρεψαν στὴν βάση τους, καταστρέψαμε καὶ ἓνα ἀεροπλάνο. Στὶς 4 Αὐγούστου τὸ πρωί, ἄρχισε γερὴ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορίας κατὰ τοῦ "Ανώνυμου Ν.Δ. Κάμενικ καὶ ἐπίθεση με δύναμη δύο ταγμάτων. Ὁ ἀντίπαλος ἔκανε τρεῖς ἐπιθέσεις μέχρι ὥρα 15, ὅλες οἱ ἐπιθέσεις τσακίστηκαν. Παράλληλα, ἐπίθεση πραγματοποιοῦσαν πρὸς Προφήτη "Ηλία Κάμενικ καὶ ἐδῶ ἡ μάχη κράτησε μέχρι ὥρα 16 με ἀνατροπὴ τῶν ἐπιθέσεών τους. "Αντιπερισπαστικά ἐνήργησαν πρὸς "Αγιο Χριστόφορο με ὑποστήριξη τριῶν τάνκς, τὸ ἓνα κατεστράφη καὶ καταρρίψαμε ἓνα ἀεροπλάνο.

Ὁ ἀντίπαλος στὴν διάταξή του ἀπὸ "Αλιθίτσα μέχρι Πύργο Κοτύλης, γιόμισε τὸν χῶρο με καπνογόνα, φαίνεται ὅτι κάνει κινήσεις τμημάτων του. Εἰδοποίησαν τὶς διοικήσεις τῶν τμημάτων μας τοῦ Α. Γράμμου, νὰ εἶναι ἔτοιμοι. Στὶς 5 Αὐγούστου, ὥρα 5.30, ὁ ἀντίπαλος ἄρχισε σφοδρὴ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ στὰ Καφάλια — Θεοδώρου — Λευκάδι — Κολοβύζι — Ταμπούρι. Κατὰ μάζες χρησιμοποιοῦ τὴν ἀεροπορία. Δύναμη πεζικοῦ δύο ταξιαρχιῶν τὴν 51η καὶ 52α κάνουν ἐπίθεση. Ἡ μάχη ἦταν σκληρὴ, κράτησε 15 ὥρες καὶ ὕστερα ἀπὸ μεγάλες προσπάθειες καὶ ἀπώλειες, ὁ ἀντίπαλος κατέλαβε τὶς θέσεις. Ἐπίθεση ἀντιπάλου πρὸς "Ανώνυμο καὶ Προφήτη "Ηλία Κάμενικ ἀπεκρούσθη.

Στὶς 6 Αὐγούστου τὸ πρωὶ ὥρα 6.30, ξαπόλυσε σφοδρὴ ἐπίθεση ἀπὸ Ταμπούρι γιὰ κατάληψη "Ανώνυμου Τσάρνο καὶ Τσάρνο. Ἡ μάχη εἶναι σκληρὴ, ὁ ἀντίπαλος ρίχνει κατὰ μάζες καὶ σὲ διαδοχικά κύματα τὴν δύναμή του. Τὰ πολυβόλα, ὀλμοβόλα, ὀλμοι τοῦ προκαλοῦν σοβαρὸς ζημιές. Ὁ λόχος τοῦ "Αμαραντίδη πολεμᾷ ἡρωϊκά καὶ με συνεχεῖς ἀντεπιθέσεις τὸν ἀνατρέπει. Τελικά

ή ώρα 22.30 κατόρθωσε ο αντίπαλος να καταλάβει το Άνώνυμο, το Τσάρνο δέν μπόρεσε να το καταλάβει. Οι απώλειες και σήμερα είναι μικρές, το λυπηρό είναι: ότι σκοτώθηκε ο ταξίαρχος μας της 16ης ταξιαρχίας Σπύρος Παπαδημήτρης.

Στις 7 Αυγούστου ώρα 6.30, άρχισε επίθεση ο αντίπαλος με υποστήριξη 40 πυροβόλων και αεροπορίας προς Τσάρνο. Επίτίθενται οι 51 και 52 ταξιαρχίες. Η μάχη είναι σκληρή, το τμήμα μας παλεύει ήρωϊκά. Τα πυροβόλα μας, όλμοβόλα μας, οι όλμοι μας κάνουν υπέροχες ανασχέςεις. Έξασφαλίσαμε καλή παρατήρηση και συνδεσμολογία με τηλέφωνα, φωτοβολίδες ακόμα και τηλεβόες που ειδοποιούν για τις ανασχέςεις που χρειάζεται το τμήμα που μάχεται. Παρακολουθούσαμε τις συνομιλίες του αντιπάλου από τα ασύρματα τηλέφωνα, οι λοχαγοί και ταγματάρχες φώναζαν ότι δέν μπορούν να προχωρήσουν γιατί έχουν απώλειες. Η μεραρχία τους πίεζε, λοχαγοί ανέφεραν ότι απ' την δύναμη του λόχου τους μείναν τέσσερις, ή 52 ταξιαρχία ανέφερε ότι από 2 τάγματα έχει 600 απώλειες. Η μάχη εκράτησε μέχρι ώρα 20.30, χωρίς να πετύχουν κανένα αποτέλεσμα.

Στις 8 Αυγούστου ο αντίπαλος δέν εκδήλωσε επίθεση. Η ώρα 3 το πρωί κάνουμε έμεις με τρεις λόχους αντεπίθεση στο Άνώνυμο του Τσάρνο. Το τμήμα μας ανέβηκε στο ύψωμα όμως δέν μπόρεσε να το καταλάβει, γιατί ο αντίπαλος είχε μεγάλη δύναμη. Του προκαλέσαμε σοβαρή φθορά. Το βράδυ στο σταθμό διοίκησης Γράμμου ήρθε ο Γιώτης και ο Πετρίτης. Συζητήσαμε ποιό δρομολόγιο θα ακολουθήσουμε για να περάσουμε προς Νότο. Καταλήξαμε να περάσουμε από Μοναστήρι Φούρκας — Ζερίρι — Κορυφής Σμόλικα, το πέραςμα να γίνει στις 13 Αυγούστου. Να δράσουν από κοινού ως ένα σημείο και μετά να χωριστούν.

Στις 9 Αυγούστου ώρα 4 το πρωί, ο αντίπαλος με δύναμη διλοχίας αϊφνιδίασε τμήμα μας στο Άνώνυμο Ν.Δ. του Κάμενικ, από έλλειψη μέτρων ασφάλειας. Έγινε μιá ώρα μάχη σώμα με σώμα. Η διοίκηση της 107ης ταξιαρχίας δέν είχε ιδέα ότι χάθηκε το Άνώνυμο, μάς ανέφερε μετά από τέσσερις ώρες τελείως έσφαλμένα, ότι μπήκαν στο Άλβανικό έδαφος και μπόρεσαν να το καταλάβουν.

Ἡ ὥρα 6, ὕστερα ἀπὸ ἰσχυρὴ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ, ἔρριξαν πάνω ἀπὸ 10.000 βλήματα καὶ βομβαρδισμό ἀεροπορίας, ἐκδήλωσαν ἐπίθεση πρὸς Τσάρνο. Διεΐδυσαν γιὰ λίγο στὶς γραμμές, ἔγινε ἀγώνας σκληρὸς καὶ τελικὰ ἀνατράπηκαν μὲ μεγάλες ἀπώλειες τοῦ 582ου τάγματός τους.

Τὴν ἴδια μέρα πήραμε τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν Ζαχαριάδη, ὅτι ὁ ἀντίπαλος ἐτο:μάζει ἐπίθεση στὸ Βίτσι, ἔχει συγκεντρώσει τὶς II, X, IX, XV, XI μεραρχίες καὶ δύο ταξιαρχίες ΛΟΚ.

Ἡ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥ ΣΤΟ ΒΙΤΣΙ ΣΤΙΣ 10 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1949

Στις 10 Αὐγούστου, ὁ ἀντίπαλος δὲν ἐκδήλωσε καμμιά ἐνέργεια στὸν Γράμμο. Ἀπὸ πολὺ πρῶτὴ ἀκουγα ἀπὸ τὸ σταθμὸ τῆς διοίκησης τοῦ Γράμμου, σφοδρὸς κανονισολισμούς, στὸ Βίτσι. Στὸν Β. Μπαρτζώτα καὶ Γιάννη Ἰωαννίδη ποὺ βρίσκονταν μαζί μου, εἶπα ὅτι ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ συμπεραίνω πὼς ἀρχισε ἡ ἐκστρατεία τοῦ ἀντιπάλου στὸ Βίτσι. Ὁ Β. Μπαρτζώτας καὶ Γιάννης Ἰωαννίδης ἦταν πολὺ ἀνήσυχτοι. Συνεχῶς μὲ ρωτοῦσαν, γιὰτὶ δὲν μᾶς στέλνουν καμμιά εἶδηση ἀπὸ τὸ Βίτσι. Ὁ Ἰωαννίδης μὲ παρότρυνε νὰ φύγω ἀμέσως γιὰ τὸ Βίτσι, μὲ εὐθύνη δική του. Μοῦ ἔλεγε πὼς εἶναι δυνατὸν μὰ τόσο μεγάλη μάχη ποὺ γίνεται καὶ σὺ νὰ λείπεις. Ἐσὺ ὀργάνωσες τὴν ἀμυνα, ξέρεις καὶ τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια ἀπ' τὸ ἀμυντικὸ σύστημα τῶν τμημάτων μας στὸ Βίτσι καὶ πρέπει νὰ βρίσκεσαι ἐκεῖ. Σ' αὐτὰ συμφωνοῦσε καὶ ὁ Β. Μπαρτζώτας. Τοὺς εἶπα ὅτι ἀπρόσκλητος δὲν μπορῶ νὰ πάω. Ὁ Ν. Ζαχαριάδης εἶνα: πρόεδρος τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου καὶ μὲ δική του ἐντολή στάλθηκα ἐδῶ καὶ μόνον αὐτὸς πρέπει νὰ μὲ καλέσει. Ἄν εἶχε ἀνάγκη, χθές, ποὺ μᾶς ἐνημέρωσε γιὰ τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχουν ὅτι θὰ ἀρχίσουν ἐπιχειρήσεις στὸ Βίτσι, θὰ μὲ καλοῦσε. Ἴσως καὶ νὰ μὴν ἀρχισαν ἐπίθεση καὶ κάνουν μόνον βομβαρδισμούς. Ὁ Β. Μπαρτζώτας ποὺ δύσκολα ἐκδηλωνόταν εἶπε: Ὅτι τὰ καταφέραμε νὰ διασπαστεῖ ἡ καθοδήγηση τοῦ Κόμματος καὶ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Μ' αὐτὰ

τά λόγια του, έγνωσε τις έντριγκες του Βλαντά ένάντια στον έδ:ο και σέ μένα και πού έπηρέασε τον Ζαχαριάδη νά πάρει άπόφαση άπομάκρυνσης του Β. Μπαρτζώτα άπ' τήν έδρα του Γενικού Άρχηγείου και έμένα νά μέ χρησιμοποιεί σάν μπαούλο μέ τό σϋρε - έλα, πότε στον Γράμμο, πότε στο Βίτσι.

Μετά άπό 24 ώρες πήραμε τηλεγράφημα, άπ' τό Βίτσι, δηλαδή τό πρωί στις 11 Αύγουστου, πού μάς πληροφοροϋσε ότι ο αντίπαλος άρχισε τήν έκστρατεία του τό πρωί στις 10 Αύγουστου μέ κύρια προσπάθεια τήν Κοιλάδα Μελά — Λέσιτς, άκριβώς όπως είχαμε προβλέψει, ότι ο αντίπαλος κατέλαβε τά Πολένατα και τό 1685. Άργότερα παίρνουμε άλλο τηλεγράφημα, πού μάς κάνουν γνωστό ότι ο αντίπαλος κατέλαβε τό Μπάρο — Μικρό Λέσιτς και Τσούκα.

Τό μεσημέρι τής δεύτερης μέρας άπό τήν έναρξη τής έκστρατείας στο Βίτσι, παίρνω προσωπικό τηλεγράφημα πού μέ καλούν άμέσως νά πάω στο Βίτσι. Κατάλαβα ότι ή κατάσταση είναι: άσχημη. Πρίν φύγω έκανα συνεργασία μέ τον Β. Μπαρτζώτα, τον Μέραρχο Παλαιολόγου και τον Λάμπρο. Καταλήξαμε νά μελετήσουν έπιχείρηση για άνακατάληψη Ταμπουριού ή Πύργου Κοτύλης, για νά υπερφαλαγγίσουν τον αντίπαλο.

Φεύγω για Βίτσι, ώρα 23 έφθασα στο Γενικό Άρχηγείο. Βρήκα τον Ν. Ζαχαριάδη, τον Μ. Βλαντά και τον Μ. Παρτσάλιδη, πού ήταν άναστατωμένοι και πολύ έννευρισμένοι. Ζήτησα νά μέ κατατοπίσουν γύρω άπό τήν κατάσταση του μετώπου. Έμαθα ότι τά Γιάματα, Λέσιτς, Μύρο, έγκαταλείφθηκαν χωρίς μάχη άπό τά τμήματά μας και έδωσαν τήν άναπάντεχη εύκαρία στον αντίπαλο, σέ διάστημα δύο ήμερών νά πετύχει στρατηγικό αποτέλεσμα, χωρίζοντας σέ δύο κομμάτια τό μέτωπο του Βίτσι. Τό ένα κομμάτι κινδύνευε νά άπωθηθεί προς Γιουγκοσλαβία και τό άλλο νά περικυκλωθεί ή νά περάσει προς Άλβανία. Ο Μ. Βλαντάς έβριζε τον διοικητή τής ΧΙης μεραρχίας μας Παντελή Βαϊνά σάν προδότη, γιατί χωρίς διαταγή έγκατάλειψε τά στρατηγικής σημασίας ύψώματα. Ξεφύλλιζε τήν βιογραφία του και τον άποκαλοϋσε ότι είναι: γκραικομάνος (έλληνας έθνικιστής σλαυομακεδόνας) και μπορεί συνειδητά νά τό έκανε.

Πήρα άμέσως έπαφή διά τηλεφώνου με τὰ τμήματα. Έμαθα ότι ή Βάρμπα και τὸ Πρεβάλι, τελευταία στηρίγματα για μικρής διάρκειας αντίσταση, κρατιούνται με ελάχιστες δυνάμεις, οι έφεδρείες μας είναι μπλεγμένες. Διατάσσω μέχρι πριν ξημερώσει να καταλάβουν τήν Βάρμπα και Πρεβάλι και να κρατηθοῦν με τὰ δόντια. Μᾶς ήταν αναγκαίο γιατί έπρεπε να κερδίσουμε χρόνο, να αποσύρουμε τὰ τμήματά μας που βρίσκονταν προς τὰ Γιουγκοσλαβικά σύνορα.

Τὸ πρωί τῆς 12ης Αύγουστου συνεργάστηκα με Ζαχαριάδη και Βλαντά. Πρότεινα να προωθηθῶ στα τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς, να δώσω διάταξη και γρήγορα να τὰ διοργανώσω. Παίρνω μοτοσυκλέττα και φεύγω παρά τήν αεροπορία που πετούσε από πάνω μας και πολυβολούσε. Έφθασα στο ύψωμα Σφίκας. Έκει βρήκα τή διλοχία του Μαύρου, τή διλοχία Κουτρούμπα, τή σχολή αξιωματικῶν και τμήματα τῆς 18ης ταξιαρχίας. Έδωσα διάταξη στη διλοχία Μαύρου Βόρεια Πρεβάλι μέχρι 2156 μαζί με λόχο Βασιλά. Στη διλοχία Κουτρούμπα, σὺν λόχο από Ν. Πρεβάλι μέχρι 1417. Διλοχία σχολῆς αξιωματικῶν στη Μαύρη Ράχη, διλοχία στη Βάρμπα - Ρόγα, και 1078, 18η ταξιαρχία με τρεις λόχους από Βάρμπα μέχρι Παπαδήμα.

Χρειάστηκε σοβαρή προσπάθεια για να δώσουμε από λίγες σφαίρες στα τμήματα, λίγα πολυβόλα, και τρεις δλμους, γιατί τὰ εγκατέλειψαν όλα και ήρθαν ξεδράκωτοι. Τὰ κανόνια δὲν έχουν ολήματα. Στην καινούργια διάταξη δὲν υπάρχει οχύρωση παρά χαμηλά, πὸ πάνω δὲν υπάρχει. Στο Μάλι — Μάδι ὁ αντίπαλος ενεργεί απ' τὸ Ἄλβανικό ἔδαφος, για να ὑπερφαλαγγίσει τὰ τμήματά μας. Ἀμέσως κινήθηκαν δυνάμεις μας και τὸν κτύπησαν μέσα στο Ἄλβανικό ἔδαφος και τὸν ανέτρεψαν. Επίσης προσπάθεια του αντιπάλου προς 1078 ανατρέπεται.

Συναντήθηκα με διοικητή τῆς ΧΙης μεραρχίας μας Παντελή Βαϊνά. Τὸν ρώτησα να μου πει τί συνέβηκε και τόσο γρήγορα πέτυχε ὁ αντίπαλος στρατηγικό αποτέλεσμα και γιατί χωρίς διαταγή εγκατέλειψε τὰ Γιάματα, Λέσιτς, Μύρο.

Μου είπε: ότι ή ταξιαρχία τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν που καθόριζε ή διαταγή άμυνας στο Βίτσι πὸς θὰ βρίσκονταν στο Λέσιτς,

για κράτημα αὐτοῦ τοῦ στρατηγικοῦ ὑψώματος καὶ σὰν ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας πού θά χρησιμοποιόνταν γιὰ ἀντεπιθέσεις πάρθηκε ἀπὸ τὸν Βλαντᾶ καὶ στάλθηκε νὰ κάνει ὀχύρωση πρὸς τὴν Κρουσταλλοπηγή. Σ' αὐτὸν τὸν τομέα ἔμενα μὲ τμήματα θέσεων ἀπὸ πρώην τραυματίες. Τὰ τμήματα ἀπὸ τίς ὀχυρωμένες θέσεις, πάλεψαν γερὰ καὶ προκάλεσαν μεγάλη ζημιὰ καὶ τὸν καθήλωσαν. "Ἄν εἶχα τὴ Σχολὴ στὰ χέρια, θά μπορούσα νὰ τοὺς κλείσω στὴν κοιλάδα. Αὐτὰ πού μοῦ εἶπε ἦταν σωστά, γιατί ἀπὸ ὑποκλοπὲς εἶχαμε ἀκούσει γιὰ σοβαρὲς ζημιὲς πού ἔπαθε ἡ ΧΙη μεραρχία τοῦ ἀντιπάλου καὶ σὲ γραπτὰ τοὺς ἔγραψαν ὅτι κινδύνεψε νὰ αἰχμαλωτισθεῖ. "Ὅσο γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τῶν ὑψωμάτων, μοῦ εἶπε ὅτι δὲν εἶναι σωστὸ ὅτι ἀποσύρθηκε χωρὶς διαταγή, ἀποσύρθηκε μὲ ἐντολὴ τοῦ Μ. Βλαντᾶ καὶ μοῦ δίνει ἓνα σημείωμα γραμμένο μὲ μικρὰ γράμματα ἀπ' τὸ χέρι τοῦ Βλαντᾶ, πού τοῦ ἔγραφε νὰ ἐγκαταλείψει τὰ ὑψώματα. "Ἐμμενα κατάπληκτος ἀπὸ ὅσα ἄκουσα καὶ ἰδίως ὅταν διάβασα τὸ σημείωμα τοῦ Βλαντᾶ. Τοῦ εἶπα ὅτι τὸ σημείωμα διὰ τὸ κρατήσω καὶ τὸν καθυσόχασα. Μετὰ τοῦ ἀνέθεσα νὰ βοηθήσει τὰ τμήματα, στὴν καινούργια διάταξη πού παίρνουν. "Ὀλὴ τὴν ἡμέρα δὲν μπορούσα νὰ ἠσυχάσω ἀπ' τὸ φέμα καὶ τὸ θράσος τοῦ Βλαντᾶ. Αὐτὸς ἦταν ὁ κύριος ὑπεύθυνος γιὰ τὴ ζημιὰ, γιατί καταπάτησε τὴ διαταγὴ ἀμυνας Βίτσι παίρνοντας τὴν ταξίαρχία τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν ἀπ' τὴ θέση πού ἔπρεπε νὰ βρῖσκεται καὶ τὴν ἔστειλε ὅπως λέει ὁ λαὸς μας: «γιὰ πουργάρια». Αὐτὸς ἦταν ἐκεῖνος πού ἔδωσε ἐντολή, μὲ σημειωματάκι του, γιὰ ἐγκατάλειψη τῶν ὑψωμάτων Γιάματα, Λέσιτς - Μύρο καὶ τὰ φόρτωνε στὸν Βαϊνᾶ. Μάλιστα εἶχε πείσει γι' αὐτὸ τὸν Ζαχαριάδη καὶ Παρτσαλίδη. Πολὺ καλὰ ἤξερε ὁ Βλαντᾶς ὅτι διαταγὲς γραπτὲς δίνονται γραμμένες ἀπ' τὸ Ἐπιτελεῖο μὲ ἀριθμὸ πρωτοκόλλου κλπ. καὶ ὄχι μὲ σημειωματάκια.

Τὸ βράδυ γύρισα στὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Μαζευτήκαμε ἐγώ, Ν. Ζαχαριάδης, Παρτσαλίδης, Βλαντᾶς. Τοὺς ἐνημέρωσα γιὰ τὴ δουλειὰ πού ἔκανα καὶ τὴ διάταξη πού ἔδωσα. Τοὺς εἶπα ὅλα ὅσα μοῦ εἶπε ὁ Βαϊνᾶς καὶ ἔδωσα τὸ σημείωμα τοῦ Βλαντᾶ, πού εἶχε στείλει στὸ Βαϊνᾶ γιὰ ἐγκατάλειψη ὑψωμάτων, στὸ Ν. Ζαχαριάδη. Μετὰ ἔγινε συζήτηση, τί μπορεῖ νὰ γίνει παραπέ-

ρα ύστερα από τή ζημιά που έγινε. Οί τρεις που βρίσκονταν στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου, δηλαδή Ζαχαριάδης, Βλαντάς Παρτσαλίδης, μου είπαν πως στείλαν τηλεγράφημα στο Β. Μπαρτζώτα στο Γράμμο, να στείλει μια ταξιαρχία και να αναλάβουμε αντιμεπίθεση. Τους είπα: "Οτι δέν είναι σωστή αυτή ή σκέψη τους, γιατί δέν προλαβαίναμε να κάνουμε τέτοια ενέργεια. "Υστερα από τήν επιτυχία του, ο αντίπαλος μέσα σε δύο μέρες τó πολύ, θά μάς αποκόψει τó άριστερό. Με τόν όγκο τών δυνάμεων που διαθέτει ή αντίπαλος και τίς στρατηγικές θέσεις που κατέλαβε, δέν κάνουμε τίποτα με τόσες δυνάμεις άν κάνουμε αντιμεπίθεση, αλλά και πρακτικά είναι αδύνατον γιατί θά χρειαστεί μια βδομάδα να φθάσουν. "Ο Βλαντάς επέμενε λές και παραμιλούσε και δέν ήθελε να δει τήν σκληρή πραγματικότητα. "Ο Παρτσαλίδης πρότε νε ή VIII, μερραρχία μας άπ' τó Κάμενικ να χωθεί προς Νότο. Τους είπα: ότι ή μάχη του Βίτσι χάθηκε, πρέπει να σώσουμε τά τμήματα, αυτό επιείγει και κάθε άλλη σκέψη είναι έξω από τά πράγματα.

"Ο Ν. Ζαχαριάδης άκουγε με ήρεμία τή συζήτηση και τίς προτάσεις μου. Τέλος είπε, ότι είναι σωστό αυτό που προτείνει. ο Γιώργης και κανονίστε τó τράβηγμα και έλιγμό τών τμημάτων Βίτσι. Με βάση αυτή τή σκέψη, καθορίσαμε τó άριστερό μέρος τής διάταξης να μάχεται και διαδοχικά και συνταγμένα να τραβιέται προς "Αφρ:κα. τó δε δεξιό να αποφύγει έγκλωβισμό και να αποσυρθεί στην "Αλβανία. Δώσαμε διαταγές στα τμήματα.

Στίς 13 Αύγουστου από ώρα 2 πρωινή ο αντίπαλος εκδήλωσε επίθεση κατά Λόκμας, 1414, μέχρι Βάρμπα - Ρόγα. Τά τμήματά μας με έλάχιστα πυρομαχικά, χωρίς υποστήριξη όλμων και πυροβολικού, γιατί ή ύπηρεσία έφοδιασμού δέν τους έφοδ'ασε, τίς αποθήκες ή επικεφαλής Λευτέρης Βουτσάς, τίς ανατίναξε κι' αυτός έφυγε. "Υστερα από 18 ώρες μάχη και με πολλές ζημιές, ο αντίπαλος κατέλαβε τή Λόκμα, τή Μαύρη Ράχη, τó 1417. "Εμείς κρατούσαμε τή Βάρμπα συνέχεια μέχρι Παπαδήμα. Στο Μάλ: - Μάδ: ο αντίπαλος έκανε σοβαρή προσπάθεια μέσω "Αλβανικού έδάφους. Τά τμήματά μας άνέτρεψαν όλες τίς προσπάθειες του. Με τάνγκ κινοούνταν προς Κρυσταλλοπηγή γ:ά να έγκλωβίσουν τά τμήματά μας στο Μάλ: - Μάδ:.

Δώσαμε διαταγή μόλις νυχτώσει, τὰ τμήματα Μάλ: - Μάδ: νὰ πραγματοποιήσουν τὸν ἐλιγμὸ τους καὶ ἡ 14 ταξιαρχία νὰ τραβήχτει πρὸς Ἄφρিকা καὶ τὸ πρωτὶ τῆς ἄλλης μέρας νὰ πάρει διάταξη στὴν Ἄφρিকা. Τῆ νύχτα στὶς 13 πρὸς 14 Αὐγούστου πραγματοποιήθηκαν οἱ ἐλιγμοί. Στὶς 14 Αὐγούστου, δώσαμε διάταξη στὴν Ἄφρিকা τῆς 14 ταξιαρχίας, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα τάγμα τῆς ποὺ ἀποκόπηκε στὴ Μπέλλα - Βόδα καὶ ὅπως μᾶς πληροφόρησε, πυροβολήθηκε ἀπὸ τὰ νῦτα ἀπὸ Γιουγκοσλάβους. Τὴν ἴδια μέρα πραγματοποιήσαμε σύσκεψη ἀπὸ μένα, Ζαχαριάδη, Παρτσαλίδη καὶ Βλαντᾶ. Καθορίσαμε πῶς πρακτικὰ θὰ γίνεῖ τὸ τράβηγμα τοῦ κόσμου τῆς Ἄφρικας. Ἐπειδὴ ἀντιμετωπίζαμε δυσκολίες στὸ πέρασμα γι' αὐτὸ ἀποφασίσαμε νὰ μείνουμε στὴν Ἄφρিকা ἀκόμα μιὰ μέρα.

Ἦμουν πολὺ στενοχωρημένος γιὰ τὴν ἐξέλιξη ποὺ πῆραν τὰ πράγματα. Γιὰ μένα ὁ πόλεμος ἦταν χαμένος, ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Στάλιν εἶπε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὑπόσχεσή του γιὰ βοήθεια καὶ νὰ ὑποχωρήσουμε. Κάναμε τὶς προετοιμασίες γιὰ ἀντίσταση μὲ προοπτικὴ νὰ πετύχουμε εἰρηνικὴ διευθέτηση, ὅμως τέτοια προοπτικὴ δὲν ὑπῆρχε ὕστερα ἀπὸ ἐπίσημο κλείσιμο τῶν συνόρων ἀπὸ Γιουγκοσλάβους καὶ τὶς δηλώσεις τοῦ Τίτο στὴν Πόλν.

Φυσικὰ μπορούσαμε νὰ προβάλλουμε μιὰ σοβαρὴ ἀντίσταση στὸ Βίτσι, γιὰτὶ σωστὰ εἶδαμε ἀπὸ ποῦ θὰ δεχθοῦμε τὸ κτύπημα καὶ πήραμε ὄλα τὰ μέτρα. Τὸ λάθος ἦταν ὅτι διασπάσθηκε ἡ ἐνότητα τῆς καθοδήγησης καὶ ὄλο τὸ βάρος ἀφέθηκε στὸ Βαϊνᾶ, ὁ ἐπὶ τοῦ ἦταν νεαρὸς Μέραρχος καὶ ὄχι μὲ τέτοια πείρα πολέμου. Ὁ Παρτσαλίδης μὲ ρώτησε γιὰτὶ ἔγινε αὐτὸ κι ἂν μπορούσαμε νὰ παλκίψουμε καλύτερα. Τοῦ εἶπα τὶς σκέψεις μου καὶ τὸ λάθος ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὴν καθοδήγηση. Τὸ βράδυ μαζί μὲ Ζαχαριάδη καὶ Παρτσαλίδη φύγαμε ἀπὸ Ἄφρিকা. Ἐγὼ τράβηξα γιὰ Γράμμο.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΜΕ Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ

Στὶς 18 Αὐγούστου 1949 πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, μὲ θέμα κριτικὴ τῆς μάχης τοῦ Βίτσι καὶ πῶς ν' ἀντιμετωπίσουμε τὴν κατάσταση στὸν Γράμμο. Πῆραν μέρος

ὁ Ν. Ζαχαριάδης, Μ. Παρτσαλίδης, Γιάννης Ἰωαννίδης, Β. Μπαρτζώτας καὶ Γούσιος, ἐνῶ ὁ Βλαντᾶς, πού ὑποχρεωτικά ἔπρεπε νὰ παραβρεθεῖ στὴν συνεδρίαση, τὸν ἔστειλε ὁ Ζαχαριάδης γιὰ μικροδουλειές. Μετὰ ἀπ' ὅτι συνέβη κατὰ τὴν συνεδρίαση, κατάλαβα ἕτι ἐπίτηδες τὰ φτιᾶξαν ἔτσι γιὰ νὰ μὴν παραβρεθεῖ καὶ νὰ μὴ μιλῆσει γιὰ τὸ τί ἔγινε στὸ Βίτσι. Γιὰ τὸ πῶς ἐξελίχτηκαν οἱ ἐπιχειρήσεις στὸ Βίτσι μίλησε ὁ Ζαχαριάδης, πού δλεη τὴν εὐθύνη τὴν ἔριχνε στὸν Βαϊνᾶ καὶ ἐπαναλάμβανε αὐτὰ τὰ φέματα πού ἔλεγε ὁ Βλαντᾶς, παρὰ τὸ ὅτι εἶχε τὸ σημεῖωμα τοῦ Βλαντᾶ στὰ χέρια του, πού ἔδινε ἐντολή στὸν Βαϊνᾶ νὰ ἐγκαταλείψει τὰ ὑφώματα.

Μίλησα ἐγὼ καὶ εἶπα: ὅτι δὲν συμφωνῶ μὲ αὐτὰ καὶ ὅτι τὴν εὐθύνη τὴν ἔχει ἡ καθοδήγηση, γιατί ἔπρεπε μόλις ἄρχισε ἡ μάχη νὰ θρῖσκειται ἕνας ἀπὸ μᾶς μαζί μὲ τὸν Βαϊνᾶ στὸ Λέσιτς. Γιατί ἐπὶ πλέον φταίει ὁ Βλαντᾶς πού πῆρε τὴν ταξιαρχία τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν, πού ἡ διαταγή πρόβλεπε νὰ θρῖσκειται στὸ Λέσιτς καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ἔδωσε γραπτῶς τὴν ἐντολή νὰ ἐγκαταλείψει ὁ Βαϊνᾶς τὰ ὑφώματα. Ὁ Βαϊνᾶς φταίει, γιατί ἔπρεπε νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸ Γενικό Ἀρχηγεῖο νὰ τοῦ δοθεῖ ἡ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν ὅπως πρόβλεπε ἡ διαταγή τῆς ἀμυνας τοῦ Βίτσι καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ δεχτεῖ τὸ σημειωματάκι τοῦ Βλαντᾶ σὰν διαταγή, ἀλλὰ νὰ ζητήσῃ ἐπίσημη διαταγή. Ὅμως αὐτὸς εἶναι νέος ἄνθρωπος καὶ ἄπειρος, ὑποκλίνεται μπροστὰ σὲ μέλος τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ.

Μόλις εἶπα αὐτὰ, ὁ Ζαχαριάδης ἐξαγριώθηκε καὶ ἄρχισε σὲ ἔντονο ὕφος νὰ μοῦ λέει: «Θέλεις τώρα νὰ μᾶς κάνεις τὸν ἔξυπνο καὶ ἔκανες φραξιονισμό μὲ τὸν Παρτσαλίδη». Τὰ λόγια πού εἶπα στὸν Παρτσαλίδη, ὅταν αὐτὸς μὲ ρώτησε τὴν τελευταία μέρα πού τραβιόμασταν ἀπὸ τὸ Βίτσι ὅτι «ἔπρεπε νὰ θρῖσκόμουν μὲ τὸν Βαϊνᾶ στὸ Λέσιτς, ὅταν ἄρχισε ἡ μάχη καὶ πιστεύω ὅτι δὲν θὰ παθαίναμε αὐτό», τὰ εἶπε στὸν Ζαχαριάδη καὶ αὐτὸς μὲ τὴν σειρά του ἔφτιαξε τελείως διαφορετικὲς ἀπ' τὰ πράγματα σκέψεις. Αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ζαχαριάδη μὲ ἔθιξε βαθύτατα, μέχρι πού δάκρυσσα. Εἶπα, ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ θεωρῶ θρῖσιὰ. Ὅλη τὴ ζωὴ μου ὑπηρέτησα τίμια τὸν ἀγῶνα, ἔδωσα ὅλα ὅτι διαθέτω γιὰ νὰ ἐκπληρώσω τίς ἐντολές τοῦ Κόμματος. Ἦμουν καὶ εἶμαι ὁ πιὸ πειθαρχικός καὶ τίποτα δὲν ἔκανα χωρὶς νὰ ρωτήσω τὴν καθοδήγησή μου καὶ

πάντα έκτελοῦσα τίς ἐντολές του. "Όμως μοῦ εἶνα: ἀδύνατο νὰ δε-
χτιῶ νὰ λένε φέματα καὶ νὰ ρίχνουν τὰ βάρη σὲ ἄλλους. Εἶναι βρι-
σι:ὰ γιὰ μένα νὰ λένε ὅτι τώρα στὴ δύσκολη στιγμή, βρῆκα νὰ κάνω
τὸν ἔξυπνο καὶ γιὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω ὅτι δὲν ὑπάρχει καὶ οὔτε ποτὲ
ἰκέφτηκα τέτοια πράγματα, θάλτε στὴν ἀπόφαση ὅτι φταίω ἐγώ.
Πετάγεται ὁ Γιάννης Ἰωαννίδης καὶ λέει, πῶς θὰ ποῦμε ἓνα τέ-
τοιο πράγμα ὅτι ἐσὺ φταῖς, ὅταν ἐσὺ δὲν ἦσουν ἐκεῖ; Μετὰ μίλησε ὁ
Β. Μπαρτζώτας, εἶπε: ὅτι δὲν θεωρῶ σωστὸ νὰ μεταχειριζόμαστε
μὲ τέτοιο τρόπο τὸν Γούσια. Ὁ Γούσι:ας μίλησε μὲ συγκεκριμένα
στοιχεῖα, πού ὅλα τὰ θεωρῶ σωστά. Μ' αὐτὰ πού εἶπε ὁ Μπαρτζώ-
τας συμφώνησε καὶ ὁ Ἰωαννίδης. Ὁ Ζαχαριάδης ἔμεινε μόνος. Ὁ
δὲ Παρτσαλίδης δὲν μιλοῦσε. Γιὰ τὸν τελευταῖο εἶχα καὶ μ' αὐτὸ
τὸ ἐπεισόδιο πού συνέβη, τὴν πιὸ ἀσχημὴ ἐντύπωση σχηματῖσει. Κα-
τὰ τὸ διάστημα πού βρισκόμασταν στὸ Βίτσι, αὐτὸς ἀντικαταστοῦ-
σε τὸν πολιτικὸ ἐπίτροπο τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου. Διεπίσωσα ὅτι
δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ λύσει καὶ τὰ πιὸ στοιχειώδη:α ζητήματα. Οἱ
ικανότητές του οἱ ὀργανωτικὲς ἦταν μηδαμινές, οὔτε γιὰ ἓνα με-
σαῖο στέλεχος δὲν ἀνταποκρίνονταν, ὄχι γιὰ δεῦτερο γραμματέα τοῦ
Κόμματος. Πολιτικὰ ἀδύνατος, περίμενε νὰ ἀνοίξει τὸ στόμα ὁ Ζα-
χαριάδης γιὰ νὰ ἐπικροτήσει. Εἶχε μιὰ δουλικὴ προσήλωση στὸν
Ζαχαριάδη. Μὲ τὸ τελευταῖο πού ἔκανε, νὰ προκαλέσει μὲ μένα συ-
ζήτηση καὶ μετὰ νὰ πᾶει στὸν Ζαχαριάδη νὰ πεῖ ὅτι ἐγώ ἔκανα
φραξιονισμό, τὸν σιχάθηκα. Γιατί, ἐγώ μίλησα στὸν πρόεδρο τῆς
Δημοκρατικῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης καὶ τὸν δεῦτερο μετὰ τὸν
Ζαχαριάδη καὶ αὐτὰ πού εἶπα σ' αὐτόν, τὰ εἶπα καὶ στὴν συνεδρία-
ση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἄλλωστε αὐτὴ τὴ γνώμη, ὅταν ἄρχι-
σε ἡ μάχη στὸ Βίτσι, εἶχαν οἱ Μπαρτζώτας καὶ Ἰωαννίδης.

Τελικὰ κατέληξαν νὰ διατυπωθεῖ ἡ ἀπόφαση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ
τοῦ ΚΚΕ, γιὰ τίς μάχες τοῦ Βίτσι, ὅτι φταῖει ἡ καθοδήγηση τοῦ
Γενικοῦ Ἀρχηγείου κατ' ἀρχή, ἀλλὰ καὶ ὁ Βαῖνᾶς. Πάνω σ' αὐ-
τὴν τὴν διατύπωση δὲν ἔφερα ἀντίρρηση, γιὰτὶ πέτυχα νὰ γλυτώ-
σω τὸν Βαῖνᾶ ἀπ' τίς κατηγορίες πού τοῦ ἐκτόξευσαν.

Γιὰ τὸν Ζαχαριάδη, εἶχα πάντα μιὰ ἐκτίμηση καὶ σεβασμὸ στὸ
πρόσωπό του. Διαπίστωσα ὅτι εἶναι ἄνθρωπος μὲ μεγάλες πολιτικὲς
ικανότητες καὶ εἶχε τὸ ταλέντο νὰ ἐπιβάλλεται σὰν ἡγέτης. "Όμως

διαπίστωσα ότι όταν με πρόσωπα συνδέονταν φιλικά, χαρίζονταν σ' αυτούς και τους συγχωρούσε σοβαρά λάθη, που αν οποιοσδήποτε από μᾶς τὰ διέπραττε θὰ μᾶς χτυπούσε ἀμίληχτα. Αὐτὸ γινόνταν και τώρα πού πῆρε στὴν ἀγκαλιά του τὸν Βλαντᾶ. Ἄπ' τὸ φθινόπωρο τοῦ 1948 πού περάσαμε στὸ Βίτσι και πού ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ βρίσκομαι κοντὰ στὴν καθοδήγηση τοῦ Κόμματος και ἔπαρνα μέρος στὶς συνεδριάσεις της, παρὰ τὸ ότι δὲν ἤμουν μέλος τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, ἄρχισα νὰ διακρίνω ότι ὑπάρχουν ἀντιθέσεις στὴν καθοδήγηση. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ότι ἡ δουλειὰ γινόνταν κολλεκτιβίστικα και ὕστερα ἀπὸ συζήτηση παίρνονταν οἱ ἀποφάσεις, ὅμως ὑπῆρχε ἓνας δάχτυλος πού δούλευε διαλυτικά. Αὐτὸς ὁ δάχτυλος ἦταν τοῦ Βλαντᾶ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς πού κατέχονταν ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς μεγαλομανίας και ἀναρρίχησης, ἔκανε τὸ πᾶν νὰ μπεῖ στὸ πετσί τοῦ Ζαχαριάδη και ὡς ἓνα σημεῖο τὸ κατάφερε, γιὰ μιὰ περίοδο. Προσπάθησε νὰ ρίξει τὸν Β. Μπαρτζώτα ἀπὸ τὴν συνείδηση τοῦ Ζαχαριάδη. Αὐτὸ τὸ κατάλαβα, όταν μιὰ μέρα στὰ τέλη τοῦ 1948, στὸ Βίτσι, ὁ Βλαντᾶς μοῦ μίλησε ἐνάντια στὸν Μπαρτζώτα. Μοῦ εἶπε, ότι όταν ἦταν στὴν Θεσσαλονίκη εἶχε σπάσει και ἔγραφε γράμματα πού ἔλεγε «Πᾶρτε με, γιατί ἐδῶ θὰ πάω σὰν τὸ σκυλί στ' ἀμπέλι». Αὐτὸ τὸ κουτσομπολιό του πολὺ μὲ πείραξε και τοῦ εἶπα, ότι ἀν πράγματι συμβαίνει αὐτὸ γιατί τὸν χρησιμοποιοῦν πολιτικὸ ἐπίτροπο τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, γιατί νὰ γίνονται τέτοιες συζητήσεις και δὲν μπαίνει σὲ κομματικὰ πλαίσια τὸ ζήτημα; Αὐτὰ πού μοῦ εἶπε δὲν τὰ εἶπα πουθενά, γιατί κατάλαβα ότι αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ εἶχε συζητήσει μὲ τὸν Ζαχαριάδη. Ἡ ὄλη συμπεριφορὰ τοῦ Βλαντᾶ, πού ἀνακατεύονταν στὶς δουλειὲς τὶς δικές μας, ἔκανε αὐθαιρέσιες και πολλὲς φορές φέρνονταν ἀπέναντί μας ἀνάγωνα πῆγαζε ἀπὸ τὴν ὑποστήριξη πούχε ἀπ' τὸν Ζαχαριάδη. Οἱ τέτοιου εἶδους σχέσεις, ἀπαράδεχτες γιὰ ἡγεσία τοῦ Κόμματος, ὁδήγησαν τὸν Ζαχαριάδη νὰ κρατήσει γιὰ 5 μῆνες μακριὰ τὸν Μπαρτζώτα ἀπ' τὴν ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου, ἐμένα νὰ μὲ μετακινεῖ ἐδῶ και κεῖ και στὸ τέλος μόλις κριτικάρουμε τὸν Βλαντᾶ γιὰ λάθη, ἐξαγριωμένος νὰ ἐπιτίθεται ἐναντίον μου. Αὐτὴ του ἡ ἀδυναμία, ὁδήγησε τὸν Ζαχαριάδη νὰ κάνει λάθη στὴν ἀνάδειξη στελεχῶν.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΔΣΕ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΟ

Μόλις γυρίσαμε στον Γράμμο σε συνεδρίαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, αποφασίστηκε να δόσουμε μάχη στον Γράμμο. Για μένα ή μάχη αυτή δεν μπορούσε να φέρει κανένα αποτέλεσμα, οπωσδήποτε θα την χάναμε. Γιατί ο αντίπαλος έπαθε μικρή φθορά στο Βίτσι: πού μ' εύκολία το πήρε. Γιατί τις δυνάμεις μας στην Νότια Ελλάδα τις έκανε ακίνδυνες και μπόρεσε να συγκεντρώσει όλες του τις δυνάμεις στο Γράμμο. Ο χώρος του Γράμμου ήταν πολύ περιορισμένος, σε σχέση με τις μάχες του 1948. Το σχέδιο που φτιάξαμε στα 1948, για τη στρατηγική και ταχτική μας για το 1949 δεν είχε καμιά αξία γιατί βασιστήκαμε στις συμφωνίες που πραγματοποιήσαμε και που παραβιάστηκαν. Για μένα ή υποχώρηση ήταν μια πραγματικότητα, όμως βλέποντας ότι ο Ν. Ζαχαριάδης και άλλα μέλη του ΠΓ βάζαν τη θέση του ότι πρέπει να άμυνθοῦμε, συμφώνησα. Σκέφτηκα στην ατμόσφαιρα που δημιουργήθηκε μεταξύ εμένα και του Ζαχαριάδη, αν αναπτύξω μια τέτοια σκέψη μπορούσα να παρεξηγηθῶ. Μόνον επέμεινα ότι: το βάρος της διάταξης να το δώσουμε στην οροσειρά των έλληνοαλβανικών συνόρων ούτως ώστε να μην κυκλωθοῦμε και να μπορέσουμε με άνεση να υποχωρήσουμε.

Με βάση αυτή τη σκέψη, πρότεινα ή ΙΧη μεραρχία μας με 108 και 16 ταξιαρχίες να πάρει διάταξη από έλληνοαλβανικά σύνορα μέχρι Πριόνι, πίσω από την 108 ταξιαρχία να τεθεί ή 103 ταξιαρχία σαν έφεδρεία της μεραρχίας. Η Χη μεραρχία με Σχολή Αξιωματικών, ή 102 ταξιαρχία θα πάρει διάταξη από Καρυές μέχρι Πευκόφυτο, έφεδρεία ή 14 ταξιαρχία. Η VIII μεραρχία από Μπουχέτσι μέχρι Ρέμα Αητομηλίτσας. Η διοίκηση Δ. Γράμμου από Όξυά μέχρι Κάμενικ. Στη Μούκα ή 18 ταξιαρχία και στο Λιόχο ή 105 ταξιαρχία. Από 17 μέχρι 24 Αυγούστου, άσχοληθήκαμε με τις παρακάτω προκαταρκτικές δουλειές. 1) Να πάρουν διάταξη τα τμήματα πάνω στην βάση που πιο πάνω γράφω. Φτιάξαμε έφεδρική Μεραρχία με επικεφαλής τον Βλαντά απ' τις 18, 103 και 105 ταξιαρχίες, προσανατολισμένες στον ανατολικό Γράμμο και ειδικά προς τα σύνορα. Φτιάξαμε την 102 ταξιαρχία με 3 διλοχίες με άποστολή στηρίγματος από Σούφλιακα - Βετερνίχο - Κουριά.

Φτιάξαμε από πυροβολητές μια ταξιαρχία και τή διαθέσαμε στο Δυτικό Γράμμο, επικεφαλής του Δ. Γράμμου δάλαμε τον Κ. Κολιγιάννη. 2) Συνεργαστήκαμε με υπεύθυνο οχύρωσης Άριανό και του αναθέσαμε να οχυρώσει από Γκοῦμπελ - Πέτρα, 2522, Σκάλα, Μαύρη Πέτρα και να ελέγξει την οχύρωση γενικά. 3) Πραγματοποιήσαμε σύσκεψη πολιτικῶν ἐπιτροπῶν και ἄλλων στελεχῶν και δάλαμε καθήκον ἀμέσως να πραγματοποιήσουν συνελεύσεις, να κάνουν αναλύσεις συμπερασμάτων ἀπὸ μάχη Βίτσι και να βοηθήσουν για τήν πολιτική τους ἐνημέρωση και ἐξύψωση τοῦ ἠθικοῦ.

Ἀπ' τις 21 Αὐγούστου, ὁ ἀντίπαλος πραγματοποιεῖ συγκέντρωση δυνάμεων πρὸς Ἀν. Γράμμο και ἀναγνωριστικές κινήσεις πρὸς Ψωριάρικα - Ὀτορίτσα. Αὐτὴ τήν μέρα ἦρθε ὁ Μ. Παρτσάλιδης και ἔφερε ἀντιλήψεις τοῦ ΠΓ τοῦ Ἀγροτικοῦ Κόμματος. Οἱ ἀπόψεις τους θεωρήθηκαν ὅτι δὲν εἶναι συντροφικές και μὲ ὄχι καλή συμπεριφορὰ μεταξὺ ἐσότιμων κομμάτων. Ἀποφασίστηκε ν' ἀπαντήσῃ στοῦ Α.Κ.Ε. μὲ γράμμα, τὸ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ.

Στις 23 Αὐγούστου πήραμε πληροφορίες ὅτι ὁ ἀντίπαλος στὸν τομέα σύνορα - Ἀλιδίτσα ἔχει τὴν ΙΧη Μεραρχία του και σὲ συνέχεια στοῦ ἀριστεροῦ αὐτῆς τῆς Μεραρχίας, τοποθέτησε τις Μεραρχίες III, I, XV και ὅτι εἶναι ἔτοιμος για ἐπίθεση. Σ' αὐτὸ τὸ χῶρο διαθέτει και τις II, IV, X και VIII μεραρχίες, τὴ δεύτερη ταξιαρχία ΛΟΚ, 4 συντάγματα πεδινοῦ πυροβολικοῦ, 2 μοῖρες μέσων πυροβόλων, 4 μοῖρες ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, 2 συν)τα θωρακισμένων μὲ 300 τάνκς. Τὴν ἴδια μέρα πήραμε τηλεγράφημα ἀπὸ 1η Θεσσαλικὴ Μεραρχία μας, πὸ μᾶς ἀνάφερνε ὅτι ἀφοῦ πραγματοποιήσῃ μὲ Πετρίτη πετυχημένα τὸν ἐλιγμὸ τοῦ Γράμμου πρὸς Ζαγόρια, σὲ συνέχει πέρασε στὰ Ἰζουμέρκα, χτύπησε γερὰ δυνάμεις ἀντιπάλου και ὅτι βρίσκεται στὰ Πράμαντα. Ἐπίσης πήραμε ἐπαφή μὲ Μεραρχία Διαμαντῆ. Μᾶς ἔκανε γνωστὸ ὅτι ἀνασυγκροτήθηκε και ἄρχισε δράση στοῦ χῶρο Ρούμελης. Ἡ VIη μεραρχία μας ἀπὸ τὸ Μπέλες, ἀναφέρνει ὅτι ἀντίπαλος ἄρχισε τὴν ἐκστρατεία του στοῦ Μπέλες, δὲν τὰ κατάφερναν και τόσο καλά, ὅτι ἡ 132 ταξιαρχία ἐλιχτήθηκε ὄχι τόσο πετυχημένα και ὅτι ἔχασαν τὴν ἐπαφή μὲ τὴν ταξιαρχία.

Στις 24 Αὐγούστου, ὁ ἀντίπαλος ἐκδήλωσε γερὴ προπαρασκευὴ

πυροβολικού και αεροπορίας από αλβανικά σύνορα μέχρι Ἀράπηδες. Ἀποκρυσταλλώσαμε, ὅτι σ' αὐτὸ τὸ χῶρο εἶναι συγκεντρωμένες και ἐπιτίθενται οἱ 4 μεραρχίες τοῦ ἀντιπάλου, πὺ πιὸ πάνω ἀναφέρω. Ἡ ὥρα 21 τῆς ἴδιας ἡμέρας, ἄλλη προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ στὸ Βίτο και ἐπίθεση πεζικοῦ. Τὰ τμήματά μας τοὺς ἀντιμετιπίζουσαν ἀποφασιστικά. Ἡ μάχη συνεχίζεται και στίς 25 Αὐγούστου, ἀπὸ σύνορα και ἐπεκτείνεται μέχρι Ἀράπηδες. Ἀπὸ Τσάρνο μέχρι σύνορα σὲ στενὸ μέτωπο, ἔχει ρίξει ἀντίπαλος τὴν ΧΙη, Ιη και ΙΙη μεραρχία και ἀπὸ Καρυές μέχρι Ἀράπηδες ἐνεργεῖ μετὰ τὴν XV μεραρχία. Δίνονται σκληρὲς μάχες, ἀντίπαλος κατόρθωσε νὰ ὑπερφαλαγγίσει ἀπὸ τὴν χαράδρα τοῦ Μονόπουλου τὸ Βίτο και νὰ τὸ καταλάβει. Σκληρὲς μάχες δόθηκαν στὸ 1463 ὅπου τελικὰ τὸ κατέλαβε, πῆραν και τὸ Κονοπίτσε, γιατί τμήμα μας τὸ ἐγκατέλειψε. Ἐπὶ 10 ὥρες δίνονται σκληρὲς μάχες στὸ Τσάρνο, κατὰ τὸ ἀπόγευμα κατόρθωσε νὰ τὸ καταλάβει ὁ ἀντίπαλος, καθὼς καὶ Γκάσι, Ὀτορίτσα, Ψωριάρικα. Πῆραμε μέτρα στὴν πίσω διάταξη Σκάλα, Βετέρνικο, Φούσια, Κουριά και προετοιμαστήκαμε γιὰ μάχη ἀπὸ Τοῦζε - Παπούλι. Ἀπὸ Καρυές μέχρι Ἀράπηδες ἐπιτίθεται ἡ XVη μεραρχία τοῦ ἀντιπάλου. Ὅλες οἱ προσπάθειές της ἀποκρούστηκαν. Ἐπίσης ἀποκρούστηκαν ὅλες οἱ ἐπιθέσεις στὸ Κάμενικ και Ζέρμα. Τῆ νύχτα μεταφέραμε τὸ σταθμὸ διοίκησης κοντὰ στὸ 2442.

Στὸν ἀνατολικὸ Γράμμο στὴν συνοριακὴ ὄροσειρά, ἡ 108 ταξιαρχία δὲν μοῦ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη, γρήγορα ἐγκαταλείπει τίς θέσεις της. Τὸ πρωτὸ στίς 26 Αὐγούστου στέλνουμε τὸν Βλαντὰ νὰ σταθεροποιήσει τὴν κατάσταση. Ὁ ἀντίπαλος μετὰ αἰφνιδιασμὸ κατέλαβε τὴν Κουριά και Γερακίνα. Μετὰ ταχύτητα, μερικές δυνάμεις πὺ διέθετα, τίς ἔστειλα στὴν Πόρτα - Ὀσμάν. Δίνουμε διαταγὴ στὸν Μέραρχο Φωκᾶ, μετὰ 2 τάγματα νὰ κινηθεῖ ὁ ἴδιος και νὰ κρατήσει τὴν Πόρτα - Ὀσμάν. Σ' αὐτὸ τὸ χῶρο συγκεντρώνονται οἱ 103 και 105 ταξιαρχίες μας, διλοχία σαμποτέρ και 5 λόχοι τῆς 102 ταξιαρχίας. Ὅλη τὴν ἡμέρα δόθηκαν σκληρὲς μάχες ἀπὸ Πόλε - Παπούλι - Πλάκα. Τὸ ἀπόγευμα τὰ τμήματά μας ἀποσύρθηκαν. Σοβαρὴ προσπάθεια ὁ ἀντίπαλος ἔκανε πρὸς Κόζακα, 5 ἐπιθέσεις του ἀποκρούστηκαν.

Ἀπὸ τὸ πρῶτὸν στίς 27 Αὐγούστου, ἡ κατάστασις στὴν συνοριακὴ ὄροσειρὰ δὲν παρουσιάζεται καλὴ. Μάχες διεξάγονται σκληρές. Ἡ ἐπαφὴ ἀπ' αὐτὸν τὸν τομέα καὶ μὲ Βλαντᾶ χάθηκε. Δὲν ξέρω ἂν σύμφωνα μὲ διαταγὴν μας τὰ τμήματά μας πιάσαν τὸ Γκοῦμπελ. Ἀπ' τὸ παρατηρητήριον δὲν βλέπω νᾶμαστε καλὰ σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Παρατηρῶ ὅτι ἡ Πόρτα - Ὀσμάν ἔπεσε. Δίνουμε διαταγὴν στὸν Σοφριανὸ Ἡλιάδην νὰ κινηθεῖ μὲ ταχύτητα καὶ πιάσει Γκοῦμπελ μέχρι Σακούλι. Ὁ ἀντίπαλος ἐπιτίθεται συνδυασμένα ἀπὸ τὸ Βετερνίκο πρὸς Φλάμπουρο καὶ ἀπὸ Πέτρα - Φούσια πρὸς Φλάμπουρο, ἐπίσης ἀπὸ Πόρτα - Ὀσμάν, πρὸς Γκοῦμπελ. Τὸ ἀπόγευμα παρατηροῦμε ὅτι ἔπεσε τὸ Γκοῦμπελ καὶ ὁ ἀντίπαλος προχωροῦσε πρὸς 2522. Τὰ τμήματά μας κρατᾶνε τὸ 2522. Ὑστερα ἀπὸ τὴν κατάστασιν ποὺ δημιουργήθηκε δίνουμε διάταξιν: Ἡ 14ῃ ταξιαρχία στὸ 2522 - Σακούλι, ἡ 16 ταξιαρχία 2442 - Χαλίκι, ἡ 18 Κιάπα - Μαύρη Πέτρα - Τσουνία - Φαρμάκι, ἡ VIIIῃ Μεραρχία ἀπὸ Σταυρὸ - Λιόκου μέχρι Θεοτόκου, ἡ Σχολὴ Ἀξιωματικῶν στοὺς Κούκους - Μπάτρα καὶ ἡ 102 ἀπὸ Μπάτρα μέχρι Πτέτσου.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Πόρτα - Ὀσμάν, εἶπα στὸν Ν. Ζαχαριάδην ὅτι: ἡ ἀντίστασις μας στὸν Γράμμο τέλειωσε, ἂν συνεχίσουμε θὰ ὑπερφαλαγγιστοῦμε καὶ θὰ ἐγκλωβιστοῦμε, γι' αὐτὸ προτείνω ἕνα κανονικὸ καὶ συνταγμένον τράθηγμα τῶν δυνάμεών μας πρὸς Ἀλβανία καὶ σταμάτημα τοῦ πολέμου. Περὶσσότερον ἀπ' αὐτὸ ποὺ δώσαμε ἐπὶ 3½ χρόνια δὲν μποροῦμε νὰ δώσουμε, ἄλλωστε δὲν ἔχει καμμία ἔννοια ἢ συνέχισή του. Συμφώνησε μ' αὐτὴν μου τὴν πρότασιν καὶ τὴν νύχταν κινηθήκαμε ἀπ' αὐτὴν τὴν θέσιν πρὸς Μπάτρα, ὅπου καὶ φτάσαμε στίς 28 Αὐγούστου τὸ πρῶτον.

ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΣΕ

Στίς 28 Αὐγούστου τὸ πρῶτον εἶμασταν κοντὰ στὴν Μπάτρα. Δώσαμε διαταγὴν οἱ 16 καὶ 18 ταξιαρχίαι νὰ περάσουν στὸ Πτέτσου, τὴν νύχταν νὰ περάσει καὶ ἡ VIIIῃ μεραρχία. Τμήματά μας πῆραν διάταξιν ἀπὸ τὸ Κουκούλι μέχρι Κάμενικ. Φτιάξαμε συνεργεῖα νὰ μαζεῦσουμε τὸν κόσμον μας καὶ μὲ ὅλες τὰς δυνάμεις ποὺ δὲν ἔχουν

Ζιάταξη, να μπαίνουν στην Ἀλβανία. Τὰ τμήματα τῆς διάταξης ὕστερα ἀπὸ πίεση, θὰ μπαῖναν συνταγμένα στην Ἀλβανία, πρέπει ἡ ὑποχώρηση νὰ γίνει πειθαρχικά καὶ μὲ τὶς δυνάμεις συνταγμένες. Τὸ 2522 ὁ ἀντίπαλος τὸ πῆρε, γιατί ἦταν γυμνὸ καὶ ἀνοχύρωτο. Στὸν Προφήτη Ἡλία, Κάμενικ καὶ Ἅγιο Χριστόφορο οἱ ἐπιθέσεις ἀποκρούστηκαν. Στὸν τομέα ἀπὸ Κουκούλι μέχρι Κάμενικ θάλαμε ὑπεύθυνο τὸν Κ. Κολιγιάννη καὶ βοηθὸ του τὸν Ζήση Ζωγράφο, μὲ ἀποστολὴ νὰ μπᾶσει ὅλες τὶς δυνάμεις στην Ἀλβανία, τὴν νύχτα πρὸς 29 πρὸς 30 Αὐγούστου 1949.

Ἄπ' τὰ μέλη τῆς καθοδήγησης εἶχαμε μείνει ἐγὼ καὶ ὁ Ν. Ζαχαριάδης, ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶχαν μπεῖ στην Ἀλβανία. Τὰ ξημερώματα στίς 29 Αὐγούστου ἀποφασίσαμε ἐγὼ καὶ ὁ Ζαχαριάδης, νὰ τραβηχτοῦμε πρὸς τ' ἀλβανικὸ ἔδαφος, κοντὰ ἀπ' τὰ τμήματα, γιὰ νὰ παρακολουθήσουμε τὴν ὑποχώρηση τῶν τμημάτων μας. Ἔδωσα ἐντολὴ στοὺς ἄντρες νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ κίνηση καὶ ἐγκαταλείψουμε τὸ ἐλληνικὸ ἔδαφος. Ὁ Ν. Ζαχαριάδης καθόταν ξαπλωμένος καὶ δὲν ἤθελε νὰ σηκωθεῖ. Τοῦ εἶπα ὅτι μᾶς παίρνει τὸ ξημέρωμα, τὸ μέρος εἶναι τελείως ἀνοχύρωτο καὶ θὰ βομβαρδιστεῖ γερά, γι' αὐτὸ σῆκω νὰ τραβηχτοῦμε στὴ νέα θέση. Μοῦ ἀπάντησε, ὅτι θὰ προτιμοῦσα νὰ πεθάνω ἐδῶ. Τοῦ εἶπα, ὅτι εἶσαι ἡγέτης ἐνὸς λαϊκοῦ κινήματος μὲ τὴν πιὸ μεγάλη καὶ πλούσια ἀγωνιστικὴ δράση καὶ δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ αὐτοκτονήσεις. Πρέπει καὶ τὴν ἦττα νὰ τὴ δεχόμαστε μὲ ψυχραιμία, νὰ θγεῖς νὰ τὴν ἐξηγήσεις καὶ νὰ χαράξεις τὸν καινούργιο δρόμο ποῦ θ' ἀκολουθήσουμε. Μετὰ ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἀνταλλάξαμε, σηκώθηκε καὶ προχώρησε.

Ἐκεῖ κοντὰ, σ' ἓνα ἐγκαταλειμμένο καλύβι κάτσαμε ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἀπὸ πάνω μας περνοῦσαν τὰ ἀεροπλάνα παραβιάζοντας τὸ ἀλβανικὸ ἔδαφος. Τὴν νύχτα στίς 29 πρὸς 30 Αὐγούστου κανονικά καὶ συνταγμένα μπῆκαν τὰ τμήματά μας στην Ἀλβανία. Στείλαμε τηλεγραφήματα στὰ τμήματα τῆς 1ης Θεσσαλικῆς μεραρχίας, τῆς 11ης μεραρχίας Διαμαντῆ τῆς Ρούμελης, ἀπόσπασμα Πετρίκη καὶ 61η μεραρχία νὰ ὑποχωρήσουν ἄλλοι πρὸς Ἀλβανία καὶ ἄλλοι πρὸς Βουλγαρία. Οἱ Θεσσαλοὶ, οἱ Ρουμελιῶτες, Πετρίτης τὸν Σεπτέμβρη μέχρι ἀρχὲς Ὀκτώβρη, εἶχαν μπεῖ στην Ἀλβανία. Ἡ 61η μεραρχία μας ἀφοῦ ἀντιμετώπισε τὴν ἐκστρατεία τοῦ ἀντ' ἀλλοῦ ἀπὸ

20 Αυγούστου μέχρι 1η Σεπτέμβρη 1949, υποχώρησε προς Βουλγαρία. Η VIIη μεραρχία μας, αφού έδωσε μιὰ σειρά μάχες τὸν Σεπτέμβρη - Ὀκτώβρη, με διαταγή συμπύχθηκε στὴ Βουλγαρία.

Ἀμέσως μετὰ τὴν υποχώρηση τῶν τμημάτων τοῦ Βίτσι - Γράμμου, τὸ Γενικὸ Ἀρχηγεῖο ἀνακοίνωσε τὴν κατάπαυση τοῦ πολέμου, γιὰ νὰ σταματήσει ἡ αἱματοχυσία, γιὰ νὰ εἰρηνεύσει ὁ τόπος, γιὰ δημοκρατικοποίηση τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τοῦ τόπου.

Ὁ ΔΣΕ διεξήγαγε ἐπὶ τριάμισυ χρόνια, ἓνα μεγάλο σκληρὸ ἀγώνα χωρὶς σταματημὸ. Ἐναν πόλεμο ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ γίνε: σύγκριση ἀπὸ ἀποψη διάρκειας, σκληράδας καὶ ἔντασης, ὑπεροχῆς τοῦ ἀντιπάλου 1 πρὸς 10 καὶ τέλειων μοντέρνων πολεμικῶν μέσων, ποὺ ἀφειδῶς παραχωροῦσαν οἱ Ἀμερικάνοι. Ὁ ΔΣΕ μετὶς 25.000 ἀντάρτες, μετὰ τὰ λιανοντούφεκα ἔναντι τῶν 300.000 τοῦ ἀντιπάλου, μετὰ τὴν στάθμευση ἀγγλικῶν δυνάμεων σὲ ἐπίκαιρα σημεῖα καὶ μέχρι τὰ δόντια ἐξοπλισμένων, κατάφερε νὰ δώσει δυνατὰ χτυπήματα στὸν ἀντίπαλο καὶ τὸν ἔφερε στὸ χεῖλος τῆς καταστροφῆς. Μόνον ἀπ' τὸν ἐλιγμὸ τοῦ Γράμμου στὸ Βίτσι, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1948, μέχρι τὴν υποχώρηση, ἔδωσε ὁ ΔΣΕ 1.300 μάχες, 1900 μικροεπιθέσεις καὶ σαμποτάζ. Θὰ χρειαστεῖ μεγάλος κατάλογος γιὰ νὰ γραφτοῦν τὰ λάφυρα ποὺ κέρδισε. Εἶχε αὐτὲς τὶς ἐπιτυχίες γιατί εἶχε δική του λαϊκοεπαναστατικὴ, στρατηγικὴ καὶ ταχτικὴ, ποὺ στὸ εἶδος αὐτοῦ τοῦ πολέμου οἱ ἴδιοι οἱ ἀντίπαλοί μας ἀναγνώριζαν ὅτι οἱ μαχητὲς καὶ τὰ στελέχη τοῦ ΔΣΕ, εἶχαν ὑπεροχὴ ἀπέναντι στὸν στρατὸ καὶ τὰ στελέχη τὰ δικά τους. Ἡττηθήκαμε ἀπὸ βασικά λάθη καὶ ἀδυναμίες τοῦ ΚΚΕ, στὴν σωστὴ ὀργάνωση καὶ τὴν κατάλληλη στιγμή τῆς ἐξόρμησης, ποὺ αὐτὸ στάθηκε τὸ κύριο ἐμπόδιο γιὰ νὰ χάσουμε τὴν εὐκαιρία τοῦ 1946 - 47, ποὺ μπορούσαμε νὰ εἶχαμε λύσει τὸ στρατηγικὸ πρόβλημα τῶν ἐφεδρειῶν καὶ γιατί πολεμήσαμε μόνοι μας νησικοί, ἄοπλοι, γυμνοί, ξυπόλητοι. Γιατὶ οἱ σύμμαχοί μας δὲν τήρησαν τὶς ὑποσχέσεις τους καὶ περιορίστηκαν νὰ μᾶς δώσουν κάτι φίχουλα καὶ πλατωνικὲς διαμαρτυρίες. Αὐτὸς ὁ ἀγώνας ἦταν τοῦ λαοῦ μας καὶ κάθε λαϊκὸς ἀγώνας εἶναι δίκαιος καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν λερώσει.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ ΦΕΒΡΑΡΙΟ ΤΟΥ 1977
ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ: Ε. ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ
ΤΖΑΒΕΛΛΑ 9 - 13 — ΕΞΑΡΧΕΙΑ - ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3634.306

ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΝΑ ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕ ΤΟ ΛΑΟ»
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57 — ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3600235